Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

4W 235
F 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

C. PLINII SECVNDI

NATVRALIS HISTORIÆ,

Tomus Secundus.

NON SOLUS.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage

Lugd. Batavorum

Ex Officina Elſeviriana,

CIↃ IↃ C XXXV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

C. PLINII SECVNDI

NATVRALIS HISTORIÆ

LIBER XII.

ANIMALIVM omnium, quæ noſci potuere, naturæ generatim membratimque ita ſe habent: reſtant neque ipſa anima carentia (quandoquidem nihil ſine ea vivit) terrâ edita, ut inde eruta dicantur, ac nullum ſileatur rerum naturæ opus. Diu fuere occultata ejus beneficia, ſummumque munus homini datum, arbores ſylvæque intelligebantur: hinc primum alimentum, harum fronde mollior ſpecus, libro veſtis: etiamnum gentes ſic degunt. Quo magis ac magis admirari ſubit, ab iis principiis cædi montes in marmora, veſtes ad Seras peti: unionem in Rubri maris profundo, ſmaragdum in ima tellure quæri: ad hoc excogitata ſunt aurium vulnera: nimirum quoniam parum erat collo crinibusq; geſtari, niſi infoderentur etiam corpori. Quamobrem ſequi par eſt ordinem vitæ, & arbores ante alia dicere, ac moribus primordia ingerere.

CAP. I. *De arborum honore, & quando platanus primum in Italia, & de natura earum.*

Hæc fuere numinum templa, priſcoque ritu ſimplicia rura etiam nunc Deo præcellentem ar-

borem dicant: nec magis auro fulgentia atque ebore ſimulacra, quam lucos, & in iis ſilentia ipſa adoramus. Arborum genera numinibus ſuis dicata perpetuo ſervantur, ut Iovi eſculus, Apollini laurus, Minervæ olea; Veneri myrtus, Herculi populus: quin & Sylvanos Faunosque, & dearum genera ſylvis, ac ſua numina, tanquam & cælo, attributa credimus. Arbores poſtea blandioribus fruge ſuccis hominem mitigavere: ex iis recreans membra olei liquor, viresque potus vini: tot denique ſapores annui ſponte venientes: & menſæ, (depugnetur licet earum cauſa cum feris, & paſti naufragorum corporibus piſces expetantur) etiamnum tamen ſecundæ. Mille præterea ſunt uſus earum, ſine quis vita degi non poſſit: arbore ſulcamus maria, terrasque admovemus, arbore exædificamus tecta: ex arbore & ſimulacra numinum fuere, nondum pretio excogitato belluarum cadaveri antè, quam (ut à Diis nato jure luxuriæ) eodem ebore & numinum ora ſpectarentur & menſarum pedes. Produnt Alpibus coercitas, & tum inexuperabili munimento Gallias hanc primum habuiſſe cauſam ſuperfundendi ſe Italiæ, quod Elico ex Helvetiis civis earum, fabrilem ob artem Romæ commoratus, ficum ſiccam & uvam, oleique ac vini præmiſſa remeans ſecum tuliſſet. Quapropter hæc vel bello quæſiſſe venia ſit: ſed quis non jure miretur, arborem umbræ gratia tantum ex alieno petitam orbe? Platanus hæc eſt, per mare Ionium in Diomedis inſulam, ejuſdem tumuli gratia, primum invecta, inde in Siciliam tranſgreſſa, atque inter primas donata Italiæ: & jam ad Morinos uſque pervecta, ad tributarium etiam pertinens ſolum, ut gentes vectigal & pro umbra pendant. Dionyſius prior, Siciliæ tyrannus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Rhegyum in urbem tranſtulit eas, domus ſuæ miraculum, ubi poſtea factum gymnaſium: nec potuiſſe in amplitudinem adoleſcere, & alias fuiſſe in Italia, ac nominatim Hiſpania, apud autores invenitur. Hoc actum circa captæ urbis ætatem: tantumque poſtea honoris increvit, ut mero infuſo enutriantur: compertum id maximè prodeſſe radicibus: docuimusque etiam arbores vina potare. Celebratæ ſunt primùm in ambulatione Academiæ Athenis cubitorum [1] XXXVI. unius radice ramos antecedente. Nunc eſt clara in Lycia, gelidi fontis ſocia amœnitate, itineri appoſita, domicilii modo, cava LXXX. atque unius pedum ſpecu, nemoroſo vertice, & ſe vaſtis protegens ramis, arborum inſtar, agros longis obtinens umbris: ac ne quid deſit ſpeluncæ imagini, ſaxea intus crepidinis corona muſcoſos complexa pumices: tam digna miraculo, ut Lucinius Mutianus ter Cos. & nuper provinciæ ejus Legatus, prodendum etiam poſteris putarit, epulatum intra eam ſe cum duodeviceſimo comite, large ipſa toros præbente fronde, ab omni afflatu ſecurum, optantem imbrium per folia crepitus, lætiorem, quam marmorum nitore, picturæ varietate, laquearium auro, cubuiſſe in eadem. Aliud exemplum Caji principis, in Veliterno rure mirati unius tabulata, laxisq; ramorum trabibus ſcamna patula, & in ea epulati, cum ipſe pars eſſet umbræ, XV. convivarum ac miniſterii capace triclinio, quam cœnam appellavit ille nidum. Eſt Gortynæ in inſula Creta juxta fontem platanus una, inſignis utriusque linguæ monumentis, nunquam folia dimittens: Statimque ei Græciæ fabuloſitas ſuperfuit, Iovem ſub ea cum Europa concubuiſſe: ceu verò non alia ejus generis eſſet in Cypro: ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ex ea primum in ipſa Creta (ut eſt natura hominum novitatis avida) platani ſatæ, regeneravere vitium: quandoquidem commendatio arboris ejus non alia major eſt, quam Solem æſtate arcere, hyeme admittere. Inde in Italiam quoque ac ſuburbana ſua Claudio principe, Marcelli Eſernini libertus, ſed qui ſe potentiæ cauſa Cæſaris libertis adoptaſſet, ſpado Theſſalicus prædives, & merito dici poſſet is quoque Dionyſius, tranſtulit id genus. Durantq; etiam in Italia portenta terrarum, præter illa ſcilicet, quæ ipſa excogitavit Italia:

CAP. II. *De chamæplatano, & quis primus totonderit viridaria.*

Nanque & chamæplatani vocantur coactæ brevitatis. Quoniam arborum etiam abortus invenimus: hoc quoque ergo in genere pumilionum infelicitas dicta erit: fit autem & ſerendi genere, & recidendi. Primus Cn. [2] Matius ex equeſtri ordine, Divi Auguſti amicus, invenit nemora tonſilia intra hos LXXX annos.

CAP. III. *De peregrinis arboribus, & malo Aſſyria.*

Peregrinæ & Ceraſi, Perſicæq;, & omnes quarum Græca nomina aut aliena: ſed quæ ex his incolarum numero eſſe cœpere, dicentur inter frugiferas: in præſentia externas perſequemur, à ſalutari maximè orſi. Malus Aſſyria, quam alii vocant Medicam, venenis medetur: folium ejus eſt unedonis, intercurrentibus ſpinis: pomum ipſum alias non manditur: odore præcellit foliorum quoque, qui tranſit in veſtes una conditus, arcetque animalium noxia. Arbor ipſa omnibus horis pomifera eſt, aliis cadentibus, aliis matureſcentibus, aliis verò ſubnaſcentibus. Tentavere gentes tranſferre ad ſeſe propter remedii præſtantiam fictilibus in vaſis, dato per cavernas radicibus ſpiramento:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

mento: (qualiter omnia tranſitura longius, ſeri arctiſſime transferrique meminiſſe conveniet, ut ſemel quæque dicantur:) ſed niſi apud Medos, & in Perſide, naſci noluit. Hæc eſt autem, cujus grana Parthorum proceres incoquere diximus eſculentis, commendandi halitus gratia: nec alia arbor laudatur in Medis. Lanigeras Serum in mentione gentis ejus narravimus:

CAP. IV. *De Indiæ arboribus, & quando Romæ primum ebenus.*

Item Indiæ arborum magnitudinem. Vnam è peculiaribus Indiæ Virgilius celebravit Ebenum, nuſquam alibi naſci profeſſus: Herodotus eam Æthiopiæ intelligi maluit, in tributi vicem regibus Perſidis, è materie ejus centenas phalangas, tertio quoq; anno penſitaſſe Æthiopas, cum auro & ebore, prodendo. Non omittendum id quoq;, vicenos dentes elephantorum grandes, quoniam ita ſignificavit, Æthiopas eadem cauſa pendere ſolitos. Tanta ebori autoritas erat urbis noſtræ trecenteſimodecimo anno, (tunc enim autor ille hiſtoriam eam condidit Thuriis in Italia) quo magis mirum eſt, quod eidem credimus, [3] qui Padum amnem vidiſſet, [4] neminem ad id tempus Aſiæ Græciæque, aut ſibi cognitum. Æthiopiæ forma, ut diximus, nuper allata Neroni principi, raram arborem Ebenum Meroen uſque à Syene fine imperii, per nongenta nonagintaſex millia paſſuum, nullamque aliam niſi palmarum generis eſſe docuit: ideo fortaſſis in tributorum autoritate tertia res fuerit ebenus. Romæ eam Magnus Pompeius in triumpho Mithridatico oſtendit. Accendi eam Fabianus negat: uritur tamen odore jucundo. Duo genera ejus: rarum id, quod melius, [5] arboreum, trunco enodi, materie nigri ſplendoris, ac

vel ſine arte protinus jucundi: alterum ſrutico-ſum, cytiſi modo, & tota India diſperſum:

CAP. V. *De ſpina & ficu Indicis.*

Eſt ibi & ſpina ſimilis, ſed deprehenſa vel lucernis, igni protinus tranſiliente. Nunc eas exponam, quas mirata eſt Alexandri Magni victoria, orbe eo patefacto. Ficus ibi exilia poma habet: ipſa ſe ſemper ſerens, vaſtis diffunditur ramis: quorum imi adeò in terram curvantur, ut annuo ſpatio infigantur, novamque ſibi propaginem faciant circa parentem in orbem, quodam opere topiario. Intra ſepem eam æſtivant paſtores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora ſpecie ſubter intuenti, proculve, fornicato ambitu ſuperiores ejus rami in excelſum emicant, ſylvoſa multitudine, vaſto matris corpore, ut LX paſſ. pleræque orbe colligant, umbra verò bina ſtadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet: eâ cauſâ, fructum integens, creſcere prohibet: rarusque eſt, nec fabæ magnitudinem excedens: ſed per folia ſolibus coctus, prædulci ſapore, dignus miraculo arboris: gignitur circa Aceſinem maximè amnem.

CAP. VI. *De arbore pala, & arboribus Indicis ſine nominibus, & laniferis.*

Major alia, pomo & ſuavitate præcellentior, quo ſapientes Indorum vivunt: folium alas avium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duûm: fructum cortice emittit, admirabilem ſucci dulcedine, ut uno quaternos ſatiet: arbori nomen Palæ, pomo arienæ: plurima eſt in Sydracis, expeditionum Alexandri termino. Eſt & alia ſimilis huic, dulcior pomo, ſed interaneorum valetudini infeſta: edixerat Alexander, ne quis agminis ſui id pomum attingeret. Genera arborum

borum Macedones narravere, majore ex parte ſine nominibus. Eſt & terebintho ſimilis cætera, pomo amygdalis, minore tantum magnitudine, præcipuæ ſuavitatis, in Bactris utique; hanc aliqui terebinthum eſſe proprii generis potius, quam ſimilem ei, putaverunt. Sed unde veſtes lineas faciunt, foliis moro ſimilis, calyce pomi cynorrhodo; ſerunt eam in campis: nec eſt gratior ullarum proſpectus. Oliva Indiæ ſterilis, præterquam oleaſtri fructu.

CAP. VII. *De piperis arboribus, de garyophillo, & aliis pluribus.*

Paſſim verò quæ piper gignunt, juniperis noſtris ſimiles: quanquam in fronte Caucaſi ſolibus oppoſita gigni tantum eas aliqui tradidere: ſemina à junipero diſtant parvulis ſiliquis, quales in faſeolis videmus: hæ, priuſquam dehiſcant, decerptæ, toſtæq; ſole, faciunt quod vocatur piper longũ: paulatim verò dehiſcentes maturitate, oſtendunt candidum piper: quod deinde toſtum ſolibus, colore rugisq; mutatur. Verùm & iis ſua injuria eſt, atque cæli intemperie carbunculantur, fiuntque ſemina caſſa & inania, quod vocant [6] brechmaſin, ſic Indorum lingua ſignificante abortum: hoc ex omni genere aſperrimum eſt, leviſſimumque & pallidum: gratius nigrum, leniusque utroque candidum. Non eſt hujus arboris radix, ut aliqui exiſtimavere, quod vocant zimpiberi, alii verò zingiberi, quanquam ſapore ſimile: id enim in Arabia atque Troglodytica in villis naſcitur, parvæ herbæ, radice candida: celeriter ea cariem ſentit, quamvis in tanta amaritudine: pretium ejus in libras, VI. Piper longum facillime adulteratur Alexandrino ſinapi: emitur in libras X. XV. Album X. VII. nigrum X. iiij. Vſum ejus adeò placuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cuiſſe mirum eſt: in aliis quippe ſuavitas cepit, in aliis ſpecies invitavit: huic nec pomi nec baccæ commendatio eſt aliqua: ſola placere amaritudine, & hanc in Indos peti; quis illa primus experiri cibis voluit? aut cui in appetenda aviditate eſurire non fuit ſatis? Vtrunque ſylveſtre gentibus ſuis eſt, & tamen pondere emitur, ut aurum vel argentum. Piperis arborem jam & Italia habet, majorem myrto, nec abſimilem: amaritudo grano eadem quæ piperi muſteo creditur eſſe: deeſt toſta illa maturitas, ideoq; & rugarum colorisque ſimilitudo. Adulteratur juniperi baccis mirè vim trahentibus: in pondere quidem multis modis. Eſt etiamnum in India piperis grani ſimile, quod vocatur Garyophyllon, grandius fragiliusque: tradunt in Indico luco id gigni: advehitur odoris gratia. Fert & ſpina piperis ſimilitudinem, præcipua amaritudine, foliis parvis denſisque cypri modo, ramis trium cubitorum, cortice pallido, radice lata, lignoſaque, buxei coloris: hæc in aqua cum ſemine excepta in æreo vaſe, medicamentum fit quod vocatur Lycion: ea ſpina & in Pelio monte naſcitur, adulteratque medicamentum: item aſphodeli radix aut fel bubulum, aut abſinthium, vel thus, vel amurca. Lycion aptiſſimum medicinæ, quod eſt, ſpumoſum: Indi in utribus camelorum aut rhinocerotũ id mittunt: ſpinam ipſam in Græcia quidam pyxacanthum Chironium vocant.

CAP. VIII. *De macir, ſaccaro, arboribus Arianæ gentis.*

Et Macir ex India advehitur, cortex rubens radicis magnæ, nomine arboris ſuæ: qualis ſit ea, incompertum habeo: corticis melle decocti uſus in medicina ad dyſentericos præcipuus habetur. Saccaron & Arabia fert, ſed laudatius India: eſt autem

mel

mel in harundinibus collectum, gummium modo candidum, dentibus fragile, ampliſſimũ nucis avellanæ magnitudine, ad medicinæ tantum uſum. Contermina Indis gens Atriana appellatur, cujus ſpina lacrymarum pretioſa, myrrhæ ſimilis, acceſſu propter aculeos anxio. Ibi & frutex peſtilens rhaphani folio, lauri odore, equos invitante, qui penè equitatu orbavit Alexandrum primo introitu: quod & in Gedroſis accidit. Item laurino folio & ibi ſpina tradita eſt, cujus liquor aſperſus oculis, cæcitatem infert omnibus animalibus. Necnon & herba, præcipui odoris, referta minutis ſerpentibus, quarum ictu protinus moriendum eſſet. Oneſicritus tradit in Hyrcaniæ convallibus ficis ſimiles eſſe arbores, quę vocentur occhi, ex quibus defluat mel horis matutinis duabus.

CAP. IX. *De bdellio, & arboribus Perſi maris.*

Vicina eſt Bactriana, in qua Bdellium nominatiſſimum. Arbor nigra eſt, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu caprifici naturaque: gummi alii Brochon appellant, alii malachram, alii maldacon; nigrum verò & in offas convolutum, hadrobolon. Eſſe autem debet [7] tranſlucidum ſimile ceræ, odoratum, & cum fricatur, pingue, guſtu amarum citra acorem: in ſacris vino perfuſum, odoratius. Naſcitur & in Arabia, Indiaque, & Media, ac Babylone: aliqui peraticum vocant ex Media advectum; [8] facilius hoc & cruſtoſius, amariusque: at Indicum humidius & gummoſum. Adulteratur amygdala nuce: cætera ejus genera cortice Scordaſti. Ita vocatur arbor æmulo gummi; ſed deprehenduntur (quod ſemel dixiſſe & in cæteros odores ſatis ſit) odore, colore, pondere, guſtu, igne. Bactriano nidor ſiccus, multique candidi ungues; præterea ſuum pondus, quod gravius eſſe aut levius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

vius non debeat. Pretium ſyncero in libras x terni. Gentes ſupra dictas Perſis attingit, Rubro mari (quod ibi Perſicum vocavimus) longe in terras æſtus agente; mira arborum natura; nanque eroſæ ſale, invectis derelictisque ſimiles, ſicco littore radicibus nudis, polyporum modo amplexæ ſteriles harenas, ſpectantur: eædem mari adveniente fluctibus pulſatæ, reſiſtunt immobiles: quin & pleno æſtu operiuntur totæ: apparetq; rerum argumentis, aſperitate aquarum illas ali: magnitudo miranda eſt, ſpecies ſimilis unedonis, pomum amygdalis extra, intus contortis nucleis.

CAP. X. *De arboribus Perſicæ inſulæ, & lanigeris arboribus.*

Tylos inſula in eodem ſinu eſt, repleta ſylvis, qua ſpectat Orientem, quaque & ipſa æſtu maris perfunditur: magnitudo ſingulis arboribus fici, flos ſuavitate inenarrabili, pomum lupino ſimile propter aſperitatem intactum omnibus animalibus: Ejuſdem inſulæ excelſiore ſuggeſtu lanigeræ arbores alio modo, quam Serum: his folia infœcunda, quæ, ni minora eſſent, vitium poterant videri: ferunt cotonei mali amplitudine cucurbitas, quæ maturitate ruptæ oſtendunt lanuginis pilas, ex quibus veſtes, pretioſo linteo, faciunt:

CAP. XI. *De goſſampinis, & arboribus ex quibus veſtes fiunt, & quibus modis conſtent arborum fructus.*

Arbores vocant Goſſampinos; fertiliore etiam Tylo minore, quæ diſtat decem millium paſſuum. Iuba circa fruticem lanugines eſſe tradit, linteaque ea Indicis præſtantiora: Arabiæ autem arbores, ex quibus veſtes faciant, cynas vocari, folio palmæ ſimili: ſic Indos ſuæ arbores veſtiunt. In Tylis autem & alia arbor floret albæ violæ ſpecie, ſed magnitu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

gnitudine quadruplici, ſine odore, quod miremur in eo tractu. Eſt & alia ſimilis, folioſior tamen roſeique floris: quem noctu comprimens, aperire incipit Solis exortu, meridie expandit: incolæ dormire eum dicunt. Fert eadem inſula & palmas, oleaſq; ac vites, & cum reliquo pomorum genere ficos: nulli arborum folia ibi decidunt: rigaturq; gelidis fontibus, & imbres accipit. Vicina his [9] Arabia flagitat quandam generum diſtinctioné, quoniam fructus iis conſtat radice, frutice, cortice, ſucco, lacryma, ligno, ſurculo, flore, folio, pomo.

CAP. XII. *De coſto, & nardo, & differentiis nardi.*

Radix & folium Indis eſt maximo pretio: radix coſti guſtu fervens, odore eximio, frutice alias inutili: primo ſtatim introitu amnis Indi in Patale inſula, duo ſunt ejus genera, nigrum, & quod melius, candicans: pretium in libras XVI. De folio nardi plura dici par eſt, ut principali in unguentis: frutex eſt gravi & craſſa radice, ſed brevi ac nigra, fragilique, quamvis pingui, ſitum redolente, ut cyperi, aſpero, folio parvo denſoque: [10] cacumina in ariſtas ſe ſpargunt: ideo gemina dote nardi ſpicas ac folia celebrant. Alterum ejus genus apud Gangem naſcens, damnatur in totum, ozænitidis nomine, virus redolens: adulteratur & pſeudonardo herba, quæ ubique naſcitur craſſiore atque latiore folio, & colore languido in candidum vergente: item ſua radice permiſta, ponderis cauſa, & gummi, ſpumaque argenti, aut ſtibio, cyperive [11] cortice. Syncerum quidem levitate deprehenditur, & colore ruffo, odoriſque ſuavitate, & guſtu maximè ſiccante os, ſapore jucundo: pretium ſpicæ in libras X. C. Folia diviſere annonam: ab amplitudine hadroſphærum vocatur majoribus [12] foliis X. XXX. Quod minore folio eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

eſt meſoſphærum appellatur: emitur x. LX. Laudatiſſimum microſphærum è minimis folium: pretium ejus x. LXXV. odoris gratia omnibus major recentibus: Nardo color qui inveteraverit, nigriori melior. In noſtro orbe proxime laudatur Syriacum, mox Gallicum, tertio loco Creticum, quod aliqui agrium vocant, alii phu, folio oluſatri, caule cubitali, geniculato, in purpura albicante, radice obliqua villoſaque, & imitante avium pedes. Baccharis vocatur nardum ruſticum, de quo dicemus inter flores: ſunt autem ea omnia herbæ, præter Indicum. ex iis Gallicum & cum radice vellitur, abluiturque vino: ſiccatur in umbra, alligatur faſciculis in charta, non multum ab Indico differens, Syriaco tamen levius. Pretium XIII. In his probatio una, ne ſint fragilia, & arida potius, quam ſicca, folia. Cum Gallico nardo ſemper naſcitur herba, quæ Hirculus vocatur, à gravitate odoris & ſimilitudine, qua maximè adulteratur: diſtat, quod ſine cauliculo eſt, & quod minoribus foliis, quodque radicis neque amaræ, neque odoratæ.

CAP. XIII. *De aſaro, amomo, amomide & cardamomo.*

Nardi vim habet & Aſarum: quod & ipſum aliqui ſylveſtre nardum appellant: eſt autem ederæ foliis, rotundioribus tantum, mollioribusq;, flore purpureo,[13] radice Gallici nardi: ſemen acinoſum ſaporis calidi ac vinoſi: montibus in umbroſis bis anno floret. Optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico: foditur cum folia mittere incipit, & in ſole ſiccatur, celeriter ſitum trahens ac ſeneſcens. Inventa nuper & in Thracia herba eſt, cujus folia nihil ab Indico nardo diſtant. Amomi uva in uſu eſt, Indicâ vite labruſca: ut

ut alii exiſtimavere, frutice [14] myrtuoſo, palmi altitudine: carpiturque cum radice; manipulatim leniter componitur, protinus fragile. Laudatur quam maximè Punici mali foliis ſimile, nec rugoſis, colore ruffo: ſecunda bonitas pallido: herbaceum pejus, peſſimumque candidum, quod & vetuſtate evenit. Pretium uvæ in libras x. LX. friato verò amomo x. LVIII. Naſcitur & in Armeniæ parte, quæ vocatur Otene, & in Media, & in Ponto: adulteratur foliis Punicis, & gummi liquido, ut cohæreat convolvatque ſe in uvæ modum. Eſt & quæ vocatur Amomis, minus venoſa atque durior, ac minus odorata: quo apparet, aut aliud eſſe, aut colligi immaturum. Simile his & nomine & frutice Cardamomum, ſemine oblongo: metitur eodem modo & in Arabia. Quatuor ejus genera: viridiſſimum ac pingue acutis angulis contumax fricanti, quod maximè laudatur: proximum è ruffo candicans: tertium brevius atque nigrius: pejus tamen varium & facile tritu, odoriſque parvi: qui verus coſto vicinus eſſe debet: hoc & apud Medos naſcitur: pretium optimi in libras x. XII. Cinnamomo proxima gentilitas erat, ni prius Arabiæ divitias indicari conveniret, cauſasque, quæ cognomen illi felicis ac beatæ dedere: principalia ergo in illa Thus, & Myrrha: hæc & cum Troglodytis communis.

CAP. XIV. *De thurifera regione.*

Thura, præter Arabiam, nullis, ac ne Arabiæ quidem univerſæ: in medio ejus ferè ſunt Atramitæ, pagus Sabæorum, capite regni Sabota, in monte excelſo, à quo octo manſionibus diſtat regio eorum thurifera, Saba appellata, quod ſignificare Græci myſterium dicunt: ſpectat ortus Solis æſtivi, undique rupibus invia,

&

& à dextera maris ſcopulis inacceſſa: id ſolum è rubro lacteum traditur: ſylvarum longitudo eſt ſchœnorum XX latitudo dimidium ejus. (Schœnus patet Eratoſthenis ratione, ſtadia XL. hoc eſt paſſuum quinque millium, aliqui XXXII ſtadia ſingulis ſchœnis dedere.) Attolluntur colles alti, decurruntque & in plana arbores ſponte natæ: terram argilloſam eſſe convenit, raris fontibus ac nitroſis. Attingunt & Minæi, pagus alius, per quos evehitur uno tramite anguſto: hi primi commercium thuris fecere, maximeque exercent: à quibus & Minæum dictum eſt. Nec præterea Arabum alii thuris arborem vident, ac ne horum quidem omnes: feruntque [15] tria millia non amplius eſſe familiarum, quæ jus per ſucceſſiones id ſibi vendicent: Sacros vocari ob id, nec ullo congreſſu fœminarum funerumque, cum incidant eas arbores aut metant, pollui: atque ita religione merces augeri: quidam promiſcuum jus iis populis eſſe tradunt in ſylvis: alii per vices annorum dividi. Nec arboris ipſius quæ ſit facies, conſtat: res in Arabia geſſimus, & Romana arma in magnam partem ejus penetravere: C. etiam Cæſar Auguſti filius inde gloriam petiit, nec tamen ab ullo (quod equidem ſciam) Latino arborum earum tradita eſt facies. Græcorum exempla variant: alii folio pyri, minore duntaxat, & herbidi coloris, prodire: alii lentiſco ſimilem ſubrutilo: quidam terebinthum eſſe, & hoc viſum Antigono regi, allato frutice. Iuba rex iis voluminibus, quæ ſcripſit ad C. Cæſarem Auguſti filium ardentem fama Arabiæ, tradit contorti eſſe caudicis, ramis aceris maximè Pontici: ſuccum amygdalæ modo emittere, talesque in Carmania apparere, & in Ægypto ſatas ſtudio Ptolomæorum

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rum regnantium: cortice lauri eſſe conſtat: quidam & folium ſimile dixere: talis certè fuit arbor Sardibus: nam & Aſiæ reges ſerendi curam habuerunt. Qui mea ætate legati ex Arabia venerunt, omnia incertiora fecerunt, quod jure miremur, virgis etiam thuris ad nos commeantibus: quibus credi poteſt, matrem quoq; teretem enodi fruticare trunco. Meti ſemel anno ſolebat, minore occaſione vendendi: jam quæſtus alteram [16] vindemiam affert. Prior atque naturalis vindemia, circa Canis ortum flagrantiſſimo æſtu, incidentibus qua maximè videatur eſſe prægnans, tenuiſſimusque tendi cortex: laxatur hîc plaga, non adimitur: inde proſilit ſpuma pinguis: hæc concreta denſatur, ubi loci natura poſcat tegere, palmea excipiente, aliubi area circumpavita: purius illo modo, ſed hoc ponderoſius: quod in arbore hæſit, ferro depectitur ideo corticoſum. Sylva diviſa certis portionibus, mutua innocentia tuta eſt: neque ullus ſaucias arbores cuſtodit: nemo furatur alteri. At hercule Alexandriæ ubi thura interpolantur, nulla ſatis cuſtodit diligentia officinas: ſubligaria ſignantur opifici: perſona adjicitur capiti, denſusve reticulus: nudi emittuntur: tanto minus fidei apud nos pœna, quam apud illos ſylvæ habent. Autumno legitur ex æſtivo partu: hoc puriſſimum, candidum. Secunda vindemia eſt vere, ad eam hyeme corticibus inciſis: ruffum hoc exit, nec comparandum priori. Illud carpheotum, hoc [17] dathiathum vocant. Creditur & novellæ arboris candidius, ſed veteris odoratius: quidam & in inſulis melius putant gigni: Iuba in inſulis negat naſci. Quod ex eo rotunditate guttæ pependit, maſculum vocamus, cum alias non ferè mas vocetur, ubi non ſit fœmina: religioni

gioni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

gioni tributum, ne ſexus alter uſurparetur. Maſculum aliqui putant à ſpecie teſtium dictum. Præcipua autem gratia eſt mammoſo, cum hærente lacryma priore conſecuta alia miſcuit ſe: ſingula hæc manum implere ſolita invenio, cum minore diripiendi aviditate lentius naſci liceret. Græci ſtagoniam & atomum tali modo appellant, minorem autem orobiam: micas concuſſu eliſas mannam vocamus: etiamnum tamen inveniuntur guttæ, quæ tertiam partem minæ, hoc eſt [18] XXXIX denariorum pondus æquent. Alexandro Magno in pueritia ſine parſimonia thura ingerenti aris, pædagogus Leonides dixerat, ut illo modo, cum deviciſſet thuriferas gentes, ſupplicaret: at ille Arabia potitus, thure onuſtam navem miſit ei, exhortatus, ut large Deos adoraret. Thus collectum Sabotam camelis convehitur, porta ad id una patente: digredi via capitale leges fecere: ibi decimas Deo, quem vocant Sabin, menſura, non pondere, ſacerdotes capiunt: nec antè mercari licet: inde impenſæ publicæ tolerantur: nam & benigne certo itinerum numero Deus hoſpites paſcit. Evehi non poteſt, niſi per Gebanitas: itaque & horum regi penditur vectigal. Caput eorum Thomna abeſt à Gaza, noſtri litoris in Iudæa oppido, LXXX. XXVII millium paſſuum, quod dividitur in manſiones camelorum [19] LXII. Sunt & quæ ſacerdotibus dantur portiones, ſcribiſque regum certæ: ſed præter hos & cuſtodes, ſatellitesque, & hoſtiarii, & miniſtri populantur. Iam quacunque iter eſt, aliubi pro aqua, aliubi pro pabulo, aut pro manſionibus, variiſque portoriis pendunt, ut ſumptus in ſingulos camelos denarium DCLXXXVIII. ad noſtrum litus colligat: iterumque imperii noſtri publicanis penditur:

itaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

itaque optimi thuris libra XVI. pretium habet: ſecunda XV. tertia XIV. Apud nos adulteratur reſinæ candidæ gemma perquam ſimili: ſed deprehenditur, quibus dictum eſt, modis. Probatur candore, amplitudine, fragilitate, carbone, ut ſtatim ardeat: item ne dentem recipiat potius, quam in micas frietur.

CAP. XV. *De myrrha, & arboribus myrrhæ.*

Myrrham in iiſdem ſylvis permixtâ arbore naſci tradidere aliqui, plures ſeparatim: quippe multis in locis Arabiæ gignitur, ut apparebit in generibus: convehitur & ex [20] inſulis laudata, petuntque eam etiam ad Troglodytas Sabæi tranſitu maris: Sativa quoque provenit, multum ſylveſtri prælata. Gaudet raſtris atque ablaqueationibus, melior radice refrigerata. Arbori altitudo ad quinque cubita, nec ſine ſpina, caudice duro & intorto, craſſiore, quam [21] thuris, & ab radice etiam, quam reliqua ſui parte. Corticem levem ſimilemque unedoni, ſcabrum alii ſpinoſumque dixere: Folium olivæ, verum criſpius, & aculeatum: Iuba oluſatri: aliqui ſimilem junipero, ſcabriorem tantum ſpiniſque horridam, folio rotundiore, ſed ſapore juniperi: necnon fuere, qui è thuris arbore utrunque naſci mentirentur. Inciduntur bis & ipſæ, iiſdemque temporibus, ſed à radice uſque ad ramos, qui valent: ſudant autem ſponte prius, quam incidantur, Stacten dictam, cui nulla præfertur: ab hac ſativa, & in ſylveſtri quoque melior æſtiva. Non dant ex myrrha portiones Deo, quoniam & apud alios naſcitur: Regi tamen Gebanitarum quartas partes ejus pendunt. Cætero paſſim à vulgo coemptam in folles confarciunt, ipſique unguentarii digerunt haud difficulter odoris atque pinguedinis argumentis.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XVI. *De generibus myrrhæ, & natura, & pretio ejus.*

Genera complura: Troglodytica ſylveſtrium prima: ſequens Minæa, in qua & Atramitica eſt, & Auſaritis Gebanitarum regno: tertia Dianitis: quarta collatitia: quinta Sembracena, à civitate regni Sabæorum mari proxima: ſexta, quam Duſaritin vocant. Eſt & candida uno tantum loco, quæ in Meſſalum oppidum confertur. Probatur Troglodytica pinguitudine, & quod aſpectu aridior eſt ſordidaq; ac barbara, ſed acrior cæteris. Sembracena prædictis caret vitiis, ante alias hilaris, ſed viribus tenuis. In plenum autem probatio eſt minutis glebis, nec rotundis in concretu, albicantis ſucci & tabeſcentis, utque fracta candidos ungues habeat, guſtu leniter amara: ſecunda bonitas intus variæ: peſſima intus nigra: pejor ſi etiam foris. Pretia ex occaſione ementium varia: Stactæ verò à VI. ad L. ſativæ ſummum ad XXII. Erythrææ ad XVI. hanc volunt Arabicam intelligi: Troglodyticæ nucleo ad XIII. ejus verò quam odorariam vocant, [22] ad XIV. Adulteratur lentiſci glebis, & gummi: item cucumeris ſucco amaritudinis cauſa, ſicut ponderis, ſpumâ argenti. Reliqua vitia deprehenduntur ſapore gummi, dente lenteſcentis. Fallaciſſime autem adulteratur Indica, myrrhâ quæ ibi de quadam ſpina colligitur. Hoc ſolum pejus India affert facili diſtinctione: tanto deterior eſt.

CAP. XVII. *De maſtiche, ladano, & bruta, enhæmo, & ſtrobo, & de ſtyrace.*

Ergo tranſit in Maſtichen, quæ & ex alia ſpina fit in India, itemque in Arabia: lamam vocant. Sed maſtiche quoque gemina eſt: quoniam & in Aſia Græciaque reperitur herba, radice folia emittens,

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& carduum ſimilem malo, ſeminis plenum: lacrymaque erumpit inciſa parte ſumma, vix ut dignoſci poſſit à maſtiche vera: necnon & tertia in Ponto eſt, bituminis ſimilior. Laudatiſſima autem Chia candida, cujus pretium in libras XX. nigræ verò XII. Chia è lentiſco traditur gigni gummi modo: adulteratur, ut thura, reſina. Arabia etiamnum & Ladano gloriatur: fortè caſuque hoc, & injuria fieri odoris, plures tradidere: Capras, maleficum alias frondibus animal, odoratorum verò fruticum appetentius, tanquam intelligant pretia, carpere germinum caules prædulci liquore turgentes, diſtillantemque ab his ([23] caſus miſtura) ſuccum improbo barbarum villo abſtergere: Hunc glomerari pulvere, incoqui Sole: & ideo in ladano caprarum pilos eſſe: ſed hoc non alibi fieri, quam in Nabatæis, qui ſunt ex Arabia contermini Syriæ. Recentiores ex autoribus [24] ſtrobon hoc vocant: traduntque ſylvas Arabum paſtu caprarum infringi, atque ita ſuccum villis inhæreſcere: verum autem ladanum Cypri inſulæ eſſe (ut obiter quæque genera odorum dicantur, quamvis non terrarum ordine) ſimiliter hoc & ibi fieri tradunt, & eſſe œſypum hircorum barbis [25] genibusque villoſis inhærens, ſed ederæ flore deroſo, paſtibus matutinis, cum eſt rorulenta Cypros; deinde nebula ſole diſcuſſa, pulverem madentibus villis adhæreſcere, atque ita ladanum depecti. Sunt qui herbam in Cypro, ex qua id fiat, ledam appellent: (etenim illi ledanum vocant) hujus pingue, inſidere: [26] id, atque attractis funiculis herbam eam convolvi, atque ita offas fieri. Ergo in utraque gente bina genera, terrenum & factitium: id quod terrenum eſt, friabile: factitium, lentum. Necnon & fruticem eſſe

dicunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dicunt in Carmania, & ſuper Ægyptum per Ptolemeos tranſlatis plantis (aut (ut alii) generante & id thuris arbore) colligique, ut gummi, inciſo cortice, & caprinis pellibus excipi. Pretia ſunt laudatiſſimo in libras aſſes xl. adulteratur myrti baccis, & aliis animalium ſordibus: ſynceri odor debet eſſe ferus, & quodammodo ſolitudinem redolens: ipſum viſu aridum, tactu ſtatim molleſcere, accenſum fulgere: odore jucundo, grato, Myrtata deprehenduntur, crepitantque in igne: præterea ſyncero calculi potius è rupibus inhærent, quam pulvis. In Arabia & olea dotatur lacryma, qua medicamentum conficitur, Græcis Enhæmon dictum, ſingulari effectu contrahendis vulnerum cicatricibus: in maritimis eæ fluctibus æſtuque operiuntur: nec baccæ nocetur, cum conſtet & in foliis ſalem relinqui. Hæc ſunt peculiaria Arabiæ: & pauca præterea communia, alibi dicenda, quoniam in iis vincitur: peregrinos ipſa mirè odores & ad exteros petit: tanta mortalibus ſuarum rerum ſatietas eſt, & alienarum aviditas. Petunt igitur in Helimæos arborem [27] Brutam, cupreſſo fuſæ ſimilem, ex albidis ramis, jucundi odoris accenſam, & cum miraculo hiſtoriis Claudii Cæſaris prædicatam: folia ejus inſpergere potionibus Parthos tradit: odorem eſſe proximum cedro, fumumque ejus contra ligna alia remedio. Naſcitur ultra Paſitigrin in finibus oppidi Sitacæ, monte [28] Zagro. Petunt & in Carmanos arborem Strobum ad ſuffitus, perfuſam vino palmeo accendentes: hujus odor redit à cameris ad ſolum jucundus, ſed aggravans capita, citra dolorem tamen: hoc ſomnum ægris quærunt: his commerciis Carras oppidum aperuere, quod eſt illis nundinarium: inde Gabbam omnes petere

ſole-

ſolebant, dierum xx itinere, & Palæſtinam Syriam: poſtea Characem peti cœptum, ac regna Parthorum ex ea cauſa, autor eſt Iuba: mihi ad Perſas etiam prius iſta portaſſe, quam in Syriam aut Ægyptum, videntur, Herodoto teſte, qui tradit ſingula millia talentum thuris annua penſitaſſe Arabas regibus Perſarum. Ex Syria revehunt ſtyracem, acri odore ejus in focis, abigentes ſuorum faſtidium: Cætero, non alia ligni genera ſunt in uſu, quam odorata: cibosque Sabæi coquunt thuris ligno, alii myrrhæ, oppidorum vicorumque non alio, quam ex aris, fumo atque nidore: Ad hunc ergo ſanandum urunt ſtyracem in pellibus hircinis, ſuffiuntque tecta: adeò nulla eſt voluptas, quæ non aſſiduitate ſui faſtidium pariat. Eundem & ad ſerpentes fugandas urunt, in odoriferis ſylvis frequentiſſimas.

CAP. XVIII. *De felicitate Arabiæ.*

Non ſunt eorum Cinnamomum aut Caſia: & tamen Felix appellatur Arabia, falſa & ingrata cognominis, quæ hoc acceptũ ſuperis ferat, cum plus ex eo inferis debeat: beatam illam fecit hominum etiam in morte luxuria, quæ Diis intellexerat genita, adhibens urendis defunctis. Periti rerum aſſeverant, non ferre tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps noviſſimo Poppææ ſuæ die concremaverit: Æſtimentur poſt ea toto orbe, ſingulis annis, tot funera, acervatimque congeſta honori cadaverum, quæ Diis per ſingulas micas dantur: nec minus propitii erant mola ſalſa ſupplicantibus, imo vero (ut palam eſt) placatiores. Verum Arabiæ etiamnum felicius mare eſt: ex illo namque margaritas mittit: minimaque computatione millies centena millia ſeſtertiûm annis omnibus India & Seres, peninſulaque illa

imperio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

imperio noſtro adimunt: tanto nobis deliciæ & fœminæ conſtant! Quota enim portio ex illis ad Deos quæſo jam, uti ad inferos, pertinet?

CAP. XIX. *De cinnamomo, & xylocinnamomo, & caſia.*

Cinnamomum & Caſias fabuloſa narravit antiquitas, princepsve Herodotus, avium nidis, & privatim phœnicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inviis rupibus arboribusque decuti, carnis quam ipſæ inferrent pondere, aut plumbatis ſagittis: Item caſiam circa paludes, propugnante unguibus diro veſpertilionum genere, aligerisque ſerpentibus: his commentis augentes rerum pretia. Commutata verò fabula eſt, ad meridiani ſolis repercuſſus inenarrabilem quendam univerſitatis halitum è tota peninſula exiſtere, tot generum auræ ſpirante concentu, Magniq; Alexandri claſſibus Arabiam odore primum nuntiatam in altum: omnia falſa: ſiquidem Cinnamomum, idemque cinnamum, naſcitur in Æthiopia Troglodytis connubio permixta: ii mercantes id à conterminis, vehunt per maria vaſta ratibus, quas neque gubernacula regant, neque remi trahant vel impellant, non vela, non ratio ulla adjuvet, cum omnium inſtar ibi ſint homo tantum & audacia: præterea hybernum mare exigunt circa brumam, Euris tum maximè flantibus: hi recto curſu per ſinus impellunt, atque à promontorii ambitu Argeſtæ deferunt in portum Gebanitarum, qui vocatur Ocila. Quamobrem illi maximè id petunt, produntque vix quinto anno reverti negotiatores, & multos interire: contra revehunt vitrea, & ahena, veſtes, fibulasque cum armillis ac monilibus: ergo negotiatio illa fœminarum maximè fide conſtat. Ipſe frutex duûm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

duûm cubitorum altitudine ampliſſimus, palmique minimus, IV digitorum craſſitudinis, ſtatim à terra ſex digitis ſurculoſus, arido ſimilis: cum viret non odoratus, folio origani, ſiccitate gaudens, ſterilior imbre, cæduæ naturæ. Gignitur in planis quidem, ſed denſiſſimis in vepribus rubisque, difficilis collectu: metitur non niſi permiſerit Deus (Iovem hunc intelligunt aliqui: Aſſabinum illi vocant) XLIV boum caprarumq; & arietum extis impetratur venia cædendi: non tamen aut ante ortum Solis, aut poſt occaſum licet. Sarmenta haſtâ dividit ſacerdos, Deoque partem ponit: reliquum mercator in 29 naſſas condit. Eſt & alia fama, cum Sole dividi, ternasque partes fieri, dein ſorte cremia diſcerni: quodque Soli ceſſerit relinqui, ac ſponte conflagrare. Præcipua bonitas virgultorum tenuiſſimis partibus, ad longitudinem palmi: ſecunda proximis breviore menſurâ; atque ita ordine: viliſſimum, quod radicibus proximum, quoniam ibi minimum corticis, in quo ſumma gratiæ: qua de cauſa præferuntur cacumina, ubi plurimus cortex. Ipſum lignum in faſtidio eſt propter origani acrimoniam: xylocinnamonum vocatur: Pretium eſt in libras XX: quidam cinnami duo genera tradidere, candidius, nigriusque: quondam præferebatur candidum, nunc contra nigrum laudatur: atque etiam varium præferunt candido: Certiſſima tamen æſtimatio, ne ſit ſcabrum, atque ut inter ſeſe tritum tarde frietur: damnatur in primis molle, aut cui albet cortex. Ius ejus 30 à Gebanitarum rege ſolo proficiſcitur: is edicto mercatu vendit: pretia quondam fuere in libras denarium mille: auctum id parte dimidia eſt, incenſis, ut ferunt, ſylvis, ira barbarorum: Id acciderit ne ob

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

iniquitatem præpotentium, an forte, non ſatis conſtat: Auſtros ibi tam ardentes flare, ut æſtatibus ſylvas accendant, invenimus apud autores. Coronas ex cinnamo interraſili auro incluſas, primus omnium in templis Capitolii atque Pacis dicavit Imperator Veſpaſianus Auguſtus. Radicem ejus magni ponderis vidimus in palatii templo, quod fecerat Divo Auguſto conjux Auguſta, aureæ pateræ impoſitam: ex qua guttæ editæ annis omnibus in grana durabantur, donec id delubrum incendio conſumptum eſt. Frutex & Caſia eſt, juxtaque cinnami campos naſcitur, ſed in montibus, craſſiore ſarmento, tenui cute verius quam cortice, quem contra atque in cinnamo levari & exinaniri pretium eſt. Amplitudo frutici trium cubitorum: color triplex; cum primum emicat, candidus pedali menſurâ: deinde rubeſcit addito ſemipede: ultra nigricans. Hæc pars maximè laudatur, ac deinde proxima: damnatur verò candida. Conſecant ſurculos longitudine binum cubitorum: mox præſuunt recentibus coriis quadrupedum ob id interemptarum, ut iis putreſcentibus vermiculi lignum erodant, & excavent corticem tutum amaritudine. Probatur recens maximè, & quæ ſit odoris molliſſimi, guſtuve quam maximè fervens potius, quam lento tepore leniter mordens, colore purpureo, quæque plurima minimum ponderis faciat, brevi tunicarum fiſtula, & non fragili. [31] Lactam vocant talem barbaro nomine. Alia eſt balſamôdes, ab odore ſimili appellata, ſed amara, ideoq; utilior medicis: ſicut nigra unguentis. Pretia nulli diverſiora; optimæ in libras X. L. cæteris X. V.

CAP. XX. *De iſocinnamo, & cancamo, ac taro.*

His addidere mangones, quam dalphnoiden vocant,

cant, iſocinnamon cognominatam: pretiumque ejus faciunt x. ccc. adulteratur ſtyrace, & propter ſimilitudinem corticum, lauri tenuiſſimis ſurculis. Quin & in noſtro orbe ſeritur: extremoque in margine imperii, qua Renus alluit; vivit in alveariis apum ſata: color abeſt ille torridus ſole, & ob id ſimul idem odor. Ex confinio caſiæ cinnamique & Cancamum ac Tarum invehitur, ſed per Nabatæos Trogloditas, qui conſidere ex Nabatæis.

CAP. XXI. *De ſerichato, & gabalio, & de myrobalano.*

Eo comportatur & ſerichatum, & gabalium, quæ intra ſe conſumunt Arabes, noſtro orbi tantum nominibus cognita, ſed cum cinnamo caſiaque naſcentia. Pervenit tamen aliquando ſerichatum, & in unguenta additur ab aliquibus: permutatur in libras x. vi. Myrobalanum Troglodytis, & Thebaidi, & Arabiæ (quæ Iudæam ab Ægypto diſterminat) commune eſt, naſcens unguento, ut ipſo nomine apparet: quo item indicatur & glandem eſſe arboris, heliotropio (quam dicemus inter herbas) ſimili folio: fructus magnitudine avellanæ nucis. Ex his in Arabia naſcens Syriaca appellatur, & eſt candida: contra in Thebaide nigra. Præfertur illa bonitate olei quod exprimitur: ſed copia Thebaica: inter hæc Troglodytica viliſſima eſt. Sunt qui Æthiopicam iis præferant, glandem nigram ac pinguem, nucleoque gracili, ſed liquore, qui exprimitur, odoratiori. Naſcentem in campeſtribus Ægyptiam, pinguiorem eſſe, & craſſiori cortice rubentem: & quamvis in paluſtribus naſcatur, breviorem ſiccioremque: è diverſo Arabicam viridem ac tenuiorem; & quoniam ſit mon-

toſa, ſpiſſiorem. Longe autem optimam Petræam, ex quo diximus oppido, nigro cortice, nucleo candido. Vnguentarii autem tantum cortices premunt: medici nucleos, tundentes, affuſa eis paulatim calida aqua.

CAP. XXII. *De phœnicobalano, & calamo odorato.*

Myrobalano in unguentis ſimilem proximumque uſum habet palma in Ægypto, quæ vocatur adipſos, viridis, odore mali cotonei, nullo intus ligno: colligitur autem paulò antè, quam incipiat matureſcere: quod relinquitur, phœnicobalanus vocatur, & nigreſcit, veſcentesque inebriat. Myrobalano pretium in libras x bini. Inſtitores & fæcẽ unguenti hoc nomine appellant. Calamus quoque odoratus in Arabia naſcens, communis Indis atq; Syriæ eſt: in qua vincit omnes, à noſtro mari centum L ſtadiis, inter Libanum montem, aliumque ignobilem, non (ut quidam exiſtimavere) Antilibanum, in convalle modica juxta lacum, cujus paluſtria æſtate ſiccantur, tricenis ab eo ſtadiis calamus & juncus odorati gignuntur. Sane enim dicamus & de junco, quamvis alio herbis dicato volumine, quoniam tamen unguentorum materia tractatur. Nihil ergo à cæteris ſui generis differunt aſpectu: ſed calamus præſtantior odore, ſtatim è longinquo invitat, mollior, meliorq; qui minus fragilis, & qui aſſuloſe potius quam raphani modo frangitur: ineſt fiſtulæ araneum, quod vocant florem; præſtantior eſt, cui numeroſius: reliqua probatio, 33 ut niger ſit: damnatur aliubi. Melior, quo brevior & craſſior, lentusq; in frangendo: Calamo pretium in libras XI. iunco XV. traduntque juncum odoratum & in Campania inveniri: diſceſſimus à terris Oceanum

num ſpectantibus ad 54 convexas in noſtra maria.

CAP. XXIII. *De Hammoniaco, & ſphagno.*

Ergo Æthiopiæ ſubjecta Africa Hammoniaci lacrymam ſtillat in harenis ſuis; inde etiam nomine Hammonis oraculo, juxta quod gignitur arbore, quam metopion vocant, reſinæ modo aut gummi. Genera ejus duo: Trauſton, maſculi thuris ſimilitudine, quod maximè probatur: alterum pingue & reſinoſum, quod phyrama appellant: adulteratur harenis, velut naſcendo apprehenſis: igitur quam minimis glebis probatur, & quam puriſſimis: pretium optimi in libras aſſes XL. Sphagnos infra eos ſitus in Cyrenaica provincia maximè probatur; alii bryon vocant. Secundum locum obtinet Cyprius, tertium Phœnicius: fertur & in Ægypto naſci: quin & in Gallia: nec dubitaverim. Sunt enim hoc nomine cani arborum villi, quales in quercu maxime videmus, ſed odore præſtantes. Laus prima candidiſſimis atq; altiſſimis, ſecunda rutilis, nulla nigris. Et in inſulis petriſq; nati improbantur, omneſque quibus palmarum, atque non ſuus odor ſit.

CAP. XXIV. *De Cypro, & aſpalatho, & maro.*

Cyprus in Ægypto eſt arbor ziziphi foliis, ſemine coriandri, flore candido odorato: coquitur hoc in oleo premiturque poſtea, quod Cyprus vocatur: pretium ei in libras, quinque. Optimum habetur è Canopica in ripis Nili nata: ſecundum Aſcalone Iudææ: tertium Cypro inſula, odoris ſuavitate. Quidam hanc eſſe dicunt arborem, quæ in Italia liguſtrum vocetur. In eodem tractu Aſpalathos naſcitur, ſpina candida, magnitudine arboris modicæ, flore roſæ: radix unguentis expetitur. Tradunt, in quocunque frutice curvetur arquus cæleſtis, eandem quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſit aſpalatho, ſuavitatem odoris exiſtere, 35 ſed in aſpalatho inenarrabilem quandam. Quidam eum 36 Eryſiſceptrum vocant, alii ſceptrum: probatio ejus colore ruffo vel igneo, tactuque ſpiſſo, & odore caſtorei: permutatur in libras, xv. In Ægypto naſcitur & Maron, pejus quam Lydium, majoribus foliis ac variis; illa brevia ac minuta & odorata.

CAP. XXV. *De balſamo, & opobalſamo, & Xylobalſamo, & ſtyrace, & galbano.*

Sed omnibus odoribus præfertur balſamum, uni terrarum Iudææ conceſſum, quondam in duobus tantum hortis, utroque regio, altero jugerum xx. non amplius, altero pauciorum. Oſtendere arbuſculam hanc Vrbi Imperatores Veſpaſiani: Clarumque dictu, à Pompeio Magno, in triumpho arbores quoque duximus. Servit nunc hæc, & tributa pendit cum ſua gente, in totum aliâ naturâ, quam noſtri externique prodiderant: quippe viti ſimilior eſt, quam myrto: malleolis ſeri dicitur, nuper vincta, ut vitis: & implet colles vinearum modo, quæ ſine adminiculis ſe ipſæ ſuſtinent. Tondetur ſimiliter fruticans, ac raſtris niteſcit, properatque naſci, intra tertium annum fructifera. Folium proximum rutæ, perpetua coma. Sæviere in eandem Iudæi, ſicut in vitam quoque ſuam: contra defendere Romani, & dimicatum pro frutice eſt. Seritque nunc eam fiſcus: nec unquam fuit numeroſior, aut procerior: proceritas intra bina cubita ſubſiſtit. Arbori tria genera: tenui & capillacea coma, quod vocant eutheriſton: alterum ſcabro aſpectu, incurvum fruticoſum, odoratius: hoc trachy appellant: tertium eumeces, quia eſt reliquis procerius, lævi cortice: huic ſecunda bonitas,

bonitas, noviſſima eutheriſto. Semen ejus vino proximum guſtu, colore ruffum, nec ſine pingui: pejus in grano, quod levius atque viridius: ramus craſſior, quam myrto: inciditur vitro, lapide, oſſeisve cultellis: ferro lædi vitalia odit, emoritur protinus; eadem amputari ſupervacua patiens. Incidentis manus libratur artifici temperamento, nequid ultra corticem violet: ſuccus è plaga manat, quem opobalſamum vocant, ſuavitatis eximiæ, ſed tenui gutta ploratu, lanis parva colligitur in cornua: ex iis novo fictili conditur, craſſiori ſimilis oleo, & in muſto candidâ: rubeſcit deinde, ſimulque dureſcit è tranſlucido. Alexandro Magno res ibi gerente, toto die æſtivo unam concham impleri juſtum erat; Omni verò fœcunditate è majore horto congios ſenos, minore ſingulos: cum duplo rependebatur argento. Nunc etiam ſingularum arborum largior vena: ter omnibus percutitur æſtatibus, poſtea deputatur: & ſarmenta quoque in merce ſunt; [37] DCCC. amputatio ipſa ſurculusque venit intra quintum demum annum. Xylobalſamum vocatur, & coquitur in unguentis: pro ſucco ipſum ſubſtituere officinæ. Corticis etiam ad medicamenta pretium eſt: præcipua autem gratia lacrymæ, ſecunda ſemini, tertia cortici, minima ligno. Ex hoc buxoſum eſt optimum, quod eſt odoratiſſimum: è ſemine autē maximum & ponderoſiſſimum, mordens guſtu, fervensque in ore. Adulteratur Petræo hyperico, quod coarguitur magnitudine, inanitate, longitudine, odoris ignavia, ſapore piperis. Lacrymæ probatio, ut ſit pinguis, tenuis, ac modice ruffa, & in fricando odorata. Secundus candidus colos, pejor viridis craſſusque, peſſimus niger: quippe, ut oleum ſeneſcit. Ex omni

inciſura maximè probatur, quod antè ſemen fluxit: & alias adulteratur ſemine ſuo, vixque maleficium deprehenditur guſtu amariore: eſſe enim debet lenis, non ſubacidus, odore tantum auſterus. Vitiatur & oleo roſæ, cyperi, lentiſci, balani, terebinthi, myrti, reſina, galbano, cera Cypria, prout quæque res fuit: nequiſſime autem gummi, quoniam ipſum quoque 38 inhæreſcit manu inverſa, & in aqua ſidit: quæ probatio ejus gemina eſt: debet ſyncerum & inhæreſcere: ſed hoc & gummi addito, fragili cruſta evenit: & guſtu deprehenditur: carbone verò, quod cera reſinaque adulteratum eſt, nigriori flamma: nam melle mutatum ſtatim contrahit muſcas. Præterea ſynceri denſatur in tepida aqua gutta, ſidens ad ima vaſis, adulterata olei modo innatat: & ſi metopio vitiatum eſt, circulo candido cingitur: ſumma probatio eſt, ut lac coagulet, in veſte maculas non faciat. Nec manifeſtior alibi fraus: quippe millibus denariûm ſextarii empti vendente fiſco, trecenis denariis væneunt: in tantum expedit augere liquorem. Xylobalſamo pretium in libras VI. Proxima Iudææ Syria ſupra Phœnicen ſtyracem gignit, circa Gabala & Marathunta & Caſium Seleuciæ montem: arbor eſt eodem nomine, cotoneo malo ſimilis, lachrymæ ex auſtero jucundioris, intus ſimilitudo harundinis, ſucco prægnans: in hanc circa Canis ortum advolant pennati vermiculi erodentes: ob id in ſcobe ſordeſcit. Styrax laudatur poſt ſupra dicta ex Piſidia, Sidone, Cypro, Cilicia, Creta: minime, ex Amano Syriæ, medicis, ſed unguentariis magis. Colos in quacunque natione præfertur ruffus, & pinguiter lentus: deterior furfuroſus, & cano ſitu obductus. Adulteratur cedri reſina vel gummi 39 aliâ, melle,

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

aut amygdalis amaris: omniaque ea deprehenduntur guſtu: pretium optimo x. VIII. Exit & & in Pamphylia, ſed 40 acrior, minusque ſuccoſus. Dat & Galbanum Syria in eodem Amano monte, è ferula, quæ ejuſdem nominis, reſinæ modo, ſtagonitin appellant. Quod maxime laudant, cartilaginoſum, purum ad ſimilitudinem Hammoniaci, minimeque lignoſum: ſic quoque adulteratur faba aut ſagapeno: ſyncerum ſi uratur, fugat nidore ſerpentes: permutatur in libras x. v. Medicinæ hoc tantum:

CAP. XXVI. *De panace, & ſpondylio, & malobathro.*

Panacem & unguentis eadem gignit, naſcentem & in 41 Pſophide Arcadiæ, circaque Erymanthi fontes, & in Africa, & in Macedonia: ferulâ ſui generis, v. cubitorum, foliis primo quaternis, mox ſenis in terra jacentibus, ampla magnitudine rotundis, in cacumine verò oleagineis, ſemine in muſcariis dependente, ut ferulæ: Excipitur ſuccus inciſo caule meſſibus, radice in Autumno. Laudatur candor ejus coacti: ſequens pallido ſtatera: niger color improbatur: pretium optimo in libras bini aſſes. Ab hac, ferula differt quæ vocatur ſpondilion, foliis tantum, quia ſunt minora, & platani diviſura: non niſi in opacis gignitur: ſemen eodem nomine, ſilis ſpeciem habet, medicinæ tantum utile. Dat & Malobathron Syria, arborem folio convoluto, arido colore: ex quo exprimitur oleum ad unguenta: fertiliore ejuſdem Ægypto; laudatius tamen ex India venit. In paludibus ibi gigni tradunt lentis modo, odoratius croco, nigricans, ſcabrumque, quodam ſalis guſtu; minus probatur candidum; celerrime ſitum in vetuſtate ſentit. Sapor ejus nardo ſimilis eſſe debet ſub

lingua: odor vero in vino ſuffervefacti antecedit alios. In pretio quidem prodigio ſimile eſt, à ſingulis ad CCC pervenire libras: oleum autem ipſum in libras LX.

CAP. XXVII. *De oleo omphacio.*

Oleum & omphacium eſt: fit duobus generibus, & totidem modis, ex olea, & vite: olea adhuc alba expreſſa: deterius ex druppa: ita vocatur priuſquam cibo matura ſit, jam tamen colorem mutans: differentia, quod hoc viride eſt, illud candidum. E vite fit pſythia aut amminea, cum ſint acini ciceris magnitudine ante Canis ortum: in prima lanugine demetitur uva, ejusque melligo: reliquum corpus ſole coquitur: nocturni rores caventur in fictili condita melligo colligitur: ſubinde Cyprio ære ſervatur. Optima, quæ ruffa, acriorque, & aridior: pretium omphacio in libras X. VI. Fit & alio modo, cum in mortariis uva immatura teritur: ſiccataque in ſole, poſtea degeritur in paſtillos.

CAP. XXVIII. *De bryo & œnanthe, & de elate arbore, & cinnamo cariopo.*

Eodem & bryon pertinet, uva populi albæ, optima circa Gnidum aut Cariam, in ſitientibus aut ſiccis aſperisque: ſecunda in Lyciæ cedro. Eodem & œnanthe pertinet; eſt autem vitis labruſcæ uva: colligitur, cum floret, id eſt, cum optime olet. Siccatur in umbra ſubſtrato linteo, atque in cados conditur. Præcipua ex Parapotamia: ſecunda ab Antiochia, atque Laodicea Syriæ, tertia ex montibus Medicis: hæc utilior medicinæ: quidam omnibus iis præferunt eam, quæ in Cypro inſula naſcitur: nam quæ in Africa fit, ad medicos tantum pertinet, vocaturque maſſaris. 42 Omnis autem ex alba labruſca præſtantior, quam è nigra.

Eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Eſt præterea arbor ad eadem unguenta pertinens, quam alii elatem vocant, quod nos abietem, alii palmam, alii ſpathen. Laudatur Hammoniaca maxime, mox Ægyptia, dein Syriaca, duntaxat in locis ſitientibus odorata, pingui lachryma, quæ in unguenta additur, ad domandum oleum. In Syria gignitur & cinnamum, quod [43] caryopon appellant: hic eſt ſuccus nuci expreſſus, multum à ſurculo veri cinnami differens, vicina tamen gratia: pretium in libras aſſes quadraginta.

LIBER XIII.

Procœmium.

HACTENVS in odoribus habent pretia ſylvæ: erantque per ſe mira ſingula: juvit luxuriam ea omnia miſcere, & è cunctis unum odorem facere: ita reperta ſunt unguenta:

CAP. I. *De unguentis, & quando primum ſunt cognita nobis, & de compoſitione.*

Quis primus invenerit non traditur, Iliacis temporibus non erant: nec thure ſupplicabatur: Cedri tantum & citri ſuorũ fruticum in ſacris fumo convolutum nidorem verius, quam odorem, noverant, jam roſæ ſucco reperto: nominatur enim id quoque in olei laude. Perſarum [1] eſſe debet gentis unguentum: illi madent eo, & accerſita commendatione, ingluvie natũ virus extinguunt. Primum, quod equidem inveniam, caſtris Darii regis expugnatis, in reliquo ejus apparatu Alexander cœpit ſcrinium unguentorũ: poſtea voluptas ejus à noſtris quoque inter laudatiſſima atque etiam honeſtiſſima vitæ bona admiſſa eſt; honosque is & ad defun-

defunctos pertinere cœpit: quapropter plura de eo dicemus. Quæ ex his non erunt fruticum, ad præſens nominibus tantum indicabuntur: natura verò eorum ſuis reddetur locis. Vnguentis cognomina dedere aliis patriæ, aliis ſucci, aliis arbores, aliis cauſæ. Primumque id ſcire convenit, mutatam autoritatem, & ſæpius tranſiſſe gloriam: laudatiſſimum fuit antiquitus in Delo inſula, poſtea Mendeſium. Nec miſtura & compoſitione tantum hoc accidit: ſed iidem ſucci varie alibi atque alibi ad quælibet prævaluere, aut degeneravere. Irinum Corinthi diu maximè placuit, poſtea Cyzici: ſimili modo rhodinum Phaſeli: quam gloriam abſtulere Neapolis, Capua, Præneſte. Crocinum in Solis Ciliciæ diu maximè laudatum, mox Rhodi. Oenanthinum in Cypro, deinde in Ægypto præpoſitum, poſtea Adramyttio. Amaracinum in Coo: poſtea eodem loco prælatum eſt Melinum. Ciprinum in Cypro, deinde in Ægypto, ubi Mendeſium & Metopium ſubito gratius factum eſt. Mox hæc abſtulit Phœnice, & Cyprini laudem Ægypto reliquit. Panathenaicon ſuum Athenæ perſeveranter obtinuere. Fuerat & Pardalium in Tarſo: cujus etiam compoſitio & miſtura obliterata eſt. Narciſſinum quoque ex flore narciſſi deſiit componi. Ratio faciendi duplex: ſuccus, & corpus: ille olei generibus fere conſtat, hoc odorum. Hæc ſtymmata vocant, illa hedyſmata. Tertius inter hæc eſt colos, multis neglectus: hujus cauſa adduntur cinnabari & anchuſa: ſal aſperſus olei naturam coërcet: quibus anchuſa adjecta eſt, ſal non additur. Reſina aut gummi adjiciuntur ad continendum odorem in corpore: celerrime is evaneſcit atq; defluit, ſi non ſint hæc addita. Vnguentorum expeditiſſimum fuit, primumque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

mumque, ut veriſimile eſt, è bryo & balanino oleo, de quibus ſupra diximus: increvit deinde Mendeſium, balanino reſina miſta, magisque etiamnum Metopio: Oleum hoc eſt, amigdalis amaris expreſſum in Ægypto: cui addidere omphacium, cardamomum, juncum, calamum, mel, vinum, myrrham, ſemen balſami, galbanum, reſinam terebinthinam: & è viliſſimis quidem hodie eſt, ob id creditum & in vetuſtiſſimis eſſe, quod conſtat oleo myrteo, calamo, cupreſſo, cypro, lentiſco, malogranati cortice. Sed divulgata maximè unguenta crediderim roſæ, quæ plurima ubique gignitur: itaque ſimpliciſſima rhodini miſtura diu fuit, additis omphacio flore roſæ, crocino, cinnabari, calamo, melle, junco, ſalis flore aut anchuſa, vino: ſimilis ratio & in crocino, additis cinnabari, anchuſa, vino: ſimilis & in ſampſuchino, admiſtis omphacio, calamo. Optimum hoc in Cypro & Mitylenis; ubi plurima ſampſuchus. Miſcentur & viliora genera olei è myrto, lauro, quibus additur ſampſuchinum, lilium, fœnum græcum, myrrha, caſia, nardum, juncus, cinnamomum. E malis quoque cotoneis & ſtrutheis fit oleum (ut dicemus) melinum, quod in unguenta tranſit, admiſtis omphacio, cyprino, ſeſamino, balſamo, junco, caſia, abrotano. Suſinum tenuiſſimum omnium eſt: conſtat ex liliis, balano, calamo, melle, cinnamomo, croco, myrrha, aſpalatho. Et idem cyprinum ex cypro, & omphacio, & cardamomo, calamo, aſpalatho, abrotano: aliqui & in cyprinum addunt myrrham & panacen. Hoc optimum Sidone, mox Ægypto: ſi non addatur ſeſaminum oleum, durat & quadriennio: excitatur cinnamomo. Telinum fit ex oleo recenti, cypero, calamo, meliloto, fænogræco,

nogræco, melle, melino, maro, amaraco: hoc erat celeberrimum Menandri Poëtæ Comici ætate. Poſtea multo ſucceſſit propter gloriam appellatum megalium, ex oleo balanino, balſamo, calamo, junco, xylobalſamo, caſia, reſina. Hujus proprietas, ut ventiletur in coquendo, donec deſinat [2] olere: rurſus refrigeratum odorem ſuum capit. Singuli quoque ſucci nobilia unguenta faciunt: in primis malobathrum, poſtea iris Illyrica, & Cyzicena amaracus. [3] Herbarii in utraque pauca, ſed alia alii miſcent: qui plurima, alterutri mel, ſalis florem, omphacium, agni folia, panacem, externa omnia & prodigioſa. Cinnamomino adjicitur balaninum oleum, xylobalſamum, calamus, juncus, balſami ſemina, myrrha, mel odoratum: Vnguentorum hoc craſſiſſimum: pretia ei à XXXV. ad X. CCC. Nardinum ſive foliatum conſtat omphacio, balanino, junco, coſto, nardo, amomo, myrrha, balſamo. In hoc genere conveniet meminiſſe herbarum, quæ nardum Indicum imitentur, ſpecies novem à nobis eſſe dictas: tanta materia adulterandi eſt. Omnia autem acutiora fiunt coſto, amomo, quæ maximè nares feriunt: craſſiora myrrha ſuavioraque: medicinæ auté utiliora croco: acerrima per ſe amomo: hoc & capitis dolores facit. Quidam ſatis habent aſpergere, quæ ſunt pretioſiſſima, cæteris decoctis, impendio parcentes: ſed non eadem eſt vis, niſi una decoctis. Myrrha & per ſe unguentum facit ſine oleo, ſtacte duntaxat: alioquin nimiam amaritudinem affert. Cyprino viride fit, ſuſino unguinoſum, Mendeſio nigrum, rhodino candidum, myrrha pallidum. Hæc ſunt antiquæ inventionis genera, & poſtea officinarum furta: nunc dicetur cumulus ipſe deliciarum, & ſumma authoritas rei.

CAP. II.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. II. *Quod unguentum regale vocetur, & quæ diapaſmata, & qualiter ſerventur.*

Ergo regale unguentum, appellatum, quoniam Parthorum regibus id temperatur: conſtat myrobalano, coſto, amomo, cinnamomo, [4] comaro, cardamomo, nardi ſpica, māro, myrrha, caſia, ſtyrace, ladano, opobalſamo, calamo juncoque Syrio, œnanthe, malobathro, ſerichato, cypero, aſpalatho, panace, croco, cypro, amaraco, colato melle, vino. Nihilque ejus rei cauſa in Italia victrice omnium, in Europa verò tota, præter irin Illyricam, & nardum Gallicum, gignitur. Nam vinum, & roſa, & myrti folia oleumque, communia ferè omnium terrarum intelliguntur. Siccis odoribus conſtant, quæ diapaſmata vocantur. Nam fæcem unguenti Magma appellant. Inter omnes potentiſſimus odor, quiſquis noviſſime additur. Vnguenta optime ſervantur, in alabaſtris, odores in oleo: quod diuturnitati eorum tanto utilius eſt, quanto pinguius, ut ex amygdalis. Et ipſa unguenta vetuſtate meliora: Sol inimicus his: quamobrem in umbra [5] coquuntur plumbeis vaſis. Experimentū eorum inverſa manu capitur, ne carnoſæ partis calor vitiet.

CAP. III. *Quanta in unguentis luxuria, & quando primum Romanis in uſu.*

Hæc eſt materia luxus è cunctis maxime ſupervacui: Margaritæ enim gemmæque ad hæredem tamen tranſeunt: veſtes prorogant tempus: unguenta illico expirant, ac ſuis moriuntur horis: ſumma commendatio eorum, ut tranſeunte fœmina odor invitet etiam aliud agentes. Excedunťque quadringenos denarios libræ: tanti emitur voluptas aliena. etenim odorem qui gerit, ipſe non ſentit. Sed & hæc aliqua differentia ſignanda

gnanda ſunt: in M. Ciceronis monumentis invenitur, unguenta gratiora eſſe, quæ [6] terram, quam quæ crocum ſapiant: quando etiam corruptiſſimo in genere magis tamen juvat quædam ipſius vitii ſeveritas. Sed quoſdam craſſitudo maxime delectat, ſpiſſum appellantes: linique jam, non ſolum perfundi, unguentis gaudent. Vidimus etiam veſtigia pedum tingi: quod M. Othonem monſtraſſe Neroni principi ferebant. Quæſo ut qualiter ſentiretur, juvaretque ab ea parte corporis? Necnon aliquem ex privatis audivimus juſſiſſe ſpargi parietes balinearũ unguento; atque Cajum principem ſolia temperari; ac (ne principale videatur hoc bonum) & poſtea quendam ex ſervis Neronis. Maxime tamen mirum eſt, hanc gratiam penetraſſe & in caſtra: Aquilæ certe ac ſigna, pulverulenta illa & cuſtodiis horrida, inunguntur feſtis diebus: utinamque dicere poſſemus, quis primus inſtituiſſet; Ita eſt, nimirũ hac mercede corruptæ terrarum orbem devicere aquilæ. Iſta patrocinia quærimus vitiis, ut per hoc jus ſumantur ſub caſſide unguenta. Quando id primum ad Romanos penetraverit, non facile dixerim; certum eſt Antiocho rege Aſiaque devictis. Vrbisque anno quingenteſimo ſexageſimoquinto, P. Licinium Craſſum, L. Iulium Cæſarem Cenſores edixiſſe, ne quis venderet unguenta exotica: ſic enim appellavere. At hercule jam quidam etiam in potus addunt: tantique amaritudo eſt, ut odore prodigo fruantur ex utraque parte corporis. L. Plotium, L. Planci bis Conſulis Cenſoriſque fratrem, proſcriptum à Triumviris, in Salernitana latebra unguenti odore proditum conſtat: quo dedecore tota abſoluta proſcriptio eſt; Quis enim non merito judicet periiſſe tales? Cæterum terrarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rarum omnium Ægyptus accommodatiſſima unguentis: ab ea Campania eſt, copia roſæ.

CAP. IV. *De palmis, & natura earum, & generibus.*

Iudæa verò inclyta eſt vel magis, palmis: quarum natura nunc dicetur. Sunt quidem & in Europa, vulgoque Italia, ſed ſteriles: ferunt in maritimis Hiſpaniæ fructum, verũ immitem: dulcem in Africa, ſed ſtatim evaneſcentem: contra in Oriente ex his vina, gentiumque aliquibus panis: plurimis verò etiam quadrupedum cibus: quamobrem jure dicentur externæ. Nulla eſt in Italia ſponte genita, nec in alia parte terrarum, niſi in calida: frugifera verò nuſquam, niſi in fervida: gignitur levi ſabuloſaque terra, majore in parte & nitroſa: Gaudet & riguis (toto anno bibere cum amet) anno ſitienti. A fimo quidem etiam lædi putant: & Aſſyriorum pars aliqua, ſi non rivis miſceatur. Genera earum plura: & prima fruticem non excedentia: ſterilem hunc, aliubi & ipſum fertilem, brevique ramorum orbe folioſum: tectorii vicem hic parietibus pleriſque in locis præſtat contra aſpergines. [9] Procerioribus, ſylva arbore ex ipſa, foliorum aculeo fruticante circa totas pectinatim; quas ſylveſtres intelligi neceſſe eſt, incerta tamen libidine etiam mitioribus ſe miſcent. Reliquæ teretes atque proceræ, denſis gradatisque corticum pollicibus, ut orbibus, faciles ſe ad ſcandendum Orientis populis præbent, [10] utilem ſibi arboriſq; induniis circulum mira pernicitate tum homine ſubeunte. Coma omnis in cacumine, & pomum eſt; non inter folia, ut in cæteris, ſed ſuis inter ramos palmitibus racemoſum; utrâque naturâ uvæ atque pomi. Folia cultrato mucrone, lateribus in ſeſe bifidatis, [11] bellas primum demonſtra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

monſtravere gemmas: nunc ad funes vitiliumque nexus & capitum levia umbracula finduntûr. Arboribus, imò potius omnibus quæ terra gignat, herbisque etiam, utrunque ſexum eſſe diligentiſſimi naturæ tradunt: (quod in plenum ſatis ſit dixiſſe hoc in loco) nullis tamen arboribus maniſeſtius: Mas in palmite floret, fœmina citra florem germinat [12] tantum ſpinæ modo. Vtrisque autem prima naſcitur pomi caro: poſtea lignum intus, hoc eſt ſemen ejus. Argumentum, quod parvæ ſine hoc reperiuntur in eodem palmite. Eſt autem oblongum, non, ut olivis, orbiculatum: præterea cæſum à dorſo pulvinata fiſſura, & in alvo media pleriſque umbilicatum, unde primum ſpargitur radix. Seritur autem pronum, & bina juxta compoſita ſemina, ſuperque totidem, quoniam infirma ſingulis planta eſt: quaternæ coaleſcunt. Multis candidisque lignum hoc à carnibus diſcernitur tunicis, aliis corpori adhærentibus: laxeque diſtans, tantum cacumini filo adhæret. Caro matureſcit anno: [13] quibuſdam tamen in locis, ut in Cypro, quanquam ad maturitatem non perveniat, grato ſapore dulcis eſt: & folium ibi latius, fructusque reliquis rotundior: nec ut devoretur corpus, verum ut expuatur, ſucco modo expreſſo. Et in Arabia languide dulces traduntur eſſe palmæ: quanquam Iuba apud Scenitas Arabas præfert omnibus ſaporibus, quam vocant dabulan. Cætero non gignere fœminas ſine maribus ſponte edito nemore confirmant; circaque ſingulos plures; nutare in eum pronas blandioribus comis; illum erectis hiſpidum, afflatu viſuque ipſo & pulvere etiam reliquas maritare: hujus arbore exciſa viduas poſt ſterileſcere fœminas. Adeoque eſt Veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cogitatus ſit ab homine, ex maribus flore ac lanugine, interim verò tantum pulvere inſperſo fœminis. Seruntur autem palmæ & trunco, duûm cubitorum longitudine, à cerebro ipſo arboris viridi fiſſuris diviſo atque defoſſo: & ab radice avulſæ vitalis eſt ſatus, & ramorum tenerrimis. In Aſſyria, ipſa quoque arbor ſtrata in ſolo humido tota radicatur, ſed in frutices, non in arborem: ergo plantaria inſtituunt, anniculasque transferunt, & iterum bimas: gaudent enim mutatione ſedis, verna alibi, in Aſſyria autem circa Canis ortum. Nec ferro attingunt ibi novellas: ſed religant comas, ut in altitudinem exeant: robuſtas deputant craſſitudinis gratia, ſemipedales ramorum relinquentes truncos, qui deciſi alibi necant matrem. Diximus ſalſum ab his ſolum diligi: ergo ubi non eſt tale, ſalem aſpergunt, non radicibus, ſed longius paulo. Quædam in Syria & Ægypto in binos dividunt ſe truncos: in Creta & ternos, quædam & in quinos. Ferunt ſtatim in trimatu: in Cypro verò, Syria, Ægypto, quadrimæ aliæ, aliæ quinquennes, altitudine hominis, nullo intus pomi ligno, quamdiu ſunt novellæ, ob id ſpadonum accepto nomine; Genera earum multa. Sterilibus ad materias, operumque lautiora utitur Aſſyria, & tota Perſis. Sunt & cæduæ palmarum quoque ſylvæ, germinantes rurſus ab radice ſucciſæ. Dulcis medulla earum in cacumine, quod cerebrum appellant: exemptaque vivunt, quod non aliæ. Vocantur autem chameropes, folio latiore ac molli, ad vitilia utiliſſimo: copioſæ in Creta, ſed magis in Sicilia. E palmis prunæ vivaces, ignisque lentus. Fructiferarum aliis brevius lignũ in pomo, aliis longius: his mollius, illis durius: quibuſdam oſſeum [14] lunatumque, dente contra faſcinantes religio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

religione politum: aliud pluribus veſtitum paucioribusve tunicis: aliud craſſioribus tenuioribusve: ita fiunt undequinquaginta genera, ſi quis omnium perſequi velit nomina etiam barbara, vinorumq; ex iis differentias. Clariſſimæ omnium, quas regias appellavere ab honore, quoniam regibus tantum Perſidis ſervabantur, Babylone natæ uno in horto Bagou; (ita enim vocant ſpadones: qui apud eos etiam regnavere.) Hortus ille nunquam niſi dominantis in aula fuit. At in meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem Syagri proximamque [15] Margaritides: eæ breves, candidæ, rotundæ, acinis, quam balanis ſimiliores: quare & nomen à margaritis accepere. Vna earum arbor in Chora eſſe traditur, una & Syagrorum: mirumque de ea accepimus, cum phœnice ave (quæ putatur ex hujus palmæ argumento nomen accepiſſe) emori ac renaſci ex ſeipſa: eratque, cum hæc proderem, fertilis. Ipſum pomum grande, durum, horridum, & à cæteris generibus diſtans ſapore ferino, quem fermè in apris novimus: evidentiſſimeque cauſa eſt nominis. Quarta autoritas Sandalidum, à ſimilitudine appellatarum: jam in Æthiopiæ fine quinque earum nec plures arbores tradunt, non raritate magis, quam ſuavitate mirabiles. Ab his Caryotæ maxime celebrantur, & cibo quidem, ſed & ſucco uberrimæ: ex quibus præcipua vina Orienti, iniqua capiti, unde pomo nomen. Sed ut copia ibi atque fertilitas, ita nobilitas in Iudæa, nec in tota, ſed Hierichunte maxime: quanquam laudatæ & Archelaide, & Phaſelide, atque Liviade, gentis ejuſdem convallibus. Dos his præcipua ſucco pingui lactentibus, quodamque vini ſapore in melle prædulci. Sicciores in hoc genere Nicolai, ſed amplitudinis

tudinis præcipuæ, [16] quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Minus ſpecioſæ, ſed ſapore caryotarum ſorores, ob hoc Adelphides dictæ, proximam ſuavitatem habent, non tamen eandem. Tertium ex his genus pateton, nimio liquore abundat: rumpitque ſe pomi ipſius, etiam in ſua matre, ebrietas, calcatis ſimile. Suum genus è ſicciore turba [17] dactylis, prælonga gracilitate curvatis interim. Nam quos ex his honori Deorum dicamus, Chydæos, appellavit Iudæa, gens contumelia numinum inſignis. In totum arentes Thebaidis atque Arabiæ, macroque corpore exiles, & aſſiduo vapore torrentes, cruſtam verius, quam cutem, obducunt: in ipſa quidem Æthiopia friatur (tanta eſt ſiccitas) & farinæ modo ſpiſſatur in panem. Gignitur autem in frutice ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, ſed majore, quam mali, amplitudine: Cycas vocant: triennio matureſcunt: ſemperque frutici pomum eſt, ſubnaſcente alio. Thebaidis fructus extemplo in cados conditur, cum ſui ardoris anima: ni ita fiat, celeriter expirat: marceſcitque non retoſtus furnis. Ex reliquo genere plebeiæ videntur: Syri & Iuba tragemata appellant. Nam in aliqua parte phœnices, [18] Ciliciæque, populari etiam nomine à nobis, appellantur balani. Eorum quoque plura genera: differunt figura rotunditatis aut proceritatis: differunt & colore, nigriores ac rubentes: nec pauciores ficu traduntur colores: maxime tamen placent candidi. Diſtant & magnitudine: prout multi cubitum effecere: quidam ſunt non ampliores faba. Servantur hi demum, qui naſcuntur in ſalſis atque ſabuloſis, ut in Iudæa, & Cyrenaica Africa: non item in Ægypto, Cypro, Syria, & Seleucia Aſſyriæ: quamobrem ſues, & reliqua

anima-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

animalia ex his ſaginantur. Vitiati aut vetuſti ejus pomi ſignum eſt, decidiſſe candidam verrucam, quæ racemo adhæſerit. Alexandri milites palmis viridibus ſtrangulati ſunt: in Gedroſis id factum eſt pomi genere, alibi copia evenit: eſt enim tanta muſteis ſuavitas, ut finis mandendi non niſi periculo fiat.

CAP. V. *De Syriæ arboribus.*

Syria præter hanc peculiares habet arbores. In nucum genere piſtacia nota: prodeſſe adverſus ſerpentium traduntur morſus, & potu & cibo: in ficorum autem caricas, & minores ejus generis, quæ cottana vocant. Item pruna in Damaſco monte nata, & myxa: utranque jam familiarem Italiæ. Ex myxis in Ægypto & vina fiunt. Iuniperi ſimilem habent Phœnices & cedrum minorem: duo ejus genera, Lycia & Phœnicia: differunt folio: nam quæ durum, acutum, ſpinoſum habet, oxycedros vocatur; ramoſa & nodis infeſta altera, odore præſtat. Fructum ferunt myrti magnitudine, dulcem ſapore. Et majoris cedri duo genera: quæ floret, fructum non fert: frugifera non floret: & in ea antecedentem fructum occupat novus: ſemen ejus cupreſſo ſimile: quidam cedrelaten vocant: ex hac reſina laudatiſſima. Materiæ verò ipſi æternitas: itaque & ſimulacra deorum ex ea factitaverunt. Cedrinus eſt Romæ in delubro Apollo Soſianus, Seleucia advectus. Cedro ſimilis in Arcadia eſt arbor: in Phrygia frutex vocatur.

CAP. VI. *De terebintho.*

Syria & terebinthum habet: ex his maſcula eſt ſine fructu: fœminarum duo genera; alteri fructus rubet lentis magnitudine; alteri pallidus, cum vite matureſcit, non grandior faba, odore jucundior,

dior, tactu reſinoſus [19] circa Idam Troadis. Sed in Macedonia brevis arbor hæc atque fruticoſa, in Damaſco Syriæ magna. Materies ei admodum lenta, ac fidelis ad vetuſtatem, eximii ac nigri ſplendoris: flos racemoſus olivæ modo, ſed rubens: folia denſa. Fert & folliculos, emittentes quædam animalia ceu culices, lentoremque reſinoſum, qui & cortice erumpit. Etiam [20] Rhus Syriæ maſcula fert, ſterili fœmina, folio ulmi paulo longiore & piloſo, foliorum inter ſe ſemper contrariis pediculis, gracili brevique ramo. Pelles candidæ conficiuntur iis: Semen lenti ſimile, cum uva rubeſcit, quod vocatur Rhus, medicamentis neceſſarium.

CAP. VII. *De ficu Ægyptia, & Cypria.*

Et in Ægypto multa genera, quæ non alibi: ante omnia ficus, ob id Ægyptia cognominata: Arbor moro ſimilis folio, magnitudine, aſpectu: pomum fert non ramis, ſed caudice ipſo: idque ipſum ficus eſt prædulcis, ſine granis interioribus, perquam fœcundo proventu, ſcalpendo tantum ferreis unguibus: aliter non matureſcit; ſed cum factum eſt, quarto die demetitur, alio ſubnaſcente: ſepteno ita numeroſa partu per ſingulas æſtates, multo lacte abundante: ſubnaſcitur, etiam ſi non ſcalpatur, fœtus quater æſtate, prioremque expellit immaturum. Materies proprii generis inter utiliſſimas: cæſa ſtatim ſtagnis mergitur (hoc eſt ejus ſiccari) & primò ſidit, poſtea fluitare incipit: certoque [21] fugit eam alienus humor, qui aliam omnem rigat: cum innatare cœperit, tempeſtivæ habet ſignum. Huic ſimilis quadantenus quæ vocatur Cypria ficus in Creta: nam & illa in caudice ipſo fert pomum, & ramis, cum in craſſitudinem adolevere: ſed hæc germina emittit ſine ullis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ullis foliis [22] radicis ſimilia : caudex arboris ſimilis populo , folium ulmo : fructus quaternós fundit : toties & germinat : ſed groſſus ejus non matureſcit, niſi inciſura emiſſo lacte : ſuavitas & interiora fici, magnitudo ſorbi.

CAP. VIII. *De Ceraunia ſiliqua.*

Similis his ſiliqua , quam Iones cerauniam vocant : trunco & ipſa fertilis, ſed pomo ſiliquæ : ob id quidam Ægyptiam ficum dixere, errore manifeſto : non enim in Æypto naſcitur , ſed in Syria Ioniaque , & circa Gnidum , atque in Rhodo, ſemper comantibus foliis, flore candido, cum vehementia odoris: plantigera imis partibus, & ideo ſuperficie flaveſcens , ſuccum auferente ſobole. Pomo antecedentis anni circa Canis ortus detracto, ſtatim alterum parit : poſtea florem , per Arcturum hyeme fœtus enutriens.

CAP. IX. *De Perſica Ægypti, & ſpina Ægyptia.*

Ægyptus & [23] perſicam arborem ſui generis habet, ſimilem pyro, folia retinentem : fertilitas aſſidua ei , ſubnaſcente craſtino fructu : maturitas Eteſiarum afflatu. Pomum longius pyro , incluſum amygdalæ putamine & corio colore herbido : ſed ubi nux illi, huic pomum , differens brevitate ac mollitie : & quamvis blandiatur prædulcis ſuavitas, innocuum. Materies bonitate, firmitudine , nigritia quoque nihil differens à loto : ſimulacra ex ea factitavere , non eadem gratia , quam fideli materie, ut ex arbore quam balanum appellavimus , magna ex parte contorta : novalis itaque tantum eſt. At è diverſo cuci in magno honore , palmæ ſimilis , quando & ejus foliis utuntur ad textilia : differt, quòd in brachia ramorum ſpargitur : pomo magnitudo , quæ manum impleat , color fulvus , commendabilis ſucco ex au-

ſtero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſtero dulci. Lignum intus grande, firmæque duritiæ, ex quo velares detornant annulos: in eo nucleus dulcis, dum recens eſt: ſiccatus dureſcit ad infinitum, ut mandi non poſſit, niſi pluribus diebus maceratus. Materies criſpioris elegantiæ, & ob id Perſis gratiſſima. Nec minus ſpina celebratur in eadem gente, duntaxat nigra, quoniam incorrupta etiam in aquis durat, ob id utiliſſima navium coſtis; candida facile putreſcit. Aculeus ſpinarum & in foliis: ſemen in ſiliquis, quo coria perficiuntur gallæ vice: flos & coronis jucundus, & medicamentis, utilis. Manat & gummi ex ea: ſed præcipua utilitas, quod cæſa anno tertio reſurgit: circa Thebas hæc, ubi & quercus, & Perſica, & oliva, ccc. à Nilo ſtadiis ſylveſtri tractu & ſuis fontibus riguo.

CAP. X. *De pruno, & arboribus circa Memphim.*

Ibi & prunus Ægyptia, non diſſimilis ſpinæ proxime dictæ, pomo meſpili, matureſcens bruma, nec folia dimittens. Lignum in pomo grande, ſed corpus ipſum natura copiaque meſſium inſtar incolis: purgatum enim tundunt, ſervantque ejus offas. Sylveſtris fuit & circa Memphim regio tam vaſtis arboribus, ut terni nequirent vel circumplecti, unius peculiari miraculo, nec pomum propter, uſumve aliquem, ſed eventum: facies enim ſpinæ folia habet ceu pennas, quæ tactis ab homine ramis cadunt protinus, ac poſtea renaſcuntur.

CAP. XI. *De gummi generibus, & papyro.*

24 Gummi optimum eſſe ex Ægyptia ſpina convenit, vermiculatum, colore glauco, purum ſine cortice, dentibus adhærens: pretium ejus in libras x. III: deterius ex amygdalis amaris & ceraſo, peſſimum ex prunis. Fluit & ex vitibus, infantium hulceribus aptiſſimum, & aliquando ex

olea dentium dolori: ulmo etiam in Coryco monte Ciliciæ, ac Iunipero, ad nihil utile: ex ulmi verò gummi & culices ibi naſcuntur. Fit & ex Sarcocolla (ita vocatur arbor) gummi utiliſſimum pictoribus ac medicis, ſimile pollini thuris: & ideo candidum, quam ruffum, melius: pretium ejus, quod ſupra. Nondum paluſtria attigimus, nec frutices amnium: prius tamen, quam digrediamur ab Ægypto, & papyri natura dicetur, cum chartæ uſu maximè humanitas vitæ conſtet & memoria. Et hanc Alexandri Magni victoria repertam, autor eſt M. Varro, condita in Ægypto Alexandria: antea non fuiſſe chartarum uſum: in palmarum foliis primo ſcriptitatum: deinde quarundam arborum libris: poſtea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cœpta, aut ceris: pugillarium enim uſum fuiſſe etiam ante Trojana tempora invenimus apud Homerum. Illo verò prodente; ne terram quidem ipſam totam fuiſſe, quæ nunc Ægyptus intelligitur (cum in Sebennytico ſaltem ejus nomo omnis charta naſcatur) poſtea adaggeratam Nilo: ſiquidem à Pharo inſula, quæ nunc Alexandriæ ponte jungitur, noctis dieique velifico navigii curſu terram fuiſſe prodidit. Mox æmulatione circa bibliothecas regum Ptolemæi & Eumenis, ſupprimente chartas Ptolemæo, idem Varro membranas Pergami tradidit repertas: poſtea promiſcue patuit uſus rei, qua conſtat immortalitas hominum. Papyrum ergo naſcitur in paluſtribus Ægypti, aut quieſcentibus Nili aquis, ubi evagatæ ſtagnant, duo cubita non excedente altitudine gurgitum, brachiali radicis obliquæ craſſitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, in gracilitatem faſtigiatum,

tum, thryſi modo, cacumen includens: ſemine nullo, aut uſu ejus alio, quam floris ad deos coronandos. Radicibus incolæ pro ligno utuntur: nec ignis tantum gratia, ſed ad alia quoque utenſilia vaſorum. Ex ipſo quidem papyro navigia texunt: & è libro vela, tegetesque, nec non & veſtem, etiam ſtragulam, ac funes. Mandunt quoque crudum decoctumque, ſuccum tantum devorantes. Naſcitur & in Syria, circa quem odoratus ille calamus lacum. Neque aliis uſus eſt, quam inde, funibus rex Antigonus in navalibus rebus, nondum ſparto communicato. Nuper & in Euphrate naſcens circa Babylonem papyrum intellectum eſt eundem uſum habere chartæ: & tamen adhuc malunt Parthi veſtibus literas intexere. Præparantur ex eo chartæ, diviſo acu in prætenues, ſed quam latiſſimas, philuras:

CAP. XII. *De generibus chartarum, & quomodo chartæ fiant, & de chartarum probatione & vitiis, & glutino earum.*

Principatus mediæ, atque inde ſciſſuræ ordine: Hieratica appellabatur antiquitus, religioſis tantum voluminibus dicata, quæ ab adulatione Auguſti nomen accepit, ſicut ſecunda Liviæ à conjunge ejus: ita deſcendit hieratica in tertium nomen: proximum amphitheatricæ datum fuerat à confecturæ loco: excepit hanc Romæ Fannii ſagax officina, tenuatamque curioſa interpolatione principalem fecit è plebeia, & nomen ei dedit: quæ non eſſet ita recurata, in ſuo manſit amphitheatrica: Poſt hanc Saitica, ab oppido, ubi maxima fertilitas; ex vilioribus ramentis, propiorque etiamnum cortici [25] Tæniotica à vicino loco, pondere jam hæc, non bonitate, vænalis. Nam emporetica inutilis ſcribendo, involucris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

chartarum, ſegeſtriumque in mercibus uſum præbet, ideo à mercatoribus cognominata. Poſt hanc, papyrum eſt, extremumque ejus ſcirpo ſimile, ac ne funibus quidem, niſi in humore, utile. Texuntur omnes [26] tabulæ madentes Nili aqua: Turbidus liquor vim glutini præbet cum primo ſupina tabula ſcheda adlinitur, longitudine papyri, quæ potuit eſſe reſegminibus utrinq; amputatis: Transverſa poſtea crates [27] peragitur: Premitur deinde prælis, & ſiccantur Sole plagulæ, atque inter ſe junguntur, proximarum ſemper bonitatis diminutione ad deterrimas. Nunquam plures ſcapo, quam vicenæ. Magna in latitudine earum differentia, XIII. digitorum optimis: duo detrahuntur hieraticæ: Fanniana denos habet: & uno minus amphitheatrica: pauciores Saitica: nec malleo ſufficit: nam emporeticæ brevitas ſex digitos non excedit. Præterea ſpectantur in chartis, tenuitas, denſitas, candor, lævor. Primatum mutavit Claudius Cæſar: nimia quippe Auguſtæ tenuitas, tolerandis non ſufficiebat calamis: ad hoc tranſmittens literas lituræ metum afferebat, adverſis, & alias indecoro viſu, pertranſlucida. Igitur & ſecundo corio ſtatumina facta ſunt è primo ſubtegmine: Auxit & latitudinem: pedalis erat menſura, & cubitalis macrocolis: ſed ratio deprehendit vitium, unius ſchedæ revulſione plures infeſtante paginas: Ob hoc prælatâ omnibus Claudiâ, Auguſtę in epiſtolis autoritas relicta: Liviana ſuam tenuit, cui nihil è prima erat, ſed omnia è ſecunda. Scabritia levigatur dente conchave, ſed caducæ literæ fiunt: minus ſorbet polliturâ charta, magis ſplendet: rebellat ſæpe humor incurioſe datus, primoque malleo deprehenditur, aut etiam odore, cum fuerit indiligentior. Deprehenditur & lentigo

oculis,

oculis, ſed inſerta mediis glutinamentis tænia, [28] fungo papyri bibula, vix niſi litera fundente ſe: tantum ineſt fraudis. Alius igitur iterum texendis labor: glutinum vulgare è pollinis flore temperatur fervente aqua, minimo aceti aſperſu: nam fabrile, gummisque fragilia ſunt. Diligentior cura, molli panis fermentati colata aqua fervente: minimum hoc modo intergerii: atque etiam Nili lenitas ſuperatur. Omne autem glutinum, nec vetuſtius eſſe debet uno die, nec recentius. Poſtea malleo tenuatur, & iterum glutino percurritur: iterumque conſtricta erugatur, atque extenditur malleo. Ita ſunt longinqua monumenta Tiberii Cajique Gracchorum manus, quæ apud Pomponium Secundum vatem civemq; clariſſimum vidi annos ferè poſt CC. Iam verò Ciceronis ac Divi Auguſti Virgiliique ſæpenumero videmus.

CAP. XIII. *De libris Numæ.*

Ingentia quidem exempla contra Varronis ſententiam de chartis reperiuntur: nanque Caſſius Hemina, [29] vetuſtiſſimus autor Annalium, quarto eorũ libro prodidit, Cn. Terentium ſcribam agrum ſuum in Ianiculo repaſtinantem offendiſſe arcam, in qua Numa, qui Romæ regnavit, ſitus fuiſſet. In eadem libros ejus repertos P. Cornelio L. F. Cethego, M. Bebio. Q. F. Pamphilo coſſ. ad quos à regno Numæ colliguntur anni DXXXV. & hos fuiſſe è charta: majore etiamnum miraculo, quod tot infoſſi duraverunt annis. Quapropter in re tanta ipſius Heminæ verba ponam: Mirabantur alii, quomodo illi libri durare potuiſſent: ille ita rationem reddebat: Lapidem fuiſſe quadratum, circiter in media arca vinctum candelis quoquo verſus: in eo lapide inſuper libros impoſitos fuiſſe: propterea arbitrarier eos non computruiſſe: &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

libros cedratos fuiſſe: propterea arbitrarier tineas non tetigiſſe. In his libris ſcripta erant philoſophiæ Pythagoricæ: eosque combuſtos à Q. Petilio Prætore, quia philoſophiæ ſcripta eſſent. Hoc idem tradit C. Piſo Cenſorius primo commentariorum: ſed libros ſeptem juris pontificii, totidemque Pythagoricos fuiſſe. Tuditanus decimo tertio, Numæ decretorum fuiſſe; libros duodecim fuiſſe, ipſe Varro, Humanarum antiquitatum
30 quinque. Antias ſecundo, duos pontificales Latinos, totidem Græcos præcepta philoſophiæ continentes. Idem tertio ponit, quo comburi eos placuerit. Inter omnes verò convenit, Sibyllam ad Tarquinium Superbum treis libros attuliſſe: ex quibus igni duo cremati ab ipſa, tertius cum Capitolio Syllanis temporibus. Præterea Mutianus ter Conſul prodidit nuper ſe legiſſe, cum præſideret Lyciæ, Sarpedonis à Troja ſcriptam in quodam templo epiſtolæ chartam. Quod eo magis miror, ſi etiamnum Homero condente Ægyptus non erat: aut cur, ſi jam hic erat uſus, in ipſa illa Lycia Bellerophonti codicillos datos, non epiſtolas, prodidit? Sterilitatem ſentit hoc quoque: factumque jam Tiberio principe inopia chartæ, ut è Senatu darentur arbitri diſpenſandi: alias in tumultu vita erat.

CAP. XIV. *De arboribus Æthiopiæ.*

Æthiopia Ægypto contermina inſignes arbores non ferè habet, præter laniferas, quarum natura in deſcriptione Indorum, atque Arabiæ dicta eſt. Propior tamen huic natura lanæ, majorque folliculus granati modo mali: ſimilesque & inter ſe arbores ipſæ. Præter has palmæ, quales retulimus. Inſularum arbores ambitu Æthiopiæ, & nemora odorata, in mentione earum dicta ſunt.

CAP. XV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XV. *De Atlantis arboribus, & cedrinis menſis, & quæ in his laudentur, & quæ vituperentur.*

Atlas mons peculiari proditur ſylva, de qua diximus. Confines ei Mauri, quibus plurima arbor [31] cedri & menſarum inſania, quas fœminæ viris contra margaritas regerunt. Extat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod magis mirum eſt, illo ævo empta H-S. x. memoratur & Galli Aſinii, H-S. xi. Venundatæ ſunt & duæ Iuba rege vendente: quarum alteri pretium fuit H-S. xv. alteri paulò minus. Interiit nuper incendio à Cethegis deſcendens, H-S. xiv permutata, latifundii taxatione, ſi quis prædia tanti mercari malit. Magnitudo ampliſſima adhuc fuit, unius commiſſæ ex orbibus dimidiatis duobus, à rege Mauritaniæ Ptolemæo, quatuor pedum & ſemipedis per medium ambitum, craſſitudine quadrantali; majusque miraculum in ea eſt artis, latente junctura, quam potuiſſet eſſe naturæ. ſolidæ item à Nomio Tiberii Cæſaris liberto cognomen trahentis, tribus ſicilicis infra quatuor pedes, totidemque infra ſemipedem craſſitudinis. Qua in re non omittendum videtur: Tiberio principi menſam quatuor pedes ſextante & ſicilico excedentem, tota verò craſſitudine ſeſcunciali, operimento laminæ veſtitam fuiſſe (cum tam opima Nomio liberto ejus eſſet) cujus materia erat tuber. Hoc eſt radicis vitium, maximeque in eo laudatum, quod ſub terra totum fuerit, & rarius quam quæ ſuperne, quæque gignuntur etiam in ramis proprieque quod tanti emitur arborum vitium eſt, quarum amplitudo ac radices æſtimari poſſunt ex orbibus. Sunt autem cupreſſo fœminæ etiamnum ſylveſtri ſimiles folio, odore, caudice,

Anchorarius mons vocatur citerioris Mauritaniæ, qui laudatiſſimam dedit [32] cedrum, jam exhauſtus. Menſis præcipua dos in vena criſpis, vel in [33] vertice variis: illud oblongo evenit diſcurſu, ideoque tigrinæ appellantur: hoc intorto, & ideo tales pantherinę vocantur: ſunt & undatim criſpæ, majore gratia, ſi pavonum caudæ oculos imitentur. Magna verò poſt has gratia, extra prædictas, criſpis, denſa veluti grani congerie, quas ob id à ſimilitudine apiatas vocant: ſumma verò omnium in colore: hic maximè mulſi plaçet, ſuis refulgens venis. Poſt hæc amplitudo [34] eſt, jam totius caudicis. Iuvant plura quoque in una menſa vitia: lignum, ita vocatur materiæ ſurda, & indigeſta ſimplicitas, aut platani foliorum modo digeſta: item ilignæ venæ ſimilitudo, vel coloris: & quibus maximè obnoxias fecere æſtus ventique, rimæ, aut capillamenta rimas imitata: poſt ea muræna nigro tranſcurrens limite, variiſque corticum punctis apprehenſus papaverum modo, & in totum atro propior color, maculæve diſcolores. Virides terra condunt barbari, & illinunt cera. Artifices verò frumenti acervis imponunt ſeptenis diebus, totidem intermiſſis: mirumque, ponderi quantum ita detrahant. Naufragia docuere nuper, hanc quoque materiam ſiccatam mari, duritie incorrupta ſpiſſari, non ullo modo vehementius. Nutriuntur optime, ſplendeſcuntque, manu ſicca fricatæ à balineis maxime, nec à vinis læduntur, ut his genitæ. Inter pauca nitidioris vitæ inſtrumenta hæc arbor eſt: quapropter inſiſtendum ei quoque paulum videtur.

CAP. XVI. *Thya arbor quæ.*

Nota etiam Homero fuit: [35] θεῖον Græce vocatur, ab aliis thya: hanc igitur inter odores uri

tradit

tradit in deliciis Circes, quam Deam volebat intelligi, magno errore eorum, qui odoramenta in eo vocabulo accipiunt, cum præſertim eodem verſu cedrum laricemque una tradat: in quo manifeſtum eſt de arboribus tantum locutum. Theophraſtus, qui primus à magni Alexandri ætate ſcribit, quæ circa urbis Romæ quadringenteſimum quadrageſimum geſta ſunt annum, magnum jam huic arbori honorem tribuit, memoratas ex ea referens templorum veterum contignationes, quandamque immortalitatem materiæ in tectis contra vitia omnia incorruptæ. Radice nihil criſpius, nec aliunde pretioſiora opera. Præcipuam autem eſſe eam arborem circa Hammonis delubrum: naſci & in interiore Cyrenaicæ parte: de menſis tamen tacuit: & alias nullius ante Ciceronianam vetuſtior memoria eſt: ex quo novitiæ apparent. Alia eſt arbor eodem nomine, malum ferens execratum aliquibus odore & amaritudine, aliis expetitum, domos etiam decorans, nec dicenda verboſius.

CAP. XVII. *De arbore loto.*

Eadem Africa, qua vergit ad nos, inſignem arborem loton gignit, quam vocant celtin, & ipſam Italiæ familiarem, ſed terra mutatam. Præcipua eſt circa Syrtes atque Naſamonas: magnitudo, quæ pyro, quanquam Nepos Cornelius brevem tradat. Inciſuræ folio crebriores: alioquin ilicis viderentur. Differentiæ plures, eæque maximè fructibus fiunt. Magnitudo huic fabæ, color croci, ſed ante maturitatem alius atque alius, ſicut in uvis. Naſcitur denſus in ramis myrti modo, non ut in Italia, ceraſi: tam dulci ibi cibo, ut nomen etiam genti terræque dederit, nimis hoſpitali advenatum oblivione patriæ. Ferunt ventris non

ſentire morbos, qui eum mandant: melior ſine interiore nucleo, qui in altero genere oſſeus videtur. Vinum quoque exprimitur illi, ſimile mulſo, quod ultra denos dies negat durare idem Nepos: baccasque contuſas cum alica ad cibos doliis condi. Quin & exercitus paſtos eo accepimus, ultro citroque commeantes per Africam. Ligno colos niger: ad tibiarum cantus expetitur. Et radice cultellis capulos, brevesque alios uſus excogitant: hæc ibi natura arboris. Eſt autem eodem nomine & herba, & in Ægypto caulis in paluſtrium genere: recedentibus enim aquis Nili riguis, provenit ſimilis fabæ, caule, foliisque denſa congerie ſtipatis, brevioribus tantum, gracilioribusque: cui fructus in capite papaveri ſimilis inciſuris, omnique alio modo, intus grana, ceu milium. Incolæ capita in acervis putrefaciunt: mox ſeparant lavando & ſiccata tundunt, eoque pane utuntur. Mirum eſt, quod præter hæc traditur: Sole occidente papavera ea comprimi, & integi foliis: ad ortum autẽ aperiri, donec matureſcant, flosque qui eſt candidus, decidat.

CAP. XVIII. *De ſcapo ipſo, & radice loti.*

Hoc amplius in Euphrate tradunt, & ſcapum ipſum & florem veſpera mergi uſque in medias noctes, totumque abire in altum, ut ne demiſſa quidem manu poſſit inveniri: verti deinde, paulatimque ſubrigi, & ad exortum Solis emergere extra aquam, ac florem patefacere, atque etiamnum exurgere, ut planè ab aqua abſit alte. Radicem lotos hæc habet mali cotonei magnitudine, opertam nigro cortice, qualis & caſtaneas tegit: interius candidum corpus, gratum cibis, ſed crudo gratius decoctum, ſive aqua, ſive pruna: nec aliunde magis, quam purgamentis ejus, ſues craſſeſcunt.

CAP. XIX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XIX. *De paliuro, & Punico malo, & de flore Punici mali.*

Cyrenaica regio loton ſuæ poſtponit Paliuro: fruticoſior hæc; fructuque magis rubens, cujus nucleus non ſimul manditur, jucundus per ſe, atque ſuavior è vino, quin & vina ſucco ſuo commendans. Interior Africa ad Garamantas uſque, & deſerta, palmarum magnitudine & ſuavitate conſtat, nobilibus maxime circa delubrum Hammonis: ſed circa Carthaginem Punicum malum cognomine ſibi vindicat: aliqui granatum appellant. Diviſit & in genera, apyrinon vocando, cui lignoſus nucleus abeſt: ſed candidior ei natura, & blandiores ſunt acini, minusque amaris diſtincti membranis: alia ſtructura eorum, ut in favis, communis. Nucleos habentium v. ſpecies, dulcia, acria, miſta, acida, vinoſa. Samia & Ægyptia, diſtinguuntur erythrocomis, & leucocomis. Corticis major uſus ex acerbis ad perficienda coria: flos Balauſtium vocatur, & medicinis idoneus, & tingendis veſtibus, quarum color inde nomen accepit.

CAP. XX. *De Aſiæ & Græciæ fruticibus.*

In Aſia & Græcia naſcuntur frutices, 36 Epicactis, quem alii embolinen vocant, parvis foliis; quæ pota contra venena proſunt, ſicut Erices contra ſerpentes.

CAP. XXI. *De thymelæa, ſive chamelæa, & tragacanthe, & de tragio, ſive ſcorpione, & myrice, & brya, & galla.*

Et in quo naſcitur granum Gnidium, quod aliqui linum vocant; Fruticem verò thymelæam, alii chamelæam, alii pyros achnen, alii cneſtron, alii cneoron: eſt ſimilis oleaſtro, foliis anguſtioribus, gummoſis ſi mordeantur, myrti magnitudine,

dine, ſemine colore & ſpecie farris, ad medicinæ tantum uſum. Tragion fruticem ſola Creta inſula gignit, terebintho ſimilem & ſemine, quod contra ſagittarum ictus efficaciſſimum tradunt. Eadem & tragacanthen, ſpinæ albæ radice, multum prælatam apud Medos aut in Achaja naſcenti: pretium ejus in libras XIII. Tragion & Aſia fert, ſive ſcorpionem, veprem ſine foliis, racemis rubentibus, ad medicinæ uſum. Myricen & Italia, quam alii tamaricen vocant: Achaja autem bryan ſylveſtrem: inſigne in ea, quod ſativa tantum ferat gallæ ſimilem fructum. In Syria & in Ægypto copioſa hæc eſt, cujus infelicia ligna appellamus quæ tamen infeliciora ſunt Græciæ; gignit enim arborem oſtryn, quam & oſtryam vocant: ſolitariam circa ſaxa aquoſa, ſimilem fraxino cortice, & ramis, folio pyri, paulo tamen longioribus craſſioribusque, ac rugoſis inciſuris, quæ per tota diſcurrunt: ſemine hordeo ſimili & colore. Materies eſt dura atque firma: qua in domum illata, difficiles partus fieri produnt, morteſque miſeras.

CAP. XXII. *De euonymo, & adrachne, coggygria, & thapſia.*

Nec auſpicatior in Leſbo inſula arbor quæ vocatur Euonymos, non abſimilis Punicæ arbori, inter eam & laurum folii magnitudine, figura verò & mollitia Punicæ, flore candidiore, ſtatim peſtem denuntians: fert ſiliquas ſeſami ſimiles, intus granum quadrangula figura, ſpiſſum, letale animantibus: necnon & in folio eadem vis: ſuccurrit aliquando præceps alvi exinanitio. Alexander Cornelius arborem Eonem appellavit, (ex qua facta eſſet Argo) ſimilem robori viſcum ferenti, quæ nec aqua nec igni poſſet corrumpi, ſicuti nec viſcum, nulli alii cognitam, quod equidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dem ſciam. Adrachnen omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa ſit herba, & andrachne vocetur, unius literæ diverſitate: ceterùm Adrachne eſt ſylveſtris arbor, neque in planis naſcens ſimilis unedoni, folio tantum minore, & nunquam decidente: cortice non ſcabro quidem, ſed qui circumgelatus videri poſſit: tam triſtis aſpectu eſt. Similis & Coggygria folio, magnitudine minor: proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli alii arborum evenit. Similis & Apharce, bifera æque quam adrachne: priorem fructum incipiente pubeſcere uva peragit, alterum initio hyemis: quales eos, non traditur. Et Ferulam inter externas dixiſſe conveniet, arborumque generi aſcripſiſſe: quoniam quarundam naturæ (ſicut diſtinguemus) lignum omne corticis loco habent, hoc eſt forinſecus: ligni autem loco fungoſam intus medullam, ut ſambuci: quædam verò inanitatem, ut harundines. Ferula calidis naſcitur locis, atque trans maria, geniculatis nodata ſcapis: duo ejus genera: Nartheca Græci vocant, aſſurgentem in altitudinem: Narthechiam verò ſemper humilem: à genibus exeuntia folia maxima, ut quæque terræ proxima: cæterò natura eadem, quæ anetho, & fructu ſimilis: nulli fruticum levitas major: ob id geſtatu facilior, baculorum uſum ſenectuti præbet: ſemen ferulæ, Thapſiam quidam vocavere: decepti eo, quoniam ferula ſine dubio eſt thapſia, ſed ſui generis, foliis fœniculi, inani caule, nec excedente baculi longitudinem; ſemen quale ferulæ, radix candida: inciſa lacte manat. & contuſa ſucco: nec corticem abdicant, omnia ea venena: quippe etiam fodientibus nocet: ſi minima aſpiret aura, intumeſcunt corpora, faciemq;

inva-

invadunt ignes ſacri: ob id cerato prius illinunt: quibuſdam tamen morbis auxiliari dicunt medici, permiſtam aliis: item in alopeciis ſuggilatisque ac liventibus: ceu verò remedia deſint, ut ſcelera contractent: ſed iſta prætexunt noxio inſtrumento: tantumque impudentiæ eſt, ut venenum artis eſſe perſuadeant. Thapſia eſt in Africa vehementiſſima: quidam caulem incidunt per meſſes, & in ipſa excavant radice, quo ſuccus confluat, arefactumque tollunt: alii folia, caulem, radicem tundunt in pila, & ſuccum in ſole coactum dividunt in paſtillos. Nero Cæſar claritatem ei dedit initio imperii, nocturnis graſſationibus converberatam faciem illinens ſibi cum thure ceraque & ſequuto die contra famam cutem ſynceram circumferens. Ignem ferulis optimè ſervari certum eſt, easque in Ægypto præcellere.

CAP. XXIII. *De cappari, ſive cynoſbato, aut opheoſtaphyle, & de ſari.*

Ibi & capparis, firmioris ligni frutex, ſeminisque; & cibi vulgati, caule quoque una plerumque decerpto. Cavenda ejus genera peregrina: ſiquidem Arabicum peſtilens, Africum gingivis inimicum, Marmaricum vulvis, & omnium inflationibus: apulum vomitus facit: ſtomachum & alvum ſolvit: quidam id Cynoſbaton vocant, alii Opheoſtaphylen. Fruticoſi eſt generis & [37] Sari, circa Nilum naſcens duorum fermè cubitorum altitudine, pollicari craſſitudine, coma papyri, ſimilique manditur modo: radice ferrariis officinis præcipua, carbonis uſu, propter duritiam.

CAP. XXIV. *De ſpina Babylonis regia, & de cytiſo.*

Non omittendum eſt & quod Babylone ſeritur in ſpinis, quoniam non aliubi vivit, ſicut & viſcum in arboribus: ſed illud in ſpina tantum, quæ regia voca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

vocatur: mirum, quod eodem die germinat, quo injectum eſt: injicitur autem ipſo Canis ortu, & celerrime arborem occupat: condiunt eo vina, & ideo ſerunt: Spina illa naſcitur & Athenis in longis muris. Frutex eſt & Cytiſus, ab Ariſtomacho Athenienſi miris laudibus prædicatus pabulo ovium, aridus verò etiam ſuum: ſpondetque jugero ejus annua H-S. MM. vel mediocri ſolo reditus. Vtilitas, quæ eruo, ſed ocyor ſatietas, perquam modico pingueſcente quadrupede, ita ut jumenta hordeum ſpernant: non ex alio pabulo lactis major copia aut melior, ſuper omnia pecorum medicina à morbis omni uſu præſtante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridum, atque in aqua decoctum, potui cum vino dari jubet: firmiores celſioresque infantes fore. Viridem etiam gallinis, aut ſi aruerit, madefactum: apes quoque nunquam defore cytiſi pabulo contingente, promittunt Democritus & Ariſthomachus. Nec aliud minoris impendii eſt: ſeritur cum ordeo; aut vere, ſemine, ut porrum, vel caule autumno ante brumam: ſi ſemine, madidum: & ſi deſint imbres, ſatum ſpargitur: plantæ cubitales ſeruntur ſcrobe pedali: ſeritur per æquinoctia tenero frutice: perficitur triennio: demetitur verno æquinoctio, cum florere deſiit, vel pueri vel anus viliſſima opera. Canus aſpectu, breviterque ſi quis exprimere ſimilitudinem velit, anguſtioris trifolii frutex. Datur animalibus poſt biduum ſemper: hyeme verò quod inaruit, madidum: ſatiant equos denæ libræ, & 38 portione minora animalia: obiterque inter ordines allium & cæpe ſeri fertile eſt. Inventus hic frutex in Cythno inſula, inde tranſlatus eſt in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas, magno caſei proventu: propter quod maxi-

maximè miror rarum eſſe in Italia. Non æſtuum, non frigorum, non grandinum, aut nivis injuriam expaveſcit: adjicit Hyginus, ne hoſtium quidem, propter nullam gratiam ligni.

CAP. XXV. *De fruticibus & arboribus noſtri maris, atque Rubri, & Indici.*

Naſcuntur & in mari frutices arboreſque, minores in noſtro: Rubrum enim, & totus Orientis Oceanus refertus eſt ſylvis. Non habet linguâ aliâ nomen, quod græci vocant Phycos: quoniam alga herbarum magis vocabulum intelligitur: hic autem eſt frutex: folia lata colore viridi gignit, quod quidam praſon vocant, alii zoſtera: alterum genus ejuſdem, capillaceo folio, ſimile fœniculo, in ſaxis naſcitur: ſuperius in vadis haud procul litore: verno utrunque: & interit autumno: circa Cretam inſulam nato in petris, purpuras quoque inficiunt, laudatiſſimo à parte Aquilonis,
39 aut cum ſpongiis: tertium eſt gramini ſimile, radice geniculata & caule, qualiter calami. Aliud genus fruticum Bryon vocatur, folio lactucæ, rugoſiore tantum, jam hoc interius naſcens: in alto verò Abies & Quercus cubitali altitudine: ramis earum adhærent conchæ: quercu etiam tingi lanas tradunt: glandem etiam quaſdam ferre in alto: naufragiis hæc deprehenſa urinantibusque. Et aliæ traduntur prægrandes circa Sycionem. Vitis enim paſſim naſcitur: ſed & Ficus ſine foliis, rubro cortice: fit & palma fruticum generis. Extra Herculis columnas porri fronde naſcitur frutex, & alius lauri & thymi, qui ambo ejecti in pumicem transfigurantur. At in Oriente mirum eſt, ſtatim à Copto per ſolitudines nihil gigni, præter ſpinam, quæ ſitiens vocatur, & hanc raram admodum: in mari verò Rubro ſylvas vivere, laurum maxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

maximè & olivam ferentem baccas: & cum pluat, fungos qui ſole tacti mutantur in pumicem : fruticum ipſorum magnitudo ternorum eſt cubitorum, caniculis referta, ut vix proſpicere è navi tutum ſit, remos plerunque ipſos invadentibus. Qui navigavere in Indos Alexandri milites, frondem marinarum arborum tradidere in aqua viridem fuiſſe, exemptam ſole protinus in ſalem areſcentem : Iuncos quoque lapideos perquam ſimiles veris per litora, & in alto quaſdam arbuſculas colore bubuli cornus ramoſas, & cacuminibus rubentes : cum tractarentur, vitri modo fragiles, in igne autem ut ferrum inardeſcentes, reſtinctis colore ſuo redeunte. Eodem tractu inſularum ſylvas operit æſtus, quanquam altiores platanis populiſque altiſſimis : folia iis lauri, flos violæ & odore & colore, Baccæ, ut oleis, & ipſæ odoris jucundi autumno naſcentes foliis nunquam deciduis : harum minores totas integit mare; maximarum cacumina extant, ad quæ naves religantur : & cum receſſit æſtus, ad radices. Alias quoque arbores in alto ab eiſdem accepimus eodem in mari viſas, ſemper folia retinentes : fructu earum lupino ſimili. Iuba tradit, circa Troglodytarum inſulas fruticem in alto vocari, Iſidos plocamon, corallio ſimilem ſine foliis : præciſum mutato colore in nigrum dureſcere : cum cadat, frangi. Item alium, qui vocatur 40 Charitoblepharon, efficacem in amatoriis : ſpathalia eo facere & monilia fœminas : ſentire eum ſe capi, durarique cornus modo, & hebetare aciem ferri : quod ſi fefellerint inſidiæ, in lapidem transfigurari.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

LIBER XIV.

In quo frugiferæ arbores traduntur.

Procemium.

EXTERNAE arbores, indocileſque naſci alibi, quam ubi cœpere, & quæ in alienas non commeant terras, hactenus ferè ſunt: licetque jam de communibus loqui, quarum omnium peculiaris parens videri poteſt Italia. Noſcentes tantum meminerint, naturas earum à nobis interim dici, non culturas: quanquam & colendi maxima in natura portio eſt. Illud ſatis mirari non queo, interiſſe quarundam memoriam, atque etiam nominum, quæ autores prodidere, notitiam: quis enim non communicato orbe terrarum majeſtate Romani imperii, profeciſſe vitam putet commercio rerum ac ſocietate feſtæ pacis, omniaque etiam quæ occulta antè fuerant, in promiſcuo uſu facta? At hercule non reperiuntur, qui norint multa ab antiquis prodita; tanto priſcorum cura fertilior, aut induſtria felicior fuit, ante millia annorum inter principia literarum Heſiodo præcepta agricolæ pandere orſo, ſubſecutisque non paucis hanc curam ejus, unde nobis crevit labor: quippe cum requirenda ſint non ſolum poſtea inventa, verum etiam ea, quæ invenerant priſci, deſidia rerum internecione memoriæ inducta. Cujus ſomni cauſas quis alias, quam publicas mundi, invenerit? Nimirum alii ſubiere ritus, circaque alia mentes hominum detinentur, & avaritiæ tantum artes coluntur: anteà incluſis gentium imperiis intra ipſas, ideoque & ingeniis, quadam ſterilitate for-

tunæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tunæ neceſſe erat animi bona exercere: regesque innumeri honore artium colebantur, & in oſtentatione has præferebant opum, immortalitatem ſibi per illas prorogari arbitrantes: quare abundabant & præmia, & operæ vitæ. Poſteris laxitas mundi & rerum amplitudo damno fuit, poſtquam Senator cenſu legi cœptus, judex fieri cenſu, magiſtratum ducemque nil magis exornare, quam cenſus: poſtquam cœpere orbitas in autoritate ſumma & potentia eſſe, captatio in quæſtu fertiliſſimo, ac ſola gaudia in poſſidendo: peſſum iere vitæ pretia: omnesque à maximo bono liberales dictæ artes, in contrarium cecidere, ac ſervitute ſola profici cœptum. Hanc alius alio modo, & in aliis adorare, eodem tamen, habendi quo eat ſpes omnium tendente voto: paſſim verò etiam egregii aliena vitia, quam bona ſua, colere malle: ergo hercule voluptas vivere cœpit, vita ipſa deſiit. Sed nos obliterata quoque ſcrutabimur: nec deterrebit quarundam rerum humilitas, ſicut nec in animalibus fecit. Quanquam videmus Virgilium præcellentiſſimum vatem, ea de cauſa hortorum dotes fugiſſe, è tantisque, quæ retulit, flores modo rerum decerpſiſſe, beatum felicemque gratiæ; xv omnino generibus uvarum nominatis, tribus oleæ, totidem pyrorum, malo verò tantum Aſſyrio, cæteris omnibus neglectis. Vnde autem potius incipiemus, quam à vitibus? quarum principatus in tantum peculiaris Italiæ eſt, ut vel hoc uno omnia gentium viciſſe, quanquam odorifera, poſſit videri bona: quanquam ubicunque pubeſcentium odori nulla ſuavitas præfertur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. I. *De vitium natura, & quibus modis ferant.*

Vites jure apud priſcos magnitudine quoque inter arbores numerabantur: Iovis ſimulacrum in urbe Populonia ex una conſpicimus, tot ævis incorruptum: item Maſſiliæ pateram: Metaponti templum Iunonis vitigineis columnis ſtetit: etiam nunc ſcalis tectum Epheſiæ Dianæ ſcanditur vite ex una Cypria, ut ferunt, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt. Nec eſt ligno ulli æternior natura: verùm iſta ex ſylveſtribus facta crediderim, quando [1] hæ vites tonſura annua coercentur, & vis earum omnis evocatur in palmites, aut deprimitur in propagines, ſuccique tantum gratia ex his, pluribus modis, ad cœli mores, ſolique ingenia. In Campano agro populis nubunt: maritasque conplexæ, atque per ramos earum procacibus brachiis geniculato curſu ſcandentes, cacumina æquant, in tantum ſublimes, ut vindemiator autoratus rogum ac tumulum excipiat. Nullo fine creſcunt, dividique aut potius avelli nequeunt: villas & domos ambiri ſingularum palmitibus, ac ſequacibus loris quoque, memoria dignum inter prima Valerianus quoque Cornelius exiſtimavit. Vna vitis Romæ in Liviæ porticibus ſubdiales inambulationes umbroſis pergulis opacat; eadem duodenis muſti amphoris fœcunda. Vlmos quidem ubique exuperant: miratumque altitudinem earum Ariciæ ferunt legatum regis Pyrrhi Cineam, facetè luſiſſe in auſteriorem guſtum vini, meritò matrem ejus pendere in tam alta cruce. Rombotinus vocatur, & alio nomine populus arbor Italiæ Padum transgreſſis, cujus tabulata in orbem patula replent, puroque producto dracone in palmam ejus, inde

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

in ſubrectos ramorum digitos flagella diſpergunt. Eædem modici hominis altitudine adminiculatæ ſudibus horrent, vineamque faciunt: & aliæ improbo reptatu, pampinorumque ſuperfluitate, peritia domini, amplo diſcurſu atria media complent: tot differentias vel ſola tantum Italia recipit. Stat provinciarum aliquarum per ſe vitis ſine ullo pedamento, artus ſuos in ſe colligens, & brevitate craſſitudinem paſcens: cum erant hoc aliubi venti ut in Africa & in Narbonenſis provinciæ partibus: excreſcere ultra ſuos pollices prohibitæ, ſemperque paſtinatis ſimiles, herbarum modo vagantur per arva, ac ſuccum terrâ paſſim uvis bibunt, quæ ob id magnitudinem infantium puerorum in interiore Africæ parte exuperant: uva non aliubi gratior callo, ut inde poſſit inveniſſe nomen duracina. Nanque genera magnitudine, colore, ſaporibus, acinis innumera, etiamnum multiplicantur vino: hîc purpureo lucent colore, illic fulgent, roſeo, nitentque viridi: candicans enim nigerque vulgares. Tument verò mammarum modo bumaſti: prælongis dactyli porriguntur acinis: eſt & illa naturæ laſcivia, ut prægrandibus adhæreant parvi, mites, & ſuavitate certantes: leptoragas has vocant. Durant aliæ per hyemem, penſili concameratæ nodo: aliæ in ſua tantum continentur anima ollis fictilibus, & inſuper doliis incluſæ, ſtipatæ vinaceis circumſudantibus: aliis gratiam, qui & vinis, fumus affert fabrilis, iisque gloriam præcipuam in fornacibus Africæ Tiberii Cæſaris autoritas fecit: ante eum Rhæticis prior menſa erat, & uvis Veronenſium agro. Quin & patientiâ nomen acinis datur paſſis: conduntur & muſto uvæ, ipſæque vino ſuo inebriantur. Aliæ decoctæ in muſto, dulceſcunt: aliæ verò ſobolem

novam in matre ipſa expectant 3 tranſlucidæ vitro, additque acinis eandem quam in doliis amphorisve duratricem illam firmitatem auſteritas picis infuſa pediculo: Iam inventa vitis per ſe in vino picem reſipiens, Viennenſem agrum nobilitans, Arverno, Sequanoque & Helvico generibus non pridem illuſtrata. Atque hæc Virgilii vatis ætate incognita, à cujus obitu XC. aguntur anni. Quid, quod 4 infertæ caſtris ſummam rerum imperiumque continent? Centurionum in manu vitis, & opimo præmio tardos ordines 5 ad lentas perducit aquilas; atque etiam in delictis pœnam ipſam honorat. Nec non vineæ oppugnationum dedere rationem: nam in medicaminibus adeò magnum obtinent locum, ut per ſeſe vino ipſo remedia ſint.

CAP. II. *De generibus vitium.*

Genera vitium numero comprehendi poſſe unus exiſtimavit Democritus, cuncta ſibi Græciæ cognita profeſſus: cæteri innumera atque infinita eſſe prodiderunt, quod verius apparebit ex vinis: nec omnia dicentur, ſed maximè inſignia: quippe quæ totidem penè ſunt, quot agri: quamobrem celeberrimas vitium, aut quibus eſt aliqua proprietate miraculum, oſtendiſſe ſatis erit. Principatus datur Ammineis propter firmitatem, ſenioque proficientem vini ejus ubique vitam: quinque earum genera: ex iis germana 6 minor acino, melior deflorcſcit, imbres tempeſtatesque tolerat: non item major, ſed in arbore, quam in jugo, minus obnoxia. Gemellarum, quibus hoc nomen uvæ ſemper geminæ dedere, aſperrimus ſapor, ſed vires præcipuæ: ex iis minor Auſtro læditur, cæteris ventis alitur, ut in Veſuvio monte, Surrentinisque collibus: in reliquis Italiæ partibus

tibus non niſi arbori accommodata. Quintum genus lanatæ, ne Seres miremur, aut Indos adeò, lanugo eam veſtit: prima ex ammineis matureſcit, ocyſſimeque putreſcit. Proxima dignitas Nomentanis rubente materia: quapropter quidam rubellas appellavere vineas: eæ minus fertiles 7 vino, acinis & fæce nimiæ, contra pruinas fortiſſimæ, ſiccitate magis quam imbre, æſtu quam algore vexantur. Quamobrem in frigidis humidisque principatum obtinent. Fertilior, quæ minor acino, & folio ſciſſa minus. Apianis apes dedere cognomen, præcipue earum avidæ. Ex eis duo genera, lanugine & ipſa pubeſcunt: diſtant, quod altera celerius matureſcit, quanquam & altera properante: ſitus frigidos non reſpuunt: & tamen nullæ celerius imbre putreſcunt: Vina primò dulcia, auſteritatem annis accipiunt, & rubra fiunt. Nulla magis vite gaudet, & hactenus potiſſima nobilitas datur, peculiaribus atque vernaculis Italiæ: cæteræ advenere Chio, Thaſove. Græcula non inferior ammineis bonitate, prætenera acino: & uva tam parva, ut niſi pinguiſſimo ſolo colere non profit. Eugeniam Taurominitani colles, cum generoſitatis cognomine, miſere Albano tantum agro: quoniam tranſlata ſtatim mutatur. Nanque eſt aliquibus tantus locorum amor, ut omnem in his gloriam ſuam relinquant, nec uſquam tranſeant totæ: quod & in Rhætica Allobrigicaque, quam ſupra picatam appellavimus, evenit, domi nobilibus, nec agnoſcendis alibi: fœcundæ tamen, bonitatis vice copiam præſtant: Eugenia ferventibus locis, Rhætica temperatis, Allobrogica frigidis, gelu matureſcens, & colore nigra. Ex his, quas adhuc diximus, ſed etiam è nigris, vina vetuſtate in album colorem tranſeunt. Reliquæ ignobiles:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

biles: aliquando tamen cæli aut ſoli opéra non fallunt vetuſtatem, ſicuti Fecenia, & cum ea florens Biturica, acino rarior, nunquam [8] floris obnoxii, quoniam antecedunt, ventisque & imbribus reſiſtunt, meliores tamen algentibus locis, quam calidis: humidis, quam ſitientibus: vix ulla magis tam denſo uvarum partu, impatiens variantis cœli, ſed contra tenorem unum algoris æſtusve conſtans. Quæ minor eſt ex eo genere, melior: in eligendo ſolo moroſa, pingui putreſcit, gracili omnino non provenit: mediam temperiem delicate quærit, ob hoc Sabinis collibus familiaris. Vva ejus indecora viſu, ſapore jucunda: niſi matura protinus rapiatur, etiam non putreſcens cadit: contra grandines eam tuetur foliorum amplitudo atque duritia. Inſignes jam colore inter purpureas nigrasque medio Helvolæ, ſæpius varianti, & ob id varianæ à quibuſdam appellatæ: præfertur in his nigrior: utraque alternis annis fertilis: ſed melior vino, cum parcior. Et Preciæ duo genera magnitudine acini diſcernuntur, quibus materies plurima, uvaque ollis utiliſſima, folium apio ſimile. Baſilicam Dyrrhachini celebrant, Hiſpaniæ cocolobin vocant: rarior uva, æſtus Auſtrosque tolerat: capiti inimica, copia larga. Hiſpaniæ duo genera ejus faciunt: unum oblongo acino, alterum rotundo: noviſſimas vindemiant: quo dulcior cocolobis, hoc melior: ſed & auſtera tranſit in dulcem vetuſtate: & quæ dulcis fuit, in auſteritatem: tuncque Albano vino æmulantur: tradunt veſicæ vitiis utiliſſimum ex his potum. Albuelis ſummis arboribus fertilior eſt, Viſula imis: quamobrem circa eaſdem ſatæ diverſitate naturæ locupletant. Inerticulam è nigris appellavere, juſtius ſobriam dicturi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dicturi, inveterato præcipuè commendabilem vino, ſed viribus innoxiam: ſiquidem temulentiam ſola non facit. Fertilitas commendat cæteras, principemque Helvenacam: duo ejus genera: major, quam quidam longam: minor quam [9] arcam appellant, non tam fœcundam, ſed gratiorem hauſtu: diſcernitur folio circinato: verùm utraque gracilis: furcas ſubdere his neceſſarium: alioqui ubertatem ſuam non tolerant: maritimo afflatu gaudent, roſcido odore: nulla vitium minus Italiam amat, rara, parva, putreſcens in ea: vino quoque, quod genuit, æſtatem non exuperans: nec alia macro ſolo familiarior. Græcinus, qui alioqui Cornelium Celſum tranſcripſit, arbitratur non naturam ejus repugnare Italiæ, ſed culturam, avide palmites evocantium; ob id fertilitatem ſuam abſumi, ſi non præpinguis ſoli ubertas laceſcentem ſuſtineat: carbunculari negatur, magna dote, ſi verum eſt, aliquam in vitem cælo non eſſe jus. Æſtum fert ſpionia, quam quidam ſpineam vocant, autumniſque & imbribus pingueſcit: quinimo nebulis una alitur, ob id Ravennati agro peculiaris. Venuculam inter optime deflореſcentes, & ollis aptiſſimam, Campani malunt [10] ſirculam vocare, alii ſtaculam, Tarracina numiſianam, nullas vires proprias habentem, ſed totam perinde ac ſolum valeat: Surrentinis tamen efficaciſſima teſtis Veſuvio tenus: ibi enim murgentina è Sicilia potiſſima, quam Pompeianam aliqui vocant, Latio demum feracem: ſicut horconia in Campania, tantum vilitatis cibariæ, ſed ubertate præcipua. Tolerat & annos mœrica, contra omne ſidus firmiſſima, nigro acino, vinis vetuſtate rubeſcentibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. III. *Item de vitium generibus, ſecundum locorum & regionum proprietatem.*

Et hactenus publica ſunt genera : cætera regionum locorumque, aut ex his inter ſe inſitu miſta. Siquidem Thuſcis peculiaris eſt tudernis, atque etiam ejus nominis Florentia : eſt opima Aretio talpana, & eteſiaca, & conſeminia. Talpana nigra candidum facit muſtum: Eteſiaca fallax, quæ quo plus tulit, eo laudabilius fundit : mirumque, fœcunditate ceſſat: Conſeminia nigra, vino minime durante, uva maximè : poſt xv dies, quam ulla alia metitur, fertilis, ſed cibaria : hujus folia, ſicut labruſcæ, prius quam decidant, ſanguineo colore mutantur : evenit hoc etiam quibuſdam aliis, peſſimi generis argumento. [11] Irtiola Vmbriæ, mevanatique & piceno agro peculiaris eſt; amiternino pumula. Iiſdem bannanica fallax eſt: amant tamen eam : [12] Municipii uvam Pompeii nomine appellant, quamvis Cluſinis copioſiorem. Municipii & Tiburtes appellavere, quamvis oleagineam nuper invenerint à ſimilitudine olivæ : noviſſima hæc uvarum ad hoc tempus reperta eſt. Vinaciolam ſoli novere Sabini & Laurenti: nam Gauranas ſcio à Falerno agro tranſlatas vocari Falernas, celerrimè ubique degenerantes: necnon Tarentinum genus aliqui fecere, prædulci uva. Capnias & bucconiatis, & tarrupia, in Thurinis collibus non antè demetuntur, quam gelaverit. Pharia gaudent Piſæ, Mutina Pruſinia, nigro acino, intra quadriennium albeſcente vino. Mirum, [13] ubique cum Sole circumagi uvam, quæ ob id ſtreptos vocatur : & in Italia Gallicam placere, trans Alpes verò Picenam. Dixit Virgilius Thaſias & Mareotidas, & lageas : compluresque externas, quæ non reperiuntur in Italia.

Sed

Sed ſunt etiamnum inſignes uvâ, non vino, ambroſiaca, duracina, ſine ullis vaſis in vite ſervabilis: tanta eſt contra frigora æſtus tempeſtatesq; firmitas. Nec orthampelos indiget arbore aut palis, ipſa ſe ſuſtinens: non item dactylides digitali gracilitate. Columbinæ [14] acinoſiſſimæ: & magis purpureæ cognomine bimammiæ, quando non racemos, ſed uvas alias gerunt: item tripedanea, cui nomen à menſura eſt: item ſcirpula paſſo acino. Et Rhætica in maritimis Alpibus appellata, diſſimilis laudatæ illi: nanque hæc brevis, conferta acino, degener vino, ſed cute omnium tenuiſſima, nucleo quem Chium vocant, uno ac minimo, acinum prægrandem unum alterumve habens. Eſt & nigra amminea, cui Syriacæ nomen imponunt: item Hiſpana ignobilium probatiſſima. In pergulis verò ſeruntur eſcariæ appellatæ: ederæ acinis, albæ nigræque, bumaſti totidem coloribus. At nondum dictæ Ægia, & Rhodia, & uncialis, velut à pondere acini: item [15] pucina omnium nigerrima: & coronario naturæ luſu ſtephanitis, acinos foliis intercurſantibus: & quæ forenſes vocantur, celeres proventu, vendibiles aſpectu, portatu faciles. Contra damnantur etiam viſu cinerea, & rabuſcula, & aſiniſca: minus tamen, caudas vulpium imitata, alopecis. Alexandrina appellatur vitis circa Phalacram brevis, ramis cubitalibus, acino nigro fabæ magnitudine, nucleo molli & minimo, obliquis racemis prædulcibus, folio parvo & rotundo, ſine diviſuris. Septem his annis, in Narbonenſis provinciæ Alba [16] Elvia inventa eſt vitis uno die defloreſcens: ob id tutiſſima; Narbonicam vocant, quam nunc tota provincia conſerit.

CAP. IV. *Inſignia culturæ vinearum.*

Catonum ille primus, triumpho & Cenſura ſuper cætera inſignis, magis tamen etiamnum claritate literarum, præceptisque omnium rerum expetendarum datis generi Romano, inter prima verò agrum colendi, illius ævi confeſſione optimus ac ſine æmulo agricola, pauca attigit vitium genera, quarundam ex iis jam etiam nominibus abolitis. Separatim toto tractatu ſententia ejus indicanda eſt, ut in omni genere noſcamus quæ fuerint celeberrima, anno ſexcenteſimo urbis, circa captas Carthaginem ac Corinthum, cum ſupremum is diem obiit, & quantum poſteà CCXXX annis vita profecerit. Ergo de vitibus uvisque ita prodidit: Qui locus vino optimus dicetur eſſe, & oſtentus ſolibus, ammineum minuſculũ & geminum eugenium, helvinum minuſculum conſerito: qui locus craſſior aut nebuloſior, ammineum majus, aut murgentinum, Apicium, Lucanum ſerito: cæteræ vites miſcellæ maximè in quemvis agrum conveniunt. In lora rectè conduntur. Quas ſuſpendas duracinas, ammineas majores, vel ad fabrum ferrarium pro paſſis hæ rectè ſervantur. Nec ſunt vetuſtiora de illa re Latinæ linguæ præcepta: tam prope ab origine rerum ſumus: Ammineam proximè dictam, Varro ſcantianam vocat. In noſtra ætate pauca exempla conſummatæ hujus artis fuere: verum eo minus omittenda, ut noſcantur etiam præmia, quæ in omni re maximè ſpectantur: ſummam ergo adeptus eſt gloriam Acilius Sthenelus è plebe libertina, LX jugerum non amplius vineis excultis in Nomentano agro atque CCCC nummûm venundatis. Magna fama & Vetuleno Ægialo perinde libertino fuit in Campaniæ rure Linternino, majorque etiam favore homi-

hominum , quoniam ipſum Africani colebat exi-
lium. Sed maxima, ejuſdē Stheneli opera, Rhem-
mio Palæmoni, aliâs Grammatica arte celebri, in
hiſce xx. annis mercato rus DC. nummûm in eo-
dem Nomentano , decimi lapidis ab urbe diverti-
culo : eſt autem uſquequaque nota vilitas mercis
per omnia ſuburbana , ibi tamen maxime : quo-
niam & neglecta per indiligentiam prædia para-
verat , ac ne in peſſimis quidem elegantioris ſoli :
hæc aggreſſus excolere , non virtute animi , ſed
vanitate primò , quæ nota mirè in illo fuit , paſti-
natis de integro vineis curâ Stheneli , dum agri-
colam imitatur , ad vix credibile miraculum per-
duxit , intra octavum annum cccc. nummûm
emptori addita, pendente vindemia : cucurritque
non nemo ad ſpectandas uvarū in iis vineis ſtrues,
literis ejus altioribus contra id pigra vicinitate ſibi
patrocinante : noviſſime Anneo Seneca, principe
tum eruditionis , ac potentiâ , quæ poſtremò ni-
mia fuit ſuper ipſum, minime utique miratore in-
anium, tanto prædii ejus amore capto, ut non pu-
deret inviſo alias & oſtentaturo tradere palmam
eam , emptis quadruplicato vineis illis intra deci-
mum ferè curæ annum : digna opera, quæ in Cæ-
cubis Setinisque agris proficeret : quando & po-
ſteà ſæpenumero ſeptenos culeos ſingula jugera,
hoc eſt amphoras centenas quadragenas muſti de-
dere. Ac ne quis victam in hoc antiquitatem ar-
bitraretur , idem Cato denos culeos redire ex ju-
geribus ſcripſit , efficacibus exemplis non maria
plus temerata conferre mercatori , non in Ru-
brum litus Indicumve merces petitas , quam ſe-
dulum ruris [17] larem. Vino antiquiſſima claritas
Maroneo , in Thraciæ maritima parte genito , ut
autor eſt Homerus : neque enim fabuloſa , aut de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

origine variè prodita conſectamur, præterquam Ariſtæum primum omnium in eadem gente mel miſcuiſſe vino, ſuavitate præcipua utriuſque naturæ ſponte provenientis: maroneum vicies tanto addito aquæ miſcendum Homerus prodidit. Durat etiam vis eadem in terra generi, vigorque indomitus: quippe cum Mutianus ter Conſul ex his qui nuperrime prodidere, ſextarios ſingulos octonis aquæ miſceri compererit præſens in eo tractu: eſſe autem colore nigrum, odoratum, vetuſtate pingueſcere. Et Pramnio, quod idem Homerus celebravit, etiam nunc honos durat: naſcitur Smyrnæ regione, juxta delubrum Matris Deûm. In reliquis claritas generi non fuit [18] alicui. Anno fuit omnium generum bonitas, L. Opimio Conſule, cum C. Gracchus Tribunus plebem ſeditionibus agitans interemptus: ea cæli temperies fulſit, quam cocturam vocant, ſolis opere natali urbis DCXXXIV. durantque adhuc vina ducentis ferè annis, jam in ſpeciem redacta mellis aſperi: etenim hæc natura vinis in vetuſtate eſt: nec potari per ſe queunt, ſi non pervincat aqua, uſque in amaritudinem carie indomita: ſed cæteris vinis commendandis minima aliqua miſtura medicamenta ſunt: quo fit, ut ejus temporis æſtimationem in ſingulas amphoras centeni nummi ſtatuantur. Ex his tamen uſura multiplicata ſemiſſibus, quæ civilis ac modica eſt, in C. Cæſaris Germanici filii principatu, annis CLX. ſingulas uncias vini conſtitiſſe nobili exemplo docuimus, referentes vitam Pomponii Secundi vatis, cœnamque quam principi illi dedit. Tantum pecuniarum detinent vini apothecæ: nec alia res majus incrementũ ſentit ad viceſimum annum, majusve ab eo diſpendium, non proficiente pretio: raro

quippe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quippe adhuc fuere, nec niſi in nepotatu, ſingulis teſtis millia nummûm: Viennenſes ſoli picata ſua, quorum genera diximus, pluris permutaſſe, ſed inter ſeſe amore patrio creduntur. Idque vinum frigidius reliquis exiſtimatur in frigido potu.

CAP. V. *De natura vini.*

Vino natura eſt, hauſto accendendi calore viſcera intus, foris infuſo refrigerandi. Nec alienum fuerit commemorare hoc in loco, quod Androcydes ſapientia clarus ad Alexandrum Magnum ſcripſit, intemperantiam ejus cohibens: Vinum potaturus rex, memento te bibere ſanguinem terræ: [19] ſicut cicuta homini venenum eſt, ſic cicutæ vinum. Quibus præceptis ſi ille obtemperaviſſet, profecto amicos in temulentia non intereimiſſet, prorſus ut jure dici poſſit, neque viribus corporis utilius aliud, neque aliud [20] voluptatibus pernicioſius, ſi modus abſit.

CAP. VI. *Vina generoſa.*

Genera autem vini alia aliis gratiora eſſe, quis dubitet? aut non ex eodem lacu aliud præſtantius altero germanitatem præcedere, ſive teſta, ſive fortuito eventu? Quamobrem de principatu ſe quiſque judicem ſtatuat. Iulia Auguſta LXXXII annos vitæ Pucino retulit acceptos, non alio uſa: gignitur in ſinu Adriatici maris, non procul à Timano fonte, ſaxeo colle, maritimo afflatu paucas coquente amphoras: nec aliud aptius medicamentis judicatur. Hoc eſſe crediderim, quod Græci celebrantes miris laudibus [21] pyctanon appellaverunt. Ex Adriatico ſinu, Divus Auguſtus Setinum prætulit cunctis, & ferè ſecuti principes, confeſſà propter experimenta, non temere cruditatibus noxiis ab ea ſaliva: naſcitur ſupra forum Appii. Antea Cæcubo erat generoſitas celeberrima in

paluſtribus populetis, ſinu Amyclano: quod jam intercidit & incuria coloni locique anguſtia, magis tamen foſsâ Neronis, quam à Bajano lacu Oſtiam uſque navigabilem inchoaverat. Secunda nobilitas Falerno agro erat, & ex eo maximè Fauſtiano: cura culturaque id collegerat: exoleſcit hoc quoque, copiæ potius, quam bonitati, ſtudentium. Falernus ager à ponte Campano læva petentibus urbanam coloniam Syllanam nuper Capuæ contributam incipit: Fauſtianus autem circiter quatuor milliaria à vico prope Cedias, qui vicus à Sinueſſa VI. millibus abeſt: nec ulli in vino major autoritas: ſolo vinorum flamma accenditur. Tria ejus genera, auſterum, dulce, tenue: quidam ita diſtinguunt: ſummis collibus [22] gauranum gigni, mediis fauſtianum, imis falernum: non omittendum autem nulli eorum, quæ celebrentur, jucundum ſaporem uvæ eſſe. Ad tertiam palmam variè venere Albana urbi vicina prædulcia ac rara in auſtero: item Surrentina in vineis tantum naſcentia, convaleſcentibus maximè probata, propter tenuitatem ſalubritatemque. Tiberius Cæſar dicebat conſenſiſſe medicos, ut nobilitatem Surrentino darent, alioquin eſſe generoſum acetum: C. Cæſar, qui ſucceſſit illi, nobilem vappam. Certant Maſſica æque, ex monte Gaurano Puteolos Bajasque proſpectantia: nam Falerno contermina Statana ad principatum venere non dubie: palamque fecere ſua quibusque terris tempora eſſe, ſicut rerum proventus occaſusque. Iuncta his præponi ſolebant Calena: & quæ in vineis arbuſtisque naſcuntur, Fundana: ex alia vicina urbis Veliternina, Privernatiaque. Nam quod Signiæ naſcitur, auſteritate nimia continendæ utile alvo, inter medicamina numeratur.

Quar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Quartum curriculum publicis epulis obtinuere à Divo Iulio (is enim primus authoritatem his tribuit, ut in epiſtolis ejus apparet) Mamertina, circa Meſſanam in Sicilia genita: ex iis Potulana, ab autore dicta, in loco proximo Italiæ laudantur præcipuè: eſt in eadem Sicilia & Taurominitanis honos, lagenis pro Mamertino plerunq; ſubditis. Ex reliquis autem à ſupero mari Prætutia, atque Ancone naſcentia, & quæ à palma una fortè enata palmenſia appellantur: in mediterraneo verò Ceſenatia ac Mecœnatiana: in Veronenſi item Rhætica, Falernis tantum poſthabita à Virgilio. Mox ab intimo ſinu maris, Adriana: ab infero autem Latinienſia, Graviſcana, Statonienſia. Hetruriæ palmam Luna habet, Liguriæ Genua: inter Pyrenæum Alpesque Maſſilia gemino ſapore, quando & condiendis aliis pinguius gignit, quod vocant ſuccoſum. Biterrarum intra Gallias conſiſtit autoritas: de reliquis in Narbonenſi genitis aſſeverare non eſt: quoniam officinam ejus rei fecere tingentes fumo, utinamque non & herbis, ac medicaminibus noxiis: quippe etiam oloën mercantur, qua ſaporem coloremque adulterant. Verùm & longinquiora Italiæ ab Auſonio mari, non carent gloria, Tarentina, & Servitiana, & Conſentiæ genita, & Tempſæ ac Babiæ, Lucanaque antecedentibus Thurinis: omnium verò eorum maximè illuſtrata Meſſalæ potu & ſalute Lagarina, non procul Grumento naſcentia. Campania nuper excitavit novis nominibus autoritatem, ſive cura, ſive caſu, ad quartum à Neapoli lapidem Trebellicis, juxta Capuam Caulinis, & in ſuo agro Trebulanis: alioqui ſemper inter plebeia & Trifolinis gloriata. Nam Pompeianis ſummum x. annorum incrementum eſt, nihil ſenecta

conferente: dolore etiam capitum in ſextam horam diei ſequentis infeſta deprehenduntur. Quibus exemplis, niſi fallor, manifeſtum eſt, patriam terramque referre, non uvam: & ſupervacuam generum conſectationem in numerum, cum eadem vitis aliud aliis in locis polleat. Hiſpaniarum Laletana copia nobilitantur, elegantia verò Tarraconenſia, atque Lauronenſia: & Balearica ex inſulis, conferuntur Italiæ primis. Nec ignoro, multa prætermiſſa pleroſque exiſtimaturos, quando ſuum cuique placet, & quocunque eatur, fabula eadem reperitur: Divi Auguſti judiciorum ac palati peritiſſimum è libertis, cenſuram vini in epulas ejus facientem, dixiſſe hoſpiti de indigena vino, novum quidem ſibi guſtum eſſe eum, atque non ex nobilibus, ſed Cæſarem non aliud poturum. Nec negaverim & alia digna eſſe fama: ſed de quibus conſenſus ævi judicaverint, hæc ſunt.

CAP. VII. *Vina tranſmarina.*

Nunc ſimili modo tranſmarina dicemus. In ſumma gloria poſt Homerica illa, de quibus ſuprà diximus, fuere Thaſium Chiumque: ex Chio quod [23] Arviſium vocant: his addidit Leſbium Eraſiſtrati maximi Medici autoritas, circiter DC. annum urbis Romæ: nunc gratia ante omnia eſt Clazomenio, poſtquam parcius mari condiunt. Leſbium ſponte naturæ ſuæ mare ſapit: nec Tmoliti per ſe gratia, ut vino: ſed cujus dulci admiſto, reliquorum duritia ſuavitatem accipiat, ſimul & ætatem, quoniam vetuſtiora protinus videntur: ab his dignatio eſt Sicyonio, Cyprio, Telmeſico, Tripolitico, Berytio, Tyrio, Sebennytico: in Ægypto hoc naſcitur tribus generibus uvarum ibi nobile, Thaſia, æthalo, peuce. Poſt hæc authoritas hippodamantio, myſtico, cantharitæ, protropo

Gnidio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Gnidio, Catacecaumenitæ, petritæ, Myconio. Nam meſogiten capitis dolores facere compertum eſt: nec Epheſium ſalubre eſſe, quoniam mari & defruto condiatur: Apamenum mulſo præcipuè convenire dicitur, ſicut Prætutium in Italia: eſt enim & hæc proprietas generum, ut dulcia utique inter ſe non congruant. Exolevit & protagion, quod Italicis proximum fecerant Aſclepiadis ſcholæ. Apollodorus medicus, in volumine, quo ſuaſit Ptolemæo regi quæ vina biberet, Italicis etiam tum ignotis, laudavit in Ponto Naſperceniten, mox Orœticum, Oeneaten, Leucadium, Ambracioten, & quod cunctis prætulit
24 Præparentium: ſed minoris famæ eſſè dixit, quoniam poſt ſex annos non placeret.

CAP. VIII. *De vini falſi generibus ſeptem.*

Hactenus bonitas vini nationibus debetur. Apud Græcos jure clariſſimum nomen accepit, quod appellaverunt bion, ad plurimos valetudinum uſus excogitatum, vt docebimus in parte medicinæ. Fit autem hoc modo: Vvæ paulum ante maturitatem decerptæ, ſiccantur acri ſole, ter die verſatæ per triduum: quarto exprimuntur, dein in cadis ſole inveterantur: cui marinam aquam largiorem miſcent, à ſervi furto origine ortâ, ſic menſuram explentis; idque tranſlatum in album muſtum; 25 leucochrum appellatur: in aliis autem gentibus ſimili modo factum tethalaſſomenon vocant: Thalaſſiten autem vaſis muſti dejectis in mare, quo genere præcox fit vetuſtas. Necnon apud nos quoque Coum vinum ex Italico faciendi rationem Cato demonſtravit, ſuper cætera, in ſole 26 quadriennio maturandum præcipiens. Rhodium Coo ſimile eſt: Phorineum ſalſius Coo. Omnia tranſmarina ſeptem aut ſex

annis

annis ad vetuſtatem mediam pervenire exiſtimantur.

CAP. IX. *De dulcium generibus quatuordecim.*

Vinum omne dulce minus odoratum : quo tenuius, eo odoratius. Colores vinis quatuor: albus, fulvus, ſanguineus, niger. Pſythium & melampſythium paſſi genera ſunt, ſuum ſaporem, non vini referentia : Ciſibilites verò muſti, in Galatia naſcens & Halyntium in Sicilia. Nam ſiræum, quod alii hepſema, noſtri, ſapam appellant, ingenii, non naturæ opus eſt, muſto uſque ad tertiam partem menſuræ decocto : quod ubi factum ad dimidiam eſt, defrutum vocamus: omnia in adulterium mellis excogitata : ſed priora uva terraque conſtant. Paſſum à Cretico Cilicium probatur, & Africum, & in Italia provinciiſque finitimis : fieri certum eſt ex uva, quam Græci ſticam vocant, nos apianam, item ſcirpula, diutius in vite ſole aduſtis, aut fervente oleo. Quidam è quacunque, dulci dum, præcocta alba faciunt, ſiccantes ſole, donec paulo amplius dimidium pondus ſuperſit, tuſaſque leniter exprimunt: deinde quantum expreſſere, adjiciunt vinaceis aquæ puteanæ, ut & ſecundarium paſſum faciant. Diligentiores eodem modo ſiccatis acinos eximunt: ac ſine ſarmentis madefactos vino excellenti, donec intumeſcant, premunt : & hoc genus ante cætera laudant : ac ſimili modo aqua adita, ſecundarium faciunt. Medium inter dulcia vinumque eſt, quod Græci aïgleuces vocant, hoc eſt, ſemper muſtum : id evenit cura, quoniam fervere prohibetur : ſic appellant muſti in vina tranſitum. Ergo mergunt è lacu protinus in aquam cados, donec bruma tranſeat, & conſuetudo fiat algendi. Eſt etiamnum aliud genus ejus per ſe, quod vocat

dulce Narbonenſis provincia, & in ea maximè Vocontii: aſſervatur ejus gratia uva diutius in vite, pediculo intorto: ab aliis ipſe palmes inciditur in medullam, ab aliis uva torretur in tegulis: omnia ex Helvenaca vite. His adjiciunt aliqui, quod vocant diachyton, uvis in ſole ſiccatis loco clauſo per dies ſeptem, in cratibus, totidem pedes à terra altè, noctibus à rore defenſis, octavo die calcatis: ita fieri optimi odoris ſaporisque. Dulci è genere eſt & melitites: diſtat à mulſo quod fit è muſto, cum quinque congiis auſteri muſti, congio mellis & ſalis cyatho ſuffervefactis, auſterum. Sed inter hæc genera potuum ponere debeo & protropum: ita appellatur à quibuſdam muſtum ſponte defluens, antequam calcentur uvæ: hoc protinus diffuſum lagenis ſuis defervere paſſi, poſteà in ſole quadraginta diebus torrent æſtatis ſecutæ ipſo Canis ortu.

CAP. X. *De deuteriis & ſecundariis, vini genera tria.*

Non poſſunt jure dici vina, quæ Græci deuteria appellant, Cato & nos loram, maceratis aqua vinaceis: ſed tamen inter vina operaria numerantur. Tria eorum genera: decima parte aquæ addita, [27] quæ muſti expreſſa ſit, & ita nocte ac die madefactis vinaceis, rurſusque prælo ſubjectis: alterum, quomodo Græci factitavere, tertia parte ejus quod expreſſum ſit, addita aquæ, expreſſoq; decocto ad tertias partes: tertium eſt, fæcibus vini expreſſum, quod fæcatum Cato appellat. Nulli ex his plus, quam anno, uſus.

CAP. XI. *Quæ nuper in Italia generoſa vina eſſe cœperunt.*

Verum inter hæc ſubit mentem, cum ſint genera nobilia, quæ propriè vini intelligi poſſint,

LXXX. ferè in toto orbe, duas partes ex hoc numero Italiæ eſſe, longe præter ea antè cunctas terras: & hinc deinde altius cura ſerpit, non à primordio hanc gratiam fuiſſe:

CAP. XII. *De vini obſervatione.*

Autoritatem poſt ſexcenteſimum urbis annum cœpiſſe. Romulum lacte, non vino, libaſſe, indicio ſunt ſacra ab eo inſtituta, quæ hodie cuſtodiunt morem. Numæ regis poſthumia lex eſt: Vino rogum ne reſpergito: quod ſanxiſſe illum propter inopiam rei nemo dubitet. Eadem lege, ex imputata vite libari vina diis, nefas ſtatuit, ratione excogitata, ut putare cogerentur, alias aratores, & pigri circa pericula arbuſti. M. Varro autor eſt, Mezentium Hetruriæ regem auxilium Rutulis contra Latinos tuliſſe vini mercede, quod tum in Latino agro fuiſſet.

CAP. XIII. *Qui vini uſus antiquis, & de vinis antiquorum.*

Non licebat id fœminis Romæ bibere: invenimus inter exempla, Egnatii Mecennii uxorem, quod vinum bibiſſet è dolio, interfectam fuſte à marito, eumque cædis à Romulo abſolutum. Fabius Pictor in Annalibus ſuis ſcripſit: Matronam, quod loculos, in quibus erant claves vinariæ cellæ, reſignaviſſet, à ſuis inedia mori coactam. Cato, ideo propinquos fœminis oſculum dare, ut ſcirent an temetum olerent: hoc tum nomen vino erat: unde & temulentia appellata. Cn. Domitius judex pronuntiavit, mulierem videri plus vini bibiſſe, quam valetudinis cauſa, viro inſciente, & dote mulctavit. Diuque ejus rei magna parſimonia fuit: L. Papyrius Imperator adverſus Samnites dimicaturus votum fecit, ſi viciſſet, Iovi pocillum vini. Denique inter dona

ſexta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſextarios lactis datos invenimus, nuſquam vini. Idem Cato, cum in Hiſpaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, Non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges: in tantum diſſimilis iſtis qui etiam convivis alia, quam ſibimetipſis, miniſtrant, aut procedente menſa ſubjiciunt. Lautiſſima apud priſcos vina erant, [28] myrrhæ odore condita, ut apparet in Plauti fabula, quæ Perſa inſcribitur. quanquam in ea & calamum addi jubet: ideo quidam aromatite delectatos maxime credunt: ſed Fabius Doſſennus his verſibus decernit:

Mittebam vinum pulchrum, [29] murrhinam.

Et in Achariſtione.

Panem & polentam, vinum murrhinam.

Scævolam quoque & Lælium & Atteium Capitonem in eadem ſententia fuiſſe video, quoniam in Pſeudolo ſit:

Quod ſi opus eſt, ut dulce promat
Indidem, ecquid habet? CHAR. *rogas?*
Murrhinam, paſſum, defrutum, mella.

Quibus apparet non inter vina modo murrhinam, ſed inter dulcia quoque nominatum.

CAP. XIV. *De apothecis, & de vino Opimiano.*

Apothecas fuiſſe, & diffundi ſolita vina anno DCXXXIII urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, jam intelligente ſuum bonum Italia: nondum tamen iſta genera in claritate erant: itaque omnia tunc genita unum habent Conſulis nomen. Sic quoque poſteà diu tranſmarina in autoritate fuerunt, & ad avos uſque noſtros: quin & Falerno jam reperto, ſicut apparet ex illo Comico verſu,

Quinq; Thaſii vini inde depromam, Falerni bina.

P. Licinius Craſſus, & L. Iulius Cæſar Cenſores anno urbis conditæ [30] DCLXXV. edixerunt, ne quis

quis vinum Græcum ammineumq; octonis æris ſingula quadrantalia venderet: hæc enim verba ſunt. Tanta verò vino Græco gratia erat, ut ſingulæ potiones in convictu darentur. Quibus vinis autoritas fuerit ſua in menſa, M. Varro his verbis tradit: L. Lucullus puer apud patrem nunquam lautum convivium vidit, in quo plus ſemel Græcum vinum daretur: ipſe cum rediit ex Aſia, millia cadum congiariorum diviſit amplius centum. C. Sentius, quem Prætorem vidimus, Chium vinum in domum ſuam illatum dicebat tum primum, cum ſibi cardiaco medicus dediſſet: Hortenſius ſuper decem millia cadum hæredi reliquit. Hactenus Varro.

CAP. XV. *De liberalitate Cæſaris in vino.*

Quid; non & Cæſar Dictator triumphi ſui cœna vini Falerni amphoras, Chii cados in convivia diſtribuit? Idem Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernum dedit: epulo verò in tertio conſulatu ſuo, Falernum, Chium, Leſbium, Mamertinum: quo primum tempore quatuor genera vini appoſita conſtat: poſtea ergo alia omnia in nobilitatem venerunt, circiter ſeptingenteſimum urbis annum.

CAP. XVI. *De vinis factitiis.*

Itaque non miror innumerabilia penè genera factitii reperta multis antè ſeculis, quæ nunc dicemus, omnia ad medicinæ uſum pertinentia. Omphacium quo modo fieret, propter unguenta, diximus priori libro. Fit è labruſca, hoc eſt, vite ſylveſtri, quod vocatur œnanthinum: flores ejus libris duabus in muſti cado macerati, poſt XXX. dies mutantur: præter hoc radix labruſcæ & acini coria perficiunt: ii paulò poſtquam defloruere, ſingulare remedium habent ad refrigerandos in

morbis

morbis corporum ardores, gelidiſſima, ut ferunt, natura. Pars eorum æſtu moritur priuſquam reliqui, qui ſolſtitiales dicuntur: univerſi nunquam matureſcunt: & ſi prius, quam tota matureſcat, una incocta detur cibo gallinaceo generi, faſtidium gignit uvas appetendi. Factitiorum primum fit ex ipſo vino, quod vocant adynamon, hoc modo: albi muſti ſextarii xx. aquæ dimidium, fervet donec excoquatur aquæ menſura: alii marinæ ſextarios decem, tantundem pluviæ, in ſole quadraginta diebus torrent: dant ægris, quibus vini noxiam timent. Proximum fit è milii ſemine maturo cum ipſa ſtipula, libram & quadrantem in congios duos muſti, macerato, & poſt ſeptimum menſem transfuſo. Ex loto arbore, frutice, herba, dictum eſt uti quæque fierent. Fiunt & è pomis quæ dicemus, interpretationibus non niſi neceſſariis additis: primumque è palmis, quo Parthi & Indi utuntur, & Oriens totus, [31] maturarum, quas vocant chydæas, modio in aquæ congiis tribus macerato expreſſoque: ſic fit & Sycites è fico, quem alii [32] palmiprimum, alii catorchiten vocant: aut ſi dulce eſſe non libeat, pro aqua tantundem vinaceorum adjicitur. E Cypria fico & acetum fit præcellens, atque Alexandrino quoque melius. Vinum fit & è ſiliqua Syriaca, & è pyris, malorumque omnibus generibus: ſed è Punicis, quod rhoiten vocant: & è cornis, meſpilis, ſorbis, moris ſiccis, nucleis pineis: hi muſto madidi exprimuntur: ſuperiora per ſe mitia. Myrtitem Cato quemadmodum fieri docuerit, mox paulò indicabimus: Græci verò & alio modo: ramis teneris cum ſuis foliis in albo muſto decoctis, tuſis, libram in tribus muſti congiis, defervere faciunt, donec duo ſuperſint: quod ita ſylveſtris

myrti

myrti baccis factum eſt, myrtidanum vocant: hoc manus tingit. Ex his quæ in hortis gignuntur fit vinum è radice, aſparago, cunila, origano, apii ſemine, abrotano, mentaſtro, ruta, nepeta, ſerpillo, marrubio: manipulos binos [33] tundunt in cadum muſti & ſæpe ſextarium, & aquæ marinæ heminam: è napis fit, XI. denariorum pondere in ſextarios binos muſti addito: item è ſcillæ radice. Inter flores ex roſæ foliis tuſis, in linteolo in muſtum colatis cum ponduſculo ut ſidant, XL. pondere denariorum in ſextarios vicenos muſti, nec ante tres menſes vaſe aperto: item è nardo gallico, & aliud è ſylveſtri. Aromatiten quoque invenio factitatum tantum non unguentorum compoſitione, primo è myrrha, ut diximus, mox & nardo Celtico, calamo, aſpalatho, offis in muſtum aut dulce vinum [34] deſectis: aliud è calamo, junco, coſto, nardo Syriaco, amomo, caſia, cinnamomo, croco, palma, aſaro, ſimiliter & offa: apud alios nardi, & malobathri ſelibris in muſti congios duos additis: qualia nunc quoque fiunt pipere & melle addito, quæ alii condita, alii piperata appellant. Invenitur & nectarites ex herba, quam alii helenion, alii medicam, alii ſymphyton, alii Idæam & oreſtion, alii nectaream vocant, radice ponderis XL. denariorum, in ſextarios ſex muſti, addita, ſimiliter in linteo. Ex cæteris herbis fit abſinthites [35] in XL. ſextarios, muſti abſinthii Pontici libra decocta ad tertias partes, vel ſcopis abſinthii in vinum additis. Similiter hyſſopites è Cilicio hyſſopo, unciis tribus in duos congios muſti conjectis; aut tuſis in vinum. Fiunt utraque & alio modo, circa radices vitium ſato: ſic & elleboriten fieri ex veratro nigro Cato docet: ſic fit & ſcammonites. Mira vitium natura,

ſapo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſaporem alienum in ſe trahendi, qualem & ſalicum redolent Patavinorum in paluſtribus vindemiæ: ſic & elleborum ſeritur in Thaſo, aut cucumis ſylveſter, aut ſcammonea, quod vinum phthorium vocant, quoniam abortus facit. Fit & ex herbis, quarum naturæ ſuo loco dicentur: è ſtœchade & radice gentianæ, & tragorigano, & dictamno, aſaro, dauco, eleliſphaco, panace, acoro, conyza, thymo, mandragora, junco. Vocarunt & ſcyzinum, & itæomelin, & lectiſphagiten, quorum jam obliterata ratio eſt. Et fruticum verò è genere, cedri utriuſque, cupreſſi, laurus, juniperi, terebinthi, calami, lentiſci, baccas aut lignum recens muſto decoquunt: item chamelææ, & chamæpityos, & chamædryos lignum: eodem modo & ex flore, in congium muſti decem denariorum pondere addito.

CAP. XVII. *De hydromelite & oxymelite.*

Fit vinum & ex aqua ac melle tantum: quinquennio ad hoc ſervari cæleſtem jubent: aliqui prudentiores ſtatim ad tertias partes decoquunt, & tertiam mellis veteris adjiciunt: deinde XL. diebus Canis ortu in ſole habent: alii diffuſa ita x. die obturant: hoc vocatur hydromeli, & vetuſtate ſaporem vini aſſequitur, nuſquam laudatius, quam in Phrygia. Quin & acetum melle temperabatur: adeò nihil intentatum vitæ fuit: Oxymeli hoc vocarunt, mellis x. libris, aceti veteris heminis quinque, ſalis marini libra, aquæ pluviæ ſextariis quinque, ſuffervefactis decies, mox elutriatis atque ita inveteratis. Omnia ab Themiſone ſummo autore damnata: & hercule coactus eorum uſus videri poteſt, niſi ſi quis naturæ opus eſſe credit aromatiten, & ex unguentis vina compoſita, aut ut biberentur genuiſſe ea frutices. Iſta ſunt cognitu jucun-

jucunda, ſolertia humani animi omnia exquirente. Nihil quidem ex his anno durare, præterquam quæ vetuſtate ipſa fieri diximus, & plura ne tricenis quidem diebus, non erit dubium.

CAP. XVIII. *Prodigioſa genera vini.*

Sunt & in vino prodigia. Dicitur in Arcadia fieri, quod [36] fœcunditatem fœminis importet, viris rabiem. At in Achaia maximè circa Caryniam abigi partum vino, atque etiam ſi uvam edant gravidæ, cum differentia in guſtatu non ſit. Trœzenium vinum qui bibunt, negantur generare. Thaſios duo genera vini diverſa facere proditur: unum quo ſomnus concilietur, alterum verò quo fugetur: apud eoſdem vitis theriace vocatur, cujus & vinum & uva contra ſerpentium ictus medetur: libanios thuris odore, ex qua Diis prolibant: è diverſo aſpendios, damnata aris; ferunt eam nec ab alite ulla attingi: Thaſiam uvam Ægyptus vocat apud ſe prædulcem, quæ ſolvit alvum: eſt contra in Lycia, quæ ſolutam firmat: Ægyptus & ecbolada habet, abortus facientem. Vina in apothecis Canis ortu mutantur quædam, poſteaq; reſtituuntur ſibi: ſic & mari navigatio, cujus jactatus his, quæ duraverint, tantum vetuſtatis adjicere ſentitur, quantum habuerint.

CAP. XIX. *Quibus vinis ad ſacra uti fas non ſit, & quibus generibus muſta condiantur.*

Et quoniam religione vita conſtat, prolibare Diis nefaſtum habetur vina, [37] imputatæ vitis, fulmine tactæ, quamque juxta [38] hominis mors laqueo pependerit, aut vulneratis pedibus calcata, & quod circuncîſis vinaceis profluxerit, aut ſuperne deciduo immundiore lapſu aliquo polluta: item Græca, quoniam aquam habeant. Vitis ipſa quoque manditur, decoctis caulibus ſummis, qui & con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& condiuntur in aceto ac muria. Verum & de apparatu vini dixiſſe conveniat, cum Græci privatim ea præcepta condiderint, artemque fecerint, ſicut Euphronius, & Ariſtomachus, & [40] Coniades, & Hiceſius. Africa gypſo mitigat aſperitatem, necnon aliquibus ſui partibus calce: Græcia argilla, aut marmore, aut ſale, aut mari lenitatem excitat, Italiæ pars aliqua [41] rabulana pice: ac reſina condire muſta vulgare eſt ei, provinciisque finitimis: nonnuſquam prioris vini fæce acetove condiunt. Necnon & ex ipſo muſto fiunt medicamina: decoquitur, ut dulceſcat portione virium: nec durare ultra annuum ſpatium tale proditur. Aliquibus in locis decoquunt ad ſapas muſta, infuſisque his ferociam frangunt: & in hoc tamen genere, & in omni alio ſubminiſtrant vaſa ipſa condimentis picis. Cujus faciendæ ratio proximo dicetur volumine.

CAP. XX. *De picis generibus, & reſinis, & muſtis condiendis, & de aceto, & fæce.*

Arborum ſucco manantium, picem reſinamq; aliæ ortæ in Oriente, aliæ in Europa ferunt: quæ intereſt Aſia, utrinque quaſdam habet: in Oriente optimam tenuiſſimamque terebinthi fundunt: deinde lentiſci, quam & maſtichen vocant: poſteà cupreſſi, acerrimam ſapore: liquidam omnes, & tantum reſinam: craſſiorem verò & ad pices faciendas cedrus. Arabica reſina alba eſt, acri odore, difficilis coquenti: Iudaica calloſior, & terebinthina quoque odoratior: Syriaca Attici mellis ſimilitudinem habet: Cypria antecedit omnes: eſt autem melleo colore, carnoſa: Colophonia præter cæteras fulva: ſi [42] teratur alba fit, gravior odore, ob id non utuntur ea unguentarii. In Aſia quæ fit è picea, admodum candida, ſpagas vocatur.

tur. Reſina omnis diſſolvitur oleo: quidam & creta figlinarum hoc fieri arbitrantur; pudetque confiteri, maximum jam honorem ejus eſſe in evellendis virorum corpori pilis. Ratio autē condiendi muſta, in primo fervore, qui novem diebus cum plurimum peragitur, aſperſu picis, ut odor vino contingat, & ſaporis quædam acumina: vehementius id fieri arbitrantur crudo flore reſinæ, excitarique lenitatem: è diverſo crapula compeſci feritatem nimiam, frangique virus: aut ubi pigra lenitas torpeat, virus addi. Liguriæ maximè Circumpadaniſque muſtis 43 utilitas diſcernitur hoc modo: pugnacibus muſtis crapulæ plus inditur, lenibus parcius: ſunt qui ex utroque condiri velint: necnon alia æque multiplici natura. Vitiumque muſto quibuſdam in locis, iterum ſponte fervere: qua calamitate deperit ſapor, vappæque accipit nomen, probroſum etiam homini, cum degeneraverit animus: Aceti enim nequitiæ ineſt virtus magnos ad uſus, & ſine queis vita mitior degi non poſſit. Cætero vinorum medicaminis tanta cura eſt, ut cinere apud quoſdam, ceu gypſo alibi, quibus diximus modis inſtaurentur: ſed cinerem è vitis ſarmentis, aut quercu præferunt: quin & marinam aquam ejuſdem rei gratia ex alto peti jubent, ſervarique ab æquinoctio verno, aut certe nocte ſolſtitio & Aquilone flante hauriri, vel ſi circa vindemiam hauriatur, decoqui. Pix in Italia ad vaſa vino condendo maximè probatur Brutia, fit è piceæ reſina; in Hiſpania autem è pinaſtris, minime laudata; eſt enim reſina harum amara & arida, & gravi odore. Differentiam rationemq; faciendi proximo volumine demonſtrabimus inter arbores feras. Vitia, præter ſupra dicta, acor, aut fumidum virus, picis

autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

autem aduſtio : experimentum verò, ſi fragmenta ſubluceant, ac ſub dente lenteſcant acore jucundo. Aſia picem [44] Idæam maximè probat, Græcia Piericam, Virgilius Naryciam : diligentiores admiſcent nigram maſtichen, quæ in Ponto bituminis ſimilis gignitur, & iris radicem [45] oleumque : nam ceram accipientibus vaſis compertum eſt vina aceſcere. Sed transferre in ea vaſa, in quibus acetum fuerit, utilius, quam in ea, in quibus dulce aut mulſum. Cato jubet, vina concinnari (hoc enim utitur verbo) cineris lixivii cum defruto cocti parte quadrageſima, pulegii vel ſalis ſeſquilibra, interim & tuſo marmore : facit & ſulphuris mentionem, reſinæ verò in noviſſimis. Super omnia addi matureſcente jam vino jubet muſtum, quod ille tortivum appellat, nos intelligimus noviſſime expreſſum : & adjici muſtis tingendi gratia colores, ut pigmentum aliquod vini, atque ita pinguius fieri : tot veneficiis placere cogitur : & miramur noxium eſſe. In vitium inclinantis experimentum eſt, laminæ plumbeæ mutatus in ea colos : proprium autem, inter liquores, vino muceſcere, aut in acetum verti : extantque medicinæ volumina. Et fex vini ſiccata recipit ignes, ac ſine alimento per ſe flagrat : cinis ejus nitri naturam habet, eaſdemque vires, hoc amplius, quo pinguior ſentitur.

CAP. XXI. *De cellis vinariis.*

Magna & collecto jam vino differentia in cella: circa Alpes ligneis vaſis condunt, circulisque cingunt, atque etiam hyeme gelida ignibus rigorem arcent. Mirum dictu, ſed aliquando viſum, ruptis vaſis ſtetere glaciatæ moles prodigii modo, quoniam vini natura non gelaſcit, alias ad frigus ſtupens tantum. Mitiores plagæ doliis condunt, infodiuntque

fodiuntque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

fodiuntque terræ tota, aut ad portionem ſitus item cælum præbent: alibi verò impoſitis tecti arcent: traduntur que & hæc præcepta: Latus cellæ vinariæ, aut certe feneſtras obverti in Aquilonem oportere, vel utique in exortum æquinoctialem: ſterquilinia & arborum radices procul ab eſſe, omniaque odoris evitandi, facillimo in vin tranſitu: ficos utique & caprificos. Doliis etian intervalla dari, ne inter ſeſe vitia ſerpant, contagione vini ſemper ocyſſima: quin & figuras re ferre: ventroſa ac patula minus utilia. Picari oportere protinus à Canis ortu, poſteà perfundi marina aqua aut ſalſa, dein cinere ſarmenti aſpergi ve argilla abſterſa; myrrha ſuffiri, ipſasque ſæpiu cellas. Imbecilla vina demiſſis in terram doliis ſervanda, valida expoſitis, nunquam implenda: & quod ſuperſit, paſſo aut defruto perungendum, admiſto croco, pice veteri cum ſapa: ſic opercula doliorum medicanda, addita maſtiche ac pice. Bruma aperiri vetant, niſi ſereno die: vetant Auſtro flante, Lunave plena. Flos vini candidus probatur: rubens triſte ſignum eſt, ſi non vini colos ſit: item vaſa incaleſcentia, operculave ſudantia. Quod celeriter florere cœperit, odoremque trahere, non fore diutinum. Ipſa quoque defruta ac ſapas, cum ſit cælum ſine Luna, hoc eſt, in ſideris ejus coitu, neque alio die coqui jubent: præterea plumbeis vaſis, non æreis, nucibus juglandibus additis: eas enim fumum excipere. Campaniæ nobiliſſima expoſita ſub dio cadis verberari Sole, Luna, imbre, ventis, aptiſſimum videtur.

CAP. XXII. *De vitanda ebrietate.*

Ac ſi quis diligentius reputet, in nulla parte operoſior vita eſt, ceu non ſaluberrimum ad potum aquæ liquorem natura dederit, quo cætera

omnia

omnia animantia vtuntur: at nos vinum bibere & jumenta cogimus: tantoque opere, tanto labore & impendio conſtat, quod hominis mentem mutet, ac furorem gignat, millibus ſcelerum huic deditis, tanta dulcedine, ut magna pars non aliud vitæ præmium intelligat. Quinimo ut plus capiamus, ſacco frangimus vires: & alia irritamenta excogitantur: ac bibendi etiam cauſa venena conficiuntur, aliis cicutam præſumentibus, ut bibere mors cogat, aliis pumicis farinam, & quæ referendo pudet docere: cautiſſimos ex his balineis coqui videmus, exanimesque efferri. Iam verò alios lectum expectare non poſſe, imò verò nec tunicam, nudos ibi protinus, anhelos, ingentia vaſa corripere, velut ad oſtentationem virium, ac plenè infundere, ut ſtatim evomant, rurſusque hauriant, idque iterum tertiumque: tanquam ad perdenda vina geniti, & tanquam effundi illa non poſſint, niſi per humanum corpus. Huc pertinent peregrinæ exercitationes, & volutatio in cœno, ac pectoroſa cervicis repandæ oſtentatio: per omnia hæc prædicatur ſitis quæri. Iam verò quæ vaſa adulteriis cælata? tanquam per ſe parum doceat libidines temulentia: ita vina ex libidine hauriuntur, atque etiam præmio invitatur ebrietas: & ſi diis placet, emitur alius, ut quantum biberit tantum edat. & pretium vinolentiæ lege accipit: alius quantum alea quæſierit tantum bibit. Tunc avidi matronam oculi licentur, graves produnt marito: tunc animi ſecreta proferuntur: alii teſtamenta ſua nuncupant: alii mortifera loquuntur, rediturasque per jugulum voces non continent: quam multis ita interemptis; vulgoq; veritas jam attributa vino eſt. Interea ut optime cedat, Solem orientem non vident, ac minus diu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

46 vivent: hinc pallor, & genæ pendulæ, oculorum hulcera, tremulæ manus, effundentes plena vaſa, & (quæ ſit pœna præſens) furiales ſomni, & inquies nocturna, præmiumque ſummum ebrietatis libido portentoſa, ac jucundum nefas: poſtera die ex ore halitus cadi, ac ferè rerum omnium oblivio, morſque memoriæ. Rapere ſe ita vitam prædicant, cum priorem diem quotidie perdant, illi verò & venientem. Tib. Claudio principe ante hos annos XL. inſtitutum, ut jejuni biberent, potuſque vini antecederet cibos, externis & hoc artibus, ac medicorum placitis novitate aliqua ſeſe commendantium. Gloriam hac virtute Parthi quærunt, famam apud Græcos Alcibiades meruit, apud nos cognomen etiam Novellius Torquatus Mediolanenſis ad Proconſulatum uſque è Prætura honoribus geſtis, tribus congiis (unde & cognomen illi fuit) epotis uno impetu, ſpectante miraculi gratia Tib. principe, in ſenecta jam ſevero atque etiam ſævo alias, ſed ipſa juventa ad merum pronior fuerat: eaque commendatione credidere L. Piſonem urbis Romæ curæ ab eo delectum, quod biduo duabusque noctibus perpotationem continuaſſet apud ipſum jam principem: nec alio magis Druſus Cæſar regeneraſſe patrem Tiberium ferebatur. Torquati rara gloria (quando & hæc ars ſuis legibus conſtat) non labaſſe ſermone, nec levatum vomitione, non altera corporis parte, dum biberet: matutinas obiſſe vigilias, plurimum hauſiſſe uno potu: plurimum præterea aliis minoribus addidiſſe: optima fide non reſpiraſſe in hauriendo, neque expuiſſe: nihilque ad elidendum in pavimentis ſonum ex vino reliquiſſe, diligenti ſcito, legum contra bibendi fallacias. Tergilla Ciceronem M.

filium

filium binos congios ſimul haurire ſolitum ipſi objicit: Marcoque Agrippæ à temulento ſcyphum impactum: etenim hæc ſunt ebrietatis opera: ſed nimirum hanc gloriam auferre Cicero voluit interfectori patris ſui M. Antonio. Is enim ante eum avidiſſime apprehenderat hanc palmam, edito etiam volumine de ſua ebrietate: quo patrocinari ſibi auſus, approbavit plane (ut equidem arbitror) quanta mala per temulentiam terrarum orbi intuliſſet: exiguo tempore ante prælium Actiacum id volumen evomuit: quo facile intelligatur ebrius jam ſanguine civium, & tanto magis eum ſitiens. Nanque & hæc neceſſitas vitium comitatur, ut bibendi conſuetudo augeat aviditatem: ſcitumque eſt Scytharum legati; quanto plus biberint, tanto magis ſitire Parthos. Eſt & Occidentis populis ſua ebrietas, fruge madida: pluribus modis per Gallias Hiſpaniasque, nominibus aliis, ſed ratione eadem: Hiſpaniæ jam & vetuſtatem ferre ea genera docuerunt: Ægyptus quoque è fruge ſibi potus ſimiles excogitavit: nullaque in parte mundi ceſſat ebrietas: meros quippe hauriunt tales ſuccos, nec diluendo, ut vina, mitigant: at hercule illic tellus fruges parere videbatur: heu mira vitiorum ſolertia, inventum eſt quemadmodum aqua quoque inebriaret. Duo ſunt liquores corporibus humanis gratiſſimi, intus vini, foris olei, arborum è genere ambo præcipui, ſed olei neceſſarius: nec ſegniter vita in eo elaboravit: quanto tamen in potu ingenioſior apparebit, ad bibendum generibus centum nonagintaquinque (ſi ſpecies verò æſtimentur, penè duplici numero) excogitatis, tantoque paucioribus olei: de quo in ſequenti volumine dicemus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

LIBER XV.

CAP. I. *Naturæ frugiferarum arborum.*

OLEAM Theophraſtus, è celeberrimis Græcorum autoribus urbis Romæ anno circiter quadringenteſimo quadrageſimo, negavit niſi intra XL. millium paſſuum à mari naſci, Feneſtella verò omnino non fuiſſe in Italia, Hiſpania, atque Africa, Tarquinio Priſco regnante, ab annis populi Rom. CLXXXIII. quæ nunc pervenit trans Alpes quoque, & in Gallias Hiſpaniasq; medias. Vrbis quidem anno quingenteſimoquinto, Appio Claudio Cæci nepote, L. Iunio Coſſ. olei libræ [1] duodenis aſſibus veniere: & mox anno ſexcenteſimo octogeſimo, M. Sejus L. F. Ædilis curulis olei denas libras ſingulis aſſibus præſtitit populo Romano per totum annũ. Minus ea miretur qui ſciat poſt annos XXII. Cn. Pompeii IV. Conſulatu oleum provinciis Italiam miſiſſe. Heſiodus quoque in primis cultum agrorum docendam arbitratus vitam, negavit oleæ ſatorem fructum ex ea percepiſſe quenquam; tam tarda tunc res erat: at nunc etiam in plantariis ſerunt, tranſlatarumque alterno anno decerpuntur baccæ. Fabianus negat provenire in frigidiſſimis oleam, neque in calidiſſimis. Genera earum tria dixit Virgilius, orchites, & radios, & pauſias: nec deſiderare raſtros, aut falcem, ullamve curam: ſine dubio & in iis ſolũ maximè cælumq; refert: veruntamen & tondentur, cum & vites: atque etiam interradi gaudent. Conſequens earum vindemia eſt, arsque vel major, oleum quam muſta temperandi: ex eadem quippe oliva differunt ſucci: primum omnium è cruda, atque non-

dum

dum inchoatæ maturitatis: hoc ſapore præſtantiſſimum. Quin & ex eo prima unda præli laudatiſſima, ac deinde per diminutiones, ſive (ut nuper inventum eſt) exilibus regulis pede incluſo. Quanto maturior bacca, tanto pinguior ſuccus, minusque gratus: optima autem ætas ad decerpendum inter copiam bonitatemque, incipiente bacca nigreſcere: noſtri vocant drupas, græci verò [2] drypedas. Cætero diſtat, an maturitas illa in torcularibus fiat, an ramis: rigua fuerit arbor, an ſuo tantum bacca ſucco, nihilque aliud quam rores cæli biberit.

CAP. II. *De oleo.*

Vetuſtas oleo tædium affert, non item & vino: plurimumque ætatis annuo eſt, provida (ſi libeat intelligere) natura: quippe temulentiæ naſcentibus vinis, uti neceſſe non eſt; quinimo invitat ad ſervandum blanda inveterati caries: oleo noluit parci, fecitque ea neceſſitate promiſcuum & vulgo. Principatum in hoc quoque bono obtinuit Italia toto orbe, maximè agro Venafrano, ejusque parte quæ Licinianum fundit oleum: unde & Liciniæ gloria præcipua olivæ. Vnguenta hanc palmam dedêre, accommodato ipſis odore: dedit & palatum, delicatiore ſententia: de cætero baccas Liciniæ nulla avis appetit. Reliquum certamen inter Iſtriæ terram & Bæticæ par eſt: vicina bonitas provinciis, excepto Africæ frugifero ſolo; Cereri totum id natura conceſſit: oleum ac vinum non invidit tantum: ſatisque gloriæ in meſſibus fecit. Reliqua erroris plena, quem in nulla parte vitæ numeroſiorem eſſe docebimus.

CAP. III. *De natura olivæ, & oleæ incipientis.*

Olivæ conſtant nucleo, oleo, carne, amurca: ſanies hæc eſt ejus amara: fit ex aquis, ideo ſicci-

tatibus minima, riguis copioſa. Suus quidem olivæ ſuccus oleum eſt, idque præcipuè ex immaturis intelligimus, ſicut de omphacio docuimus. Augetur oleum [3] ab Arcturi exortu XVI. calendas Octobris: poſteà nuclei increſcunt, & caro. Cum ſitienti imbres copioſi acceſſere, vitiatur oleum in amurcam: hujus color olivam cogit nigreſcere: ideoque incipiente nigritia minimum amurcæ, ante eam nihil: & error hominum falſus, exiſtimantium maturitatis initium, quod eſt vitii proximum: deinde quod oleum creſcere olivæ carne arbitrantur, cum ſuccus omnis in corpus abeat, lignumque intus grandeſcat: ergo tum maximè rigantur: quod ubi cura multa ſive imbribus accidit, oleum abſumitur, niſi conſecuta ſerenitate, quæ corpus extenuet. Omnino enim, ut Theophraſto placet, eſt olei cauſa calor, quare & in torcularibus & jam in cellis multo igne quæritur. Tertia eſt culpa in parſimonia, quoniam propter impendium decerpendi expectatur ut decidat oliva. Qui medium temperamentum in hoc ſervant, perticis decutiunt, cum injuria arborum, ſequentiſque anni damno: quippe olivantibus lex antiquiſſima fuit: oleam ne ſtringito, neve verberato. Qui cautiſſime agunt, harundine levi ictu, nec adverſos percutiunt ramos: ſic quoque alternare fructus cogitur decuſſis germinibus. Nec minus, ſi expectetur ut cadat: hærendo enim ultra ſuum tempus, abſumunt venientibus alimentum, & detinent locum: argumentum eſt, quod niſi ante Favonium collectæ, novas vires reſumunt, & difficilius cadunt. Prima ergo ab autumno colligitur, vitio operæ, non naturæ, pauſia, cui plurimum carnis: mox orchites, cui olei: poſt radius: has enim ocyſſime occupatas, quia ſunt tener-

tenerrimæ, amurca cogit decidere. Differuntur verò etiam in Martium menſem calloſæ, contra humorem pugnaces, ob idque minimæ: Licinia, Cominia, Contia, Sergia, quam Sabini regiam vocant, non ante Favonii afflatum nigreſcentes, hoc eſt ad VI. Idus Febr. Tunc arbitrantur eas matureſcere, & quoniam probatiſſimum ex iis fiat oleum, accedere etiam ratio pravitati videtur: feruntque frigore [4] ſterilitatem fieri, ſicut copiam maturitate: cum ſit illa bonitas non temporis, ſed generis tarde putreſcentium in amurcam. Similis error collectam ſervandi in tabulatis, nec priuſquam ſudet premendi, cum omni mora oleum decreſcat, amurca augeatur. Itaque vulgo non amplius ſenas libras ſingulis modiis exprimi dicunt: Amurcæ menſuram nemo agit, quanto ea copioſior reperiatur in eodem genere diebus adjectis. Omnino in vita error eſt publicus, tumore olivæ creſcere oleum exiſtimantium: præſertim cum magnitudine copiam olei non conſtare, indicio ſint quæ regiæ vocantur, ab aliis majorinæ, ab aliis phauliæ, grandiſſimæ, alioquin minimo ſucco: & in Ægypto carnoſiſſimis olei exiguum: Decapoli verò Syriæ perquam parvæ, nec cappari majores, carne tamen commendantur: quam ob cauſam Italicis tranſmatinæ præferuntur in cibis, cum oleo vincantur: & in ipſa Italia cæteris Picenæ & Sidicinæ: ſale illæ primum condiuntur, & ut reliquæ, [5] amurca ſapave: necnon aliquæ oleo ſuo ſine accerſita commendatione putæ innatant, colymbades: franguntur eædem herbarumque viridium ſapore condiuntur. Fiunt & præcoces ferventi aqua perfuſæ, quamlibet immaturæ: mirumque, dulcem ſuccum olivas bibere, & alieno ſapore infici. Purpureæ ſunt & in iis, ut uvis, in

nigrum colorem tranſeuntibus, pauſiæ: ſunt & ſuperbæ, præter jam dicta genera: ſunt & prædulces, per ſe, tantum ſiccatæ, uvisque paſſis dulciores, admodum raræ in Africa, & circa Emeritam Luſitaniæ. Oleum ipſum ſale vindicatur à pinguitudinis vitio: cortice oleæ conciſo odorem accipit medicati: alias, ut vino, palati gratia nulla eſt. Nec tam numeroſa differentia: tribus ut plurimum bonitatibus diſtat: odor in tenui argutior, & is tamen etiam in optimo brevis.

CAP. IV. *De natura olei.*

Oleo natura tepefacere corpus, & contra algores munire: eidemque fervores capitis refrigerare. Vſum ejus ad luxuriam vertâre Græci, vitiorum omnium genitores, in gymnaſiis publicando: notum eſt, magiſtratus honoris ejus, octogenis ſeſtertiis ſtrigmenta olei vendidiſſe. Oleæ honorem Romana majeſtas magnum præbuit, turmas equitum Idibus Iuliis ex ea coronando: item minoribus triumphis ovantes. Athenæ quoque victores olea coronant, Græci verò oleaſtro Olympiæ.

CAP. V. *De cultura olivarum.*

Nunc dicentur Catonis placita de olivis. In calido & pingui ſolo radium majorem Salentinam, orchitem, pauſiam, ſergianam, [6] cominianam, albiceram ſeri jubet: adjicitque ſingulari prudentia, quam earum in finitimis locis optimam eſſe dicant: in frigido autem macro Liciniam. Pingui enim aut ferventi vitiari ejus oleum, arboremque ipſam fertilitate conſumi: muſco præterea [7] rubro infeſtari: ſpectare oliveta in Favonium loco expoſito ſolibus cenſet.

CAP. VI.

CAP. VI. *De ſervandis olivis, & quomodo faciendum oleum.*

Nec alio ullo modo laudat condi olivas, optime orchites & pauſias, quam vel virides in muria, vel fractas in lentiſco. Oleum quam acerbiſſima oliva optimum fieri: cætero quam primum è terra colligendam: ſi inquinata ſit, lavandam: ſiccari triduo ſatis eſſe: ſi gelent frigora, quarto die premendam. Hanc & ſale aſpergi. Oleum in tabulato minui, deteriusque fieri: item & in amurca & [8] fracibus: hæ ſunt carnes, & inde fæces. Quare ſæpius die decapulandum: præterea in conchas & plumbeas cortinas: ære vitiari. Ferventibus omnia ea fieri clauſisque torcularibus, & quam minime ventilatis: ideo nec ligna ibi [9] cædi oportere: qua de cauſa è nucleis ipſarum ignis aptiſſimus. Et è cortinis in labro fundendum, ut [10] fraces & amurca liquentur: ob id crebrius vaſa mundanda, fiſcinas ſpongia tergendas, ut quam maximè pura ſynceritas conſtet. Poſteà inventum, ut lavarentur utique ferventi aqua: protinus prælo ſubjicerentur ſolidæ (ita enim amurca exprimitur) mox trapetis fractæ premerentur: iterum premi plus quam centenos modios, non probant; Factus vocatur: quod verò poſt molam primum eſt, flos. Factus [11] tergeminos ferè à quaternis hominibus nocte ac die premi juſtum eſt.

CAP. VII. *De oleo factitio.*

Non erat tum factitium oleum: ideoque arbitror de eo nihil à Catone dictum: nunc ejus genera plura: primumque perſequemur ea, quæ ex arboribus fiunt, & inter illas ante omnes ex oleaſtro. Tenue id, multoque amarius, quam oleæ, tantum ad medicamentum utile: ſimillimum huic

eſt ex chamelæa frutice ſaxoſo, non altiore palmo, foliis oleaſtri bacciſque. Proximum fit & è cici, arbore in Ægypto copioſa: alii crotonem, alii [12] trixin, alii ſeſamum ſylveſtre appellant: ibique non pridem: & in Hiſpania repente provenit, altitudine oleæ, caule ferulaceo, folio vitium, ſemine uvarum gracilium pallidarumque: noſtri eam ricinum vocant à ſimilitudine ſeminis: coquitur id in aqua, innatanſque oleum tollitur: at in Ægypto, ubi abundat, ſine igne & aqua, ſale aſperſum exprimitur, cibis fœdum, lucernis utile. Amygdalinum, quod aliqui metopium vocant, ex amaris nucibus arefactis, & in offam contuſis, aſperſis aqua iterumque tuſis, exprimitur. Fit & è lauro, admiſto drupatum oleo: quidamque è baccis exprimunt tantum: alii foliis modo: aliqui folio & cortice baccarum: necnon ſtyracem addunt, alioſque odores. Optima laurus ad id latifolia, ſylveſtris, nigra baccis. Simile eſt è myrto nigra: & hæc latifolia melior: tunduntur baccæ aſperſæ calida aqua, mox decoquuntur. Alii foliorum molliſſima decoquunt in oleo, & exprimunt: alii dejecta ea in oleum prius ſole maturant. Eadem ratio & in ſativa myrto, ſed præfertur ſylveſtris minore ſemine, quam quidam oxymyrſinem, vocant, alii chamæmyrſinen, alii acaron à ſimilitudine: eſt enim brevis, fruticoſa. Fit & ex [13] citro, cupreſſo, nucibus juglandibus, quod caryinon vocant: malis cedri, quod cedrelæon. Ex grano quoque Gnidio, purgato ſemine & tuſo: item lentiſco: nam & cyprinum è glande Ægyptia ut fieret odorum cauſa, dictum eſt. Indi ex caſtaneis & ſeſama atque oryza facere dicuntur: Ichthyophagi è piſcibus. Inopia cogit aliquando luminum cauſa & è platani baccis fieri,

aqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

aqua & ſale maceratis. Et œnanthinum fit de ipſa œnanthe, ut dictum eſt in unguentis. Gleucino muſtum incoquitur vapore lento: ab aliis ſine igne circundatis vinaceis diebus XXII. bis ſingulis, permiſtum: conſumiturque muſtum oleo: aliqui non ſampſuchum tantum admiſcent, ſed etiam pretioſiora odoramenta: & in gymnaſiis quoque conditur odoribus, ſed viliſſimis. Fit & de aſpalatho, calamo, balſamo, iri, cardamomo, meliloto, nardo Gallico, panace, ſampſucho, helenio, cinnami radice, omnium ſuccis in oleo maceratis expreſſisque. Sic & rhodinum è roſis: juncinum è junço, quod eſt roſaceo ſimillimum: item hyoſcyamo, lupinis, & narciſſo. Plurimum autem in Ægypto è raphani ſemine, aut gramine herba, quod chortinon vocant: item ſeſama & urtica, quod cnecinum appellant. E lilio & alibi fit ſub dio, ſole, luna, pruina maceratum. Suis herbis componunt inter Cappadociam & Galatiam, quod [24] Selgiticum vocant, nervis admodum utile: ſicut in Italia [25] è gummi. E pice fit, quod picenum appellant, cum coquitur velleribus ſupra halitum ejus expanſis, atque ita expreſſis, probatum maxime è Brutia: eſt enim pinguiſſima & reſinoſiſſima: color oleo fulvus. Sponte naſcitur in Syriæ maritimis, quod elæomeli vocant: manat ex arboribus pingue, craſſius melle, reſina tenuius, ſapore dulci, & hoc medicis. Veteri quoque oleo uſus eſt ad quædam genera morborũ: exiſtimatur & ebori vindicando à carie utile eſſe: certè ſimulacrum Saturni Romæ intus oleo repletum eſt.

CAP. VIII. *De amurca.*

Super omnia autem celebravit amurcam laudibus Cato: dolia olearia cadoſque illa imbui, ne bibant oleum: amurca ſubigi areas terendis meſſibus,

ſibus, ut formicæ rimæque abſint. Quin & lutum parietum ac tectoria & pavimenta horreorum frumenti, veſtiarium etiam contra teredines ac noxia animalia, amurca aſpergi: ſemina frugum perfundi: morbis quadrupedum, arborum quoq; illa medendum; efficaci ad hulcera interiora humani quoque [16] oris. Lora etiam ac coria omnia, & calciamina, axesque, decocta ungi, atque æramenta contra æruginem, colorisque gratia elegantioris: & totam ſupellectilem ligneam, ac vaſa fictilia, in queis ficum aridam libeat aſſervare: aut ſi folia baccasque in virgis myrti: aliudve id genus ſimile. Poſtremò ligna macerata amurca, nullius fumi tædio ardere. Oleam ſi lambendo capra lingua contigerit, depaveritque primo germinatu, ſterileſcere, autor eſt M. Varro. Et hactenus de olea, atque oleo.

CAP. IX. *Pomorum omnium genera, & naturæ.*

Reliqui arborum fructus vix ſpecie figurave, non modo ſaporibus, ſuccisque, toties permiſtis atque inſitis, enumerari queunt.

CAP. X. *Nucum pinearum genera* IV.

Grandiſſimus pineis nucibus, altiſſimeque ſuſpenſus, intus exiles nucleos lacunatis includit toris, veſtitos alia ferruginis tunica; mirâ naturæ curâ molliter ſemina collocandi. Harum genus alterum Tarentinæ, digitis fragili putamine, aviumque furto in arbore: tertium ſapineæ è picea ſativa, nucleorum cute verius quam putamine, adeò molli, ut ſimul mandatur: quartum [17] pityida vocant è pinaſtris, ſingularis remedii adverſus tuſſim. In melle decoctos Taurini aquicelos vocant. Pinea corona victores apud Iſthmum coronantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XI. *De malo cotoneo.*

His proxima amplitudine mala quæ vocamus cotonea, & Græci cydonea, ex Creta inſula advecta: incurvatos trahunt ramos, prohibentque creſcere parentem. Plura eorum genera chryſomela, inciſuris diſtincta, colore ad aurum inclinato: quæ candidiora, noſtratia cognominata, odoris præſtantiſſimi. Eſt & Neapolitanis ſuus honos: minora ex eodem genere ſtruthea, odoratius vibrant, ſerotino proventu, præcoci verò muſtea. Strutheis autem cotonea inſita ſuum genus fecere mulvianum: quæ ſola ex his vel cruda manduntur. Omnia jam & virorum ſalvatoriis cubilibus incluſa, ſimulacris noctium conſciis impoſita. Sunt præterea parva ſylveſtria, à ſtrutheis odoratiſſima, in ſepibus naſcentia. Mala appellamus, quanquam diverſi generis, Perſica, & granata, quæ in Punicis arboribus novem generum dicta ſunt: his acinus ſub cortice intus: illis lignum in corpore. Nec non & quæ è pyris libralia appellata, amplitudinem ſibi ponderis nomine aſſerunt.

CAP. XII. *De Perſico, genera* IV.

Sed Perſicorum palma duracinis: nationum habent cognomen Gallica & Aſiatica; poſt autumnum matureſcunt, ætate præcocia, intra xxx. annos reperta, & primo denariis ſingula venundata. Supernatia è Sabinis veniunt, popularia undique. Pomum innocuum expetitur ægris: pretiumque jam ſingulis triceni nummi fuere, nullius majore: quod miremur, quia non aliud fugacius: longiſſima nanque decerpto bidui mora eſt: cogitque ſe venundari.

CAP. XIII. *De pruno genera* XI.

Ingens poſtea turba prunorum, verſicolor, nigra,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

gra, candicans. Hordearia appellata, à comitatu frugis ejus: alia eodem colore, ſeriora majoraque, aſinina cognominata à vilitate: ſunt & nigra, ac laudatiora cerina atque purpurea: necnon ab externa gente Armeniaca, quæ ſola & odore commendantur. Peculiaris impudentia eſt nucibus inſitorum, quæ faciem parentis ſuccumq; adoptionis exhibent, appellata ab utroque nucipruna. Et hæc autem & perſica, & cerina, ac ſylveſtria, ut uvæ autumno cadis condita, uſque ad alia naſcentia ætatem ſibi prorogant: reliquorum velocitas citò miteſcentium tranſvolat. Nuper in Bætica malina appellari cœperunt malis inſita, & alia amygdalina amygdalis; his intus in ligno nucleus amygdalæ eſt: nec aliud pomum ingenioſius geminatum eſt. In peregrinis arboribus dicta ſunt Damaſcena à Syriæ Damaſco cognominata, jampridem in Italia naſcentia, grandiore quanquam ligno, & exiliore carne, nec unquam in rugas ſiccata quoniam ſoles ſui deſunt. Simul dici poſſunt populares eorum myxæ, quæ & ipſæ nunc cœpere Romæ naſci inſitæ ſorbis. In totum quidem Perſica peregrina etiam Aſiæ Græciæque eſſe, ex nomine ipſo apparet, atque ex Perſide advecta, ſed pruna ſylveſtria ubique naſci certum eſt. Quo magis miror, hujus pomi mentionem à Catone non habitam, præſertim cum condenda demonſtraret quædam & ſylveſtria. Nam Perſicæ arbores ſerò, & cum difficultate tranſiere, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hoſpitium. Falſum eſt, venenata cum cruciatu in Perſis gigni, & pœnarum cauſa à regibus tranſlata in Ægyptum, terra mitigata: id enim de Perſea diligentiores tradunt, quæ in totum alia eſt, myxis rubentibus ſimilis, nec extra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Orientem naſci voluit. Eam quoque eruditiores negaverunt ex Perſide propter ſupplicia tranſlatam, ſed à Perſeo Memphi ſatam: & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi inſtituiſſe, in honorem atavi ſui. Semper autem folia habet & poma, ſubnaſcentibus aliis. Sed pruna quoq; omnia poſt Catonem cœpiſſe manifeſtum eſt.

CAP. XIV. *De diverſis generibus malorum, genera* XXIX.

Malorum plura ſunt genera. De citreis cum ſua arbore diximus. Medica autem Græci vocant patriæ nomine. Æque peregrina ſunt zizipha, & tuberes, quæ & ipſa non pridem venere in Italiam, hæc ex Africa, illa ex Syria. Sext. Papinius, quem Conſulem vidimus, primus utraque attulit, Divi Auguſti noviſſimis temporibus, in caſtrorum aggeribus ſata, baccis ſimiliora, quam malis, ſed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta jam ſylvæ ſcandunt. Tuberum duo genera: candidum, & à colore ſericum dictum. Penè peregrina ſunt, in uno Italiæ agro Veronenſi naſcentia, quæ lanata appellantur: Lanugo ea obducit, ſtrutheis quidem Perſicisque plurima: his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione inſignibus. Reliqua cur pigeat nominatim indicare, cum conditoribus ſuis æternam propagaverint memoriam, tanquam ob egregium aliquod in vita factum? niſi fallor, apparebit ex eo ingenium inſerendi: nihilque tam parvum eſſe, quod non gloriam parere poſſit. Ergo habent originem à Matio, [18] Geſtioque & Manlio, item Claudio: [19] quibus cotoneo inſito ab Appio è Claudia gente, Appiana ſunt cognominata: odor eſt his cotoneorum, magnitudo quæ Claudianis, color rubens. Ac ne quis id ambitu valuiſſe claritatis &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

familiæ putet, ſunt & Sceptiana ab inventore libertino, inſignia rotunditate. Cato adjicit Quiriana, & quæ tradit in doliis condi, Scantiana: omnium autem nuperrime adoptata ſunt parva, gratiſſimi ſaporis, quæ Petiſia nominantur. Patrias nobilitavere Camerina, & Græcula: cætera è cauſis traxere nomen: germanitatis cohærentia & gemella, nunquam ſigula in fœtu; coloris ſerica; cognationis melappia. Muſtea à celeritate miteſcendi: quæ nunc melimela dicuntur, à ſapore melleo. Orbiculata, à figura orbis in rotunditatem circumacti: hæc in Epiro primum proveniſſe, argumento ſunt Græci, qui Epirotica vocant. Mammarum effigie orthomaſtica. A conditione caſtrati ſeminis, quæ ſpadonia appellant
20 Belgæ. Meloſoliis folium unum, aliquando & geminum erumpit è latere medio: celerrime in rugas marceſcunt pannucea: ſtolide tument pulmonea. Sunt quibus ſanguineus eſt color, origine ex mori inſitu tracta: cunctis verò, quæ fuerunt à ſole partes rubent. Sunt & parvâ gratiâ ſaporis, atque etiam acutioria odore, ſylveſtria: id peculiare improbitatis & acerbitatis convicium, & vis tanta, ut aciem gladii perſtringat. Dacis ferme viliſſimis nomen, quanquam primis adventu, decerpique properantibus.

CAP. XV. *De pyris, & inſitorum varietate.*

Eadem cauſa in pyris taxatur ſuperbiæ cognomine: parva hæc, ſed ocyſſima: cunctis autem Cruſtumina gratiſſima. Proxima iis Falerna, à potu, quoniam tanta vis ſucci abundat: lactea hæc vocantur, in iisque alia colore nigro donantur Syriæ. Reliquorum nomina aliter in aliis atque aliis locis appellantur: ſed confeſſis urbis vocabulis autores ſuos nobilitavere Decimiana, & ex eo

tractum

tractum quod pſeudodecimianum vocant: Dolabelliana longiſſimi pediculi: [21] Pompeiana cognomine mammoſa, Liceriana, Severiana: & quæ ex iis nata ſunt Tyranniana, longitudine pediculi diſtantia: Favoniana rubra, paulò ſuperbis majora: Lateriana, Anitiana poſt autumnalia acidulo ſapore jucunda. Tiberiana appellantur, quæ maximè Tiberio principi placuere: colorantur magis ſole, grandeſcuntque; alioquin eadem eſſent, quæ Liceriana. Patriæ nomina habent, ſeriſſima omnium Amerina, Picentina, Numantina, Alexandrina, Numidiana, Græca, & in iis Tarentina: Signina, quæ alii à colore teſtacea appellant, ſicut onychina purpurea. Ab odore, myrapia, laurea, nardina. A tempore, hordearia: collo ampullacea, [22] & Coriolana: brutæ gentilitatis cucurbitina, acidula ſucci. Incerta nominum cauſa eſt Barbaricis Venereiſque, quæ colorata dicunt: regiis, quæ minimo pediculo ſeſſilia, patriciis, voconiis, viridibus ablongiſque. Præterea dixit volema Virgilius à Catone ſumpta: qui & ſementina, & muſtea nominat. Pars hæc vitæ jampridem pervenit ad culmen, expertis cuncta hominibus: quippe cum Virgilius inſitam nucibus arbutum, malis platanum, cæraſis ulmum dicat: nec quicquam amplius excogitari poteſt: nullum certe pomum novum diu jam invenitur. Neque omnia inſitu miſceri fas eſt, ſicut nec ſpinas inſeri quando fulgura expiari non queunt facile: quotque genera inſita fuerunt tot fulgura [23] uno ictu pronuntiantur. Turbinatior pyris figura: In iis ſerotina ad hyemem uſque ad matrem pendent gelu matureſcentia, Græca, ampullacea, laurea: ſicut in malis Amerina, Scantiana. Conduntur verò pyra, ut uvæ, ac totidem modis;

neque

neque aliud in cadis, præterquam pruna. Pomis proprietas pyrisque vini: ſimiliterq; in agris medentes cavent: ac vino & aqua coquuntur, atque pulmentarii vicem implent: quod non alia præter cotonea, & ſtruthea.

CAP. XVI. *De pomis ſervandis.*

In univerſum verò de pomis ſervandis præcipitur: pomaria in loco frigido ac ſicco contabulari: ſeptentrionalibus feneſtris ſereno die patere: Auſtros ſpecularibus arcere, Aquilonis quoque afflatu poma deturpante rugis. Colligi mala poſt æquinoctium autumnale, neque ante XV. lunam, neque ante primam horam. Cadiva ſeparari; ſtramentis, ſtoreis, paleisve ſubſterni: rara componi, ut limites pervii ſpiritū æqualem accipiant: amerina maximè durare, melimela minimè.

CAP. XVII. *De cotoneis, punicis, pyris, & ſorbis, & uvis ſervandis.*

Cotoneis [24] intercluſis ſpiramentum omne adimendum, aut incoqui melle ea immergive oportere. Punica aqua marina fervente indurari: mox triduo ſole ſiccata, ita, ne nocturno rore contingantur, ſuſpendi: cum libeat uti, aqua dulci perlui. M. Varro & in doliis harenæ ſervari jubet, & immatura obrui terra in ollis fundo effracto, ſed ſpiritu excluſo, ſurculo pice illito: ſic etiam creſcere amplitudine majore, quam poſſunt in arbore. Cætera mala foliis ficulnis, præterquam cadivis, ſingula convolvi, ciſtisque vitilibus condi, vel creta figlinarum illini. Pyra in vaſis fictilibus picatis inverſis obrui inter ſcobes. Tarentina ſeriſſime legi. Anitiana ſervari & in paſſo. Sorba verò & in ſcrobibus, gypſato operculo, duûm pedum terra ſuperinducta, in loco aprico; inverſis vaſis, & in doliis, ut uvas, cum ramis ſuſpendi. Ex proximis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

mis aütoribus quidam altius curam petunt: deputariq; ſtatim poma ac vites ad hunc uſum præcipiunt, decreſcente luna, poſt horam diei tertiam, cælo ſereno, ac ſiccis ventis: ſimiliter deligi & ex locis ſiccis, & ante perfectam maturitatem, addito ut luna infra terram ſit: uvas cum malleolo ſarmentis duro, demptis forfice corruptioribus acinis, in dolio picato recenti ſuſpendi, excluſa omni aura operculo & gypſo, ſic & ſorba ac pyra, illitis omnium ſurculis pice: dolia procul ab aqua eſſe. Quidam ſic cum palmite in gypſo condunt, capitibus ejus ſcillæ infixis utrinque: alii etiam vina habentibus doliis, dum ne contingant ea uvæ: aliqui mala in patinis fictilibus fluitantia: quo genere & vino odorem acquiri putant: aliqui omnia hæc in milio ſervare malunt. Plerique verò in ſcrobe duûm pedum altitudinis harena ſuſtrato, & fictili operculo, dein terra operto. Creta quidam etiam figlina uvas illinunt, ſiccatasque ſole ſuſpendunt, in uſu diluentes cretam: eandem pomis vino ſubigunt. Mala verò generoſiſſima eadem ratione cruſtant gypſo vel cera: quæ niſi maturuerint, incremento calicem rumpunt. Semper autem in pediculos collocant ea: alii decerpunt cum ſurculis, eosque in medullam ſambuci abditos obruunt, ut ſuprà ſcriptum eſt: alii ſingulis malis pyrisque ſingula vaſa fictilia aſſignant, & opercula eorum picata dolio iterum includunt. Necnon aliqui in [25] floccis capſisque, quas luto paleato illinunt: alii hoc quidem in patinis fictilibus: aliqui & in ſcrobe ſubjecta harena, ita ſicca operiunt mox terra. Sunt qui cotonea cera Pontica illita melle demergant. Columella autor, in puteos ciſternasve in fictilibus vaſis pice diligenti cura illitis mergi. Liguria maritima

Alpibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Alpibus proxima, uvas ſole ſiccatas junci faſciis involvit, cadisque conditas, gypſo includit. Hoc idem Græci platani foliis aut vitis ipſius, aut fici, uno die in umbra ſiccatis, atque in cado vinaceis interpoſitis: quo genere Coa uva & Berytia ſervantur, nullius ſuavitati poſtferendæ: quidam, ut has faciant, in cinere lixivo tingunt protinus quam detraxere vitibus, mox in ſole ſiccant: tum foliis (ut ſupra dictum eſt) iuvolutas vinaceis ſtipant. Sunt qui malunt uvas in ſcobe ramentisve abietis, populi, fraxini, ſervare: ſunt qui ſuſpendi procul malis, protinusque in granariis jubeant, quoniam optime ſit operimento pulvis penſilibus. Contra veſpas remedio eſt, oleo aſpergi ex ore. De palmis diximus.

CAP. XVIII. *De fici genera vigintinovem.*

E reliquo genere pomorum ficus ampliſſima eſt: quædamque & pyris magnitudine æmula. De Ægyptiæ Cypriæque miraculis retulimus inter externas. Idæa rubet olivæ magnitudine, rotundior tantum, ſapore meſpili. Alexandrinam hanc ibi vocant, craſſitudine cubitali, ramoſam, materie validam, lentam ſine lacte, cortice viridi, folio tiliæ, ſed molli. Oneſicritus tradit in Hyrcania multum noſtris eſſe dulciores, fertilioresque, ut quæ modios CCLXX. ſingulæ ferant: ad nos ex aliis tranſiere gentibus, Chalcide, Chio: quarum plura genera. Siquidem & Lydiæ, quæ ſunt purpureæ, & mamillanæ, ſimilitudinem earum habent: & calliſtruthiæ parum ſapore præſtantiores, ficorum omnium frigidiſſimæ. Nam de Africanis, quas multi præferunt cunctis, magna quæſtio eſt: cum id genus in Africam nuperrime tranſierit; patriæ nomen obtinent: nam Alexandrina è nigris eſt, candicante rima cognomine delicatæ:

nigra & Rhodia eſt, & Tiburtina de præcocibus: ſunt & autorum nomina iis, Liviæ, Pompeiæ: ſiccandis hæc ſole in annuos uſus aptiſſima, cum mariſcis, & quas harundinum folii macula variat. Eſt & Herculanea & albicerata, & [26] aratia alba, pediculo minimo, latiſſima. Primò autem provenit porphyritis, longiſſimo pediculo: comitatur eam è minimis & viliſſimis, popularis dicta: contra noviſſima ſub hyemen maturatur chelidonia. Sunt præterea eædem, ſerotinæ & præcoces, biferæ, alba ac nigra; cum meſſe vindemiaque matureſcentes, Serotinæ, & è corio appellatæ duro: ex Chalcidicis quarundam trifero proventu: Tarenti tantum prædulces naſcuntur, quas vocant [27] omas. Cato de ficis ita memorat: Ficos mariſcas in loco cretoſo aut aperto ſerito: in loco autem craſſiore aut ſtercorato Africanas, & Herculaneas, Saguntinas hybernas, Tellianas, atras pediculo longo. Poſtea tot ſubiere nomina atque genera, ut vel hoc ſolum æſtimantibus, appareat mutatam eſſe vitam. Sunt & hybernæ quibuſdam provinciis, ſicuti Mœſiæ, ſed artis, non naturæ: parvarum genus arborum poſt autumnum fimo contegunt, deprehenſaſque in his hyeme groſſos: quæ mitiore cælo refoſſæ cum arbore atque in lucem remiſſæ, novos ſoles aliosque quam quibus vixere, avide tanquam iterum natæ accipiunt: & cum venientium flore matureſcunt, alieno præcoces anno, in tractu vel gelidiſſimo. Sed à Catone appellata jam tum Africana, admonet & Africæ, ad ingens documentum uſi eo pomo: namque perniciali odio Carthaginis flagrans, nepotumque ſecuritatis anxius, cum clamaret omni ſenatu, Carthaginem delendam, attulit quodam die in curiam præcocem ex ea provincia ficum:

oſten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

oſtendensque Patribus : Interrogo vos, inquit, quando hoc pomum demptum putetis ex arbore? Cum inter omnes recentem eſſe conſtaret : Atqui tertium, inquit, ante diem ſcitote decerptum Carthagine : tam prope à muris habemus hoſtem : ſtatimq; ſumptum eſt Punicum tertium bellum, quo Carthago deleta eſt: quanquam Catone anno ſequente rapto. Quid primum in eo miremur ? curam ingenii an occaſionem fortuitam, celeritatemque curſus, an vehementiam viri ? Supra omnia quiddam eſt, quo nihil equidem duco mirabilius, tantam illam urbem, & de terrarum orbe per CXX. annos æmulam, unius pomi argumento everſam : quod non Trebia aut Traſymenus, non Cannæ, buſto inſignes Romani nominis, perficere potuere : non caſtra Punica ad tertium lapidem vallata, portæque Collinæ adequitans ipſe Annibal : tanto propius Carthaginem pomo Cato admovit. Colitur ficus arbor in foro ipſo ac comitio Romæ nata, ſacra fulguribus ibi conditis : magisque ob memoriam ejus, quæ nutrix fuit Romuli ac Remi conditoris appellata : quoniam ſub ea inventa eſt lupa infantibus præbens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex ære juxta dicato, tanquam in comitium ſponte tranſiſſet. [28] Adacto navigio illico areſcit : rurſusque cura ſacerdotum ſeritur. Fuit & ante Saturni ædem, urbis anno CCLX. ſublata, ſacro à Veſtalibus facto, cum Sylvani ſimulacrum ſubverteret. Eadem fortuito ſatu vivit in medio foro, quà ſidentia imperii fundamenta oſtento fatali Curtius maximis bonis, hoc eſt virtute ac pietate, ac morte præclara expleverat. Æque fortuita eodem loco eſt vitis atque olea, umbræ gratia ſedulitate plebeia ſatæ : Ara inde ſublata, gladiatorio munere

munere Divi Iulii, quod noviſſime pugnavit in foro. Admirabilis eſt pomi hujuſce feſtinatio, unius in cunctis, ad maturitatem properantis arte naturæ.

CAP. XIX. *De caprifico, & caprificatione.*

Caprificus vocatur è ſylveſtri genere ficus nunquam matureſcens, ſed quod ipſa non habet, alii tribuens: quoniam eſt naturalis cauſarum tranſitus, atque è putreſcentibus identidem generatur aliquid: ergo culices parit: hi fraudati alimento in matre, putri ejus tabe, ad cognatam volant: morſuque ficorum crebro, hoc eſt avidiore paſtu aperientes ora earum, atque ita penetrantes, intus ſolem primò ſecum inducunt, cerealesque auras immittunt foribus apertis: mox lacteum humorem, hoc eſt, infantiam pomi, abſumunt (quod fit & ſponte) ideoque ficetis caprificus præmittitur ad rationem venti, ut flatus evolantes in ficus ferat. Inde repertum, ut illatæ quoque aliunde, & inter ſe colligatæ injicerentur fico: quod in macro ſolo & aquilonio non deſideratur: quoniam ſponte areſcunt loci ſitu, rimasque eadem, quæ culicum opera, cauſa perficit: necnon ubi multus pulvis: quod evenit maxime frequenti via appoſita. Nanque & pulveri vis ſiccandi, ſuccumque lactis abſorbendi: quæ ratio pulvere & caprificatione hoc quoque præſtat, ne decidant, abſumpto humore tenero, & cum quadam fragilitate ponderoſo. Ficis mollis omnibus tactus: maturis frumentia intus: ſuccus matureſcentibus lactis, percoctis mellis. Seneſcunt in arbore, anusq; diſtillant gummi modo lachrymam, ſiccanturque. Honos laudatas ſervat in capſis, Ebuſo inſula præſtantiſſimas, ampliſſimasque, mox in Marrucinis. At ubi copia abundat, implentur [29] orcæ in Aſia,

cadi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cadi autem in Ruſpina Africæ urbe: paniſque ſimul & obſonii vicem ſiccatæ implent: ut pote cum Cato cibaria ruris operariis juſta ceu lege ſanciens, minui jubeat per fici maturitatem. Cum recenti fico [30] ſalitis vice caſei veſci, nuper excogitatum eſt. Ex hoc genere ſunt, ut diximus, cottana & caricæ, quæque conſcendenti navim adverſus Parthos omen fecere M. Craſſo, venales prædicantis voce cauneæ. Omnia hæc in Albenſe rus è Syria intulit L. Vitellius, qui poſtea cenſor fuit, cum legatus in ea provincia eſſet, noviſſimis Tiberii Cæſaris temporibus.

CAP. XX. *De meſpilis, & eorum generibus tribus.*

Malorum pyrorumque generi adnumerentur jure meſpila atque ſorba. Meſpilis tria genera, anthedon, ſetania, tertium degenerat, tametſi anthedoni ſimilius eſt, quod Gallicum vocant. Setaniæ majus pomum candidiusque, acini molliore ligno: cæteris minus pomum, ſed odore præſtantius, & quod diutius ſervetur. Arbor ipſa de amplisſimis: folia, antequam decidant, rubeſcunt: radices multæ atque altæ, & ideo inextirpabiles. Non fuit hæc arbor in Italia Catonis ævo.

CAP. XXI. *De ſorbis genera quatuor.*

Sorbis quadruplex differentia: aliis enim eorum rotunditas mali, aliis turbinatio pyri, aliis ovata ſpecies, ceu malorum aliquibus; hæc obnoxia acori: odore & ſuavitate rotunda præcellunt: cæteris vini ſapor: generoſiſſima, quibus circa pediculos tenera folia. Quartum genus torminale appellant, remedio tantum probabile, aſſiduum proventu, minimumque pomo, arbore diſſimili, foliis [31] plane platani: non ferunt ante trimatum ex ullo genere. Cato & ſorba ſapa condi jubet.

CAP. XXII.

CAP. XXII. *De nuce juglande.*

Ab his locum amplitudine vindicaverunt, quæ ceſſere autoritate, nuces juglandes: quanquam & ipſæ nuptialium Feſcenninorum comites, multum pineis minores univerſitate, eædemque portione, ampliores nucleo. Necnon & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, pulvinati primum calycis, mox lignei putaminis: quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito: quod eſt veriſimilius, quam quia cadendo tripudium 32 ſonumve faciant. Et has è Perſide à regibus tranſlatas, indicio ſunt Græca nomina: optimum quippe genus earum Perſicon atque Baſilicon vocant: & hæc fuere prima nomina: Caryon à capitis gravedine, propter odoris gravitatem convenit dictum. Tinguntur cortice earum lanæ, & rufatur capillus primum prodeuntibus nuculis: id compertum infectis tractatu manibus: pingueſcunt vetuſtate. Sola differentia generum in putamine duro fragilive, & tenui ac craſſo, loculoſo & ſimplici. Solum hoc pomum natura compactili operimento clauſit: nanque ſunt bifidæ putaminum carinæ, nucleorumque illis quadripartita diſtinctio, lignea intercurſante membrana. Cæteris quicquid eſt, ſolidum eſt, ut in avellanis & ipſo nucum genere, quas antea abellinas patrio nomine vocabant: in Aſiam Græciamque è Ponto venere, & ideo Ponticæ nuces vocantur. Has quoque mollis protegit barba: ſed putamini nucleiſque ſolida rotunditas ineſt: eæ & torrentur: umbilicus illis intus in ventre medio. Tertia ab his natura amygdalis, tenuiore ſed ſimili juglandium ſummo operimento: item ſecundo putaminis: nucleus diſſimilis latitudine, & acriore callo. Hæc arbor an fuerit in Italia Ca-

tonis ætate, dubitatur, quoniam Græcas nominat, quas quidam & in juglandium genere ſervant: adjicit præterea avellanas & galbas, Præneſtinas, quas maxime laudat, & conditas ollis, in terra ſervari virides tradit. Nunc Thaſiæ & Albenſes celebrantur: & Tarentinarum duo genera, fragili putamine, ac duro: quæ ſunt & ampliſſimæ, & minime rotundæ: præterea molluſcæ putamen rumpentes. Sunt qui honoris nomen interpretentur, & Iovis glandem eſſe dicant. Nuper Conſularem virum audivi, biferas & juglandes nuces habere ſe profitentem. De piſtaciis & ipſi retulimus: & hæc autem idem Vitellius in Italiam primus intulit eodem tempore: ſimulque in Hiſpaniam Flaccus Pompeius eques Romanus, qui cum eo militabat.

CAP. XXIII. *De caſtaneis genera octo.*

Nuces vocamus & caſtaneas, quanquam accommodatiores glandium generi: armatum iis echinato calyce vallum, quod inchoatum glandibus: mirumque, viliſſima eſſe quæ tanta occultaverit curâ naturâ. Trini quibuſdam partus ex uno calyce, cortexque lentus: proxima verò corpori membrana, & in his & in nucibus ſaporem, ni detrahatur, infeſtat. Torrere has in cibis gratius: moluntur etiam, & præſtant jejunio fœminarum quandam imaginem panis. Sardibus eæ provenere primum: ideo apud Græcos Sardianos balanos appellant: nam 33 Diûs (Tiberius poſtea) balanum nomen impoſuit, excellentioribus ſatu factis. Nunc plura earum genera: Tarentinæ faciles, nec operoſo ſunt cibo, planæ figura: rotundior, quæ balanitis vocatur, purgabilis maxime & ſponte proſiliens: pura & plana eſt ex iis & Salariana: Tarentina minus tractabilis: laudatior Corel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Corelliana, & ex ea facta (quo dicemus in inſitis modo) Meterana, quam rubens cortex præfert triangulis, & popularibus nigris, quæ coctivæ vocantur. Patria laudatiſſimis Tarentum, & in Campania Neapolis: cæteræ ſuum pabulo gignuntur, ſcrupuloſa corticis intra nucleos quoque ruminatione.

CAP. XXIV. *De ſiliquis, & carnoſis pomis, & moris, & de acinis, & baccis.*

Haud procul abeſſe videantur & prædulces ſiliquæ, niſi quod in iis cortex ipſe manditur: digitorum hominis longitudo illis, & interim falcata, pollicari latitudine. Glandes inter poma numerari non poſſunt: quamobrem in ſua natura dicentur. Reliqua carnoſi ſunt generis: ea baccis atque carnibus diſtant: alia acinis caro, alia moris, alia unedonibus: & alia acinis inter cutem ſuccumque, alia myxis, alia baccis, ut olivis Moris ſuccus, in carne vinoſus: trini colores, candidus primo, mox rubens, maturis niger: in noviſſimis florent, inter prima matureſcunt: tingunt manus ſucco matura, eluunt acerba. Minimum in hac arbore ingenia profecerunt, nec nominibus, nec inſitis, nec alio modo, quam pomi magnitudine. Differunt mora Oſtienſia & Tuſculana Romæ: naſcuntur & in rubis, multum differente callo. Aliud corpus eſt terreſtribus fragis, aliud congeneri eorum unedoni: quod ſolum pomum ſimile fructui terræ gignitur: arbor ipſa fruticoſa: fructus anno matureſcit: pariterque floret ſubnaſcens, & prior 34 cogitur. Mas ſit an fœmina ſterilis, inter autores non conſtat: pomum inhonorum, ut cui nomen ex argumento ſit unum tantum edendi. Duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, comarum & memecylon: quo

apparet totidem eſſe genera: Apud nos, alio nomine arbutus vocatur. Iuba autor eſt, quinquagenum cubitorum altitudine in Arabia eſſe eas. Acinorum quoq; magna eſt differentia: primum inter uvas ipſas callo, teneritate, craſſitudine, interiore ligno aliis parvo, & aliis etiam gemino, qui minime feraces muſti. Plurimum verò differunt ederæ ſambucique acini: & figura etiam Punici, anguloſi quippe ſoli. Nec cutis ulla ſingulis, præter communem, quæ eſt candida: totisque ſuccus & caro eſt iis præcipuè, quibus parvulum ineſt ligni. Magna & baccis differentia: aliæ nanque ſunt olivis, lauris: & alio modo loto, cornis: alio myrtis, lentiſco: Aquifolio enim ac ſpinæ ſine ſucco: medio etiamnum genere inter baccas acinosque ceraſis. Pomum his primò candidum, & ferè omnibus baccis: mox aliis vireſcit, ut olivis, lauris: rubet verò moris, ceraſis, cornis: deinde nigreſcit moris, ceraſis, olivis.

CAP. XXV. *De ceraſis genera octo.*

Ceraſi ante victoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia: ad urbis annum DCLXXX. is primum vexit è Ponto, annisque CXX. trans Oceanum in Britanniam uſq; pervenere. Eadem, ut diximus, in Ægypto nulla cura potuere gigni. Ceraſorum Aproniana maximè rubent: nigerrima ſunt Actia: Cæciliana verò & rotunda: [35] Iulianis gratus ſapor, ſed penè tantum ſub arbore ſua, adeò teneris, ut geſtatum non tolerent. Principatus duracinis, quæ Pliniana Campania appellat: in Belgica verò Luſitanis: in ripis etiam Rheni. Tertius iis colos è nigro ac rubenti viridique, ſimilis matureſcentibus ſemper. Minus quinquennio eſt, quod prodiere quæ vocant laurea, non ingratæ amaritudinis, inſitæ in lauro. Sunt

& Ma-

& Macedonica parvæ arboris, raroque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice chamæceraſi. Inter prima hoc è pomis colono gratiam annuam refert: Septentrione frigidisque gaudet: ſiccatur etiam ſole, conditurque, ut oliva, cadis:

CAP. XXVI. *De corno, & lentiſco.*

Quæ cura & cornis, atque etiam lentiſco adhibetur, ne quid non hominis ventri natum eſſe videatur. Miſcentur ſapores, & alio alius placere cogitur: miſcentur verò & terræ cælique tractus: in alio cibi genere India advocatur, in alio Ægyptus, Creta, Cyrene, ſingulæque terræ. Nec ceſſat in veneficiis vita, dummodo omnia devoret: planius hoc fiet in herbarum natura.

CAP. XXVII. *De generibus ſuccorum, & de odore.*

Interim quæ ſunt communia & pomis omnibusque ſuccis, ſaporum genera XIII. reperiuntur, dulcis, ſuavis, pinguis, amarus, auſterus, acer, acutus, acerbus, acidus, ſalſus; Præter hæc, tria ſunt genera mirabili maximè natura: unum, in quo plures pariter ſentiuntur ſapores, ut vinis: nanque in his & auſterus, & acutus, & dulcis, & ſuavis, omnes alieni. Alterum eſt genus, in quo ſit & alienus quidem, ſed & ſuus quidam ac peculiaris, ut in lacte: ſiquidem ineſt ei, quod tamen jure dici dulce, & pingue, & ſuave non poſſet, obtinente lenitate, quæ ipſa ſuccedit, in ſaporis vicem: nullus hic aquis, ne ſuccus quidem, ut tamen eo ipſo fiat aliquis, ac ſuum genus faciat: ſentiri quidem aquæ ſaporem ullum ſuccumve, vitium eſt. Magnum his omnibus in odore momentum, & magna cognatio, qui & ipſe nullus eſt aquis: aut ſi ſentitur, omnino vitium eſt. Mirum, tria naturæ præcipua elementa ſine ſapore eſſe, ſine odore, ſine ſucco: aquas, aëra, ignes.

CAP. XXVIII. *De ſuccis fructuum, & arborum, & coloribus, & odoribus, & natura pomorum, & de commendatione fructuum.*

Ergo ſuccorũ vinoſus pyro, moro, myrto: minimè (quod miremur) uvis: at pinguis olivæ, lauro, nuci juglandi, amygdalis: dulcis uvis, ficis, palmis: aquoſus prunis. Magna differentia & in colore ſucci: ſanguineus moris, ceraſis, cornis, uvis nigris; idem albis candidus: lacteus in capite ficis, in corpore non item: ſpumeus malis: nullus Perſicis, cum præſertim duracina ſucco abundent: ſed quis ejus ullum dixerit colorem? Sua & in odore miracula malis acutus, Perſicis dilutus, dulcibus nullus: nam & vinum tale ſine odore, tenue odoratius: multoque celerius talia ad naſum veniunt, quam pinguia. Quæ odorata, non eadem in guſtu tenera: quia non ſunt pariter odor & ſapor: quamobrem citreis odor acerrimus, ſapor aſperrimus: quadamtenus & cotoneis: nullusque odor ficis. Et hactenus ſint ſpecies ac genera pomorum, naturas arctius colligi par eſt. Alia ſiliquis gignuntur, ipſis dulcibus, ſemenque complexis amarum: cum in pluribus ſemina placeant, in ſiliqua damnantur. Alia baccis, quarum intus lignum, & extra caro, ut olivis, ceraſis: aliquorum intus baccæ foris lignum, ut his quæ in Ægypto diximus gigni. Quæ baccis natura, eadem & pomis. Aliorum intus corpus, & foris lignum, ut nucum: aliis foris corpus, intus lignum, ut Perſicis & prunis, vitiumque cinctum fructu, cum fructus alibi muniatur vitio. Putamine clauduntur nuces, corio caſtaneæ: detrahitur hoc iis: at in meſpilis manditur. Cruſta teguntur glandes, cute uvæ, corio & membrana Punica: carne & ſucco mora conſtant; cute & ſucco ceraſi.

raſi. Quædam ſtatim à ligno recedunt, ut nuces & palmæ: quædam adhærent, ut olivæ laurique: quorundam generi utraque eſt natura, ut Perſicis: etenim duracinis adhæret corpus, è lignoque avelli nequit, cum in cæteris facile ſeparetur. Quibuſdam nec intus, nec extra lignum, in palmarum genere. Aliquorum lignum ipſum in uſu & pomi vice, ut generi amygdalæ, quam in Ægypto gigni diximus. Quorundam extra, gemina geminantur vitia, ut in caſtaneis, amygdalis nucibusque juglandibus: quorundam natura trigemina eſt, corpus, deinde lignum, rurſusque ſemen in ligno, ut Perſicis. Quædam inter ſe denſa, ut uvæ, ſorba: quæ ramos circundata ex omni parte uvarum modo degravant: alia rara, ut in Perſicis. Quædam alvo continentur, ut granata: dependent alia pediculis, ut pyra: alia racemis, ut uvæ, palmæ: alia & pediculis & racemis, ut ederæ, ſambuci: alia ramo adhærent, ut in lauro: quædam utroque modo, ut olivæ: nam & breves pediculi & longi. Quædam vaſculis conſtant, ut punica & meſpila, lotosque in Ægypto & Euphrate. Iam vero diverſa gratia & commendatio: carne palmæ placent, cruſta Thebaicæ, ſucco uvæ & cariotæ: callo pyra ac mala, corpore melimela, mora cartilagine, nuclei grano. Quædam in Ægypto cute, ut caricæ: detrahitur hæc ficis virentibus, ut putamen: eadem in ſiccis, maximè placet. In papyris & ferulis, ſpinaque alba, caulis ipſe pomum eſt: ſunt & ficulni caules; In fruticioſo genere cum caule capparis: in ſiliquis verò quod manditur, quid niſi lignum eſt? non omittenda ſeminis earum proprietate: nam neque corpus, nec lignum, nec cartilago dici poteſt, neque aliud nomen inveniat.

CAP. XXIX. *De myrto, genera ejus undecim.*

Succorum natura præcipuam admirationem in myrto habet, quando ex una omnium olei vinique bina genera fiunt: item myrtidanum, ut diximus. Et alius uſus baccæ fuit apud antiquos, antequam piper reperiretur, illius obtinens vicem, quodam etiam generoſi obſonii nomine inde tracto, quod etiam nunc myrtatum vocatur: eademque origine aprorum ſapor commendatur, plerunque ad intinctus additis myrtis. Arbor ipſa in Europę, citeriore cœlo, quod à Cerauniis montibus incipit, primum Circeiis in Elpenoris tumulo viſa traditur: Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam eſſe apparet. Fuit ubi nunc Roma eſt, jam tum cum conderetur: quippe ita traditur: myrtea verbena Romanos Sabinosque, cum propter raptas virgines dimicare voluiſſent, depoſitis armis, purgatos in eo loco, qui nunc ſigna Veneris Cluacinæ habet: cluere enim antiqui purgare dicebant. Et in ea quoque arbore ſuffimenti genus habetur: ideo tum electa, quoniam conjunctioni, & huic arbori Venus præeſt. Haud ſcio, an prima etiam omnium in locis publicis Romæ ſata ſit, fatidico quidem & memorabili augurio: inter antiquiſſima nanque delubra habetur Quirini, hoc eſt, ipſius Romuli: in eo ſacræ fuere myrti duæ ante ædem ipſam per longum tempus, altera patritia appellata, altera plebeia: Patritia multis annis prævaluit, flacceſcente plebeia, exuberans ac læta: quandiu Senatus quoque floruit, illa vigens, plebeia retorrida ac ſqualida: quæ poſteaquam evaluit flacceſcente patritia Marſico bello, languida autoritas patrum facta eſt, ac paulatim in ſterilitatem emarcuit majeſtas. Quin & ara vetus fuit Veneri Myrteæ, quam nunc Mur-

ciam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ciam vocant. Cato tria genera myrti prodidit: nigram, candidam, conjugulam fortaſſis à conjugiis, ex illo Cluacinæ genère. Nunc & alia diſtinctio, ſativæ, aut ſylveſtris, & in utraque latifoliæ: in ſylveſtri propria oxymyrſine. Sativarum genera topiarii faciunt: Tarentinam folio minuto, noſtratem patulo, [36] exoticam denſiſſimo, ſenis foliorum verſibus: hæc non eſt in uſu: ramoſa utraque alia: Conjugulam exiſtimo nunc noſtratem dici. Myrtus odoratiſſima eſt in Ægypto. Cato docuit vinum fieri è nigra, ſiccata uſque in ariditatem in umbra, atque ita mulſo indita: ſi non ſiccentur baccæ, oleum gigni. Poſtea compertum, & ex alba vinum fieri album, duobus ſextariis myrti tuſæ in vini tribus heminis maceratæ expreſſæque. Folia & per ſe ſiccantur in farinam ad hulcerum remedia in corpore humano, leniter mordaci pulvere, ac refrigerandis ſudoribus. Quinimo oleo quoque (mirum dictu) ineſt quidam vini ſapor, ſimulque pinguis liquor, præcipua vi ad corrigenda vina, ſaccis antè perfuſis: retinet quippe fæcem, nec præter purum liquorem tranſire patitur, datque ſe comitem præcipua commendatione liquato. Virgę quoque ejus geſtatæ manu, viatori proſunt in longo itinere pediti: quin & virgei anuli expertes ferri inguinum tumori medentur. Bellicis quoq; ſe rebus inſervit: triumphansque de Sabinis Poſthumius Tubertus in Conſulatu (qui primus omnium ovans ingreſſus urbem eſt, quoniam rem leviter ſine cruore geſſerat) myrto Veneris Victricis coronatus inceſſit, optabilemque arborem etiam hoſtibus fecit. Hæc poſtea ovantium fuit corona, excepto M. Craſſo, qui de fugitivis & Spartaco laurea coronatus inceſſit. Maſſurius autor eſt, curru

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quoque triumphantes myrtea corona uſos. L. Piſo tradit, Papyrium Maſſonem, qui primus in monte Albano triumphavit de Corſis, myrto coronatum ludos Circenſes ſpectare ſolitum: Avus maternus Africani ſequentis hic fuit. Marcus Valerius duabus coronis utebatur, laurea & myrtea: qui & hoc voverat.

CAP. XXX. *De lauro genera tredecim.*

Laurus triumphis propriè dicatur, vel gratiſſima domibus janitrix Cæſarum Pontificumque: quæ ſola & domos exornat, & ante limina excubat. Duo ejus genera tradit Cato: Delphicam & Cypriam. Pompeius Lenæus adjecit quam muſtacem appellavit, quoniam muſtaceis ſubjiceretur: hanc eſſe folio maximo, flaccidoque & albicante: Delphicam æquali colore, viridiorem, maximis baccis, atque è viridi rubentibus: hac victores Delphis coronari, & triumphantes Romæ. Cypriam eſſe folio brevi, nigro, per margines imbricato, criſpam. Poſtea acceſſere genera: tinus, hanc ſylveſtrem laurum aliqui intelligunt, nonnulli ſui generis arborem: differt colore: eſt enim ei cærulea bacca. Acceſſit & regia, quæ cœpit Auguſta appellari, ampliſſima & arbore & folio, baccis guſtatu quoque non aſperis: aliqui negant eandem eſſe, & ſuum genus regiæ faciunt longioribus foliis latioribusque. Iidem in alio genere baccaliam appellant hanc quæ vulgatiſſima eſt, baccarumque fertiliſſima: ſterilem verò earum (quod maximè miror) triumphalem, eaque dicunt triumphantes uti: niſi id à Divo Auguſto cœperit, ut docebimus, ex ea lauru, quæ ei miſſa è cælo minima eſt altitudine, folio criſpo ac brevi, inventu rara. Accedit in topiario opere taxa, excreſcente in medio folio parvulo, veluti lacinia folii:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

folii : & ſine ea ſpadonia, mira opacitatis patientia : itaque quanta libet ſub umbra ſolum implet. Eſt & chamædaphne ſylveſtris frutex : eſt & Alexandrina, quam aliqui Idæam, alii hippoglotton, alii daphnitin, alii carpophyllon, alii [37] hypelaten vocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarii ac coronarii operis, folio acutiore quam myrti, molliore & candidiore, majore ſemine inter folia rubro : plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec niſi montoſis. Id quoque, quod Daphnoides vocatur, genus, in nominum ambitu eſt : alii enim pelaſgum, alii eupetalon, alii ſtephanon Alexandri vocant : & hic frutex eſt ramoſus, craſſiore ac molliore, quam laurus, folio, cujus guſtatu accenditur os atque guttur, baccis è nigro ruffis. Notatum antiquis, nullum genus lauri in Corſica fuiſſe : quod nunc ſatum & ibi provenit : ipſa pacifera, ut quam prætendi etiam inter armatos hoſtes quietis ſit indicium. Romanis præcipuè lætitiæ victoriarumque nuntio additur literis, & militum lanceis, piliſque. Faſces Imperatorum decorat ; ex his in gremio Iovis optimi maximi deponitur, quoties lætitiam novam victoria attulit: Idque non quia perpetuo viret, nec quia pacifera eſt (præferenda ei utroque olea) ſed quia ſpectatiſſima in monte Parnaſſo : ideoque etiam grata Apollini, aſſuetis eo dona mittere jam & regibus Romanis, teſte L. Bruto : fortaſſis etiam in argumentum, quoniam ibi libertatem publicam is meruiſſet lautiferam tellurem illam oſculatus ex reſponſo : & quia manu ſatarum receptarumque in domos, fulmine ſola non icitur. Ob has cauſas equidem crediderim, honorem ei habitum in triumphis potius, quam quia ſuffimentum ſit cædis hoſtium & purgatio, ut tra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ut tradit Maſſurius. Adeoque in profanis uſibus pollui laurum & oleam fas non eſt, ut ne propitiandis, quidem numinibus accendi ex his altaria aræve debeant. Laurus quidem manifeſto abdicat ignes crepitu, & quadam deteſtatione: interaneorum etiam vitia & nervorum, ligno torquente. Tiberium principem tonante cœlo coronari ea ſolitum ferunt contra fulminum metus. Sunt & circa Divum Auguſtum eventa ejus digna memoratu: namque Liviæ Druſillæ, quæ poſtea Auguſta matrimonii nomen accepit, cum pacta eſſet illa Cæſari, gallinam conſpicui candoris ſedenti aquila ex alto abjecit in gremium illæſam: intrepideque miranti acceſſit miraculum, quoniam teneret roſtro laureum ramum onuſtum ſuis baccis: conſervari alitem & ſobolem juſſere aruſpices, ramumque eum ſeri, ac ritè cuſtodiri. Quod factum eſt in villa Cæſarum, fluvio Tiberis impoſita juxta nonum lapidem, Flaminia via, quæ ob id vocatur Ad gallinas: mireque ſylva provenit. Ex ea triumphans poſtea Cæſar, laurum in manu tenuit, coronamque capite geſſit: ac deinde Imperatores Cæſares cuncti. Traditusque mos eſt ramos, quos tenuerunt, ſerendi: & durant ſylvæ nominibus ſuis diſcretæ, fortaſſis ideo mutatis triumphalibus. Vnius arborum Latina lingua nomen imponitur viris: unius folia diſtinguuntur appellatione: Lauream enim vocamus. Durat & in urbe impoſitum loco, quando Loretum in Aventino vocatur, ubi ſylva lauri fuit. Eadem purificationibus adhibetur: teſtatumque ſit obiter & ramo eam ſeri, quoniam dubitavere Democritus, Theophraſtus. Nunc dicemus ſylveſtrium naturas.

LIBER

LIBER XVI.

Sylveſtrium arborum naturæ.

Procemium.

POMIFERAE Arbores, quæque mitioribus ſuccis voluptatem primæ cibis attulerunt, & neceſſario alimento delicias immiſcere docuerunt, ſive illæ ultro, ſive ab homine didicere blandos ſapores adoptione & connubio, idque munus etiam feris volucribusque dedimus, intra prædictas conſtant. Proximum erat narrare glandiferas quoque, quæ primò victum mortalium aluerunt, nutrices inopis ac feræ ſortis, ni præverti cogeret admiratio uſu comperta, quænam qualisque eſſet vita, ſine arbore ulla, ſine frutice viventium.

CAP. I. *Gentes ſine arbore, & miracula, in Septentrionalis regionis arboribus.*

Diximus & in Oriente quidem juxta Oceanum complures ea in neceſſitate gentes: ſunt verò in Septentrione viſæ nobis Cauchorum, qui majores minoresque appellantur. Vaſto ibi meatu, bis dierum noctiumque ſingularum intervallis, effuſus in immenſum agitur Oceanus, æternam operiens rerum naturæ controverſiam: dubiumque terræ ſit, an parte in maris. Illic miſera gens tumulos obtinet altos, aut tribunalia ſtructa manibus ad experimenta altiſſimi æſtus, caſis ita impoſitis: navigantibus ſimiles, cùm integant aquæ circundata: naufragis verò, cum receſſerint: fugientesque cum mari piſces circa tuguria venantur. Non pecudem his habere, non lacte ali, ut finitimis, ne cum feris quidem dimicare contingit, omni procul abacto frutice. Vlva & paluſtri

junco

junco funes nectunt ad prætexenda piſcibus retia: captumque manibus lutum ventis magis, quam ſole ſiccantes, terra cibos, & rigentia Septentrione viſcera ſua urunt. Potus iis non niſi ex imbre ſervato ſcrobibus in veſtibulo domus. Et hæ gentes, ſi vincantur hodie à Po. Rom. ſervire ſe dicunt. Ita eſt profecto, multis fortuna parcit in pœnam. Aliud è ſylvis miraculum: totam reliquam Germaniam replent, adduntque frigori umbras: altiſſimæ tamen haud procul ſupra dictis Cauchis, circa duos præcipue lacus: litora ipſa obtinent quercus, maxima aviditate naſcendi: ſuffoſſæque fluctibus, aut propulſæ flatibus, vaſtas complexu radicum [1] inſulas ſecum auferunt: atque ita libratæ ſtantes navigant ingentium ramorum armamentis, ſæpe territis claſſibus noſtris, cum velut induſtria fluctibus agerentur in proras ſtantium noctu, inopesque remedii illæ, prælium navale adverſus arbores inirent.

CAP. II. *De Hercyniæ ſylvæ magnitudine.*

In eadem Septentrionali plaga Hercyniæ ſylvæ roborum vaſtitas intacta ævis, & congenita mundo, propè immortali ſorte miracula excedit. Vt alia omittantur fide caritura, conſtat attolli colles occurſantium inter ſe radicum repercuſſu: aut ubi ſecuta tellus non ſit, arcus ad ramos uſque, & ipſos inter ſe rixantes, curvari portarum patentium modo, ut turmas equitum tranſmittant.

CAP. III. *De glandiferis.*

Glandiferi maximè generis omnes, quibus honos apud Romanos perpetuus.

CAP. IV. *De civica corona, & qui frondea corona donati.*

Hinc civicæ coronæ, militum virtutis inſigne clariſſimum: jam pridem verò & clementiæ Imperato-

peratorum, poſtquam civilium bellorum profano, meritum cœpit videri civem non occidere. Cedunt his murales vallaresque, & aureæ, quanquam pretio antecedentes: cedunt & roſtratæ, quamvis in duobus maximè ad hoc ævi celebres: M. Varrone è piraticis bellis, dante Magno Pompeio: itemque M. Agrippa, tribuente Cæſare è Siculis, quæ & ipſa piratica fuere. Antea roſtra navium tribunali præfixa fori decus erant, veluti populo Romano ipſi corona impoſita: poſtquam verò tribunitiis ſeditionibus calcari ac pollui cœpere, poſtquam vires ex publico in privatú [12] magis, ſingulisque civium quæri, ſacroſancta omnia profana fecere, tum à pedibus eorum ſubiere in capita civium roſtra. Dedit hanc Auguſtus coronam Agrippæ: ſed civicam à genere humano accepit ipſe. Antiquitus quidem nulla, niſi Deo, dabatur: ob id Homerus cœlo tantum eas & prælio univerſo tribuit, viritim verò ne in certamine quidem ulli. Feruntque primum omnium Liberum patrem impoſuiſſe capiti ſuo ex edera: poſteà Deorum honori ſacrificantes ſumpſere, victimis ſimul coronatis: noviſſime & in ſacris certaminibus uſurpatæ, in quibus hodieque non victori datur, ſed patriam ab eo coronari pronuntiatur: inde natum, ut etiam triumphaturis conferrentur in templis dicandæ: mox ut & ludis darentur. Longum eſt, nec inſtituti operis, diſſerere quiſnam Romanorum primus acceperit: neque enim alias noverant, quam bellicas: quod certum eſt, uni gentium huic plura ſunt genera, quam cunctis. Romulus frondea coronavit Hoſtum Hoſtilium, quod Fidenam primus irrupiſſet: Avus hic Tulli Hoſtilii regis fuit. P. Decium patrem, Tribunum militum, frondea donavit exercitus ab eo

ſerva-

ſervatus, Imperatore Cornelio Coſſo cos. Samnitium bello. Civica iligna primò fuit, poſteà magis placuit ex eſculo Iovi ſacra: variatumque & cum quercu eſt, ac data ubique, quæ fuerat cuſtodito tantum honore glandis. Additæ leges arctæ, & ideo ſuperbæ, quasque conferre libeat cum illa Græcorum ſumma, quæ ſub ipſo Iove datur, cuique muros patria gaudens rumpit: Civem ſervare, hoſtem occidere: utque eum locum, in quo ſit actum, hoſtis obtineat eo die: utque ſervatus fateatur: alias teſtes nil proſunt: ut civis fuerit. Auxilia quamvis rege ſervato, decus id non dant: nec creſcit honos idem Imperatore conſervato, quoniam conditores in quocunque cive ſummum eſſe voluere: accepta licet uti perpetuo: ludos ineunti ſemper aſſurgi etiam ab Senatu, in more eſt: ſedendi jus in proximo Senatui: vacatio munerum omnium ipſi patrique, & avo paterno. Quatuordecim eas accepit Siccius Dentatus, ut retulimus ſuo loco: ſex Capitolinus: is quidem & de duce Servilio. Africanus de patre accipere noluit apud Trebiam. O mores æternos qui tanta opera honore ſolo donaverint: & cum reliquas coronas auro commendarent, ſalutem civis in pretio eſſe noluerint: [3] clara profeſſione, ſervari quidem hominem nefas eſſe lucri cauſa.

CAP. V. *De glande, genera tredecim.*

Glandes opes eſſe nunc quoque multarum gentium, etiam pace gaudentium, conſtat: necnon & inopia frugum arefactis molitur farina, ſpiſſaturque in panis uſum: quin & hodieque per Hiſpanias, ſecundis menſis glans inſeritur: dulcior eadem in cinere toſta. Cautum eſt præterea lege XII. tabularum, ut glandem in alienum fundum procidentem liceret colligere. Genera earum

multa:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

multa: diſtant fructu, ſitu, ſexu, ſapore. Namque alia fageæ glandi figura, alia quernæ, & alia ilignæ: atque inter ſe quoque generum ſingulorum differentiæ. Præterea ſunt aliquæ ſylveſtres, aliæ placidiores, quæ culta obtinent: jam etiam in montoſis planiſque diſtant: ſicut & ſexu mares ac fœminæ: item ſapore: dulciſſima omnium fagi, ut qua obſeſſos etiam homines duraſſe in oppido Chio, tradat Cornelius Alexander. Genera diſtinguere non datur nominibus, quæ ſunt alia alibi: quippe cum robur quercumq; vulgo naſci videamus, eſculum non ubique: quartam verò generis ejuſdem, quæ cerrus vocatur, ne Italiæ quidem majore ex parte notam eſſe. Diſtinguemus ergo proprietate naturaque: & ubi res coget, etiam Græcis nominibus.

CAP. VI. *De fagina glande, & reliquis glandibus, & carbone, & paſtu porcorum.*

Fagi glans nucleis ſimilis, triangula cute includitur: folium tenue, ac leviſſimum, populo ſimile, celerrime flaveſcens: & media parte plerunque gignens, ſuperne parvulam baccam viridem, cacumine aculeatam. Fagi glans muribus gratiſſima eſt, & ideo animalis ejus una proventus: glires quoque ſaginat: expetitur & turdis. Arborum fertilitas omnium ferè alternat, ſed maxime fagi. Glandem, quæ propriè intelligitur, ferunt robur, quercus, eſculus, cerrus, ilex, ſuber: continentur hiſpido calice, per genera plus minus cutem complectente. Folia præter ilicem gravia, carnoſa, procera, ſinuoſa lateribus, necdum cadunt, flaveſcentia, ut fagi, pro differentia generum breviora, vel longiora. Ilicis duo genera: ex iis in Italia folio non multum ab oleis diſtant, ſmilaces à quibuſdam Græcis dictæ, in provinciis [4] aquifoliæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

foliæ. Ilicis glans utriusque brevior & gracilior, quam Homerus acylon appellat, eoque nomine à glande diſtinguit: maſculas ilices negant ferre. Glans optima in quercu atque grandiſſima, mox eſculo: nam roboris parva: cerro triſtis, horrida, echinato calice, ceu caſtaneæ: ſed & in querna alia dulcior, meliorque fœminæ, maris ſpiſſior. Maximè autem probantur latifoliæ ex argumento dictæ: diſtant autem inter ſe magnitudine, & cutis tenuitate: item quod aliis ſubeſt tunica rubigine ſcabra, aliis protinus candidum corpus. Probatur & ea, cujus in balano utrinque ex longitudine extrema lapideſcit duritia: melior, cui in cortice, quam cui in corpore, utrunque non niſi mari. Præterea aliis ovata, aliis rotunda, aliis acutior figura: ſicut & color nigrior, candidiorve, qui præfertur. Amaritudo in extremitatibus, mediæ dulces. Quin & pediculi brevitas proceritasq; differentiam habet. In ipſis verò arboribus, quæ maximam fert, hemeris vocatur, brevior, & in orbem comoſa, alasque ramorum crebro cavata. Fortius lignum quercus habet & incorruptius: ramoſa & ipſa, procerior tamen & craſſior caudice. Excelſiſſima autem ægilops, incultis amica. Ab hac proxima latifoliæ proceritas, ſed minus utilis ædificiis, [5] atque carboni: dolata, vitiis obnoxia eſt, quamobrem ſolida utuntur: [6] carboni ærariorum tantum officinis compendio: quoniam deſinente flatu protinus emoriens, ſæpius recoquitur: cæterò plurimis ſcintillis: idem è novellis melior. Acervi confertis taleis recentibus luto caminantur: accenſaque ſtrue contis pungitur dureſcens calix, atque ita ſudorem emittit. Peſſima & carboni & materiæ haliphleos dicta, cui craſſiſſimus cortex atque caudex, & plerumque cavus fungo-

fungoſusque: nec alia putreſcit ex hoc genere, etiam cum vivit: quin & fulmine ſæpiſſime icitur, quamvis altitudine non excellat: ideo ligno ejus nec ad ſacrificia uti fas habetur: eidem raro glans, & cum tulit, amara, quàm præter ſues nullum attingat animal: ac ne eæ quidem, ſi aliud pabulum habeant. Hoc quoque inter reliqua neglectæ religionis eſt, quod emortuo carbone ſacrificatur. Glans fagea ſuem hilarem facit, carnem coquibilem ac levem & utilem ſtomacho: iligna ſuem anguſtam, nitidam, ſtrigoſam, ponderoſam: querna diffuſam: [7] graviſſima & ipſa glandium atque dulciſſima. Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia ſordidiorem carnem, ſed duram. Iligna tentari ſues, niſi paulatim detur: hanc noviſſimam cadere: fungoſam carnem fieri eſculo, robore, ſubere. Quæ glandem ferunt, omnes & gallam, alternisque annis glandem: ſed gallam hemeris optimam, & coriis perficiendis aptiſſimam: ſimilem huic latifolia, ſed leviorem, multoque minus probatam: fert & nigram: duo enim genera ſunt: hæc tingendis utilior.

CAP. VII. *De galla, & quam multa præter glandem eædem ferant arbores.*

Naſcitur autem galla Sole de Geminis exeunte, erumpens noctu ſemper univerſa: creſcit uno die candidior: & ſi æſtu excepta eſt, areſcit protinus, neque ad juſtum incrementum pervenit: hoc eſt, ut nucleum fabæ magnitudine habeat. Nigra diutius viret, creſcitque ut interdum mali compleat magnitudinem: optima Comagena, deterrima ex robore: ſignum ejus, quod cavernæ tranſlucent. [8] Robur, præter fructum, plurima & alia gignit: namque fert & gallæ utrunque genus, &

quæ-

quædam veluti mora, ni diſtarent arida duritie, plerunque tauri caput imitantia, quibus fructus ineſt nucleis olivæ ſimilis. Naſcuntur in eo & pilulæ, nucibus non abſimiles, intus habentes floccos molles, lucernarum luminibus aptos: nam & ſine oleo flagrant, ſicuti galla nigra. Fert & aliam inutilem pilulam cum capillo, verno tamen tempore melligeni ſucci: gignunt & alæ ramorum ejus pilulas, corpore, non pediculo adhærentes, candicantes umbilicis: cætera nigra varietate diſperſa: media cocci colorem habent. apertis amara inanitas eſt. Aliquando & pumices gignit: necnon & è foliis convolutas pilulas: & in folio rubente aquoſos nucleos candicantes & tranſlucidos, quandiu molles ſint, in quibus & culices naſcuntur: matureſcunt in modum gallæ.

CAP. VIII. *De cachrye, & cocco grano, & agarico, & ſubere.*

Ferunt robora & cachryn: ita vocatur pilula in medecina urendi vim habens. Gignitur & in abiete, larice, picea, tilia, nuce, platano, poſtquam folia cecidere, hyeme durans. Continet nucleum pineis ſimilem: is creſcit hyeme, aperitur vêre pilula tota: cadit, cum folia cœperint creſcere: tam multifera ſunt, & tot res præter glandem pariunt robora. Sed & boletos ſuillosque, gulæ noviſſima irritamenta, qui circa radices gignuntur: quercus probatiſſimos, robur autem & cupreſſus, & pinus, noxios. Robora ferunt & viſcum, & mella, ut autor eſt Heſiodus: conſtatque, rores melleos è cœlo, ut diximus, cadentes, non aliis magis inſidere frondibus. Cremati quoque roboris cinerem nitroſum eſſe certum eſt. Omnes tamen has ejus dotes, lex ſolo provocat cocco: Granum hoc, primoque 9 ceu ſcapus fruticis,

parvæ

parvæ aquifoliæ ilicis : cuſculium vocant : penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpaniæ donat. Vſum ejus gratiorem in conchylii mentione tradidimus. Gignitur & in Galatia, Africa, Piſidia, Cilicia. peſſimum in Sardinia. Galliarum glandiferæ maximè arbores Agaricum ferunt: eſt autem fungus candidus, odoratus, antidotis efficax, in ſummis arboribus naſcens, nocte relucens: ſignum hoc ejus, quo in tenebris decerpitur. E glandiferis ſola quæ vocatur ægilops, fert [10] panos arentes, muſcoſo villo canos, non in cortice modo, verum & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos, ut diximus inter unguenta. Suberi minima arbor, glans peſſima, rara, cortex tantum in fructu, præcraſſus ac renaſcens, atque etiam in denos pedes undique explanatus. Vſus ejus ancoralibus maximè navium, piſcantium tragulis, & cadorum obturamentis: præterea in hyberno fœminarum calceatu: quamobrem non infacete Græci corticis arborem appellant. Sunt & qui fœminam ilicem vocent: atque ubi non naſcitur ilex, pro ea ſubere utuntur in carpentariis præcipuè fabricis, ut circa Elin & Lacedæmonem. Nec in Italia totâ naſcitur, aut in Gallia omnino.

CAP. IX. *Quarum ſint in uſu cortices.*

Cortex & fagis, tiliæ, abieti, piceæ, in magno uſu agreſtium: Vaſa, corbesque, ac patentiora quædam meſſibus convehendis vindemiisque faciunt, atque prætexta tuguriorum. Scribit in recenti ad duces explorator, incidens literas à ſucco. Necnon in quodam uſu ſacrorum religioſus eſt fagi cortex: ſed non durat arbor ipſa.

CAP. X. *De ſcandulis, & pinu, pinaſtro, abiete, picea, larice, teda, taxo.*

Scandulæ è robore aptiſſimæ, mox è glandife-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ris aliis, fagoque: facillimæ ex omnibus quæ reſi-
nam ferunt, ſed minime durant, præterquam e
pino. Scandula contectam fuiſſe Romam, ad Pyr-
rhy uſque bellum annis quadragentis LXX. Cor-
nelius Nepos autor eſt. Sylvarum certè diſtingue-
batur inſignibus, Fagutali Iovi etiam nunc, ub
lucus fageus fuit, porta Querquetulana, colle in
quem vimina petebantur, totque lucis, quibuſdam
& geminis. Q. Hortenſius Dictator, cum pleb
ſeceſſiſſet in Ianiculum, legem in Eſculeto tulit,
ut quod ea juſſiſſet, omnes Quirites teneret. Pere-
grinæ tunc videbantur, quoniam non erant ſub-
urbanæ, pinus atque abies omneſque quæ picem
gignunt, de quibus nunc dicemus, ſimul ut tota
condiendi vina origo cognoſcatur. Quædam fe-
runt in Aſia, aut Oriente, è prædictis picem: in
Europa ſex genera cognatarum arborum ferunt
Ex iis pinus atque pinaſter folium habent capilla-
menti modo prætenue, longumque, & mucrone
aculeatum: Pinus fert minimum reſinæ, inter-
dum & nucibus ipſis, de quibus dictum eſt, vix
ut aſcribatur generi. Pinaſter nihil aliud eſt, quam
pinus ſylveſtris, mira altitudine, & à medio ra-
moſa, ſicut pinus in vertice: copioſiorem dat hæc
reſinam, quo dicemus modo: gignitur & in pla-
nis. Eaſdem arbores alio nomine eſſe per oram
Italiæ, quos [11] tibulos vocant, plerique arbitran-
tur, ſed graciles ſuccinctioreſque, & enodes, li-
burnicarum ad uſus, penè reſina. Picea monte
amat atque frigora: feralis arbor, & funebri in-
dicio ad fores poſita, ac rogis virens: jam tamen
& in domos recepta, tonſili facilitate: hæc pluri-
mam reſinam fundit, interveniente candida ge-
mina, tam ſimili thuris, ut miſta viſu diſcerni
non queat: unde fraus Seplaſiæ. Omnibus his ge-
neribu

neribus folia brevi ſeta & craſſiore duraque, ceu cupreſſis: Piceæ rami penè ſtatim ab radice modici, velut brachia, lateribus inhærent. Similiter abieti expetitæ navigiis: ſitus in excelſo montium, ceu maria fugeret: nec forma alia: materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus: Reſina ei vitium, unde fructus unus piceæ: exiguumque ſudat aliquando contactu ſolis: è diverſo materies, quæ abieti pulcherrima, piceæ ad fiſſiles ſcandulas, cupasque, & pauca alia ſecamenta. Quinto generi ſitus idem, eadem facies; larix vocatur: materies præſtantior longe, incorrupta vis, emori contumax, rubens præterea, & odore acrior: pluſculum huic erumpit liquoris, melleo colore, atque lentore, nunquam dureſcentis. Sextum genus eſt Teda propriè dicta, abundantior ſucco, quam reliqua; parcior liquidiorque quam picea, flammis ac lumini, ſacrorum etiam grata. Hæ mares duntaxat ferunt & eam, quam Græci Sycen vocant, odoris graviſſimi. Laricis morbus eſt, ut teda fiat. Omnia autem hæc genera accenſa, fuligine immodica, carbonem repente expuunt cum eruptionis crepitu, ejaculanturque longe: excepta larice, quæ nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis vi conſumitur, quam lapides. Omnia ea perpetuo virent, nec facile diſcernuntur in fronde, etiam à peritis: tanta natalium miſtura eſt: ſed picea minus alta, quam larix: Illa craſſior, leviorque cortice, folio villoſior, pinguior, & denſior, molliorque flexu: at piceæ rariora ſiccioraque folia, & tenuiora, ac magis algentia; totaque horridior eſt, & perfuſa reſina: lignum abietis ſimilius: Larix uſtis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Leſbo accidit, incenſo nemore Pyrrhæo. Alia etiamnum

gene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

generibus ipſis in ſexu differentia: mas brevior & durior: fœmina procerior, pinguioribus foliis & ſimplicibus, atque non vigentibus: lignum maribus durum, & in fabrili opere contortum: fœminæ mollius, publico diſcrimine in ſecuribus; hæ in quocunque genere deprehendunt marem: quippe reſpuuntur, & fragoſius ſidunt, ægrius revelluntur: ipſa materies retorrida, & nigrior maribus radix. Circa Idam in Troade & alia differentia eſt, montanæ maritimæque: nam in Macedonia & Arcadia, circaque Elin permutant nomina: nec conſtat autoribus, quod cuique generi attribuant: nos iſta Romano diſcernimus judicio. Abies è cunctis ampliſſima eſt, & fœmina etiam prolixior: materie mollior utiliorque arbore rotundior, folio pinnato denſa, ut imbres non tranſmittat, atque hilarior [12] in totum. E ramis generum horum panicularum modo nucamenta ſquamatim compacta dependent, præterquam larici. Hæc abietis maſculæ, primori parte nucleos habent, non item fœminæ: Piceæ verò totis paniculis, minoribus gracilioribusque, minimos ac nigros: propter quod Græci phthirophoron eam appellant: in eadem nucamenta compreſſiora maribus ſunt, ac minus reſina roſcida. Similis his etiamnum aſpectu eſt, ne quid prętereatur, Taxus, minus virens, gracilisque & triſtis, ac dira, nullo ſucco, ex omnibus ſola baccifera. Mas noxio fructu: letale quippe baccis, in Hiſpania præcipuè, venenum ineſt: vaſa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuiſſe compertum eſt. Hanc [13] Seſtius ſmilacem à Græcis vocari dixit: & eſſe in Arcadia tam præſentis veneni, ut qui obdormiant ſub ea, cibumve capiant, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicant venena,

quæ

quæ nunc toxica dicimus, quibus ſagittæ tingantur: repertum, innoxiam fieri, ſi in ipſam arborem clavus æreus adigatur.

CAP. XI. *Quibus modis fiant genera picis, & quomodo fiat cedrium, & de ſpiſſa pice quomodo fiat, & quibus modis reſina coquatur.*

Pix liquida in Europa è teda coquitur, navalibus muniendis, multosque alios ad uſus: lignum ejus conciſum furnis undique igni extra circundato, fervet: primus ſudor aquæ modo fluit canali: hoc in Syria cedrium vocatur, cui tanta vis eſt, ut in Ægypto corpora hominum defunctorum eo perfuſa ſerventur. Sequens liquor, craſſior jam, picem fundit: hæc rurſus in cortinas æreas conjecta, aceto ſpiſſatur: & coagulata Brutiæ cognomen accipit, doliis duntaxat vaſisque cæteris utilis, lentore ab alia pice differens: item colore rutilante, & quod pinguior eſt. E teda omnia illa fiunt: è picea reſina, ferventibus cocta lapidibus, in alveis validi roboris: aut ſi alvei non ſint, ſtruis congerie, velut in carbonis uſu. Hæc in vinum additur, farinæ modo tuſa, nigrior colore: eadem reſina ſi cum aqua levius decoquatur coleturque, rufo colore lenteſcit, ac ſtillatitia vocatur: ſeponuntur autem in id ferè vitia reſinæ corτexque. Alia temperies ad crapulam: namque flos crudus reſinæ, cum multa [14] aſſula tenui brevique avulſus, conciditur ad cribri minuta: deinde ferventi aqua, donec coquatur, perfunditur: hujus expreſſum pingue. Præcipua reſina fit, atque rara, nec niſi paucis in locis Subalpinæ Italiæ, conveniens medicis: Reſinæ albæ congium in duobus aquæ pluviæ coquunt: alii utilius putant ſine aqua coquere lento igne tota die, [15] utique vaſe æris albi: item terebinthinam in ſartagine re-

ferventi, hanc cæteris præferentes: proxima ex lentiſco.

CAP. XII. *De zopiſſa, & ſapio, & quarum arborum materia in pretio.*

Non omittendum, apud eoſdem zopiſſam vocari deraſam navibus maritimis picem cum cera, (nihil non experiente vita) multo efficaciorem ad omnia, quibus pices reſinæque proſunt, videlicet adjecto ſalis callo. Aperitur picea è parte ſolari, non plaga, ſed vulnere ablati corticis, cum plurimum bipedali hiatu, ut à terra cubito cum minimum abſit: nec corpori ipſi parcitur, ut in cæteris, quoniam aſtula in fructu eſt. Verum hæc terræ proxima laudatur: altior amaritudinem affert: poſtea humor omnis è tota confluit in hulcus: (Item in teda:) cum id manare deſiit, ſimili modo ex alia parte aperitur, ac deinde alia: poſtea tota arbor ſucciditur, & medulla ejus uritur. Sic & in Syria terebintho detrahunt cortices, ibi quidem & è ramis ac radicibus, cum reſina damnetur ex his partibus: in Macedonia laricem maſculam urunt, fœminæ radices tantum. Theopompus ſcripſit, in Apolloniatarum agro picem foſſilem, non deteriorem Macedonica, inveniri. Pix optima ubique ex apricis, Aquilonis ſitu: ex opacis horridior, virusque præferens: frigida hyeme deterior, ac minus copioſa, & decolor. Quidam arbitrantur in montoſis copia præſtantiorem ac colore, & dulciorem fieri, odore quoque gratiorem, dum reſina ſit: decoctam autem minus picis reddere, quoniam in ſerum abeat: tenuioresque eſſe ipſas arbores, quam in planis: ſed has & illas ſerenitate ſteriliores. Fructum quædam proximo anno ab inciſu largiuntur, aliæ ſecundo, quædam tertio: expletur autem plaga reſina, non cortice,

nec cicatrice, quæ in hac arbore non coit. Inter hæc genera proprium quidam fecere [16] ſapium, quoniam ex cognatione earum ſeritur, qualis dicta eſt in nucleis: ejusque arboris imas partes tedas vocant, cùm ſit illa arbor nil aliud, quam picea, feritate paulum mitigata ſatu: [17] ſapinus autem materies cæſarum è genere fiat, ſicuti docebimus.

CAP. XIII. *De fraxino, genera ejus quatuor.*

Materiæ enim cauſa reliquas arbores natura genuit, copioſiſſimamque fraxinum: procera hæc ac teres: pennata & ipſa folio: multumque Homeri præconio, & Achillis haſta nobilitata. Materies eſt ad plurima utilis: ea quidem, quæ fit in Ida Troadis, in tantum citro ſimilis, ut ementes fallat cortice ablato. Græci duo genera ejus fecere: longam, enodem: alteram brevem, duriorem fuſcioremque, laureis foliis. Bumeliam vocant in Macedonia ampliſſimam lentiſſimamque: alii ſitu diviſere: campeſtrem enim eſſe criſpam, montanam ſpiſſam. Folia earum jumentis mortifera, cæteris ruminantium innocua, Græci prodidere: in Italia nec jumentis nocent: contra ſerpentes verò ſucco expreſſo ad potum, & impoſita hulceribus, opifera, ut nihil æque, reperiuntur. Tantaque eſt vis, ut ne matutinas quidem, occidentesve umbras, quum ſunt longiſſimæ, ſerpens arboris ejus attingat, adeò ipſam procul fugit. Experti prodimus: ſi fronde ea gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potius, quam in fraxinum fugere ſerpentem. Mira naturæ benignitas, prius quam hæ prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XIV. *De tilia, genera duo.*

In tilia mas & fœmina differunt omni modo: nanque & materies maris dura, ruffiorque ac nodoſa, & odoratior: cortex quoque craſſior, ac detractus inflexibilis. Nec ſemen fert aut florem, ut fœmina, quæ craſſior arbore, materie candida præcellensque eſt. Mirum in hac arbore, fructum à nullo animalium attingi: foliorum corticisque ſuccum eſſe dulcem: inter corticem ac lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus vincula tiliæ vocantur: tenuiſſimæ earum Philyræ, coronarum lemniſcis celebres, antiquorumque honore. Materies teredinem non ſentit, proceritate perquam modica, verum utilis.

CAP. XV. *De aceris generibus decem.*

Acer ejuſdem ferè amplitudinis, operum elegantia ac ſubtilitate [18] cedro ſecundum. Plura ejus genera: album quod præcipui candoris, vocatur Gallicum, in Tranſpadana Italia, transque Alpes naſcens: alterum genus criſpo macularum diſcurſu, qui cum excellentior fuit, à ſimilitudine caudæ pavonum nomen accepit, in Iſtria Rhætiaque præcipuum: è viliori genere [19] craſſivenium vocatur. Græci ſitu diſcernunt: campeſtre enim candidum eſſe, nec criſpum, quod [20] glinon vocant: montanum verò criſpius duriuſque, etiamnum è maſcula criſpius, ad lautiora opera: tertium genus zygiam, rubentem, fiſſili ligno, cortice livido, & ſcabro. Hoc alii generis proprii eſſe malunt, & Latine carpinum appellant.

CAP. XVI. *De bruſco, molluſco, & ſtaphylodendro, & buxo genera tria.*

Pulcherrimum verò eſt bruſcum, multoque excellentius etiamnum molluſcum: Tuber utrunque arboris ejus: bruſcum intortius criſpum: mol-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

molluſcum ſimplicius ſparſum: & ſi magnitudinem menſarum caperet, haud dubiè præferretur citro: nunc intra pugillares lectorumq; [21] ſilicios aut laminas raro uſu ſpectatur. E bruſco fiunt & menſæ [22] nigreſcentes. Reperitur & in alno tuber: tanto deterius, quanto ab acere alnus ipſa diſtat. Aceris mares prius florent: etiamnum in ſiccis natæ præferuntur aquaticis, ſicut & fraxini. Eſt & trans Alpes arbor, ſimillima aceri albo materie, quæ vocatur ſtaphylodendron: fert ſiliquas, & in iis nucleos ſapore nucis avellanæ. In primis verò materies honorata buxo eſt, raro criſpanti, nec niſi radice: cætero lenis quies materiæ, ſilentio quodam & duritie ac pallore commendabilis; in ipſa verò arbore, topiario opere. Tria ejus genera, Gallicum, quod in metas emittitur, amplitudinemque proceriorem: oleaſtrum in omni uſu damnatum, gravem præfert odorem: tertium genus noſtrates vocant: ſylveſtre, ut credo, mitigatum ſatu: diffuſius, & denſitate parietum, virens ſemper, ac tonſile. Buxus Pyrenæis, ac Cytoriis montibus plurima, & Berecyntio tractu: craſſiſſima in Corſica flore non ſpernendo: quæ cauſa amaritudinis mellis: ſemen illius cunctis animantibus inviſum: hæc in Olympo Macedoniæ gracilior, ſed brevis: amat frigida, aprica. In igni quoque duritia, quæ ferro, nec flamma, nec carbone utili.

CAP. XVII. *De ulmo, genera quatuor.*

Inter has atque frugiferas, materie, vitiumque amicitia, accipitur ulmus. Græci duo ejus genera novere: montoſam, quæ ſit amplior: campeſtrem, quæ fruticoſa: Italia Atinias vocat excelſiſſimas, ex iis ſiccanas præfert, quæ non ſint riguæ: alterum genus Gallicas: tertium noſtrates,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

denſiore folio, & ab eodem [23] pediculo numeroſiore: quartum ſylveſtre. Atiniæ non ferunt ſamaram: ita vocatur ulmi ſemen: omneſque radicum plantis proveniunt, reliquæ ſemine.

CAP. XVIII. *De arborum natura per ſitus.*

Nunc celeberrimis arborum dictis, quædam in univerſum de cunctis indicanda ſunt. Montes amant cedrus, larix, teda, & cæteræ è quibus reſina gignitur: item aquifolia, buxus, ilex, juniperus, terebinthus, populus, ornus, cornus, carpinus. Eſt & in Apennino frutex qui vocatur cotinus, ad [24] lineamenta modo, conchylii colore inſignis. Montes & valles diligit abies, robur, caſtaneæ, tilia, ilex, cornus. Aquoſis montibus gaudent acer, fraxinus, ſorbus, tilia, ceraſus. Non temerè in montibus viſæ ſunt prunus, Punicæ, oleaſtri, juglans, morus, ſambuci: deſcendunt & in plana, cornus, corylus, quercus, ornus, acer, fraxinus, fagus, carpinus: ſubeunt & in montoſa, ulmus, malus, pyrus, laurus, myrtus, ſanguinei frutices, ilex, tingendiſque veſtibus naſcentes geniſtæ. Gaudet frigidis ſorbus, & magis etiam Betulla: Gallica hæc arbor mirabili candore atque tenuitate, terribilis magiſtratuum virgis: eadem circulis flexilis, item corbium [25] ſportis: bitumen ex ea Galliæ excoquunt. In eoſdem ſitus comitatur & ſpina nuptiarum facibus auſpicatiſſima, quoniam inde fecerint paſtores qui rapuerunt Sabinas, ut autor eſt Maſſurius: nunc facibus carpinus & corylus familiariſſimæ. Aquas odore cupreſſi, juglandes, caſtaneæ, laburnum. Alpina & hæc arbor, nec vulgo nota, dura ac candida materie, cujus florem cubitalem longitudine apes non attingunt: odit & quæ appellatur Iovis barba, in opere topiario tonſilis, & in rotunditatem

ſpiſſa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſpiſſa, argenteo folio. Non niſi in aquoſis proveniunt ſalices, alni, populi, ſiler, liguſtra teſſeris utiliſſima: item vaccinia, Italiæ in aucupiis ſata: Galliæ verò etiam purpurea, tingendi cauſa ad ſervitiorum veſtes. Quæcunque communia ſunt montibus planisque, majora fiunt aſpectuque pulchriora in campeſtribus, meliora materie criſpioraque in montibus, exceptis malis, pyrisque.

CAP. XIX. *Diviſio generum.*

Præterea arborum aliis decidunt folia: aliæ ſempiterna coma virent: quam differentiam antecedat neceſſe eſt prior: ſunt enim arborum quædam omnino ſylveſtres, quædam urbaniores: quas his placet nominibus diſtinguere. Ergo mites, quæ fructu, aut aliqua dote umbrarumve officio humanius vivant, non improbe dicantur urbanæ.

CAP. XX. *Quibus folia non decidant, & de rhododendro.*

Harum generi non decidunt, oleæ, lauro, palmæ, myrto, cupreſſo, pinis, ederæ, rhododendro, & quamvis herba dicatur, Sabinæ. Rhododendron, ut nomine apparet, à Græcis venit: alii nerion vocarunt, alii rhododaphnen, ſempiternum fronde, roſæ ſimilitudine caulibus fruticoſum: jumentis capriſque & ovibus venenum eſt: idem homini contra ſerpentium venena remedio.

CAP. XXI. *Item quibus folia non decidant, & quibus non omnia folia cadant, & quibus locis nulli arborum.*

Sylveſtrium generis folia non decidunt abieti, larici, pinaſtro, junipero, cedro, terebintho, buxo, ilici, aquifoliæ, ſuberi, taxo, tamarici. Inter utraque genera ſunt [26] adrachne in Græcia, & ubique unedo: reliqua enim folia decidunt his, præter-

quam in cacuminibus. Non decidunt autem & in fruticum genere cuidam rubo, & calamo. In Thurino agro, ubi Sybaris fuit, ex ipſa urbe proſpiciebatur quercus una, nunquam folia dimittens, nec ante mediam æſtatem germinans: idque mirum eſt, Græcis autoribus proditum, apud nos poſtea ſileri: nam locorum tanta vis eſt, ut circa Memphim Ægypti, & in Elephantine Thebaidis nulli arbori decidant, ne vitibus quidem.

CAP. XXII. *De natura foliorum cadentium, & quibus foliorum varii colores.*

Cæteræ omnes extra prædictas (etenim enumerare longum eſt) folia deperdunt: obſervatumque non areſcere, niſi tenuia, & lata, & mollia: quæ verò non decidant, callo craſſa & anguſta eſſe. Falſa definitio eſt, non decidere his, quarum ſuccus pinguior ſit: quis enim poteſt in ilice intelligere? Decidere Timæus Mathematicus ſole Scorpionem tranſeunte, ſideris vi, quodam veneno acris, putat. Cur ergo non eadem cauſa adverſum omnes polleat, jure miremur. Cadunt plurimis autumno: quædam tardius amittunt, atque in hyemes prorogant moras: nec intereſt maturius germinaſſe, utpote cum quædam primæ germinent, & inter noviſſimas nudentur: ut amygdalæ, fraxini, ſambuci: Morus autem noviſſime germinat, cum primis folia dimittit. Magna & in hoc vis ſoli: prius decidunt in ſiccis macriſque, & vetuſtæ prius arbori: multis etiam, antequam matureſcat fructus: in ſerotina ficu, & hyberna pyro, & malo granato eſt pomum tantum aſpici in matre. Neque his autem, quæ ſemper retinent comas, eadem folia durant: ſed ſubnaſcentibus aliis, tum areſcunt vetera: quod evenit circa ſolſtitium maximè. Foliorum unitas in ſuo cuique

genere permanet, præterquam populo, ederæ, crotoni, quam & Cici diximus vocari.

CAP. XXIII. *De populo tria genera, & quorum foliorum figura mutetur.*

Populi tria genera, alba, nigra, & quæ Libica appellatur, minima folio, ac nigerrima, fungisque enaſcentibus laudatiſſima. Alba folio bicolor, ſuperne candicans, inferiore parte viridi. Huic, nigræ, ut crotoni, folia in juventa circinatæ rotunditatis ſunt, vetuſtiora in angulos exeunt: è contrario ederæ angulоſa rotundantur. Populorum foliis grandiſſima lanugo: 27 evolat candidæ (tradita folio numeroſiore) candida ut julus. Folia granatis & amygdalis rubentia. Mirum in primis id, quod ulmo tiliæque, & oleæ, & populo albæ, & ſalici evenit; circumaguntur enim folia earum poſt ſolſtitium: nec alio argumento certius intelligitur ſidus confectum.

CAP. XXIV. *Quæ folia verſentur omnibus annis, quæ foliorum è palmis cura & uſus, & foliorum mirabilia.*

Eſt & publica omnium foliorum in ipſis differentia: namque pars inferior à terra herbido viret colore: ab eadem læviora, nervos callumque & articulos in ſuperiore habent parte: inciſuras verò ſubter, ut manus humana. Oleæ ſuperne candidiora, & minus lævia: item, ederæ. Sed omnium folia quotidie ad ſolem oſcitant, interiores partes tepeſieri volentia: ſuperior pars omnium lanuginem quantulancunque habet, quæ in aliis gentium lana eſt. In Oriente ſunes validos è palmæ foliis fieri dictum eſt, eoſque in humore utiliores eſſe: & apud nos ferè palmis à meſſe decerpuntur: ex his meliora, quæ ſeſe non diviſerint: ſiccantur ſub tecto quaternis diebus: mox in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

in ſole expanduntur, & noctibus relicta, donec candore inareſcant, poſtea in opera finduntur. Latiſſima fico, viti, platano: anguſta myrto, Punicæ, oleæ: capillata pino, cedro: aculeata aquifolio, & ilicum generi: nam junipero ſpina pro folio eſt: carnoſa cupreſſo, tamarici: craſſiſſima alno: longa harundini, ſalici, palmæ etiam duplicia: circinata pyro, mucronata malo, anguloſa ederæ, diviſa platano: inſecta pectinum modo piceæ, abieti: ſinuoſa toto ambitu robori: ſpinoſa cute, rubo. Mordacia ſunt quibuſdam, ut urticis: pungentia pino, piceæ, abieti, larici, cedro, aquifoliis. Pediculo brevi oleæ, & ilici: longo vitibus: tremulo populis, & iiſdem ſolis inter ſe crepitantia: jam & in pomo ipſo, mali quodam in genere, parva mediis emicant folia, interim & gemina. Præterea aliis circa ramos, aliis & in cacumine ramorum, robori & in caudice ipſa. Iam denſa, ac rara: ſemperque lata rariora. Diſpoſita myrto, concava buxo, inordinata pomis. Plura eodem pediculo exeuntia malis pyriſque. Ramuloſa ulmo, & cytiſo. Quibus adjicit Cato decidua, populea quernaque, animalibus jubens dari non perarida: bubus quidem & ficulnea, ilignaque & ederacea. Dantur & ex arundine, ac lauro. Decidunt ſorbo univerſa, cæteris paulatim. Et de foliis hactenus.

CAP. XXV. *De ordine naturæ in ſatis, & de flore arborum, & conceptu, & germinatione, & partu, & quo ordine floreant.*

Ordo autem naturæ annuus ita ſe habet. Primus eſt conceptus, flare incipiente vento Favonio circiter ferè VI. Idus Feb. hoc enim maritantur viveſcentia è terra, quo etiam equæ in Hiſpania, ut diximus: hic eſt genitalis ſpiritus mundi, à fovendo

vendo dictus, ut quidam exiſtimavere: flat ab Occaſu æquinoctiali, ver inchoans: [28] Catulitionem ruſtici vocant, geſtiente natura ſemina accipere, eoque animam inferente omnibus ſatis. Concipiunt variis diebus, & pro ſua quæque natura: alia protinus, ut animalia: tardius aliqua, & diutius gravida partus gerunt: quod germinatio ideo vocatur. Pariunt verò cum florent, flosq; ille ruptis conſtat utriculis. Educatio in pomo eſt: hoc & germinatio. Arborum flos eſt pleni veris indicium, & anni renaſcentis, flos gaudium arborum: tunc ſe novas, aliasque quam ſunt, oſtendunt: tunc variis colorum picturis in certamen uſque luxuriant. Sed hoc negatum pleriſque: non enim omnes florent, & ſunt triſtes quædam, quæque non ſentiant gaudia annorum. Nam neque ilex, picea, larix, pinus, ullo flore exhilarantur, natalesve pomorum recurſus annuos verſicolori nuntio promittunt: nec fici atque caprifici: protinus enim fructum flores gignunt. In ficis mirabiles ſunt & abortus, qui nunquam matureſcunt. Nec juniperi florent: quidam earum duo genera tradunt: alteram florere, nec ferre: quæ verò non floreat, ferre protinus baccis ſubnaſcentibus, quæ biennio hæreant: ſed id falſum: omnibusque iis dura facies ſemper: ſic & hominum multis fortuna ſine flore eſt. Omnes autem germinant, etiam quæ non florent magna & locorum differentiâ: quippe cum ex eodem genere quæ ſunt in paluſtribus, priora germinent: mox campeſtria, noviſſima in ſylvis: per ſe autem tardius pyri ſylveſtres, quam cætera. Primo Favonio germinant cornus, proxime laurus, pauloque ante æquinoctium tilia, acer: inter primas verò populus, ulmus, ſalix, alnus, nuces: feſtinat & plata-

platanus : cæteræ vere [29] cœpturo, aquifolium, terebinthus, paliurus, caſtanea, glandes : ſerotino autem germine malus, tardiſſimo ſuber. Quibuſdam geminatur germinatio, nimia ſoli ubertate, aut invitantis cœli voluptate : quod magis in herbis ſegetum evenit: in arboribus tamen nimia germinatio elaſſeſcit. Sunt aliæ naturales quibuſdam, præterque vernas, quæ ſuis conſtant ſideribus, quorum ratio aptius reddetur tertio ab hoc volumine : hyberna Aquilæ exortu, æſtiva Canis ortu, tertia Arcturi ; has duas quidam omnibus arboribus communes putant : ſentiri autem maxime in fico, vite, Punicis : cauſam afferentes, quoniam in Theſſalia Macedoniaque plurima tum ficus exeat: maxime tamen in Ægypto apparet hæc ratio. Et reliquæ quidem arbores, ut primum cœpere, continuant germinationem : Robur, & abies, & larix intermittunt tripartito, ac terna germina edunt : ideo & inter ſquamas corticum ſpargunt : quod omnibus arboribus in germinatione evenit, quoniam prægnantium rumpitur cortex. Eſt autem prima earum incipiente vere, circiter xv. diebus : iterum germinant tranſeunte Geminos ſole : ſic fit, ut [30] prima cacumina impelli ſecutis appareat, geniculato incremento. Tertia eſt earundem ad ſolſtitium breviſſima, nec diutius ſeptenis diebus : clareque & tunc cernitur excreſcentium cacuminum articulatio. Vitis ſola bis parturit, cum primum emittit uvam, iterum cum digerit. Eorum quæ non florent, partus tantum eſt, & maturitas : quædam ſtatim in germinatione florent, properantque in eo, ſed matureſcunt tarde, ut vites. Serotino quædam germinatu florent, maturantque celeriter, ſicuti morus, quæ noviſſima urbanarum germinat, nec

niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiſſima arborum: ſed cum cœpit, in tantum univerſa germinatio erumpit, ut una nocte peragat etiam cum ſtrepitu. Ex his, quæ hyeme Aquila exoriente (ut diximus) concipiunt, floret prima omnium amygdala menſe Ianuario: Martio verò pomum maturat. Ab ea proxime florent Armeniaca, dein tuberes, & præcoces: illæ peregrinæ, hæ coactæ. Ordine autem naturæ, ſylveſtrium primæ ſambucus, cui medulla plurima: & cui nulla, cornus maſcula: urbanarum malus, parvoque poſt, ut ſimul videri poſſit pyrus, & ceraſus, & prunus: ſequitur laurus, illamque cupreſſus: dein Punica, fici. At vites oleæ florentibus jam iis germinant: concipiunt Vergiliarum exortu: hoc ſidus illarum eſt. Floret autem ſolſtitio vitis, & quæ paulò ſerius incipit, olea. Defloreſcunt omnia ſeptenis diebus, non celerius: quædam tardius, ſed nulla pluribus bis ſeptenis: omnia & intra VIII. Idus Iulii, Eteſiarum præcurſu. Nec ſtatim fructus ſequitur in aliquibus:

CAP. XXVI. *De corno, & quo tempore quæ ferant, & quæ fructum non ferant, & quæ infelices exiſtimantur, & quæ facillime fructum perdunt, & quibus fructus, antequam folium, naſcantur.*

Cornus enim circa ſolſtitia reddit primò candidum, poſtea ſanguineum. Ex eo genere fœmina poſt autumnum fert baccas acerbas, & inguſtabiles cunctis animantibus: ligno quoque fungoſa & inutilis, cum mas è fortiſſimis quoque ſit: tanta differentia ab eodem genere fit. Sed & terebinthus meſſibus reddit ſemen, & acer, & fraxinus: nuces & mala, & pyra, præterquam hyberna aut præcocia, autumno. Glandiferæ ſerius

etiam-

etiamnum, Vergiliarum occaſu: eſculus tantum, autumno: incipiente autem hyeme quædam genera mali pyrique, & ſuber. Abies flores [31] croci colore circa ſolſtitium, ſemen reddit poſt Vergiliarum occaſum: Pinus autem & picea præveniunt germinatione xv. ferè diebus: ſemen verò poſt Vergilias & ipſæ reddunt. Citreæ & juniperus & ilex anniferæ habentur, novusque fructus in his cum annotino pendet. In maxima tamen admiratione pinus eſt: habet fructum matureſcentem: habet proximo anno ad maturitatem venturum, ac deinde tertio: nec ulla arborum avidius ſe promittit: quo menſe ex ea nux decerpitur, eodem matureſcit alia: & ſic diſpenſatur, ut nullo non menſe matureſcant: quæ ſe in arbore ipſa diviſere, [32] zamiæ vocantur: læduntque cæteras, niſi detrahantur. Fructum arborum ſolæ nullum ferunt, hoc eſt, ne ſemen quidem, tamarix ſcopis tantum naſcens, populus, alnus, ulmus Atinia, alaternus, cui folia inter ilicem & olivam. Infelices autem exiſtimantur, damnatæque religione, quæ neque ſeruntur unquam, neque fructum ferunt. Cremutius autor eſt, nunquam virere arborem, ex qua Phyllis ſe ſuſpenderit. Quæ gummi gignunt, poſt germinationem aperiuntur: gummi verò non niſi fructu detracto ſpiſſatur. Novellæ arbores carent fructu, quandiu creſcunt. Perdunt facillimè ante maturitatem, palma, ficus, amygdala, malus, pyrus: item Punica, quæ etiam roribus nimiis & pruinis florem amittit: qua de cauſa inflectunt ramos ejus, ne ſubrecti humorem infeſtum excipiant, atque contineant. pyrus & amygdala, etiam ſi non pluat, ſed fiat Auſtrinum cœlum, aut nubilum, amittunt florem & primos fructus, ſi cum defloruere tales dies fuerint. Ocyſ-
ſime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſime autem ſalix amittit ſemen, antequam omnino maturitatem ſentiat, ob id dicta Homero frugiperda: ſecutaque ætas ſcelere ſuo interpretata eſt hanc ſententiam, quando ſemen ſalicis mulieri ſterilitatis medicamentum eſſe conſtat: ſed in hoc quoque providens natura, facilè naſcenti & depacto ſurculo, incurioſius ſemen dedit. Vna tamen proditur ad maturitatem perferre ſolita, in Creta inſula, ipſo deſcenſu Iovis ſpeluncæ, torvum ligneumque magnitudine ciceris. Fiunt verò quædam & loci vitio infructuoſa, ſicut in Paro ſylva cædua, quæ nihil fert. Perſicæ arbores in Rhodo, florent tantum. Fit hæc differentia & ex ſexu: in iisque mares non ferunt: aliqui hoc permutantes, mares eſſe, quæ ferant, tradunt: facit & denſitas ſterilitatem. Gignentium autem quædam & lateribus ramorum & cacuminibus ferunt, ut pyrus, Punica, ficus, myrtus: cætero eadem natura, quæ frugibus: nanque & in eis ſpica in cacumine naſcitur, legumina in lateribus. Palma ſola (ut dictum eſt) in ſpathis habet fructum, racemis propendentem: reliquis ſub folio pomum, ut protegatur, excepta fico, cui folium maximum umbroſiſſimumque, & ideo ſupra id pomum: eidemque ſerius folium naſcitur, quam pomum. Inſigne proditur in quodam genere Ciliciæ, Cypri, Helladis, ficos ſub folio, groſſos verò poſt folium naſci. Ficus & præcoces habet, quas Athenis prodromos vocant: in Laconico genere maximæ ſunt,

CAP. XXVII. *De biferis & triferis, & quæ celerrime ſeneſcant, & de ætatibus earum.*

Et biferæ in eiſdem: in Cea inſula caprifici triferæ ſunt: primo fœtu ſequens evocatur, ſequenti tertius; hoc fici caprificantur: & caprifici autem ab

ab adverſis foliis naſcuntur. Biferæ & in malis ac pyris quædam, ſicut & præcoces: Malus ſylveſtris bifera: ſequens ejus fructus poſt Arcturum in apricis maximè. Vites quidem & triferæ ſunt, quas ob id inſanas vocant: quoniam in iis alia matureſcunt, alia turgeſcunt, alia florent. M. Varro autor eſt, vitem fuiſſe Smyrnæ apud mare biferam, & malum in agro Conſentino: hoc autem evenit perpetuo in Tacapenſi Africæ agro (de quo plura alias) ea eſt ſoli fertilitas. Trifera eſt & cupreſſus: nanque baccæ ejus colliguntur menſe Ianuario, & Majo, & Septembri: ternasque earum gerit magnitudines. Eſt verò & in ipſis arboribus etiam onuſtis peculiaris differentia: ſumma ſui parte fertilior eſt arbutus: quercus inferiore, juglandes, fici, mariſcæ. Omnes, quo magis ſeneſcunt, hoc maturius ferunt, & in apricis locis, nec pingui terra: ſylveſtriora omnia tardiora: quædam ex iis omnino non matureſcunt: item quæ ſubarantur, aut quæ ablaqueantur, celeriora neglectis: hæc & fertiliora. Eſt etiamnum ætatis differentia: Amygdala enim & pyrus in ſenecta fertiliſſimæ, ut & glandiferæ, & quoddam genus ficorum: cæteræ in juventa, tardiusq; maturantes: quod maxime notatur in vitibus: vetuſtioribus enim vinum melius, novellis copioſius. Celerrime verò ſeneſcit, & in ſenecta deteriorem fructum gignit malus: nanq; & minora poma proveniunt, & vermiculis obnoxia: qui & in ipſa arbore naſcuntur. Ficus ſolą ex omnium arborum fœtu, maturitatis cauſa medicatur: jam quidē ex portentis, quoniam majora ſunt pretia præpoſteris. Omnia autem celerius ſeneſcunt præfœcunda: quin & protinus moriuntur aliqua, cœlo fœcunditatem omnem eblandito: quod maximè vitibus evenit.

CAP. XXVIII.

CAP. XXVIII. *De moro.*

Contra morus tardiſſime ſeneſcit, fructibus minime laborans: tarde & quorum criſpa materies, ut acer, palma, populus; & ſubarata ocyus ſeneſcunt:

CAP. XXIX. *De ſylveſtribus.*

Sylveſtria autem tardiſſime. Atque in totum, omnis cura fertilitatem adjicit, fertilitas ſenectam: ideo & præflorent talia & prægerminant, atque in totum præcocia fiunt: quoniam omnis infirmitas cœlo magis obnoxia eſt. Multæ verò plura gignunt, ut diximus in glandiferis: inter quas laurus uvas ſuas: maximeque ſterilis, quæ non gignit aliud: ob id à quibuſdam mas exiſtimatur. Ferunt & avellanæ julos compactili callo, ad nihil utiles:

CAP. XXX. *De buxo, & faba Græca, ſive loto.*

Plurima verò buxus: nam & ſemen ſuum, & granum, quod 33 carthegon vocant, & à Septentrione viſcum, à Meridie hyphear: de quibus plura mox paulò: interdumque pariter res quaternas habent. Arborum quædam ſimplices, quibus à radice caudex unus: & rami frequentes, ut olivæ, fico, viti: quædam fruticoſi generis, ut paliurus, myrtus: item nux avellana: quinimò melior eſt & copioſior fructu, in plures diſperſa ramos. In quibuſdam omnino nullus, ut in ſuo genere buxo, loto tranſmarinæ. Quædam bifurcæ, atque etiam in quinas partes diffuſæ: quædam dividuæ, nec ramoſæ, ut ſambuci: quædam individuæ, ramoſæ, ut piceæ: quibuſdam ramorum ordo, ſicut piceæ, abieti: aliis inconditus, ut robori, malo, pyro: & abieti quidem ſubrecta diviſura, ramique in cœlum tendentes, non in latera proni. Mirum, cacuminibus eorum deciſis

moritur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

moritur: totis verò detruncatis durat: & ſi [34] in fra, quam rami fuere, præcidatur, quod ſupereſt vivit: ſi verò cacumen tantum auferatur, tot moritur. Alia ab radice brachiata, ut ulmus: ali in cacumine ramoſa, ut pinus, lotos, ſive fab Græca: quam Romæ à ſuavitate fructus, ſylveſtris quidem ſed ceraſorum penè natura, loto appellant: præcipuè domibus expetitur ramorun petulantia, brevi caudice, latiſſima expatiantiun umbra, & in vicinas domos ſæpe tranſilientium nulli opacitas brevior: nec aufert ſolem hyeme decidentibus foliis: nulli cortex jucundior, au oculos excipiens blandius: nulli rami longiore validioresque, aut plures, ut dixiſſe totidem arbores liceat: cortice pelles tingunt, radice lanas Malis proprium genus: ferarum enim roſtra reddunt, adhærentibus uni maximo minoribus. Ramorum aliqui cæci, qui non germinant: quoc natura fit, ſi non evaluere: aut pœna, cum deputatos cicatrix hebetavit. Quæ dividuis in ramo natura eſt, hæc viti in oculo, harundini in geniculo: omnium terræ proxima craſſiora. In longitudinem excreſcunt abies, larix, palma, cupreſſus, ulmus, & ſi qua uniſtirpia: ramoſarum ceraſus etiam in XL. cubitorum trabes, æquali per totum duûm cubitorum craſſitudine reperitur.

CAP. XXXI. *De ramis, & cortice, & radicibus arborum.*

Quædam ſtatim in ramos ſparguntur, ut mali. Cortex aliis tenuis, ut lauro, tiliæ: aliis craſſus, ut robori: aliis levis, ut malo, fico: idem ſcaber robori, palmæ: omnibus in ſenecta rugoſior. Quibuſdam rumpitur ſponte, ut viti: quibuſdam etiam cadit, ut malo, unedoni: carnoſus, ſuberi, populo: membranaceus, viti, harundini: libris

ſimilis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſimilis ceraſo: multiplex tunicis, ut vitibus, tiliæ, abieti: quibuſdam ſimplex, ut fico, harundini. Magna & radicum differentia: copioſæ fico, robori, platano; breves & anguſtæ, malo: ſingulares abieti, larici: (ſingulis enim innituntur, quanquam minimis in latera diſperſis:) craſſiores lauro & inæquales: item oleæ, cui & ramoſæ: at robori carnoſæ. Robora ſuas in profundum agunt: ſi Virgilio quidem credimus, eſculus, quantum corpore eminet, tantum radice deſcendit: Oleæ, malis & cupreſſis per ſumma cæſpitum: aliis recto meatu, ut lauro, oleæ: aliis flexuoſo, ut fico: minutis hæc capillamentis hirſuta, ut abies, multæque ſylveſtrium, è quibus montani prætenuia fila decerpentes, ſpectabiles lagenas, & alia vaſa nectunt. Quidam, non altius deſcendere radices, quam ſolis calor tepefaciat, idque natura loci tenuioris craſſiorisve, dixere: quod falſum arbitror. Apud autores certe invenitur, abietis, planta cum transferretur, VIII. cubitorum in altitudine, nec totam refoſſam, ſed abruptam. Maxima ſpatio atque plenitudine & citri eſt: ab ea platani, roboris, & glandiferarum. Quarundam radix vivacior ſuperficie, ut lauri: itaque cum trunco inaruit, reciſa etiam lætius fruticat. Quidam brevitate, radicum celerius ſeneſcere arbores putant: quod coarguunt fici, quarum radices longiſſimæ, & ſenectus ocyſſima. Falſum arbitror & quod aliqui prodidere, radices arborum vetuſtate minui: viſa etenim eſt annoſa quercus everſa vi tempeſtatis, & jugerum ſoli amplexa. Proſtratas reſtitui plerunque, & quadam terræ cicatrice reviviſcere, vulgare eſt: & familiariſſimum hoc platanis, quæ plurimum ventorum concipiunt propter denſitatem ramorum: quibus amputatis,

levatæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

levatæ onere in ſua ſcrobe reponuntur: factumque jam eſt hoc in juglandibus oleisque, ac multis aliis.

CAP. XXXII. *De prodigioſis arboribus, & quibus modis ſponte naſcantur, & quod non omnia ubique naſcantur, & quæ non alibi naſcantur arbores.*

Eſt in exemplis, & ſine tempeſtate, ullave cauſa alia, quam prodigii, cecidiſſe multas, ac ſua ſponte reſurrexiſſe: factum hoc populo Romano Quiritibus oſtentum Cimbricis bellis Nuceriæ in luco Iunonis, ulmo, poſtquam etiam cacumen amputatum erat, quoniam in aram ipſam procumbebat, reſtituta ſponte, ita ut protinus floreret: à quo deinde tempore majeſtas populi Romani reſurrexit, quæ antè vaſtata cladibus fuerat. Memoratur hoc idem factum & in Philippis, ſalice procidua atque detruncata: & Stagiris in Muſæo populo alba: omnia fauſti ominis. Sed maxime mirum, Antandri platanus etiam circundolatis lateribus reſtibilis ſponte facta, vitæque reddita longitudine xv. cubitorum, craſſitudine quatuor ulnarum. Arbores, quas naturæ debeamus, tribus modis naſcuntur: ſponte, aut ſemine, aut ab radice: cura numeroſior exiſtit: de qua ſuo dicemus volumine: nunc enim totus ſermo de natura eſt, multis modis miriſque memorabili. Nanque non omnia in omnibus locis naſci docuimus, nec tranſlata vivere: hocque alias faſtidio, alias contumacia, ſæpius imbecillitate eorum, quæ transferuntur, evenit: alias cœlo invidente, alias ſolo repugnante. Faſtidit balſamum alibi naſci: Aſſyria malus alibi ferre: necnon & palma naſci ubique, aut nata parere: vel cum promiſit etiam oſtenditque, ea educare, quæ tanquam in-

vita

ita peperit. Non habet vires frutex cinnami in
yriæ vicina perveniendi: non ferunt amomi nar-
ique deliciæ , ne in Arabia quidem ex India na-
e peregrinari : tentavit enim Seleucus rex. Illud
naxime mirum , ipſas arbores plerunque exorari
t vivant, atque tranſmigrent : aliquando & à ſo-
o impetrari, ut alienas alat , advenasque nutriat :
œlum nullo modo flecti : vivit in Italia piperis
rbor : caſiæ verò etiam in Septentrionali plaga :
xit & in Lydia thuris : ſed unde ſorbentes ſuc-
um omnem ex iis ſoles , coquentesque lacry-
nam ? Illud proxime mirum, mutari naturam in
ſdem locis , atque [35] pro indiviſo valere : Ce-
rum æſtuoſis partibus dederat ; at in Lyciis
hrygiisque montibus naſcitur : frigus inimicum
uro fecerat ; ſed in Olympo copioſior nulla eſt.
irca Boſphorum Cimmerium in Panticapæo ur-
e , omni modo laboravit Mithridates rex , &
eteri incolæ, ſacrorum certe cauſa laurum myr-
umque habere : non contigit, cum teporis arbo-
s abundent ibi, punicæ ficique , jam mali & py-
laudatiſſimæ : frigidas eodem tractu non genuit
bores,pinum, abietem, piceam : & quid attinet
Pontum abire ? juxta Romam ipſam caſtaneæ
raſique ægre proveniunt, Perſica in Tuſculano:
ecnon nuces Græcæ cum tædio inſeruntur, Tar-
cinâ ſylvis ſcatente earum.

CAP. XXXIII. *De cupreſſa : & quod ex terra nova aliqua ſæpe naſcantur , quæ in ea ante non fuerunt.*

Cupreſſus advena , & difficillime naſcentium
it , ut de qua verboſius ſæpiusque , quam de
mnibus aliis , prodiderit Cato : Natu moroſa,
uctu ſupervacua , baccis torva , folio amara,
dore violenta , ac ne umbra quidem gratioſa ,

materie

materie rara, ut penè fruticoſi generis, Diti ſacra, & ideo funebri ſigno ad domos poſita: fœmina ſterilis diu; metæ demum aſpectu non repudiata, diſtinguendis tantum pinorum ordinibus: nunc verò tonſilis facta in denſitate parietum, coercitaque gracilitate perpetuo [36] tenera. Trahitur etiam in picturas opere hiſtoriali: venatus claſſesve, & imagines rerum tenui folio, brevique, & virenti ſemper veſtiens. Duo genera earum: meta in faſtigium convoluta, quæ & fœmina appellatur: mas ſpargit extra ſe ramos deputaturque & accipit vitem: utraque autem immittitur in perticas aſſeresve amputatione ramorum, qui XIII. anno denariis ſingulis væneunt: quæſtuoſiſſima in ſatus ratione ſylva: vulgoque dotem filiarum antiqui [37] plantaria appellabant. Huic patria inſula Creta, quanquam Cato Tarentinam eam appellat, credo, quod primum eo venerit: & in Ænaria ſuccisa regerminat: ſed in [38] Creta quocunque loco terram moverit quiſpiam, [39] niſi ſeratur alia, hæc gignitur, protinusque emicat: illa verò etiam non appellato ſolo, ac ſponte, maximeque in Idæis montibus, & quos Albos vocant, ſummiſque jugis, unde nives nunquam abſunt, plurima: quod miremur, alibi non niſi in tepore proveniens, & nutricem magnopere faſtidiens. Nec terræ tantum natura circa has refert, aut perpetua cœli, verum & quædam temporaria vis: imbres aliquæ plerunque ſemina afferunt, & certo fluunt genere, aliquando etiam incognito: quod accidit Cyrenaicæ regioni, cum primum ibi laſerpitium natum eſt: ut in herbarum natura dicemus: nata eſt & ſylva urbi ei proxima imbre piceo craſſoque, circiter urbis Romæ annum [40] CCCCXXX.

CAP. XXXIV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XXXIV. *De edera.*

Edera jam dicitur in Aſia naſci : negaverat Theophraſtus, nec in India, niſi in monte mero: quin & Harpalum omni modo laboraſſe, ut ſereret eam in Medis, fruſtra: Alexandrum verò ob raritatem ita coronato exercitu, victorem ex India rediiſſe, exemplo Liberi patris: cujus Dei & nunc adornat thyrſos; galeasque etiam & ſcuta, in Thraciæ populis in ſolennibus ſacris: inimica arbori ſatisque omnibus : ſepulcraque ac muros rumpens: ſerpentium frigori gratiſſima, ut mirum ſit ullum honorem habitum ei. Duo genera ejus prima, ut reliquarum, mas, & fœmina: major traditur mas, corpore, & folio duriore etiam ac pinguiore, & flore ad purpuram accedente: utriusque autem flos ſimilis eſt roſæ ſylveſtri, niſi quod caret odore: ſpecies horum generum tres: eſt enim candida & nigra edera, tertiaque quæ vocatur helix. Etiamnum hæ ſpecies dividuntur in alias: quoniam eſt aliqua fructu tantum candida, alia & folio: fructum quoque candidum ferentium aliis denſus acinus, & grandior, racemis in orbem circumactis, qui vocantur corymbi: item ſelenitium, cujus eſt minor acinus, ſparſior racemus. Simili modo in nigra: alicui & ſemen nigrum, alii crocatum: cujus coronis Poëtæ utuntur, foliis minus nigris, quam quidam Nyſiam, alii Bacchicam vocant, maximis inter nigras corymbis. Quidam apud Græcos etiamnum duo genera hujus faciunt, à colore acinorum [41] erythranum & chryſocarpum. Plurimas autem habet differentias helix, quoniam folio maxime diſtat: parva ſunt & anguloſa concinnioraque, cum reliquorum generum ſimplicia ſint: diſtat & longitudine internodiorum, præcipuè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cipuè tamen ſterilitate, quoniam fructum non gignit. Quidam hoc ætatis eſſe, non generis exiſtimant: primoque helicem eſſe, fieri ederam vetuſtate: horum error manifeſtus intelligitur, quoniam helicis plura genera reperiuntur, ſed tria maxime inſignia: herbacea ac virens, quæ plurima eſt: altera candido folio: tertia verſicolor, quæ Thracia vocatur: etiamnum herbaceæ tenuiora folia, in ordinem digeſta, denſioraque: in alio genere diverſa omnia. Et in verſicolori alia tenuioribus foliis, & ſimiliter ordinatis denſioribusque eſt: alteri generi neglecta hæc omnia. Majora quoque aut minora ſunt folia, macularumque habitu diſtant: & in candidis alia ſunt candidiora. Adoleſcit in longitudinem maxime herbacea: arbores autem necat candida: omnemque ſuccum auferendo tanta craſſitudine augetur, ut ipſa arbor fiat: ſigna ejus folia maxima atque latiſſima: mammas erigentis, quæ ſunt cæteris inflexæ, racemi ſtantes, ac ſubrecti. Et quanquam omnium ederarum generi radicoſa brachia, huic tamen maxime ramoſa ac robuſta: ab ea nigræ. Sed proprium albæ, quod inter media folia emittit brachia utrinque ſemper amplectens: hoc & in muris, quamvis ambire non poſſit: itaque etiam pluribus locis intercifa, vivit tamen duratque: & totidem initia radicum habet, quot brachia, quibus incolumis & ſolida arbores ſugit ac ſtrangulat. Eſt & in fructu differentia albæ nigræque ederæ: quoniam aliis tanta amaritudo acini, ut aves non attingant. Eſt & rigens edera, quæ ſine adminiculo ſtat, ſola omnium generum, ob id vocata ciſſos: è diverſo nunquam niſi humi repens chamæciſſos.

CAP. XXXV.

CAP. XXXV. *De edera, quæ vocatur ſmilax.*

Similis eſt ederæ, è Cilicia quidem primum profecta, ſed in Græcia frequentior, quam vocant ſmilacem, denſis geniculata caulibus, ſpinoſis fruticoſa ramis, folio ederaceo, parvo, non anguloſo, à pediculo emittente pampinos, flore candido, olente lilium. Fert racemos labruſcæ modo, non ederæ, colore rubro, complexa acinis majoribus nucleos ternos, minoribus ſingulos, nigros duroſque: infauſta omnibus ſacris & coronis: quoniam ſit lugubris, virgine ejus nominis propter amorem juvenis Croci, mutata in hunc fruticem. Id vulgus ignorans, plerunque feſta ſua polluit, ederam exiſtimando: ſicut in Poëtis, aut Libero patre, aut Sileno, quis omnino neſcit quibus coronentur. E ſmilace fiunt codicilli: propriumque materiæ eſt, ut admota auribus levem ſonum reddat. Ederæ mira proditur natura ad experienda vina: ſi vas fiat ex ligno ejus, vina transfluere, ac remanere aquam, ſi quæ fuerit miſta.

CAP. XXXVI. *De aquaticis calamis, & fruticibus.*

Inter ea, quæ frigidis gaudent, & aquaticos frutices dixiſſe conveniat: principatum in his tenebunt Harundines, belli paciſque exprimentis neceſſariæ, atque etiam deliciis gratæ: tegulo earum domus ſuas Septentrionales populi operiunt: durantque ævis tecta alta: & in reliquo verò orbe cameras leviſſime ſuſpendunt: chartiſque ſerviunt calami; Ægyptii maxime, cognatione quadam papyri: probatiores tamen Gnidii, & qui in Aſia circa Anaïticum lacum naſcuntur. Noſtratibus fungoſior ſubeſt natura, cartilagine bibula, quæ cavo corpore intus, ſuperne tenui inareſcit ligno, fiſſilis præacuta ſemper acie, geniculata: cætero

gracilitas nodis diſtincta, leni faſtigio tenuatur in cacumina, craſſiore panniculæ coma: neque hac ſupervacua; aut enim pro pluma ſtrata cauponarum replet: aut ubi limoſiore callo induruit, ſicut in Belgis, contuſa & interjecta navium commiſſuris ferruminat textus, glutino tenacior, rimiſque explendis fidelior pice. Calamis Orientis populi bella conficiunt: calamis ſpicula addunt irrevocabili hamo noxia: mortem accelerant pinna addita calamis: fitque & ex ipſo telum aliud fracto in vulneribus: his armis ſolem ipſum obumbrant: propter hoc maxime ſerenos dies optant: odere ventos & imbres, qui inter illos pacem eſſe cogunt: ac ſi quis Æthiopas, Ægyptum, Arabas, Indos, Scythas, Bactros; Sarmatarum tot gentes, & Orientis, omniaque Parthorum regna diligentius computet, æqua ferè pars hominum in toto mundo calamis ſuperata degit: præcipuus hic uſus in Creta bellatores ſuos præcipitavit. Sed in hoc quoque, ut cæteris in rebus, vicit Italia: quando nullus ſagittis aptior calamus, quam in Rheno Bononienſi amne, cui plurima ineſt medulla, ponduſque volucre, contra flatus quoque pervicax
42 libra. Quippe non eadem gratia Belgicis: hæc & Creticis commendatioribus: quanquam præferantur Indi, quorum alia quibuſdam videtur natura, quando & haſtarum vicem præbent additis cuſpidibus. Harundini quidem Indicæ arborea amplitudo: quales vulgo in templis videmus. Differre mares ac fœminas in his quoque Indi tradunt: ſpiſſius mari corpus, fœminæ capacius: navigiorumque etiam vicem præſtant (ſi credimus) ſingula internodia: circa Aceſinem amnem maxime naſcuntur. Harundo omnis ex una ſtirpe numeroſa: atque etiam reciſa fœcundius reſurgit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſurgit. Radix natura vivax, geniculata & ipſa: folia Indicis tantum brevia: omnibus verò à nodo orſa, complexu tenues per ambitum inducunt tunicas: atq; à medio internodio cum plurimum deſinunt veſtire, procumbuntque. Latera harundini calamoque in rotunditatem bina, ſuper nodos alterno ſemper inguine, ut alterum ad dextra fiat, alterum ſuperiore geniculo ad læva per vices: inde exeunt aliquando rami, qui ſunt calami tenues. Plura autem genera: alia ſpiſſior denſiorque geniculis, brevibus internodiis: alia rarior, majoribus, tenuiorque & ipſa. Calamus verò alius totus concavus, quem ſyringiam vocant, utiliſſimus fiſtulis, quoniam nihil eſt ei cartilaginis atq; carnis. Orchomenius eſt continuo foramine pervius, quem auleticum vocant: hic tibiis utilior, fiſtulis ille. Eſt alius craſſiore ligno, & tenui foramine: hunc totum fungoſa replet medulla: alius brevior, alius procerior, exilior, craſſiorque. Fruticoſiſſimus, qui vocatur donax, non niſi in aquaticis natus: quoniam & hæc differentia eſt, multum prælata harundine quæ in ſiccis proveniat. Suum genus ſagittario calamo, ut diximus, ſed Cretico longiſſimis internodiis, obſequentique quo libeat flecti calefacto. Differentias faciunt & folia, non multitudine, verum robore & colore: valida Laconicis, & ab una parte denſiora, quales in totũ circa ſtagna gigni putant, diſſimiles amnicis, longisque veſtiri tunicis, ſpatioſius à nodo ſcandente complexu. Eſt & obliqua harundo, non in excelſitatem naſcens, ſed juxta terram fruticis modo ſe ſpargens, ſuaviſſima in teneritate animalibus: vocatur à quibuſdam [43] elegia. Eſt & in Italia naſcens adarca nomine, paluſtris, & cortice, tantum ſub ipſa coma, utiliſſima dentibus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quoniam vis eadem eſt quæ ſinapi. De Orchomenii lacus harundinetis accuratius dici cogit admiratio antiqua: Characiam vocabant craſſiorem firmioremque, plotiam verò ſubtiliorem, hanc in inſulis fluitantibus natam, illam in ripis expatiantis lacus: tertia harundo eſt tibialis calami, quem auleticon dicebant: nono hic anno naſcebatur: nam & lacus incrementa hoc temporis ſpatio ſervabat, prodigioſus ſi quando amplitudinem biennio extendiſſet: quod notatum apud Cheroniam infauſto Athenienſium prœlio; [44] & apud Lebadiam ſæpe notatur influente Cephiſſo. Cum igitur anno permanſit inundatio, proficiunt in aucupatoriam quoque amplitudinem: vocabantur Zeugitæ: contra bombyciæ maturius reciproco, graciles: fœminarum latiore folio atque candidiore; modica lanugine, aut omnino nulla, ſpadonum nomine inſignibus: hinc erant armamenta ad incluſos cantus: non ſilendo & reliquo curæ miraculo, ut venia ſit, argento jam potius cani; cædi ſolebant tempeſtive, uſque ad Antigenem tibicinem, cum adhuc ſimplici muſica uterentur, ſub Arcturo: ſic præparatæ aliquot poſt annos utiles eſſe incipiebant: tunc quoque multa domandæ exercitatione, & canere tibiæ ipſæ docendæ, comprimentibus ſe [45] lingulis, quod erat illis theatrorum moribus utilius. Poſtquam varietas acceſſit, & cantus quoque luxuria, cædi ante ſolſtitia cœptæ, & fieri utiles in trimatu, apertioribus earum lingulis ad flectendos ſonos: quæ inde ſunt & hodie. Sed tum ex ſua quanque tantum harundine congruere perſuaſum erat: & eam, quæ radicem anteceſſerat, lævi tibiæ convenire: quæ cacumen, dextræ: immenſum quantum prælatis, quas ipſe Cephiſſus abluiſſet. Nunc ſacrificæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ficæ Thuſcorum è buxo, ludicræ verò loto, oſſibusque aſininis & argento fiunt. Aucupatoria harundo à Panhormo laudatiſſima, piſcatoria Abaritana ex Africa: harundinis Italiæ uſus ad vineas maximè. Cato ſeri eam jubet in humidis agris, bipalio ſubacto prius ſolo, oculis diſpoſitis intervallo ternorum pedum: ſimul & corrudam, unde aſparagi fiant: concordare enim amicitiam:

CAP. XXXVII. *De ſalice, ejus genera octo, & quæ præter ſalicem ſint utilia ligaturis, & de rubis.*

Salicem verò circa, qua nulla aquaticarum utilior, licet populi vitibus placeant, & Cæcuba educent: licet alni ſepibus muniant, contraque erumpentium amnium impetus, riparum muro in tutela ruris excubent in aqua ſatæ, cæſæque denſius innumero hærede proſint. Salicis ſtatim plura genera: namq; & in proceritatem magnam emittunt jugis vinearum perticas, pariuntque baltheo corticis vincula: & aliæ virgas ſequacis ad vincturas lenticiæ: aliæ prætenues viminibus texendis, ſpectabili ſubtilitate: rurſus aliæ firmiores corbibus, ac plurimæ agricolarum ſupellectili: candidiores ablato cortice, levique tractatu: 46 vilioribus vaſis quam ſi è corio fiant, atque etiam ſupinarum in delicias cathedrarum aptiſſimæ. Cædua ſalici fertilitas, denſior tonſura ex brevi pugno verius, quam ramo; non, ut remur, in noviſſimis curanda arbore. Nullius quippe tutior eſt reditus minorisve impendii, aut tempeſtatum ſecurior: tertium locum ei in æſtimatione ruris Cato attribuit, prioremque quam olivetis, quamque frumento, aut pratis: nec quia deſint alia vincula; ſiquidem & geniſtæ, & populi, & ulmi, & ſanguinei frutices, & betulæ, & harundo fiſſa, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

harundinum folia, ut in Ligura, & vitis ipſa, reciſisque aculeis rubi, alligant, & intorta corylus. Mirumque contuſo ligno alicui majores ad vincula eſſe vires: Salici tamen præcipua dos. Finditur Græca rubens, candidiorque, Amerina, ſed paulò fragilior, ideo ſolido ligat nexu. In Aſia tria genera obſervant: nigram, utiliorem viminibus: candidam agricolarum uſibus: tertiam, quæ breviſſima eſt, helicem vocant. Apud nos quoque multi totidem generibus nomina imponunt: vimineam vocant, eandem purpuream: alteram nitelinam à colore, quæ ſit tenuior: tertiam Gallicam, quæ tenuiſſima. Nec in fruticum, nec in veprium cauliumve, neque in herbarum, aut alio ullo, quam ſuo genere, numerentur jure ſcirpi fragiles paluſtresque ad tegulum tegetesque: è quibus detracto cortice, candelæ luminibus & funeribus ſerviunt. Firmior quibuſdam in locis eorum rigor: namque iis velificant non in Pado tantum nautici, verum & in mari piſcator Africus, præpoſtero more vela intra malos ſuſpendens: & mapalia ſua Mauri tegunt: proximeque æſtimanti hoc videantur eſſe, quo inferiore Nili parte papyri ſunt uſu. Sed fruticoſi generis ſunt inter aquaticas & rubi, atque ſambuci fungoſi generis, aliter tamen, quam ferulæ. quippe plus ligni utique ſambuco: ex qua magis canoram buccinam tubamque credit paſtor, ibi cæſa ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat. Rubi mora ferunt, & alio genere ſimilitudinem roſæ, qui vocatur cynoſbatos: tertium genus Idæum vocant Græci à loco: tenuius eſt quam cætera, minoribusque ſpinis, & minus aduncis. Flos ejus contra lippitudines illinitur ex melle, & igni ſacro. contra ſtomachi quoque vitia bibitur ex aqua. Sambuci acinos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

habent nigros atque parvos, humoris lenti, inficiendo maximè capillo: qui & ipſi aqua decocti manduntur.

CAP. XXXVIII. *De ſuccis arborum, & natura materiarum, & de cædendis arboribus.*

Humor & cortici arborum eſt, qui ſanguis earum intelligi debet, non idem omnibus: Ficis lacteus: huic ad caſeos 47 figurandos coaguli vis: Ceraſis gummoſus, ulmis ſalivoſus, lentus a ſpinguis malis, vitibus ac pyris aquoſus. Vivaciora, quibus lentior: atque in totum corpori arborum, ut reliquorum animalium, cutis, ſanguis, caro, nervi, venæ, oſſa, medullæ. Pro cute cortex: Mirum, hic in moro medicis ſuccum quærentibus, ferè hora diei ſecunda, lapide incuſſus manat, altius fractus ſiccus videtur. Proximi plerisque adipes: ii vocantur à colore alburnum: mollis ac peſſima pars ligni, etiam in robore facile putreſcens, teredini obnoxia: quare ſemper amputabitur. Subeſt huic caro, cui oſſa: id eſt, materiæ optimum. Alternant fructus, quibus ſiccius lignum, ut olea, magis quam quibus carnoſum, ut ceraſus. Nec omnibus adipes carnesve largæ, ſicuti nec animalium acerrimis: neutrum habent buxus, cornus, olea: nec medullam, minimumq; etiam ſanguinis: ſicut oſſa non habent ſorba, carnem ſambuci, & plurimam ambæ medullam: nec harundines majore ex parte. In quarundam arborum carnibus pulpæ venæque ſunt: diſcrimen earum facile: Venæ latiores, candidioresque pulpæ, fiſſilibus inſunt: ideo fit, ut aure ad caput trabis quamlibet prælongæ admota, ictus ab altero capite vel graphii ſentiatur, penetrante rectis meatibus ſono: unde deprehenditur, an torta ſit materies, nodisque conciſa. Quibuſdam ſunt tubera,

ſicut ſunt in carne glandia: in iis nec vena, nec pulpa; quodam callo carnis in ſe convoluto: hoc pretioſiſſimum in 48 cedro & acere. Cætera menſarum genera fiſſis arboribus circinantur in pulpam: alioqui fragilis eſſet vena in orbem arboris cæſa. Fagis pectines tranſverſi in pulpa: apud antiquos inde & vaſis honos. M. Curius juravit ſe ex præda nihil attigiſſe, præter guttum ſaginum, quo ſacrificaret. Lignum in longitudinem fluctuatum, ut quæ pars fuit ab radice, validius ſidit. Quibuſdam pulpa ſine venis, mero ſtamine, & tenui conſtat: hæc maxime fiſſilia: alia frangi celeriora, quam findi, quibus pulpa non eſt, ut oleæ, vites: at è contrario, totum è carne corpus fico. Tota oſſea eſt ilex, cornus, robur, cytiſus, morus, ebenus, lotos, & quæ ſine medulla eſſe diximus. Cæteris nigricans color: fulvus cornus, in venabulis nitet inciſuris nodata propter decorem: Cedrus, & larix, & juniperus rubent.

CAP. XXXIX. *De larice, & abiete, & ſapino, & cætera hujuſmodi arboribus cædendis.*

Larix fœminam habet, quam Græci vocant ægida, mellei coloris. Inventum eſt pictorum tabellis, immortale nulliſque fiſſile rimis, hoc lignum proximum medullæ eſſe: in abiete leuſon Græci vocavere: Cedrus quoque duriſſima, quæ medullæ proxima, ut in corpore oſſa, deraſo modo limo. Et ſambuci interiora mire firma traduntur: namque, qui venabula ex ea faciunt, præferunt omnibus: conſtat enim ex cute & oſſibus. Cædi tempeſtivum quæ decorticentur, ut teretes, ad templa cæteraque uſus rotundi, cum germinant, alias cortice inextricabili, & carie ſubnaſcente ei, materiaq; nigreſcente. Tigna, & quibus aufert ſecuris corticem, à bruma ad Favonium:

aut

[a]ut ſi prævenire cogamur, Arcturi occaſu, & ante [e]um Fidiculæ: noviſſima ratione ſolſtitio. Dies ſiderum horum reddentur ſuo loco. Vulgo ſatis putant obſervare, ne quæ dedolandæ arbores ſternantur, ante editos ſuos fructus. Robur vere cæſum, teredinem ſentit: bruma autem neque [49] viatur, neque pandatur, alias obnoxium etiam ut torqueat ſeſe findatque: quod in ſubere tempeſtive quoque cæſo evenit. Infinitum refert & lunaris ratio: nec niſi à viceſima in triceſimam cædi volunt: inter omnes verò convenit, utiliſſime in coitu ejus ſterni, quem diem alii interlunii, alii ſilentis lunæ appellant. Sic certe Tib. Cæſar, concremato ponte naumachiario, larices ad reſtituendum cædi in Rhætia præfinivit. Quidam dicunt, ut in coitu & ſub terra ſit luna: quod fieri non poteſt, niſi noctu. At ſi competant coitus in noviſſimum diem brumæ, illa ſit æterna materies: proxime, cum ſupra dictis ſideribus: quidam & canis ortum addunt, & ſic cæſas materies in forum Auguſtum. Nec novellæ autem ad materiem, nec veteres utiliſſimæ. Circunciſas quoque ad medullam aliqui non inutiliter relinquunt, ut omnis humor ſtantibus defluat. Mirum, apud antiquos primo Punico bello claſſem Duelli Imperatoris ab arbore exciſa LX. die navigaſſe: contra verò Hieronem regem CCXX. naves effectas diebus XLV. tradit L. Piſo. Secundo quoque Punico bello, Scipionis claſſis XL. die à ſecuri navigavit: tantum tempeſtivitas etiam in rapida celeritate pollet. Cato hominum ſummus in omni uſu, de materiis hæc adjicit: Prælum è ſapino atra potiſſimum facito. Vlmeam, pineam, nuceam, hanc atque aliam materiem omnem cum effodies, luna decreſcente eximito poſt meridiem, ſine vento Auſtro. Tunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

erit tempeſtiva, cum ſemen ſuum maturum erit. Caveto, ne per rorem trahas, aut doles. Idemque mox: Niſi intermeſtri luna atque dimidiata, ne tangas materiem: tunc ne effodias, aut præcidas abs terra: diebus quatuor proximis, quibus luna plena fuerit, optime eximitur. Omnino caveto nigram materiam doles, neve cædas, neve tangas, niſi ſiccam, neve gelidam, neve rorulentam. Tiberius itidem & in capillo tondendo ſervavit interlunia: M. Varro adverſus defluvia præcepit obſervandum id à pleniluniis. Larici & magis abieti ſuccifis, humor diu defluit: hæ omnium arborum altiſſimæ ac rectiſſimæ: navium malis antennisque propter levitatem præfertur abies. Communia his pinoque, ut quadripartitos venarum curſus bifidosque habeant, vel omnino ſimplices. Ad fabrorum inteſtina opera medulla ſectilis: optima quadripartitis materies, & mollior, quam cæteræ: intellectus in cortice protinus peritis. Abietis quæ pars à terra fuit, enodis eſt: hæc, qua diximus, ratione fluviata decorticatur, atque ita ſapinus vocatur: ſuperior pars nodoſa, duriorque, fuſterna. Et in ipſis autem arboribus robuſtiores Aquiloniæ partes: & in totum deteriores ex humidis opacisque: ſpiſſiores ex apricis ac diuturnæ: ideo Romæ infernas abies ſupernati præfertur. Eſt per gentium quoque regiones in iis differentia: Alpibus Apenninoque laudatiſſimæ: in Gallia Iura ac monte Vogeſo: in Corſica, Bithynia, Pōnto Macedonia: deteriores Æneatica & Arcadica: peſſimæ Parnaſſia, & Euboica, quoniam ramoſæ ibi & contortæ, putreſcentesque facile. At Cedrus in Creta, Africa, Syria laudatiſſima: Cedri oleo peruncta materies, nec tineam, nec cariem ſentit. Iunipero eadem virtus, quæ cedro:

cedro: vaſta hæc in Hiſpania, maximeque baccæ ejus: medulla ejus ubicunque ſolidior etiam, quàm cedris. Publicum omnium vitium vocant ſpiras, ubi convolvêre ſe venæ atque nodi. Inveniuntur in quibuſdam, ſicut in marmore, centra: id eſt duritia clavo ſimilis, inimica ſerris: & quædam fortè accidunt, lapide comprehenſo aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo. Megaris diu ſtetit oleaſter in foro, cui viri fortes affixerant arma, quæ cortice ambiente ætas longa occultaverat. Fuitque arbor illa fatalis excidio urbis, præmonitæ oraculo, cùm arbor arma peperiſſet: quod ſucciſæ accidit, ocreis galeisque intus repertis. Ferunt lapides ita inventos, ad continendos partus eſſe remedio.

CAP. XL. *De materiis, de magnitudine arborum, & quæ cariem & ruinam non ſentiunt, & de perpetuitate materiarum.*

Ampliſſima arborum ad hoc ævi exiſtimatur Romæ viſa, quam propter miraculum Tiberius Cæſar in eodem ponte naumachiario expoſuerat advectam cum reliqua materie: duravitque ad Neronis principis amphitheatrum: fuit autem trabs è larice longa pedes CXX bipedali craſſitudine æqualis: quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo, faſtigium ad cacumen æſtimantibus. Fuit memoria noſtra & in porticibus ſeptorum à M. Agrippa relicta, æque miraculi cauſa quæ
50 diribitorio ſuperfuerat XX pedibus brevior, ſeſquipedali craſſitudine. Abies admirationis præcipuæ viſa eſt in navi, quæ ex Ægypto Caii principis juſſu, obeliſcum in Vaticano circo ſtatutum, quatuorque truncos lapidis ejuſdem ad ſuſtinendum eum, adduxit: qua nave nil admirabilius viſum in mari certum eſt. 51 CXX M modiûm

lentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

lentis pro ſaburra ei fuere: longitudo ſpatium obtinuit magna ex parte Oſtienſis portus latere lævo: ibi nanque demerſa eſt à Claudio principe, cum tribus molibus, turrium altitudine in ea exædificatis obiter Puteolano pulvere, advectisque: Arboris ejus craſſitudo quatuor hominum ulnas complectentium implebat. Vulgoque auditur [52] octoginta nummorum & pluris malos venundari ad eos uſus; rates verò connecti quadraginta ſeſtertiis pleraſque. At in Ægypto & Syria reges inopia abietis cedro ad claſſes feruntur uſi: maxima ea in Cypro traditur ad undeciremem Demetrii ſucciſa centum triginta pedum, craſſitudinis verò ad trium hominum complexum. Germaniæ prædones ſingulis arboribus cavatis navigant, quarum quædam & triginta homines ferunt. Spiſſiſſima ex omni materie, ideo & graviſſima, judicatur ebenus, & buxus, graciles natura: neutra in aquis fluitat, nec ſuber, ſi dematur cortex, nec larix. Ex reliquis [53] ſicciſſima lotos, quæ Romæ ita appellatur: deinde robur exalburnatum: & huic nigricans color, magisque etiam cytiſo, quæ proximè accedere ebenum videtur: quanquam non deſint, qui Syriacas terebinthos nigriores affirment. Celebratur & Thericles nomine, calices ex terebintho ſolitus facere torno, per quem probatur materies. Omnium hæc ſola ungi vult, meliorque oleo fit: colos mirè adulteratur juglande ac pyro ſylveſtri tinctis, atque in medicamine decoctis. Omnibus, quæ diximus, ſpiſſà firmitas: ab his proxima eſt cornus: quanquam non poteſt videri materies propter exilitatem, ſed lignum non alio penè, quam ad radios rotarum, utile: aut ſi quid cuneandum ſit in ligno, clavisve figendum ceu ferreis. Ilex item & oleaſter, & olea, atq; caſtanea,
carpi-

carpinus, populus: hæc & criſpa aceris modo, ſi ulla materies idonea eſſet ramis ſæpe deputatis: caſtratio illa eſt, adimitq; vires. De cætero pleriſq; eorum, ſed utique robori tanta duritia eſt, ut terebrari niſi madefactum non queat, & ne ſic quidem adactus avelli clavus: è diverſo clavum non tenet cedrus. Molliſſima tilia, eadem videtur & calidiſſima: argumentum afferunt quod citiſſimè aſcias retundat: calidæ & morus, laurus, edera, & omnes è quibus igniaria fiunt. Exploratorum hoc uſus in caſtris, paſtorumque reperit, quoniam ad excudendum ignem non ſemper lapidis occaſio eſt: teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi, vel foliorum facillimè conceptum. Sed nihil edera præſtantius quæ teratur, lauro quæ terat: probatur & vitis ſylveſtris, alia quàm labruſca, & ipſa ederæ modo arborem ſcandens. Frigidiſſima quæcunque aquatica: lentiſſima autem, & ideo ſcutis faciendis aptiſſima, quorum plaga contrahit ſe protinus, cluditque ſuum vulnus, & ob id contumacius tranſmittit ferrum: in quo ſunt genere fici, ſalix, tilia, betulla, ſambucus, populus utraque. Leviſſima ex his ficus & ſalix, ideoq; utiliſſimæ: omnes autem etiam ad ciſtas, quæque flexili crate conſtant: habent & candorem rigoremque, & in ſculpturis facilitatem. Eſt lentitia platano, ſed madida, ſicut alno: ſiccior eadem ulmo, fraxino, moro, ceraſo, ſed ponderoſior. Rigorem fortiſſimè ſervat ulmus, ob id cardinibus aſſamentiſque portarum utiliſſima, quoniam minime torquetur: permutanda tantùm ſic, ut cacumen ab inferiore ſit cardine, radix ſuperior. palma eſt mollis, & ſuber: ſpiſſa eſt malus, pyruſque, necnon acer; ſed fragilis, & quæcunque criſpa. In omnibus ſylveſtria

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& maſcula differentias cujusque generis augent: & infœcunda firmiora fertilibus, niſi quo in genere mares ferunt, ſicut cupreſſus & cornus. Cariem vetuſtatemque non ſentiunt cupreſſus, cedrus, ebenus, lotos, buxum, taxus, juniperus, oleaſter & olea: ex reliquis tardiſſimè larix, robur, ſuber, caſtanea, juglans. Rimam fiſſuramque non capit ſponte cedrus, cupreſſus, olea, buxum, maximè æternam putant, ebenum & cupreſſum, cedrumque, claro de omnibus materiis judicio in templo Epheſiæ Dianæ, utpote cum tota Aſia extruente quadringentis annis peractum ſit. Convenit tectum ejus eſſe è cedrinis trabibus: de ipſo ſimulacro Deæ ambigitur: cæteri ex ebeno eſſe tradunt: Mutianus ter Conſul, ex his qui proxime viſo eò ſcripſere, vitigineum & nunquam mutatum, ſepties reſtituto templo. Hanc materiam elegiſſe [54] eandem, Canetiam nomen artificis nuncupans: quod equidem miror cùm antiquiorem Minerva quoque, non modò Libero patre, vetuſtatem ei tribuat. Adjicit multis foraminibus nardo rigari, ut medicatus humor alat, teneatque juncturas, quas & ipſas eſſe modico admodum miror: Valvas eſſe è cupreſſo, & jam quadringentis propè annis durare materiem omnem novæ ſimilem. Id quoque notandum, valvas in glutinis compage quadriennio fuiſſe: Cupreſſus in eas electa, quoniam præter cætera uno in genere materiæ nitor maximè valeat æternus. Nonne ſimulacrum Vejovis in arce è cupreſſo durat, à condita Vrbe quingenteſimo quinquageſimo primo anno dicatum? memorabile & Vticæ templum Apollinis, ubi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita ut poſitæ fuere prima urbis ejus origine, annis mille centum octogintaocto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

taoćto. Et in Hiſpania Sagunti ajunt templum Dianæ à Zacyntho advectæ cum conditoribus, annis ducentis ante excidium Troiæ, ut autor eſt Bocchus, infraque oppidum ipſum id haberi: cui pepercit religione inductus Annibal: juniperi trabibus etiam nunc durantibus. Super omnia memoratur ædes in Aulide ejuſdem Deæ, ſeculis aliquot ante Troianum bellum exædificata: quonam genere materiæ ſcientia obliterata. In plenum dici poteſt, utique quæ odore præcellant, ea æternitate præſtare. A prædictis morus proxime laudatur, quæ vetuſtate etiam nigreſcit. Et quædam tamen in aliis diuturniora ſunt uſibus, quàm alia: ulmus in perflatu firma, robur defoſſum, & in aquis quercus obruta: eadem ſupra terram rimoſa facit opera torquendo ſeſe: larix in humore præcipua, & alnus nigra: robur marina aqua corrumpitur. Non improbatur & fagus in aqua, & juglans; hæ quidem in his, quæ defodiuntur, vel principales: item juniperus: eadem & ſubdialibus aptiſſima. Fagus & cerrus celeriter marceſcunt: Eſculus quoque humoris impatiens: contra adacta in terram in paluſtribus alnus æterna, oneriſque quantilibet patiens: ceraſus firma: ulmus & fraxinus lentæ, ſed facile pandantur, flexiles tamen, ſtanteſque à circunciſura ſiccatæ fideliores. Laricem in maritimis navibus obnoxiam teredini tradunt: omniaque præterquam oleaſtrum & oleam: quædam enim in mari, quædam in terra vitiis opportuniora.

CAP. XLI. *De teredinibus.*

Infeſtantium quatuor genera: Teredines capite ad portionem [55] graviſſimo, rodunt dentibus: hæ tantùm in mari ſentiuntur: nec aliam putant teredinem propriè dici: terreſtres tineas vocant:

culi-

culicibus verò ſimiles, thripas. Quartum eſt & è vermiculorum genere, quorum quidem alii putreſcente ſucco, ipſa materie: alii pariuntur, ſicut in arboribus, ex eo qui ceraſtes vocatur: cùm tantum eroſerit, ut circumagat ſe, generat alium. Hæc naſci prohibet in aliis amaritudo, ut cupreſſo: in aliis duritia, ut buxo. Tradunt & abietem circa germinationes decorticatam, qua diximus luna, aquis non corrumpi. Alexandri magni comites prodiderunt, in Tylo Rubri maris inſula arbores eſſe, ex quibus naves fierent, quas CC annis durantes inventas: & ſi mergerentur, incorruptas. In eadem eſſe fruticem baculis tantum idoneæ craſſitudinis, varium tigrium maculis, ponderoſum: & cùm in ſpiſſiora decidat, vitri modo fragilem.

CAP. XLII. *De materiis architecti, & quæ materies ad quid utilis, & quæ firmior materia in tectum.*

Apud nos materiæ finduntur aliquæ ſponte: ob id architecti eas fimo illitas ſiccari jubent, ut afflatus non noceant. Pondus ſuſtinere validæ, abies, larix, etiam in transverſum poſitæ: Robur, olea, incurvantur ceduntque ponderi: illæ renituntur, nec temere rumpuntur: priusque carie, quàm viribus, deficiunt. Et palmæ arbor invalida: in diverſum enim curvatur: at populus contra omnia inferiora pandatur: palma è contrario fornicatur. Pinus & cupreſſus adverſus cariem tineasque firmiſſimæ. Facilè pandatur juglans, fiunt enim & ex ea trabes: frangique ſe prænunciat ſtrepitu: quod in Antandro accidit, cùm è balneis territi ſono profugerunt. Pinus, piceæ, alni, ad aquarum ductus in tubos cavantur: obrutæ terra, plurimis durant annis: eædem ſi non integantur, citò ſene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſeneſcunt: mirum in modum fortiores, ſi humor extra quoque ſuperſit. Firmiſſima [56] ad tectum abies; Eadem valvarum repagulis, & ad quæcunque libeat inteſtina opera aptiſſima, ſive Græco, ſive Campano, ſive Siculo fabricæ artis genere, ſpectabils ramentorum crinibus, pampinato ſemper orbe ſe volvens ad incitatos runcinarum raptus: eadem & curribus; maximè ſociabilis glutino, in tantum, ut findatur ante quà ſolida eſt.

CAP. XLIII. *De glutinanda materia, & lignis ſectilibus.*

Magna autem & glutini ratio, propter ea quæ ſectilibus laminis, ac in alio genere operiuntur. Stamineam in hoc uſu probant venam, & vocant [57] fertilem, argumento ſimilitudinis, quoniam lacrymoſe criſpa, in omni genere & glutinum abdicant. Quædam, & inter ſe & cum aliis inſociabilia glutino, ſicut robur: ſed nec ferè cohærent, niſi ſimilia natura, ut ſi quis lapidem lignumque conjungat. Cornum maximè audit ſorbus, carpinus, buxus, poſtea tilia. Cuicunque operi facilia, flexilia omnia, quæ lenta diximus, præterque morus & caprificus. Durabilia ac ſectilia, quæ modice humida: arida enim lætius, quàm viridia, ſerris cedunt, præter robur & buxum, quæ pertinacius reſiſtunt, ſerrarumque dentes replent æqualitate inerti: qua de cauſa alterna inclinatione egerunt ſcobem. Obedientiſſima quocunque in opere fraxinus, eademque haſtis corylo melior, cornu levior, ſorbo lentior: Gallica verò etiam ad currus flexibilis. Vitem æmularetur ulmus, ni pondus eſſet in culpa. Facilis & fagus, quanquam fragilis & tenera: eadem ſectilibus laminis in tenui flexilis, capſiſque ac ſcriniis ſola utilis: ſecatur in laminas prætenues & ilex, colore

quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quoque non ingrata: ſed maximè fida iis quæ terantur, ut rotarum axibus: ad quos lentore fraxinus utilis, ſicut duritia ilex, & utroque legitur ulmus. Sunt verò & parvi uſus fabrilium miniſteriorum inſignes: ideoque proditum, terebris vaginas ex oleaſtro, buxo, ilice, ulmo, fraxino utiliſſimas fieri: ex iiſdem malleos, majores quoque è pinu & ilice. Et his autem major ad firmitatem cauſa tempeſtivæ cæſuræ, quàm immaturæ: quippe cùm ex olea duriſſimo ligno, cardines in foribus diutius immoti, plantæ modo germinaverint. Cato vectes aquifolios, laureos, ulmeos fieri jubet: Hyginus manubria ruſticis carpinea, iligna, cerrea. Quæ in laminas ſecantur, quorumque operimento veſtiatur alia materies, præcipua ſunt citrum, terebinthus, aceris genera, buxum, palma, aquifolium, ilex, ſambuci radix, populus. Dat & alnus, ut dictum eſt, tuber ſectile, ſicut citrum acerque: nec aliarum tubera in pretio: Media pars arborum criſpior, & quò propior radici minoribus magisque flexilibus maculis. Hæc prima origo luxuriæ, arborem alia integi, [58] & viliores ligno, pretioſiores cortice fieri, ut una arbor ſæpius væniret. Excogitatæ ſunt & ligni bracteæ; nec ſatis, cœpere tingi animalium cornua; dentes ſecari; lignumque ebore diſtingui, mox operiri. Placuit deinde materiem & in mari quæri: Teſtudo in hoc ſecta. Nuperque portentoſis ingeniis principatu Neronis inventum, ut pigmentis perderet ſe, plurisque væniret imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur: ſic terebinthum vinci jubent, ſic citrum pretioſius fieri, ſic acer decipi. Modò luxuria non fuerat contenta ligno: jam lignum [59] emi teſtitudinem facit.

CAP. XLIV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XLIV. *De arborum ætate & quæ genera arborum minimè durant. Similiter de viſco & Druidis.*

Vita arborum quarundam immenſa credi poteſt, ſiquis profunda mundi & ſaltus inacceſſos cogitet: verum ex his quas memoria hominum cuſtodit, durant in Linternino Africani prioris manu ſatæ olivæ: item myrtus eodem loco conſpicuæ magnitudinis: ſubeſt ſpecus, in quo manes ejus cuſtodire draco traditur. Romæ verò lotos in Lucinæ area, anno qui fuit ſine magiſtratibus CCCLXIX urbis, æde condita, incertum ipſa quanto vetuſtior: eſſe quidem vetuſtiorem non eſt dubium, cùm ab eo luco Lucina nominetur: hæc nunc circiter annum CCCCL habet. Antiquior illa eſt, ſed incerta ejus ætas, quæ capillata dicitur, quoniam Veſtalium virginum capillus ad eam defertur. Verùm altera lotos in Vulcanali, quod Romulus conſtituit ex victoria de decumis, æquæva urbi intelligitur, ut autor eſt Maſſurius: radices ejus in forum uſque Cæſaris per ſtationes municipiorum penetrant. Fuit cum ea cupreſſus æqualis, circa ſuprema Neronis principis prolapſa atque neglecta. Vetuſtior autem urbe in Vaticano ilex, in qua titulus æreis literis Hetruſcis, religione arborem jam tum dignam fuiſſe ſignificat. Tiburtes quoque originem multo ante urbem Romam habent; apud eos extant ilices tres, etiam Tiburto conditore eorum vetuſtiores, apud quas inauguratus traditur. Fuiſſe autem eum tradunt filium Amphiarai, qui apud Thebas obierit una ætate ante Iliacum bellum. Sunt autores, & Delphicam platanum Agamemnonis manu ſatam: & alteram in Caphyis Arcadiæ luco. Sunt hodie ex adverſo Ilienſium urbis juxta Helleſpontum in Prote-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Proteſilai ſepulcro arbores, quę omnibus 60 ephebiis ejus cum intantum accrevere ut Ilium aſpiciant, inareſcunt, rurſuſque adoleſcunt. Iuxta urbem autem quercus in Ili tumulo tunc ſatæ dicuntur, cùm cœpit Ilium vocari. Argis olea nunc etiam durare dicitur, ad quam Io in vaccam mutatam Argus alligaverit. In Ponto circa Heracleam aræ ſunt Iovis Stratii cognomine, ibique quercus duæ ab Hercule ſatæ, in eodem tractu portus eſt, Amyco Bebrycum rege interfecto clarus: ejus tumulus à ſupremo die lauro tegitur, quam inſanam vocant: quoniam ſi quid ex ea decerptum inferatur navibus, jurgia, fiant, donec abjiciatur. Regionem Aulocrenen diximus, per quam ab Apamia in Phrygiam itur: ibi platanus oſtenditur, ex qua pependit Marſya victus ab Apolline, quæ jam tum magnitudine electa eſt. Necnon palma Deli ab ejuſdem Dei ætate conſpicitur. Olympiæ oleaſter, ex quo primus Hercules coronatus eſt, & nunc cuſtoditur religioſe. Athenis quoque olea durare traditur in certamine edita à Minerva. E diverſo breviſſima vita eſt Punicis, fico, malis: & ex his præcocibus brevior quàm ſerotinis, dulcibus quàm acutis, & dulciori in Punicis: item in vitibus, præcipueque fertilioribus. Græcinus autor eſt ſexagenis annis duraſſe vites. Videntur & aquaticæ celerius interire. Seneſcunt quidem velociter, ſed è radicibus repullulant, laurus, & mali, & Punicæ. Firmiſſimæ ergo ad vivendum oleæ, ut quas durare annis cc inter autores conveniat. Eſt in ſuburbano Tuſculani agri colle, qui Corne appellatur, lucus antiqua religione Dianæ ſacratus à Latio, velut arte tonſili coma fagei nemoris: in hoc arborem eximiam ætate noſtra adamavit Faſſienus Criſpus,

bis Conſul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone privigno clarior poſtea, oſculari complectique eam ſolitus, non modo cubare ſub ea vinumque illi affundere. Vicina luco eſt ilex, & ipſa nobilis, xxxv pedum ambitu caudicis, x. arbores mittens ſingulas magnitudinis viſendæ: ſylvamq; ſola facit. Edera necari arbores certum eſt: ſimile quiddam & in viſco: tametſi tardiorem earum injuriam arbitrantur. Namque & hoc præter fructus agnoſcitur non in noviſſimis, mirabile: quædam enim in terra gigni non poſſunt, & in arboribus naſcuntur: nanque cum ſuam ſedem non habeant, in aliena vivunt, ſicut viſcum. Eſt & in Syria herba, quæ vocatur [61] cadytas, non tantum arboribus, ſed ipſis etiam ſpinis circumvolvens ſeſe: item circa Tempe Theſſalica, quæ polypodion vocatur & quæ dolichos ac ſerpyllum. Oleaſtro quoque deputato quod gignatur vocant phaunos: quod verò in ſpina fullonia hippophæſton, calyculis inanibus, foliis parvis, radice alba, cujus ſuccus ad detractiones in comitiali morbo utiliſſimus habetur. Viſci tria genera: nanque in abiete ac larice ſtelin dicit Eubœa naſci, hyphear Arcadia: viſcum autem in quercu, robore, ilice, pruno ſylveſtri, terebintho, nec aliis arboribus adnaſci, plerique. Copioſiſſimum in quercu, quod dryos hyphear vocant. In omni arbore, excepta ilice & quercu, differentiam facit odor viruſque: & folium non jucundi odoris in utroque viſco; amarum & lentum Hyphear ad ſaginanda pecora utilius: vitia modo purgat primò: dein pinguefacit, quæ ſuffecere purgationi: quibus ſit aliqua tabes intus, negant durare: ea medendi ratio æſtatis quadragenis diebus. Adjiciunt diſcrimen viſco, in his quæ folia amittant, & ipſi decidere: contra

inhæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

inhærere, nato in æterna fronde. Omnino autem
ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per alvum
avium redditum, maxime palumbis ac turdi: hæc
eſt natura, ut niſi maturatum in ventre avium,
non proveniat: altitudo ejus non excedit cubita-
lem, ſemper fruticoſi ac viridis. Mas fertilis, fœ-
mina ſterilis. Aliquando non fert; Viſcum tum fi
ex acinis qui colliguntur, meſſium tempore im-
maturi: nam ſi acceſſere imbres, amplitudine qui-
dem augentur, viſco verò marceſcunt: ſiccantu
deinde, & aridi tunduntur, ac conditi in aqua pu-
treſcunt duodenis ferè diebus: unumque hoc re-
rum putreſcendo gratiam invenit: inde in pro-
fluente rurſus malleo tuſi, amiſſis corticibus inte-
riore carne lenteſcunt. Hoc eſt viſcum pennis
avium tactu ligandis, juglandis oleo ſubactum
cum libeat inſidias moliri. Non eſt omittenda in
ea re & Galliarum admiratio: nihil habent Drui-
dæ (ita ſuos appellant Magos) viſco, & arbore in
qua gignantur (ſi modo ſit robur) ſacratius. Iam
per ſe roborum eligunt lucos: nec ulla ſacra ſin
ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque in-
terpretatione Græca poſſint Druidę videri. Enim
vero quicquid adnaſcatur illis, è cœlo miſſum
putant, ſignumque eſſe electæ ab ipſo Deo arbo-
ris: eſt autem id rarum admodum inventu, &
repertum magna religione petitur: & ante omnia
ſexta luna, quæ principia menſium annorumque
his facit, & ſeculi poſt triceſimum annum, quia
jam virium abunde habeat, nec ſit ſui dimidia.
Omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo, ſacri-
ficiis epuliſque rite ſub arbore præparatis, duo
admovent candidi coloris tauros, quorum cor-
nua tunc primum vinciantur: Sacerdos candida
veſte cultus arborem ſcandit: falce aurea demetit

candido

candido id excipitur ſago: tum deinde victimas immolant, precantes ut ſuum donum Deus proſperum faciat his quibus dederit. Fœcunditatem eo poto dari cuicunque animali ſterili arbitrantur, contraque venena omnia eſſe remedio: tanta gentium in rebus frivolis plerunque religio eſt.

LIBER XVII.

Proœmium.

CAP. I. *Arborum pretia mirabilia.*

NATVRA arborum, terra marique ſponte ſua provenientium, dicta eſt: reſtat earum, quæ arte & humanis ingeniis fiunt verius quam naſcuntur. Sed prius mirari ſuccurrit, quæ abſtulimus [1] penuria pro indiviſo poſſeſſa à feris, depugnante cum iis homine circa caducos fructus, circa pendentes verò & cum alitibus in tanta deliciarum pretia veniſſe, clariſſimo (ut equidem arbitror) exemplo L. Craſſi atque Cn. Domitii Ænobarbi. Craſſus orator fuit in primis nominis Romani: domus ei magnifica: ſed aliquanto præſtantior in eodem palatio Q. Catuli, qui Cimbros cum C. Mario fudit. Multo verò pulcherrima conſenſu omnium ætate ea in colle Viminali C. Aquilii, equitis Romani, clarioris illa etiam, quam Iuris civilis ſcientia, cum tamen objecta Craſſo ſua eſt. Nobiliſſimarum gentium ambo Craſſus atque Domitius, Cenſuram poſt Conſulatum ſimul geſſere, anno conditæ urbis DCLXII. frequentem jurgiis propter diſſimilitudinem morum: tum Cn. Domitius, ut erat vehemens natura, præterea accenſus odio, quod ex æmulatione avidiſſimum eſt, graviter increpuit

crepuit tanti Cenſorem habitare, pro domo ejus [2] ſeſtertium millies identidem promittens. Et Craſſus, ut præſens ingenio ſemper & faceto lepore ſolers, addicere ſe reſpondit, exceptis ſex arboribus. ac ne uno quidem denario, ſi adimerentur, emptam volente Domitio: Craſſus, Vtrumne igitur ego ſum, inquit, quæſo Domiti, exemplo gravis & ab ipſa mea Cenſura notandus, qui in domo, quæ mihi hæreditate obvenit, comiter habitem: an tu, qui H-S. millies ſex arbores æſtimes? Eæ fuere loti, patula ramorum opacitate laſcivæ, Cecina Largo è proceribus crebro in juventa noſtra eas in domo ſua oſtentante. Duraveruntque, quoniam & de longiſſimo ævo arborum diximus, ad Neronis principis incendia, quibus cremavit urbem, annis CLXXX. poſtea, cultu virides juveneſque, ni princeps ille acceleraſſet etiam arborum mortem. Ac ne quis vilem de cætero Craſſi domum, nihilque in ea jurgante Domitio fuiſſe dicendum præter arbores judicet, jam columnas [3] quatuor Hymettii marmoris, Ædilitatis gratia ad ſcenam ornandam advectas, in atrio ejus domus ſtatuerat, cum in publico nondum eſſent ullæ marmoreæ. Tam recens eſt opulentia: tantoque tunc plus honoris arbores domibus afferebant, ut ſine illis ne inimicitiarum quidem pretium ſervaverit Domitius. Fuere ab iis & cognomina antiquis: Fronditio militi illi, qui præclara facinora, Vulturnum tranſnatans, fronde capiti impoſita, adverſus Annibalem edidit: Stolonum Liciniæ genti: ita enim appellatur in ipſis arboribus fruticatio inutilis: unde & pampinatio inventa primo Stoloni dedit nomen. Fuit & arborum cura legibus priſcis: cautumque eſt XII. tabulis, ut qui injuria cæcidiſſet alienas, lueret in ſingu-

las

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

las æris xxv. Quid exiſtimamus, futurasne eas credidiſſe ad ſupra dictam æſtimationem illos, qui frugiferas tanti taxaverant? Nec minus miraculum in pomo eſt, multarum circa ſuburbana fructu annuo addicto binis millibus nummum, majore ſingularum reditu, quam erat apud antiquos prædiorum. Ob hoc inſita, & arborum quoque adulteria excogitata ſunt, ut nec poma pauperibus naſcerentur. Nunc ergo dicemus, quo maximè modo tantum ex his vectigal contingat, veram colendi rationem abſolutamque prodituri. Et ideo non vulgata tractabimus, nec quæ conſtare animadvertimus, ſed incerta atque dubia, in quibus maxime fallitur vita. Nam diligentiam in ſupervacuis affectare, non noſtrum eſt. Ante omnia autem in univerſum, & quæ ad cuncta arborum genera pertinent in commune, de cœlo terraque dicemus.

CAP. II. *De natura cœli ad arbores, & quam partem cœli ſpectare debeant.*

Aquilone maxime gaudent, denſiores ab afflatu ejus lætioresque, & materiæ firmioris. Qua in re plerique falluntur, cum in vineis pedamenta non ſint à vento eo opponenda, & id tantum à Septentrione ſervandum. Quinimo tempeſtiva frigora plurimum arborum firmitati conferunt, & ſic optime germinant: alioqui ſi blandiantur Auſtri, defatiſcentes, ac magis etiam in flore: nam ſi cum defloruere protinus ſequantur imbres, in totum poma depereunt: adeò ut amygdalæ & pyri, etiam ſi omnino nubilum fuit, Auſtrinusve flatus, amittant fœtus. Circa Vergilias quidem pluere, inimiciſſimum viti & oleæ. quoniam tunc coitus eſt earum: hoc eſt illud quatriduum oleis decretorium, hic articulus Auſtrinus nubili

ſpurci, quod diximus. Fruges quoque pejus matureſcunt Auſtrinis diebus, ſed celerius. Illa ſunt noxia frigora, quæ Septentrionibus aut præpoſteris fiunt horis. Hyemen quidem Aquiloniam eſſe, omnibus ſatis utiliſſimum: imbres verò tunc expetendi evidens cauſa eſt: quoniam arbores fœtu exinanitas, & foliorum quoque amiſſione languidas, naturale eſt avide eſurire: cibus autem earum imber. Quare tepidam eſſe hyemem, ut abſumpto partu arborum, ſequatur protinus conceptus, id eſt germinatio, ac deinde alia floreſcendi exinanitio, inutiliſſimum experimentis creditur: quinimo ſi plures ita continuentur anni, etiam ipſæ moriuntur arbores, quando nemini dubia pœna eſt in fame laborantium: ergo qui dixit hyemes ſerenas optandas, non pro arboribus vota fecit. Nec per ſolſtitia imbres vitibus conducunt: Hyberno quidem pulvere lætiores fieri meſſes, luxuriantis ingenii fertilitate dictum eſt: alioqui vota arborum frugumque communia ſunt, nives diutinas ſedere. Cauſa, non ſolum quia animam terræ, evaneſcentem exhalatione, includunt & comprimunt, retroque agunt in vires frugum atque radices: verum quod & liquorem ſenſim præbent, purum præterea leviſſimumque, quando nix aquarum cœleſtium ſpuma eſt. Ergo humor ex his non univerſus ingurgitans diluensque, ſed quomodo ſititur diſtillans, velut ex ubere alit omnia quæ non inundat. Tellus quoque illo modo fermenteſcit, & ſucci plena ac lacteſcentibus ſatis non effœta, cum tempus aperit, tepidis arridet horis: ita maxime frumenta pingueſcunt, præterquam ubi calidus ſemper aër eſt, ut in Ægypto. Continuatio enim & ipſa conſuetudo idem, quod modus aliubi, efficit: plurimumque prodeſt ubicunque,

cunque, non eſſe quod noceat. In majore parte orbis, cum præcoces excurrere germinationes, evocatæ indulgentia cœli, ſecutis frigoribus exuruntur: qua de cauſa ſerotinæ hyemes noxiæ ſylveſtribus quoque, quæ magis etiam dolent urgente umbra ſua, nec adjuvante medicina: quoniam veſtire teneras intorto ſtramento in ſylveſtribus non eſt. Ergo tempeſtivæ aquæ hybernis primum imbribus, deinde germinationem antecedentibus: tertium tempus eſt, cum educant poma, nec protinus, ſed jam valido fœtu. Quæ fructus ſuos diutius continent, longioresque deſiderant cibos, his & ſerotinæ aquæ utiles, ut viti, oleæ, Punicis. Hæ jam pluviæ generis cujusque arboribus diverſo modo deſiderantur, aliis alio tempore maturantibus: quapropter iiſdem imbribus quædam lædi videas, alia juvari, etiam in eodem genere, ſicut in pyris: alio die hyberna quærunt pluvias, alio vero præcocia, ut pariter quidem omnia deſiderent, Hybernum tempus, & ante germinationem. Quæ Aquilonem Auſtro utiliorem facit ratio, eadem mediterranea maritimis præfert (ſunt enim plerunque frigidiora) & montoſa planis, & nocturnos imbres diurnis. Magis fruuntur aquis ſata, non ſtatim auferente eas ſole. Connexa & ſitus vinearum, arbuſtorumque ratio eſt, quas in oras debeant ſpectare. Virgilius ad Occaſus ſeri damnavit: aliqui ſic maluere, quam in exortu: à pluribus meridiem probari adverto: nec abitror perpetuum quicquam in hoc præcipi poſſe. Ad ſoli naturam, ad loci ingenium, ad cœli cujusque [4] mores dirigenda ſolertia eſt: in Africa Meridiem vineas ſpectare, & ſi viti inutile, colono ſalubre eſt, quoniam ipſa meridianæ ſubjacet plagæ: quapropter qui ibi in Occaſum aut Septen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

triones conſeret, optime miſcebit ſolum cœlo, cum Virgilius Occaſus improbet. Nec de Septentrione relinqui dubitatio videtur: atqui in Ciſalpina Italia magna ex parte vineis ita poſitis, compertum eſt nullas eſſe fertiliores. Multum rationis obtinent & venti: in Narbonenſi provincia atque Liguria, & parte Hetturiæ, contra Circium ſerere imperitia exiſtimatur: eundemque obliquum accipere, providentia: is nanque æſtates ibi temperat, ſed tanta plerunque violentia, ut auferat tecta.

CAP. III. *De ſocietate cœli & terræ ad arbores.*

Quidam cœlum terræ parere cogunt: ut quæ in ſiccis ſerantur, Orientem ac Septentriones ſpectent: quæ in humidis, Meridiem. Nec non ex ipſis vitibus cauſas mutuantur, in frigidis præcoces ſerendo, ut maturitas antecedat algorem: quæ poma vitesque rores oderint, contra Ortus, ut ſtatim auferat ſol: quæ ament, ad Occaſus, vel etiam ad Septentriones, ut diutius eo fruantur. Cæteri verò ferè rationem naturæ ſecuti, in Aquilonem obverſas vites & arbores poni ſuáſere: odoratiorem etiam fieri talem fructum Democritus putat.

CAP. IV. *De qualitate regionum.*

Aquilonis ſitum, ventorumque reliquorum, diximus in ſecundo volumine, dicemusq; proximo plura cœleſtia: interim manifeſtum videtur ſalubritatis argumentum, quoniam in Meridiem etiam ſpectantium ſemper antè decidant folia, ſimilis & in maritimis cauſa: quibuſdam locis afflatus maris noxii, in plurimis iidem utiles: quibuſdam ſatis è longinquo aſpicere maria, jucundum: propius admoveri ſalis halitum, inutile. Similis & fluminum ſtagnorumque ratio: nebulis

adurunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

durunt, & æſtuantia refrigerant, opacitate, atque etiam rigore gaudent, quæ diximus. Quare experimentis optime creditur. A cœlo proximum eſt terræ dixiſſe rationem, haud faciliore tractatu: quippe non eadem arboribus convenit & frugibus plerumque: nec pulla, qualem habet Campania, ubique optima vitibus, aut quæ tenues exhalat nebulas: nec rubrica multis laudata. Cretam in Albenſium Pompeianorum agro & argillam cunctis ad vineam generibus anteponunt, quanquam præpingues, quod excipitur in eo genere. Invicem ſabulum album in Ticinenſi, multiſque in locis nigrum, itemque rubrum etiam pingui terræ permixtum, infœcundum eſt. Argumenta quoque iudicantium ſæpe fallunt: non utiq; lætum ſolum eſt, in quo proceræ arbores nitent, præterquam illis arboribus: quid enim abiete procerius? at quæ vixiſſe poſſit alia in loco eodem? Nec luxurioſa pabula pinguis ſoli ſemper indicium habent: nam quid laudatius Germaniæ pabulis? & tamen ſtatim ſubeſt harena tenuiſſimo cæſpitum corio. Nec ſemper aquoſa eſt terra, cui proceritas herbarum; non Hercule magis, quam pinguis, adhærens digitis, quod in argillis arguitur: ſcrobes quidem regeſta in eos nulla complet, ut denſa atque rara ad hunc modum deprehendi poſſit: ferroque omnis rubiginem obducit. Nec gravis aut levior juſto deprehenditur pondere: quod enim pondus terræ juſtum intelligi poteſt? Nec fluminibus aggeſta ſemper laudabilis, quando ſeneſcant ſata quædam aqua. Sed neque illa quæ laudatur, liu, præterquam ſalici, utilis ſentitur. Inter argumenta ſtipulæ craſſitudo eſt, tanta alioquin in Laborino Campaniæ nobili campo, ut ligni vice utantur: ſed idem ſolum ubicunq; arduum opere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

difficile cultu, bonis ſuis acrius penè quam vitiis poſſet, affligit agricolam. Et carbunculus, terra quæ ita vocatur, emendari vite macra putatur. Nam tophus ſcaber, natura friabilis, expetitur quoque ab autoribus. Virgilius & quæ filicem ferat, non improbat vitibus. Salſæque terræ multa melius creduntur, tutiora à vitiis innaſcentium animalium. Nec colles [5] opere nudantur, ſi quis perite fodiat: nec campi omnes minus ſoles atque perflatus, quam opus ſit, accipiunt: & quaſdam pruinis ac nebulis paſci diximus vites. Omnium rerum ſunt quædam in alto ſecreta, & ſuo cuique corde pervidenda. Quid, quod mutantur ſæpe judicata quoque, ac diu comperta? In Theſſalia circa Lariſſam emiſſo lacu frigidior facta ea regio eſt, oleæque deſierunt, quæ prius fuerant: item vites aduri, quod non antea, Ænos ſenſit admoto Hebro. Et circa Philippos cultura ſiccata regio mutavit cœli habitum: at in Syracuſano agro advena cultor elapidato ſolo, perdidit fruges luto, donec regeſſit lapides. In Syria levem tenui ſulco imprimunt vomerem, quia ſubeſt ſaxum exurens æſtate ſemina. Iam in quibuſdam locis ſimiles æſtus immodici, & frigorum effectus: eſt fertilis Thracia frugum rigore, æſtibus Africa & Ægyptus. In Chalcia Rhodiorum inſula locus quidam eſt in tantum fœcundus, ut ſuo tempore ſatum demetant hordeum, ſublatumque protinus ſerant, & cum aliis frugibus metant. Glareoſum oleis ſolum aptiſſimum in Venafrano, pinguiſſimum in Bætica. Pucina vina in ſaxo coquuntur: Cæcubæ vites in Pontinis paludibus madent. Tanta eſt argumentorum & ſoli varietas ac differentia. Cæſar Vopiſcus, cum cauſam apud Cenſores ageret, campos Roſeæ dixit Italiæ ſumen eſſe, in quibus perti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

perticas pridie relictas gramen operiret: ſed non niſi ad pabulum probantur. Non tamen indociles natura nos eſſe voluit & vitia confeſſa fecit, etiam ubi bona certa non fecerat: quamobrem primum crimina dicamus.

CAP. V. *Genera terrarum.*

Terram amaram ſive macram ſi quis probare velit, demonſtrant eam [6] atræ degeneresque herbæ: frigidam autem retorride nata: item uliginoſam, triſtia: rubricam oculi argillamque, operi difficillimas, quæque raſtros ac vomeres ingentibus glebis onerent: quanquam non quod operi, hoc & fructui ſit adverſum: item è contrario cineraceam, & ſabulum album: Nam ſterilis denſa, callo facile deprehenditur vel uno ictu cuſpidis. Cato breviter atque ex ſuo more vitia determinat: Terram carioſam cave: neve plauſtro, neve pecore impellas; quid putamus hac appellatione ab eo tantopere reformidari, ut penè veſtigiis quoque interdicat? redeamus ad ligni cariem, & inveniemus illa, quæ in tantum abominatur vitia, aridæ, fiſtuloſæ, ſcabræ, caneſcentis exeſæ, & pumicoſæ: plus dixit una ſignificatione, quam poſſit ulla copia ſermonis enarrari. Eſt enim interpretatione vitiorum, quædam non ætate (quæ nulla in ea intelligi poteſt) ſed natura ſua, anus terra: & ideo infœcunda ad omnia, atque imbecilla. Idem agrum optimum judicat ad radicem montium planitie in meridiem excurrente, qui eſt totius Italiæ ſitus: terram verò teneram, quæ vocetur pulla: erit igitur hæc optima & operi [7] ſatior. Intelligere modo libeat dictam mira ſignificatione teneram: & quicquid optari debet, in eo vocabulo invenietur: illa temperatæ ubertatis, illa mollis facilisque culturæ, nec madida, nec ſitiens: illa

poſt vomerem niteſcens: qualem fons ingeniorum Homerus in armis à Deo cœlatam dixit, addiditque miraculum nigreſcentis, quamvis fieret in auro. Illa quam recentem exquirunt improbæ alites vomerem comitantes, corvique aratoris veſtigia ipſa rodentes. Reddatur hoc in loco luxuriæ quoque ſententia, & aliqua in propoſitum: certè Cicero lux doctrinarum altera, Meliora, inquit, unguenta ſunt, quæ terram, quam quæ crocum ſapiunt: hoc enim maluit dixiſſe, quam redolent: ita eſt profecto: illa erit optima, quæ unguenta ſapiat. Quod ſi admonendi ſumus, qualis ſit terræ odor ille qui quæritur, contingit ſæpe etiam quieſcente ea ſub occaſum Solis, in quo loco arcus cœleſtis dejecerit capita ſua: & cum à ſiccitate continua immaduit imbre: tunc emittit illum ſuum halitum divinum ex Sole conceptum, cui comparari ſuavitas nulla poſſit. Is eſſe odor in commota debebit, repertuſque neminem fallet: ac de terra odor optime judicabit: talis ferè eſt in novalibus cæſa vetere ſylva, quæ conſenſu laudantur. Et in frugibus quidem ferendis eadem terra utilior intelligitur, quoties intermiſſa cultura quievit: quod in vineis non fit. Eoque diligentius eligenda eſt, ne vera exiſtat opinio eorum, qui jam Italiæ terram exiſtimavere laſſam. Operis quidem facultas in aliis generibus conſtat & cœlo: nec poteſt arari poſt imbres aliqua, ubertatis vitio lenteſcens. Contra, in [8] Byzacio Africæ illum centena quinquagena fruge fertilem campum, nullis, cum ſiccus eſt, arabilem tauris, poſt imbres vili aſello, & à parte altera jugi anu vomerem trahente, vidimus ſcindi. Terram enim terra emendari (ut aliqui præcipiunt) ſuper tenuem pingui injecta, aut gracili bibulaque ſuper humi-

dam

dam ac præpinguem, dementia operæ eſt: quid enim poteſt ſperare, qui talem colit?

CAP. VI. *De terra, quam Britannia & Gallia amat.*

Alia eſt ratio, quam Britannia & Gallia invenere alendi eam ipſa: quod genus vocant margam. Spiſſior ubertas in ea intelligitur: eſt autem quidam terræ adeps, ac velut glandia in corporibus, ibi denſante ſe pinguitudinis nucleo.

CAP. VII. *De Græcorum circa hæc doctrina.*

Non omiſere & hoc Græci: quid enim intentatum illis? Leucargillon vocant candidam argillam, qua in Megarico agro utuntur, ſed tantum in humida frigidaque terra. Illas Gallias Britanniasque locupletantes cum cura dici convenit: duo genera fuerant: plura nuper exerceri cœpta proficientibus ingeniis. Eſt enim alba, 9 ruffa, columbina, argillacea, tophacea, harenacea. Natura duplex, aſpera, aut pinguis: experimenta utriusq; in manus: uſusque geminus, aut ut fruges tantum alant, aut edant & pabulum. Fruges alit tophacea alba: quæ ſi ſit inter fontes reperta, eſt ad infinitum fertilis, verum aſpera tractatu: & ſi nimia injecta eſt, exurit ſolum. Proxima eſt ruffa, quæ vocatur capnumargos, intermiſto lapide terræ minutæ, harenoſæ: lapis contunditur in ipſo campo: primisque annis ſtipula difficulter cæditur propter lapides. Impendio tamen minimo, levitate dimidio minore, quàm cæteræ, invehitur: inſpergitur rara: ſale eam miſceri putant. Vtrunque hoc genus ſemel injectum in L. annos valet, & frugum & pabuli ubertate.

CAP. VIII. *De terrarum generibus.*

Quæ pingues eſſe ſentiuntur, ex his præcipua alba: plura ejus genera: mordaciſſimum, quod

ſupra diximus : alterum genus albæ [10] cretæ argentaria eſt : petitur ex alto , in centenos pedes actis plerunque puteis, ore anguſtatis, intus, ut in metallis , ſpatiante vena : hac maxime Britannia utitur. Durat annis LXXX , neque eſt exemplum ullius , qui bis in vita hanc eidem injecerit. Tertium genus candidæ [11] gliſchromargon vocant : eſt autem creta fullonia miſta pingui terra, pabuli quam frugum fertilior , ita ut meſſe ſublata ante ſementem alteram lætiſſimam ſecetur : dum in fruge eſt , nullum aliud gramen emittit : durat XXX annis : denſior juſto [12] cymini modo ſtrangulat ſolũ. Columbinam Gallia ſuo nomine eglecopalam appellat: glebis excitatur lapidum modo: ſole & gelatione ita ſolvitur , ut tenuiſſimas bracteas faciat: hæc ex æquo fertilis. Harenacea utuntur, ſi alia non ſit : in uliginoſis verò, & ſi alia ſit. Vbios gentium ſolos novimus , qui fertiliſſimum agrum colentes , quacunque terra infra tres pedes effoſſa , & pedali craſſitudine injecta lætificent : ſed ea non diutius annis x. prodeſt. Hedui & Pictones calce uberrimos fecere agros : quæ ſane & oleis, & vitibus utiliſſima reperitur. Omnis autem marga arato injicienda eſt, ut medicamentum rapiatur : & fimi deſiderat aliquantulum quæ primò plus aſpera, & quæ in herbas non effunditur: alioqui novitate, quæcunque fuerit, ſolum lædet, ne ſic quidem primo poſt anno fertilis. Intereſt & quali ſolo quæratur : ſicca enim humido melior, arido pinguis : temperato alterutra, creta vel columbina convenit.

CAP. IX. *De cineris uſu, & de fimo, & quæ ſata uberiorem terram faciant, & quæ urant.*

Tranſpadanis cineris uſus adeò placet , ut anteponant fimo jumentorum : quod quia leviſſimum eſt,

eſt, ob id exurunt: utroque tamen pariter non utuntur in eodem arvo, nec in arbuſtis cinere, nec quaſdam ad fruges, ut diximus. Sunt qui pulvere quoque uvas ali judicent, pubeſcentesque pulverent, & vitium arborumque radicibus aſpergant: quod certum eſt Narbonenſi provinciæ, & vindemias citius ſic eo coqui, quia plus pulvis ibi, quam ſol, confert. Fimi plures differentiæ: ipſa res antiqua: jam apud Homerum regius ſenex agrum ita ſuis manibus lætificans reperitur. Augeas rex in Græcia excogitaſſe traditur: divulgaſſe verò Hercules in Italia, quæ regi ſuo Stercutio Fauni filio ob hoc inventum immortalitatem tribuit. M. Varro principatum dat turdorum fimo ex aviariis: quod etiam pabulo boum ſuumque magnificat: neque alio cibo celerius pingueſcere aſſeverat. De noſtris moribus bene ſperare eſt, ſi tanta apud majores fuere aviaria, ut ex his agri ſtercorarentur. Proximum Columella columbariis, mox gallinariis facit; natantium alitum damnato. Cæteri autores conſenſu humanas dapes ad hoc in primis advocant: alii ex his præferunt hominum potus, in coriariorum officinis pilo madefacto: alii per ſeſe, aqua iterum, largiusque etiam, quam cum bibitur, admiſta: quippe plus jam ibi mali domandum eſt, cum, ad virus illud vini, homo acceſſerit. Hæc ſunt certamina, quibus invicem ad tellurem quoque alendam utuntur homines. Proxime ſpurcitias ſuum laudant: Columella ſolus damnat: alii cujuſcunque quadrupedis [13] ex cytiſo. Aliqui columbaria præferunt: proximum deinde caprarum eſt, ab hoc ovium, deinde boum, noviſſimum jumentorum. Hæ fuere apud priſcos differentiæ, ſimulque præcepta (ut invenio) re tali utendi, quando & hic vetuſtas

utilior:

utilior: viſumque jam eſt apud quoſdam provincialium, in tantum abundante geniali copia pecudum, farinæ vice cribris ſuperiniici, fœtore aſpectuque temporis viribus in quandam etiam gratiam, mutato. Nuper repertum, oleas gaudere maxime cinere è calcariis fornacibus. Varro præceptis adjicit, equino, quod ſit leviſſimum, ſegetes alendas: prata verò graviore, & quod ex hordeo fiat, multasque gignat herbas. Quidam etiam bubulo jumentorum præferunt, ovillumque caprino: omnibus verò aſininum, quoniam lentiſſime mandant: è contrario uſus adverſus utrumque pronuntiat. Inter omnes autem conſtat nihil eſſe utilius lupini ſegete, priuſquam ſiliquetur, aratro vel bidentibus verſa, manipulisve deſectæ circa radices arborum ac vitium obrutis. Etiam ubi non ſit pecus, culmo ipſo vel etiam filice ſtercorare arbitrantur. Cato ſtercus unde fiat, ſtramenta, lupinum, paleas, fabalia, ac frondes ilignas, quernasque. E ſegete evellito ebulum, cicutam, & circum ſalicta herbam auctam, ulvamque: ea ſubſternito ovibus, frondemque putridam. Vinea ſi macruerit, ſarmenta ſua comburito, & ibidem inarato: itemque ubi ſaturus eris frumentum, oves ibi delectato. Necnon & ſatis quibuſdam ipſis paſci terram dicit: ſegetem ſtercorant fruges, lupinum, faba, vicia. Sicut è contrario cicer, quia vellitur, & quia ſalſum eſt hordeum, fœnum Græcum, eruum, hæc omnia ſegetem exurunt, & omnia, quæ velluntur. Nucleos in ſegetem ne indideris. Virgilius & lino ſegetem exuri, & avena, & papavere arbitratur. Fimeta ſub dio concavo loco, & qui humorem colligat, ſtramento intecta, ne in ſole areſcant, palo è robore depacto fieri jubet: ita fore ne innaſcantur his ſerpentes. Fimum

miſcere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

miſcere terræ, plurimum refert Favonio flante, ac luna ſitiente. Id plerique prave intelligunt à Favonii ortu faciendum, ac Februario menſe tantum, cum id pleraq; ſata aliis poſtulent menſibus. Quocunque tempore facere libeat, curandum ut ab Occaſu æquinoctiali flante vento fiat, lunaque decreſcente ac ſicca: mirum in modum augetur ubertas effectusque ejus obſervatione tali.

CAP. X. *De ſatione arborum, & quod avulſione naſcuntur arbores.*

Abunde prædicta ratione cœli ac terræ, nunc de his arboribus dicemus, quæ cura hominum atque arte proveniunt. Nec pauciora prope ſunt genera: tam benigne naturæ gratiam retulimus: aut enim ſemine proveniunt, aut plantis radicis, aut propagine, aut avulſione, aut ſurculo, aut inſito & conſecto arboris trunco: nam folia palmarum apud Babylonios ſeri, atque ita arborem provenire, Trogum credidiſſe demiror. Quædam autem pluribus generibus ſeruntur, quædam omnibus. Ac pleraque ex his natura ipſa docuit, & in primis ſemen ſerere, cum decidens exceptumque terrâ viviſceret. Sed quædam non aliter proveniunt, ut caſtaneæ, [15] juglandes, cæduis duntaxat exceptis: & ſemine autem, quanquam diſſimili, ea quoque, quæ & aliis modis, ſeruntur, ut vites, & mala, atque pyra: nanque iis pro ſemine nucleus, non ut ſupra dictis fructus ipſe: & meſpila ſemine naſci poſſunt. Omnia hæc tarda proventu, ac degenerantia, & inſitu reſtituenda: interdum etiam caſtaneæ. Quibuſdam natura contra, omnino non degenerandi, quoquo modo ſerantur, ut cupreſſis, palmis, lauris. Nanque & laurus pluribus modis ſeritur: genera ejus diximus. Ex his Auguſta, & Baccalis, & Tinus ſimili modo ſeruntur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tur: baccæ menſe Ianuario Aquilonis afflatu ſiccante leguntur, expanduntúrque raræ, ne calefiant acervo: poſtea quidam fimo ad ſatum præparatas, urina madefaciunt: alii in qualo pedibus in profluente deculcant, donec auferatur cutis: alioquin uligo infeſtat, nec patitur naſci: in ſulco repaſtinato palmi altitudine, vicenæ ferè acervatim menſe Martio: eædem & propagine ſeruntur: triumphaliſque talea tantum. Myrti genera omnia in Campania baccis ſeruntur, Romæ propagine Tarentina. Democritus & alio modo ſeri docet, grandiſſimis baccarum tuſis leviter, ne grana frangantur, eaque intrita reſte circunlini atque ita ſeri: parietem fore denſitatis, ex quo virgulæ differantur. Sic & ſpinas ſepis cauſa ſerunt, tomice moris ſpinarum circunlita. 16 Pilas autem laurus & myrti inopia à trimatu tempeſtivum eſt transferre. Inter ea quæ ſemine ſeruntur, Mago in nucibus operoſus eſt: Amygdala in argilla molli meridiem ſpectante ſeri jubet: gaudere & dura calidaque terra: in pingui aut humida mori, ac ſterileſcere: ſerendas quam maxime falcatas & è novella, fimoque diluto maceratas per triduum, aut pridie quam ſerantur, aqua mulſa: mucrone defigi, aciem lateris in Aquilonem ſpectare: ternas ſimul ſerendas triangula ratione, palmo inter ſe diſtantes: denis diebus adaquari, donec grandeſcant. Iuglandes nuces porrectæ ſeruntur commiſſuris jacentibus. Pineæ nucleis ſeptenis ferè in ollas perforatas additis: aut ut laurus, quæ baccis ſeritur. Citrea grano & propagine: ſorba ſemine, & à radice planta, & avulſione proveniunt: ſed illa in calidis: ſorba & in frigidis & humidis. Natura & plantaria demonſtravit, multarum radicibus pullulante ſobole denſa, & patiente matre,

quas

quas enecet: ejus quippe umbra turba indigeſta premitur, ut in lauris, Punicis, platanis, cerasis, prunis: paucorum in hoc genere rami parcunt ſoboli, ut ulmorum palmarumque. Nullis verò tales pulluli proveniunt, niſi quarum radices amore ſolis atque imbris in ſumma tellure ſpatiantur. Omnia ea non ſtatim moris eſt in ſua locari, ſed prius nutrici dari, atque in ſeminariis adoleſcere, iterumque migrare: qui tranſitus mirum in modum mitigat etiam ſylveſtres: ſive arborum quoque ut hominum natura, novitatis ac peregrinationis avida eſt: ſive diſcedentes virus relinquunt, manſueſcuntque tractatu, ceu feræ, dum radici avellitur planta. Et aliud genus ſimile natura monſtravit: avulſique arboribus ſtolones vixere: quo in genere & cum perna ſua avelluntur, partemque aliquam è matris quoque corpore auferunt ſecum
17 fimbriato corpore. Hoc modo plantantur Punicæ, coryli, mali, ſorbi, meſpili, fraxini, fici, in primisque vites: cotoneum ita ſatum degenerat. Ex eodem inventum eſt ſurculos abſciſſos ſerere: hoc primo ſepis cauſa factum, ſambucis, cotoneo, & rubis depactis: mox & culturæ, ut populis, alnis, ſalici, quæ vel inverſo ſurculo ſeritur. Iam eæ ibi diſponuntur, ubi libeat eſſe eas: quamobrem ſeminarii curam antè convenit dici, quam tranſeatur ad alia genera: nanque ad id præcipuum eligi ſolum refert, quoniam nutricem indulgentiorem eſſe, quam matrem, ſæpe convenit. Sit ergo ſiccum ſuccoſumque, bipalio ſubactum, advenis hoſpitale, & quam ſimillimum terræ, in quam transferendæ ſint: ante omnia elapidatum, munitumque ad incurſum etiam gallinacei generis: quam minime rimoſum, ne penetrans ſol exurat fibras. Intervallo ſeſquipedum ſeri,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſeri, ne ſe inter ſe contingant. Præter alia vitia etiam verminoſa fiunt: ideo ſarriri convenit ſæpius, herbasque evelli: præterea ſemina ipſa fruticantia ſupputare, ac falcem pati conſueſcere. Cato & furcis crates imponi jubet, altitudine hominis, ad ſolem recipiendum: atque integi culmo ad frigora arcenda: ſic pirorum malorumque ſemina nutriri, ſic pineas nuces, ſic cupreſſos, ſemine ſatas & ipſas: minimis id granis conſtat, ut vix perſpici quædam poſſint: non omittendo naturæ miraculo, è tam parvo gigni arbores, tanto majore tritici & hordei grano, ne quis fabam reputet. Quid ſimile originis ſuæ habent malorum pyrorumque ſemina? his principiis reſpuentem ſecures materiem naſci, indomita ponderibus immenſis præla, arbores velis, turribus murisque impellendis arietes? Hæc eſt naturæ vis, hæc potentia: ſuper omnia erit, è lacryma naſci aliquid, ut ſuo loco dicemus. Ergo è cupreſſo fœmina (mas enim, ut diximus, non gignit) pilulæ collectæ, quibus docui menſibus ſiccantur ſole: ruptæque emittunt ſemen, formicis mire expetitum: ampliato etiam miraculo, tantuli animalis cibo abſumi natalem tantarum arborum. Seritur menſe Aprili, area æquata cylindris, aut volgiolis denſum, terraque cribris ſupercernitur pollicis craſſitudine: contra immane pondus attollere ſe non valet, retorqueturque ſub terra: ob hoc parcitur veſtigiis. Leniter rigatur à ſolis occaſu in trinis diebus, ut æqualiter bibat, donec erumpant: differuntur poſt annum dodrantali filo, cuſtodita temperie, ut viridi cœlo ferantur, ac ſine aura. Mirumque dictu, periculum eo tantum die eſt, ſi [18] roraverit quantuluncunque imbrem, aut ſi afflaverit: de reliquo tutæ ſunt perpetua ſecuritate, aquasque

quasque poſtea odere. Et zizipha grano ſeruntur menſe Aprili. Tuberes melius inſeruntur in pruno ſylveſtri, & malo cotoneo, & in Calabricæ: ea eſt ſpina ſylveſtris quæcunque: optimè & myxas recipit, utiliter & ſorbos.

CAP. XI. *De transferendis ſeminariis, & ulmis ſerendis, & ſcrobibus.*

Plantas ex ſeminario transferre in aliud, priusquam ſuo loco ponantur, operoſè præcipi arbitror, licet tranſlatione folia latiora fieri ſpondeant. Vlmorum, prius quàm folio veſtiantur, ſamara colligenda eſt circa Martias Calend. cùm flaveſcere incipit: deinde biduo in umbra ſiccata ferenda, denſa, [19] in refracto, terra ſuper minutatim cribrata, craſſitudine quæ in cupreſſis: pluviæ ſi non adjuvent, rigandum. Deferendæ ex arearum venis poſt annum in ulmaria, intervallo pedali in unamquamque partem. Maritas ulmos autumno ſerere utilius, quia carent ſemine: nam eæ è plantis ſeruntur: in arbuſtum quinquennes ſub urbe transferunt, aut (ut quibuſdam placet) quæ vicenum pedum eſſe cœperunt; ſulco, qui noverarius dicitur, altitudine pedum trium, pari latitudine, & eo amplius, circa poſitas, pedes terni undique è ſolido adaggerantur: Arulas id vocant in Campania: intervalla ex loci natura ſumuntur: [20] aridiores ſerendas in campeſtribus convenit. Populos & fraxinos, quia feſtinantius germinant, diſponi quoque maturius convenit, hoc eſt, ab Idibus Feb. plantis & ipſas naſcentes. In diſponendis arboribus arbuſtisque ac vineis, quincuncialis ordinum ratio vulgata & neceſſaria, non perflatu modò utilis, verùm & aſpectu grata, quocunque modo intueare, in ordinem ſe porrigente verſu. Populis eadem ratio ſemine,

qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

qua ulmos, ſerendi: transferendi quoque è ſeminariis eadem & ſylvis. Ante omnia igitur in ſimilem transferri terram aut meliorem oportet: nec è tepidis aut præcocibus in frigidos aut ſerotinos ſitus, ut neque ex his in illos: præfodere ſcrobes antè (ſi fieri poſſet) tantò prius, donec pingui cæſpite obducantur. Mago ante annum jubet, ut ſolem pluviasque combibant: aut ſi id conditio largita non ſit, ignes in medio fieri ante menſes duos, nec niſi poſt imbres in his ſeri. Altitudinem eorum in argilloſo aut duro ſolo trium cubitorum eſſe in quamque partem; In prunis palmo amplius: & ubique [21] caminata foſſura ore compreſſiore ſint: nigra verò terra duo cubita, & palmum quadratis angulis. Eadem menſura Græci autores conſentiunt, non altiores quino ſemipede eſſe debere, nec latiores duobus pedibus: nuſquam verò ſeſquipede minus altos, quoniam in humido ſolo ad vicina aquæ perveniant. Cato, ſi locus aquoſus ſit, inquit, latos pedes ternos in faucibus, imosque palmum & pedem, altitudine IV. pedum. eos lapide conſterni: aut ſi non ſit, perticis ſalignis viridibus: ſi neque eæ ſint, ſarmentis, ita ut in altitudinem ſemipedem trahantur. Nobis adjiciendum videtur ex prædicta arborum natura, ut altius demittantur ea quæ ſumma tellure gaudent, tanquam fraxinus, olea: hæc & ſimilia quaternos pedes oportet demitti: cæteris ſat eſt, ſi altitudinis pedes ternos effecerint. Excide, inquit, radicem iſtam Papyrius Curſor imperator, ad terrorem Præneſtinorum Prætoris deſtringi [22] ſecuri juſſa, teſtis innoxium abradi partes, quæ ſe nudaverint terra. Aliqui lapides rotundos ſubjici malunt, qui & contineant humorem, & tranſmittant: non idem planos face-

re, & à terreno arcere radicem, exiſtimantes: glarea ſubſtrata inter utranque ſententiam fuerit. Arborem nec minorem bima, nec majorem trima transferri quidam præcipiunt: alii, cùm annum impleat: Cato craſſiorem quinque digitis. Non omiſiſſet idem, ſi attineret, Meridianam cœli partem ſignare in cortice, ut tranſlata in iiſdem & aſſuetis ſtatueretur horis: ne Aquiloniæ Meridianis oppoſitæ ſolibus finderentur, & algerent Meridianæ Aquilonibus. Quod è diverſo affectant etiam quidam in vite ficoque, permutantes in contrarium: denſiores enim folio ita fieri, magisque protegere fructum, & minùs amittere: ficumque ſic etiam [23] ſcanſilem fieri. Plerique id demum cavent, ut plaga deputati cacuminis meridiem ſpectet, [24] ignari fiſſuris nimii vaporis opponi. Id quidem in horam diei quintam vel octavam ſpectare maluerim. Æque latet non negligendum, ne radices mora inareſcant, neve à Septentrionibus, aut ab ea parte cœli uſque ad Exortum brumalem vento flante effodiantur arbores, aut certè non adverſæ iis ventis radices præbeantur: propter quod emoriuntur, ignaris cauſæ agricolis. Cato omnes ventos, & imbrem quoque in tota tranſlatione damnat. Et hoc proderit, quamplurimum terræ, in qua vixerint, radicibus cohærere, ac totas ceſpite circunligari: cùm ob id Cato in corbibus transferri jubeat, proculdubio utiliſſime: Quidam ſummam terram contentus eſt ſubdi: quidam Punicis malis ſubſtrato lapide nō rumpi pomum in arboribus tradunt: Radices inflexas poni melius: Arborem ipſam ita locari, ut media ſit totius ſcrobis, neceſſarium. Ficus ſi ſcilla (bulborum hoc genus eſt) ſeratur, ocyſſimè ferre traditur pomum, neque vermiculationi obnoxium:

quo

quo vitio non carent reliqua poma, ſimiliter ſata. Radicum ejus magnam adhibendam curam, ut exemptas appareat, non evulſas, quis dubitet? qua ratione & reliqua confeſſa omittimus, ſicuti terram circa radices fiſtucato ſpiſſandam, quod Cato primum in ea re eſſe cenſet: plagam quoque à trunco oblini fimo, & foliis præligari præcipiens.

CAP. XII. *De intervallis plantandarum arborum, & umbris, & ſtillicidiis, & ubi plantari debeant.*

Hujus loci pars eſt ad intervalla pertinens: quidam punicas, & myrtos, & lauros denſiores ſeri juſſerunt, in pedibus tamen novenis; Malos amplius paulo, & magis etiam pyros, magiſque amygdalas, & ficus: quod optimè dijudicabit ramorum amplitudinis ratio, locorumque, & umbræ cujuſque arboris: quoniam has quoque obſervari oportet. Breves ſunt, quamvis magnarum arborum, quæ in orbem ramos circinent, ut in malis pyriſque: eædem enormes cerafis, lauris. Iam quædam umbrarum proprietas: Iuglandium gravis & noxia, etiam capiti humano, omnibuſque juxta ſatis: necat germina & pinus ſed ventis utraque quoniam reſiſtit & protecta vinearum ratione egent: ſtillicidia pinus, quercus, ilicis ponderoſiſſima: nullum cupreſſi, umbra minima, & in ſe convoluta: Ficorum levis, quamvis ſparſa: ideoque inter vineas ſeri non vetantur: Vlmorum levis, etiam nutriens, quacunque opacat. Attico hæc quoque videtur è graviſſimis: nec dubito, ſi emittantur in ramos: conſtrictæ quidem [25] ullius noxiam eſſe non arbitror: jucunda & platani, quanquam craſſa: licet gramini credere non ſoli, haud alia lætius operiente toros: Populo nulla, ludentibus foliis: pinguis alno, ſed paſcens ſata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſata. Vitis ſibi ſufficit, mobili folio, jactatuque crebro ſolem umbra temperans, eodem gravi protegens in imbre. Omnium ferè levis umbra, quorum pediculi longi. Non faſtidienda hæc quoque ſcientia, atque non in ultimis ponenda, quando quibuſque ſatis umbra aut nutrix, aut noverca eſt. Iuglandium quidem, pinorumque, & picearum, & abietis, quæcumque attigere, non dubie venenum eſt. Stillicidii brevis definitio eſt: omnium quæ projectu frondis ita defenduntur, ut per ipſas non defluant imbres, ſtilla ſæva eſt: ergo plurimum intererit hac in quæſtione, terra in qua ſeremus, in quantum arbores quaſque alat. Iam per ſe colles minora quærunt intervalla: ventoſis locis crebriores ſeri conducit: Olea tamen maximo intervallo, de qua Catonis Italica ſententia eſt: in XXV. pedibus minimum, plurimum XXX. ſeri: ſed hoc variatur locorum natura: non alia major in Bætica arbor: in Africa verò (fides penes autores erit) miliarias vocari multas narrant à pondere olei, quod ferant annuo proventu: ideo LXXV. pedes Mago intervallo dedit undique: etiam in macro ſolo ac duro, atque ventoſo, cùm minimum XLV. Bætica quidem uberrimas meſſes inter oleas metit. Illam inſcitiam pudendam eſſe convenit, adultas interlucare juſto plus, & in ſenectam præcipitare, aut (plerunque ipſis qui poſuere, coarguentibus imperitiam ſuam) totas excidere. Nihil eſt fœdius agricolis, quàm geſtæ rei pœnitentia, multo ut præſtet laxitate delinquere.

CAP. XIII. *Quæ arbores tarde creſcant, & quæ celeriter: & de Sabina.*

Quædam autem tarde creſcunt, & in primis ſemine tantum naſcentia, & longo ævō durantia:

at

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

at quæ cito occidunt, velocia ſunt, ut ficus, Punica, prunus, malus, [26] pyrus, myrtus, ſalix: & tamen antecedunt divitiis: in trimatu enim ferre incipiunt, oſtendentes & ante: ex his lentiſſima pyrus, ocyſſima omnium [27] cypirus, & pſeudocypirus frutex; protinus enim floret, ſemenque profert. Omnia verò celerius adoleſcunt ſtolonibus ablatis, unamque in ſtirpem redactis alimentis. Eadem natura & propagines docuit: rubi nanque curvati gracilitate & ſimul proceritate nimia, defigunt rurſus in terram capita, iterumque naſcuntur ex ſeſe, repleturi omnia, ni reſiſtat cultura, prorſus ut poſſint videri homines terræ cauſa geniti: ita peſſima atque execranda res, propaginem tamen docuit, ac viviradicem: eadem autem natura eſt ederis. Cato propagari præter vitem tradit ficum, oleam, Punicam, malorum genera omnia, laurum, prunos, myrtos, nuces avellanas, & præneſtinas, platanum. Propaginum duo genera: ramo ab arbore depreſſo in ſcrobem quatuor pedum quoquo, & poſt biennium amputato flexu, plantaque tranſlata poſt trimatum: quas ſi longius ferre libeat, in qualis ſtatim, aut vaſis fictilibus defodere propagines aptiſſimum, ut in iis transferantur. Alterum genus luxurioſius, radices in ipſa arbore ſolicitando, trajectis per vaſa fictilia vel qualos ramis, terraque circumpactis: atque hoc blandimento impetratis radicibus, inter poma ipſa & cacumina (in ſumma enim cacumina hoc modo petuntur) audaci ingenio arborem aliam longè à tellure faciendi, eodem, quo ſupra, biennii ſpatio abſciſſa propagine, & cum qualis illis ſata. Sabina herba propagine ſeritur & avulſione: tradunt fæce vini, aut è parietibus latere tuſo mire ali: iiſdem modis roſmarinum

ſerunt

ſerunt & ramo, quoniam neutri ſemen: Rhododendron propagine & ſemine.

CAP. XIV. *De ſatione arborum, & inſitione, & quomodo inventa ſit tenera inſerendi emplaſtratio.*

Semine quoque inſerere natura docuit, raptim avium fame devorato, ſolidoque, & alvi tepore madido, cum fœcundo fimi medicamine abjecto in mollibus arborum lecticis, & ventis ſæpe tranſlato in aliquas corticum rimas: unde vidimus cerasum in ſalice, platanum in lauro, laurum in ceraſo, & baccas ſimul diſcolores. Tradunt & monedulam condentem ſemina in theſauros cavernarum, ejuſdem rei præbere cauſas. Hinc nata inoculatio ſutoriæ ſimili [28] fiſtula aperiendi in arbore oculum cortice exciſo, ſemenque includendi eadem fiſtula ſublatum ex alia. In ficis autem & malis hæc fuit inoculatio antiqua: Virgiliana quærit ſinum in nodo gemmæ expulſi corticis, gemmamque ex alia arbore includit. Et hactenus natura ipſa docuit: Inſitionem autem caſus, magiſter alius, & pene numeroſior, ad hunc modum: Agricola ſedulus caſam ſepis munimento cingens, quo minus putreſcerent ſudes, limen ſubdidit ex edera: at illæ vivaci morſu apprehenſæ, ſuam ex alieno fecere vitam, apparuitque truncum eſſe pro terra. Aufertur ergo ſerra æqualiter ſuperficies, lævigatur falce truncus. Ratio poſtea duplex: & prima inter corticem lignumque inſerendi: timebant priſci truncum findere: mox inforare auſi, medio, ipſique medullæ calamum imprimebant, unum inſerentes, neque enim plures capiebat medulla. Subtilior poſtea ratio vel ſenos adjecit, mortalitati eorum & numero ſuccurrere perſuaſa, per media trunco leniter fiſſo, cuneoque tenui fiſſuram

ram cuſtodiente, donec cuſpidatim deciſus deſcendat in rimam calamus. Multa in hoc ſervanda: primum omnium, quæ patiatur coitum talem arbor, & cujus arboris [29] calamus. Variè quoque & non iiſdem in partibus ſubeſt omnibus ſuccus: vitibus ficisque media ſicciora, & è ſumma parte conceptus, ideo illinc ſurculi petuntur: oleis circa media ſuccus; inde & ſurculi: cacumina ſitiunt. Facillime coaleſcunt, quibus eadem corticis natura, quæque pariter florentia, ejuſdem horæ germinationem ſuccorumque ſocietatem habent. Lenta enim res eſt, quoties humidis repugnant ſicca, mollibus corticum, duri. Reliqua obſervatio, ne fiſſura in nodo fiat: repudiat quippe advenam inhoſpitalis duritia: ut in parte nitidiſſima, ne longior multo tribus digitis ne obliqua, ne tranſlucens. Virgilius ex cacumine inſeri vetat: certumque eſt, ab humeris arborum orientem æſtivum ſpectantibus ſurculos petendos, & è feracibus, & è germine novello, niſi vetuſtæ arbori inſerantur: ii enim robuſtiores eſſe debent. Præterea ut prægnantes, hoc eſt, gemmatione turgentes, & qui parere illo ſperaverint anno: bimi utrique, nec tenuiores digito medio. Inſeruntur autem & inverſi, cum id agitur, ut minor altitudo in latitudinem ſe fundat. Ante omnia gemmantes nitere conveniet, nihil uſquam hulceroſum eſſe aut retorridum: ſpei favet medulla calami commiſſuræ, ſi in matre ligni corticisque jungatur: id enim ſatius, quam foris cortici æquari. Calami exacutio medullam ne nudet: tenui tamen fiſtula detegat, ut faſtigatio lævi deſcendat cuneo, tribus non ampliore digitis: quod facillime contingit, tinctum aqua, radentibus. Ne exacuatur in vento, nec cortex à ligno decedat alterutri:

calamus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

calamus ad corticem uſque ſuum deprimatur. Ne luxetur, dum deprimitur : neve cortex replicetur in rugas: ideo lacrymantes calamos inſeri non oportet, non hercule magis, quam aridos : quia illo modo labat humore nimio cortex, hoc vitali defectu non humeſcit neque concorporatur. Id etiam religionis ſervant, ut luna creſcente : ut calamus utraque deprimatur manu : & alioquin in hoc opere duæ ſimul manus minus nituntur, neceſſario temperamento. Validius enim demiſſi tardius ferunt, fortius durant : contrario ex diverſo. Ne hiſcat nimium rima, laxeque capiat ; aut ne parum, & exprimat, aut compreſſum necet. Hoc maxime præcavendum, [30] ut prævalide accipientis trunco in media fiſſura relinquatur. Quidam veſtigio fiſſuræ falce in truncis facto, ſalice præligant marginem ipſum: poſtea cuneos figunt, continente vinculo libertatem dehiſcendi. Quædam in plantario inſita eodem die transferuntur. Si craſſior truncus inſeratur, inter corticē & lignum inſeri melius, cuneo optime oſſeo, ne cortice rumpatur laxato. Ceraſi libro dempto finduntur : hæ ſolæ & poſt brumum inſeruntur : dempto libro habent veluti lanuginem, quæ ſi comprehendit inſitum, putrefacit. Incolumi cuneo, adactum utiliſſime adſtringitur. Inſerere aptiſſimum quam proximum terræ, ſi patiatur nodorum truncique ratio. Eminere calami ſex digitorum longitudine, non amplius, debent. Cato argillæ, vel cretæ harenam, fimumque bubulum admiſceri, atque ita uſque ad lentorem ſubigi jubet, idque interponi & circunlini. Ex iis quæ commentatus eſt, facile apparet illa ætate inter lignum & corticem, nec alio modo inſerere ſolitos, aut ultra altitudinem duûm digitorum calamos demittere. Inſeri autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

præcipit pyra ac mala per ver, & poſt ſolſtitium diebus L. poſt vindemiam: oleas autem & ficos per ver tantum, luna ſitiente, hoc eſt, ſicca: præterea poſt meridiem, ac ſine vento Auſtro. Mirum, quod non contentus inſitum muniſſe, ut dictum eſt, & cæſpite ab imbre frigoribusque protexiſſe, ac mollibus bifidorum viminum faſcibus, lingua bubula (herbæ id genus eſt) inſuper obtegi jubet, eamque illigari opertam ſtramentis: nunc abunde arbitrātur paleato luto libros ſarcire, duos digitos inſito extante. Verno inſerentes tempus urget, incitantibus ſe gemmis, præterquam in olea, cujus diutiſſime oculi parturiunt, minimumque ſucci habent ſub cortice, qui nimius inſitis nocet. Punicam verò & ficum, quanquam alias ſicca ſint, recraſtinare minime utile. Pyrum vel florentem inſerere licet, & in Majum quoque menſem protendere inſitionem. Quod ſi longius afferantur pomorum calami, rapo infixos optime cuſtodire ſuccum arbitrantur: ſervari inter duos imbrices juxta rivos vel piſcinas, utrinque terra obſtructos.

CAP. XV. *De vite inſerenda.*

Vitium verò in ſcrobibus ſiccis ſtramento opertos, ac deinde terra obrutos, ut cacumine exſtent. Cato vitem tribus modis inſerit: præſectam findi jubet per medullam, in eam ſurculos exacutos (ut dictum eſt) addi, medullas jungi: altero, ſi inter ſeſe vites contingant, utriusque in obliquum latere contrario adraſo, junctis medullis colligari: tertium genus eſt, terebrare vitem in obliquum ad medullam, calamosque addere longos pedes binos: atque ita ligatum inſitum, intritaque illitum operire terra, calamis ſubrectis. Noſtra ætas correxit, ut Gallica uteretur terebra, quæ excavat,

nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nec urit: quoniam aduſtio omnis hebetat: atque ut gemmaſcere incipiens legatur calamus. Nec plus quam binis ab inſito emineret oculis ulmeo vimine alligatus: binaque circuncideretur acie à duabus partibus, ut inde potius diſtillaret mucor, qui maxime vites infeſtat: deinde cum evaluiſſent flagella pedes binos, vinculum inſiti incideretur, ubertati craſſitudine permiſſa. Vitibus inſerendis tempus dedêre ab æquinoctio, autumno, ad germinationis initia. Sativæ plantæ ſylveſtrium radicibus inſeruntur natura ſiccioribus. Si ſativæ ſylveſtribus inſerantur, degenerant in feritatem. Reliqua cœlo conſtant: aptiſſima inſitis ſiccitas: hujus enim remedium, appoſitis fictilibus vaſis, modicus humor per cinerem diſtillans. Inoculatio rores amat leveis.

CAP. XVI. *De emplaſtratione.*

Emplaſtri ratio & ipſa ex inoculatione nata videri poteſt: craſſo autem maxime cortici convenit, ſicut eſt ficis: ergo amputatis omnibus ramis, ne ſuccum avocent, nitidiſſima in parte, quaque præcipua cernatur hilaritas, exempta ſcutula (ita ne deſcendat ultra ferrum) cortici, imprimitur ex alia cortex par, cum ſui germinis mamma, ſic compage denſata, ut cicatrici locus non ſit, & ſtatim fiat unitas, non humorem, non afflatum recipiens: nihilominus tamen & luto munire, & vinculo melius: hoc genus non pridem repertum volunt, qui novis moribus favent: ſed id etiam apud veteres Græcos invenitur, & apud Catonem, qui oleam ficumque ſic inſeri juſſit, menſura etiam præfinita ſecundum reliquam diligentiam ſuam: cortices ſcalpro excidi quatuor digitorum longitudine, & trium latitudine, atque ita coagmentari, & illa ſua intrita oblini: eadem ratione & in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

malo. Quidam huic generi miſcuere fiſſuram in vitibus, exempta cortice teſſella, ſurculo à latere plano adigendo. Tot modis inſitam arborem vidimus juxta Tiburtes Tulias, omni genere pomorum onuſtam, alio ramo nucibus, alio baccis, aliunde vite, ficis, pyris, punicis, malorumque generibus: ſed huic brevis fuit vita. Nec tamen omnem experimentis aſſequi naturam poſſumus: quædam enim naſci, niſi ſponte, nullo modo queunt: eaque immitibus tantum & deſertis locis proveniunt. Capaciſſima inſitorum omnium dicitur platanus, poſtea robur: verum utraque ſapores corrumpit. Quædam omni genere inſeruntur, ut ficus & punicæ: Vitis non recipit emplaſtra, nec quibus tenuis ac caducus rimoſusque cortex. Neque inoculationem ſiccæ, aut humoris exigui. Fertiliſſima omnium inoculatio, poſtea emplaſtratio: ſed utraque infirmiſſima: & quæ cortice nituntur tantum, vel levi aura ocyſſime deplantantur. Inſerere firmiſſimum, & fœcundius, quam ſerere.

CAP. XVII. *Exemplum hujus rei.*

Non eſt omittenda raritas unius exempli: Corellius eques Rom. Ateſte genitus, inſeruit caſtaneam ſuomet ipſam ſurculo in Neapolitano agro: ſic facta eſt caſtanea, quæ ab eo nomen accepit inter laudatas. Poſtea hæres ejuſdem libertus Corellianam iterum inſeruit: hæc eſt inter eas differentia, illa copioſior, hæc Corelliana melior. Reliqua genera caſus ingenio ſuo excogitavit, ac defractos ſerere ramos docuit, cum pali defixi radices cepiſſent: multa ſic ſeruntur, in primisque ficus, omnibus aliis modis naſcens, præterquam talea: optime quidem, ſi vaſtiore ramo pali modo exacuto adigatur altè, exiguo ſuper terram relicto capite,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

capite, eoque ipſo harena cooperto: ramo ſeruntur & Punica, palis laxato prius meatu: item myrtus: omnium horum longitudine trium pedum, craſſitudine minus brachiali, cortice diligenter ſervato, trunco exacuto. Myrtus & taleis ſeritur: morus talea tantum, quoniam ramo eam ſeri religio fulgurum prohibet. Quapropter de talearum ſatu nunc dicendum eſt: ſervandum in eo ante omnia, ut taleæ ex feracibus fiant arboribus: ne curvæ, neve ſcabræ, aut bifurcæ: neve tenuiores, quam ut manum impleant: ne minores pedalibus: ut illibato cortice: atque ut ſectura inferior ponatur ſemper, & quod erit ab radice: accumuleturq; germinatio terra, donec robur planta capiat.

CAP. XVIII. *De cultura olearum, & quibus temporibus inſitio fiat.*

Quæ cuſtodienda in olearum cultura Cato judicaverit, ipſius verbis optime præcipiemus. Taleas oleagineas, quas in ſcrobe ſaturus eris, tripedaneas facito, diligenterque tractato, ne liber laboret, cum dolabis aut ſecabis: quas in ſeminario ſaturus eris, pedales facito: eas ſic inſerito: locus bipalio ſubactus ſit, beneque glutus. Cum taleam demittes, pede taleam opprimito: ſi parum deſcendat, malleo aut mateola adigito: cavetoque, ne librum ſcindas, cum adiges: palo prius locum feceris, quo taleam demittas: ita melius vivet talea. Et ubi trimæ ſunt, tum denique [31] curæ ſint, ubi liber ſe vertet. Si in ſcrobibus aut in ſulcis feras, ternas taleas ponito, easque divaricato ſupra terram, ne plus quatuor digitos transverſos emineant, vel oculos ſerito. Diligenter eximere oleam oportet, & radices quam plurimas cum terra ferre: ubi radices bene operueris, calcare bene ne quid noceat. Si quis quærat quod tempus oleæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſerendæ ſit, agro ſicco per ſementem, agro læto per ver. Olivetum diebus XV. ante æquinoctium vernum incipito putare. ex eo die dies XL. recte putabis. Id hoc modo putato: qua locus recte ferax erit, quæ arida erunt, & ſi quid ventus interfregerit, ea omnia eximito: qua locus ferax non erit, id plus concidito, aratoque bene, enodatoque, ſtirpesque leves facito. Circum oleas autumno ablaqueato, & ſtercus addito. Qui olivetum ſæpiſſime & altiſſime miſcebit, is tenuiſſimas radices exarabit: radices ſi ſurſum abibunt, craſſiores fient, & eo in radices vires oleæ abibunt. Quæ genera olearum, vel in quo genere terræ vivere & ſeri debeant, quoque ſpectare oliveta, diximus in ratione olei. Mago in colle & ſiccis, & argilla, inter autumnum & brumam ſeri juſſit: in craſſo, aut humido, aut ſubriguo, à meſſe ad brumam. Quod præcepiſſe eum Africæ intelligitur. Italia quidem nunc vere maximè ſerit: ſed ſi & autumno libeat, poſt æquinoctium XL. diebus ad Vergiliarum occaſum XIV. ſoli dies ſunt, quibus ſeri noceat. Africæ peculiare quidem in oleaſtro eſt inſerere: quidam æternitate conſeneſcunt proxima adoptione virga emiſſa, ita alia arbore ex eadem juveneſcente: iterumque & quoties opus ſit, ut ævis eadem oliveta conſtent. Inſeritur autem oleaſter calamo & inoculatione. Olea, ubi quercus effoſſa ſit, male ponitur: quoniam vermes qui [32] raucæ vocantur, in radice quercus naſcuntur & tranſeunt. Non inhumare taleas, aut ſiccare prius quam ſerantur, utilius compertum. Vetus olivetum ab æquinoctio verno intra Vergiliarum exortum interradi alternis annis, melius inventum: Item muſcum circundare radici. Circunfodi autem omnibus annis à ſolſtitio duûm cubitorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſcrobe pedali altitudine: ſtercorari tertio anno. Mago idem amygdalas ab occaſu Arcturi ad brumam ſeri jubet: pyra non eodem tempore omnia, quoniam non æque floreant: eadem oblonga, aut rotunda, ab occaſu Vergiliarum ad brumam: reliqua genera media hyeme, ab occaſu Sagittæ, Subſolanum, aut Septentrionem ſpectantia. Laurum ab occaſu Aquilæ ad occaſum Sagittæ. Connexa enim de tempore ſerendi æque ratio eſt: Vere & autumno, id magna ex parte fieri decrevere. Eſt & alia hora circa Canis ortus, paucioribus nota quoniam non omnibus locis pariter utilis intelligitur, ſed haud omittenda nobis, non tractus alicujus rationem, verum naturæ totius indagantibus. In Cyrenaica regione ſub Eteſiarum flatu conſerunt: necnon & in Græcia, oleam maximè in Laconia, Cos inſula & vites; tunc ſeri apud Græcos, inoculare & inſerere non dubitant, ſed arborem non ſerunt: plurimumque in eo locorum natura pollet. Nanque in Ægypto omni ſerunt menſe, & ubicunque imbres æſtivi non ſunt, ut in India & Æthiopia, neceſſario poſt hæc autumno ſeruntur arbores. Ergo tria tempora eadem germinationis, ver, & Canis, Arcturique ortus. Neque enim animalium tantum eſt ad coitus aviditas, ſed multo major eſt terræ ac ſatorum omnium libido: qua tempeſtive uti, plurimum intereſt conceptus: peculiare utique in inſitis, cùm ſit mutua cupiditas utrinque coëundi. Qui ver probant, ab æquinoctio ſtatim admittunt, prædicantes germina parturire, ideo faciles corticum eſſe complexus: qui præferunt autumnum, ab Arcturi ortu, quoniam ſtatim radicem quandam capiant, & ad ver parata veniant, atque non protinus germinatio auferat vires. Quædam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tamen ſtatutum tempus anni habent ubique, ut ceraſi & amygdalæ circa brumam, ſerendi vel inſerendi: de pluribus locorum ſitus optimè judicabit. Frigida enim & aquoſa verno conſeri oportet, ſicca & calida autumno: communis quidem Italiæ ratio tempora ad hunc modum diſtribuit: Moro ab Idibus Februariis in æquinoctium, pyro autumnum, ita ut brumam XV. nec minus diebus antecedant: malis æſtivis & cotoneis, item ſorbis, prunis, poſt mediam hyemem in Idus Februarias: Siliquæ Græcæ & Perſicis ante brumam per autumnum: Nucibus, juglandi, & pineæ, & avellanæ Græcæ, atque Caſtaneæ, à Calendis Martiis ad Idus eaſdem: ſalici, geniſtæ, circa Martias Calendas: hanc in ſiccis ſemine, illam in humidis virga ſeri diximus.

CAP. XIX. *Quæ arbores ſocietate gaudeant, & diſciplina ablaqueandi & accumulandi.*

Eſt etiam nova inſerendi ratio, ne quid ſciens quidem prætercam, quod uſquam invenerim, Columellæ excogitata, ut affirmat ipſe, qua vel diverſæ inſociabileſq; naturæ arborum copulentur, ut fici atque oleæ. Iuxta hanc ſeri ficum jubet, non ampliore intervallo, quàm ut contingi large poſſit ramo oleæ quàm maxime ſequaci atque obedituro: eumque omni interim tempore edomari meditatione curvandi: poſteà fico adepta vires (quod evenire trimæ aut utique quinquenni ſolet) detruncata ſuperficie; ipſumque deputatum, &, ut dictum eſt, adraſo cacumine, defigi in crure fici, cuſtoditum vinculis, ne curvatura fugiat: Ita quodam propaginum inſitorumque temperamento, triennio, communi inter ſe duas matres coaleſcere: quarto anno abſciſſum totum adoptantis eſſe: nondum vulgata ratione, aut

mihi

mihi certè ſatis comperta. Cætero eadem illa de calidis frigidisque & humidis & ſiccis ſupra dicta ratio, & ſcrobes fodere monſtravit: in aquoſis enim neque altos, neque amplos facere expediet: aliter in æſtuoſo ſolo & ſicco, ut quàm maxime accipiant aquam contineantque. Hæc & veteres arbores colendi ratio eſt: ferventibus enim locis accumulant æſtate radices operiuntque, ne ſolis ardor exurat: aliubi ablaqueant, perflatusque admittunt. Iidem hyeme cumulis à gelu vindicant: contra illi hyeme aperiunt, humoremque ſitientibus quærunt. Vbicunque circunfodiendi arbores ratio in circuitu pedes in orbem ternos; neque id in pratis, quando amore ſolis humorisque in ſumma tellure oberrant. Et de arboribus hæc quidem fructus gratia ſerendis inſerendisque in univerſum ſint dicta.

CAP. XX. *De ſalicto, & harundineto, & cæteris cæduis ad perticas, palos.*

Hinc reſtat earum ratio, quæ propter alias ſeruntur, ac vineas maxime, cæduo ligno. Principatum in iis obtinent ſalices, quarum ſatio fit loco madido: tamen refoſſo duos pedes & ſemipedem, talea ſeſquipedali, vel pertica, quæ utilior, quo plenior: intervallo eſſe debent pedes ſeni. Trimæ pedibus binis à terra putatione coërcentur, ut ſe in latitudinem fundant, ac ſine ſcalis tondeantur: Salix enim fœcundior eſt, quo terræ propior: Has quoque omnibus annis circumfodi jubent menſe Aprili: hæc eſt viminalium cultura. Perticalis & virga & talea ſeritur foſſura eadem: perticas ex ea cædi juſtum eſt, quarto fere anno: & eæ autem ſeneſcentium propagine ſarciunt locum, pertica immerſa, ac poſt annum reciſa. Salicis viminalis jugera ſingula ſufficiunt XXV. vineæ jugeribus.

k 5 Ejuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Ejuſdem rei cauſa populus alba ſeritur bipedaneo
paſtinatu, talea ſeſquipedali, biduo ſiccata, palmi-
pede intervallo, terra ſuperinjecta duorum cubi-
torum craſſitudine. Harundo etiamnum dilutio-
re, quam hæ, ſolo gaudet: ſeritur bulbo radicis,
quem alii oculum appellant, dodrantali ſcrobe,
intervallo duûm pedum & ſemipedis: reficitur-
que ex ſeſe, vetere harundineto extirpato: quod
utilius repertum, quam caſtrare, ſicut antea: nan-
que inter ſe radices ſerpunt, mutuoque diſcurſu
33 nentur. Tempus inſerendi priuſquam oculi ha-
rundinum intumeſcant, ante Calen. Martias. Cre-
ſcit ad brumam uſque, deſinitque cum dureſcere
incipit: hoc ſignum, quod tempeſtivam habet cæ-
ſuram: & hanc autem, quoties & vineam fodien-
dam putant. Seritur & transverſa, non alte ter-
ra condita: erumpuntque ſingulis oculis totidem
plantæ. Seritur & deplantata pedali ſulco binis ob-
rutis gemmis, ut tertius nodus terram attingat
prono cacumine, ne rores concipiat. Cæditur de-
creſcente luna: vineis anno ſiccata utilior, quàm
viridis. Caſtanea pedamentis omnibus præfertur
facilitate tractatus, perdurandi pervicacia, reger-
minatione cædua vel ſalice lætior: quærit ſolum
facile, necnon harenoſum, maximeq; ſabulum hu-
midum aut carbuculum, vel tophi etiam farinam,
quamlibet opaco Septentrionalique & præfrigido
ſitu, vel etiam declivi. Recuſat eadem Gallicam
rubricam, cretam, omnemq; terræ fœcunditatem.
Seri nuce diximus, ſed niſi ex maximis non pro-
venit, nec niſi quinis acervatim ſatis. Perfringi ſo-
lum debet ſupra, ex Novembri menſe in Februa-
rium: quo ſolutæ, ſponte cadunt ex arbore, atque
ſubnaſcuntur. Intervalla ſint pedalia undique, ſul-
co dodrantali. Ex hoc ſeminario transferuntur in
aliud

aliud, bipedali intervallo, plus biennio. Sunt & propagines, nulli quidem faciliores: nudata enim radice, tota in ſulco proſternitur: tunc ex cacumine ſuper terram relicto renaſcitur, & alia ab radice: ſed tranſlata neſcit hoſpitari, pavetque novitatem: biennio fere poſtea proſilit: ideo nucibus potius, quam viviradicibus, plantaria cædua implentur. Cultura non alia, quam ſupra dictis fodiendis ſupputandisque per biennium ſequens: de cætero ipſa ſe colit, umbra ſtolones ſupervacuos enecante. Cæditur intra ſeptimum annum: ſufficiunt pedamenta jugeri unius vicenis vinearum jugeribus, quando etiam ea bifida ſtirpe fiunt, durantque ultra alteram ſylvæ ſuæ cæſuram. Eſculus ſimiliter provenit, cæſura triennio ſerior, nimis moroſa naſci. In quacunque terra ſeritur, naſcitur è balano, ſed non niſi eſculi, ſcrobe dodrantali, intervallis duorum pedum [34] ſeritur leviter quater anno. Hoc pedamentum minime putreſcit, læſumque maxime fruticat. Præter hæc ſunt cædua, quæ diximus, fraxinus, laurus, Perſica, corylus, malus: ſed tardius naſcuntur, terramque defixa vix tolerant, non modo humorem. Sambucus contra, firmiſſima ad palum, taleis ſeritur, ut populus: nam de cupreſſo ſatis diximus.

CAP. XXI. *De culturis, & diſciplina colendarum vinearum.*

Et prædictis velut armamentis vinearum, reſtat ipſarum natura, præcipuâ tradenda cura. Vitium ſurculi, & quarundam arborum, quibus fungoſior intus natura eſt, geniculatis ſcaporum nodis interſepiunt medullam: [35] Ferulæ ipſæ breves, & ad ſumma breviores, articulis utique duobus internodia includunt. Medulla, ſive illa vitalis anima eſt, ante ſe tendit, longitudinem impellens,

quan-

quandiu nodis pervia patet fiſtula: cum verò concreti ademere tranſitum, repercuſſa erumpit, ab ima ſui parte, juxta priorem nodum, alternis laterum ſemper inguinibus, ut dictum eſt in harundine ac ferula, quorum dextrum ab imo intelligitur articulo, lævum in proximo, atque ita per vices: Hoc vocatur in vite gemma, cum ibi [36] cæſpitem fecit: ante verò quam faciat, in concavo oculus: & in cacumine ipſo, germen: ſic palmites, nepotes, uvæ, folia, pampini gignuntur: mirumque, firmiora eſſe in dextra parte genita. Hos ergo in ſurculis nodos, cum ſeruntur, medios ſecare oportet, ita ne profluat medulla. Et in fico quidem dodrantales, paxillo ſolo patefacto, ſeruntur, ſic ut deſcendant quæ proxima arbori fuerint, duoque oculi extra terram emineant. Oculi autem in arborum ſurculis proprie vocantur unde germinant: hac de cauſa & in plantatiis aliquando eodem anno ferunt, quos fuere laturi fructus in arbore: cum tempeſtive ſati prægnantes, inchoatos conceptus aliubi pariunt. Ita ſatas ficos, tertio anno transferre facile: hoc pro ſeneſcendi celeritate attributum huic arbori, ut citiſſime proveniat. Vitium numeroſior ſatus: primum omnium nihil ſeritur ex his, niſi inutile, & deputatum in ſarmenta: opputatur autem, quicquid proximo tulit fructum. Solebat capitulatus utrinque è duro ſurculus ſeri: eoque argumento malleolus vocatur etiam nunc: poſteà avelli cum ſua calce cœptus eſt, ut in fico: neque eſt aliud vivacius. Tertium genus adjectum etiamnum expeditius ſine calce, propter quod ſagittæ vocantur, cùm intorti panguntur: iidem cùm reciſi nec intorti, trigemmes: plures autem ex eodem ſurculo hoc modo fiunt. Serere è pampiniariis ſterile

rile eſt: nec niſi fœcunda oportet: quæ raros habet nodos, infœcunda judicatur: at denſitas gemmarum, fertilitatis indicium eſt. Quidam ſeri vetant, niſi eos, qui floruerint, ſurculos. Sagittas ſerere minus utile, quoniam in transferendo facile rumpitur, quod intortum fuit: ſeruntur pedali, non breviores, longitudine, quinque, ſexve nodorum: pauciores tribus gemmis in hac menſura eſſe non poterunt. Inſeri eodem die, quo deputentur, utiliſſimum: ſi multo poſtea neceſſe ſit ſerere, cuſtoditos uti præcepimus, caveri utique, ne extra terram poſiti ſole inareſcant, ventove aut frigore hebetentur. Qui diutius in ſicco fuerint, prius quam ſerantur, in aqua pluribus diebus revireſcant. Solum apricum & quam ampliſſimum in ſeminario, ſive in vinea, bidente paſtinari debet ternos pedes, bipalio alto, marra rejici quaternûm pedum ferramento, ita ut in pedes binos foſſa procedat. Foſſum purgari, & extendi, ne crudum relinquatur: verum exigi menſura. Malè paſtinatum deprehendunt ſcamna inæqualia. Metienda eſt & ea pars, quæ interjacet, pulvini. Surculi ſeruntur & in ſcrobe & in ſulco longiore, ſuper quos tenerrima ingeritur terra: ſed in gracili ſolo fruſtra, niſi ſubſtrato pinguiore. Nec minus, quàm duos integi oportet, & proximam attingi terram, & eodem paxillo deprimi & ſpiſſari: intereſſe in plantario ſeſquipedes inter bina ſemina in latitudinem, in longitudinem ſemiſſes: Ita ſatos malleolos XXIV. menſe recidere ad imum articulum, niſi ipſi parcatur. Oculorum inde materia emicat, cum qua XXXVI. menſe viviradix transfertur. Eſt & luxurioſa ratio vites ſerendi, ut quatuor malleoli vehementi vinculo colligentur in parte luxurioſa: atque ita vel per

oſſa bubuli cruris, vel per coacta fictilia trajecti, obruantur binis eminentibus gemmis: humeſcunt hoc modo, reciſique palmitem emittunt: poſtea fiſtula fracta, radix libere capit vires, uvamque fert, & omnium corporum ſuorum acinos. In alio genere inventu novitio finditur malleolus, medullaque eraſa, in ſe colligantur ipſi caules, ita ut gemmis parcatur omni modo: tum malleolus in terra fimo miſta ſeritur, & cùm ſpargere cœpit caules, deciditur, foditurque ſæpius. Talis uvæ acinos nihil intus ligni habituros Columella promittit, cùm vivere ſemina ipſa perquam mirum ſit, & medulla adempta naſci. Surculis etiam cujuſnam ſit articulatio arboris, non omittendum videtur: nanque buxi tenuiſſimis quinis ſenisve colligatis depacti proveniunt: quondam in obſervatione erat, ut defringerentur ex imputata buxo, aliter vivere non crediti, detraxere hoc experimenta. Seminarii curam ſequitur vinearum ratio. Quinque generum hæ: Sparſis per terram palmitibus, aut per ſe vite ſubrecta, vel cum adminiculo ſine jugo, aut pedatæ ſimplici jugo, aut compluviatæ quadruplici. Quæ pedatæ ratio erit, eadem intelligitur ejus quoque, in qua ſine adminiculo vitis per ſe ſtabit: id enim non fit, niſi pedamenti inopia. Simplici jugo conſtat porrecto ordine, quem canterium appellant. Melior ea vino, quando ſibi ipſa non obumbrat, aſſiduoque ſole coquitur, & afflatum magis ſentit, & celerius rorem dimittit: pampinationi quoque & occationi, omnique operi facilior: ſuper cætera deflorescit utilius. Iugum fit pertica, aut harundine, aut crine, funiculove, ut in Hiſpania, Brundiſiique. Compluviata copioſior vino eſt, dicta à cavis ædium compluviis: dividitur in quaternas

partes

partes totidem jugis. Hujus ſerendæ ratio dicetur, eadem valitura in omni genere, in hoc verò numeroſior tantum. His verò tribus ſeritur modis: optime in paſtinato, proximè in ſulco, noviſſime in ſcrobe. De paſtinatione dictum eſt.

CAP. XXII. *De ſulco, & vinearum putatione.*

Sulco latitudo palæ ſatis eſt: ſcrobibus ternorum pedum in quanque partem: altitudo in quocunque genere tripedalis, ideo nec vitis minor transferre debet, extatura etiamnum duabus gemmis. Emolliri terram minutis in ſcrobe ima ſulcis, fimoque miſceri, neceſſarium. Clivoſa altiores poſcunt ſcrobes, præterea pulvinatis à devexitate labris; qui ex his longiores fient, ut vites binas accipiant è diverſo, alvei vocabuntur. Eſſe vitis radicem in medio ſcrobe oportet: ſed ipſam innixam ſolido in Orientem æquinoctialem ſpectare: adminicula prima è calamo accipere. Vineas limitari decumano XVIII. pedum latitudinis ad contrarios vehiculorum tranſitus, aliisque transverſis limitibus denûm pedum diſtingui per media jugera: aut ſi major modus ſit, totidem pedum cardine, quot decumano, limitari. Semper verò quintannis ſeminari, hoc eſt, ut quinto quoque palo ſingulæ jugi paginæ includantur. Solo ſpiſſo, non niſi repaſtinato, nec niſi viviradicem ſeri: tenero & ſoluto, vel malleolum ſulco, vel ſcrobe. In colles ſulcos agere transverſos, melius quam paſtinare, ut defluvia palis eorum contineantur. Aquoſo cœlo, vel ſicco ſolo malleolos ſerere autumno, niſi ſi tractus ratio mutavit: Siccus enim & calidus autumno poſcit ſeri, humidus frigidusque etiam veris exitu. In arido ſolo viviradix quoque fruſtra ſeritur: male & in ſiccis malleolus, niſi poſt imbrem: at in riguis, vel fron-

dens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dens vitis, & uſque ad ſolſtitium rectè, ut in Hiſpania. Quieſcere ventos ſationis die utiliſſimum: plerique Auſtros optant, Cato abdicat: intereſſe, medio temperamento, inter binas vites oportet pedes quinos: minimum autem læto ſolo pedes quaternos: tenui plurimum octonos. Vmbri & Marſi ad vicenos intermittunt, arationis gratia, in his quæ vocant porculeta. Pluvio & caliginoſo tractu rariores poni, ſicco denſiores congruit. Subtilitas parſimoniæ compendia invenit, cum vinea in paſtinato ſeritur, obiter ſeminarium faciendi, ut viviradix loco ſuo, & malleolus qui transferatur; inter vites & ordines ſeratur: quæ ratio in jugero circiter ſexdecim millia viviradicum donat. Intereſt autem biennium fructus, quo tardius in ſato provenit, quam in tranſlato. Viviradix poſita in vinea poſt annum reſecatur uſque ad terram, ut unus tantum emineat oculus, adminiculo juxta affixo, & fimo addito: ſimili modo & ſecundo anno reciditur, viresque concipit, & intra ſe paſcit ſuffecturas oneri: alias feſtinatione pariendi gracilis ac emucida, ni cohibeatur caſtigatione tali, in fœtum exeat tota: nihil avidius naſcitur: ac niſi ad pariendum vires ſerventur, tota fit fœtus. Pedamenta optima quæ diximus, aut ridicæ, robore, oleaque: aut ſi non ſint, pali è junipero, cupreſſo, 37 laburno, ſambuco. Reliquorum generum ſudes omnibus annis reciduntur. Saluberrima in jugo harundo connexa faſciculis, durat quinis annis: cum breviores palmites ſarmento junguntur inter ſe funium modo, ex hoc arcus funeta dicuntur. Tertius vineæ annus palmitem velocem robuſtumque emittit, & quem faciat ætas vitem: hic in jugum inſilit: quidam tunc excæcant eum, ſupina falce auferendo oculos,

los,

los, ut [38] noxia injuria, longius evocent: utilior enim conſuetudo pariendi; ſatiusque pampinos adjugatæ detergere, uſquequo placeat roborari eam. Sunt qui vetant tangi proximo anno quam tranſlata ſit, neque ante [39] LX. menſem falce curari: tunc autem ad tres gemmas recidi. Alii & proximo quidem anno recidunt, ſed ut ternos quaternosve ſingulis annis adjiciant articulos, quarto demum perducant ad jugum. Id utrunque fructum tardum, præterea retorridum & nodoſum reddit, pumilionum incremento. Optimum autem, matrem eſſe firmam, poſtea fœtum audacem. Nec tutum eſt quod cicatricoſum, magno imperitiæ errore: quicquid eſt tale, plagis naſcitur, non è matre: totas enim habet illa vires dum roboratur: & annuos accipit tota fœtus, cum permiſſum fuerit naſci. Nil natura portionibus parit. Quæ cum excreverit, ſatis firma protinus in jugo collocari debebit: ſin etiamnum infirmior erit, ſub ipſo jugo hoſpitari reciſa: viribus, non ætate id decernitur. Temerarium eſt, ante craſſitudinem pollicarem viti imperare: ſequenti anno palmites ſalutentur pro viribus matris ſinguli aut gemini: Iidem & ſecuto, ſi cogit infirmitas, nutriantur: tertioque demum duo adjiciantur: nec ſunt plures quaternis unquam permittendi. Breviterque, non indulgendum eſt, & ſemper inhibenda fœcunditas: ea eſt enim natura, ut parere malit, quam vivere: quicquid materiæ adimitur, fructui accedit: Illa ſemina mavult, quam fructum gigni: quoniam fructus caduca res eſt: ſic pernicioſe luxuriat: nec ampliat ſe, ſed egerit. Dabit conſilium & ſoli natura: in macro etiamſi vires habebit, reciſa intra jugum moretur, ut omnis fætura ſub eo exeat: minimum id eſſe debebit intervallum, ut attingat

jugum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

jugum, ſperetque, non teneat: adeò non recumbat in eo, nec delicate ſe ſpargat: ita temperetur hic modus, ut creſcere etiam malit, quam parere. Palmes duas tresve gemmas ſub jugo habere debet ex quibus materia naſcatur: tunc per jugum mergi alligarique, ut ſuſtineatur jugo, non pendeat. Vinculo mox aſtrictus à tertia gemma alligari: quoniam & ſic coercetur impetus materiæ, denſioresque citra pampini exultant: cacumen religari vetant. Natura hæc eſt, dejecta pars ut præligata fructum dat, plurimumque ipſa curvatura: quod citra eſt, materiem mittit, offenſante [40] crebro ſpiritu, & illa, quam diximus, medulla: quæ ita emicuerit materia, fructum dabit anno ſequente. Sic duo genera palmitum: quod è duro exit, materiamque in proximum annum promittit, pampinarium vocatur: at ubi ſupra cicatricem eſt, fructuarium. Alterum ex anniculo palmite, ſemperque fructuarium relinquitur ſub jugo, & qui vocatur cuſtos: hic eſt novellus palmes non longior tribus gemmis, proximo anno materiam daturus, ſi vitis luxuria ſe conſumpſerit: & alius juxta eum verrucæ magnitudine, qui [41] furunculus appellatur, ſi forte cuſtos fallat. Vitis antequam ſeptimum annum à ſurculo compleat, evocata ad fructum evaneſcit, ac moritur. Nec veterem placet palmitem in longum, & ad quartum uſque pedamentum emitti, quod alii dracones, alii juniculos vocant, ut faciant quæ maſculeta appellant. Cum induruit vitis, peſſimum in vinea traducere. Quinto anno & ipſi palmites intorquentur, ſingulæq; è ſingulis materiæ emittuntur, ac deinde è proximis, prioresque amputantur. Semper cuſtodem relinqui melius: ſed is proximus viti eſſe debet, nec longior, quam dictum eſt: & ſi luxuriaverint

rint

rint palmites, intorqueri: ut quatuor materias, vel duas, ſi unijuga erit vinea, emittat. Si per ſe vitis ordinabitur ſine pedamento, qualecunque initio adminiculum deſiderabit, dum ſtare condiſcat, & recta ſurgere: cætera à primordio eadem. Dividi autẽ putatione pollices æquali examine undique, ne prægravet: fructus parte aliqua, obiter idem deprimens prohibebit in excelſum emicare. Huic vineæ trium pedum altitudo excelſior nutat, cæteris à quinto, dum ne excedat hominis longitudinem juſtam. Iis quoque, quæ ſparguntur in terra, breves ad innitendum caveas circundant, ſcrobibus per ambitum factis, ne vagi palmites inter ſe pugnent occurſantes: majorque pars terrarum ita ſupinam in tellure vindemiam metit: ſiquidem & in Africa, & in Ægypto Syriaque, ac tota Aſia, & multis locis Europæ hic mos prævalet. Ibi ergo juxta terram comprimi debet vitis, eodem modo & tempore nutrita radice, quo in jugata vinea, ut ſemper pollices tantum relinquantur, fertili ſolo cum tribus gemmis, graciliore

42 quinis: præſtatque multos eſſe, quam longos. Quæ de natura ſoli diximus, tanto potentiora ſentientur, quanto propior fuerit uva terræ. Genera ſeparari, ac ſingulis conſeri tractibus, utiliſſimum. Miſtura enim generum etiam in vino, non modo in muſto, diſcors: aut ſi miſceantur, non alia, quam pariter matureſcentia, jungi neceſſarium. Iuga altiora, quo lætior ager, & quo planior: item roſcido, nebuloſo, minusq; ventoſo conveniunt: contra, humiliora gracili & arido, æſtuoſo, ventisq; expoſito. Iuga ad pedamentum quam arctiſſimo nodo vinciri oportet, vitem levi contineri. Quæ genera vitium, & in quali ſolo cœloque eſſent conſerenda cum enumeraremus naturas earum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rum & vinorum, notavimus: de reliquo cultu vehementer ambigitur. Plerique æſtate tota poſt ſingulos rores confodi jubent vineam: alii vetant gemmantem: decuti enim oculos, tractuque intrantium deteri: & ob id arcendum procul omne quidem pecus, ſed maxime lanatum, quoniam facillime auferat gemmas: inimicos & pubeſcente uva raſtros: ſatisque eſſe vineam ter anno confodi, ab æquinoctio verno ad Vergiliarum exortum, & Canis ortu, & nigreſcente acino. Quidam ita determinant: veterem ſemel à vindemia ante brumam, cum alii ablaqueare & ſtercorare ſatis putent: iterum ab Idibus Aprilis, antequam concipiat, hoc eſt, in VI. Idus Majas: deinde prius quam florere incipiat, & cum defloruerit, & variante ſe uva. Peritiores affirmant, ſi juſto ſæpius fodiatur, in tantum tenereſcere acinos, ut rumpantur. Quæ fodiantur: ante ferventes horas diei fodiendas convenit: ſicuti lutum neque arare, neque fodere: Foſſione pulverem excitatum contra ſoles nebulasque prodeſſe. Pampinatio verna in confeſſo eſt, ab Idibus Majis intra dies X. utique antè quam florere incipiat; & eam infra jugum debere fieri. De ſequente variant ſententiæ: cum defloruerit, aliqui pampinandum putant: alii ſub ipſa maturitate. Sed de his Catonis præcepta decernent: nanque & putationum tradenda ratio eſt: protinus hanc à vindemia, ubi cœli tepor indulget, adoriuntur: ſed hoc fieri nunquam debet ratione naturæ ante Aquilæ exortum, ut in ſiderum cauſis docebimus proximo volumine: imò verò Favonio, quoniam anceps culpa ſit præproperæ feſtinationis; ſi ſaucias recenti medicina mordeat quædam hyemis ruminatio, certum eſt gemmas earum frigore hebetari, plagasq; findi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſindi, & cœli vitio exuri oculos lachryma diſtillante. Nam gelu fragiles fieri quis neſciat? operarum iſta computatio eſt in latifundiis, non legitima naturæ feſtinatio: quo maturius putantur aptis diebus, eo plus materiæ fundunt: quo ſerius, eo fructum uberiorem. Quare macras prius convenit putare, validas noviſſime. Plagam omnem obliquam fieri, ut facile decidant imbres: & ad terram verti, quam leviſſima cicatrice acie falcis exacta, plagaque [43] convelata. Recidi autem ſemper inter duas gemmas, ne ſit vulnus oculis in reciſa parte: Nigram eſſe eam exiſtimant: & donec ad ſyncera veniatur, recidendam: quoniam è vitioſa materie utilis non exeat. Si macra vitis idoneos palmites non habeat, ad terram recidi eam, novosque elici utiliſſimum. In pampinatione non hos detrahere pampinos, qui cum uva ſint: id etenim uvas ſupplantat, præterquam in novella vinea. Inutiles judicantur in latere nati, non ab oculo: quippe etiam uva, quæ naſcatur è duro rigeſcente, ut niſi ferro detrahi non poſſit. Pedamentum quidam inter duas vites utilius putant ſtatui: & facilius ablaqueantur ita: meliusque eſt unijugæ vineæ, ſi tamen & ipſi jugo ſint vires, nec flatu infeſta regio. In quadripartita quam proximum oneri adminiculum eſſe debet: ne tamen impedimentum ſentiat ablaqueatio, cubito abeſſe, non amplius: ablaqueari autem prius, quam putari, jubent. Cato de omni cultura vitium ita præcipit: quam altiſſimam vineam facito, alligatoque rectè, dum ne nimium conſtringas, hoc modo eam curato: capita vitium putata circunfodito, arare incipito: ultro citroque ſulcos perpetuos ducito: vites teneras quamprimum propagato: veteres quam minimum caſtrato: potius, ſi opus fuerit,

fuerit, dejicito, biennoque poſt præcidito. Vitem novellam reſecari tum erit tempus, ubi valebit. Si vinea ab vite calvata erit, ſulcos interponito, ibique viviradicem ſerito: umbram à ſulcis removeto: crebroque fodito. In vinea veteri ſerito ocymum: ſi macra erit, quod granum capit ne ſerito: & circum capita addito ſtercus, paleas, vinaceas, aliquid horunce. Vbi vinea frondere cœperit, pampinato. Vineas novellas alligato crebro, ne caulis præfringatur: & quæ jam in perticam ibit, ejus pampinos teneros alligato leviter, corrigitoque: quæ ubi rectè ſteterint, ubi uva varia fieri cœperit, vites ſubligato. Vitis inſitio una eſt per ver, altera cum uva floret: ea optima eſt. Vineam veterem ſi in alium locum transferre voles, duntaxat brachium craſſam, primum deputatato: binas gemmas, nec amplius, relinquito: ex radicibus bene effodito: & cave, radices ne ſaucies: ita uti fuerit, ponito in ſcrobe, aut in ſulco, operitoque, & bene occulcato: eodemque modo vineam ſtatuminato, alligato, [44] laxatoque uti fuerat, crebroque fodito. Ocymum, quod in vinea ſeri jubet, antiqui appellabant, pabulum umbræ patiens, quod celerrime proveniat.

CAP. XXIII. *Ratio arbuſtorum.*

Sequitur arbuſti ratio, mirum in modum damnata Sarſennæ patri filioque, celebrata Scrofæ, vetuſtiſſimis poſt Catonem, peritiſſimisque: ac ne à Scrofa quidem, niſi uni Italiæ conceſſa: cum tam longo judicetur ævo, nobilia vina non niſi in arbuſtis gigni, & in his quoque laudatiora ſummis, ſicut uberiora imis: adeò excelſitate proficitur. Hac ratione & arbores eliguntur: prima omnium ulmus, excepta propter nimiam frondem atinia: deinde populus nigra, eadem de cauſa,

ſa, minus denſa folio. Non ſpernunt plerique & fraxinum, ficumque, etiam oleam, ſi non ſit umbroſa ramis. Harum ſatus cultusque abunde tractatus eſt. Ante triceſimum ſextum menſem attingi falce vetantur: alterna ſervantur brachia: alternis putantur annis: ſexto anno maritantur. Tranſpadana Italia, præter ſupra dictas, cornu, populo, tilia, acere, orno, carpino, quercu, arbuſtat agros: Venetia ſalice, propter uliginem ſoli. Et ulmus detruncata à medio in ramorum ſcamna digeritur, nulla ferè XX. pedum altiore arbore. Tabulata earum ab octavo pede altitudinis dilatantur in collibus ſiccisque agris à XII. in campeſtribus & humidis. Meridianum ſolem ſpectare palmæ debent. Rami à projectu digitorum modo ſubrigi, tonſili in his tenuium quoq; virgultorum barba, ne obumbrent. Intervallum juſtum arborum, ſi aretur ſolum, quadrageni pedes in terga frontemque, in latera viceni: ſi non aretur, hoc in omnes partes. Singulis denas ſæpe adnutriunt vites, damnato agricolæ minus ternis. Maritare, niſi validas, inimicum, enecante veloci vitium incremento. Serere tripedaneo ſcrobe neceſſarium, diſtantes inter ſeſe arboremque ſingulis pedibus: nihil ibi malleolis atque paſtinationi, nulla fodiendi impendia: utpote cum arbuſti ratio hac peculiari dote præſtet, quod in eodem ſolo ſeri fruges & vitibus prodeſt: ſuperque, quod vindicans ſe altitudo, non, ut in vinea, ad arcendas animalium injurias pariete, vel ſepe, vel foſſarum utique impendio muniri ſe cogat. In arbuſto è prædictis ſola viviradicum ratio, item propaginum, & hæc gemina, ut diximus: quálorum in ipſo tabulato maximè probata, quoniam à pecore tutiſſima eſt. Altera, deflexa vite vel palmite juxta ſuam arborem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rem, aut circa proximam cælibem. Quod ſupra terram eſt è matre, radi jubetur, ne fruticet: in terra non pauciores gemmæ quatuor obruuntur ad radicem capiendam: extra in capite binæ relinquuntur. Vitis in arbuſto quatuor pedes in longum conſtat, omni ſulco tres lato, alto duos cum ſemipede. Poſt annum propago inciditur ad medullam, ut paulatim radicibus ſuis aſſueſcat: caulis à capite ad duas gemmas reciditur: tertio totus mergus abſcinditur, reponiturq; altius in terram, ne ex reciſo frondeat: tolli viviradix à vindemia protinus debet. Nuper repertum, draconem ſerere juxta arborem: ita appellamus palmitem emeritum, pluribusque induratum annis: hunc præciſum quam maxima amplitudine, tribus partibus longitudinis deraſo cortice, quatenus obruatur, (unde & raſilem vocant) deprimere ſulco, reliqua parte ad arborem erecta, ocyſſimum in vite. Si gracilis ſit vitis aut terra, uſitatum eſt quam proxime ſolum decidi, donec firmetur radix: ſicut neque roſcidam ſeri, neque à Septentrionis flatu. Vites Aquilonem ſpectare debent ipſæ, palmites autem earum Meridiem. Non eſt feſtinandum ad putationem novellæ, ſed primò in circulos materies colligenda, nec niſi validæ putatio admovenda. Seriora ferè anno ad fructum arbuſta, quam vitis jugata. Sunt qui omnino putari vetant, priuſquam arborum longitudinem æquaverit: prima falce ſex pedes à terra recidatur, flagello infra relicto, & naſci coacto incurvatione materiæ: tres ei gemmæ, non amplius, deputato ſuperſint: ex his emiſſi palmites proximo anno imis inferantur ſcamnis, ac per ſingulos annos ad ſuperiora ſcandant relicto ſemper duramento in ſingulis tabulatis, & emiſſario uno, qui ſubeat, uſque quo placuerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cuerit. De cætero putatione omni, flagella quæ proxime tulerint, recidantur: nova circuncisis undique capreolis ſpargantur in tabulatis. Vernacula putatio dejectis per ramos vitium crinibus circumveſtit arborem, crinesque ipſos uvis: Gallica in traduces porrigitur, Æmiliæ viæ in ridicas, atinearum ambitu frondem earum fugiens. Eſt quorundam imperitia, ſub ramo vinculo ſuſpendendi, ſuffocante injuria, quando contineri debet vimine, non arctari: quinimo etiam quibus ſalices ſuperſunt, molliore hoc vinculo facere malunt, herbaque: Siculi, quam vocant ampelodeſmon: Græcia verò univerſa junco, cypero, ulva. Liberatam quoque vinculo per aliquot dies vagari, & inconditam ſpargi, atque in terra, quam per totum annum ſpectaverit, recumbere: nanque ut veterina à jugo, & canes à curſu volutatio juvat, ita tum & vitium porrigi lumbos. Arbor quoque ipſa gaudet aſſiduo levata onere ſimilis reſpiranti: nihilque eſt in opere naturæ, quod non exemplo dierum noctiumque aliquas vices feriarum velit. Ob id protinus à vindemia putari, & laſſas etiamnum fructu edito, improbatur. Vt putatæ rurſus alligentur alio loco, nanque orbitas vinculi ſentiunt vexatione non dubia. Traduces Gallica cultura bini utrinque lateribus, ſi pes quadrageno diſtet ſpatio, quaterni ſi viceno, inter ſe obvii miſcentur, alliganturque una conciliati, virgultorum comitatu obiter rigorati qua deficiant: aut ſi brevitas non patiatur ipſorum, adalligato protenduntur in viduam arborem unco. Traducem bimum præcidere ſolebant; oneratis enim vetuſtate melius donare tempus, ut tranſilem faciant, 45 ſi largiatur craſſitudo: alias utile toros futuri draconis paſci. Vnum etiamnum genus eſt medium inter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

hoc & propaginem, totas ſupplantandi in terram vites, cuneisq; findendi, & in ſulcos plures ſimul ex una propagandi, gracilitate ſingularum firmata circunligatis haſtilibus, nec reciſis qui à lateribus excurrant pampinis. Novarienſis agricola traducum turba non contentus, nec copia ramorũ, impoſitis etiamnum patibulis palmites circumvolvit: itaque præter ſoli vitia, cultura quoq; torva fiunt vina. Alia culpa juxta urbem Varacinis, quæ alternis putantur annis, non quia id viti conducat, ſed quia vilitate, reditum impendia exuperant. Medium temperamentum in Carſeolano ſequuntur: carioſasque tantum vitis partes incipientes inareſcere deputando, cæteris ad uvam relictis, detracto onere ſupervacuo, pro nutrimento omni eſt raritas vulneris. Sed niſi pingui ſolo talis cultura degenerat in labruſcam. Arbuſta arari quam altiſſime deſiderant, etſi tantum frumenti ratio non exigit. Pampinari ea non eſt moris: & hoc compendium operæ. Deputantur cum vite pariter, interlucata denſitate, ramorum qui ſint ſupervacui, ne abſumant alimenta. Plagas ad Septentriones, aut ad Meridiem ſpectare vetuimus: melius, ſi neque in Occaſus Solis. Diu dolent talia quoque hulcera, & difficile ſaneſcunt, algendo nimis æſtuandove. Non eadem in vite, quæ in arbuſtis, libertas, quoniam certa latera eſt facilius abſcondere, quam detorquere, quo velis, plagas. In arborum tonſura ſupiniore velut [46] calices faciendi, ne conſiſtat humor. Viti adminicula addenda, quæ ſcandat apprehenſa, ſi majores ſint.

CAP. XXIV. *De ſervandis uvis, & morbis arborum.*

Vitium generoſarum pergulas quinquatribus putandas, & quarum ſervare uvas libeat, decreſcente

ſcente Luna tradunt: quæ verò interlunio ſint putatæ, nullis animalium obnoxias eſſe. Alia ratione plena Luna noctu tondendas, cum ſit ea in Leone, Scorpione, Sagittario, Tauro: atque in totum ſerendas plena, aut creſcente utique, cenſent. Sufficiunt in Italia cultores deni in centena jugera vinearum. At abunde ſatu cultuque arborum tractato, quoniam de palmis ac cytiſo in peregrinis arboribus affatim diximus, ne quid deſit, indicanda reliqua natura ſit, magnopere pertinens ad omnia ea. Infeſtantur nanque & arbores morbis: quid enim genitum caret his malis? & ſylveſtrium quidem perniciosos negant eſſe, vexarique tantum grandine in germinatione aut flore: aduri quoque fervore, aut flatu frigidiore, præpoſtero die: quoniam ſuo frigora etiam proſunt, ut diximus. Quid ergo? nonne & vites algore intereunt? hoc quidem eſt, quo deprehendatur ſoli vitium, quoniam non evenit, niſi in frigido. Itaque per hyemes, cœli rigorem probamus, non ſoli: nec infirmiſſimæ arbores gelu periclitantur, ſed maximæ: vexatisque ita cacumina prima inareſcunt, quoniam præſtrictus gelu non potuit eo pervenire humor. Arborum quidam communes morbi, quidam privati generum. Communis vermiculatio eſt, ſideratio, & dolor membrorum: unde partium debilitas, ſocietate nominum quoque cum hominum miſeriis: trunca dicimus certe corpora, & oculos germinum exuſtos, ac multa ſimili ſorte. Itaque laborant & fame, & cruditate, quæ fit humoris quantitate: aliquæ verò & obeſitate: ut omnes quæ reſinam ferunt, nimia pinguitudine in tedam mutantur: & cum radices quoque pingueſcere cœpere, intereunt, ut animalia, nimio adipe: aliquando & peſtilentia per genera,

ſicut inter homines, nunc ſervitia, nunc plebs urbana vel ruſtica. Vermiculantur magis minusve quædam, omnes tamen ferè: idque aves cavi corticis ſono experiuntur. Iam quidem & in hoc luxuria eſſe cœpit: prægrandesque roborum delicatiore ſunt in cibo: coſſos vocant: atque etiam farina ſaginati, hi quoque altiles fiunt. Maxime autem arborum hoc ſentiunt pyri, mali, fici: minus, quæ amaræ ſunt & odoratæ. Eorum qui in ficis exiſtunt, alii naſcuntur ex ipſis, alios parit qui vocatur ceraſtes: omnes tamen in ceraſten figurantur, ſonumque edunt parvuli ſtridoris. Et ſorbus arbor infeſtatur vermiculis ruffis, piloſis, atque ita emoritur. Meſpilus quoque in ſenecta obnoxia ei morbo eſt. Sideratio tota cœlo conſtat: quapropter & grando in his cauſis intelligi debet, & carbunculatio, & quod pruinarum injuria evenit: hæc enim verno tempore invitatis, & erumpere audentibus ſatis mollibus inſidens, adurit lacteſcentes germinum oculos, quod in flore carbunculum vocant. Pruinæ pernicioſior natura, quoniam lapſa perſidet, gelatque, ac ne aura quidem ulla depellitur, quia non fit niſi immoto aëre & ſereno. Proprium tamen ſiderationis eſt, ab ortu Canis ſiccitatum vapor, cum inſitæ ac novellæ arbores moriuntur, præcipuè ficus, & vites. Olea præter vermiculationem, quam æque ac ficus ſentit, clavum etiam patitur, ſive fungum placet dici, vel patellam: hæc eſt Solis exuſtio. Nocere tradit Cato & muſcum rubrum. Nocet plerunque vitibus atque oleis nimia & fertilitas. Scabies communis omnium eſt. Impetigo, & quæ adnaſci ſolent, cochleæ, peculiaria ficorum vitia: nec ubique: ſunt enim quædam ægritudines & locorum. Verum ut homini nervorum cruciatus, ſic & arbori,

bori, ac duobus æque modis: aut enim in pedes, hoc eſt, radices erumpit vis morbi: aut in articulos, hoc eſt, cacuminum digitos, qui longiſſime à toto corpore exeunt: inareſcunt ergo, & ſunt apud Græcos ſua nomina utrique vitio. Vndique primo dolor, mox & macies earum partium fragilis, poſtremo tabes 47 morbusque non intrante ſucco, aut non perveniente: maximeque id fici ſentiunt. Caprificus omnibus immunis eſt, quæ adhuc diximus. Scabies gignitur roribus lentis poſt Vergilias: nam ſi 48 rariores fuere, perfundunt arborem, non ſcalpunt ſcabie. Cæterum 49 ſi cadunt, ſi imbres nimii fuere: alio modo ficus laborat radicibus madidis. Vitibus præter vermiculationem & ſiderationem morbus peculiaris 50 articulatio, tribus de cauſis: una, vi tempeſtatum germinibus ablatis: altera, ut notavit Theophraſtus, in ſupinum exciſis: tertia, culturæ imperitia læſis: omnes enim earum injuriæ in articulis ſentiuntur. Siderationis genus eſt in his defloreſcentibus roratio: aut cum acini, priusquam creſcant, decoquuntur in callum. Ægrotant & cum alſere, læſis uredine attonſarum oculis: & calore hoc evenit intempeſtivo: quoniam omnia modo conſtant, certoque temperamento. Fiunt & culpa vinitorum colentium, cum præſtringuntur, ut dictum eſt: aut circunfoſſor injurioſo ictu verberavit: vel etiam ſubarator imprudens luxavit radices, corpusve deſquamavit. Eſt & quædam contuſio falcis hebetioris. Quibus omnibus cauſis difficilius tolerant frigora aut æſtus: quoniam in hulcus penetrat omnis à foris injuria. Infirmiſſima verò malus, maximeq; quæ dulcis eſt. Quibuſdam debilitas ſterilitatem, non necem, affert, ut ſi quis pino cacumen auferat vel palmæ:

 ſteri-

ſterileſcunt enim, nec moriuntur. Ægrotant aliquando & poma ipſa per ſe ſine arbore, ſi neceſſariis temporibus imbres aut tepores vel afflatus defuere, aut contra abundavere: decidunt enim, aut deteriora fiunt. Peſſimum eſt inter omnia, cum deſloreſcentem vitem & oleam percuſſit imber, quoniam ſimul defluit fructus. Sunt ex eadem cauſa naſcentes & erucæ, dirum animal, erodunt-que frondem, aliæ florem, olivarum quoque ut in Mileto: ac depaſtam arborem turpi facie relinquunt. Naſcitur hoc malũ tepore humido, & lento. Fit aliud ex eodem, ſi Sol acrior inſecutus inuſſit ipſum vitium, ideoque mutavit. Eſt etiamnum peculiare olivis & vitibus (araneum vocant) cum veluti telæ involvunt fructum & abſumunt. Adurunt & flatus quidam eas maximè, ſed & alios fructus. Vermiculationem & poma ipſa per ſe quibuſdam annis ſentiunt, mala, pyra, meſpila, punica: in oliva ancipiti eventu, quando ſubeunt
51 nati, fructum adimunt: augent, ſi in ipſo nucleo fuere erodentes eum. Gigni illos prohibent pluviæ, quæ fiunt poſt Arcturum: eædem ſi Auſtrinæ fuere, generant, in drupis quoque, quæ matureſcentes tunc ſunt præcipuè caducæ: id riguis magis evenit, etiamſi non cecidere, faſtidiendis. Sunt & culicum genera aliquibus moleſta, ut glandibus, fico, qui videntur ex humore naſci, tunc dulci ſubdito corticibus. Et ægrotatio quidem ferè in his eſt. Quædam temporum cauſæ, aut locorum, non propriè dicuntur morbi, quoniam protinus necant, ſicut tabes cum invaſit arborem, aut uredo: vel flatus alicujus regionis proprius, ut eſt in Apulia, Atabulus, in Eubœa Olympias: hic enim, ſi flavit circa brumam, frigore exuritare faciens, ut nullis poſtea ſolibus recreari poſſint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

poſſint. Hoc genere convalles & appoſita fluminibus laborant, præcipueque vitis, olea, ficus: quod cum evenerit, detegitur ſtatim in germinatione: in oliva tardius. Sed in omnibus ſignum eſt reviviſcendi, ſi folia amiſere: alioquin, quas putes prævaluiſſe, emoriuntur. Nonnunquam inareſcunt folia, eademque reviviſcunt. Aliæ in ſeptentrionalibus, ut Ponto, Phrygia, frigore aut gelu laborant, ſi poſt brumam continuavere XL. diebus. Et ibi autem, & in reliquis partibus, ſi protinus editis fructibus gelatio magna conſecuta eſt, etiam paucis diebus necat. Quæ injuria hominum conſtant, ſecundas habent cauſas. Pix, oleum, adeps, inimica præcipuè novellis. Cortice in orbem detracto necantur, excepto ſubere, quod ſic etiam juvatur: craſſeſcens enim præſtringit & ſtrangulat. Nec adrachne offenditur, ſi non ſimul incidatur & corpus. Alioquin & ceraſus, & tilia, & vitis corticem mittunt ſed non vitalem, nec proximum corpori, verum eum, qui ſubnaſcente alio expellitur. Quarundam naturâ timoſus cortex, ut platanis: Tiliȩ renaſcitur paulo minus quam totus. Ergo his, quarum cicatricem trahit, medentur luto fimoque. Et aliquando proſunt, ſi non vehementior frigorum aut calorum vis ſecuta eſt. Quædam tardius ita moriuntur, ut robora & quercus. Refert & tempus anni: Abieti enim & pino ſi quis detraxerit Sole Taurum vel Geminos tranſeunte, cum germinant, ſtatim moriuntur: eandem injuriam hyeme paſſæ diutius tolerant: ſimiliter ilex, & robur, & quercus. Quod ſi anguſta decorticatio fuit, nihil nocetur ſupra dictis: infirmiores quidem & in ſolo gracili, vel ab una tantum parte detractus interimit. Similem & decacuminatio rationem habet, cupreſſi, piceæ, ce-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dri: hæ enim detracto cacumine, aut ignibus adusto intereunt. Similem & depaſtio animalium: Oleam quidem etiam ſi lambat capra, ſterileſcere, autor eſt Varro, ut diximus. Quædam hac injuria moriuntur: aliqua deteriora tantum fiunt, ut amygdalæ: ex dulcibus enim transfigurantur in amaras: aliqua verò etiam utiliora, ut apud Chios pyrus, quam Phocida appellant. Nam detruncatio diximus quibus prodeſſet. Intereunt pleraque & fiſſa ſtirpe, exceptis vite, malo, fico, Punica: quædam vel ab ulcere tantum: Ficus hanc injuriam ſpernit, & omnia quæ reſinam gignunt. Radicibus amputatis mori, minime mirum eſt: pleræque tamen non omnibus, ſed maximis, aut quæ ſunt inter illas vitales abſciſſis, moriuntur. Necant invicem inter ſeſe umbra, vel denſitate, atque alimenti rapina. Necat & edera vinciens. Nec viſcum prodeſt, & cytiſus [52] nec auro, quod alimon vocant Græci. Quorundam natura non necat quidem, ſed lædit odore, aut ſucci miſtura: ut rhaphanus & laurus vitem: olfactatrix enim intelligitur, & tangi odore mirum in modum: ideo cum juxta ſit, averti & recedere, ſaporemque inimicum fugere. Hinc ſumpſit Androcydes medicinam contra ebrietates, rhaphanum mandi præcipiens. Odit & caulem & olus omne, odit & corylum, ni procul abſint, triſtis atque ægra. Nitrum quidem & alumen, marina aqua calida, & fabæ putamina vel erui, ultima venena ſunt.

CAP. XXV. *De variis prodigiis ſive oſtentis in arboribus: deque oliveto publicam viam olim tranſgreſſo.*

Inter vitia arborum, eſt & prodigiis locus. Invenimus enim ſine foliis natas: vitem & malum Punicam ſtirpe fructum tuliſſe, non palmite, aut ramis;

ramis; vitem uvas ſine foliis; oleas quoque amiſiſſe folia baccis hærentibus. Sunt & miracula fortuita: nam & oliva in totum ambuſta revixit: & in Bœotia deroſæ à locuſtis ficus iterum germinavere. Mutantur arbores & colore, fiuntque ex nigris candidæ, non ſemper prodigio, ſed & maximè quæ ex ſemine naſcuntur, ut populus alba in nigram tranſit. Quidam & ſorbum, ſi in calidiora loca venerit, ſterileſcere putant. Prodigio autem fiunt ex dulcibus acerba poma, aut dulcia ex acerbis, è caprifico fici: aut contra, gravi oſtento, cum in deteriora mutantur, ex olea in oleaſtrum, ex candida uva & fico in nigras: ut Laodiceæ, Xerxis adventu platano in oleam mutata: qualibus oſtentis Ariſtandri apud Græcos volumen ſcatet, ne in infinitũ abeamus: apud nos verò C. Epidii commentarii, in quibus arbores locutæ quoque reperiuntur. Subſedit in Cumano arbor gravi oſtento, paulo ante Pompeii Magni bella civilia, paucis ramis eminentibus. Inventum Sibyllinis libris internecionem hominum fore, tantoque eam majorem, quanto propius ab urbe poſtea facta eſſet. Sunt prodigia, & cum alienis locis enaſcuntur, ut in capitibus ſtatuarum, vel aris, & cum in arboribus ipſis alienæ. Ficus in lauro nata eſt Cyzici ante obſidionem. Simili modo Trallibus palma in baſi Cæſaris Dictatoris circa bella civilia ejus. Necnon & Romæ in Capitolio in capite 53 bis bello Perſei enata palma, victoriam triumphosque portendit: hac tempeſtatibus proſtrata, eodem loco ficus enata eſt, M. Meſſalæ C. Caſſii Cenſorum luſtro. A quo tempore pudicitiam ſubverſam Piſo gravis autor prodidit. Super omnia, quæ unquam audita ſunt, erit prodigium in noſtro ævo Neronis principis ruina factum in agro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Marrucino, Vectii Marcelli è primis equeſtris ordinis oliveto univerſo viam publicam tranſgreſſo, arvisque inde è contrario in locum oliveti profectis.

CAP. XXVI. *De remediis morborum arborum.*

Nunc expoſitis arborũ morbis, conſentaneum eſt dicere & remedia. Ex his quædam ſunt communia omnium, quædam propria quarundam. Communia ablaqueatio, accumulatio, afflari radices, aut cooperiri, riguis dato potu vel ablato, fimi ſucco refectis, putatione levatis onere: item ſucco emiſſo quædam veluti detractio ſanguinis, circunraſio corticis, vitium extenuatio, & domitura palmitum. Gemmas ſi frigus retorridas hirtasque fecerit, repumicatio, & quædam politura. Arborum iis aliæ magis, aliæ minus gaudent, veluti cupreſſus & aquam aſpernatur & fimum, & circunfoſſuram, amputationemque, & omnia remedia odit: quinetiam necatur. Riguis & vites, & Punicæ præcipuè aluntur. Ficus arbor ipſa riguis alitur, pomum verò ejus marceſcit. Amygdalæ ſi colantur foſſione, florem amittunt. Nec inſitas circunfodere oportet, priuſquam validæ ferre cœperint poma. Plurimæ autem amputari ſibi volunt onéroſa ac ſupervacua, ſicut nos ungues & capillum. Reciduntur veteres totæ, ac rurſus à ſtolone aliquo reſurgunt: ſed non omnes, nec niſi quarum naturam pati diximus. Rigua æſtivis vaporibus utilia, hyeme inimica, autumno varia & ex natura ſoli: quippe cum vindemiator Hiſpaniarum ſtagnante ſolo uvas demetat. Cætero majore in parte orbis etiam pluvias autumni aquas erivari convenit. Circa Canis ortum rigua maximè proſunt, ac ne tunc quidem nimia, quoniam inebriatis radicibus nocent. Et ætas modum tem-

pera *c*.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

perat: novellæ enim minus ſitiunt: deſiderant autem maxime rigari, quæ aſſuevere. Contra ſiccis locis genita non expetunt humorem, niſi neceſſarium. Aſperiora vina rigari utique cupiunt in Sulmonenſi Italiæ agro, pago Fabiano, ubi & arva rigantur: mirumque, herbæ aqua illa necantur, fruges aluntur, & riguus pro ſarculo eſt. In eodem agro brumâ, tanto magis ſi nives jaceant geletve, ne frigus vites adurat, circunfundunt riguis, quod ibi tepidare vocant: memorabili natura in amne ſolo; ſed idem æſtate vix tolerandi rigoris.

CAP. XXVII. *De ſcarificatione, & ſtercoratione.*

Carbunculi ac rubiginum remedia demonſtrabimus volumine proximo. Interim eſt & ſcarificatio quædam in remediis: cum macie corticis ex ægritudine aſtringente ſe juſtoque plus vitalia arborum comprimente, exactam falcis aciem utraque manu imprimentes, perpetuis inciſuris diducunt, ac veluti cutem laxant. Salutare id fuiſſe, argumento ſunt dilatatæ cicatrices, & internato corpore expletæ. Magnaque ex parte ſimilis hominum medicina & arborum eſt, quando earum quoque terebrantur oſſa. Amygdalæ ex amaris dulces fiunt, ſi circunfoſſo ſtipite, & ab ima parte circunforato, defluens pituita abſtergatur. Et ulmis detrahitur ſuccus inutilis, ſupra terram foratis uſque ad medullam in ſenecta, aut cum alimento nimio abundare ſentiuntur: Idem & ficorum turgido cortice inciſuris in obliquum levibus emittitur: ita fit ne decidant fructus. Pomiferis, quæ germinant, nec ferunt fructum, fiſſa radice inditur lapis, fertileſque fiunt. Hoc idem & amygdalis, è robore cuneo adacto. In pyris ſorbiſque è teda, ac cinere & terra cooperto. Etiam radices circuncidiſſe prodeſt vitium luxuriantium ficorumque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rumque, & circunciſis cinerem addidiſſe. Fici ſerotinæ fiunt, ſi primæ groſſi, cum fabæ magnitudiné exceſſere, detrahantur. Subnaſcuntur enim, quæ ſerius matureſcunt. Eædem cum frondere incipiunt, ſi cacumina rami cujusque detrahantur, firmiores fertilioresque fiunt: nam caprificatione maturata, in ea culices naſci è groſſis manifeſtum eſt: quoniam cum evolavere, non inveniuntur intus grana, quæ in eos verſa apparet. Exeundi tanta eſt aviditas, ut plerique aut pede relicto, aut
54 penna, pariter erumpant. Eſt & aliud genus culicum, quos vocant centinas, fucis apum ſimiles ignavia malitiaque, cum pernicie verorum & utilium: interimunt enim illos atque ipſi moriuntur. Vexant & tineæ ſemina ficorum: contra quas remedium, in eodem ſcrobe defodere. Italicam lentiſcum, inverſa parte quæ fuerit à cacumine. Vberrimas autem ficus rubrica amurca diluta, & cum fimo infuſa radicibus frondere incipientium, facit. Caprificorum laudantur maximè nigræ, & in petroſis, quoniam frumenta plurima habeant: caprificatio ipſa poſt imbrem. In primis autem cavendum, ne ex remediis vitia fiant: quod evenit nimia aut intempeſtiva medicina. Interlucatio arboribus prodeſt: ſed omnium annorum trucidatio inutiliſſima. Vitis tantum tonſuram annuam quærit, alternam verò myrtus, Punicæ, oleæ, quia celeriter fruticeſcunt: cæteræ rarius tondentur, nulla autumno. Ac ne raduntur quidem, niſi vere putatione. Plagæ ad vitalia ſunt omnia quæcunq; non ſupervacua. Similis fimi ratio: gaudent eo, ſed cavendum ne in fervore ſolis admoveatur, ne immaturum, ne validius quam opus ſit. Vrit vineas ſuillum, niſi quinquennio interpoſito, præterquam ſi riguis diluatur; & è coriariorum ſordibus,

dibus, niſi admiſta aqua: item largius: juſtum exiſtimant in denos pedes quadratos tres modios: id quidem ſoli natura decernet. Columbino ac ſuillo plagis quoque arborum medentur. Si mala punica acida naſcantur ablaqueatis radicibus fimum ſuillum adhibent: eo anno vinolenta, proximo dulcia futura. Alii urina hominis aqua miſta riganda cenſent quater anno, ſingulis amphoris: aut cacumina ſpargi vino laſere diluto. Si findantur in arbore, pediculum intorqueri. Ficis utique amurcam affundi: cæteris arboribus ægris fæcem vini: ac lupinum circa radices earum ſeri. Aqua quoque lupini decocti circunfuſa, pomis prodeſt. Fici, cum Vulcanalibus tonuit, cadunt: remedium eſt, ut antè ſtipula hordeacea areæ 55 ſtringantur. Ceraſos præcoces facit, cogitque matureſcere calx admota radicibus. Et hæc ante omnia poma intervelli melius eſt, ut quæ relicta ſunt grandeſcant.

CAP. XXVIII. *De diverſis medicamentis arborum contra venenata animalia, & contra formicas, & contra noxia animalia.*

Quædam pœna emendantur, aut morſu excitantur, ut palmæ & lentiſci: ſalſis enim aquis aluntur. Salis vim & cinis, ſed leniorem, habet: ideo ficis aſperguntur, rutaque ne fiant verminoſæ, neve radices putreſcant. Quin & vitium radicibus aquam ſalſam jubent affundi, ſi ſint lachrymoſæ. Si verò fructus earum decidant, cinerem aceto aſpergi, ipſasque illini, aut ſandaracha, ſi putreſcat uva. Si verò fertiles non ſunt, aceto acri ſubacto cinere rigari atque oblini; quod ſi fructum non maturent, prius inareſcentem, præciſarum ad radices plagam, fibrasque, aceto acri & urina vetuſta madefacere, atque eo luto obruere, & ſæpe fodere. Olearum, ſi parum promiſere fructus, nudatas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

datas radices hyberno frigori opponunt, eaque caſtigatione proficiunt. Omnia hæc annua cœli ratione conſtant: & aliquando ſerius poſcuntur, aliquando celerius. Necnon ignis aliquid prodeſt, ut harundini: ambuſta nanque denſior mitiorque ſurgit. Cato & medicamenta quædam componit, menſuræ quoque diſtinctione, ad majorum arborum radices amphoram, ad minorum urnam amurcæ, & aquæ portionem æquam, ablaqueatis prius radicibus paulatim affundi jubens. In olea hoc amplius, ſtramentis antea circumpoſitis: item fico. Hujus præcipuè [56] veterem terram adaggerari radicibus: ita futurum, ut non decidant groſſi, majorque fœcunditas nec ſcabra proveniat. Simili modo, ne convolvulus fiat in vinea, amurcæ congios duos decoctos in craſſitudinem mellis, rurſusque cum bituminis tertia parte, & ſulphuris quarta ſub dio coqui (quoniam exardeſcat ſub tecto) hoc vites circa capita ac ſub brachiis ungi: ita non fore convolvolum. Quidam contenti ſunt fumo hujus miſturæ ſuffire vineas ſecundo flatu, continuo triduo. Plerique non minus auxilii & alimenti arbitrãtur in urina, quam Cato in amurca, addita modo aquæ pari portione, quoniam per ſe noceat. Alii volvocem appellant animal prætodens pubeſcentes uvas: quod ne accidat, falces, cum ſint exacutæ, fibrina pelle detergent, atque ita putant: aut ſanguine urſino liniri volunt poſt putationem eaſdem. Sunt arborum peſtes & formicæ: has abigunt, rubrica ac pice liquida perunctis caudicibus: necnon & piſce ſuſpenſo juxta, in unum locum congregant: aut lupino trito cum oleo radices linunt. Multi & has & talpas amurca necant: contraque erucas, & mala ne putreſcant, lacertæ viridis felle tangi cacumina jubent. Privatim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tim autem contra erucas ambiri arbores ſingulas à muliere incitati menſis, nudis pedibus, recincta. Item ne quod animal paſtu malefico decerpat frondem, fimo boum diluto aſpergi folia, quoties imber interveniat, quoniam ita abluatur virus medicaminis, mira quædam excogitante ſolertia humana. Quippe cum averti carmine grandines credant plerique: cujus verba inſerere non equidem ſerio auſim; quanquam à Catone prodita, contra luxata membra, jungenda harundinum fiſſuræ. Idem arbores religioſas lucosq; ſuccidi permiſit, ſacrificio prius facto: cujus rei rationem quoque eodem volumine tradidit.

LIBER XVIII.

Procemium.

CAP. I. *Quod antiquis maximum ſtudium agriculturæ fuit, & de hortorum ſingulari diligentia.*

SEQVITVR natura frugum hortorumque ac florum, quæque alia præter arbores aut frutices benigna tellure proveniunt; vel per ſe tantum herbarum immenſa contemplatione, ſi quis æſtimet varietatem, numerum, flores, odores, coloresque & ſuccos ac vires earum, quas ſalutis aut voluptatis hominum gratia gignit. Qua in parte primum omnium patrocinari terræ, & adeſſe cunctorum parenti juvat, quanquam & inter initia operis defenſæ. Quoniam tamen ipſa materia intus, accendit ad reputationem ejuſdem parientis & noxia, noſtris eam criminibus urgemus, culpamque noſtram illi imputamus. Genuit venena: ſed quis invenit illa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

illa, præter hominem? Cavere ac refugere alitibus feriſque ſatis eſt: atque cum arbore exacuant limentque cornua elephanti, & ſaxo rhinocerotes, & utroque apri dentium ſicas, ſciantque ad nocendum ſe præparare animalia: quod tamen eorum tela ſua, excepto homine, venenis tingit? Nos & ſagittas ungimus, ac ferro, ipſo nocentius, aliquid damus. Nos & flumina inficimus, & rerum naturæ elementa: ipſum quoque, quo vivitur, aërem in perniciem vertimus. Neque eſt ut putemus ignorari ea ab animalibus, quæ quidem, quæ præpararent contra ſerpentium dimicationem, quæ poſt prælium ad medendum excogitarent, indicavimus. Nec ab ullo, præter hominem, veneno pugnatur alieno. Fateamur ergo culpam, ne iis quidem, quæ naſcuntur, contenti: etenim complura eorum genera humana manu fiunt. Quid? non & hominis quædam ut venena naſcuntur? Atra ceu ſerpentium lingua vibrat, tabesque animi contrectata adurit, culpantium omnia, ac dirarum alitum modo, tenebris quoque ſuis & ipſarũ noctium quieti invidentium gemitu (quæ ſola vox eorum eſt) ut inauſpicatarum animantium vice, obvii quoq; vetent agere, aut prodeſſe vitæ. Nec ullum aliud abominati ſpiritus præmium novere: quam odiſſe omnia. Verum & in hoc eadem naturæ majeſtas, tanto plures bonos genuit ac frugi, quanto fertilior in iis quæ juvant aluntque, quorum æſtimatione & gaudio nos quoque, relictis æſtuationi ſuæ iſtis hominum turbis, pergemus excolere vitam: eoque conſtantius, quo operæ nobis major, quam famæ, gratia expetitur. Quippe ſermo circa rura eſt, agreſtesque uſus, ſed quibus vita honosque apud priſcos maximus fuerit.

CAP. II.

CAP. II. *Quæ corona prima Romæ.*

Arvorum ſacerdotes Romulus in primis inſtituit, ſeque duodecimum fratrem appellavit inter illos, Accâ Laurentia nutrice ſua [1] genitos ſpicea corona, quæ vitta alba colligaretur, ſacerdotio ei pro religioſiſſimo inſigni data, quæ prima apud Romanos fuit corona: honosque is non niſi vita finitur, & exules etiam captosque comitatur. Bina tunc jugera populo Romano ſatis erant, nullique majorem modum attribuit: quo ſervos paulò antè principis Neronis, contemptis hujus ſpatii viridariis, piſcinas juvat habere majores: gratumque, ſi non aliquem & culinas. Numa inſtituit Deos fruge colere, & mola ſalſa ſupplicare, atque (ut autor eſt Hemina) far torrere, quoniam toſtum cibo ſalubrius eſſet. Id uno modo conſecutum, ſtatuendo non eſſe purum ad rem divinam, niſi toſtum. Is & Fornacalia inſtituit farris torrendi ferias, & æque religioſas terminis agrorum: hos enim Deos tunc maxime noverant: Sejamque à ſerendo, Segeſtam à ſegetibus appellabant: quarum ſimulachra in Circo videmus: tertiam ex iis nominare ſub tecto religio eſt. Ac ne deguſtabant quidem novas fruges aut vina, antequam ſacerdotes primitias libaſſent.

CAP. III. *De jugere, & actu, & legibus circa pecora, & quoties, & quibus temporibus fuit ſumma vilitas annonæ, & qui agricultura illuſtres.*

Iugerum vocabatur, quod uno jugo boum in die exarari poſſet. Actus, in quo boves agerentur, cum aratur, uno impetu juſto: hic erat CXX. pedum: duplicatusque in longitudinem jugerum faciebat. Dona ampliſſima Imperatorum ac fortium civium, quantum quis uno die plurimum circum-

circumaraviſſet: Item quartarii farris, aut heminæ, conferente populo. Cognomina etiam prima inde, Pilumni, qui pilum piſtrinis invenerat: Piſonis, à piſendo: jam Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum, ut quiſque aliquod optime genus ſereret. Iuniorum familiæ Bubulcum nominaverunt, qui bubus optime utebatur. Quin & in ſacris nihil religioſius confarrationis vinculo erat: novæque nuptæ farreum præferebant. Agrum male colere, Cenſorium probrum judicabatur. Atque (ut refert Cato) quem virum bonum colonum dixiſſent, ampliſſime laudaſſe exiſtimabant. Hinc & locupletes dicebant, loci, hoc eſt, agri plenos. Pecunia ipſa à pecore appellabatur. Etiam nunc in tabulis Cenſoriis paſcua dicuntur omnia, ex quibus populus reditus habet, quia diu hoc ſolum vectigal fuerat. Mulctatio quoque non niſi ovium boumque impendio dicebatur: non omittenda priſcarum legum benevolentia: Cautum quippe eſt, ne bovem, priuſquam ovem, nominaret, qui indiceret mulctam. Ludos boum cauſa celebrantes, bubetios vocabant. Servius rex, ovium boumque effigie primum æs ſignavit. Frugem quidem aratro quæſitam furtim noctu paviſſe, ac ſecuiſſe, puberi XII. tabulis capitale erat: ſuſpenſumque Cereri necari jubebant, gravius quam in homicidio convictum: impubem Prætoris arbitratu verberari, noxamve duplionemve decerni. Iam diſtinctio honosque civitatis ipſius non aliunde erat: Ruſticæ tribus laudatiſſimæ eorũ qui rura haberent: Vrbanæ verò in quas transferri ignominiæ eſſet, deſidiæ probro: itaque quatuor ſolæ erant à partibus urbis, in queis habitabant: Suburrana, Palatina, Collina, Exquilina. Nundinis urbem reviſitabant, & ideo comitia

[2] nundinis haberi non licebat, ne plebs ruſtica avocaretur. Quies ſomnusque in ſtramentis erat. Gloriam denique ipſam à farris honore adoream appellabant. Equidem etiam verba priſcæ ſignificationis admiror: ita enim eſt in commentariis Pontificum: Augurio canario agendo dies conſtituantur, priuſquam frumenta vaginis exeant, & antequam in vaginas perveniant. Ergo iis moribus non modo ſufficiebant fruges, nulla provinciarum paſcente Italiam, verumetiam annonæ vilitas incredibilis erat. Manius Marcius Ædilis plebis primum frumentum populo in modios aſſibus donavit. Minutius Augurinus, qui Sp. Melium coarguerat, farris pretium in trinis nundinis ad aſſem redegit undecimus plebei Tribunus: qua de cauſa ſtatua ei extra portam Trigeminam, à populo ſtipe collata ſtatuta eſt. Trebius in Ædilitate aſſibus populo frumentum præſtitit: quam ob cauſſam & ei ſtatuæ in Capitolio ac Palatio dicatæ ſunt: ipſe ſupremo die populi humeris portatus in rogum eſt. Verum quo anno Mater Deûm advecta Romam eſt, majorem ea æſtate, [3] quam antecedentibus annis x. factam eſſe tradunt. M. Varro author eſt, cum L. Metellus in triumpho plurimos duxit elephantos, aſſibus ſingulis farris modios fuiſſe, item vini congios, ficique ſiccæ pondo xxx. olei pondo x. carnis pondo xII. Nec è latifundiis ſingulorum contingebat arcentium vicinos: quippe etiam lege Stolonis Licinii incluſo modo Iↄ. jugerum, & ipſo ſua lege damnato, cum ſubſtituta filii perſona amplius poſſideret. Luxuriantis jam Reipublicæ fuit iſta menſura. Manii quidem Curii poſt triumphos, immenſumque terrarum adjectum imperio nota concio eſt, perniciosum intelligi civem, cui ſeptem jugera non eſſent

eſſent ſatis: hæc autem menſura plebei poſt exactos reges aſſignata eſt. Quænam ergo tantæ ubertatis cauſa erat? Ipſorum tunc manibus Imperatorum colebantur agri (ut fas eſt credere) gaudente terra vomere laureato, & triumphali aratore: ſive illi eadem cura ſemina tractabant, qua bella, eademque diligentia arva diſponebant, qua caſtra: ſive honeſtis manibus omnia lætius proveniunt, quoniam & curioſius fiunt. Serentem invenerunt dati honores Serranum, unde cognomen. Aranti quatuor ſua jugera in Vaticano, quæ prata Quintia appellantur, Cincinnato Viator attulit Dictaturam, & quidem ut traditur nudo, plenoque pulveris etiamnum ore: Cui Viator, Vela corpus, inquit, ut perferam Senatus populique Romani mandata. Tales tũ etiam Viatores erant: quod ipſum nomen inditum eſt ſubinde & ex agris Senatum ducesque accerſentibus. At nunc eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti vultus exercent: non tamen ſurda tellure, quæ parens appellatur, colique dicitur & ipſa: honore his aſſumpto, ut non invita ea, & indigne ferente, credatur id fieri. Sed nos miramur ergaſtulorum non eadem emolumenta eſſe, quæ fuerint Imperatorum. Igitur de cultura agri præcipere principale fuit etiam apud exteros. Siquidem & reges fecere, Hiero, Philometor, Attalus, Archelaus: & duces, Xenophon, & Pœnus etiam Mago: cui quidem tantum honorem Senatus noſter habuit Carthagine capta, ut cum regulis Africæ bibliothecas donaret, unius ejus duodetriginta volumina cenſeret in Latinam linguam transferenda, cum jam M. Cato præcepta condidiſſet: peritisque linguæ Punicæ dandum negotium, in quo præceſſit omneis vir clariſſimæ familiæ Io.

Syllanus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Syllanus: Sapientes verò complures, quos ſequentes, prætexuimus in hoc volumine: non ingrate nominando M. Varrone, qui octogeſimũ primum vitæ annum agens, de ea re prodendum putavit.

CAP. IV. *Ratio de agricultura.*

Apud Romanos multo ſerior vitium cultura eſſe cœpit. Primoque, ut neceſſe erat, arva tantum coluere. Quorum nobis ratio nunc tractabitur non vulgari modo, verum, ut adhuc fecimus, & vetuſtis & poſtea inventis omni cura perquiſitis, cauſaque rerum & ratione ſimul eruta. Dicemus & ſydera, ſyderumque ipſorum terreſtria ſigna dabimus indubitata. Quandoquidem qui adhuc ea diligentius tractavere, quibuſvis oratoribus potius, quam agricolis ſcripſiſſe poſſunt videri. Ac primum omnium oraculis majore ex parte agemus, quæ non in alio vitæ genere plura certiorave ſunt. Cur enim non videantur oracula à certiſſimo die, maximeque veridico uſu profecta? Principium autem à Catone ſumemus.

CAP. V. *Laus agricolarum, & quæ obſervanda in agro parando.*

Fortiſſimi viri & milites ſtrenuiſſimi ex agricolis gignuntur, minimeque male cogitantes. Prædium ne cupide emas. In re ruſtica operæ ne parcas, in agro emendo minime. Quod male emptum eſt, ſemper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet 4 aquarum vim, & vicinum. Singula magnas interpretationes habent, nec dubias. Cato in conterminis hoc amplius æſtimari jubet, quo pacto niteant. In bona eſt, inquit, regione bene nitere. Attilius Regulus, ille Punico bello bis Conſul, ajebat, neque fœcundiſſimis locis inſalubrem agrum parandum, neque effœtis ſaluberrimum. Salubritas loci non ſemper incolarum

rum

rum colore detegitur, quoniam aſſueti etiam in peſtilentibus durant. Præterea ſunt quædam partibus anni ſalubria: nihil autem ſalutare eſt, niſi quod toto anno ſalubre. Malus eſt ager, cum quo dominus luctatur. Cato inter prima ſpectari jubet, ut ſolum ſua virtute valeat, qua dictum eſt poſitione: ut operariorum copia prope ſit, oppidumque validum: ut navigiorum evectus vel itinerum: ut bene ædificatus & cultus: in quo falli pleroſque video: ſegnitiem enim prioris domini pro emptore eſſe arbitrantur: nihil eſt damnoſius deſerto agro. Itaque Cato, De bono domino melius emi, nec temere contemnendam alienam diſciplinam: agroque, ut homini, quamvis quæſtuoſus ſit, ſi tamen & ſumptuoſus, non multum ſupereſſe. Ille in agro quæſtuoſiſſimam indicat vitem, non fruſtra, quoniam ante omnia de impenſæ ratione cavit. Proxime hortos riguos: nec id falſo, ſi ſub oppido ſint. Et prata, antiqui parata dixere. Idemque Cato interrogatus, quis eſſet certiſſimus quæſtus, reſpondit, Si bene paſcas. Quis proximus: Si mediocriter paſcas. Summa omnium in hoc ſpectando fuit, ut fructus is maxime probaretur, qui quam minimo impendio conſtaturus eſſet. Hoc ex locorum occaſione aliter alibi decernitur. Eodemque pertinet, quod agricolam vendacem eſſe oportere dixit. Fundum in adoleſcentia conſerendum ſine cunctatione, ædificandum non niſi conſito agro. Tunc quoque cunctanter: optimumque eſt (ut vulgo dixere) aliena inſania frui, ſed ita, ut villarum tutela non ſit oneri. Eum tamen qui bene habitet, ſæpius ventitare in agrum, frontemque domini plus prodeſſe quam occipitium, non mentiuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. VI. *De villarum poſitione, & præcepta antiquorum de agro colendo.*

Modus hic probatur, ut neque fundus villam quærat, neque villa fundum. Non ut fecerunt juxta diverſis eadem ætate exemplis L. Lucullus & Q. Scævola, cum villa Scævolæ fundus careret, villa Luculli agro. Quo in genere Cenſoria caſtigatio erat, minus arare, quam verrere. Nec hoc ſine arte quadam eſt. Noviſſimus villam in Miſenenſi poſuit C. Marius ſepties Conſul, ſed peritia caſtrametandi, ſicut comparatos ei cæteros etiam Sylla Felix cæcos fuiſſe diceret. Convenit nec juxta paludes ponendam eſſe, neque adverſo amne. Quanquam Homerus omnino è flumine ſemper antelucanas auras inſalubres veriſſime tradidit. Spectare in æſtuoſis locis Septentriones debet, Meridiem in frigidis: in temperatis exortum æquinoctialem. Agri ipſius bonitas, quibus argumentis judicanda ſit, quanquam de terræ optimo genere diſſerentes abunde dixiſſe poſſumus videri, etiamnum tamen traditas notas ſubſignabimus, Catonis maxime verbis: Ebulum, vel prunus ſylveſtris, vel rubus, bulbus minutus, trifolium, herba pratenſis, quercus, ſylveſtris pyrus, malusque, frumentarii ſoli notæ: Item nigra terra, & cinerei coloris. Omnis creta coquit, niſi permacra; Sabulum etiam, niſi id pertenue eſt: & multo campeſtribus magis, quam clivoſis, reſpondent eadem. Modum agri in primis ſervandum antiqui putavere. Quippe ita cenſebant, Satius eſſe minus ſerere, & melius arare. Qua in ſententia & Vergilium fuiſſe video. Verumque confitentibus latifundia perdidere Italiam: jam vero & provincias, Sex domini ſemiſſem Africæ poſſidebant, cum interfecit eos Nero princeps: non fraudando magni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

magnitudine hac quoque ſua, Cn. Pompeio, qui nunquam agrum mercatus eſt conterminũ. Agro empto domum vendendam, inclementer, atque non ex utilitate publici ſtatus Mago cenſuit, hoc exordio præcepta pandere ingreſſus, ut tamen appareat aſſiduitatem deſideratam ab eo. De hinc peritia villicorum in cura habenda eſt: multaque de iis Cato præcepit. Nobis ſatis ſit dixiſſe, quam proximum domino cordi eſſe debere, & tamen ſibimetipſi non videri. Coli rura ergaſtulis peſſimum eſt, & quicquid agitur à deſperantibus. Temerarium videatur unam vocem antiquorum poſuiſſe, & fortaſſis incredibile penitus exiſtimetur, Nihil minus expedire, quam agrum optime colere. L. Tarius Rufus infima natalium humilitate, Conſulatum militari induſtria meritus, antiquæ alias parſimoniæ, circiter millies H-S liberalitate Divi Auguſti congeſtum, uſque ad detrectationem hæredis exhauſit, agros in Piceno coemendo, colendoque in gloriam. Internecionem ergo famemq; cenſemus? Imò hercule judico modum rerum omnium utiliſſimum: bene colere neceſſarium eſt, optime damnoſum, præterquam ſobole ſua, colonōve paſcendis: alioqui domino aliquas meſſes colligere non expedit, ſi computetur impendium operæ: nec temere olivam: nec quaſdam terras diligenter colere, ſicut in Sicilia tradunt: itaque decipi advenas. Quonam igitur modo utiliſſime colentur agri? ex oraculo ſcilicet, malis bonis. Sed defendi æquum eſt abavos, qui præceptis ſuis proſpexere vitæ: nam cum dicerent malis, intelligere voluere viliſſimos. Summum providentiæ illorum fuit, ut quam minimum eſſet impendii. Præcipiebant enim iſta, qui triumphali denas argenti libras in ſupellectile crimini dabant:

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

qui mortuo villico relinquere victorias, & reverti in ſua rura poſtulabant: quorum prædia colenda ſuſcipiebat reſpublica, exercitusque ducebant, Senatu illis villicante. Inde illa reliqua oracula: Nequam agricolam eſſe, quiſquis emeret, quod præſtare ei fundus poſſet. Malũ patremfamilias, quiſquis interdiu faceret, quod noctu poſſet, niſi in tempeſtate cœli. Pejorem, qui profeſtis diebus ageret, quod feriatis deberet. Peſſimum, qui ſereno die ſub tecto potius operaretur, quam in agro. Nequeo mihi temperare, quo minus unum exemplum antiquitatis afferam, ex quo intelligi poſſit, apud populum etiam de culturis agendi morem fuiſſe, qualiterque defendi ſoliti ſint illi viri. C. Furius [5] Creſinus è ſervitute liberatus, cum in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quam ex ampliſſimis vicinitas, in invidia magna erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis: quamobrem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damnationem, cum in ſuffragium tribus oporteret ire, inſtrumentum ruſticum omne in forum attulit, & adduxit filiam validam, atque (ut ait Piſo) bene curatam ac veſtitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderoſos, boves ſaturos: poſtea dixit: Veneficia mea Quirites hæc ſunt: nec poſſum vobis oſtendere, aut in forum adducere lucubrationes meas vigiliasque & ſudores: omnium ſententiis abſolutus. Itaque eſt profecto, opera, non impenſa, cultura conſtat: & ideo majores fertiliſſimum in agro oculum domini eſſe dixerunt. Reliqua præcepta reddentur ſuis locis, quæ propria generum ſingulorum erunt: interim communia quæ ſuccurrunt, non omittemus: & in primis Catonis humaniſſimum & utiliſſimum, Id agendum, ut diligant vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cini. Cauſas reddit ille, quas exiſtimamus nulli eſſe dubias. Inter prima idem cavet, ne familiæ malæ ſint. Nihil ſero faciendum in agricultura omnes cenſent: iterumque ſuo quæque tempore facienda. Et tertio præcepto, prætermiſſa fruſtra revocari. De terra carioſa execratio Catonis abunde indicata eſt. Quanquam prædicere non ceſſat is: quicquid per aſellum fieri poteſt, viliſſime conſtat. Filix biennio moritur, ſi frondem agere non patiaris: id efficaciſſime contingit, germinantis ramis baculo decuſſis: ſuccus enim ex ipſa defluens, necat radices: ajunt & circa ſolſtitium avulſas non renaſci, nec harundine ſectas, aut exaratas vomeri harundine impoſita. Similiter & harundinem exarari filice vomeri impoſita præcipiunt. Iuncoſus ager verti pala debet, at in ſaxoſo bidentibus. Fruteta igni optime tolluntur. Humidiorem agrum foſſis concidi atque ſiccari utiliſſimum eſt: foſſas autem cretoſis locis apertas relinqui: in ſolutiore terra ſepibus firmari, ne procidant, aut ſupinis lateribus procumbere: quaſdam occæcari, & in alias dirigi majores patentioresque: ſi ſit occaſio, ſilice vel glarea ſterni. Ora autem earum binis utrinque lapidibus ſtatuminari, & alio ſuperintegi. Sylvæ extirpandæ rationem Democritus prodidit, lupini flore in ſucco cicutæ uno die macerato, ſparſiſque radicibus.

CAP. VII. *De frugum generibus, & natura.*

Et quoniam præparatus eſt ager, natura nunc indicabitur frugum. Sunt autem duo prima earum genera, Frumenta, ut triticum, hordeum: & legumina, ut faba, cicer. Differentia verò notior, quam ut indicari deceat. Frumenti ipſius totidem genera per tempora ſatus diviſa. Hyberna, quæ circa Vergiliarum occaſum ſata terra per hyemem nutriun-

nutriuntur, ut triticum, far, hordeum. Æſtiva,
6 quæ æſtate ante Vergiliarum exortum ſeruntur, ut milium, panicum, ſeſama, horminum, irio, Italiæ duntaxat ritu: alioquin in Græcia & Aſia omnia Vergiliarum occaſu ſeruntur. Quædam autem utroque tempore in Italia. Ex his quædam & tertio veris ſcilicet. Aliqui verna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Sementiva autem triticum, hordeum, fabam, napum, rapam. Et in tritici genere pars aliqua pabuli eſt, quadrupedum cauſa ſati, ut farrago: & in leguminibus, ut vicia. At commune quadrupedum hominumque uſui, lupinum. Legumina omnia ſingulas habent radices, præter fabam, easque ſurculoſas, quia non in multa dividuntur: altiſſimas autem cicer. Frumenta multis radicantur fibris ſine ramis. Erumpit à primo ſatu hordeum die ſeptimo: legumina quarto, vel cum tardiſſime ſeptimo: faba à xv. ad xx. legumina in Ægypto tertio die. Ex hordeo alterum caput grani in radicem exit, alterum in herbam, quæ & prior floret: radicem craſſior pars grani fundit, tenuior florem: cæteris ſeminibus eadem pars, & radicem & florem. Frumenta hyeme in herba ſunt, verno tempore faſtigiantur in ſtipulam, quæ ſunt hyberni generis: at milium & panicum in culmum geniculatum & concavum, ſeſama verò in ferulaceum. Omnium ſatorum fructus, aut ſpicis continetur, ut tritici, hordei, muniturque vallo ariſtarum quadruplici: aut includitur ſiliquis, ut leguminum: aut vaſculis, ut ſeſamæ, ac papaveris. Milium, ac panicum tantum pro indiviſo, & parvis avibus expoſita ſunt: indefenſa quippe membranis continentur. Panicum à paniculis dictum, cacumine languide nutante, paulatim extenuato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

culmo penè in ſurculum, prædenſis acervatur granis, cum longiſſima pedali [7] obba. Milii comæ granum complexæ fimbriato capillo curvantur. Sunt & panico genera: Mammoſo, è pano parvis racemato paniculis, & cacumine gemino. Quin & colore diſtinguuntur, candido, nigro, ruffo, etiam purpureo. Panis multifariè & è milio fit, è panico rarius. Sed nullum frumentũ ponderoſius eſt, aut quod coquendo magis creſcat. LX enim pondo panis è modio reducunt, modiumque pultis ex tribus ſextariis madidis. Milium intra hos decem annos ex India in Italiam invectum eſt, nigrum colore, amplum grano, harundineum culmo: adoleſcit ad pedes altitudine ſeptem prægrandibus [8] culmis: lobas vocant: omnium frugum fertiliſſimum: ex uno grano terni ſextarii gignuntur. Seri debet in humidis. Frumenta quædam in tertio geniculo ſpicam incipiunt concipere, quædam in quarto, ſed etiamnum occultam. Genicula autem ſunt tritico quaterna, farri ſena, hordeo octona. Sed non ante ſupra dictum geniculorum numerum conceptus eſt ſpicæ: qui ut ſpem ſui fecit, quatuor aut quinque tardiſſime diebus florere incipiunt: totidemque aut paulo pluribus deflorefcunt. Hordea verò cum tardiſſime ſeptem. Varro quater novenis diebus fruges abſolvi tradit, & menſe nono meti. Fabæ in folia exeunt, ac deinde caulem emittunt, [9] nullis diſtinctum internodiis. Reliqua legumina ſurculoſa ſunt. Ex his ramoſa, cicer, eruum, lens. Quorundam caules ſparguntur in terram, ſi non habeant adminiculum, ut piſorum: quod ſi non habuere, deteriora fiunt. Leguminum unicaulis faba ſola, unus & lupinis: cæteris ramoſus prætenui ſurculo: omnibus verò fiſtuloſus. Folium quædam ab radice mittunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tunt, quædam à cacumine. Frumentum & hordeum utrunque, & quicquid in ſtipula eſt, in cacumine unum folium habet. Sed hordeo ſcabra ſunt, cæteris lævia. Multiplicia contra fabæ, ciceri, piſo. Frumentis folium harundinaceum, fabæ rotundum, & magnæ leguminum parti. Longiora erviliæ & piſo. Faſeolis venoſa, ſeſamæ & irioni ſanguinea. Cadunt folia lupino tantum, & papaveri. Legumina diutius florent, & ex his eruum ac cicer, ſed diutiſſime faba XL. diebus. Non autem ſinguli ſcapi tandiu, quoniam alio deſinente alius incipit: nec tota ſeges, ſicut frumenti, pariter. Siliquantur verò omnia diverſis diebus, & ab ima primum parte, paulatim flore ſubeunte. Frumenta, cum defloruere, craſſeſcunt, maturanturque cum plurimum diebus quadraginta: item faba: pauciſſimis cicer: id enim à ſemente diebus XL. perficitur. Milium, & panicum, & ſeſama, & omnia æſtiva, XL. diebus maturantur à flore: magna terræ cœlique differentia: in Ægypto enim hordeum ſexto à ſatu menſe, frumenta ſeptimo metuntur: in Hellade hordeum: in Peloponneſo octavo, & frumenta etiamnum tardius. Grana in ſtipula crinito textu ſpicantur: in faba leguminibusque, alternis lateribus ſiliquantur. Fortiora ad hyemes frumenta, legumina in cibo. Tunicæ frumento plures: Hordeum maxime nudum, & [10] arinca, ſed præcipuè avena. Calamus altior frumento, quam hordeo: ariſta mordacior hordeo. In area exteruntur triticum, & ſiligo, & hordeum. Sic & ſeruntur pura, qualiter [11] moliuntur, quia toſta non ſunt. E diverſo far, milium, panicum purgari, niſi toſta, non poſſunt: itaque hæc cum ſuis folliculis ſeruntur cruda. Et far in vaginulis ſuis ſervant ad ſatus, atq; non torrent. Leviſſimum

ex his hordeum, raro excedit XV. libras, & faba XXII. Ponderoſius far, magisque etiamnum triticum. Far in Ægypto ex olyra conficitur: tertium genus ſpicæ hoc ibi eſt. Galliæ quoque ſuum genus farris dedere: quod illic [12] brance vocant, apud nos ſandalum, nitidiſſimi grani: & alia differentia eſt, quod ferè quaternis libris plus reddit panis, quam far aliud. Populum Romanum farre tantum è frumento CCC. annis uſum, Verrius tradidit. Tritici genera plura, quæ fecere gentes: Italico nullum equidem comparaverim candore ac pondere, quo maxime diſcernitur: montanis modo comparetur Italiæ agris externũ, in quo principatum tenuit Bœotia, deinde Sicilia, mox Africa. Tertium pondus erat Thracio Syrioque, deinde Ægyptio, athletarum cum decreto, quorum capacitas jumentis ſimilis, quem diximus ordinem fecerat. Græcia, & Ponticum laudavit, quod in Italiam non pervenit. Ex omni eadem genere grani prætulit [13] dracontiam, ſtrangiam & Selenuſium, argumento craſſiſſimi calami: ita pingui ſolo hæc genera aſſignabat. Leviſſimum & maxime inane, ſeu tenuiſſimi calami, in humidis ſeri jubebat, quoniam multo egeret alimento. Hæ fuere ſententiæ Alexandro magno regnante, cum clariſſima fuit Græcia, atque in toto terrarum orbe potentiſſima: ita tamen, ut ante mortem ejus annis ferè CXLV. Sophocles Poëta in fabula Triptolemo frumentum Italicum ante cuncta laudaverit, ad verbum tranſlata ſententia,

Et fortunatam Italiam frumento canêre candido.

Quæ laus peculiaris hodieq; Italico eſt. Quo magis admiror, poſteros Græcorum nullam mentionem hujus feciſſe frumenti. Nunc ex his generibus quæ Romam invehuntur, leviſſimum eſt Gallicum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cum, atque è Cherſoneſo advectum: quippe non excedunt in modium vicenas libras, ſi quis granum ipſum ponderet. Adjicit Sardum ſelibras, Alexandrinum & trientes: hoc & Siculi pondus: Bœoticum totam libram addit: Africum & dodrantes. In tranſpadana Italia ſcio vicenas quinas libras farris modios pendere: circa Cluſium & ſenas. Lex certa naturæ, ut in quocunque genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat: ſicut optimum frumentum eſſe, quod in ſubactu congium aquæ capiat. Quibuſdam generibus per ſe pondus, ſicut Baleartico: modio tritici panis pondo xxx. reddit. Quibuſdam in binis miſtis, ut Cyprio & Alexandrino, xx. prope libras non excedentibus. Cyprium fuſcum eſt, panemq; nigrum facit: itaque miſcetur Alexandrinum candidum, redduntque xxv. pondo: Thebaicum libram adjicit. Marina aqua ſubigi, quod plerique maritimis in locis faciunt occaſione lucrandi ſalis, inutiliſſimum: non alia de cauſa opportuniora morbis corpora exiſtunt. Galliæ & Hiſpaniæ frumento in potum reſoluto, quibus diximus generibus, ſpuma ita concreta pro fermento utuntur. Qua de cauſa levior illis, quam cæteris, panis eſt. Differentia eſt & calami: craſſior quippe melioris eſt generis. Plurimis tunicis Thracium triticum veſtitur, ob nimia frigora illi plagæ exquiſitum. Eadem cauſa & trimeſtria invenit, detinentibus terras nivibus, quod tertio ferè à ſatu menſe & in reliquo orbe metitur. Totis hoc Alpibus notum, & hyemalibus provinciis nullum hoc frumento lætius. Vnicalamum præterea, nec [14] uſquam capax: ſeriturque non niſi tenui terra. Eſt & bimeſtre circa Thracium ſinum, quod quadrageſimo die, quam ſatum eſt, matureſcit: mirumque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

que, nulli frumento plus eſſe ponderis, & furfuribus carere. Vtitur eo & Sicilia & Achaia, montoſis utraque partibus. Eubœa quoque circa Caryſtum. Intantum fallitur Columella, qui ne trimeſtri quidem proprium genus exiſtimaverit eſſe, cum ſit antiquiſſimum: Græci trimenon vocant. Tradunt in Bactris grana tantæ magnitudinis fieri, ut ſingula ſpicas noſtras æquent. Primum ex omnibus frumentis ſeritur hordeum. Dabimus & dies ſerendo cuique generi, natura ſingulorum expoſita. Hordeum Indis ſativum & ſylveſtre, ex quo panis apud eos præcipuus. [15] Italica maximè quidem oryza gaudent, ex qua ptiſanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Oryzæ quidem folia carnoſa, porro ſimilia, ſed latiora: altitudo cubitalis, flos purpureus, radix [16] gemmæ rotunditatis. Antiquiſſimú in cibis hordeum, ſicut Athenienſium ritu, Menandro autore apparet, & gladiatorum cognomine, qui hordearii vocabantur. Polentam quoque Græci non aliunde præferunt. Pluribus fit hæc modis: Græci perfuſum aqua hordeum ſiccant nocte una, ac poſtero die frigunt, deinde molis frangunt. Sunt qui vehementius toſtum rurſus exigua aqua aſpergant, ſiccentque prius, quam molant: alii verò virentibus ſpicis decuſſum hordeum recens purgant madidumq; in pila tundunt, atque in corbibus eluunt, ac ſiccatum ſole rurſus tundunt, & purgatum molunt. Quocunque autem genere præparata, vicenis hordei libris, ternas ſeminis lini, & coriandri ſelibra, ſaliſque acetabulum, torrentes ante omnia miſcent in mola. Qui diutius volunt ſervare, cum polline ac furfuribus ſuis condunt novis fictilibus. Italia ſine perfuſione toſtum in ſubtilem [17] formam molit, iiſdem additis, atque etiam milio.

Panem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Panem ex hordeo antiquis uſitatum vita damnavit quadrupedumque tradidit refectibus. Ptiſanæ inde uſus validiſſimus ſaluberrimusque, tantopere probatur: Vnum laudibus ejus volumen dicavit Hippocrates, è clariſſimis medicinæ ſcientia. Ptiſanæ bonitas præcipua Vticenſi: in Ægypto verò ea eſt, quæ fit ex hordeo cui ſunt bini anguli: in Bætica & Africa genus, ex quo fiat, hordei, glabrum appellat Turannius: idem olyram & oryzam eandem eſſe exiſtimat. Ptiſanæ conficiendæ vulgata ratio eſt. Simili modo ex tritici ſemine tragum fit, in Campania duntaxat & Ægypto. Amylum verò ex omni tritico ac ſiligine, ſed optimum è trimeſtri. Inventio ejus Chio inſulæ debetur: & hodie laudatiſſimum inde eſt, appellatum ab eo quod ſine mola fiat. Proximum è trimeſtri quodam minime ponderoſo tritico. Madeſcit dulci aqua ligneis vaſis ita ut integatur, quinquies in die mutata: melius ſi & noctu, ita ut miſceatur pariter emollitum, prius quam aceſcat. Linteo aut ſportis ſiccatum tegulæ infunditur illitæ fermento, atque ita in ſole denſatur. Poſt Chium maxime laudatur Creticum, mox Ægyptium. Probatur autem levitate ac lævore, atque ut recens ſit, jam & Catoni dictum. Apud nos hordei farina & ad medendum utuntur. Mirumque in uſu jumentorum ignibus durato, ac poſtea molito, offisque humana manu demiſſis in alvum, majores vires, toroſq; corporis fieri. Spicæ quædam binos ordines habent quædam plures uſque ad ſenos. Grano ipſi aliquot differentiæ, longius, leviusque, aut brevius aut rotundius, candidius, nigrius, vel cui purpura eſt: ultimo ad Polentam, contra tempeſtates candido maxima infirmitas. Hordeum frugum omnium molliſſimum eſt: ſeri

non vult, niſi in ſicca & ſoluta terra, ac niſi læta: palea ex optimis: ſtramento verò nullum comparatur. Hordeum ex omni frumento minime calamitoſum, quia tollitur antequam triticum occupet rubigo. Itaque ſapientes agricolæ triticum cibariis tantùm ſerunt. Hordeum ſarculo ſeri dicunt, præterea celerrime reddit, fertiliſſimumque eſt: quod in Hiſpaniæ Carthagine Aprili menſe collectum eſt, hoc ſeritur eodem menſe in Celtiberia: eodemque anno [18] bis naſcitur. Rapitur omne à prima ſtatim maturitate feſtinantius, quàm cætera. Fragili enim ſtipula & tenuiſſima palea granum continetur. Meliorem etiam polentam fieri tradunt, ſi non excocta maturitate tollatur.

CAP. VIII. *Non omnia frumenti genera ubique naſci, & de reliquis in Oriente generibus.*

1 Frumenti genera non eadem ubique: neque ubi eadem ſunt, iiſdem nominibus. Vulgatiſſima far, quod adoreum veteres appellavere, ſiligo, triticum. Hæc plurimis terris communia. Arinca Galliarum propria, copioſa & Italiæ eſt. Ægypto autem ac Syriæ, Ciliciæque & Aſiæ, ac Græciæ peculiares zea, olyra, tiphe. Ægyptus ſimilaginem conficit è tritico ſuo, nequaquam Italicæ parem. Qui zea utuntur, non habent far: eſt & hæc Italiæ in Campania maximè, ſemenque appellatur: hoc habet nomen res præclara, ut mox docebimus: propter quam Homerus ζείδωρος ἄρουρα dixit: non ut aliqui arbitrantur, quoniam vitam donaret. Amylum quoque ex ea fit, priore craſſius: hæc ſola differentia eſt. Ex omni genere duriſſimum far, & contra hyemes firmiſſimum: patitur frigidiſſimos locos, & minus ſubactos vel æſtuoſos, ſitienteſque. Primus antiquis Latio cibus,

bus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

bus, magno argumento in adoreæ donis, ſicuti diximus. Pulte autem, non pane, vixiſſe longo tempore Romanos manifeſtum, quoniam inde & pulmentaria hodieque dicuntur: & Ennius antiquiſſimus vates obſidionis famem exprimens, offam eripuiſſe plorantibus liberis patres commemorat. Et hodie ſacra priſca atq; natalium [19] pulte fitilla conficiuntur: videturque tam puls ignota Græciæ fuiſſe, quàm Italiæ polenta. Tritici ſemine avidius nullum eſt, nec quod plus alimenti trahat. Siliginem propriè dixerim tritici delicias: candor eſt, & ſine virtute, & ſine pondere, conveniens humidis tractibus, quales Italiæ ſunt & Galliæ comatæ. Sed & trans Alpes in Allobrogum tantum [20] Meninorumq; agro pertinax: in cæteris ibi partibus biennio in triticum tranſit. Remedium, ut graviſſima quæque grana ejus ſerantur.

CAP. IX. *De piſtoriis, & molitura, & farina.*

E ſiligine lautiſſimus panis, piſtrinarumque opera laudatiſſima. Præcellit in Italia, ſi Campana Piſis natæ miſceatur: ruffior illa, at Piſana candidior, ponderoſior verò cretacea. Iuſtum eſt è grano Campanæ, quam vocant caſtratam, è modio redire ſextarios quatuor ſiliginis, vel è gregali ſine caſtratura ſextarios quinque, præterea floris ſemodium. Et cibarii, quod ſecundarium vocant, ſextarios quatuor: furfuris ſextarios totidem. E Piſana autem ſiliginis ſextarios quoque, cætera paria ſunt. Cluſina, Aretinaque etiamnum ſextarios ſiliginis [21] aſſumunt: in reliquis pares. Si verò pollinem facere libeat XVI. pondo panis redeunt, & cibarii tria, furfurumque ſemodius. Molæ diſcrimine hoc conſtat: nam quæ ſicca moluntur, plus farinæ reddunt: quæ ſalſa aqua ſparſa, candidiorem medullam: verùm plus retinent in furfure.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

furfure. Farinam à farre dictam nomine ipſo apparet. Siligineæ farinæ modius Gallicæ, XXII. libras panis reddit, Italicæ duabus tribusve amplius in artopticio pane: nam furnaceis binas adjiciunt libras in quocunque genere.

CAP. X. *De ſimilagine, ſiligine, & aliis generibus, & de piſtura.*

Similago ex tritico fit laudatiſſima. Ex Africo juſtum eſt è modiis redire ſemodios, & pollinis ſextarios quinque, (ita autem appellant in tritico, quod florem in ſiligine; hoc ærariæ officinæ chartariæque utuntur:) præterea ſecundarii ſextarios quatuor, furfurumque tantundem. Panes verò è modio ſimilaginis CXXII. è floris modio CXVII. Pretium huic annona media in modios farinæ XL. aſſes, ſimilagini caſtratæ octonis aſſibus amplius, ſiligini caſtratæ duplum. Eſt & alia diſtinctio: [22] Similago L pollin autem XVII. pondo panis reddere viſa, tritici XXX. cum triente, & ſecundarii panis quinas ſelibras, totidem cibarii, & furfurum ſextarios ſex. Siligo nunquam matureſcit pariter, nec ulla ſegetum minus dilationem patitur propter teneritatem, iis quæ maturuere, protinus granum dimittentibus: ſed minus, quam cætera frumenta, in ſtipula periclitatur, quoniam ſemper rectam habet ſpicam: nec rorem continet, qui rubiginem faciat. Ex arinca dulciſſimus panis; ipſa ſpiſſior, quàm far, & majore ſpica, eadem & ponderoſior: rarò modius grani non XVI. libras implet. Exteritur in Græcia difficulter: ob id jumentis dari ab Homero dicta: hæc enim eſt, quam olyram vocat: eadem in Ægypto facilis fertiliſque. Far ſine ariſta eſt: item ſiligo excepta, quæ Laconica appellatur. Adjiciuntur his genera, bromos, [23] ſiligo exceptitia, & tragos, externa

omnia

omnia ab Oriente invecta, oryzæ ſimilia. Tiphe & ipſa ejuſdem generis, ex qua fit in noſtro orbe oryza. Apud Græcos eſt zea: traduntque eam ac tiphen, cùm ſint degeneres, redire ad frumentum, ſi piſtæ ſerantur, nec protinus, ſed tertio anno. Tritico nihil eſt fertilius: hoc ei natura tribuit, quoniam eo maximè alat hominem: utpote cum è modio, ſi ſit aptum ſolum, quale in Byzacio Africæ campo, centeni quinquageni modii reddantur. Miſit ex eo loco Divo Auguſto procurator ejus ex uno grano (vix credibile dictu) quadringenta paucis minus germina, extantque de ea re epiſtolæ. Miſit & Neroni ſimiliter CCCXL ſtipulas ex uno grano. Cum centeſimo quidem & Leontini Siciliæ campi fundunt, aliique, & tota
24 Bætica, & in primis Ægyptus. Fertilliſſima tritici genera, ramoſum, aut quod centigranum vocant. Inventus eſt jam & ſcapus unus centum fabis onuſtus. Æſtiva frumenta diximus, ſeſamam, milium, panicum. Seſama ab Indis venit: ex ea & oleum faciunt: color ejus candidus. Huic ſimile eſt in Aſia Græciaque eryſimum: idemque erat, niſi pinguius eſſet, quod apud nos vocant irionem, medicaminibus annumerandum potius, quam frugibus. Ejuſdem naturæ & horminum à Græcis dictum, ſed cymino ſimile, ſeritur cum ſeſama: hoc & irione nullum animal veſcitur virentibus. Piſtura non omnium facilis: quippe & Hetruria ſpicam farris toſti piſente pilo præferrato, fiſtula ſerrata, & ſtella intus denticulata, ut niſi intenti piſant, concidantur grana, ferrumque frangatur. Major pars Italiæ ruido utitur pilo, rotis etiam quas aqua verſet obiter, & molat. De ipſa ratione piſendi Magonis proponetur ſententia: Triticum ante perfundi aqua multa jubet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

bet, poſtea evalli, deinde ſole ſiccatum pilo repeti: ſimili modo hordeum. Hujus ſextarios xx. ſpargi duobus ſextariis aquæ. Lentem torrere prius, deinde cum furfuribus leviter piſi: aut addito in ſextarios xx. lateris crudi fruſto, & harenæ ſemodio. Eruiliam iiſdem modis, quibus lentem. Seſamam in calida maceratam exporrigi: deinde confricari, & frigidæ immergi, ut paleæ fluctuent, iterumque exporrigi in ſole ſuper lintea: quod niſi feſtinato peragatur, lurido colore muceſcere. Et ipſa autem, quæ evalluntur, variam piſturarum rationem habent: Acus vocatur, cùm per ſe piſitur ſpica, tantum aurificum ad uſus: ſi verò in area teritur cum ſtipula, palea, ut majore in terrarum parte, ad pabula jumentorum. Milii, & panici, & ſeſamæ purgamenta, appludam vocant, alibi aliis nominibus. Milio Campania præcipuè gaudet, pultemque candidam ex eo facit: fit & panis prædulcis. Sarmatarum quoque gentes hac maxime pulte aluntur, & cruda etiam farina, equino lacte vel ſanguine è cruris venis admiſto. Æthiopes non aliam frugem, quam milii hordeique, novere. Panico & Galliæ quidem, præcipuè Aquitania utitur. Sed & circumpadana Italia addita faba, ſine qua nihil conficiunt. Ponticæ gentes nullum panico præferunt cibum. Cætero æſtiva frumenta riguis magis etiam, quam imbribus, gaudent. Milium & panicum aquis minime, cum in folia exeunt. Vetant ea inter vites arboresve frugiferas ſeri, terram emacrari hoc ſatu exiſtimantes.

CAP. XI. *De fermentis, & panis faciendi ratio, & genera, & quando primum piſtores Romæ, & de cribris, & alica.*

Milii præcipuus ad fermenta uſus, è muſto ſubacti in annuum tempus. Simile fit ex tritici ipſius furfu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

furfuribus minutis & optimis, è muſto albo triduo [25] maturato ſubactis, ac ſole ſiccatis. Inde paſtillos in pane faciendo dilutos, cum ſimilagine ſeminis fervefaciunt, atque ita farinæ miſcent, ſic optimum panem fieri arbitrantes. Græci in binos ſemodios farinæ ſatis eſſe beſſes fermenti conſtituere. Et hæc quidem genera vindemiis tantum fiunt: quo libeat verò tempore, ex aqua hordeoque bilibres offæ ferventi foco, vel fictili patina torrentur cinere & carbone, uſque dum rubeant: poſtea operiuntur in vaſis, donec aceſcant: hinc fermentum diluitur. Cum fieret autem panis hordeaceus, eruiliæ aut cicerculæ farina ei præfermentabatur: juſtumque erat, duæ libræ in quinque ſemodios. Nunc fermentum fit ex ipſa farina quæ ſubigitur, prius quam addatur ſal, ad pultis modum decocta, & relicta, donec aceſcat. Vulgo verò nec ſuffervefaciunt, ſed tantum pridie aſſervata materia utuntur: palamque natura eſt, acore fermentari: ſicut & validiora eſſe corpora, quæ fermentato pane alantur: quippe cum apud veteres ponderoſiſſimo cuique tritico, præcipua ſalubritas perhibita ſit. Panis ipſius varia genera perſequi ſupervacuum videtur: alias ab obſoniis appellati, ut oſtrearii: alias à deliciis, ut artolagani: alias à feſtinatione, ut ſpeuſtici: nec non à coquendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, aut in clibanis cocti: non pridem etiam è Parthis invecto, quem aquaticum vocant, quoniam aqua trahitur; tenuem & ſpongioſa inanitate, alii Parthicum. Summa laus, ſiliginis bonitate & cribri tenuitate conſtat. Quidam & ovis aut lacte ſubigunt: butyro verò gentes jam pacatæ, ad operis piſtorii genera tranſeunte cura. Durat ſua Piceno in panis inventione gratia, ex alicæ materia. Eum

novem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

novem diebus macerant: decimo ad ſpeciem tractæ ſubigunt uvæ paſſæ ſucco: poſtea in furnis, ollis inditum, quæ rumpantur ibi, torrent. Neque eſt ex eo cibus, niſi madefacto: quod fit lacte maxime mulſo. Piſtores Romæ non fuerunt ad Perſicum uſque bellum, annis ab urbe condita ſuper DLXXX. ipſi panem faciebant Quirites: mulierumque id opus erat, ſicut etiam nunc in plurimis gentium. Artoptam Plautus appellat in fabula, quam Aulularíam ſcripſit: magna ob id concertatione eruditorum, an is verſus Poëtæ ſit illius: certumque ſit, Atteii Capitonis ſententia, toſtum panem lautioribus coquere ſolitos: piſtoresque tantum eos, qui far pinſebant, nominatos. Nec cocos verò habebant in ſervitiis, eosque ex macello conducebant. Cribrorum genera Galli è ſetis equorum invenere, Hiſpani è lino excuſſoria & pollinaria, Ægyptus è papyro atque junco. Sed inter prima dicatur & Alicæ ratio, præſtantiſſimæ ſaluberrimæque: quæ palma frugum indubitanter Italiam contingit: fit ſine dubio & in Ægypto, ſed admodum ſpernenda: in Italia verò pluribus locis, ſicut Veronenſi Piſanoque agro, in Campania tamen laudatiſſimà. Campus eſt ſubjacens montibus nimboſis totis quidem XL. M. paſſuum planitie: terra ejus (ut protinus ſoli natura dicatur) pulverea ſumma, inferior bibula, & pumicis vice fiſtulans: montium quoque culpa in bonum cedit: crebros enim imbres percolat atque tranſmittit: nec dilui aut madere voluit propter facilitatem culturæ: eadem acceptum humorem nullis fontibus reddit, ſed temperans, & concoquens intra ſe vice ſucci continet. Seritur toto anno, panico ſemel, bis farre: & tamen vere, ſegetes quum interquievere, fundit roſam odoratiorem ſativa: adeò

adeò terra non ceſſat parere. Vnde vulgo dictum, Plus apud Campanos unguenti, quam apud cæteros olei fieri. Quantum autem univerſas terras campus Campanus antecedit, tantum ipſum pars ejus, quæ Laboriæ vocantur, quem Phlegræum Græci appellant. Finiuntur Laboriæ via ab utroque latere Conſulari, quæ à Puteolis, & quæ à Cumis Capuam ducit. Alica fit è Zea, quam ſemen appellavimus: tunditur granum ejus in pila lignea: nam lapidis duritia conteritur: nobilius, ut notum eſt, pilo vinctorum pœnali opera. Primori ineſt pyxis ferrea: excuſſis inde tunicis, iterum iiſdem armamentis nudata conciditur medulla. Ita fiunt alicæ tria genera, minimum, ac ſecundarium; grandiſſimum verò aphæremа appellant. Nondum habent candorem ſuum quo præcellunt, jam tamen Alexandrinæ præferuntur: poſtea (mirum dictu) admiſcetur creta, quæ tranſit in corpus, coloremque & teneritatem affert. Invenitur hæc inter Puteolos & Neapolim in colle Leucogæo appellato: extatque Divi Auguſti decretum, quo annua vicena millia Neapolitanis pro eo numerari juſſit è fiſco ſuo, coloniam deducens Capuam: adjecitque, cauſam afferendo, quoniam negaſſent Campani alicam confici ſine eo metallo poſſe. In eodem reperitur & ſulphur: emicantque fontes [26] Oraxi, oculorum claritati, & vulnerum medicinæ, dentiumque firmitati. Alica adulterina fit maxime quidem è Zea, quæ in Africa degenerat: latiores ejus ſpicæ, nigrioresque, & brevi ſtipula: piſunt cum harena, & ſic quoque difficulter deterunt utriculos, fitque dimidia nudæ menſura: poſteaque gypſi pars, quarta inſpargitur, atque ut cohæſit, farinario cribro ſubcernunt: quæ in eo remanſit, exceptitia appellatur, & grandiſſima eſt:

rurſus

rurſus quæ tranſit, arctiore cernitur, & ſecundaria vocatur: item cribraria, quæ ſimili modo in tertio remanſit cribro anguſtiſſimo, & tantum harenas tranſmittente. Alia ratio ubique adulterandi: ex tritico candidiſſima & grandiſſima eligunt grana, ac ſemicocta in ollis, poſtea arefaciunt Sole ad initium, rurſusque leviter aſperſa molis frangunt. Ex zea pulchrius, quam ex tritico, fit granum, quamvis id alicæ vitium ſit: candorem autem ei pro creta lactis incocti miſtura confert.

CAP. XII. *De leguminibus.*

Sequitur natura leguminum, inter quæ maximus honos fabæ: quippe ex qua tentatus ſit etiam panis Lomentum appellatur farina ejus, aggravaturque pondus illa & omni legumini: Iam verò & pabulo venalis. Fabæ multiplex uſus omnium quadrupedum generi, præcipuè homini. Frumento etiam miſcetur apud plerasque gentes, & maxime panico ſolida, ac delicatius fracta. Quin & priſco ritu fabatia ſuæ religionis Diis in ſacro eſt, prævalens pulmentari cibo, & hebetare ſenſus exiſtimata, inſomnia quoque facere. Ob hæc Pythagorica ſententia damnata: ut alii tradidere, quoniam mortuorum animæ ſint in ea. Qua de cauſa parentando utique aſſumitur. Varro & ob hæc Flaminem ea non veſci tradit, & quoniam in flore ejus literæ lugubres reperiantur. In eadem peculiaris religio: nanque fabam utique è frugibus referre mos eſt auſpicii cauſa, quæ ideo [27] refriva appellatur. Et auctionibus eam adhiberi lucroſum putant. Sola certe frugum etiam exeſa repletur creſcente Luna: aqua marina, aliave ſalſa non percoquitur. Seritur ante Vergiliarum occaſum leguminum prima, ut antecedat hyemem: Virgilius eam per ver ſeri jubet, circumpadanæ Italiæ ritu:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſed major pars malunt fabalia maturæ ſationis, quam trimeſtrem fructum ejus: nanque ſiliquæ caulesque gratiſſimi ſunt pabuli pecori. Aquas in flore maxime concupiſcit: cum verò defloruit, exiguas deſiderat. Solum, in quo ſata eſt, lætificat ſtercoris vice: ideò circa Macedoniam Theſſaliamque, cum florere incepit, vertunt arva. Naſcitur & ſua ſponte plerisq; in locis, ſicut Septentrionalis Oceani inſulis, quas ob id noſtri Fabarias appellant: item in Mauritania ſylveſtris paſſim, ſed prædura, & quæ percoqui non poſſit. Naſcitur & in Ægypto ſpinoſo caule: qua de cauſa crocodili oculis timentes refugiunt. Longitudo ſcapo quatuor cubitorum eſt, ampliſſima craſſitudo: nec genicula habet molli calamo: ſimile caput papaveri, colore roſeo. In eo fabæ non ſupra tricenas: folia ampla: fructus ipſe amarus & odore: ſed radix perquam lauta incolarum cibis, cruda, & omnino decocta, harundinum radicibus ſimilis: naſcitur & in Syria, Ciliciaque, & in Torone Chalcidis lacu. Ex leguminibus autem Novembri ſeruntur lens, & in Græcia piſum. Lens amat ſolum tenue magis, quam pingue, cœlum utique ſiccum. Duo genera ejus in Ægypto, alterum rotundius nigriusque, alterum ſua figura. Vnde vario uſu tranſlatū eſt in lenticulas nomen. Invenio apud autores, æquanimitatem fieri veſcentibus ea. Piſum in apricis ſeri debet, frigorum impatientiſſimum: ideo in Italia, & in auſteriore cœlo non niſi verno tempore, terra facili ac ſoluta. Ciceris natura eſt gigni cum ſalſilagine: ideo ſolum urit: nec niſi madefactum pridie, ſeri debet. Differentiæ plures, magnitudine, figura, colore, ſapore: eſt enim arietino capiti ſimile, unde ita appellatur; album, nigrumque: eſt & colum-

binum:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

binum, quod alii Venerium vocant, candidum, rotundum, leve, arietino minus, quod religio pervigiliis adhibet. Eſt & cicercula minuti ciceris, inæqualis, anguloſi, veluti piſum. Dulciſſimum autem id, quod eruo ſimillimum: firmiusque quod nigrum & ruſum, quam quod album. Siliquæ rotundæ ciceri, cæteris leguminum longæ, & ad figuram ſeminis latæ: piſo cylindraceæ: Faſeolorum cum ipſis manduntur granis. Serere eos qua velis terra licet ab Idibus Octobris in Calend. Novemb. Legumina, cum matureſcere cœperint, rapienda ſunt, quoniam cito exiliunt, latentque cum decidere, ſicut & lupinum.

CAP. XIII. *De rapis, & napis Amiterninis.*

Quanquam prius de rapis dixiſſe conveniat: in tranſcurſu ea attigere noſtri, paulo diligentius Græci, & ipſi tamen inter hortenſia: ſi juſtus ordo fiat, à frumento protinus aut certe faba dicendis, quando alii uſus præſtantior ab his non eſt. Ante omnia nanq; cunctis animalibus naſcuntur, nec in noviſſimis ſatiant ruris alitum quoque genera, magisque ſi decoquantur aqua. Quadrupedes & fronde eorum gaudent: & homini non minor rapaciorum ſuis horis gratia, quam cymarum: flaccidorum quoque, & in horreis enecatorum, vel major quam virentium. Ipſa verò durant & in ſua terra ſervata: & poſtea paſſa, pene ad alium proventum, famemq; ſentiri prohibent. A vino atque meſſe tertius hic Tranſpadanis fructus. Terram non moroſe eligit, pene ubi nihil aliud ſeri poſſit: nebulis & pruinis ac frigore ultro aluntur, amplitudine admirabili: Vidi XL. libras excedentia. In cibis quidem noſtris pluribus modis commendantur: durantque ad alia, ſinapis acrimonia domita: etiam coloribus picta præter

ſuum

ſuum ſex aliis, purpureo quoque: neque aliud in cibis tingi decet. Genera eorum Græci duo prima fecere, maſculum fœmininumque, & ea ſerendi modo, ex eodem ſemine: denſiore enim ſatu maſculeſcere; item in terra difficili. Semen præſtantius, quo ſubtilius. Species verò omnium tres: Aut enim in latitudinem fundi, aut in rotunditatem globari: tertiam ſpeciem ſylveſtrem appellavere, in longitudinem radice procurrente, rhaphani ſimilitudine, & folio anguloſo ſcabroque, ſucco acri: qui circa meſſem exceptus oculos purget, medeaturq; caligini admiſto lacte mulierum. Frigore dulciora fieri exiſtimantur, & grandiora: tepore in folia exeunt. Palma in Nurſino agro naſcentibus: taxatio in libras ſeſtertii ſinguli, & in penuria bini: proxima in Algido natis: Napi verò Amiternini, quorum eadem ferè natura, gaudent æque frigidis. Seruntur & ante Calend. Martias in jugero ſextarii quatuor. Diligentiores quinto ſulco napum ſeri jubent, rapa quarto, utrumque ſtercorato: rapa lætiora fieri, ſi cum palea ſeminentur: ſerere nudum volunt, precantem ſibi & vicinis ſerere ſe. Satus utrique generi juſtus, inter duorum numinum dies feſtos, Neptuni atque Vulcani. Feruntque ſubtili obſervatione, quota Luna præcedente hyeme nix prima ceciderit, ſi totidem luminũ die intra prædictum temporis ſpatium ſerantur, mire provenire. Seruntur & vere in calidis atque humidis.

CAP. XIV. *De lupino.*

Lupino eſt uſus [28] proximus, cum ſit & homini, & quadrupedum generi ungulas habenti, communis. Remedium ejus, ne metentes fugiat exiliendo, ut ab imbre tollatur. Nec ullius, quæ ſeruntur, natura aſſenſu terræ mirabilior eſt: primum

mum omnium cum Sole quotidie circumagitur, horasque agricolis etiam nubilo demonſtrat: ter præterea floret. Terram amat, terraque operiri non vult: & unum hoc ſeritur non arato. Quærit maximè ſabuloſa, & ſicca, atque etiam harenoſa. Coli utique non vult. Tellurem adeò amat, ut quamvis frutectoſo ſolo conjectum inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat. Pinguesſcere hoc ſatu arva vineasque diximus: itaque adeò non eget fimo, ut optimi vicem repræſentet: nihilque aliud nullo impendio conſtat, ut quod ne ſerendi quidem gratia opus ſit afferre: protinus ſeritur ex arvo: ac ne ſpargi quidem poſtulat decidens ſponte: primumque omnium ſeritur, noviſſimum tollitur: utrunque Septembri ferè menſe, quia ſi non anteceſſit hyemem, frigoribus obnoxium eſt. Impune præterea jacet, vel derelictum etiam, ſi non protinus ſecuti obruant imbres, ab omnibus animalibus amaritudine ſua tutum. Plerunque tamen levi ſulco integunt. Ex denſiore terra rubricam maxime amat: ad hanc alendam poſt tertium florem verti debet, in ſabulo poſt ſecundum: cretoſa tantum limoſaque odit, & in iis non provenit. Maceratum calida aqua homini quoque in cibo eſt. Nam bovem unum modii ſinguli ſatiant, validumque præſtant: quando etiam impoſitum puerorum ventribus, pro remedio eſt. Condi in fumo maxime convenit, quoniam in humido vermiculi umbilicum ejus in ſterilitatem caſtrant. Si depaſtum ſit in fronde, inarari protinus ſolum opus eſt.

CAP. XV. *De vicia, & eruo.*

Et vicia pingueſcunt arva, nec ipſa agricolis operoſa: uno ſulco ſata, non ſartitur, non ſtercoratur, nec aliud quam deoccatur. Sationis ejus

tria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tria tempora: circa occaſum Arcturi, ut Decembri menſe paſcat, tunc optime ſeritur in ſemen: æque nanque fert depaſta. Secunda ſatio menſe Ianuario eſt: noviſſima Martio, tum ad frondem utiliſſima. Siccitatem ex omnibus, quæ ſeruntur, maximè amat: non aſpernatur etiam umbroſa. Ex ſemine ejus, ſi lecta matura eſt, palea cæteris præfertur. Vitibus præripit ſuccum: langueſcuntque, ſi in arbuſto ſeratur. Nec erui operoſa cura eſt: hoc amplius, quam vicia, runcatur, & ipſum medicaminis vim obtinens: quippe per eruum Divum Auguſtum curatum, epiſtolis ipſius memoria extat. Sufficiunt ſingulis boum jugis modii quini ſati. Martio menſe ſatũ, noxium eſſe bubus ajunt, item autumno gravedinoſum: innoxium autem fieri primo vere ſatum.

CAP. XVI. *De fœno Græco, & farragine, & de ocymo, & medica, & cytiſo.*

Et [29] ſilicia, hoc eſt fœnum Græcum, ſcarificatione ſeritur, non altiore quatuor digitorum ſulco: quantoque pejus tractatur, tanto provenit melius: rarum dictu, eſſe aliquid cui proſit negligentia. Id autem quod ſecale atque farrago appellatur, occari tantum deſiderat. Secale Taurini ſub Alpibus aſiam vocant, deterrimum, & tantum ad arcendam famem utile: fœcunda, ſed gracili ſtipula, nigritia triſte, ſed pondere præcipuum. Admiſcetur huic far, ut mitiget amaritudinem ejus: & tamen ſic quoque ingratiſſimum ventri eſt. Naſcitur qualicunque ſolo cum centeſimo grano: ipſumque pro lætamine eſt. Farrago ex recrementis farris prædenſa ſeritur, admiſta aliquando & vicia. Eadem in Africa fit ex hordeo. Omnia hæc pabularia: degeneransque ex leguminibus quæ vocatur [30] cracca: in tantum columbis grata, ut

paſtas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

paſtas ea, negent fugitivas illius loci fieri. Apud antiquos erat pabuli genus, quod Cato ocymum vocat, quo ſiſtebant alvum bubus: id erat è pabulis, ſegete viridi deſecta, antequam gelaret. Sura
34 Manlius id aliter interpretatur, & tradit fabæ modios decem, viciæ duos, tantundem erviliæ in jugero autumno miſceri & ſeri ſolitum: melius & avena Græca, cui non cadit ſemen, admiſta: hoc vocitatum ocymum, boumque cauſa ſeri ſolitum. Varro appellatum à celeritate proveniendi, è Græco quod *ὠκὺς* dicunt. Medica externa etiam Græciæ, ut à Medis advecta per bella Perſarum, quæ Darius intulit: ſed vel in primis dicenda: tanta dos ejus eſt, cum ex uno ſatu amplius quam tricenis annis duret: ſimilis eſt trifolio, caule foliisque geniculata: quicquid in caule aſſurgit, folia contrahuntur. Vnum de ea & cytiſo volumen Amphilochus fecit confuſim. Solum, in quo ſeratur, elapidatum purgatumque ſubigitur autumno: mox aratum & occatum integitur crate iterum & tertium, quinis diebus interpoſitis, & fimo addito. Poſcit autem ſiccum ſuccoſumque, vel riguum. Ita præparato ſeritur menſe Majo, alias pruinis obnoxia. Opus eſt denſitate ſeminis omnia occupari, internaſcentesque herbas excludi: id præſtant in jugera modia vicena: Cavendum ne aduratur terraque protinus integi debet. Si ſit humidum ſolum herboſumve, vincitur, & deſciſcit in pratum: ideo protinus altitudine unciali herbis omnibus liberanda eſt, manu potius, quam ſarculo. Secatur incipiens florere, & quoties refloruit: id ſexies evenit per annos, cum minimum, quater: In ſemen matureſcere prohibenda eſt, quia pabulum utilius eſt uſque ad trimatum. Verno ſeri debet, liberarique cæteris herbis: ad

trima-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

trimatum marris ad ſolum radi: Ita reliquæ herbæ intereunt ſine ipſius damno, propter altitudinem radicum. Si evicerint herbæ, remedium unicum eſt aratio, ſæpius vertendo, donec omnes aliæ radices intereant. Dari non ad ſatietatem debet, ne deplere ſanguinem neceſſe ſit: & viridis utilior eſt. Areſcit ſurculoſe, ac poſtremo in pulverem inutilem extenuatur. De cytiſo, cui & ipſi principatus datur in pabulis, affatim diximus inter frutices. Et nunc frugum omnium natura peragenda eſt: cujus in parte de vitiis quoque dicatur.

CAP. XVII. *De vitiis frugum, & remediis, quid in quoque terræ genere debeat ſeri.*

Primum omnium frumenti vitium avena eſt: & hordeum in eam degenerat: ſicut ipſa frumenti fit inſtar: quippe cum Germaniæ populi ſerant eam, neque alia pulte vivant. Soli maxime cœliq; humore hoc evenit vitium: ſequentem cauſam habet imbecillitas ſeminis, cum diutius retentum eſt terra, prius quam erumpat. Eadem eſt ratio, ſi carioſum fuit cum ſereretur: prima autem ſtatim eruptione agnoſcitur: ex quo apparet in radice eſſe cauſam. Eſt & aliud, ex vicino avenæ, vitium cum amplitudine inchoata granum, ſed nondum matura, prius quam roboretur corpus, afflatu noxio caſſum & inane in ſpica evaneſcit quodam abortivo. Venti autem tribus temporibus nocent frumento & hordeo: in flore, aut protinus cum defloruere, vel matureſcere incipientibus: tum enim exinaniunt grana: prioribus cauſis naſci prohibent: nocet & Sol creber è nube. Naſcuntur & vermiculi in radice, cum ſementem imbribus ſecutis, incluſerit repentinus calor humorem. Gignuntur & in grano, cum ſpicæ pluviis calor inferveſcit. Eſt & cantharis dictus, ſcarabæus par-

vus, frumenta erodens: omnia ea animalia cum cibo deficiunt. Oleum, pix, adeps, contraria ſeminibus, cavendumque ne contacta eis ferantur. Imber in herba utilis tantum: florentibus autem frumento & hordeo nocet, leguminibus innocuus, præterquam ciceri. Matureſcentia frumenta imbre læduntur, & hordeum magis. Naſcitur & herba alba, panico ſimilis, occupans arva, pecori quoque mortifera. Nam lolium tribulos, & carduos, lappasque, non magis quam rubos, inter frugum morbos potius quam inter ipſius terræ peſtes numeraverim. Cœleſte frugum vinearumque malum, nullo minus noxium eſt rubigo: Frequentiſſima hæc in roſcido tractu, convallibusque, ac perflatum non habentibus: è diverſo carent ea ventoſa & excelſa. Inter vitia ſegetum & luxuria eſt, cum oneratæ fertilitate procumbunt. Commune autē omnium ſatorum vitium urica: etiam ciceris, cum ſalſilaginem ejus abluendo imber dulcius id facit. Eſt herba, quæ cicer enecat & eruum, circunligando ſe: vocatur Orabanche: Triticum ſimili modo æra: Hordeum feſtuca, quæ vocatur ægilops: Lentem herba ſecuridaca, quam Græci à ſimilitudine pelecinon vocant: & hæ quidem complexu necant. Circa Philippos ateramnon nominant in pingui ſolo herbam, qua faba necatur: teramnon, qua in macro, cum udam quidam ventus afflavit. Æræ granum minimum eſt in cortice aculeato: cum eſt in pane, celerrime vertigines facit: ajuntque in Aſia & Græcia balneatores, cum velint turbam pellere, carbonibus id ſemen injicere. Naſcitur & phalangion in eruo, beſtiola aranei generis, ſi hyems aquoſa ſit. Limaces naſcuntur in vicia: & aliquando è terra cochleæ minutæ, mirum in modum erodentes eam. Et morbi quidem

quidem ferè hi ſunt. Remedia eorum, quæcunque pertinent ad herbas, in ſarculo, & cum ſemen jactatur, in cinere. Quæ verò in ſemine & circa radicem conſiſtunt, præcedente cura caventur. Vino antè ſemina perfuſa, minus ægrotare exiſtimant. Virgilius nitro & amurca perfundi jubet fabam: ſic etiam grandeſcere promittit. Quidam verò, ſi triduo ante ſatum urina & aqua maceretur, præcipuè adoleſcere putant. Ter quidem ſarritam modium fractæ è modio ſolidæ reddere. Reliqua ſemina cupreſſi foliis tuſis ſi miſceantur, non eſſe vermiculis obnoxia, nec ſi interlunio ſerantur. Multi ad milii remedia, rubetam noctu arvo circumferri jubent, prius quam ſarriatur, defodique in medio incluſam vaſe fictili: ita nec paſſerem, nec vermen nocere: ſed eruendam prius quam metatur, alioqui amarum fieri. Quin & armo talpæ contacta ſemina uberiora eſſe. Democritus ſucco herbæ, quæ appellatur aizoon, in tegulis naſcens tabulisve, Latine verò ſedum aut digitellum, medicata ſeri jubet omnia ſemina. Vulgo verò, ſi dulcedo noceat, & vermes radicibus inhæreant, remedium eſt, amurca pura, ac ſine ſale ſpargere, deinde ſarrire. Si in articulum ſeges ire cœperit, runcare, ne herbæ vincant. Peſtem à milio atque panico, ſturnorum paſſerumve agmina, ſcio abigi herba, cujus nomen ignotum eſt, in quatuor angulis ſegetis defoſſa: mirum dictu, ut omnino nulla avis intret. Mures abiguntur cinere muſtelæ, vel felis diluto, & ſemine ſparſo vel decoctarum aqua: ſed redolet virus animalium eorum etiam in pane: ob id felle bubulo ſemina attingi utilius putant. Rubigo quidem, maxima ſegetum peſtis, lauri ramis in arvo defixis, tranſit in earum folia ex arvis. Luxuria ſegetum caſtiga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tur dente pecoris in herba duntaxat: & depaſtæ quidem, vel ſæpius, nullam in ſpica injuriam ſentiunt. Retonſarum etiam ſemel, omnino certum eſt, granum longius fieri, ſed inane caſſumque, ac ſatum non naſci. Babylone tamen bis ſecant, tertio depaſcunt: alioquin folia tantum fierent. Sic quoque cum quinquageſimo fœnore meſſes reddit exilitas ſoli: verum diligentioribus cum centeſimo quinquageſimo. Neque eſt cura difficilis, quam diutiſſime aqua rigandi, ut præpinguis & denſa ubertas diluatur. Limum autem non invehunt Euphrates Tigrisque, ſicut in Ægypto Nilus, nec terra ipſa herbas gignit, ubertatis tamen tantæ ſunt, ut ſequente anno ſponte reſtibilis fiat ſeges, impreſſis veſtigio ſeminibus: quæ tanta ſoli differentia admonet terræ genera in fruges deſcribere. Igitur Catonis hæc ſententia eſt: in agro craſſo & læto frumentum ſeri: Si verò nebuloſus ſit idem, rhaphanum: milium, panicum, in frigido & aquoſo prius ſerendum, poſtea in calido. In ſolo autem rubricoſo, vel pullo, vel harenoſo, ſi non ſit aquoſum, lupinum. In creta & rubrica, & aquoſiore agro adoreum. In ſicco & non herboſo, nec umbroſo, triticum. In ſolo valido fabam. Viciam verò quam minime in aquoſo herbidoque. Siliginem & triticum in loco aperto editoque, qui ſole quam diutiſſime torreatur. Lentem in frutectoſo & rubricoſo, qui non ſit herbidus. Hordeum in novali, & in arvo, quod reſtibile poſſit fieri: trimeſtre, ubi ſementem maturam facere non poſſit, & cujus craſſitudo ſit reſtibilis. Subtilis & illa ſententia, Serenda ea in tenuiore terra, quæ non multo indigent ſucco, ut cytiſus & cicer, exceptis leguminibus quæ velluntur è terra, non ſubſecantur. Vnde & legumina appel-

appellata, quia ita leguntur. In pingui autem, quæ cibi ſunt majoris, ut olus, triticum, ſiligo, linum. Sic ergo tenue ſolum hordeo dabitur; minus enim alimenti radix poſcit: levior terra denſiorque tritico. In loco humili far adoreum, potius quam triticum ſeretur, temperato & triticum & hordeum. Colles robuſtius, ſed minus, reddunt triticum. Far & ſiligo, & cretoſum & uliginoſum ſolum ſortiuntur.

CAP. XVIII. *De prodigiis frugum, & arandi diſciplina, & vomerum generibus.*

Et frugibus oſtentum ſemel (quod equidem invenerim) accidit, P. Ælio, Cn. Cornelio Coss. quo anno ſuperatus eſt Annibal: in arboribus enim tum nata produntur frumenta. Et quoniam de frugum terræq; generibus abunde diximus, nunc de arandi ratione dicemus, ante omnia Ægypti facilitate commemorata. Nilus ibi coloni vice fungens, evagari incipit, ut diximus, à ſolſtitio aut nova Luna, ac primo lente, deinde vehementius, quam diu in Leone ſol eſt: mox pigreſcit in virginem tranſgreſſo, atque in Libra reſidet. Si duodecim cubita non exceſſit, fames certa eſt: nec minus, ſi XVI. exuperavit. Tanto enim tardius decedit, quanto abundantius crevit, & ſementem arcet. Vulgo credebatur, ab ejus deceſſu ſerere ſolitos, mox ſues impellere veſtigiis ſemina deprimentes in madido ſolo: & credo antiquitus factitatum. Nunc quoque non multo graviore opera: ſed tamen inarari certum eſt abjecta prius ſemina in limo digreſſi amnis, hoc eſt, Novembri menſe incipiente, poſtea pauci runcant, quod botaniſmon vocant. Reliqua pars non niſi cum falce arva viſit paulo ante Calend. Aprilis: Peragitur autem meſſis Majo, ſtipula nunquam cubitali: quippe

ſabulum ſubeſt, granumque limo tantum continetur. Excellentius Thebaidis regioni frumentum, quoniam paluſtris Ægyptus. Similis ratio, ſed felicitas major Babyloni ac Seleuciæ, Euphrate atque Tigri reſtagnantibus, quoniam rigandi modus ibi manu temperatur. Syria quoque tenui ſulco arat, cum multifariam in Italia octoni boves ad ſingulos vomeres anhelent. In omni quidem parte culturæ, ſed in hac quidem maxime valet oraculum illud, Quid quæque regio patiatur. Vomerum plura genera: Culter vocatur, prædenſam, prius quam proſcindatur, terram ſecans, futurisq; ſulcis veſtigia præſcribens inciſuris, quas reſupinus in arando mordeat vomer. Alterum genus eſt vulgare, roſtrati vectis. Tertium in ſolo facili, nec toto porrectum dentali, ſed exigua cuſpide in roſtro. Latior hæc quarto generi, ſed & acutior in mucronem faſtigiata, eodemque gladio ſcindens ſolum, & acie laterum radices herbarum ſecans: id non pridem inventum in Rhætia, Galliæ duas addiderunt tali rotulas, quod genus vocant planarati: Cuſpis effigiem palæ habet. Serunt ita non niſi culta terra, & ferè nova: latitudo vomeris cæſpites verſat: ſemen protinus injiciunt, crateſque dentatas ſuper trahunt. Nec ſarrienda ſunt hoc modo ſata: ſed [32] porcellis binis ternisq; ſic arant. Vno boum jugo conſeri anno, facilis ſoli quadragena jugera, difficilis tricena, juſtum eſt.

CAP. XIX. *De temporibus arandi, & junctione boum.*

In arando magnopere ſervandum eſt Catonis oraculum: Quid eſt primum? Agrum bene colere: quid ſecundum? bene arare: quid tertium? ſtercorare. Sulco vario ne ares. Tempeſtivè ares. Tepidioribus locis à bruma proſcindi arva oportet:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tet: frigidioribus ab æquinoctio verno: & maturius ſicca regione, quam humida. Maturius denſa terra, quam ſoluta, pingui quam macra. Vbi ſiccæ & graves æſtates, terra cretoſa aut gracilis, utilius inter ſolſtitium & autumni æquinoctium aratur. Vbi leves æſtus, frequentes imbres, pingue herboſumque ſolum, ibi melius caloribus. Altum & grave ſolum etiam hyeme moveri placet: tenue valde & aridum, paulo ante ſationis tempus. Sunt & hic ſuæ leges: Lutoſam terram ne tangito: vi omni arato: prius quam ares, proſcindito. Hoc utilitatem habet, quod inverſo cæſpite herbarum radices necantur. Quidam utique ab æquinoctio verno proſcindi volunt. Quod vere ſemel aratum eſt, à temporis argumento vervactum vocatur. Hoc in novali atq; requieto neceſſarium eſt. Novale eſt, quod alternis annis ſeritur. Araturos boves quam arctiſſime jungi oportet, ut capitibus ſublatis arent: ſic minime colla contendunt. Si inter arbores viteſque aretur, fiſcellis capiſtrari, ne germinum tenera præcerpant. Securiculam inſitivam pendere, qua intercidantur radices, hoc melius, quam convelli aratro, boveſque luctari. In arando verſum peragi, nec ſtriare in actu ſæpius. Iuſtum eſt proſcindi ſulco dodrantali jugerũ uno die, iterari ſequijugerum, ſi ſit facilitas ſoli: ſi minus, proſcindi ſemiſſem, iterari aſſem: quando & animalium labori natura leges ſtatuit. Omne arvum rectis ſulcis, mox & obliquis ſubigi debet. In collibus tranſverſo, tantum monte aratur, ſed modo in ſuperiora, modo inferiora roſtrante vomere. Tantumque eſt laboris homini, ut etiam boum vice fungatur. Certe ſine hoc animali montanæ gentes ſarculis arant. Arator, niſi incurvus, prævaricatur: Inde tranſlatum hoc crimen in forum:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ibi itaque caveatur, ubi inventum eſt. Purget vomerem ſubinde ſtimulus cuſpidatus [33] rulla. Scamna inter duos ſulcos cruda ne relinquantur, glebæ ne exultent. Male aratur arvum, quod ſatis frugibus occandum eſt. Id demum recte ſubactum erit, ubi non intelligetur utro vomer ierit. In uſu eſt, & collicias interponere, ſi ita locus poſcat, ampliore ſulco, quæ in foſſas aquam deducant.

CAP. XX. *De occando, & quodam arationis genere, & de iteratione & reſectione.*

Aratione per tranſverſum iterata, occatio ſequitur, ubi res poſcit, crate vel raſtro, & ſato ſemine [34] iteratio. Hæc quoq; ubi conſuetudo patitur, crate dentata, vel tabula aratro adnexa, quod vocant lirare, operiente ſemina: unde primum appellata deliratio eſt. Quarto ſeri ſulco Virgilius exiſtimatur voluiſſe, cum dixit optimam eſſe ſegetem, quæ bis ſolem, bis frigora ſenſiſſet. Spiſſius ſolum, ſicut plerunque in Italia, quinto ſulco ſeri melius eſt, in Thuſcis vero nono. At fabam & viciam non proſciſſo ſerere ſine damno, compendium operæ eſt. Non omittemus unam etiamnum arandi rationem, in tranſpadana Italia bellorum injuria excogitatam: Salaſſi cum ſubjectos Alpibus depopularentur agros, panicum miliumque jam excreſcens tentavere: poſtquam reſpuebat natura, inararunt: At illæ meſſes duplicatæ docuere, quod nunc vocant artrare, id eſt aratrare, ut credo tunc dictum. Hoc fit vel incipiente culmo, cum jam is bina ternave emiſerit folia. Nec recens ſubtrahemus exemplum, in Treverico agro tertio ante hunc annum compertum: nam cum hyeme prægelida captæ ſegetes eſſent, reſeverunt, reſarrientes campos menſe Martio, uber-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rimasque meſſes habuerunt. Nunc reliqua cultura tradetur per genera frugum.

CAP. XXI. *De cultura terræ.*

Siliginem, far, triticum, ſemen, hordeum occato, ſarrito, runcato quibus dictum erit diebus. Singulæ operæ cuique generi in jugero ſufficient. Sarculatio induratam hyberno rigore ſoli triſtitiam laxat temporibus vernis, novosque ſoles admittit. Qui ſarriet, caveat ne frumenti radices ſuffodiat. Triticum, hordeum, ſemen, fabam bis ſarrire melius. Runcatio, cum ſeges in articulo eſt, evulſis inutilibus herbis, frugum radicem vindicat, ſegetemque diſcernit à cæſpite. Leguminum cicer eadem, quæ far, deſiderat. Faba runcari non geſtit, quoniam evincit herbas: lupinum runcatur tantum. Milium, panicum occatur & ſarritur, non iteratur, non runcatur: ſilicia & faſeoli occantur tantum. Sunt genera terræ, quarum ubertas pectinari ſegetem in herba cogat: Cratis & hoc genus, dentatæ ſtylis ferreis: eadem nihilominus & depaſcuntur: quæ depaſta ſunt, ſarculo iterum excitari neceſſarium. At in Bactris, Africa, Cyrene, omnia hæc ſupervacua fecit indulgentia cæli, & à ſemente non niſi nonis menſibus in aream redeunt: quia ſiccitas coërcet herbas, fruges nocturno tactas rore nutriens. Virgilius alternis ceſſare arva ſuadet, & hoc, ſi patiantur ruris ſpatia, utiliſſimum procul dubio eſt. Quod ſi neget conditio, far ſerendum, unde & lupinum, & aut vicia, aut faba ſublata ſint, & quæ terram faciant lætiorem. In primisque & hoc notandum, quædam propter alia ſeri obiter: ſed parum provenire, priori diximus volumine, ne eadem ſæpius dicantur. Plurimum enim refert ſoli cujuſque ratio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XXII. *De ſumma fertilitate, & bifera vite, & aquarum differentia.*

Civitas Africæ in mediis harenis, petentibus Syrteis Leptinque magnam, vocatur Tacape, felici ſuper omne miraculum riguo ſolo: ternis ferè millium paſſuum in omnem partem fons abundat, largus quidem, ſed certis horarum ſpatiis diſpenſatus inter incolas. Palmæ ibi prægrandi ſubditur olea, huic ficus, fico Punica, illi vitis: ſub vite ſeritur frumentum, mox legumen, deinde olus, omnia eodem anno: omniaque aliena umbra aluntur. Quaterna cubita ejus ſoli in quadratum, nec ut à porrectis metiantur digitis, ſed in pugnum contractis, quaternis denariis venundantur. Super omnia eſt, biferam vitem bis anno vindemiare. Et niſi multiplici partu exinaniatur ubertas, pereunt luxuria ſinguli fructus. Nunc verò toto anno metitur aliquid: Conſtatque fertilitati non occurrere homines. Aquarum quoque differentia magna riguis eſt: in Narbonenſi provincia nobilis fons Orge nomine eſt: in eo herbæ naſcuntur in tantum expetitæ bubus, ut merſis capitibus totis eas quærant. Sed illas in aqua naſcentes certum eſt non niſi imbribus ali. Ergo ſuam quiſque terram aquamque noverit.

CAP. XXIII. *De qualitate terræ & ſtercoratione.*

Si fuerit illa terra quam appellavimus teneram, poterit ſublato hordeo milium ſeri, eo condito
35 rhaphanus: his ſublatis hordeum vel triticum, ſicut in Campania: ſatiſque talis terra aratur, cum ſeritur. Alius ordo: ut ubi adoreum fuerit, ceſſet IV. menſibus hybernis, & vernam fabam recipiat, ut ante hyemalem ne ceſſet. Necnon minus pinguis alternari poteſt ita, ſi frumento ſublato legumen tertio ſeratur. Gracilior & in annum tertium

tertium ceſſet. Frumentum quidam ſeri vetant, niſi in ea quę proximo anno quieverit. Maximam hujus loci partem ſtercorationis obtinet ratio, de qua & priori diximus volumine. Hoc tantũ unum in confeſſo eſt, niſi ſtercorato ſeri non oportere: quanquam & hic leges ſunt propriæ. Milium, panicum, rapa, napus, niſi in ſtercorato non ſerantur: non ſtercorato frumentum potius quam hordeum ſerito: item in novalibus: tametſi in illis fabam ſeri volunt, eandem ubicunque quam recentiſſime ſtercorato ſolo. Autumno aliquid ſaturus, Septembri menſe fimum inaret poſt imbrem. Vtique ſi verno erit ſaturus, per hyemem fimum diſponat. Iuſtum eſt vehes XVIII. jugero tribui: diſpergere autem prius quam areſcat, aut jactato ſemine. Si hæc omiſſa ſit ſtercoratio, ſequens eſt, prius quam ſerat, ante pulverem. Quod, ut hanc quoque curam determinemus, juſtum eſt ſingulas vehes fimi denario ire in ſingulas pecudes minores, in majores denas: niſi contingat hoc, male ſubſtraviſſe pecori colonũ apparet. Sunt qui optime ſtercorari putent, ſub dio retibus incluſa pecorum manſione. Ager ſi non ſtercoratur, alget: ſi nimium ſtercoratus eſt, aduritur: ſatiusque eſt id ſæpe, quam ſupra modum facere. Quo calidius ſolum eſt, eo minus addi ſtercoris, ratio eſt.

CAP. XXIV. *De bonitate ſeminum, & diſciplina ſeminandi, & quantum ex quoque genere frumenti, in jugero ſerendum, & temporibus ſerendi.*

Semen optimum anniculum, bimum deterius, trimum peſſimum, ultra ſterile: & in uno omnium definita genere ratio eſt. Quod in ima area ſubſedit, ad ſemen reſervandum eſt: id enim optimum, quoniam graviſſimum: neque alio modo utilius

utilius diſcernitur. Quæ ſpica per intervalla ſemina habebit, abjicietur. Optimum granum quod rubet, & dentibus fractum eundem habet colorem: deterius, cui plus intus albi eſt. Certum terras alias plus ſeminis recipere, alias minus, religioſumque inde primum colonis augurium; cum avidius accipit, eſurire creditur, & comeſſe ſemen. Sationem locis humidis celerius fieri ratio eſt, ne ſemen imbre putreſcat. Siccis ſerius, ut pluviæ ſequantur: ne diu jacens atq; non concipiens, evaneſcat: itemque feſtinata ſatione denſum ſpargi ſemen, quia tarde concipiat: Serotina rarum, quia denſitate nimia necetur. Artis quoque cujuſdam eſt, æqualiter ſpargere: Manus utique congruere debet cum gradu, ſemperque cum dextro pede. Fit quoque quorundam occulta ratione, quod ſors genialis atque fecunda eſt. Non transferendum eſt ex frigidis locis ſemen in calida, neque ex præcocibus in ſerotina: idque in contrarium præcepere quidam falſa diligentia. Serere in jugero temperati ſoli juſtum eſt tritici aut ſiliginis modios v. farris aut ſeminis (quod frumenti genus ita appellamus) x. hordei vi. Fabæ quintam partem amplius quam tritici, viciæ xii. ciceris & cicerculæ & piſi iii. lupini x. lentis iii. (ſed hanc cum fimo arido ſeri volunt) erui vi. ſiliciæ vi. faſeolorum iv. pabuli xx. milii, panici ſextarios quatuor. Pingui ſolo plus, gracili minus. Eſt & alia diſtinctio: in denſo, aut cretoſo, aut uliginoſo ſolo, tritici aut ſiliginis modios ſex: in ſoluta terra nuda, & ſicca, & læta, quatuor. Macies enim ſoli major, niſi rarum culmum habeat, ſpicam minutam facit & inanem. Pinguia arva ex una ſeminis radice fruticem numeroſum fundunt, denſamque ſegetem è raro ſemine emittunt. Ergo

inter

inter quatuor & ſex modios pro natura ſoli; alii quinque non minus ſeri, pluresve præcipiunt: item in conſito, aut clivoſo, ut in macro. Huc pertinet oraculum illud magnopere cuſtodiendũ, Segetem ne defruges. Adjecit iis Accius in Praxidico ut sereretur, cum Luna eſſet in Ariete, Geminis, Leone, Libra, Aquario. Zoroaſtres Sole XII. partes Scorpionis tranſgreſſo, cum Luna eſſet in Tauro. Sequitur huc dilata & maxima indigens cura de tempore fruges ſerendi quæſtio, magnaque ex parte rationi ſiderum connexa. Quamobrem ſententias omnium in primis ad id pertinentes exponemus; Heſiodus, qui princeps omnium de agricultura præcepit, unum tempus ſerendi tradidit à Vergiliarum occaſu: ſcribebat enim in Bœotia Helladis, ubi ita ſeri diximus. Inter diligentiſſimos convenit, ut in alitum quadrupedumque genitura, eſſe quoſdam ad conceptum impetus & terræ: hos Græci ita definiunt, cum ſit calida & humida. Virgilius triticum & far à Vergiliarum occaſu ſeri jubet, hordeum inter æquinoctium autumni & brumam: viciam verò faſeolos & lentem, Boote occidente: Quo fit, ut horum ſiderum aliorumque exortus & occaſus digerendi ſint in ſuos dies. Sunt qui & ante Vergiliarum occaſum ſeri jubeant, duntaxat in arida terra, calidiſque provinciis: cuſtodiri enim ſemen corrumpente humore, & à proximo imbre uno die erumpere. Alii ſtatim ab occaſu Vergiliarum ſequi imbres, à ſeptimo ferè die. Aliqui in frigidis ab æquinoctio autumni: in calidis ſerius, ne ante hyemem luxurient. Inter omnes autem convenit circa brumam ſerendum non eſſe, magno argumento: quoniam hyberna ſemina, cum ante brumam ſata ſint, ſeptimo die erumpant: ſi poſt bru-

mam,

mam, vix XL. Sunt qui properent, atque ita pronuncient, feſtinatam ſementem ſæpe decipere, ſerotinam ſemper. E contrario alii, vel vêre potius ſerendum, quam male in autumno: atque ubi fuerit neceſſe, inter Favonium & vernum æquinoctium. Quidam omiſſa cœleſti cura, ut inutili, temporibus definiunt. Vêre linum & avenam, & papaver: atque uti nunc etiam tranſpadani ſervant, uſque in Quinquatrus: fabam, ſiliginem Novembri menſe: far Septembri extremo uſque in Idus Octobris. Alii poſt hunc diem in Calendas Novemb. Ita his nulla naturæ cura eſt: illis nimia, & ideo cæca ſubtilitas: cum res inter ruſticos geratur, literarumque expertes, non modo ſiderum. Et confitendum eſt, cœlo maxime conſtare ea: quippe Virgilio jubente prædiſci ventos ante omnia, ac ſiderum mores, neque aliter, quam navigantibus, ſervari. Spes ardua & immenſa, miſceri poſſe cœleſtem divinitatem imperitiæ: ſed tentanda tam grandi vitæ emolumento. Prius tamen ſideralis difficultas, quam ſenſere etiam periti, ſubjicienda contemplationi eſt: quo deinde lætior mens diſcedat à cœlo, & facta ſentiat, quæ futura prænoſci non poſſint.

CAP. XXV. *Digeſtio ſiderum in noctes & dies.*

Primum omnium dierum ipſorum anni, ſoliſque motus prope inexplicabilis ratio eſt. Ad CCCLXV. adjiciunt etiamnum intercalarios diei noctiſque quadrantes: ita fit, ut tradi non poſſint certa ſiderum tempora. Accedit confeſſa rerum obſcuritas, nunc præcurrente, nec paucis diebus, tempeſtatum ſignificatu, quod prochimazin Græci vocant: nunc poſtveniente, quod epichimazin: & plerunque alias citius: alias tardius cœli effectu ad terram deciduo: unde vulgo ſerenitate reddi-

ta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ta, confectum ſidus audimus. Præterea cum omnia hæc ſtatis ſideribus cœloque affixis conſtent, interveniunt [36] motu ſtellarum grandines, imbres, & ipſi non levi effectu, ut docuimus, turbantque conceptæ ſpei ordinem. Idque ne nobis tantum putemus accidere, & reliqua fallit animalia, ſagaciora circa hoc, ut quo vita eorum conſtet: æſtivasque alites præpoſteri aut præproperi rigores necant, hybernas æſtus. Ideo Virgilius errantium quoque ſiderum rationem ediſcendam præcipit, admonens obſervandum frigidæ Saturni ſtellæ tranſitum. Sunt qui certiſſimum vêris indicium arbitrentur ob infirmitatem animalis, papilionis proventum: Id eo ipſo anno, cum commentaremur hæc, notatum eſt, proventum eorum ter repetito frigore extinctum advenasque volucres ad VI. Calend. Februarii ſpem vêris attuliſſe, mox ſæviſſima hyeme conflictatas. Res anceps primum omnium à cœlo peti legem, deinde eam argumentis eſſe quærendam. Super omnia eſt mundi convexitatis, terrarumque globi differentia, eodem ſidere alio tempore aliis aperiente ſe gentibus: quo fit ut cauſa ejus non iiſdem diebus ubique valeat. Addidere difficultatem & autores diverſis in locis obſervando, mox etiam in iiſdem diverſa prodendo. Tres autem fuere ſectæ, Chaldæa, Ægyptia, Græca: His addidit apud nos quartam Cæſar Dictator, annos ad Solis curſum redigens ſingulos, Soſigene perito ſcientiæ ejus adhibito. Et ea ipſa ratio poſtea comperto errore correcta eſt: ita ut XII. annis continuis non intercalaretur, quia cœperant ſidera annum morari, qui prius antecedebat. Et Soſigenes ipſe trinis commentationibus, quanquam diligentior eſſet cæteris, non ceſſavit tamen addubitare, ipſe ſemet corri-

corrigendo. Autores prodidere ea, quos prætexuimus volumini huic, raro ullius ſententia cum alio congruente: Minus hoc in reliquis mirum, quos diverſi excuſaverint tractus. Eorum qui in eadem regione diſſedere, unam diſcordiam ponemus exempli gratia: Occaſum matutinum Vergiliarum Heſiodus (nam hujus quoque nomine extat Aſtrologia) tradidit fieri, cum æquinoctium autumni conficeretur: Thales XXV. die ab æquinoctio: Anaximander: XXIX. Euctemon XLVIII. Nos ſequemur obſervationem Cæſaris: maximeque hæc erit Italiæ ratio. Dicemus tamen & aliorum placita: quoniam non unius terræ, ſed totius naturæ interpretes ſumus, non autoribus poſitis (id enim verboſum eſt) ſed regionibus: ut legentes tantum meminerint, brevitatis gratia, cum Attica nominata fuerit, ſimul intelligere Cycladas inſulas: cum Macedonia, Magneſiam, Thraciam: cum Ægyptus, Phœnicen, Cyprum, Ciliciam: cum Bœotia, Locridem, Phocidem, & finitimos ſemper tractus: cum Helleſpontus, Cherrhoneſum, & continentia uſque Atho montem: cum Ionia, Aſiam, & inſulas Aſiæ: cum Peloponneſus, Achaiam, & ad Heſperum jacentes terras. Chaldæi Aſſyriam & Babyloniam demonſtrabunt: Africam, Hiſpanias, Gallias ſileri non erit mirum: nemo enim obſervavit in iis, qui ſiderum proderet exortus. Non tamen difficili ratione dignoſcentur in illis quoque terris digeſtione circulorum, quam in ſexto volumine fecimus: qua cognatio cœli non gentium modo, verum urbium quoque ſingularum intelligitur, nota ex his terris, quas nominavimus, ſumpta convexitate circuli, pertinentis ad quas quiſque quæret terras, & ad earum ſiderum exortus, per omnium circulorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

pares umbras. Indicandum & illud, tempeſtates ipſas ardores ſuos habere quadrinis annis: & eaſdem non magna differentia reverti ratione Solis: octonis verò augeri eaſdem, centeſima revolvente ſe Luna. Omnis autem ratio obſervata eſt tribus modis, exortu ſiderum occaſuque, & ipſorum temporum cardinibus. Exortus occaſusque binis modis intelliguntur: aut enim adventu Solis occultantur ſtellæ & conſpici deſinunt, aut ejuſdem abſceſſu proferunt ſe. Emerſum hoc melius, quam exortum conſuetudo dixiſſet: & illud occultationem potius, quam occaſum. Alio modo, quo die incipiunt apparere vel deſinunt, oriente Sole, aut occidente, matutini veſpertinive cognominati, prout alterutris eorum mane vel crepuſculo contingit. Dodrantes horarum, cum minimum, intervalla ea deſiderant ante Solis ortum, vel poſt occaſum, ut aſpici poſſint. Præterea bis quædam exoriuntur & occidunt. Omnisque ſermo de his eſt ſtellis, quas adhærere cœlo diximus. Cardo temporum quadripartita anni diſtinctione conſtat, per incrementa lucis: augetur hæc à bruma, & æquatur noctibus verno æquinoctio diebus xc. horis tribus: deinde ſuperat noctes ad ſolſtitium diebus XCIII. horis XII. uſque ad æquinoctium autumni: Et tum æquata die, procedit ex eo ad brumam diebus LXXXIX. horis III. Horæ nunc in omni acceſſione æquinoctiales, non cujuſcunque diei ſignificantur: omnesque eæ differentiæ fiunt in octavis partibus ſignorum. Bruma Capricorni, ad VIII. Calend. Ianuarii ferè: æquinoctium vernum, Arietis: ſolſtitium, Cancri: alterumque æquinoctium, Libræ: qui & ipſi dies rarò non aliquos tempeſtatum ſignificatus habent. Rurſus hi cardines ſingulis etiamnum articulis

culis temporum dividuntur, per media omnes dierum ſpatia: quoniam inter ſolſtitium & æquinoctium autumni, Fidiculæ occaſus autumnum inchoat die XLV: At ab æquinoctio eo ad brumam, Vergiliarum matutinus occaſus hyemem die XLIII. Inter brumam & æquinoctium die XLV. flatus Favonii vernum tempus. Ab æquinoctio verno initium æſtatis die XLVIII. Vergiliarum exortus matutinus. Nos incipiemus à ſementibus frumenti, hoc eſt, Vergiliarum occaſu matutino. Nec deinde parvorum ſiderum mentione concidenda ratio eſt, & difficultas rerum augenda, cum ſidus vehemens Orionis iiſdem diebus longo decedat ſpatio. Sementi tempora plerique præſumunt, & ab XI. die autumnalis æquinoctii fruges ſerunt, adveniente Coronæ exortu, continuis diebus certo prope imbrium promiſſo. Xenophon non antequam Deus ſignum dederit. Hoc Cicero [37] Novembris imbre fieri interpretatus eſt, cum ſit vera ratio non prius ſerendi, quam folia cœperint decidere: hoc ipſo Vergiliarum occaſu fieri putant. Aliqui [38] ad III. Idus Novembris, ut diximus, ſervant: quoniam id ſidus etiam veſtis inſtitor eſt, & eſt in cœlo notatu facillimum. Ergo ex occaſu ejus de hyeme augurantur, quibus eſt cura inſidiandi negotiatoris avaritiæ. Nubilo occaſu pluvioſam hyemem denuntiat: ſtatimque augent lucernarum pretia. ſereno aſperam, & reliquarum veſtium accendunt. Sed ille indocilis cœli agricola, hoc ſignum habeat inter ſuos vepres, humum ue ſuam aſpiciens, cum folia viderit decidua. Sic indicatur anni temperies, alibi tardius, alibi maturius. Ita enim ſentitur, ut cœli locique afficit natura: idque in hac ratione præcellit, quod eadem & in mundo publica eſt, & unicuique

cuique loco peculiaris. Miretur hoc, qui non meminerit ipſo brumali die pulegium in carnariis florere: adeo nihil occultum eſſe natura voluit. Et ſerendi igitur hoc dedit ſignum: hæc eſt vera interpretatio, argumentum naturæ ſecum afferens. Quippe ſic terram peti ſuadet, promittitque quandam ſtercoris vicem, & contra rigores terram ſtatusque operiri à ſe nuntiat, & monet feſtinare. Varro in fabæ utique ſatu hanc obſervationem cuſtodiri præcepit: alii plena Luna ſerendam. Lentem vero à XXV. ad XXX. Viciam quoque iiſdem Lunæ diebus. Ita demum ſine limacibus fore. Quidam pabuli cauſa ſic ſeri jubent, ſeminis autem vêre. Eſt & alia manifeſtior ratio, mirabiliore naturæ providentia, in qua Ciceronis ſententiam ipſius verbis ſubſignabimus,

Iam verò ſemper viridis, ſemperq; gravata,
Lentiſcus, triplici ſolita eſt grandeſcere fœtu:
Ter fruges fundens, tria tempora monſtrat arandi.

Ex his unum hoc erit idem & lino ac papaveri ſerendo. Cato de papavere ita tradit: Virgas & ſarmenta, quæ tibi in ſatione ſuperant, in ſegete comburito. Vbi eas combuſſeris, ibi papaver ſerito ſylveſtre: quod in miro uſu eſt melle decoctum ad faucium remedia. Visq; ſomnifera etiam ſativo. Et hactenus de hyberna ſemente.

CAP. XXVI. *Replicatio totius culturæ, & quid quoque menſe in agro fieri oporteat.*

Verum ut pariter omnis culturæ quoddam breviarium peragatur, eodem tempore convenit & arbores ſtercorare, accumulare item vineas: ſufficit in jugerum opera: & ubi patietur loci ratio, arbuſta ac vineas putare, ſeminariis ſolum bipalio præparare, incilia aperire, aquam agro pellere, torcular levare & recondere. A Calend. Novemb.

gallinis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

gallinis ova ſupponere nolito, donec bruma conficiatur: in eum diem ternadena ſubjicito æſtate tota, hyeme pauciora, non tamen infra novena. Democritus talem futuram hyemem arbitratur, qualis fuerit brumæ dies, & circa eum terni: item ſolſtitio æſtatem. Circa brumam plerumque bis ſeptem halcyonum fœtura ventorum quiete mollius cœlum: ſed & in his & in aliis omnibus ex eventu ſignificationum intelligi ſidera debebunt, non ad dies utique præfinitos expectari tempeſtatum vadimonia. Per brumam vitem ne colito. Vina tum defæcari, vel etiam diffundi Hyginus ſuadet, à confecta ea ſeptimo die, utique ſi ſeptima Luna competat. Ceraſa circa brumam ſeri: Bubus glandem tunc aſpergi convenit in juga ſingula modios: largior valetudinem infeſtat, & quocunque tempore detur, ſi minus XXX. diebus continuis data ſit, narrant verna ſcabie pœnitere. Materiei cædendæ tempus hoc dedimus. Reliqua opera nocturna maxime vigilia conſtant, cum ſint noctes tanto ampliores: Qualos, crates, fiſcinas texere: faces incidere: ridicas præparare interdiu XXX. palos LX. in lucubratione veſpertina ridicas V. palos X. totidem antelucana. A bruma in Favonium Cæſari nobilia ſidera ſignificant, III. Calend. Ianuarii matutino Canis occidens: quo die Atticæ & finitimis regionibus Aquila veſperi occidere traditur. Pridie Nonas Ianuarii Cæſari Delphinus matutino exoritur, & poſtero die Fidicula; quo Ægypto Sagitta veſperi occidit. Item ad VI. Idus Ianuarii ejuſdem Delphini veſpertino occaſu continui dies hyemant Italiæ, & cum ſol in Aquarium ſentiatur tranſire, quod ferè XVI. Calend. Feb. evenit. VIII. Calend. ſtella regia appellata Tuberoni, in pectore Leonis occidit matutino.

Et

Et pridie Nonas Feb. Fidicula veſperi. Hujus temporis noviſſimis diebus, ubicunque patietur cœli ratio, terram ad roſarum & vineæ ſatum vertere bipalio oportet: Iugero operæ LX. ſufficiunt. Foſſas purgare, aut novas facere. Antelucanis ferramenta acuere, manubria aptare, dolia quaſſa ſarcire, ipſorumque laminas ſcabendo purgare, aut novas facere. A Favonio in æquinoctium vernum Cæſari ſignificat XVII. Calend. Martii triduum variè. Et VIII. Calend. hirundinis viſu, & poſtero die Arcturi exortu veſpertino. Item III. Nonas Martii Cæſar Cancri exortu id fieri obſervavit. Major pars autorum vindemiatoris emerſu VIII. Idus aquilonii piſcis exortu, & poſtero die Orionis. In Attica Miluum apparere obſervatur. Cæſar & Idus Martias ferales ſibi annotavit Scorpionis occaſu: XV. verò Calend. Aprilis Italiæ Miluum oſtendi. XII. Calend. Equum occidere matutino. Hoc intervallum temporis vegetiſſimum agricolis, maximeque operoſum eſt, in quo præcipuè falluntur: neque enim eo die vocantur ad munia, quo Favonius flare debeat, ſed quo cœperit: Hoc acri intentione ſervandum eſt: Hoc illo menſe ſignum Deus habet, obſervatione minime fallaci aut dubia ſi quis attendat. Vnde autem ſpiret is ventus, quaque parte veniat, diximus ſecundo volumine, & dicemus mox paulò operoſius. Interim ab eo die (quiſquis ille fuerit) quo flare cœperit, non utique VI. Id Febr. ſed ſive antè, quando prævernat, ſive poſt, quando hyemat: poſt eam diem, inquam, innumera ruſticos cura diſtringat, & prima quæque peragantur, quæ differri nequeunt: Trimeſtria ſerantur; Vites putentur qua diximus ratione: Oleæ curentur: Poma ſerantur inſeranturque; Vineæ paſtinentur:

nentur: ſemina digerantur, inſtaurentur alia. Harundines, ſalices, geniſtæ ſerantur cædanturque: ſerantur verò ulmi, populi, platani, uti dictum eſt. Tum & ſegetes convenit purgare, ſarrire hybernas fruges, maximeque far: Lex certa in eo, cum quatuor fibrarum eſſe cœperit. Faba verò non antequam trium foliorum: tunc quoque levi ſarculo purgare verius, quam fodere: florentem utique XV. primis diebus non attingere. Hordeum niſi ſicco ne ſerito. Putationem æquinoctio peractam habeto: Vineæ jugerum quaternæ operæ putant, alligantque: in arbuſto ſingulæ operæ arbores XV. Eodem hoc tempore hortorum roſariorumque cura eſt, quæ ſeparatim proximis voluminibus dicetur: eodem & topiariorum. Tunc optime ſcrobes fiunt: terra in futurum proſcinditur, Virgilio maxime autore, ut glebas Sol coquat. Vtilior ſententia, quæ non niſi temperatum ſolum in medio vere arari jubet: quoniam in pingui ſtatim ſulcos occupant herbæ; gracili inſecuti æſtus exiccant: tum nanque ſuccum venturis ſeminibus auferunt. Talia autumno melius arari certum eſt. Cato verna opera ſic definit: ſcrobes fieri, ſeminaria propagari in locis craſſis & humidis: ulmos, ficos, poma, oleas, prata ſtercorari Luna ſitiente: quæ rigua non erunt, ab afflatu Favonii defendi, purgari herbas, malas radicitus erui, ficus interpurgari, ſeminaria fieri, & vetera ſarciri: Hæc antequam vinea florere incipiat. Itemque pyro florente arare incipiat macra harenoſaque: poſtea utique graviſſima & aquoſiſſima. Ita poſtremo arato. Ergo hæc aratio has habebit notas, lentiſci primum fructum oſtendentis, ac pyri florentis. Erit & tertia in bulborum ſatu ſcillæ: Item in coronamentorum narciſſi: nanque & hæc ter florent: primoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

moque flore primam arationem oſtendunt, medio ſecundam, tertio noviſſimam, quando inter ſeſe alia aliis notas præbent. Ac non in noviſſimis cavetur, ne fabis florentibus attingatur edera: id enim noxium & exitiale ei eſt tempus. Quædam verò & ſuas habent notas, ſicuti ficus: cum folia pauca in cacumine acetabuli modo germinent, tunc maxime ſerendas ficus. Æquinoctium vernum ad VIII. Calend. Aprilis peragi videtur: ab eo ad Vergiliarum exortum matutinum, Cæſari ſignificant Calend. Aprilis III. Nonas Aprilis in Attica Vergiliæ veſperi occultantur: eædem poſtridie in Bœotia. Cæſari autem & Chaldæis Nonis, Ægypto Orion & gladius ejus incipiunt abſcondi. Cæſari ſexto Idus ſignificatur imber Libræ occaſu: decimoquarto Calend. Maii Ægypto Suculæ occidunt veſperi, ſidus vehemens, & terra marique turbidum, decimoſexto Atticæ, XV. Cæſari, continuoque triduo ſignificat. Aſſyriæ autem XII. Calend. Hoc eſt vulgo appellatum ſidus Palilicium, quoniam XI. Calend. Maii urbis Romæ natalis, quo ferè ſerenitas redditur, claritatem obſervationi dedit, nimborum argumento; Hyadas appellantibus Græcis has ſtellas: quod noſtri à ſimilitudine cognominis græci propter ſues impoſitum arbitrantes, imperitia appellavere Suculas. Cæſari ad VIII. Cal. notatur dies. VII. Calend. Ægypto Hœdi exoriuntur: VI. Cal. Bœotiæ & Atticæ Canis veſperi occultatur, Fidicula mane oritur: V. Calendas Aſſyriæ Orion totus abſconditur, tertio autem Canis: VI. Nonas Maii Cæſari Suculæ matutino exoriuntur, & VIII. Idus Capella pluvialis. Ægypto autem eodem die Canis veſperi occultatur. Sic ferè in VI. Idus Maii, qui eſt Vergiliarum exortus, decurrunt ſidera. In hoc

temporis intervallo, XV. diebus primis agricolæ rapienda ſunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non ſuffecerit, dum ſciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporarii, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur, opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, ut ob id petulantiæ ſales etiam cum primo vere ludantur. Auſpicio tamen deteſtabiles videntur: adeò minima quæque in agro naturalibus trahuntur argumentis. Extremo autem hoc tempore panici miliique ſatio eſt: juſtum eſt hoc ſeri maturato hordeo, atque etiam in eodem arvo. Eſtque ſignum illius maturitatis, & horum ſationis commune, lucentes veſpere per arva cicindelæ. Ita appellant ruſtici ſtellantes volatus, Græci verò lampyridas, incredibili benignitate naturæ.

CAP. XXVII. *Ne agricolæ aſpiciant ſtellas, ſed magis tempora ſerendæ frugis: & ortus occaſusque ſideris, in quibuſdam herbis, & de ſtellarum ortu & occaſu.*

Iam Vergilias in cœlo notabiles caterva fecerat: non tamen his contenta, terreſtres fecit alias, veluti vociferans: Cur cœlum intuearis agricola? cur ſidera quæras ruſtice? jam te breviore ſomno feſſum premunt noctes. Ecce tibi inter herbas tuas ſpargo peculiares ſtellas, easq; veſpere & ab opere disjungenti oſtendo: ac ne poſſis præterire, miraculo ſolicito. Videsne ut fulgor igni ſimilis alarum compreſſu tegatur, ſecumque lucem habeat & nocte? Dedi tibi herbas horarum indices: & ut ne ſole quidem oculos tuos à terra avoces, heliotropium ac lupinum circumaguntur cum illo. Cur etiam nunc altius ſpectas, ipſumque cœlum ſcrutaris? habes ante pedes tuos ecce Vergilias.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

In certis eæ diebus proveniunt, durantque fœdere ſideris hujuſce: partumque eas illius eſſe certum eſt: proinde quiſquis æſtivos fructus ante illas ſeverit, ipſe fruſtrabitur ſeſe. Hoc intervallo & apicula procedens fabam florere indicat: fabaque floreſcens eam evocat. Dabitur & aliud finiti frigoris indicium: cum germinare videris morum, injuriam poſtea frigoris timere nolito. Ergo opera, taleas olivarum ponere, ipſasque oleas interradere, rigare prata æquinoctii diebus primis. Cum herba creverit in feſtucam, arce aquas. Vineas pampinare: & huic lex ſua, cum pampini quatuor digitos longitudine expleverint: pampinat una opera jugerum. Segetes iterare. Sarritur verò diebus viginti. Ab æquinoctio ſartura nocere & vineæ & ſegeti exiſtimatur. Et oves lavandi hoc idem tempus eſt. A Vergiliarum exortu ſignificant Cæſari poſtridie Arcturi occaſus matutini, tertio Idus Maii Fidiculæ exortus. XII. Calend. Iunii Capella veſperi occidens & in Attica Canis. XI. Calend, Cæſari Orionis gladius occidere incipit: tertio Nonas Iunii Cæſari & Aſſyriæ Aquila veſperi oritur: octavo Idus Arcturus matutino occidit: Italiæ ſexto, & quarto Idus Delphinus veſperi exoritur: decimoſeptimo Calendas Iulii gladius Orionis exoritur, quod Ægypto poſt quatriduum. XI. Calend ejuſdem Orionis gladius Cæſari occidere incipit. VIII. Calend. Iulii verò longiſſima dies totius anni, & nox breviſſima ſolſtitium conficiunt. In hoc temporis intervallo vineæ pampinantur, curaturque ut vinea vetus ſemel foſſa ſit, bis novella. Oves tondentur: lupinum ſtercorandi cauſa vertitur: terra proſcinditur: vicia in pabulum ſecatur: faba metitur, deinde concutitur.

CAP. XXVIII. *De pratis & reparatione prati, & cotibus, & falcibus, & deſcriptio frugum & ſiderum.*

Prata circa Calend. Iunii cæduntur, quorum facillima agricolis cura, ac minimi impendii, hæc de ſe poſtulat dici. Relinqui debent in læto ſolo, vel humido, vel riguo eaque aqua pluvia rigari via publica. Vtiliſſimum ſimul & herbæ arare, deinde cratire, ſerere florem ex fœnilibus, atque ex præſepibus fœno dilapſum ſpargere, prius quam cratiantur. Nec primo anno rigari, nec paſci ante ſecunda fœniſecia, ne herbæ vellantur, obtrituque hebetentur. Seneſcunt prata, reſtituique debent faba in his ſata, vel rapis, vel milio. Mox inſequente anno frumento, rurſusque in prata tertio relinqui. Præterea quoties ſecta ſint, ſiciliri, hoc eſt quæ fœniſeces præterierunt, ſecari. Eſt enim in primis inutile, enaſci herbas ſementaturas. Herba optima in prato trifolii, proxima graminis, peſſima mimmuli: ſiliqua etiam dira fœniſecis: inviſa & equiſetis eſt, à ſimilitudine equinæ ſetæ. Secandi tempus, cum ſpica defloreſcere cœpit, atque roborari: ſecundum, antequam inareſcat. Cato, fœnum, inquit, ne ſero ſeces, prius quam ſemen maturum ſit, ſecato. Quidam pridie rigant, ubi ſunt rigua: Noctibus roſcidis ſecari melius. Quædam partes Italiæ poſt meſſem ſecant. Fuit hoc quoque majoris impendii apud priores, Creticis tantum tranſmarinisque cotibus notis, nec niſi oleo falcis aciem excitantibus: igitur cornu propter oleum ad crus ligato fœniſex incedebat. Italia aquarias cotes dedit, limæ vice imperantes ferro. Sed aquaria protinus [39] viret. Falcium ipſarum duo genera: Italicum brevius, ac vel inter vepres quoque tractabile: Galliarum latifundia majoris

majoris compendii, quippe medias cædunt herbas, brevioresque prætereunt. Italus fœniſex dextera una manu ſecat. Iuſtum eſt una opera jugerum in die deſecari, alligarique manipulos mille ducentos, quaternum pondo. Sectum verti ad ſolem, nec niſi ſiccum conſtrui oportet. Niſi fuerit hoc obſervatum diligenter, exhalare matutino nebulam quandam, metasque mox ſole accendi, & conflagrare certũ eſt. Rurſus rigari deſecta oportet, ut ſecetur autumnale fœnum, quod vocant cordum. Interamnæ in Vmbria quater anno ſecantur, etiam non rigua. Ter verò pleriſque in locis, & poſtea in ipſo pabulo non minus emolumenti eſt, quam à fœno. Armentorum id cura, jumentorumque progeneratio ſuum cuique conſilium dabit optimum, maxime quadrigarum quæſtus. Solſtitium peragi in octava parte Cancri, & octavo Calendas Iulii diximus. Magnus hic anni cardo, magna res mundi: in hoc uſque, à bruma dies creverunt ſex menſibus. Sol ipſe ad Aquilonem ſcandens, ac per ardua eniſus, ab ea meta incipit flecti, & digredi ad Auſtrum, aucturus noctes aliis ſex menſibus, ablaturusque diei menſuram. Ex hoc deinde rapiendi convehendique fructus alios atque alios tempus, & præparandi ſe contra ſævam feramque hyemem: decebatque hoc diſcrimen indubitatis notis ſignaſſe naturam. Quam ob rem eas manibus ipſis agricolarum ingeſſit, vertique juſſit ipſa die folia, & eſſe confecti ſideris ſignum, nec ſylveſtrium arborum remotarumque, ne in ſaltus devios montesque eundum eſſet, quærentibus ſigna: non rurſus urbanarum, quæque topiario tantum coluntur, quanquam & in his illa verſantur. Vertit oleæ ante pedes ſatæ, vertit tiliæ ad mille uſus petendæ:

vertit populi albæ etiam vitibus nuptæ. Adhuc parum eſt, inquit, ulmum vite dotatam habes, & hujus vertam: Pabulo folia ejus ſtringis, vitem deputas: aſpice, & tenes ſidus: alia parte cœlum reſpiciunt, quam qua ſpectavere pridie. Salice omnia alligas, humillima arborum, ipſe toto capite altior: & hujus circumagam. Quid te ruſticum quereris? non ſtat per me, quo minus cœlum intelligas, & cœleſtia ſcias. Dabo & auribus ſignum: Palumbum utique exaudi gemitus: tranſiſſe ſolſtitium caveto putes, niſi cum incubantem videris palumbum. A ſolſtitio ad Fidiculæ occaſum VI. Calendas Iulii Cæſari Orion exoritur, zona autem ejus IV. Nonas Aſſyriæ, Ægypto verò Procyon matutino æſtuoſus: quod ſidus apud Romanos non habet nomen, niſi Caniculam hanc velimus intelligi, hoc eſt minorem Canem: ſane ut in aſtris pingitur: 40 eſt autẽ magnopere pertinens, ſicut paulo mox docebimus. III Nonas Chaldæis Corona occidit matutino. Atticæ Orion totus eo die exoritur. Pridie Idus Iulii & Ægyptiis Orion deſinit exoriri. XVII. Calend. Auguſti Aſſyriæ Procyon exoritur. Dein poſtridie, ferè ubique confectum inter omnes ſidus indicans, quod Canis ortum vocamus, ſole partem primam Leonis ingreſſo. Hoc fit poſt ſolſtitium XXIII. die. Sentiunt id maria & terræ, multæ verò & feræ, ut ſuis locis diximus. Neque eſt minor ei veneratio, quam deſcriptis in Deos ſtellis: Accenditq; ſolem, & magnam æſtus obtinet cauſam. XVIII, Calend. Auguſti Ægypto Aquila occidit matutino, Eteſiarumque prodromi flatus incipiunt, quod Cæſar X. Calendas ſentire Italiam exiſtimavit. Aquila Atticæ matutino occidit. III. Calendas regia in pectore Leonis ſtella matutino

tutino Cæſari immergitur. VIII. Idus Auguſt. Arcturus medius occidit. III. Idus Fidicula occaſu ſuo autumnum inchoat, uti is adnotat: ſed ut vera ratio id fieri invenit, VI. Idus ejuſdem. In hoc temporis intervallo res ſumma vitium agitur, decretorio uvis ſidere illo, quod Caniculam appellavimus. Vnde carbunculare dicuntur, ut quodam uredinis carbone exuſtæ. Non comparantur huic malo grandines, procellæ, quæque nunquam annonæ intulere caritatem. Agrorum quippe mala ſunt illa. Carbunculus autem regionum latè patentium, non difficili remedio, niſi calumniari naturam rerum homines, quam ſibi prodeſſe, mallent. Ferunt Democritum, qui primus intellexit oſtenditque cum terris cœli ſocietatem, ſpernentibus hanc curam ejus opulentiſſimis civium, prævisa olei caritate ex futuro Vergiliarum ortu, qua diximus ratione, oſtendemusque jam plenius, magna tum vilitate propter ſpem olivæ, coëmiſſe in toto tractu omne oleum, mirantibus qui paupertatem & quietem doctrinarum ei ſciebant in primis cordi eſſe. Atque ut apparuit cauſa, & ingens divitiarum curſus, reſtituiſſe mercem anxiæ & avidæ dominorum pœnitentiæ, contentum ita probaſſe, opes ſibi in facili, cum vellet, fore. Hoc poſtea Sextius è Romanis ſapientiæ aſſectatoribus Athenis fecit eadem ratione: Tanta literarum occaſio eſt. Quas equidem miſcebo agreſtibus negotiis, quam potero, dilucide atque perſpicuè. Plerique dixere rorem inuſtum Sole acri, frugibus rubiginis cauſam eſſe, & carbunculi vitibus. Quod ex parte falſum arbitror, omnemque uredinem frigore tantum conſtare, ſole innoxio. Id manifeſtum fiet attendentibus: nam primum omnium non hoc evenire,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

niſi noctibus & ante ſolis ardorem, deprehenditur, totumque lunari ratione conſtat: quoniam talis injuria non fit niſi interlunio, plenave luna, hoc eſt prævalente: utroque enim habitu plena eſt, ut ſæpius diximus. Sed interlunio omne lumen, quod à ſole accepit, cœlo regerit. Differentia utriusque habitus magna, ſed manifeſta. Nanque interlunio æſtate calidiſſima eſt, hyeme gelida. E diverſo in plenilunio æſtate gelidas facit noctes, hyeme tepidas: Cauſa evidens: ſed alia redditur à Fabiano, Græcisque autoribus. Æſtate enim interlunio neceſſe eſt, cum Sole nobis proximo circulo currat, igne ejus cominus recepto candens: eademque interlunio abſit hyeme, quando abſcedit & Sol. Item plenilunio æſtivo procul abeat adverſa Soli: hyeme autem ad nos per æſtivum circulum accedat. Ergo per ſe roſcida quoties alget, infinitum quantum illo tempore cadentes pruinas congelat. Ante omnia autem duo genera eſſe cœleſtis injuriæ meminiſſe debemus: unum quod tempeſtates vocamus, in quibus grandines, procellæ, cæteraque ſimilia intelliguntur: quæ cum acciderint, vis major appellatur. Hæc ab horridis ſideribus exeunt, ut ſæpius diximus, veluti Arcturo, Orione, Hœdis. Alia ſunt illa, quæ ſilente cœlo ſerenisq; noctibus fiunt, nullo ſentiente, niſi cum facta ſunt. Publica hæc, & magnæ differentiæ à prioribus, aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis carbunculum appellantibus, omnibus verò ſterilitatem. De his nunc dicemus, à nullo ante nos prodita, priusque cauſas reddemus.

CAP. XXIX. *De tempeſtatibus utriuſque temporis, & remediis ſterilitatum.*

Duæ ſunt præter lunatem, paucisque cœli locis conſtant. Namque Vergiliæ privatim attinent ad

ad fructus, ut quarum exortu æſtas incipiat, occaſu hyems, ſemeſtri ſpatio intra ſe meſſes vindemiasque & omnium maturitatem complexæ. Eſt præterea in cœlo, qui vocatur lacteus circulus, etiam viſu facilis: hujus defluvio, velut ex ubere aliquo, ſata cuncta lacteſcunt, duorum ſiderum obſervatione, Aquilæ in Septentrionali parte, & in Auſtrina Caniculæ, cujus mentionem ſuo loco fecimus. Ipſe circulus fertur per Sagittarium atque Geminos, Solis centro bis æquinoctialem circulum ſecans, commiſſuras eorum obtinente hinc Aquila, illinc Canicula. Ideo effectus utriusque ad omnes frugiferas pertinent terras: quoniam in his tantum locis Solis terræque centra congruunt. Igitur horum ſiderum diebus, ſi purus atque mitis aër genitalem illum lacteumque ſuccum transmiſerit in terras, læta adoleſcunt ſata. Si Luna, qua dictum eſt ratione, roſcidum frigus aſperſerit, admiſta amaritudo, ut in lacte, puerperium necat. Modus in terris hujus injuriæ, quem facit in quacunque convexitate comitatus utriusque cauſæ: & ideo non pariter in toto orbe ſentitur, ut nec dies. Aquilam diximus in Italia exoriri ad XIII. Calendas Ianuarii. Nec patitur ratio naturæ quicquam in ſatis ante eum diem ſpei eſſe certæ. Si verò interlunium incidat, omnes hybernos fructus & præcoces lædi neceſſe eſt. Rudis fuit priſcorum vita, atque ſine literis: non minus tamen ingenioſam fuiſſe in illis obſervationem apparebit, quam nunc eſſe rationem. Tria nanque tempora fructibus metuebant, propter quod inſtituerunt ferias, diesque feſtos; Rubigalia, Floralia, Vinalia. Rubigalia Numa conſtituit anno regni ſui XI: quæ nunc aguntur ad VII. Calend. Maii, quoniam tunc ferè ſegetes rubigo occupat. Hoc tem-

pus Varro determinat Sole Tauri partem decimam obtinente, ſicut tunc ferebat ratio. Sed vera cauſa eſt, quod poſt dies undeviginti ab æquinoctio verno, per id quatriduum, varia gentium obſervatione in IV. Calend. Maii, Canis occidit, ſidus & per ſe vehemens, & cui præoccidere Caniculam neceſſe ſit. Itaque iidem Floralia IV. Calend. ejuſdem inſtituerunt, urbis anno quingenteſimo ſextodecimo, ex oraculis Sibyllæ, ut omnia bene defloreſcerent. Hunc diem Varro determinat, Sole Tauri partem quartamdecimam obtinente. Ergo ſi in hoc quatriduum inciderit plenilunium, fruges & omnia quæ florebunt, lædi neceſſe erit. Vinalia priora, quæ ante hos dies ſunt IX. Calend. Maii deguſtandis vinis inſtituta, nihil ad fructus attinent. Nec quæ adhuc diximus, ad vites oleasque, quoniam earum conceptus exortu Vergiliarum incipit ad VI. Idus Maii, ut docuimus. Aliud hoc quatriduum eſt, quod neque rore ſordere velint: exhorrent enim frigidum ſidus Arcturi poſtridie occidens: & multo minus plenilunium incidere IV. Nonas Iunii iterum Aquila exoritur veſperi, decretorio die florentibus oleis vitibusque ſi plenilunium in eum incidat. Equidem & ſolſtitium VIII. Calendas Iulii in ſimili cauſa duxerim, & Canis ortum poſt dies à ſolſtitio XXIII. ſed interlunio accidente, quoniam vapore conſtat culpa, acinique præcoquuntur in callum. Rurſus plenilunium nocet ad IV. Nonas Iulii cum Ægypto Canicula exoritur: vel certe XVI. Calendas Auguſti cum Italiæ. Item XIII. Calendas Auguſti cum Aquila occidit, uſque in X. Calendas ejuſdem. Extra has cauſas ſunt Vinalia altera, quæ aguntur ad XIII. Calendas Septembris. Et Varro à Fidicula incipiente occi-
dere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dere mane, determinat, quod vult initium autumni eſſe, & hunc diem feſtum tempeſtatibus leniendis inſtitutum. Nunc Fidiculam occidere ad ſextum Idus Auguſti ſervatur. Intra hæc conſtat cœleſtis ſterilitas. Neque negaverim poſſe eam permutari arbitrio legentium, locorum æſtimantium naturas. Sed à nobis rationem demonſtratam eſſe ſatis eſt: reliqua obſervatione cujuſque conſtabunt. Alterutrum quidem fore in cauſa, hoc eſt plenilunium aut interlunium, non erit dubium. Et in hoc mirabilem admirari benignitatem naturæ ſuccurrit: jam primum hanc injuriam omnibus annis accidere non poſſe, propter ſtatos ſiderum curſus: nec niſi paucis noctibus anni, idque quando futurum ſit facile noſci. Ac ne per omnes menſes timeretur, earum quoque lege diviſum, æſtate interlunia præterquam biduo ſecura eſſe, hyeme plenilunia: nec niſi æſtivis breviſſimisque noctibus metui, diebus non idem valere. Præterea tam facile intelligi, ut formica minimum animal interlunio quieſcat, plenilunio etiam noctibus operetur. Avem parram oriente Sirio, ipſo die non apparere, donec occidat: è diverſo vireonem prodire ipſo die ſolſtitii. Neutrum verò Lunæ ſtatum noxium eſſe, ne noctibus quidem, niſi ſerenis, & omni aura quieſcente: quoniam neque in nube: neque in flatu cadunt rores: ſic quoque non ſine remedio. Sarmenta, aut palearum acervos & evulſas herbas fruticesque, per vineas camposque, cum timebis, incendito: fumus medebitur: hic è paleis & contra nebulas auxiliatur, ubi nebulæ nocent. Quidam tres cancros vivos cremari jubent in arbuſtis, ut carbunculi non noceant: alii ſiluri carnem leviter uri à vento, ut per totam vineam fumus diſpergatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Varro autor eſt, ſi fidiculæ occaſu, quod eſt initium autumni, uva picta conſecretur inter vites, minus nocere tempeſtates. Archibius ad Antiochum Syriæ regem ſcripſit: ſi fictili novo obruatur rubeta rana in media ſegete, non eſſe noxias tempeſtates. Opera ruſtica hujus intervalli, terram iterare, arbores circunfodere, ubi æſtuoſa regio poſcat, accumulare. Germinantia, niſi in ſolo luxurioſo, fodienda non ſunt. Seminaria purgari ſarculo. Meſſem hordeaceam facere. Aream ad meſſem creta præparare; Catonis ſententia amurca temperata, Virgilii operoſius. Majore ex parte aquant tantum, & fimo bubulo dilutiore illinunt: Id ſatis ad pulveris remedium videtur.

CAP. XXX. *De meſſe, & tritico, & palea, & frumento ſervando.*

Meſſis ipſius ratio varia. Galliarum latifundiis valli prægrandes dentibus in margine infeſtis, duabus rotis per ſegetem impelluntur, jumento in contrarium juncto: ita direptæ in vallum cadunt ſpicæ. Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atque inter duas mergites ſpica diſtringitur. Alibi ab radice vellunt: quique id faciunt, proſcindi ab ſe obiter agrum interpretantur, cum extrahant ſuccum. Differentia hæc, Vbi ſtipula domos contegunt, quam longiſſimam ſervant. Vbi fœni inopia eſt, ſtramento paleam quærunt. Panici culmo non tegunt. Milii culmum ferè inurunt. Hordei ſtipulam bubus gratiſſimam ſervant. Panicum & milium ſingillatim pectine manuali legunt Galliæ. Meſſis ipſa alibi tribulis in area, alibi equarum greſſibus exteritur, alibi perticis flagellatur. Triticum, quo ſerius metitur, copioſius invenitur: quo celerius vero, hoc ſpecioſius ac robuſtius. Lex aptiſſima, antequam granum indureſcat,

reſcat, & cum jam traxerit colorem. Oraculum verò, biduo celerius meſſem facere potius, quam biduo ſerius. Siliginis & tritici etiam ratio in area horreoque. Far, quia difficulter excutitur, convenit cum palea ſua condi: & ſtipula tantum, & ariſtis liberatur. Palea plures gentium pro fœno utuntur. melior ea, quæ tenuior, minutiorque, & pulveri propior: ideo optima è milio, proxima ex hordeo, peſſima ex tritico, præterquam jumentis opere laborantibus. Culmum ſaxoſis locis, cum inaruit, baculo frangunt ſubſtratu animalium. Si palea defecit, & culmus teritur: Ratio hæc maturius deſectus, muria diu reſperſus, dehinc ſiccatus in manipulos convolvitur atque ita pro fœno bubus datur. Sunt qui accendant in arvo & ſtipulas, magno Virgilii præconio. Summa autem ejus ratio, ut herbarum ſemen exurant. Ritus diverſitatem magnitudo facit meſſium, & caritas operarum. Connexa eſt ratio frumenti ſervandi: Horrea operoſa, tripedali craſſitudine, pariete lateritio, exædificari jubent aliqui. Præterea ſuperne impleri, nec afflatus admittere, aut feneſtras habere ullas. Alii ab exortu tantum æſtivo, aut Septentrione, eaque ſine calce conſtrui, quoniam ſit frumento inimiciſſima. Nam quæ de amurca præceperint, indicavimus. Alibi contra ſuſpendunt granaria lignea columnis, & perflari undique malunt, atque etiam à fundo. Alii omnino pendente tabulato extenuari granum arbitrantur: & ſi tegulis ſubjaceat, conferveſcere. Multi ventilari quoque vetant: curculionem enim non deſcendere infra quatuor digitis, nec amplius periclitari. Columella & Favonium ventum conferre frumento præcipit: quod miror equidem, ſicciſſimum alioqui. Sunt qui rubeta rana in limine hor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ne horrei pede è longioribus ſuſpenſa, invehere jubeant. Nobis referre plurimum tempeſtivitas condendi videbitur. Nam ſi parum toſtum atque robuſtum collectum ſit, aut calidum conditum, inimica innaſci neceſſe eſt. Diuturnitatis cauſæ plures: aut in ipſius grani corio, cum eſt numeroſius, ut milio, aut ſucci pinguedine, qui pro humore ſufficit tantum, ut ſeſamæ: aut amaritudine, ut lupino & cicerculæ. In tritico maxime creſcunt animalia, quoniam ſpiſſitate ſua concaleſcit, & furfure craſſo veſtitur. Tenuior hordeo palea, exilis & legumini: ideo non generant. Faba craſſioribus tunicis operitur, ob hoc efferveſcit. Quidam ipſum triticum diuturnitatis gratia aſpergunt amurca, mille modios quadrantali: alii Chalcidica aut Carica creta, aut etiam abſinthio. Eſt & Olynthi, ac Cerinthi Eubœæ terra, quæ corrumpi non ſinat. Nec fere condita in ſpica læduntur. Vtiliſſime tamen ſervantur in ſcrobibus, quos ſiros vocant, ut in Cappadocia, & in Thracia. In Hiſpania & Africa, ante omnia, ut ſicco ſolo fiant, curant: mox ut palea ſubſternatur. Præterea cum ſpica ſua conduntur. Ita frumenta ſi nullus ſpiritus penetret, certum eſt nihil maleficum naſci. Varro autor eſt, ſic conditum triticum durare annis quinquaginta, milium verò centum. Fabam & legumina in oleariis cadis oblitis cinere, longo tempore ſervari. Idem fabam à Pyrrhi regis ætate, in quodam ſpecu Ambraciæ uſque ad piraticum Pompei Magni bellum duraſſe, annis circiter CXX. Ciceri tantum nullæ beſtiolæ in horreis innaſcuntur. Sunt qui urceis cinere ſubſtratis & illitis, acetum habentibus, leguminum acervos ſuperingerant, ita non naſci maleficia credentes. Alii, qui ſalſamentariis cadis gypſo illinant. Alii, qui

qui lentem aceto laſerpitiato reſpergant, ſiccamq; oleo inungant. Sed breviſſima obſervatio, quod vitiis carere velis, interlunio legere. Quare plurimum refert condere, quis malit, an vendere: Creſcente enim luna frumenta grandeſcunt.

CAP. XXXI. *De vindemia, & autumni temporibus.*

Sequitur ex diviſione temporum autumnus à Fidiculæ occaſu ad æquinoctium, ac deinde Vergiliarum occaſum, initiumque hyemis. In his intervallis ſignificant, pridie Idus Auguſt. Atticæ Equus oriens, veſperi Ægypto & Cæſari Delphinus occidens. XI. Cal. Septemb. Cæſari & Aſſyriæ ſtella quæ Vindemiator appellatur, exoriri mane incipit, vindemiæ maturitatem promittens. Ejus argumentum erunt acini colore mutati Aſſyriæ V. Calend. & Sagitta occidit, & Eteſiæ deſinunt. Vindemiator Ægypto Nonis exoritur. Atticæ Arcturus matutino, & Sagitta occidit mane. Quinto Idus Septembr. Cæſari Capella oritur veſperi. Arcturus verò medius pridie Idus, vehementiſſimo ſignificatu terra mariq; per dies quinque. Ratio ejus hæc traditur: Si Delphino occidente imbres fuerint, non futuros per Arcturum, Signum orientis ejus ſideris ſervetur hirundinum abitu: nanque deprehenſæ intereunt. Decimoſexto Calend. Octob. Ægypto Spica, quam tenet Virgo, exoritur matutino, Eteſiæque deſinunt. Hoc idem Cæſari XIV. Calend. XIII. Aſſyriæ ſignificant: & XI. Calend. Cæſari commiſſura Piſcium occidens, ipſumque æquinoctii ſidus VIII. Calend. Octob. Deinde conſentiunt (quod eſt rarum) Philippus, Calippus, Doſitheus, Parmeniſcus, Conon, Criton, Democritus, Eudoxus, Ion, IV. Calend. Octobr. Capellam matutino exoriri,

& III. Calend. Hœdos. Sexto Nonas Octobr. Atticæ Corona exoritur manè. Aſiæ & Cæſari V. [41] Calend. Heniochus occidit matutino. Tertio Calendas Cæſari Corona exoriri incipit: & poſtridie occidunt Hœdi veſperi. VIII. Idus Octobris Cæſari fulgens in Corona ſtella oritur. Et III. Idus Vergiliæ veſperi. Idibus Corona tota. Sexto Calend. Novembr. Suculæ veſperi exoriuntur Pridie Calend. Cæſari Arcturus occidit: & Suculæ exoriuntur cum Sole. Quarto Nonas Arcturus occidit veſperi. Quinto Idus Novembris gladius Orionis occidere incipit. Deinde III. Idus Vergiliæ occidunt. In his temporum intervallis opera ruſtica; napos, [42] rhaphanos ſerere, quibus diebus diximus. Vulgus agreſte rapa poſt ciconiæ diſceſſum malè ſeri putat: Nos omnino poſt Vulcanalia, & præcocia cum panico. A Fidiculæ autem occaſu viciam, faſeolos, pabulum: hoc ſilente Luna ſeri jubent. Et frondis præparandæ tempus hoc eſt. Vnus frondator quatuor frondarias fiſcinas complere in die juſtum habet: ſi decreſcente Luna præparetur, non putreſcit: aridam colligi non oportet. Vindemiam antiqui nunquam exiſtimavere maturam ante æquinoctium: jam paſſim rapi cerno: quam ob rem & hujus tempora notis argumentisque ſignentur. Leges ita ſe habent: uvam calidam ne legito, hoc eſt in ejus ſiccitate, ac niſi imber intervenerit: hanc ne legito rorulentam, hoc eſt, ſi ros nocturnus fuerit, nec prius quam ſole diſcutiatur: Vindemiare incipito, cum ad palmitem pampinus procumbere cœperit, aut cum exempto acino ex denſitate intervallũ non compleri apparuerit, acinum non augeri: [43] Acinos plurimos fert, ſi contingat creſcente Luna vindemiari. Preſſura una culeos XX. implere debet:

hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

hic eſt pes juſtus. Ad totidem culeos & lacus xx. jugeribus unum ſufficit torculum. Premunt aliqui ſingulis, utilius binis, licet magna ſit vaſtitas ſingulis: Longitudo in his refert, non craſſitudo: ſpatioſa melius premunt. Antiqui funibus vittisque loreis ea detrahebant & vectibus. Intra c. annos inventa Græcanica, mali rugis per cochleas bullantibus, palis affixa arbori ſtella, à palis arcas lapidum attollente ſecum arbore: quod maximè probatur. Intra xxii. hos annos inventum, parvis prælis, & minori torculari, ædificio breviore, & malo in medio decreto, tympana impoſita vinaceis, ſuperne toto pondere urgere, & ſuper præla conſtruere congeriem. Hoc & poma colligendi tempus, & obſervatio, cum aliquod maturitate, non tempeſtate, deciderit: hoc & fæces exprimendi: hoc & defrutum coquendi, ſilente Luna noctu: aut ſi interdiu, plena. Cæteris diebus aut ante exortum Lunæ, aut poſt occaſum. Nec de novella vite aut paluſtri, nec niſi è matura uva, nec niſi foliis deſpumandum: quia ſi ligno contingatur vas, aduſtum ac fumoſum fieri putant. Iuſtum vindemiæ tempus ab æquinoctio ad Vergiliarum occaſum dies xliv. Ab eo die oraculum occurrit, frigidum picari pro nihilo ducentium. Sed jam & Calendis Ianuarii, defectu vaſorum, vindemiantes vidi, piſcinisque muſta condi, aut vina effundi priora, ut dubia reciperentur. Hoc non tam ſæpe proventu nimio evenit, quam ſævitia inſidiantium caritati civili. Sed æqui patrisfamilias modus eſt, annona cujuſque anni uti. Id peræque etiam lucroſiſſimum. Reliqua de vinis affatim dicta ſunt: item vindemia facta olivam eſſe rapiendam, & quæ ad oleum pertinent, quæque ad Vergiliarum occaſum agi debent.

CAP. XXXII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XXXII. *De Lunari ratione.*

His, quæ ſunt neceſſaria, adjicientur de Luna, ventisque & præſagiis, ut ſit tota ſideralis ratio perfecta. Nanque Virgilius etiam in numeros Lunæ digerenda quædam putavit, Democriti ſecutus oſtentationem. Nos legum utilitas, quæ in toto opere, in hac quoque movet parte. Omnia quæ cæduntur, carpuntur, conduntur, innocentius decreſcente Luna, quam creſcente fiunt. Stercus, niſi decreſcente Luna, ne tangito. Maximè intermenſtrua dimidiaque ſtercorato. Verres, juvencos, arietes, hœdos decreſcente Luna caſtrato. Ova Luna nova ſupponito. Scrobes Luna plena noctu facito. Arborum radices Luna plena operito. Humidis locis interlunio ſerito, & circa interlunium quatriduo. Ventilari quoque frumenta ac legumina, & condi circa extremam Lunam jubent. Seminaria, cum Luna ſupra terram ſit, fieri: Calcari muſta, cum Luna ſub terra. Item materies cædi, quæque alia ſuis locis diximus. Neque facilior eſt obſervatio, ac jam dicta à nobis ſecundo volumine: ſed quod intelligere vel ruſtici poſſint, quoties ab occidente Sole cernetur, prioribusque noctis horis lucebit, creſcens erit, & oculis dimidiata judicabitur: cum vero occidente Sole orietur ex adverſo, ita ut pariter aſpiciantur, tum erit plenilunium. Quoties ab ortu Solis orietur, prioribusque noctis horis detrahet lumen, & in diurnas extendet, decreſcens erit, iterumq; dimidia. In coitu verò (quod interlunium vocant) cum apparere deſierit. Supra terras autem erit, quandiu & Sol, interlunio, & prima tota die: ſecunda, horæ noctis unius dextante ſicilico: ac deinde tertia uſque ad quintamdecimam, multiplicatis horarum iiſdem portionibus: quintadecima

tota

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tota ſupra terras noctu erit, eademque ſub terris tota die. Decimaſexta ad primæ horæ nocturnæ dextantem ſicilicum ſub terra aget, eaſdemq; portiones horarum per ſingulos dies adjiciet usque ad interlunium. Et quantum primis partibus noctis detraxerit, quod ſub terris agat, tantundem noviſſimis ex die adjiciet ſupra terram. Alternis autem menſibus xxx. implebit numeros, alternis verò detrahet ſingulos: Hæc erit ratio lunaris:

CAP. XXXIII. *De ventorum ratione.*

Ventorum paulo ſcrupuloſior. Obſervato Solis ortu quocunque libeat die, ſtantibus hora diei ſexta, ſic ut ortum eum à ſiniſtro humero habeant, contra mediam faciem Meridies, à vertice Septentrio erit. Qui ita limes per agrum currit, cardo appellatur. Circumagi deinde melius eſt, ut umbram ſuam quisque cernat: alioqui poſt hominem erit. Ergo permutatis lateribus, ut ortus illius diei à dextro humero fiat, occaſus à ſiniſtro, tunc erit hora ſexta, cum minima umbra contra medium fiet hominem. Per hujus mediam longitudinem duci ſarculo ſulcum, vel cinere lineam, verbi gratia pedum xx. conveniet: mediamque menſuram, hoc eſt in x. pede, circunſcribi circulo parvo, qui vocetur umbilicus. Quæ pars fuerit à vertice umbræ, hæc erit ventus Septentrionalis. Illo tibi putator arborum plagæ ne ſpectent, neve arbuſta vineæve, niſi in Africa, Cyrenis, Ægypto. Illinc flante ne arato, quæque alia præcipimus. Quæ pars lineæ fuerit à pedibus umbræ, Meridiem ſpectans, hæc ventum Auſtrum dabit, quem à Græcis Notum diximus vocari. Illinc flatu veniente, materiam vineamque agricola ne tractes: humidus aut æſtuoſus Italiæ eſt: Africæ quidem incendia cum ſerenitate affert. In hunc Italiæ

palmi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

palmites ſpectent, ſed non plagæ arborum vitiumve: hunc oliveti metator Vergiliarum quatriduo, hunc caveat inſitor calamis, gemmisque inoculator. De ipſa regionis ejus hora pręmonuiſſe conveniet: frondem media die arborator ne cædito. Cum meridiem adeſſe ſenties paſtor, æſtate contrahente ſe umbra, pecudem à Sole in opaca cogito. Cum æſtate paſces, in Occidentem ſpecta ante meridiem, poſt meridiem in Orientem. Aliter noxium, ſicut hyeme & vere, ſi in rorulentum duceres. Nec contra Septentrionem paveris ſupra dictum. Clodunt ita, lippiuntve ab afflatu, & alvo cita pereunt. Qui fœminas concipi voles, in hunc ventum ſpectantes iniri cogito.

CAP. XXXIV. *De limitatione agrorum.*

Diximus ut in media linea deſignaretur umbilicus: per hunc medium tranſverſa currat alia. Hæc erit ab exortu æquinoctiali ad occaſum æquinoctialem: & limes qui ita ſecabit agrum, decumanus vocabitur. Ducantur deinde aliæ duæ lineæ in decuſſeis obliquæ, ita ut à Septentrionis dextra lævaque ad Auſtri dextram lævamque deſcendant. Omnes per eundem currant umbilicum, omnes inter ſe pares ſint, omnium intervalla paria. Quæ ratio ſemel in quoquo agro ineunda erit: vel ſi ſæpius libeat uti, è ligno facienda, regulis paribus in tympanum exiguum, ſed circinatum adactis. Ratione qua doceo, occurrendum ingeniis quoque imperitorum eſt. Meridiem excuti placet, quoniam ſemper eſt idem: Sol autem quotidie ex alio cœli momento, quam pridie, oritur: ne quis forte ad exortum capiendam putet lineam. Ita cœli exacta parte, quod fuerit lineæ caput Septentrioni proximum à parte exortiva, ſolſtitialem habebit exortum, hoc eſt longiſſimi diei, ventumq; Aquilonem,

lonem, Boream Græcis dictum. In hunc ponito arbores viteſque: ſed hoc flante ne arato: frugem ne ſerito: ſemen ne jacito. Præſtringit enim atque percellit hic radices arborum, quas poſiturus afferes. Prædoctus eſto: alia robuſtis proſunt, alia infantibus. Nec ſum oblitus, in hac parte ventum Græcis poni, quem Cæciam vocant: ſed idem Ariſtoteles vir immenſæ ſubtilitatis, qui idipſum fecit, rationem convexitatis mundi reddit, qua contrarius Aquilo Africo flat. Nec tamen eum toto anno in prædictis timet agricola: 44 Mollitur ſidere æſtate media, mutatque nomen, & Eteſias vocatur. Ergo cum frigidum ſenties, caveto; ac 45 quacunque Aquilo prædicitur, tanto perniciosior Septentrio eſt: In hunc Aſiæ, Græciæ, Hiſpaniæ, maritimæ Italiæ, Campaniæ, Apuliæ arbuſta vineæque ſpectent. Qui mares concipi voles, in hunc paſcito, 46 ut ſic ineuntem ineat. Ex adverſo Aquilonis ab occaſu brumali Africus flabit, quem Græci Liba vocant: In hunc à coitu cum ſe pecus circumegerit, fœminas conceptas eſſe ſcito. Tertia à Septentrione linea, quam per latitudinem umbræ duximus, & decumanam vocavimus, exortum habebit æquinoctialem, ventumque Subſolanum, Græcis Apelioten dictum. In hunc ſalubribus locis villæ vineæque ſpectent: ipſe leniter pluvius tamen eſt, ſiccior 47 Favonius, ex adverſo ejus ab æquinoctiali occaſu, Zephyrus Græcis nominatus. In hunc ſpectare oliveta Cato juſſit. Hic ver inchoat, aperitque terras tenui frigore ſaluber. Hic vites putandi, frugeſque curandi, arbores ſerendi, poma inſerendi, oleas tractandi jus dabit, afflatuque nutricium exercebit. Quarta à Septentrione linea, eadem Auſtro ab exortiva parte proxima, brumalem habebit exortum,

tum, ventumque Vulturnum, Eurum Græcis dictum, ſicciorem & ipſum tepidioremque. In hunc apiaria & vineæ Italiæ, Galliarumque ſpectare debent. Ex adverſo Vulturni flabit Corus, ab occaſu ſolſtitiali & occidentali latere Septentrionis, Græcis dictus Argeſtes, ex frigidiſſimis & ipſe, ſicut omnes qui à Septentrionis parte ſpirant. Hic & grandines infert, cavendus & ipſe non ſecus ac Septentrio. Vulturnus ſi à ſerena cœli parte cœperit flare, non durabit in noctem: at Subſolanus in majorem partẽ noctis extenditur. Quiſquis erit ventus, ſi fervidus ſentietur, pluribus diebus permanebit. Aquilonem prænuntiat terra ſicceſcens repente, Auſtrum humeſcens rore occulto.

CAP. XXXV. *Prognoſtica tempeſtatum.*

At enim prædicta ventorum ratione, ne ſæpius eadem dicantur, tranſire convenit ad reliqua tempeſtatum præſagia, quoniam & hoc placuiſſe Virgilio magnopere video. Siquidem in ipſa meſſe ſæpe concurrere prælia ventorum damnoſa imperitis refert. Tradunt eundem Democritum metente fratre ejus Damaſo ardentiſſimo æſtu, oraſſe ut reliquæ ſegeti parceret, raperetque deſecta ſub tectum, paucis mox horis ſævo imbre vaticinatione approbata. Quinimo & harundinem non niſi impendente pluvia ſeri jubent, & fruges inſecuturo imbre. Quamobrem & hæc breviter attingemus, ſcrutati maxime pertinentia primumque à Sole capiemus præſagia. Purus oriens, atque non fervens, ſerenum diem nuntiat: at hybernam pallidus grandinem. Si & occidit pridie ſerenus, & oritur, tanto certior fides ſerenitatis. Concavus oriens pluvias prædicit: item ventos, cum ante exorientem eum nubes rubeſcunt. quod ſi & nigræ rubentibus intervenerint, & pluvias. Cum orientis

orientis atque occidentis radii rubent, coire pluvias. Si circa occidentem rubeſcunt nubes, ſerenitatem futuræ diei ſpondent. Si in exortu ſpargentur partim ad Auſtrum, partim ad Aquilonem, pura circa eum ſerenitas ſit licet, pluviam tamen ventosque ſignificabunt. Si in ortu aut in occaſu contracti cernentur radii, imbrem: Si in occaſu ejus pluet, aut radii in ſe nubem trahent, aſperam in proximum diem tempeſtatem ſignificabunt. Cum oriente radii non illuſtres eminebunt, quamvis circumdati nube non ſint, pluviam portendent. Si ante exortum nubes globabuntur, hyemem aſperam denuntiabunt. Si ab ortu repellentur, & ad occaſum abibunt, ſerenitatem. Si nubes Solem circuncludent, quanto minus luminis relinquent, tanto turbidior tempeſtas erit: ſi verò etiam duplex orbis fuerit, eo atrocior. Quod ſi in exortu fiet ita ut rubeſcant nubes, maxima oſtendetur tempeſtas. Si non ambibunt, ſed incumbent, à quocunque vento fuerint, eum portendent, ſi à meridie, & imbrem. Si oriens cingetur orbe, ex qua parte is ſe aperit, expectetur ventus. Si totus defluxerit æqualiter, ſerenitatem dabit. Si in exortu longe radios per nubes porriget, & medius erit inanis, pluviam ſignificabit. Si ante ortum radii ſe oſtendent, aquam & ventum. Si circa occidentem candidus circulus erit, noctis levem tempeſtatem. Si nebula, vehementiorem. Si candente Sole, ventum. Si ater circulus fuerit, ex qua regione is ruperit ſe, ventum magnum. Proxima ſint jure Lunæ præſagia: Quartam eam maxime obſervat Ægyptus. Si ſplendens exorta puro nitore fulſit, ſerenitatem: ſi rubicunda, ventos: ſi nigra, pluvias portendere creditur. In quinta cornua ejus obtuſa, pluviam: erecta &

infeſta

infeſta ventos ſemper ſignificant: quarta tamen maximè. Cornu ejus Septentrionale acuminatum atque rigidum, illum præſagit ventum: Inferius Auſtrum, utraque recta, noctem ventoſam. Si quartam orbis rutilus cingit, ventos & imbres præmonebit. Apud Varronem ita eſt: Si quarto die Luna erit directa, magnam tempeſtatem in mari præſagiet, niſi ſi coronam circa ſe habebit, & eam ſynceram: quoniam illo modo non ante plenam Lunam hyematurum oſtendit. Si plenilunio per dimidium pura erit, dies ſerenos ſignificabit: ſi rutila, ventos: nigreſcens, imbres. Si caligo orbis nubem incluſerit, ventos, qua ſe ruperit: ſi gemini orbes cinxerint, majorem tempeſtatem: & magis, ſi tres erunt, aut nigri, aut interrupti atque diſtracti. Naſcens Luna, ſi cornu ſuperiore obatro ſurget, pluvias decreſcens dabit: ſi inferiore, ante plenilunium ſi in media nigritia illa fuerit, imbrem in plenilunio. Si plena circa ſe habebit orbem, ex qua parte is maxime ſplendebit, ex ea ventum oſtendet. Si in ortu cornua craſſiora fuerint, horridam tempeſtatē. Si ante quartam non apparuerit, vento Favonio flante, hyemalis toto menſe erit. Si XVI. vehementius flammea apparuerit, aſperas tempeſtates præſagiet. Sunt & ipſius Lunæ octo articuli, quoties in angulos Solis incidit, pleriſque inter eos tantum obſervantibus præſagia ejus, hoc eſt, tertia, ſeptima, undecima, decimaquinta, decimanona, vigeſimatertia, vigeſimaſeptima, & interlunium. Tertio loco ſtellarum obſervationem eſſe oportet. Diſcurrere eæ videntur interdum: ventique protinus ſequuntur, in quarum parte ita præſagivere: Cœlum cum æqualiter totum erit ſplendidum, articulis temporum, quos propoſuimus, autumnum

ſerenum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſerenum præſagibunt & frigidum. Si ver & æſtas non ſine riguo aliquo tranſierint, autumnum ſerenum & denſum minusque ventoſum facient. Autumni ſerenitas ventoſam hyemem facit. Cum repente ſtellarum fulgor obſcuratur, & id neque nubilo, neque caligine, pluvia aut graves denuntiantur tempeſtates. Si volitare plures ſtellæ videbuntur, quo ferentur albeſcentes, ventos ex iis partibus, nuntiabunt. Aut ſi curſitabunt, certos: ſi id in pluribus partibus fiet, inconſtantes ventos effundent. Si ſtellarum errantium aliquam orbes incluſerint, imbres. Sunt in ſigno Cancri duæ ſtellæ parvæ, Aſelli appellatæ, exiguum inter illas ſpatium obtinente nubecula, quam Præſepia appellant: hæc cum cœlo ſereno apparere deſierit, atrox hyems ſequitur. Si alteram earum Aquiloniam caligo abſtulit, Auſter ſævit: ſi Auſtrinam, Aquilo. Arquus cum ſunt duplices, pluvias nuntiant: à pluviis ſerenitatem, non perinde certam. Circuli novi circa ſidera aliqua, pluviam. Cum æſtate vehementius tonuit quam fulſit, ventos ex ea parte denuntiat: contra ſi minus tonuit, imbrem. Cum ſereno cœlo fulget, pluviæ erunt & tonitrua & hyemabit, atrociſſime autem, cum ex omnibus quatuor partibus cœli fulgurabit: cum ab Aquilone tantum, in poſterum diem aquam portendit: cum à Septentrione ventum eum: cum ab Auſtro vel Coro, aut Favonio nocte ſerena fulguraverit, ventum & imbrem ex iiſdem regionibus demonſtrabit. Tonitrua matutina ventum ſignificant, imbrem meridiana. Nubes cum ſereno cœlo feruntur, à quacunq; parte id fiet, expectentur venti: ſi eodem loco globabuntur, appropinquante Sole diſcutientur. Et hoc ſi ab Aquilone fiat, ventos: ſi ab Auſtro, imbres portendent. Sole occi-

dente,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dente, ſi ex utraque parte ejus cœlum petent, tempeſtatem ſignificabunt: vehementius atræ ab oriente, in noctem aquam minantur: ab occidente, in poſterum diem. Si nubes, ut vellera lanæ, ſpargentur multæ ab oriente, aquam in triduum præſagient. Cum in cacuminibus montium nubes conſident, hyemabit. Si cacumina pura fient, diſſerenabit. Nube gravida candicante, quod vocant tempeſtatem albam, grando imminebit. Cœlo quamvis ſereno, nubecula quamvis parva, ventum procelloſum dabit. Nebulæ è montibus deſcendentes, aut cœlo cadentes, vel in vallibus ſedentes, ſerenitatem promittunt. Ab his terreni ignes proxime ſignificant: pallidi nanque murmurantesque tempeſtatum nuntii ſentiuntur: pluviæ, etiam in lucernis fungi. Si flexuoſe volitet flamma, ventum. Et lumina cum ex ſeſe flammas elidunt, aut vix accenduntur. Item cum in eo pendentes coacervantur ſcintillæ: vel cum tollentibus ollas carbo adhæreſcit: aut cum conte-ctus ignis è ſe favillam diſcutit, ſcintillamve emittit: vel cum cinis in foco concreſcit, & cum carbo vehementer perlucet. Eſt & aquarum ſignificatio: Mare ſi tranquillum in portu à curſu ſtabit, & murmuraverit intra ſe, ventum prædicit: ſi identidem, & hyemem, & imbrem. Litora ripæque ſi reſonabunt tranquillo, aſperam tempeſtatem: item maris ipſius tranquillo ſonitus, ſpumæve diſperſæ, aut aquæ bullantes. Pulmones marini in pelago, plurium dierum hyemem portendunt. Sæpe & ſilentio intumeſcit, flatuque altius ſolito jam intra ſe eſſe ventos fatetur. Equidem & montium ſonitus, nemorumque mugitus prædicunt: & ſine aura, quæ ſentiatur, folia ludentia: lanugo populi aut ſpinæ volitans, aquisque pluma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

pluma innatans. Atque etiam in campis tempeſta-
tem venturam præcedens ſuus fragor: cœli qui-
dem murmur, non dubiam habet ſignificatio-
nem. Præſagiunt & animalia: Delphini tranquil-
lo mari laſcivientes flatum, ex qua veniunt parte:
item ſpargentes aquam turbato, tranquillitatem.
Loligo volitans, conchæ adhæreſcentes, echini
affigentes ſeſe, aut harena ſaburrantes, tempeſta-
tis ſigna ſunt: Ranæ quoque ultra ſolitum voca-
les: & fulicæ matutino clangore: item mergi ana-
tesque, pennas roſtro purgantes, ventum: cæte-
ræque aquaticæ aves concurſantes: grues in me-
diterranea feſtinantes: mergi maria aut ſtagna fu-
gientes; grues ſilentio per ſublime volantes, ſere-
nitatem: ſic noctua in imbre garrula: at ſereno,
tempeſtatem. Corvique ſingultu quodam latran-
tes, ſeque concutientes, ſi continuabunt, ventos:
ſi verò carptim vocem reſorbebunt, ventoſum
imbrem. Gracculi ſero à pabulis recedentes, hye-
mem. Et albæ aves, cum congregabuntur: & cum
terreſtres volucres contra aquam clangores da-
bunt, perfundentes ſeſe: ſed maxime cornix: hi-
rundo tam juxta aquam volitans, ut penna ſæpe
percutiat: Quæque in arboribus habitant, fugi-
tantes 48 in nidis ſuis. Et anſeres continuo clan-
gore intempeſtivi: Ardea in mediis harenis tri-
ſtis. Nec mirum, aquaticas, aut in totum volu-
cres præſagia aëris ſentire: Pecora exultantia, &
indecora laſcivia ludentia, eandem ſignificatio-
nem habent. Et boves cœlum olfactantes, ſeque
lambentes, contra pluviam. turpesque porci alie-
nos ſibi manipulos fœni lacerantes: ſegniterque
& contra induſtriam ſuam abſconditæ formicæ,
vel concurſantes, aut ova progerentes: item ver-
mes terreni erumpentes. Trifolium quoque in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

horreſcere, & folia contra tempeſtatem ſubrigere certum eſt. Necnon & in conviviis menſiſque noſtris, vaſa quibus eſculentum additur, ſudorem repoſitoriis relinquentia, diras tempeſtates prænuntiant.

LIBER XIX.

Prooemium.

SIDERVM quoque tempeſtatumque ratio, vel imperitis facili, atque indubitato modo monſtrata eſt: vereque intelligentibus non minus conferunt rura deprehendendo cœlo, quam ſideralis ſcientia agro colendo. Proximam multi hortorum curam fecere: nobis non protinus tranſire ad iſta tempeſtivum videtur: miramurque quoſdam ſcientiæ gratia, eruditionis ſuæ gloriam ex his petentes tam multa præteriiſſe, nulla mentione habita tot rerum ſponte curave provenientium, præſertim cum pleriſque earum, pretio, uſuque vitæ, major etiam, quam frugibus, perhibeatur autoritas. Atque ut à confeſſis ordiamur utilitatibus, quæque non ſolum terras omnes, verum etiam maria replevere: ſeritur, ac dici inter fruges, neque inter hortenſia, poteſt linum. Sed in qua non occurret vitæ parte, quodve miraculum majus, herbam eſſe quæ admoveat Ægyptum Italiæ: in tantum, ut Galerius à freto Siciliæ Alexandriam ſeptima die pervenerit, Babilius ſexta, ambo præfecti: æſtate verò proxima Valerius Marianus ex Prætoriis Senatoribus, à Puteolis nono die leniſſimo flatu: herbam eſſe, quæ Gadeis ad Herculis columnas ſeptimo die Oſtiam afferat, & citeriorem Hiſpa-

Hiſpaniam quarto, provinciam Narbonenſem tertio, Africam altero? quod etiam molliſſimo flatu contigit C. Flacco legato Vibii Criſpi Proconſulis? Audax vita, ſcelerum plena, aliquid ſeri, ut ventos procellasque recipiat: & parum eſſe fluctibus ſolis vehi. Iam verò nec vela ſatis eſſe majora navigiis, ſed quamvis amplitudini antennarum ſingulæ arbores ſufficiant, ſuper eas tamen addi velorum alia vela: præterque alia in proris, & alia in puppibus pandi ac tot modis provocari mortem. Denique tam parvo ſemine naſci, quod orbem terrarum ultro citroque portet, tam gracili avena, tam non alte à terra tolli: neque id viribus ſuis necti, ſed paſſum tuſumque & in mollitiem lanæ coactum, injuria naturæ, ac ſumma audacia eo pervenire. Nulla execratio ſufficit, contra inventorem dictum ſuo loco à nobis: cui ſatis non fuit hominem in terra mori, niſi periret & inſepultus. At nos priore libro imbres & flatus cavendos, frugum cauſa victusque præmonebamus; ecce ſeritur hominis manu, metitur ejuſdem hominis ingenio, quod ventos in mari optet. Præterea ut ſciamus faviſſe pœnas, nihil gignitur facilius: & ut ſentiamus nolente id [2] fieri natura, urit agrum, deterioremque etiam terram facit.

CAP. I. *De lini ſatione, & generibus ejus, & quomodo perficiatur, & de mappis, & lino non ardente, & quando primum in theatris vela.*

Seritur ſabuloſis maxime, unoque ſulco: nec magis feſtinat aliud. Vêre ſatum æſtate vellitur: & hanc quoque terræ injuriam facit. Ignoſcat tamen aliquis Ægypto, ſerenti ut Arabiæ Indiæque merces importet: itane & Galliæ cenſentur hoc reditu, montesque mari oppoſitos eſſe non eſt ſatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& à latere Oceani obſtare ipſum quod vocant inane? Cadurci, Caleti, Ruteni, Bituriges, ultimique hominum exiſtimati Morini, imò vero Galliæ univerſæ vela texunt. Iam quidem & transrhenani hoſtes: nec pulchriorem aliam veſtem eorum fœminæ novere. Qua admonitione ſuccurrit, quod M. Varro tradit, in Serranorum familia gentilitium eſſe, fœminas linea veſte non uti. In Germania autem defoſſi atque ſub terra id opus agunt. Similiter & in Italia [3] ratione alia inter Padum Ticinumque amnes, ubi à Setabi tertia in Europa lino palma: ſecundam enim in vicino Allianis capeſſunt Retovina, & in Æmilia via Faventina. Candore, Allianis ſemper crudis, Faventina præferuntur: Retovinis tenuitas ſumma denſitasque, candor æque ut Faventinis, ſed lanugo nulla: quod apud alios gratiam, apud alios offenſionem habet. Nervoſitas filo æqualior pene quam araneis, tinnitusque, cum dente libeat experiri: ideo duplex, quam cæteris, pretium. Et Hiſpania citerior habet ſplendore linum præcipuo, torrentis in quo politur natura, qui alluit Tarraconem: & tenuitas mira, ibi primum carbaſis repertis. Non dudum ex eadem Hiſpania Zoelicum venit in Italiam, plagis utiliſſimum: Civitas ea Gallæciæ & Oceano propinqua. Eſt ſua gloria & Cumano in Campania, ad piſcium & alitum capturam: eadem & plagis materia. Neque enim minores cunctis animalibus inſidias, quam nobismetipſis lino tendimus. Sed Cumanæ plagæ concidunt apros, & [4] hæ caſſesve ferri aciem vincunt. Vidimusque jam tantæ tenuitatis, ut anulum hominis cum epidromis tranſirent, uno portante multitudinem qua ſaltus cingerentur: nec id maxime mirum; ſed ſingula earum ſtamina centeno

teno

teno quinquageno filo conſtare, ſicut paulò ante Iulio Lupo, qui in præfectura Ægypti obiit. Mirentur hoc, ignorantes in Ægyptii quondam regis, quem Amaſim vocant, thorace in Rhodiorum inſula oſtendi in templo Minervæ CCCLXV. filis ſingula fila conſtare. Quod ſe expertum nuper Romæ prodidit Mutianus ter Conſul, parvasque jam reliquias ejus ſupereſſe hac experientium injuria. Italia & Pelignis etiamnum linis honorem habet, ſed fullonum tantum in uſu. Nullum eſt candidius, lanæve ſimilius: ſicut in culcitris præcipuam gloriam Cadurci obtinent. Galliarum hoc & tomenta pariter inventum. Italiæ quidem mos etiam nunc durat in appellatione ſtramenti. Ægyptio lino minimum firmitatis, plurimum lucri. Quatuor ibi genera: Taniticum, ac Peluſiacum, Buticum, Tentyriticum, cum regionum nominibus, in quibus naſcuntur. Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui goſſipion vocant, plures xylon, & ideo lina indé facta xylina. Parvus eſt, ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur: nec lina ſunt ei candore mollitiave præferenda. Veſtes inde ſacerdotibus Ægypti gratiſſimæ. Quartum genus Orchomenium appellant. Fit è paluſtri velut harundine, duntaxat panicula ejus. Aſia è geniſta facit lina ad retia præcipua, in piſcando durantia, frutice madefacto x. diebus. Æthiopes Indique è malis, Arabes cucurbitis, in arboribus, ut diximus, genitis. Apud nos maturitas ejus duobus argumentis intelligitur, intumeſcente ſemine, aut colore flaveſcente. Tum evulſum, & in faſciculos manuales colligatum, ſiccatur in Sole pendens converſis ſuperne radicibus uno die, mox quinque aliis, in contra-

rium inter ſe verſis faſcium cacuminibus, ut ſemen in medium cadat. Inter medicamina huic vis, & in quodam ruſtico ac prædulci Italiæ transpadanæ cibo, ſed jam pridem ſacrorum tantum gratia. Deinde poſt meſſem triticeam virgæ ipſæ merguntur in aquam ſolibus tepefactam, pondere aliquo depreſſæ: nulli enim levitas major. Maceratas indicio eſt membrana laxatior: iterumque inverſæ, ut prius, Sole ſiccantur: mox areſactæ in ſaxo tunduntur ſtupario malleo. Quod proximum cortici fuit, ſtupa appellatur, deterioris lini, lucernarum fere luminibus aptior. Et ipſa tamen pectitur ferreis [5] hamis, donec omnis membrana decorticetur. Medullæ numeroſior diſtinctio, candore, mollitia. Linumque nere & viris decorum eſt. Cortices quoq; decuſſi clibanis & furnis præbent uſum. Ars depectendi digerendique: Iuſtum è quinquagenis faſcium libris quinas denas carminari. Iterum deinde in filo politur, illiſum crebro in ſilice ex aqua: textumque ruſus tunditur clavis, ſemper injuria melius. Inventum jam eſt etiam, quod ignibus non abſumeretur: Vivum id vocant, ardentesque in focis conviviorum ex eo vidimus mappas, ſordibus exuſtis ſplendeſcentes igni magis, quam poſſent aquis. Regum inde funebres tunicæ, corporis favillam ab reliquo ſeparant cinere. Naſcitur in deſertis aduſtisque Sole Indiæ, ubi non cadunt imbres, inter diras ſerpentes: aſſueſcitque vivere ardendo, rarum inventu, difficile textu propter brevitatem: rufus de cætero colos, ſplendeſcit igni. Cum inventum eſt, æquat pretia excellentium margaritarum. Vocatur autem à Græcis asbeſtinum ex argumento naturæ. Anaxilaus autor eſt, linteo eo circundatam arborem, ſurdis ictibus, & qui non exaudiantur, cædi.

di. Ergo huic lino principatus in toto orbe. Proximus byſſino, mulierum maxime deliciis circa Elim in Achaia genito: quaternis denariis ſcripula ejus permutata quondam, ut auri, reperio. Linteorum lanugo, è velis navium maritimarum maxime, in magno uſu medicinæ eſt: & cinis ſpodii vim habet. Eſt & inter papavera genus quoddam, quo candorem lintea præcipuum trahunt. Tentatum eſt tingi linum quoque, & veſtium inſaniam accipere, in Alexandri Magni primum claſſibus, Indo amne navigantis, cum duces ejus ac præfecti certamine quodam variaſſent inſignia navium: ſtupueruntque litora, flatu verſicoloria implente. Velo purpureo ad Actium cum M. Antonio Cleopatra venit, eodemque effugit: hoc fuit imperatoriæ navis inſigne. Poſtea in theatris tantum umbram fecere: quod primus omnium invenit Q. Catulus, cum Capitolium dedicaret. Carbaſina deinde vela primus in theatrum duxiſſe traditur Lentulus Spinter Apollinaribus ludis. Mox Cæſar Dictator totum forum Romanum intexit, viamque ſacram ab domo ſua ad clivum uſque Capitolinum: quod munere ipſo gladiatorio mirabilius viſum tradunt. Deinde & ſine ludis Marcellus Octavia ſorore Auguſti genitus, in Ædilitate ſua, avunculo XI. Conſule Calend. Auguſti, velis forum inumbravit, ut ſalubrius litigantes conſiſterent: quantum mutatis moribus Catonis Cenſorii, qui ſternendum quoque forum muricibus cenſuerat. Vela nuper colore cœli, ſtellata per rudentes, terra etiam in amphitheatris principis Neronis rubente: in cavis ædium, & muſcum à ſole defendunt. Cætero manſit candori pertinax gratia. Honor etiam & Trojano bello: cur enim non & præliis interſit, ut naufragiis? Thoracibus lineis pau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cos tamen pugnaſſe, teſtis eſt Homerus. Hinc fuiſſe & navium armamenta apud eundem interpretantur eruditiores: quoniam cum ſparta dixit, ſignificaverit ſata.

CAP. II. *De ſparti natura, & quando primum uſus ejus, & quomodo perficiatur, & quæ ſine radice naſcantur, & vivant.*

Sparti quidem uſus multa poſt ſecula cœptus eſt: nec ante Pœnorum arma, quæ primum Hiſpaniæ intulerunt. Herba & hæc ſponte naſcens, & quæ non queat ſeri, juncusque proprie aridi ſoli, uni terræ dato vitio: nanque id malum telluris eſt: nec aliud ibi ſeri aut naſci poteſt. In Africa exiguum & inutile gignitur. Carthaginienſis Hiſpaniæ citerioris portio, nec hæc tota, ſed quatenus parit, montes quoque ſparto operit. Hinc ſtrata ruſticis eorum, hinc ignes facesque, hinc calceamina, & paſtorum veſtis, animalibus noxium, præterquam cacuminum teneritate. Ad reliquos uſus laborioſe evellitur, ocreatis cruribus, [6] manibusque tectis manicis, convolutum oſſeis ligneisve conamentis: nunc jam in hyemem vix: facillime tamen ab Idibus Maiis in Iunias: hoc maturitatis tempus. Vulſum faſcibus in acervo animatum biduo, tertio reſolutum, ſpargitur in ſole, ſiccaturque, & rurſus in faſcibus redit ſub tecta. Poſtea maceratur aqua marina optime, ſed & dulci ſi marina deſit. Siccatumque Sole iterum rigatur. Si repente urgeat deſiderium, perfuſum calida in ſolio, ac ſiccatum ſtans, compendium operæ fatetur. Hoc autem tunditur, ut fiat utile, præcipue in aquis marique invictum: in ſicco præferunt è cannabi funes. At ſpartum aliter etiam demerſum, veluti natalium ſitim penſans. Eſt quidem ejus natura interpollis: rurſusq; quam libeat vetu-

vetuſtum novo miſcetur. Verumtamen complectatur animo, qui volet miraculum æſtimare, quanto ſit in uſu, omnibus terris, navium armamentis, machinis ædificationum, aliiſque deſideriis vitæ. Ad hos omnes uſus quæ ſufficiant, minus triginta millia paſſuum in latitudinem à litore Carthaginis novæ, minusque in longitudinem [7] eſſe reperientur. Longius vehi impendia prohibent. Iunco Græcos ad funes uſos nomini credamus, quo herbam eam appellant: poſtea palmarum foliis philuraque, manifeſtum eſt: & inde tranſlatum à Pœnis ſparti uſum, perquam ſimile veri eſt. Theophraſtus autor eſt, eſſe bulbi genus circa ripas amnium naſcens; hujus inter ſummum corticem eamque partem qua veſcuntur, eſſe laneam naturam ex qua [8] mapalia veſteſque quædam conficiantur. Sed neque regionem, in qua id fiat, neque quicquam diligentius, præterquam eriophoron id appellari, in exemplaribus, quæ quidem invenerim, tradit: neque omnino ullam mentionem habet ſparti, cuncta cura magna perſecutus [9] cccxc. annis ante nos, ut jam & alio loco diximus. quo apparet, poſt id temporis ſpatium in uſum veniſſe ſpartum. Et quoniam à miraculis rerum cœpimus, ſequemur eorum ordinem, in quibus vel maximum eſt, aliquid naſci aut vivere ſine ulla radice. Tubera hæc vocantur, undique terra circundata, nulliſque fibris nixa, aut ſaltem capillamentis, nec utique extuberante loco in quo gignuntur, aut rimas agente: neque ipſa terræ cohærent. Cortice etiam includuntur, ut plane nec terram eſſe poſſimus dicere, nec aliud quam terræ callum. Siccis hæc ferè & ſabuloſis locis frutectoſiſque naſcuntur. Excedunt ſæpe magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Duo eorum genera, harenoſa dentibus inimica, & altera ſyncera. Diſtinguuntur & colore, ruffo nigroque, & intus candido, laudatiſſima Africæ. Creſcant, anne vitium id terræ (neque enim aliud intelligi poteſt) ea protinus globetur magnitudine, qua futurum eſt: & vivantne, an non, haud facile arbitror intelligi poſſe. Putreſcendi enim ratio communis eſt iis cum ligno. Lartio Licinio Prætorio viro jura reddenti in Hiſpania, Carthagine, paucis his annis ſcimus accidiſſe, mordenti tuber, ut deprehenſus intus denarius primos dentes inflecteret. Quo manifeſtum erit, terræ naturam in ſe globari: quod certum eſt ex iis quæ naſcantur, & ſeri non poſſint.

CAP. III. *De miſy, & tuberibus: de fungis pezicis, laſerpitio & magydari, & rubia, & radicula.*

Simile eſt & quod in Cyrenaica provincia vocant [10] miſy, præcipuum ſuavitate odoris ac ſaporis, ſed carnoſius: & quod in Thracia [11] ceraunium. De tuberibus hæc traduntur peculiariter: cum fuerint imbres autumnales, ac tonitrua crebra, tunc naſci, & maxime è tonitribus: nec ultra annum durare: tenertima autem verno eſſe. Quibuſdam locis accepta riguis [12] feruntur: ſicut Mitylenis negant naſci, niſi exundatione fluminum invecto ſemine ab Tiaris. Eſt autem is locus, in quo plurima naſcuntur. Aſiæ nobiliſſima circa Lampſacum & Alopeconneſum, Græciæ verò circa [13] Elin. Sunt & in fungorum genere à Græcis dicti pezicæ, qui ſine radice aut pediculo naſcuntur. Ab his proximum dicetur autoritate clariſſimum laſerpitium, quod Græci ſilphion vocant, in Cyrenaica provincia repertum: cujus ſuccum vocant laſer, magnificum in uſu medicamentiſque;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

que, & ad pondus argentei denarii penſum. Multis jam annis in ea terra non invenitur: quoniam publicani, qui paſcua conducunt, majus ita lucrum ſentientes, depopulantur pecorum pabulo. Vnus omnino caulis noſtra repertus memoria, Neroni principi miſſus eſt. Si quando incidit pecus in ſpem naſcentis, hoc deprehenditur ſigno: ove, cum comederit, dormiente protinus, capra ſternuente. Diuque jam non aliud ad nos invehitur laſer, quam quod in Perſide aut Media & Armenia naſcitur large, ſed multo infra Cyrenaicum: id quoque adulteratum gummi, aut ſagapeno, aut faba fracta. quo minus omittendũ videtur, C. Valerio, M. Herennio Coss. Cyrenis advecta Romam publice laſerpitii pondo XXX. Cæſarem verò Dictatorem initio belli civilis, inter aurum argentumque protuliſſe ex ærario laſerpitii pondo CXI. Id apud autores Græciæ evidentiſſimos invenimus natum imbre piceo repente madefacta tellure, circa Heſperidum hortos Syrtinque majorem, ſeptem annis ante oppidum Cyrenarum, quod conditum eſt urbis noſtræ anno CXLIV. Vim autem illam per quatuor millia ſtadiûm Africæ valuiſſe. In ea laſerpitium gigni ſolitum, rem feram ac contumacem: & ſi coleretur, in deſerta fugientem, radice multa craſſaque, caule ferulaceo, haud abſimili craſſitudine. Hujus folia maſpetum vocabant, apio maximè ſimilia. Semen erat foliaceum, folium ipſum vêre deciduum. Veſci pecora ſolita, primoque purgari, mox pingueſcere, carne mirabilem in modum jucunda. Poſt folia amiſſa, caule ipſo & homines veſcebantur decocto, aſſo, elixoque: eorum quoque corpora XL. primis diebus purgante, à vitiis omnibus. Succus duobus modis capiebatur, è radice

atque

atque caule. Et hæc duo erant nomina, rhizias, atque caulias, vilior illo ac putreſcens. Radici cortex niger. Ad mercis adulteria, ſuccum ipſum in vaſa conjectum, admiſto furfure, ſubinde concutiendo ad maturitatem perducebant: ni ita feciſſent, putreſcentem. Argumentum erat maturitatis, color, ſiccitasque ſudore finito. Alii tradunt laſerpitii radicem fuiſſe majorem cubitali, tuberque in ea ſupra terram: hoc inciſo, profluere ſolitum ſuccum, ceu lactis, ſuperenato caule, quem magydarin vocarunt. Folia aurei coloris pro ſemine fuiſſe cadentia à Canis ortu, Auſtro flante. Ex his laſerpitium naſci ſolitum, annuo ſpatio & radice & caule conſummantibus ſeſe. Hi & circunfodi ſolitum prodidere. Nec purgari pecora, ſed ægra ſanari, aut protinus mori: quod in paucis accidere. Perſico ſilphio prior opinio congruit. Alterum genus eſt quod magydaris vocatur, tenerius & minus vehemens, ſine ſucco: quod circa Syriam naſcitur, non proveniens in Cyrenaica regione. Gignitur & in Parnaſſo monte copioſius, quibuſdam laſerpitium vocantibus: per quæ omnia adulteratur rei ſaluberrimæ utiliſſimæque autoritas. Probatio ſynceri prima, in colore modice ruffo, & cum frangitur, candido intus, mox tranſlucente: gutta aquæ ſalivaque liqueſcit. Vſus in multis medicaminibus. Sunt etiamnum duo genera, non niſi ſordido nota vulgo, cum quæſtu [14] multum polleant. In primis rubia, tingendis lanis & coriis neceſſaria. Laudatiſſima Italica, & maxime ſuburbana: etſi omnes pene provinciæ ſcatent ea. Sponte provenit, ſeriturque ſimilitudine erviliæ. Verum ſpinoſus ei caulis: geniculatus hic eſt, quinis circa articulos in orbe foliis. Semen ejus rubrum eſt. Quos in medi-

medicina uſus habeat, ſuo dicemus loco. At quæ vocatur radicula, lavandis demum lanis ſuccum habet: mirum, quantum conferens candori mollitiæque. Naſcitur ſativa ubique, ſed ſponte præcipua in Aſia Syriaque, ſaxoſis & aſperis locis. Trans Euphratem tamen laudatiſſima, caule feru laceo tenui, & ipſo cibis indigenarum expetito, & tingenti quicquid ſit, cum quo decoquatur, folio oleæ, Strution Græci vocant, floret æſtate, grata aſpectu: verum ſine odore, ſpinoſa, & caule lanuginoſo. Semen ei nullum, radix magna, quæ conciditur ad quem dictum eſt uſum.

CAP. IV. *De hortorum cura, & digeſtio terræ naſcentium, præter fruges & frutices.*

Ab his supereſt reverti ad hortorum curam, & ſuapte natura memorandam, & quoniam antiquitas nihil prius mirata eſt, quam Heſperidum hortos, ac regum Adonis & Alcinoi, itemque penſiles, ſive illos Semiramis, ſive Aſſyriæ rex Cyrus fecit, de quorum opere alio volumine dicemus. Romani quidem reges ipſi coluere. Quippe etiam Superbus Tarquinius nuntium illum ſævum atque ſanguinarium filio remiſit ex horto. In XII tabulis legum noſtrarum nuſquam nominatur villa, ſemper in ſignificatione ea hortus: in horti verò [15] hæredium. Quam rem comitata eſt & religio quædam: hortosque & fores tantum contra invidentium effaſcinationes dicari videmus. In remedio ſatyrica ſigna, quanquam hortos tutelæ Veneris aſſignante Plauto. Iam quidem hortorum nomine in ipſa urbe delicias, agros, villasque poſſident. Primus hoc inſtituit Athenis Epicurus otii magiſter. Vſque ad eum, moris non fuerat in oppidis habitari rura. Romæ quidem per ſe hortus ager pauperis erat: ex horto plebei macellum:

cellum: quanto innocentiore victu! Mergi enim, credo, in profunda ſatius eſt, & oſtrearum genera naufragio exquiri, aves ultra Phaſidem amnem peti, & fabuloſo quidem terrore tutas, imò ſic pretioſiores, alias in Numidiam atque Æthiopiæ ſepulcra: aut pugnare cum feris, mandique capientem quod mandat alius. At hercule quam vilia hæc, quam parata voluptati ſatietatique, niſi eadem quæ ubique indignatio occurreret! Ferendum ſanè fuerit exquiſita naſci poma, alia ſapore, alia magnitudine, alia monſtro, pauperibus interdicta: inveterari vina ſaccisque caſtrari: nec cuiquam adeò longam eſſe vitam, ut non ante ſe genita potet: è frugibus quoque quoddam alimentum ſibi excogitaſſe luxuriam, ac medullam tantum earum, ſuperque piſtrinarum operibus & cælaturis vivere, alio pane procerum, alio vulgi, tot generibus uſque ad infimam plebem deſcendente annona. Etiamne in herbis diſcrimen inventum eſt, opesque differentiam fecere in cibo, etiam uno aſſe vænali? In his quoque aliqua ſibi naſci tribus negant, caule in tantum [16] ſaginato, ut pauperis menſa non capiat. Sylveſtres fecerat natura corrudas, ut quisque demeteret paſſim: ecce altiles ſpectantur aſparagi: & Ravenna ternos libris rependit. Heu prodigia ventris! mirum eſſet non licere pecori carduis veſci: non licet plebei. Aquæ quoque ſeparantur: & ipſa naturæ elementa vi pecuniæ diſcreta ſunt: hi nives, illi glaciem potant, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor æſtibus, excogitaturque ut alienis menſibus nix algeat. Decoquunt alii aquas: mox & illas hyemant. Nihil utique homini ſic, quomodo rerũ naturæ placet. Etiamne herba aliqua divitiis tantum naſcitur? nemo

Sacros

Sacros Aventinosque montes, & iratæ plebis ſeceſſus circunſpexerit: Mors enim certe æquabit, quos pecunia ſeparaverit. Itaque hercule nullum macelli vectigal majus fuit Romæ, clamore plebis incuſantis apud omnes principes, donec remiſſum eſt portorium mercis hujus: compertumque non aliter quæſtuoſius cenſum haberi aut tutius, ac minore fortunæ jure, cum credatur penſio ea pauperum. Is in ſolo ſponſor eſt, & ſub dio reditus, ſuperficiesque cœlo quocunque gaudens. Hortorum Cato prædicat caules: hinc primum agricolæ æſtimabantur priſci, & ſic ſtatim faciebant judicium, nequam eſſe in domo matremfamilias (etenim hæc cura fœminæ dicabatur) ubi indiligens eſſet hortus: quippe è carnario aut macello vivendum eſſe. Nec caules, ut nunc maximè, probabant, damnantes pulmentaria quæ egerent alio pulmentario: id erat oleo parcere: nam gari deſideria etiam in exprobratione erant. Horti maxime placebant, quia non egerent igni, parcerentque ligno, expedita res & parata ſemper: unde & acetaria appellantur, facilia concoqui, nec oneratura ſenſum cibo, & quæ minime accenderent deſiderium panis. Pars eorum ad condimenta pertinens, fatetur domi verſuram fieri ſolitam: atque non Indicum piper quæſitum, quæque trans maria petimus. Iam in feneſtris ſuis plebs urbana in imagine hortorum quotidiana oculis rura præbebant, antequam præfigi proſpectus omnes coëgit multitudinis innumeratæ ſęva latrocinatio. Quam ob rem ſit aliquis & his honos, neve autoritatem rebus vilitas adimat, cum præſertim etiam cognomina procerũ inde nata videamus: Lactucinosq; in Valeria familia non puduiſſe appellari: & contingat aliqua gratia operæ curæque noſtræ, Vir-

gilio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

gilio quoq; confeſſo, quam ſit difficile verborum honorem tam parvis perhibere. Hortos villæ jungendos non eſt dubium, riguosque maxime habendos, ſi contingat præfluo amne: ſi minus, è puteo [17] pertica, organisve neumaticis, vel tollenonum hauſtu rigandos. Solum proſcindendum à Favonio: in autumnum præparandum eſt poſt XIV. dies, iterandumque ante brumam. Octo jugerum operis palari juſtum eſt, fimum tres pedes altè cum terra miſceri, areis diſtingui, easque reſupinis pulvinorum toris, ambiri ſingulas tramitum ſulcis, qua detur acceſſus homini, ſcatebrisq; decurſus. In hortis naſcentium alia bulbo commendantur, alia capite, alia caule, alia folio, alia utroque, alia ſemine, alia cortice, alia cute, aut cartilagine, alia carne, alia tunicis carnoſis. Aliorum fructus in terra eſt, aliorum & extra, aliorum non niſi extra. Quædam jacent creſcuntque, ut cucurbitæ & cucumis. Eadem pendent, quanquam graviora multo etiam iis quæ in arboribus gignuntur. [18] Sed cucumis cartilagine. Cortex huic uni maturitate tranſit in lignum. Terra conduntur rhaphani, napique, & rapa, atque alio modo inulæ, ſiſer, paſtinacæ. Quædam vocabimus ferulacea, ut anethum, malvas. Nanque tradunt autores, in Arabia malvas ſeptimo menſe arboreſcere, baculorum uſum præbere extemplo. Sed & arbor eſt malva in Mauritania Lixi oppidi æſtuario, ubi Heſperidum horti fuiſſe produntur CC. paſſuum ab Oceano, juxta delubrum Herculis, antiquius Gaditano, ut ferunt. Ipſa altitudinis pedum XX. craſſitudinis quam circumplecti nemo poſſit. In ſimili genere habebitur & cannabis. Necnon & carnoſa aliqua appellabimus, ut ſpongias in humore pratorum enaſcentes. Fungorum

enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

enim callum, in ligni arborumq; natura diximus, & alio genere tuberum paulò antè.

CAP. V. *Natura, & genera, & hiſtoria naſcentium in hortis rerum.*

Cartilaginei generis, extraq; terram eſt cucumis, mira voluptate Tiberio principi expetitus: nullo quippe non die contigit ei, penſiles eorum hortos promoventibus in Solem rotis olitoribus: rurſusq; hybernis diebus intra ſpecularium munimenta revocantibus. Quin & lacte mulſo ſemine eorum biduo macerato, apud antiquos Græciæ autores ſcriptum eſt ſeri oportere, ut dulciores fiant. Creſcunt qua cogũtur forma. In Italia virides, & quam minimi: in provinciis quam maximi: & [19] citrini, aut nigri placent copioſiſſimi Aphricæ, grandiſſimi Mœſiæ: cum magnitudine exceſſere, pepones vocantur. Vivunt hauſti in ſtomacho in poſterum diem, nec perfici queunt in cibis, non inſalubres tamen plurimum. Natura oleum odere mire: nec minus aquas diligunt. Deſecti quoque, ad eas modice diſtantes adrepunt: (contra oleum refugiunt) aut ſi quid obſtet, vel ſi pendeant, curvantur: idque vel una nocte deprehenditur, ſi vas cum aqua ſubjiciatur à quatuor digitorum intervallo, deſcendentibus ante poſterum diem: at ſi oleum eodem modo ſit, in hamos curvatis. Iidem in fiſtulam flore demiſſo, mira longitudine creſcunt. Ecce cum maxime nova forma eorum in Campania provenit, mali cotonei effigie: forte primo natum ita audio unum: mox ſemine ex illo genus factum, melopeponas vocant. Non pendent hi, ſed humi rotundantur. Mirum in his, præter figuram coloremque, & odorem, quod maturitatem adepti, quanquam non pendentes, ſtatim à pediculo recedunt. Columella ſuum tradit commentum, ut

toto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

toto anno contingant: fruticem rubi quam vaſtiſſimum in apricum locum transferre, & recidere, duum digitorũ relicta ſtirpe, circa vernum æquinoctium: ita in medulla rubi ſemine cucumeris inſito, terra minuta fimoque circumaggeratas reſiſtere frigori radices. Cucumerum Græci tria genera fecere: Laconicum, Scytalicum, Bœoticum: ex his tantum Laconicum aqua gaudere. Sunt qui herba, quæ vocatur culix nomine, trita, ſemen eorum maceratum ſeri jubeant, ut ſine ſemine naſcantur. Similis & cucurbitis natura, duntaxat in naſcendo: æque hyemem odere: amant rigua ac fimum. Seruntur ambo ſemine in terra ſeſquipedali foſſura, inter æquinoctium vernum & ſolſtitium: Parilibus tamen aptiſſime. Aliqui malunt ex Calend. Martii cucurbitas, & Nonis cucumeres, & per Quinquatrus ſerere, ſimili modo reptantibus flagellis, ſcandentes parietum aſpera in tectum uſque, natura ſublimitatis avida: vires ſine adminiculo ſtandi non ſunt; velocitas pernix, levi umbra cameras ac pergulas operiens. Inde hæc duo prima genera: Camerarium, & plebeium, quod humi repit. In priore mire tenui pediculo libratur pondus immobile auræ. Cucurbita quoque omni modo 20 faſtigiatur, vaginis maxime vitilibus, conjecta in eas poſtquam defloruit: creſcit qua cogitur forma, plerunque & draconis intorti figura. Libertate verò penſili conceſſa, jam viſa eſt novem pedum longitudinis. Particulatim cucumis floret, ſibiipſe ſuperfloreſcens, & ſicciores locos patitur, candida lanugine obductus, magisque cum creſcit. Cucurbitarum numeroſior uſus: & primus caulis in cibo: atque ex eo totum, naturâ diverſâ. Nuper in balinearum uſum venêre urceorum vice, jampridem verò etiam cadorum

dorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dorum ad vina condenda. Cortex viridi tener: deraditur nihilominus in cibis. Cibus ſaluber ac lenis pluribus modis exiſtimatur, qui perfici humano ventre non queant, ſed non intumeſcant. Semina quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt: item ab imis, ſed non comparandas ſupra dictis: quæ in medio rotundas: quæ in lateribus, craſſas brevioresque. Siccantur umbra, & cum libeat ſerere, in aqua macerantur. Cibis, quo longiores tenuioresque, eo gratiores: & ob id ſalubriores, quæ pendendo crevere: minimumque ſeminis tales habent, duritia ejus in cibis gratiam terminante. Eas quæ ſemini ſerventur, ante hyemem præcidi non eſt mos: poſtea fumo ſiccantur, condendis hortenſiorum ſeminibus & ruſticæ ſupellectili. Inventa eſt ratio, qua cibis quoque ſervarentur: eodemque modo cucumis, uſque ad alios penè proventus: & id quidem in muria fit. Sed & ſcrobe, opaco in loco harena ſubſtrato, fœnoque ſicco opertos, ac deinde terra, virides ſervari tradunt. Sunt & ſylveſtres in utroque genere, ex omnibus ferè hortenſiis. Sed & his medica tantum natura eſt. Quam ob rem differentur in ſua volumina. Reliqua cartilaginum naturæ terra occultantur omnia. In quibus de rapis abunde dixiſſe poteramus videri, niſi medici maſculini ſexus facerent in his rotunda: latiora verò & concava & fœminini, præſtantiora ſuavitate, & ad condendum faciliora: quæ ſæpius ſata tranſeunt in marem. Iidem naporum quinque genera fecere: Corinthium, Cleonæum, Liothaſium, Bœoticum, & quod per ſe viride dixerunt. Ex iis in amplitudinem adoleſcit Corinthium, nuda ferè radice: ſolum enim hoc genus ſuperne tendit, non ut cætera in terram. Liothaſium quidam Thracium

cium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cium appellant, frigorum patientiſſimum. Ab eo Bœoticum dulce eſt, rotunditate etiam brevi notabile, neque ut Cleonæum prælongum. In totum quidem, quorum tenuiora folia, ipſi quoque dulciores: quorum ſcabra & anguloſa & horrida amatiores. Eſt præterea genus ſylveſtre, cujus folia ſunt erucæ ſimilia. Palma Romæ Amiterninis datur, inde Nurſinis, tertia noſtratibus. Cætera de ſatu eorum in rapis dicta ſunt. Cortice & càrtilagine conſtant rhaphani: multisque eorum cortex craſſior etiam, quam quibuſdam arborum. Amaritudo plurima illis eſt, & pro craſſitudine corticis: cætera quoque aliquando lignoſa: & vis mira colligendi ſpiritum, laxandique ructum. Ob id cibus illiberalis, utique ſi proxime olus mandatur: ſi verò cum olivis drupis, rarior ructus fit, minusque fœtidus. Ægypto mire celebratur propter olei fertilitatem, quod è ſemine ejus faciunt: hoc maxime cupiunt ſerere, ſi liceat: quoniam & quæſtus plus quam à frumento, & minus tributi eſt, nullumque copioſius oleum. Genera rhaphani Græci fecere tria, foliorum differentia, criſpi, atque lævis, & tertium ſylveſtre. Atque huic lævia quidem, ſed breviora ac rotunda, copioſaque ac fruticoſa: ſapor autem aſper, & medicamenti inſtar ad eliciendas alvos. Et in prioribus tamen differentia ſeminis eſt, quoniam aliqua pejus, aliqua admodum exiguum ferunt: hæc vitia non cadunt, niſi in criſpa folia. Noſtri alia fecere genera: Algidenſe à loco, longum atq; tranſlucidum: alterum rapi figura, quod vocant Syriacum, ſuaviſſimum ferè ac tenerrimum, hyemisq; patiens. Præcipuum tamen eſt, quod è Syria non pridem advectum apparet, quoniam apud autores non reperitur: id autem tota hyeme durat: etiam-

num

num unum ſylveſtre Græci agrion vocant, Pontici armon, alii leucen, noſtri armoraciam, fronde copioſius quam corpore. In omnibus autem probandis maxime ſpectantur caules: immitium enim rotundiores craſſioresque, ac longis canalibus: folia ipſa triſtiora, & angulis horrida. Seri vult rhaphanus terra ſoluta, humida: fimum odit, palea contentus. Frigore adeò gaudet, ut in Germania infantium puerorum magnitudinẽ æquet: ſeritur poſt Idus Febr. ut vernus ſit: iterumque circa Vulcanalia, quæ ſatio melior. Multi & Martio & Aprili ſerunt & Septembri. Incipiente incremento, confert alterna folia circumobruere, ipſos verò accumulare: nam qui extra terram emerſit, durus fit atque fungoſus. Ariſtomachus detrahi folia per hyemem jubet, & ne lacunæ ſtagnent accumulare: ita in æſtatem grandeſcere. Quidam prodidere, ſi palo adacto caverna palea inſternatur ſex digitorum altitudine, deinde in ſemen fimumque & terra congeratur, ad magnitudinem ſcrobis creſcere. Præcipuè tamẽ ſalſis aluntur: itaque etiam talibus aquis irrigantur, & in Ægypto nitro ſparguntur, ubi ſunt ſuavitate præcipui. In totum quoque ſalſugine amaritudo eorum eximitur, fiuntque coctis ſimiles: nanque & cocti dulceſcunt, & in naporum vicem tranſeunt. Crudos medici ſuadent ad colligenda acria viſcerum dandos cum ſale jejunis eſſe, atque ita vomitionibus præparant meatum. Tradunt & præcordiis neceſſarium hunc ſuccum: quando phthiſin cordi intus inhærentem, non alio potuiſſe depelli compertum ſit in Ægypto, regibus corpora mortuorum ad ſcrutandos morbos inſecantibus. Atque ut eſt Græca vanitas, fertur in templo Apollinis Delphis adeò cæteris cibis prǽlatus rhaphanus,

ut ex

ut ex auro dicaretur, beta ex argento, rapum è plumbo. Scires non ibi genitum Manium Curium Imperatorem, quem, Samnitium legatis aurum repudiaturo afferentibus, rapum torrentem in foco inventum Annales noſtri prodidere. Scripſit & Moſchion Græcus unum de rhaphano volumen. Vtiliſſimi in cibis hyberno tempore exiſtimantur: iidemque dentibus ſemper inimici, quoniam atterant: Ebora certe poliunt. Odium his cum vite maximum, refugitque juxta ſatos. Lignoſiora ſunt reliqua, in cartilaginum genere à nobis poſita: mirumque, omnibus vehementiam ſaporis ineſſe. Ex iis, paſtinacæ unum genus agreſte ſponte provenit; ſtaphylinos Græce dicitur: alterum ſeritur radice vel ſemine, primo vere vel autumno, ut Hygino placet Februario, Auguſto, Septembri, Octobri, ſolo quam altiſſime refoſſo. Annicula utilis eſſe incipit, bima utilior; gratior autumno, patinisq; maxime. & ſic quoque [21] virus illi intractabile eſt. Hibiſcum à paſtinaca gracilitate diſtat, damnatum in cibis, ſed medicinæ utile. Eſt & quartum genus in eadem ſimilitudine paſtinacæ, quam noſtri Gallicam vocant: Græci verò daucon: cujus genera etiam quatuor fecere. Inter medica dicendum ſiſer: & ipſum Tiberius princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis à Germania. Gelduba appellatur caſtellum Rheno impoſitum, ubi generoſitas præcipua: ex quo apparet frigidis locis convenire. Ineſt longitudine nervus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta: quæ mulſo in cibis temperata, etiam in gratiam vertitur. Nervus idem & paſtinacæ majori, duntaxat anniculæ. Siſeris ſatus menſibus Februario, Martio, Aprili, Auguſto, Septembri, Octobri. Brevior his eſt, ſed toroſior ama-

amariorque, Inula, per ſe ſtomacho inimiciſſima: eadem dulcibus miſtis ſaluberrima. Pluribus modis auſteritate victa gratiam invenit: nanque & in pollinem tunditur arida, liquidoque dulci temperatur: & decocta poſca, aut aſſervata, vel macerata pluribus modis, & tunc miſta defruto, aut ſubacta melle, uvisve paſſis, aut pinguibus [22] cariotis. Alio rurſus modo cotoneis malis, vel ſorbis, aut prunis, aliquando pipere aut thymo variata, defectus præcipuè ſtomachi excitat, illuſtrata maxime Iuliæ Auguſtæ quotidiano cibo. Supervacuum ejus ſemen, quoniam oculis ex radice exciſis, ut harundo, ſeritur & hæc. Seritur autem & ſiſer, & paſtinaca utroque tempore, vere & autumno magnis ſeminum intervallis, [23] nullave minus quam ternorum pedum, quoniam ſpatioſe fruticat. Siſer autem transferre melius. Proxima his eſt bulborum natura, quos Cato in primis ſerendos præcepit, celebrans Megaricos. Verum nobiliſſima eſt ſcilla, quanquam medicamini nata, acetoque exacuendo. Nec ulli amplitudo major, ſicut nec vis aſperior. Duo genera medica: maſculus albis foliis, fœmina nigris: & tertium genus eſt, cibis gratum: Epimenidium vocatur, anguſtius folio, ac minus aſpero. Seminis plurimum omnibus: celerius tamen proveniunt ſatæ bulbis circa latera natis: & ut creſcant, folia quæ ſunt his ampla, deflexa circa obruuntur: ita ſuccum omnem in ſe trahunt capita. Sponte naſcuntur copioſiſſime in Balearibus Ebuſoque inſulis, ac per Hiſpanias. Vnum de iis volumen condidit Pythagoras philoſophus, colligens medicas vires, quas proximo reddemus libro. Reliqua bulborum genera differunt colore, magnitudine, ſuavitate. Quippe cũ quidam crudi mandantur, ut in Cherroneſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

roneſo Taurica. Poſt hos in Africa nati maximè laudantur, mox Apuli. Genera Græci hæc fecere: Bulbinen, ſetanion, pythion, acrocorion, ægilopa, ſiſyrinchion. In hoc mirum, imas ejus radices creſcere hyeme: verno autem, cum apparuerit viola, minui & contrahi, tum deinde bulbum pingueſcere. Eſt inter hæc genera & quod in Ægypto aron vocant, ſcillæ proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto duum cubitorum, baculi craſſitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda. Effodiuntur bulbi ante ver, aut deteriores illico fiunt. Signum maturitatis, folia inareſcentia ab imo. Vetuſtiores improbant: item parvos & longos. Contra rubicundis rotundioribusque laus, & grandiſſimis. Amaritudo plerisque in vertice eſt: media eorum dulcia. Bulbos non naſci, niſi ex ſemine, priores tradiderunt: ſed & Præneſtinis campis ſponte naſcuntur, ac ſine modo etiam in Rhemorum arvis.

CAP. VI. *De hortenſium herbarum radicibus, foliis, floribus, coloribus.*

Hortenſiis omnibus ferè ſingulæ radices, ut raphano, betæ, apio, malvæ: ampliſſima autem lapatho, ut quæ deſcendat ad tria cubita: ſylveſtri minores, tumidæ: effoſſa quoque diu vivit. Quibuſdam tamen capillatæ, ut apio, malvæ: quibuſdam ſurculoſæ, ut ocimo: aliis carnoſæ, ut betæ, aut magis etiamnum [24] croco. Aliquibus ex cortice & carne conſtant, ut raphano, rapis: quorundam geniculatæ ſunt, ut graminis. Quæ rectam non habent radicem, ſtatim plurimis naſcuntur capillamentis, ut atriplex, & blitum. Scilla autem, & bulbi, & cæpe, & allium, non niſi in rectum radicantur. Sponte naſcentium quædam numeroſiora ſunt radice, quam folio, ut aſpalax, perdicium,

cium, crocum. Florent cum fraxino ſerpyllum, abrotanum, napi, rhaphani, menta, ruta, & cætera quidem cum cœpere, deflorescunt. Ocimum autem particulatim & ab imo incipit: qua de cauſa diutiſſime floret. Hoc & in heliotropio herba evenit. Flos aliis candidus, aliis luteus, aliis purpureus. Folia cadunt à cacuminibus, origano, inulæ, & aliquando rutæ injuria læſæ. Maximè concava ſunt cæpe, gethio. Allium cæpasque inter Deos in jurejurando habet Ægyptus. Cæpæ genera apud Græcos, Sarda, Samothracia, alſidena, ſetania, ſchiſta, Aſcalonia, ab oppido Iudææ nominata. Omnibus autem odor lacrymoſus, & præcipuè Cypriis, minime Gnidiis: omnibus corpus [25] totum pinguitudinis earum cartilagine. E cunctis ſetania minima, excepta Tuſculana, ſed dulcis. Schiſta autem & Aſcalonia condiuntur. Schiſtam hyeme cum coma ſua relinquunt, vere folia detrahunt, & alia ſubnaſcuntur iiſdem diviſuris: unde & nomen. Hoc exemplo reliquis quoque generibus detrahi jubent, ut in capita creſcant potius, quam in ſemina. Aſcaloniarum propria natura: etenim velut ſteriles ſunt ab radice, & ob id ſemine ſeri illas, non deponi, juſſere Græci. Præterea ſerius circa ver, cum germinant, tranſferri: ita craſſeſcere, & tunc properare præteriti temporis penſitatione. Feſtinandum autem in his eſt, quoniam maturæ celeriter putreſcunt. Si deponantur, & caulem emittunt & ſemen, ipſæque evaneſcunt. Eſt & colorum differentia: Samo enim & Sardibus candidiſſimæ proveniunt: ſunt in honore & Creticæ, de quibus dubitant, an eædem ſint, quæ Aſcaloniæ: quoniam ſatis capita craſſeſcunt: depoſitis, caules & ſemina. Diſtant ſapore tantum dulci. Apud nos duo prima genera:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

unum condimentariæ, quam illi gethyon, noſtri
26 pallacanam vocant: ſeritur menſibus, Martio, Aprili, Majo. Alterum capitatæ, quæ ab æquinoctio autumni, vel à Favonio. Genera ejus auſteritatis ordine, Africana, Gallica, Tuſculana, Amiternina: optima autem, quæ rotundiſſima. Item rufa acrior, quam candida: ſicca, quam viridis: & cruda, quam cocta: ſicca, quam condita. Seritur Amiternina frigidis & humidis locis, & ſola, allii modo, capite; reliquæ ſemine: proximaque æſtate nullum ſemen emittunt, ſed caput tantum, quod inareſcit: ſequenti autem anno permutata ratione ſemen gignitur, caput ipſum corrumpitur. Ergo omnibus annis ſeparatim ſemen cæpæ cauſa ſeritur, ſeparatim cæpæ ſeminis. Servantur autem optime in paleis. Gethyum penè ſine capite eſt cervicis tantum longæ, & ideò totum in fronde: ſæpiusque reſecatur, ut porrum: ideò & illud ſerunt, non deponunt. Cætero cæpas ter foſſo ſolo ſeri jubent, extirpatis radicibus herbarum, in jugera denas libras: intermiſceri ſatureiam, quoniam melius proveniat. Runcari præterea, & ſarriri, ſi non ſæpius, quater. Aſcaloniam menſe Februario ſerunt noſtri. Semen cæparum nigreſcere incipiens, antequam marceſcat, metunt. Et de porro in hac cognatione dici conveniat, præſertim cum ſectivo nuper autoritatem dederit princeps Nero, vocis gratia, ex oleo ſtatis menſium omnium diebus, nihilque aliud, ac ne panem quidem veſcendo. Seritur ſemine ab æquinoctio autumno: ſi ſectivum facere libuit, denſius. In eadem area ſecatur, donec deficiat, ſtercoraturque ſemper: nutritur in capita, antequam ſecetur. Cum increvit in aliam aream transfertur, ſummis foliis leviter reciſis ante medullam, & ca-

pitibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

pitibus retractis, tunicisve extremis. Antiqui ſilice vel tegula ſubjecta capita dilatabant. Hoc item in bulbis. Nunc ſarculo leviter convelluntur radices, ut delumbatæ alant, neque diſtrahant. Inſigne, quod cum fimo lætoque ſolo gaudeat, rigua odit; & tamen proprietate quadam ſoli conſtant. Laudatiſſimus in Ægypto, mox [27] Orthiæ atque Ariciæ. Sectivi duo genera: herbaceum folio, inciſuris ejus evidentibus, quo utuntur medicamentarii: alterum genus [28] ſuavioris folii, rotundiorisque, inciſuris levioribus. Fama eſt, Melam equeſtris ordinis, reum ex procuratione, à Tiberio principe accerſitum, in ſumma deſperatione ſucco porri ad trium denariorum argenteorum pondus hauſto, confeſtim expiraſſe ſine cruciatu: ampliorem modum negant noxium eſſe. Allium ad multa ruris præcipuè medicamenta prodeſſe creditur. Tenuiſſimis & quæ ſeparantur, in univerſum velatur membranis: mox pluribus coagmentatur nucleis, & his ſeparatim veſtitis: aſperi ſaporis: quo plures nuclei fuere, hoc eſt aſperius. Tædium huic quoque halitu, ut cæpis, nullum tamen coctis. Generum differentia in tempore: præcox matureſcit ſexaginta diebus: tum in magnitudine. Vlpicum quoq; in hoc genere Græci appellavere allium Cyprium, alii antiſcorodon, præcipuè Africæ celebratū inter pulmentaria ruris, grandius allio. Tritum in oleo & aceto, mirum quantum increſcat ſpuma. Quidam ulpicum & allium in plano ſeri vetant, caſtellatimque grumulis imponi, diſtantibus inter ſe pedes ternos. Inter grana digiti quatuor intereſſe debent; ſimulatque tria folia eruperint, ſarriri. Grandeſcunt, quo ſæpius ſarriuntur. Matureſcentium caules depreſſi in terram obruuntur: ita cavetur ne in fron-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dem luxurient. In frigidis utilius vere ſeri, quam autumno. Cæterum ut odore careant, omnia hæc jubentur ſeri cum luna ſub terra ſit, colligi cum in coitu. Sine his, Menander è Græcis autor eſt, allium edentibus, ſi radicem betæ in pruna toſtam ſuperederint, odorem extingui. Sunt qui & allium & ulpicum inter Compitalia ac Saturnalia ſeri aptiſſime putent. Allium & ſemine provenit, ſed tarde. Primo enim anno porri craſſitudine caput efficitur: ſequenti dividitur, tertio conſummatur: pulchriusque tale exiſtimant quidam. In ſemen exire non debet, ſed intorqueri caulis ſationis gratia, uti caput validius fiat. Quod ſi diutius allium cæpamque inveterari libeat, aqua ſalſa tepida capita intingenda ſunt: ita diuturniora fient, melioraque uſui, ſed in ſatu ſterilia. Alii contenti ſunt [29] primo ſuper prunas ſuſpendiſſe, abundeque ita profici arbitrantur ne germinent: quod facere allium cæpamque extra terram quoque certum eſt, & cauliculo acto evaneſcere. Aliqui & allium palea optime ſervari putant. Allium eſt & in arvis ſponte naſcens, alum hoc vocant: quod adverſus improbitatem alitum depaſcentium ſemina, coctum, ne renaſci poſſit, abjicitur: ſtatimque quæ devoravere aves, ſtupentes manu capiuntur, & ſi paulum commoravere, ſopitæ. Eſt & ſylveſtre, quod urſinum vocant, odore [30] molli, capite prætenui, foliis grandibus.

CAP. VII. *Quoto die quæque herbæ naſcuntur: ſeminum natura: quomodo quæque ſerantur, & quorum ſingula genera ſint, & quorum plura.*

In horto ſatorum celerrime naſcuntur ocimum, blitum, napus, eruca, tertio enim die erumpunt: anethum quarto, lactuca quinto, rhaphanus ſexto, cucu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cucumis & cucurbitæ ſeptimo, prior cucumis: naſturtium ac ſinapi quinto, beta æſtate ſexto, hyeme decimo, atriplex octavo, cæpe XIX. aut XX. gethyum X. aut XII. contumacius coriandrum: Cunicula quidem & origanum poſt XXX. diem: omnium autem difficillime apium: quadrageſimo enim die cum celerrime, quinquageſimo majore ex parte emergit. Aliquid & ſeminum ætas confert, quoniam recentiora maturius gignuntur, in porro, gethyo, cucumere, cucurbita: ex vetere autem celerius proveniunt apium, beta, cardamum, cunila, origanum, coriandrum. Mirum in betæ ſemine: non enim totum eodem anno gignit, ſed aliquid ſequente, aliquid tertio: itaque ex copia ſeminis, modice naſcitur. Quædam anno tantum ſuo pariunt; quædam ſæpius, ſicut apium, porrum, gethyum: hæc enim ſemel ſata pluribus annis reſtibili fertilitate proveniunt. Semina plurimis rotunda, aliquibus oblonga, paucis foliacea & lata, ut atriplici: quibuſdam anguſta & canaliculata, ut cumino. Differunt & colore, nigro candidoque: item duritie ſurculacea: in folliculo ſunt rhaphano, ſinapi, rapo: nudum ſemen apii, coriandri, anethi, fœniculi, cumini: Cortice obducta bliti, betæ, atriplicis, ocimi: at lactucis in lanugine. Nihil ocimo fœcundius: cum maledictis ac probris ſerendum præcipiunt, ut lætius proveniat: ſato pavitur terra: & cuminum qui ſerunt, precantur ne exeat. Quæ in cortice ſunt, difficillime inareſcunt, maximeque ocimum & gith. ſiccantur omnia, ac ſunt fœcunda. Vtique meliora naſcuntur acervatim ſato ſemine, quam ſparſo: ita certe porrum & allium ſerunt in laciniis colligatum. Apium etiam paxillo caverna facta, ac fimo ingeſto. Naſcuntur autem omnia aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſemine, aut avulſione: quædam ſemine & ſurculo, ut ruta, origanum, ocimum: præcidunt enim & hoc cum pervenit ad palmum altitudinis. Quædam & radice & ſemine, ut cæpa, allium, bulbi, & ſi quæ radicem anniferorum relinquunt. Eorum verò quæ à radice naſcuntur, radix diuturna & fruticoſa eſt, ut bulbi, gethyi, ſcillæ. Fruticant alia & non capite, ut apium & beta. Caule reciſo ferè quidem omnia regerminant, exceptis quæ non ſcabrum caulem habent: & in uſum verò ocimum, rhaphanus, lactuca. Hanc etiam ſuaviorem putant à regerminatione. Rhaphanus utique jucundior detractis foliis antequam decauleſcat. Hoc & in rapis: nam & eadem direptis foliis cooperta terra creſcunt, durantq; in æſtate. Singula genera ſunt ocimo, lapatho, blito, naſturtio, erucæ, atriplici, coriandro, anetho: Hæc enim ubique eadem ſunt, neque aliud alio melius uſquam. Rutam furtivam tantum provenire fertilius putant, ſicut apes furtivas peſſime: Naſcuntur etiam non ſata, mentaſtrum, nepeta, intubum, pulegium. Contra plura genera ſunt eorum quæ diximus dicemusque, & in primis apii:

CAP. VIII. *Natura, & genera, & hiſtoria ad condimenta in horto ſatarum rerum* XXXVI.

Id enim quod ſponte in humidis naſcitur, heleoſelinum vocatur, uno folio, nec hirſutum. Rurſus in ſiccis hippoſelinum, pluribus foliis, ſimile heleoſelino. Tertium eſt oreoſelinum, cicutæ foliis, radice tenui, ſemine anethi, minutiore tantum. Et ſativi autem differentiæ in folio, denſo, criſpo, aut rariore & leviore. Item caule tenuiore aut craſſiore. & caulis aliorum candidus eſt, aliorum purpureus, aliorum varius. Lactucæ Græci tria fecere genera: unum lati caulis, adeò ut oſtiola olitoria

olitoria ex his factitari prodiderint. Folium his paulo majus herbaceo & anguſtiſſimum, ut alibi conſumpto incremento. Alterum rotundi caulis: tertium ſeſſile, quod Laconicon vocāt. Alii colore & tempore ſatus genera diſcrevere: eſſe enim nigras, quarum ſemen menſe Ianuario ſeratur: albas, quarum Martio: rubentes, quarum Aprili: & omnium earum plantas poſt binos menſes differri. Diligentiores plura genera faciunt, purpureas, criſpas, Cappadocas, Græcas: longioris has folii, caulisque lati; præterea longi & anguſti, intubi ſimiles. Peſſimum autem genus cum exprobratione amaritudinis appellavere picrida. Eſt etiamnum alia diſtinctio [31] atræ, quæ meconis vocatur, à copia lactis ſoporiferi, quanquam omnes ſomnum parere creduntur: apud antiquos Italiæ hoc ſolum genus earum fuit, & ideò lactucæ nomen adeptum. Purpuream maximæ radicis, Cæcilianam vocant. Rotundam verò ac minima radice, latis foliis, aſtylida: quidamque eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur Veneri. Eſt quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideò æſtate gratæ, ſtomacho faſtidium auferunt, cibique appetentiam faciunt. Divus certe Auguſtus lactuca conſervatus in ægritudine fertur, prudentia Muſæ medici; cum priores caverent. religione nunc omni caret, in tantum recepta commendatione, ut ſervari etiam in alienos menſes eas oxymelite repertum ſit. Sanguinem quoque augere creduntur. Eſt etiamnum quæ vocatur caprina lactuca, de qua dicemus inter medicas. Ecce cum maxime cœpit irrepere ſativis admodum probata, quæ Cilicia vocatur, folio Cappadociæ, niſi criſpum latiusque eſſet. Nec ex eodem genere poſſunt dici neque ex alio intubi, hye-

mis impatientiores, viruſque præferentes, ſed caule non minus grati. Seruntur verno plantæ eorum: ultimo vere transferuntur. Eſt & erraticum intubum, quod in Ægypto cichorium vocant, de quo plura alias. Inventum omnes thyrſos vel folia lactucarum prorogare urceis conditos, ac recentes in patinis coquere. Seruntur lactucæ anno toto lætis & riguis ſtercoratisque binis menſibus inter ſemen plantamque & maturitatem. Legitimum tamen, à bruma ſemen jacere, plantam Favonio transferre: aut ſemen Favonio, plantam æquinoctio verno. Albæ maxime hyemem tolerant. Humore omnia hortenſia gaudent, & ſtercore, præcipuè lactucæ, & magis intubi. Seri etiam radice illitas fimo intereſt, & repleri ablaqueata humo. Quidam & aliter amplitudinem augent, recifis cum ad ſemipedem excreverint, fimoque ſuillo recenti illitis. Candorem verò putant contingere iis duntaxat quæ ſint ſeminis albi, ſi harena de litore à primo incremento congeratur in medias, atque increſcentia folia contra ipſas religentur. Beta hortenſiorum leviſſima eſt: ejus quoque à colore duo genera Græci faciunt, nigrum, & candidius, quod præferunt, parciſſimi ſeminis: appellantque Siculum, candoris ſane diſcrimine præferentes & [32] lactucæ. Noſtri betæ genera faciunt, vernum & autumnale, à temporibus ſatus, quanquam & Iunio ſeritur. Transferuntur autem in planta hæ quoque, & oblini fimo radices ſuas, locumque ſimiliter madidum amant: uſus iis & cum lente ac faba, idemque qui oleris: & præcipuus, ut lenitas excitetur acrimonia ſinapis. Medici nocentiorem quam olus, eſſe judicavere: quamobrem appoſitas nō nemini deguſtare etiam religio eſt, ut validis potius in cibo ſint. Gemina

iis

iis natura; & oleris, & capite ipſo exilientis bulbi. Species ſumma in latitudine: ea contingit, ut in lactucis, cum cœperint colorem trahere impoſito levi pondere: neque aliis hortenſiorum latitudo major: in binos pedes aliquando ſe pandunt, multum & ſoli natura conferente: hæ quidem in Circeienſi agro ampliſſimæ proveniunt. Sunt qui betas Punica malo florente optime ſeri exiſtiment, transferri autem, cum quinque foliorum eſſe cœperint. Mira differentia, ſi vera eſt, candidis ſolvi alvos modice, nigris inhiberi. Et cum braſſica corrumpatur in dolio vini ſapor, odore betæ, foliis demerſis, reſtitui. Olus caulesque, quibus nunc principatus hortorum, apud Græcos in honore fuiſſe non reperio: ſed Cato braſſicæ miras canit laudes, quas in medendi loco reddemus. Genera ejus facit tria: unam extentis foliis, caule magno: alteram criſpo folio, quam apianam vocat: tertiam minutis caulibus, lenem, teneram quam minime probat. Braſſica toto anno ſeritur, quoniam & toto ſecatur: utiliſſime tamen ab æquinoctio autumni. Transfertur, cum quinque foliorum eſt. Cymas à prima ſectione præſtat proximo vere: hic eſt quidam ipſorum caulium delicatior teneriorque cauliculus, Apicii luxuria, & per eum Druſo Cæſari faſtiditus, non ſine caſtigatione Tiberii patris. Poſt cymam ex eadem braſſica contingunt æſtivi autumnalesque cauliculi, mox hyberni, iterumque cymæ, nullo æque genere multifero, donec ſua fertilitate conſumatur. Tertia circa ſolſtitium, ex qua ſi humidior locus eſt, æſtate, ſi ſiccior, autumno plantatur. Humor fimusq; ſi defuere major ſaporis gratia eſt: ſi abundavere, lætior fertilitas. Fimum aſininum maxime convenit: & hæc quoq; res inter opera ganeæ,

quapropter non pigebit verboſius perſequi. Præcipuus fit caulis ſapore ac magnitudine, primum omnium ſi in repaſtinato ſeras: dein ſi terram fugientes cauliculos ſeces, à terraque proceritate luxurioſa attollentes ſe, exaggerando aliam accumules, ita ne plus quam cacumen emineat: Tritianum hoc genus vocatur, bis computabili impendio tædioque. Cætera genera complura ſunt: Cumanum ſeſſili folio, capite patulum: Aricinum altitudine non excelſius, folio numeroſius, quam tenuius: hoc utiliſſimum exiſtimatur, quia ſub omnibus penè foliis fruticat cauliculis peculiaribus. Pompeianum procerius, caule ab radice tenui, intra folia craſſeſcit: rariora hæc anguſtioraque, ſed teneritas in dote, & ſi frigora non tolerat: quibus etiam aluntur Brutiani, prægrandes foliis, caule tenues, ſapore acuti. Sabellico uſque in admirationem criſpa ſunt folia, quorum craſſitudo caulem ipſum extenuat: ſed dulciſſimi perhibentur ex omnibus. Nuper ſubiere lacuturres ex convalle Aricina, ubi quondam fuit lacus turriſq; quæ remanet: capite prægrandes, folio innumeri: alii in orbem porrecti, alii in latitudinem toroſi: nec plus ullis capitis poſt Tritianum, cui pedale aliquando conſpicitur, & cyma nullis ſerior. Cuicunque autem generi pruinæ plurimum ſuavitatis conferunt: & niſi obliquo vulnere defendatur medulla, plurimum nocent. Semini deſtinati non ſecantur. Eſt etiam ſua gratia 33 nunquam plantæ habitum excellentibus: halmyridia vocant, quoniam niſi in maritimis non proveniunt, navigatione quoque longinqua viridibus adſervatis: ſtatim deſecti ita ne humum attingant, in cados olei quam proxime ſiccatos, obturatosque conduntur omni ſpiritu excluſo. Sunt qui plantam in tranſ-

ferendo

ferendo alga ſubdita pediculo, nitrove trito, quod tribus digitis capiatur, celeriorem ad maturitatem fieri putent. Sunt qui ſemen trifolii nitrumq; ſimul tritum aſpergant foliis. Nitrum in coquendo etiam viriditatem cuſtodit: aut Apiciana coctura, oleo ac ſale, prius quam coquantur, maceratis. Eſt inter herbas genus inſerendi, præciſis germinibus caulis, & in medullam ſemine ex aliis abdito. Hoc & in cucumere ſylveſtri. Necnon olus quoque ſylveſtre eſt, triumpho Divi Iulii, carminibus præcipuè jocisq; militaribus celebratum: Alternis quippe verſibus exprobavere lapſana ſe vixiſſe apud Dyrrachium, præmiorum parſimoniam cavillantes: eſt autem id cyma ſylveſtris. Omnium hortenſiorum lautiſſima cura aſparagis: de origine eorum in ſylveſtribus curis abunde dictum, & quomodo eos juberet Cato in harundinetis ſeri. Eſt & aliud genus incultius aſparago, mitius corruda, paſſim etiam montibus naſcens, refertis ſuperioribus Germaniæ campis, non infaceto Tiberii Cæſaris dicto, herbam ibi quandam naſci ſimillimam aſparago. Nam quod in Neſide Campaniæ inſula ſponte naſcitur, longe optimum exiſtimatur hortenſiorum: ſeritur ſpongiis: eſt enim plurimæ radicis, altiſſimeque germinat: viret thyrſo primum emicante: qui caulem educens, tempore ipſo faſtigiatus in toros ſtriatur. Poteſt & ſemine ſeri: nihil diligentius comprehendit Cato, noviſſimumque libri eſt, ut appareat repentinam ac novitiam viro curam fuiſſe. Locum ſubigi jubet humidum & craſſum: ſemipedali undiq; intervallo ſeri, ne calcetur: præterea ad lineam grana bina aut terna paxillo dimitti (videlicet ſemine tum tantum ſerebantur:) Id fieri ſecundum æquinoctium vernum: ſtercore ſatiari, crebro purgari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

purgari, caveri ne cum herbis evellatur aſparagus. Primo anno ſtramento ab hyeme protegi: vere aperiri, ſarriri, runcari: tertio incendi verno: quo maturius incenſus eſt, hoc melius provenit. Itaque harundinetis maxime convenit, quæ feſtinant incendi: ſarriri jubet idem, non antequam aſparagus natus fuerit, ne in ſarriendo radices vexentur: ex eo velli aſparagum ab radice: nam ſi defringatur, ſtirpeſcere, & intermori: Velli, donec in ſemen eat: id autem matureſcere ad ver, incendique: ac rurſus, cum apparuerit aſparagus, ſarriri ac ſtercorari: ac poſt annos novem, cum jam vetus ſit, digeri ſubacto ſolo ſtercoratoque. Tum ſpongiis ſeri, ſingulorum pedum intervallo: quin & ovillo fimo nominatim uti quoniam aliud herbaſceret. Nec quicquam poſtea tentatum utilius apparuit, niſi quod circa Idus Februar. defoſſo ſemine acervatim parvulis ſcrobibus ſerunt, plurimum maceratum fimo. Dein nexis inter ſe radicibus, ſpongias factas poſt æquinoctium autumni diſponunt pedalibus intervallis, fertilitate in denos annos durante. Nullum gratius his ſolum quam Ravennatium hortorum. Indicavimus & corrudam: hunc enim intelligo ſylveſtrem aſparagum, quem Græci Horminum aut myacanthon vocant, aliisve nominibus. Invenio naſci & arietis cornibus tuſis atque defoſſis. Poterant videri dicta omnia quæ in pretio ſunt, niſi reſtaret res maximi quæſtus, non ſine pudore dicenda. Certum eſt quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamque præcipuè, ſeſtertia ſena millia, 34 ut parcius, reddere: quoniam portenta quoque terrarum in ganeam vertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes conſciæ. Carduos ergo duobus modis ſerunt: autumno planta, & ſemine ante Nonas Martias: plan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

plantæq; ex eo diſponuntur ante Idus Novembris, aut in locis frigidis circa Favonium. Stercorantur etiam, ſi diis placet, lætiusque proveniunt: condiunturque aceto, melle diluto, addita laſeris radice, & cumini, ne quis dies ſine carduo ſit. Cætera in tranſcurſu dici poſſunt. Ocimum Parilibus optime ſeri ferunt: quidam & autumno: jubentque, cum hyeme ſeratur, aceto ſemen perfundi. Eruca quoque & naſturtium, vel æſtate vel hyeme facillime naſcuntur. Eruca præcipuè frigorum contemptrix, diverſæ eſt, quam lactuca, naturæ, concitatrix Veneris: idcirco jungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par fervor immixtus temperamentum æquet. Naſturtium nomen accepit à narium tormento: & inde vigoris ſignificatio proverbio id vocabulum uſurpavit, veluti torporem excitantis. In Arabia miræ amplitudinis dicitur gigni. Ruta quoque ſeritur Favonio, & ab æquinoctio autumni: odit hyemem & humorem ac fimum: apricis gaudet & ſiccis, terraq; quam maxime lateraria: cinere vult nutriri: hic & ſemini miſcetur, ut careat erucis. Autoritas etiam peculiaris apud antiquos ei fuit: invenio muſtum rutatum populo datum à Cornelio Cethego, in Conſulatu collega Quintii Flaminini, comitiis peractis. Amicitia eſt ei & cum fico, in tantum, ut nuſquam lætior proveniat, quam ſub hac arbore. Seritur & ſurculo, melius in perforatam fabam indito, quæ ſucco nutrit comprehendendo ſurculum: ſeritur & à ſeipſa; nanque incurvato cacumine alicujus rami, cum attigerit terram, ſtatim radicatur. Eadem & ocimo natura, niſi quod difficilius creſcit: ſed durata runcatur non ſine difficultate, provenientibus hulceribus, ni munitis manibus id fiat, oleove defenſis. Conduntur autem & ejus folia,

ſervan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſervanturque faſciculis. Ab æquinoctio verno ſeritur apium, ſemine paululum in pila pulſato: criſpius ſic putant fieri; aut ſi ſatum calcetur cylindro pedibusve: proprium ei, quod colorem mutat. Honos ipſi in Achaia, coronare victores ſacri certaminis Nemeæ. Eodem tempore ſeritur menta planta: vel ſi nondum germinat, ſpongia: minus hæc humido gaudet: Æſtate viret, hyeme flaveſcit. Genus ejus ſylveſtre, mentaſtrum eſt: & hoc propagatur, ut vitis, vel ſi inverſi rami ſerantur. Mentæ nomen ſuavitas odoris apud Græcos mutavit, cum alioqui mintha vocaretur: unde veteres noſtri nomen declinaverunt. Grato menta menſas odore percurrit in ruſticis dapibus: ſemel ſata, diutina ætate durat. Congruit pulegio, cujus natura in carnariis refloreſcens ſæpius dicta eſt. Hæc quoque ſervant ſimili genere, mentam dico pulegiumq; & nepitam. Condimentorum tamen omnium faſtidiis cuminum amiciſſimum: naſcitur in ſumma tellure vix hærens, & in ſublime tendens: in putridis & calidis maxime locis, medio ſerendum vere. Alterũ ejus genus ſylveſtre, quod ruſticum vocant, alii Thebaicum: ſi tritum ex aqua potetur, in dolore ſtomachi prodeſt. In Carpetania noſtri orbis maxime laudatur: alioqui Æthiopico Africoque palma eſt: quidam huic Ægyptium præferunt. Sed pręcipuè oluſatrum miræ naturæ eſt: Hippoſelinum Græci vocant, alii ſmyrneum: è lacryma caulis ſui naſcitur: ſeritur & radice. Succum ejus qui colligunt, myrrhæ ſaporem habere dicunt. Autorque eſt Theophraſtus, myrra ſata natum Hippoſelinum: veteres præceperant in locis incultis, lapidoſis, juxta maceriam ſeri: nunc & repaſtinato ſeritur, & à Favonio poſt æquinoctium autumni, quippe cum

cappa-

capparis quoque ſeratur ſiccis maxime, area in defoſſu cavata, ripisque undique circunſtructis lapide: alias evagatur per agros, & cogit ſolum ſterileſcere: floret æſtate: viret uſque ad Vergiliarum occaſum, ſabuloſis familiariſſimum. Vitia ejus, quod trans maria naſcitur, diximus inter peregrinos frutices. Peregrinum & Careum, gentis ſuæ nomine appellatum, culinis principale: in quacunque terra ſeri vult, ratione eadem, qua oluſatrum. Laudatiſſimum tamen in Caria, proximum Phrygia. Liguſticum ſylveſtre eſt in Liguriæ ſuæ montibus: ſeritur jam ubique: ſuavius ſativum, ſed ſine viribus: Panacem aliqui vocant. Cratevas apud Græcos cunilam bubulam eo nomine appellat: cæteri ferè 35 conyzoides, cunilaginem: thymbram verò, quæ ſit cunila. Hæc apud nos habet vocabulum & aliud, ſatureia dicta in condimentario genere: ſeritur menſe Februario, origano æmula: nuſquam utrunque additur, quippe ſimilis effectus. Sed cunilæ Ægyptium origanum tantum præfertur. Peregrinum fuit & lepidium: ſeritur à Favonio: dein cum fruticavit, juxta terram præciditur: tunc runcatur, ſtercoraturque: per biennium hoc: poſtea iiſdem fruticibus utuntur, ſi non ſævitia hyemis ingravat, quando impatientiſſimum eſt frigorum. Exit & in cubitalem altitudinem, foliis laurinis, mollibus: uſusque ejus non ſine lacte. Gith piſtrinis, aniſum & anethum culinis & medicis naſcuntur: Sacopenium & ipſum in hortis quidem, ſed medicinæ tantum. Sunt quædam comitantia aliorum ſatus, ut papaver: nanque cum braſſica ſeritur, at portulaca, & eruca cum lactuca. Papaveris ſativi tria genera: candidum, cujus ſemen toſtum in ſecunda menſa cum melle apud antiquos dabatur: hoc

& pa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& panis ruſtici cruſtæ inſpergitur affuſo ovo inhærens, ubi inferiorem cruſtam apium githque cereali ſapore condiunt. Alterum genus eſt papaveris nigrum, cujus ſcapo inciſo lacteus ſuccus excipitur. Tertium genus rhœam vocant Græci, id noſtri erraticum: ſponte quidem, ſed in arvis cum hordeo maxime naſcitur, erucæ ſimile, cubitali altitudine, flore rufo & protinus deciduo: unde & nomen à Græcis accepit. De reliquis generibus papaveris ſponte naſcentis, dicemus in medicinæ loco. Fuiſſe autem in honore apud Romanos ſemper, indicio eſt Tarquinius Superbus, qui legatis à filio miſſis decutiendo papavera in horto altiſſima, ſanguinarium illud reſponſum hac facti ambage reddidit. Rurſus alio comitatu, æquinoctio autumni, ſeruntur coriandrum, anethum, atriplex, malva, lapathum, cærefolium, quod pæderota Græci vocant: & acerrimum ſapore, ignei effectus ac ſaluberrimum corpori, ſinapi, nulla cultura, melius tamen planta tralata. Quin è diverſo vix eſt ſato ſemel eo liberare locum, quoniam ſemen cadens protinus viret: uſus ejus etiam pro pulmentario in patellis decocto, citra intellectum acrimoniæ. Coquuntur & folia, ſicut reliquorum olerum. Sunt autem trium generum: unum gracile, alterum ſimile rapi foliis, tertium erucæ: ſemen optimum Ægyptium. Athenienſes napy appellaverunt, alii thapſi, alii ſaurion. Serpyllo & ſiſymbrio montes plerique ſcatent, ſicut in Thracia, ubi aquæ deferunt ex iis avulſos ramos; ſeruntque, item Sicyone ex ſuis montibus, & Athenis ex Hymetto. Simili modo & ſiſymbrium ſerunt: lætiſſimum naſcitur in puteorum parietibus, & circa piſcinas ac ſtagna.

CAP. IX.

CAP. IX. *De fœniculo & cannabe.*

Reliqua ſunt ferulacei generis, ceu fœniculum, anguibus (ut diximus) gratiſſimum, ad condienda plurima, cum inaruit. Eique perquam ſimilis thapſia, de qua diximus inter externos frutices. Deinde utiliſſima funibus cannabis ſeritur à Favonio: quo denſior eſt, eo tenerior. Semen ejus cum eſt maturum, ab æquinoctio autumni deſtringitur, & Sole, aut vento, aut fumo ſiccatur. Ipſa cannabis vellitur poſt vindemiam, ac lucubrationibus decorticata purgatur: optima Alabandica plagarum præcipuè uſibus. Tria ejus ibi genera: improbatur cortici proximum, aut medullæ: laudatiſſimum eſt è medio, quæ meſa vocatur: ſecunda Mylaſea; quod ad proceritatem quidem attinet, Roſea agri Sabini arborum altitudinem æquat. Ferulæ duo genera in peregrinis fruticibus diximus: ſemen ejus in Italia cibus eſt: conditur quippe duratque in urceis, vel anni ſpatio. Duo ejus genera: caules, & racemi: corymbiam hanc vocant, corymboſque quos condiunt.

CAP. X. *De morbis hortorum, & remedia circa formicas, erucas, & culices.*

Morbos hortenſia quoque ſentiunt, ſicut reliqua terræ ſata: nanq; & ocimum ſenecta degenerat in ſerpyllum, & ſiſymbrium in calaminthams. Et ex ſemine braſſicæ veteris rapa fiunt, atque invicem. Et necatur cuminum ab [36] imo dorſo, niſi repurgetur: eſt autem unicaule, radice bulbo ſimili, non niſi in ſolo gracili naſcens: alias privatim cumini morbus ſcabies. Et ocimum ſub Canis ortu palleſcit: omnia verò acceſſu mulieris menſtrualis flaveſcunt. Beſtiolarum quoque genera innaſcuntur: napis culices, rhaphano erucæ, & vermiculi: item lactucis & oleri: utriſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

hoc amplius limaces & cochleæ : Porro vero privatim animalia, quæ facillimè ſtercore injecto capiuntur, condentia in id ſe. Ferro quoque non expedire tangi rutam, cunilam, mentam, ocimum, autor eſt Sabinus Tyro in libro Cepuricôn, quem Mecœnati dicavit. Idem contra formicas, non minimum hortorium exitium, ſi non ſint rigui, remedium monſtravit, limum marinum aut cinerem obturandis earum foraminibus; ſed efficaciſſime heliotropio herba necantur : quidam & aquam diluto latere crudo inimicam eis putant. Naporum medicina eſt, ſiliquas una ſeri, ſicut olerum cicer: Arcet enim erucas. Quo ſi omiſſo jam natæ ſint, remedium eſt abſinthii ſuccus decocti inſperſus, & ſedi quam aizoum vocant: genus hoc herbæ diximus. Semen olerum ſi ſucco ejus madefactum ſeratur, olera nulli animalium obnoxia futura tradunt: in totum vero nec erucis, ſi palo imponantur in hortis oſſa capitis ex equino genere fœminæ duntaxat. Adverſus erucas & cancrum fluviatilem in medio horto ſuſpenſum auxiliari narrant. Sunt qui ſanguineis virgis tangunt ea, quæ nolunt his obnoxia eſſe. Infeſtant & culices hortos riguos præcipue, ſi ſint arbuſculæ aliquæ: hi galbano accenſo fugantur.

CAP. XI. *Quæ magis ſint fortia vel minus, & quibus ſalſæ aquæ proſint.*

Nam quod ad permutationem ſeminum attinet, quibuſdam ex iis firmitas major eſt, ut coriandro, betæ, porro, naſturtio, ſinapi, erucæ, cunilæ, & fere acribus. Infirmiora autem ſunt atriplici, ocimo, cucurbitæ, cucumi: & æſtiva omnia hybernis magis durant, minimè autem gethyum. Sed ex his quæ ſunt fortiſſima, nullum ultra

ultra quadrimatum utile eſt, duntaxat ſerendo: [37] Culinis & ultra tempeſtiva ſunt. Peculiaris medicina rhaphano, betæ, rutæ, cunilæ, in ſalſis aquis, quæ & alioqui plurimum ſuavitati & fertilitati conferunt. Cæteris dulcium aquarum rigua proſunt: utiliſſimæ ex iis, quæ frigidiſſimæ, & quæ potu ſuaviſſimæ: minus utiles è ſtagno, & quas elices inducunt, quoniam herbarum ſemina invehunt. Præcipue tamen imbres alunt: nam & beſtiolæ innaſcentes necantur.

CAP. XII. *Ratio rigandorum hortorum, & quæ tranſlata meliora fiant, & de ſuccis hortenſium & ſaporibus.*

His horæ rigandi matutina atque veſpera, ne inferveſcat aqua Sole. Ocimo tantum & meridiana: etiam ſatum celerrime erumpere putant, inter initia ferventi aqua aſperſum. Omnia autem tranſlata meliora grandioraque fiunt, maxime porri napique. In tranſlatione & medicina eſt, deſinuntque ſentire injurias, ut gethyum, porrum, raphani, apium, lactucæ, rapæ, cucumis. Omnia autem ſylveſtria fere ſunt & foliis minora & caulibus, ſuccoque acriora, ſicut cunila, origanum, ruta. Solum vero ex omnibus lapathum ſylveſtre melius: hoc in ſativis rumex vocatur, naſciturque fortiſſimum: traditur certe ſemel ſatum durare: nec vinci unquam à terra, maxime juxta aquam. Vſus ejus cum ptiſana tantum, in cibis leviorem gratioremque ſaporem præſtat. Sylveſtre ad multa medicamina utile eſt. Adeoque nihil omiſit cura, ut carmine quoque comprehenſum reperiam, in fabis caprini fimi ſingulis cavatis, ſi porri, erucæ, lactucæ, apii, intubi, naſturtii ſemina incluſa ſerantur, mire provenire. Quæ ſunt ſylveſtria, [38] eadem in ſativis ſicciora intelliguntur & acrio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& acriora. Namque & ſuccorum ſaporumque dicenda differentia eſt, vel major in his, quam pomis. Sunt autem acres cunilæ, origani, naſturtii, ſinapis: Amari, abſinthii, centaurei: Aquatiles, cucumeris, cucurbitæ, lactucæ: Acuti tantum [39] cunilæ: Acuti & odorati, apii, anethi, fœniculi. Salſus tantum è ſaporibus non naſcitur: aliquando extra inſidit pulveris modo, & [40] circulis tantum aquæ: ut intelligatur vana, ceu plerunque, vitæ perſuaſio. Panax piperis ſaporem reddit, & magis etiam ſiliquaſtrum, ob id piperitidis nomine accepto. Libanotis odorem thuris, murrha myrrhę. De panace abunde dictum eſt. Libanotis locis putribus & macris ac roſcidis ſeritur ſemine: radicem habet oluſatri, nihil à thure differentem. Vſus ejus poſt annum ſtomacho ſaluberrimus: quidam eam nomine alio roſmarinum appellant: & ſmyrnium olus ſeritur iiſdem locis, myrrhamque radice reſipit. Eadem & ſiliquaſtro ſatio. Reliqua à cæteris & odore & ſapore differunt, ut anethum. Tantaque eſt diverſitas atque vis, ut non ſolum alius alio mutetur, ſed etiam in totum auferatur. Apio eximunt coqui obſoniis acetum, eodem cellarii in ſaccis odorem vino gravem. Et hactenus hortenſia dicta ſint, ciborum gratia duntaxat: maximum quidem opus in iiſdem naturę reſtat, quoniam proventus tantum adhuc, ſummasque quaſdam tractavimus. Vera autem cujusq; natura non niſi medico effectu pernoſci poteſt, opus ingens occultumque divinitatis, & quo nullum reperiri poſſit majus. Ne ſingulis id rebus attexeremus juſta fecit ratio, cum ad alios medendi deſideria pertinerent, longis utriuſque dilationibus futuris, ſi miſcuiſſemus: nunc ſuis quæque partibus conſtabunt, poteruntque à volentibus jungi.

LIBER

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

LIBER XX.

Proœmium.

MAXIMUM hinc opus naturæ ordiemur, & cibos ſuos homini narrabimus, faterique cogemus ignota eſſe, per quæ vivat. Nemo id parvum ac modicum exiſtimaverit, nominum vilitate deceptus. Pax ſimul in his aut bellum naturæ dicetur, odia amicitiæque rerum ſurdarum ac ſenſu carentium: & quo magis miremur, omnia ea hominum cauſa (quod Græci ſympathiam appellavere:) Quibus cuncta conſtant, ignes aquis reſtinguentibus, aquam Sole devorante, Luna pariente, altero alterius injuria deficiente ſidere: atque ut à ſublimioribus recedamus, ferrum ad ſe trahente magnete lapide, & alio rurſus abigente à ſeſe; adamantem opum gaudium, infragilem omni cætera vi & invictum, ſanguine hircino rumpente, quæque alia in ſuis dicemus locis, paria vel majora mira. Tantum venia ſit, à minimis, ſed à ſalutaribus ordienti, primumque ab hortenſibus.

CAP. I. *De cucumere ſylveſtri & elaterio.*

Cucumim ſylveſtrem eſſe diximus, multo infra magnitudinem ſativi: ex eo fit medicamentum, quod vocatur elaterium, ſucco expreſſo è ſemine: cujus cauſa niſi maturius incidatur, ſemen exilit, oculorum etiam periculo. Servatur autem decerptus una nocte: poſtero die inciditur arundine: ſemen quoque cinere conſpergitur, ad coërcendam ſucci abundantiam: qui expreſſus ſuſcipitur aqua cœleſti, atque ſubſidit, deinde Sole cogitur in paſtillos, ad magnos mortalium uſus. Obſcuritates & vitia oculorum ſanat, genarumq; hulcera,

hulcera. Tradunt hoc ſucco tactis radicibus vitium, non attingi uvas ab avibus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, ſuccoque dentium dolori medetur. Arida cum reſina impetiginem & ſcabiem, quæque pſoram & lichenas vocant, parotidas & panos ſanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum ſuccus auribus ſurdis cum aceto inſtillatur. Elaterium tempeſtivum eſt autumno: nec ullum ex medicamentis longiore ævo durat: Incipit à trimatu: ſi quis recentiore uti velit, paſtillos in novo fictili igne lento in aceto domet. Melius, quo vetuſtius: fuitque jam ducentis annis ſervatum, ut autor eſt Theophraſtus: & uſq; ad quinquageſimum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim veri experimentum eſt, ſi admotum prius quam extinguat, ſcintillare ſurſum ac deorſum cogat. Pallidum ac læve herbaceo ac ſcabro melius, ac leniter amatum. Putant conceptus adalligato ſemine adjuvari, ſi terram non attigerit: partus vero, ſi in arietis lana alligatum inſcientis lumbis fuerit, ita ut protinus ab exitu rapiatur extra domum. Ipſum cucumin qui magnificant, naſci præcipuum in Arabia, mox Cyrenis, alii in Arcadia tradunt, ſimilem heliotropio, cujus inter folia & ramos provenire magnitudine nucis juglandis ſemen: eſſe autem ad ſpeciem ſcorpionis cauda reflexa, ſed candida. Aliqui etiam ab eo ſcorpionium cucumin vocant, efficaciſſimum contra ſcorpionum ictus & ſemine & elaterio, & ad purgandum uterum alvosque. Modus portione virium ab dimidio obolo ad ſolidum: copioſius necat. Sic & contra phthiriaſin bibitur & hydropes. Illitum anginas & arterias cum melle & oleo vetere ſanat.

CAP.

CAP. II. *De anguino cucumere, ſive erratico, & de ſativo, & de popone.*

Multi hunc eſſe apud nos qui anguinus vocatur, ab aliis erraticus, arbitrantur: quo decocto ſparſa mures ([1] de ejus medicina) non attingunt. Idem podagris, cum articulorum morbis, decoctum in aceto, illinunt præſentaneo remedio. Lumborum vero dolori ſemine ſolo ſiccato, dein trito triginta denariorum pondere in hemina dato aquæ. Sanat & tumores ſubitos illitum cum lacte mulierum. Purgat eas elaterium: ſed gravidis abortum facit: ſuſpirioſis prodeſt: morbo verò regio in nares conjectum. Lentigenes ac maculas è facie tollit in Sole illitum. Multi eadem omnia ſativis attribuunt. Magnum etiam in eis momentum: nanque & eorum ſemen, quantum tres digiti apprehenderint, cum cumino tritum, potumque in vino tuſſientibus auxiliatur: ſed & [2] phreniticis in lacte mulieris: & dyſentericis acetabuli menſura. Purulenta autẽ expuentibus cum cumino pari pondere, & jocineris vitiis in aqua mulſa. Vrinam movet ex vino dulci, & in renum dolore clyſteribus ſimul cum cumino infunditur. Pepones qui vocantur, refrigerant maxime in cibo, & emolliunt alvum: caro eorum epiphoris oculorum aut doloribus imponitur. Radix ſanat hulcera concreta in modũ favi, quæ ceria vocant: eadem contra vomitiones ſiccatur, & in farinam tuſa datur quatuor obolis in aqua mulſa, ita ut qui biberit, quingentos poſtea paſſus ambulet. Hæc farina & in ſmegmata adjicitur. Cortex quoque vomitionem movet, faciem purgat: hoc & folia cujuscunque ſativi illita. Eadem cum melle epinyctidas ſanant: cum vino, canis morſus: item [3] millepedæ; ſpea Græci vocant, oblongam, piloſis

pedibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

pedibus, pecori præcipue nocivam: morſum tumor inſequitur, & putreſcit locus. Ipſe cucumis odore defectum animi. Coctos deraſo cortice, ex oleo, aceto, & melle, jucundiores eſſe certum eſt.

CAP. III. *De cucurbita ſylveſtri, & rapo.*

Cucurbita quoque ſylveſtris invenitur, 4 ſomphos à Græcis appellata, inanis, (unde & nomen) digitali craſſitudine, non niſi in ſaxoſis naſcens: hujus commanducatæ ſuccus ſtomacho admodum prodeſt. Colocynthis vocatur alia, ipſa plena, ſed minor quam ſativa: utilior pallida, quando ejus ſunt medicinæ. Herbacea arefacta per ſe inanit alvum. Infuſa quoque clyſteribus, inteſtinorum omnium vitiis medetur & renum, & lumborum, & paralyſi. ejecto ſemine, aqua mulſa in ea decoquitur ad dimidias: ſic tuſſienti infunditur obolis quatuor. Prodeſt & ſtomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle ſumptis. In morbo regio utiliter ſemina ejus ſumuntur, & protinus aqua mulſa. Carnes ejus cum abſinthio & ſale dentium dolorem tollunt. Succus vero cum aceto calefactus mobiles ſiſtit: item ſpinæ & lumborum ac coxendicum dolores, cum oleo ſi infricetur. Præterea, mirum dictu, ſemina ejus, ſi fuerint pari numero adalligata, febres ſanare dicuntur, quas Græci periodicas vocant. Sativæ quoque raſæ ſuccus tepefactus auribus medetur. Caro ejus interior ſine ſemine, clavis pedum, & ſuppurationibus quas Græci vocant apoſtemata. Decoctæ autem univerſæ ſuccus, dentium motus ſtabilit, & dolores inhibet. Vinum cum ea fervefactum, oculorum etiam impetus. Folia ejus cum recentibus cupreſſi, contuſa, & impoſita: ipſa quoque toſta in argilla, ac trita cum adipe anſeris vulneribus medentur. Necnon ramentis corticis

recentes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

recentes podagras refrigerant, & ardores capitis, infantium maxime: & ignes ſacros deſtrigmentis, vel his impoſitis, vel ſeminibus. Succus ex ſtrigmentis illitus cum roſaceo & aceto, febrium ardores refrigerat. Aridæ cinis impoſitus mire combuſta ſanat. Chryſippus medicus damnabat eas in cibis: ſed omnium conſenſu ſtomacho utiliſſimæ judicantur, & interaneorum veſicarumque exhulcerationibus. Eſt & rapo vis medica: perniones fervens impoſitum ſanat: item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et jus fervens podagris etiam frigidis medetur: & crudum tuſum cum ſale, cuicunque vitio pedum. Semen illitum & potum in vino, contra ſerpentes & toxica ſalutare eſſe proditur: à multis vero antidoti vim habere in vino & oleo. Democritus in totum ea abdicavit in cibis, propter inflationes: Diocles magnis laudibus tulit, etiam Venerem ſtimulari ab eis profeſſus: Item Dionyſius: magisque, ſi eruca condirentur. [5] Cato quoque articulorum dolori cum adipe prodeſſe. Sylveſtre rapum in arvis maxime naſcitur, fruticoſum, ſemine candido, duplo majore, quam papaveris. Hoc ad lævigandam cutem in facie, totoque corpore, utuntur, miſta urina pari menſura. Erui, hordei, tritici, & lupini radix ad omnia inutilis.

CAP. IV. *De naporum differentiis, & rhaphano ſylveſtri, & de rhaphano ſativo, & paſtinaca.*

Naporum duas differentias & in medicina Græci ſervant: anguloſis foliorum caulibus florentis, quod bunion vocant, purgationibus fœminarum, & veſicæ & urinæ utile decoctum, potum ex aqua mulſa, vel ſucci drachma. Semen dyſentericis toſtum, tritumque in aqua calida, è cyathis quatuor:

ſed urinam inhibet, ſi non lini ſemen una bibatur. Alterum genus buniada appellant, & rhaphano & rapo ſimile: ſeminis præclari contra venena: ob id & in antidotis utuntur illo. Rhaphanum & ſylveſtrem eſſe diximus: laudatiſſimum in Arcadia, quanquam & alibi naſcitur, utilior urinę duntaxat ciendæ. Cætero bilem detrahunt præterea cortices in vino. Præter ea, quæ circa eos dicta ſunt, ſtomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant. Eſt & ſativi uſus in Italia, & armoraciam vocant. Et ſativi vero decocti mane poti ad ternos cyathos, comminuunt & ejiciunt calculos. Iidem in poſca decocti contra ſerpentium morſus illinuntur. Ad tuſſim etiam mane jejunis rhaphanus prodeſt cum melle: ſemen eorum toſtum ipſumque commanducatum, ad lagonoponon: aquam foliis ejus decoctis bibere, vel ſuccũ ipſius cyathis binis contra phthiriaſes: phlegmoni ipſos illinere tuſos, livori vero recenti corticem cum melle: veternoſis autem quam acerrimos mandere, ſemenque toſtum, dein contritum cum melle, ſuſpirioſis. Iidem & contra venena proſunt. Cætero & ſcorpionibus adverſatur: vel ipſo, vel ſemine infectis manibus impune tractabis: impoſitoque rhaphano ſcorpiones moriuntur. Salutares & contra fungorum aut hyoſcyami venena æque, ut Nicander tradit: & contra viſcum quoque dari Apollodori duo jubent; ſed [6] Citieus ſemen ex aqua tritum, Tarentinus ſuccum. Lienem item extenuant: jocineri proſunt, & lumborum doloribus. Hydropicis quoque ex aceto aut ſinapi ſumpti, & lethargicis. Praxagoras & ilioſis dandos cenſet, Pliſtonicus & cœliacis. Inteſtinorum hulcera ſanant: & purulenta præcordiorum, ſi cum melle edantur: quidam ad hæc coquere eos

luto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

luto illitos malunt: ſic & fœminas purgari. Ex aceto & melle ſumpti, inteſtinorum animalia detrahunt: item ad tertias decocto eorum poto cum vino, enterocelis proſunt, ſanguinem quoque inutilem ſic extrahunt. Medius ad hęc & ſanguinem excreantibus coctos dari jubet: & puerperis ad lactis copiam augendam. Hippocrates capitis mulierum defluvia fricari rhaphanis: & ſuper umbilicum imponi, contra tormenta vulvæ. Reducunt & cicatricem ad colorem. Semen quoque ex aqua impoſitum, ſiſtit hulcera quæ phagedænas vocant. Democritus Venerem hoc cibo ſtimulari putat: ob id fortaſſis voci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis duntaxat naſcuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Vbi vero acrior rhaphani medicina admota ſit, hyſſopum dari protinus imperant: hæc antipathia eſt. At aurium gravitati ſuccum rhaphani inſtillant. Nam vomituris ſummo cibo eſſe eos, utiliſſimum eſt. Paſtinacæ ſimile hibiſcum, quod molochen agriam vocant, & aliqui piſtolochiam, hulceribus cartilaginis & oſſibus fractis medetur. Folia ejus ex aqua pota alvum ſolvunt, ſerpentes abigunt: apum, veſparum, crabronum ictibus illita medentur. Radicem ejus ante Solis ortum erutam involvunt lana coloris, quem nativum vocant, præterea ovis quæ fœminam peperit, ſtrumisque vel ſuppuratis alligant. Quidam ad hunc uſum auro effodiendam cenſent, cavendumque ne terram attingat. Celſus & podagris quæ ſine tumore ſint, radicem ejus ex vino decoctam imponi jubet.

CAP. V. *De ſtaphylino ſive paſtinaca, & gingidio, & ſiſere, & ſeſeli, & inula, & de cæpe.*

Alterum genus eſt ſtaphylinos, quod paſtinacam erraticam vocant. Ejus ſemen contritum &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

in vino potum, tumentem alvum, & ſuffocationes mulierum doloresque lenit, in tantum ut vulvas corrigat, illitum quoque è paſſo ventri earum proſit: viris vero prodeſt, cum panis portione æqua tritum, ex vino potum contra ventris dolores. Pellit & urinam & phagedænas hulcerum ſiſtit recens cum melle impoſitum, vel aridum farina inſperſum. Radicem ejus Dieuches contra jocinoris ac lienis, ilium, lumborum, & renum vitia, ex aqua mulſa dari jubet. Cleophantus & dyſenteriis veteribus. Philiſtio in lacte coquit, & ad ſtranguriam dat radicis uncias quatuor: ex aqua hydropicis, ſimiliter & opiſthotonicis, & pleuriticis, & comitialibus. Habentes eam, feriri à ſerpentibus negantur: aut qui antè guſtaverint, non lædi: percuſſis imponitur cum axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorium ineſſe ſtaphylino dixit, fortaſſis quoniam Venerem ſtimulari hoc cibo certum eſt: ideo conceptus adjuvare aliqui prodiderunt. Ad reliqua & ſativa pollet: efficacior tamen ſylveſtris, magisq; in petroſis nata. Semen ſativæ quoq; contra ſcorpionum ictus, ex vino aut poſca, ſalutare eſt. Radice ejus circunſcalpti dentes, dolore liberantur. Syria in hortis operoſiſſima eſt, indeque proverbium Græcis: Multa Syrorum olera: Simillimam ſtaphylino herbam ſerit, quam alii gingidion vocant, tenuius tantum & amarius, ejuſdemque effectus. Eſtur coctum crudumque ſtomachi magna utilitate: ſiccat enim ex alto omnes ejus humores. Siſer erraticum ſativo ſimile eſt & effectu: ſtomachum excitat, faſtidium abſterget. Ex aceto laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere & mulſo, vel ex garo, urinam ciet, ut Ophion credit, & Venerem. In eadem ſententia eſt & Diocles. Præterea

cordi

cordi convenire convaleſcentium, aut poſt multas vomitiones eſſe perquam utile. Heraclides contra argentum vivum dedit, & Veneri ſubinde offenſanti, ægrisque ſe recolligentibus. Hiceſius ideo ſtomacho [7] utile videri dixit, quoniam nemo tres ſiſeres edendo continuaret: eſſe tamen utile convaleſcentibus ad vinum tranſeuntibus. Sativi privatim ſuccus cum lacte caprino potus ſiſtit alvum. Et quoniam plerosq; ſimilitudo nominum Græcorum confundit, contexemus & de ſili: ſed hoc eſt vulgaris notitiæ: optimum Maſſilienſe: lato enim grano & fulvo eſt: ſecundum Æthiopicum, nigrius: Creticum odoratiſſimum omnium. Radix jucundi odoris eſt. Semen ejus eſſe & vultures dicuntur. Prodeſt homini ad tuſſim veterem, rupta, convulſa, in vino albo potum. Item opiſthotonicis, & jocinorum vitiis, & torminibus, & ſtranguriæ, duarum aut trium [8] ligularum menſura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adjuvent etiam quadrupedum: hoc maxime paſci dicuntur cervæ parituræ. Illinitur & igni ſacro: multumque in ſummo cibo concoctionibus confert, vel folio vel ſemine. Quadrupedum quoque alvum ſiſtit, ſive tritum potui infuſum, ſive mandendo commanducatum è ſale: boum morbis tritum infunditur. Inula quoque à jejunis commanducata, dentes confirmat, ſi ut eruta eſt, terram non attingat: condita tuſſim emendat. Radicis verò decoctæ ſuccus tineas pellit: ſiccatæ autem in umbra farina tuſſi, & convulſis, & inflationibus, & arteriis medetur: venenatorum morſus abigit: folia ex vino lumborum dolori illinuntur. Cæpæ ſylveſtres non ſunt: ſativæ olfactu ipſo & delacrymatione caligini medentur, magis verò ſucci inunctione: ſomnum etiam facere tradun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tur, & hulcera oris ſanare, commanducatæ cum pane. Et canis morſus, virides ex aceto illitæ, aut ſiccæ cum melle & vino, ita ut poſt diem tertium ſolvantur. Sic & tritæ ſanant. Coctam in cinere & epiphoris multi impoſuere cum farina hordeacea, & genitalium hulceribus. Succo & cicatrices oculorum, & albugines, & argema inunxere: & ſerpentium morſus, & omnia hulcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum: & in iiſdem ſonitum ac gravitatem emendantes, cum adipe anſerino, aut cum melle ſtillavere: & ex aqua bibendum dedere repente obmuteſcentibus: in dolore quoque ad dentes colluendos inſtillavere, & plagis beſtiarum omnium, privatim ſcorpionum. Alopecias fricuere & pſoras tuſis cœpis. Coctas dyſentericis veſcendas dedêre, & contra lumborum dolores, purgamenta quoque earum cremata in cinerem illinentes ex aceto ſerpentium morſibus, ipſaſque multipedæ ex aceto. Reliqua inter medicos mira diverſitas: Proximi inutiles eſſe præcordiis & concoctioni, inflationemque & ſitim facere dixerunt: Aſclepiadis ſchola, ad colorem quoque validum profici hoc cibo: & ſi jejuni quotidie edant, firmitatem valetudinis cuſtodiri: ſtomacho utiles eſſe, ſpiritus agitatione: ventrem mollire, hæmorrhoidas pellere ſubditas pro balanis: ſuccum cum ſucco fœniculi contra incipientes ꝰ hydropiſes mire proficere. Item contra anginas, cum ruta & melle. Excitari eiſdem lethargicos. Varro, quæ ſale, & aceto piſta eſt areſactaque, vermiculis non infeſtari, autor eſt.

CAP. VI. *De porro ſectivo, & capitato, & de allio.*

Porrum ſectivum profluvia ſanguinis ſiſtit in naribus, contrito eo obturatis, vel gallæ miſto,

aut

aut mentæ: item ex abortu profluvia, poto ſucco cum lacte mulierum: tuſſi etiam veteri ac pectoris & pulmonis vitiis medetur. Illitis foliis ſanantur & ambuſta, & epinyctides: ita vocatur hulcus,
10 quæ & ſyce, in angulo oculi perpetuo humore manans. Quidam eodem nomine appellant puſtulas liventes, ac noctibus inquietantes. Et alia hulcera cum melle trito: vel beſtiarum morſus ex aceto: item ſerpentium. Aurium verò vitia cum felle caprino, vel pari menſura mulſi: ſtridores cum lacte mulieris: capitis dolores, ſi in nares fundatur; dormiturisve in aurem, duobus ſucci cochlearibus, uno mellis. Succus & ad ſerpentium ſcorpionumque ictus bibitur cum mero; & ad lumborum dolores cum vini hemina potus. Sanguinem verò excreantibus & phthiſicis, diſtillationibus longis, vel ſuccus, vel ex ipſo cibus prodeſt: item morbo regio, vel hydropicis. Et ad renum dolores, cum ptiſanæ ſucco acetabuli menſura: idem modus cum melle, vulvas purgat. Eſtur verò & contra fungorum venena: imponitur & vulneribus: Venerem ſtimulat: ſitim ſedat: ebrietates diſcutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur: inflationem quoque facere, quæ tamen ſtomacho non noceat, ventremque molliat. Voci ſplendorem affert. Capitato major eſt ad eadem effectus: ſanguinem rejicientibus ſuccus ejus cum gallæ aut thuris farina, vel acacia datur. Hippocrates & ſine alia miſtura dari jubet: vulvaſque contractas aperiri putat: fœcunditatem etiam fœminarum hoc cibo augeri. Contritum ex melle hulcera purgat. Tuſſim & diſtillationes thoracis, pulmonis & arteriæ vitia ſanat, datum in ſorbitione ptiſanæ vel crudum, præter capita, ſine pane, ita ut alternis diebus ſumatur: vel ſi purulenta

excreentur. Sic & voci vel Veneri, ſomnoque multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, alvum ſiſtunt, & fluxiones veteres. Cortex decoctus illitusque inficit canos. Allio magna vis, magnę utilitates contra aquarum & locorum mutationes: ſerpentes abigit, & ſcorpiones odore: atque, ut aliqui tradidere, & beſtiarum omnium ictibus medetur, potu vel cibo, vel illitu: privatim contra hæmorrhoidas prodeſt, cum vino redditum vomitu. Ac ne contra araneorum murium venenatum morſum valere miremur, aconitum, quod alio nomine pardalianches vocatur, debellat: item hyoſcyamum: canum morſus, in quæ vulnera cum melle imponitur. Ad ſerpentium quidem ictus potum cum reſtibus ſuis, efficaciſſime ex oleo illinitur: attritisque corporum partibus, vel ſi in veſicas intumuerint. Quin & ſuffitu eo, ſecundas partus evocari exiſtimavit Hippocrates: cinere eorum cum oleo, capitis hulcera manantia ſanitati reſtituens. Suſpirioſis coctum, aliqui crudum id dedêre. Diocles hydropicis cum centaurio, aut in fico duplici ad evacuandam alvum: quod efficacius præſtat viride cum coriandro in mero potum. Suſpirioſis aliqui & tritum in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbum regium vino miſcuit: & contra ileum in oleo & pulte, ſic illinens ſtrumis quoque. Antiqui & inſanientibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi, & gargarizare prodeſt. Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit, vel ſi decocti aqua colluantur, addaturque ipſum in cava dentium. Auribus etiam inſtillatur ſuccus cum adipe anſerino: phthiriaſes & prurigines potum, tuſum item cum aceto & nitro compeſcit: diſtillationes cum lacte

coctum,

coctum, vel tritum permiſtumve caſeo molli: quo genere & raucitatem extenuat: Vel phthiſin, in fabæ ſorbitione. In totum autem coctum utilius eſt crudo, elixumque toſto: ſic & voci confert. Tineas & reliqua animalia interaneorum pellit, in aceto mulſo coctum. Teneſmo in pulte medetur. Temporum doloribus illitum elixum, & puſtulis coctum cum melle, deinde tritum: Tuſſi cum adipe vetuſto decoctum, vel cum lacte: Aut ſi ſanguis etiam excreetur, vel purulenta, ſub pruna coctum, & cum mellis pari modo ſumptum: Convulſis ruptis cum ſale & oleo. Nam cum adipe tumores ſuſpectos ſanat. Extrahit fiſtulis vitia cum ſulphure & reſina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exhulcerat, ſanatque cum origano, vel cinis ejus ex oleo & garo illitus. Sic & ſacros ignes. Suggillata aut liventia ad colorem reducit, combuſtum ex melle. Credunt & comitialem morbum ſanare, ſi quis eo in cibo utatur ac potione. Quartanas quoque excutere potum caput unum cum laſerpitii obolo in vino auſtero. Tuſſim & alio modo ac pectorum ſuppurationes quantaſlibet ſanat, fractæ incoctum fabæ, atque ita in cibo ſumptum, donec ſanitatem reſtituat. Facit & ſomnos, atque in totum rubicundiora corpora. Venerem quoq; ſtimulat cum coriandro viridi tritum, potumque è mero. Vitia ejus ſunt, quod oculos hebetat, inflationes facit, ſtomachum lædit copioſius ſumptum, ſitim gignit. Cætero contra pituitam, & gallinis & gallinaceis prodeſt miſtũ farre in cibo. Iumenta urinam reddere, atq; non torqueri tradunt, ſi trito natura tangatur.

CAP. VII. *De lactuca ſylvatica, ſive caprina, & eſopo, & iſati, & lactuca ſativa.*

Lactucæ ſponte naſcentis primum eſt genus ejus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quam [11] caprinam vocant, qua piſces in mare dejecta protinus necantur, qui ſunt in proximo. Hujus lac ſpiſſatum, mox in aceto pondere obolorum duûm, adjecto aquæ uno cyatho, hydropicis datur. Caule & foliis contuſis, aſperſo ſale, nervi inciſi ſanantur: eadem trita ex aceto, colluta matutinis bis menſe, dentium dolorem prohibet. Alterum eſt genus, quod Græci ſopon vocant: hujus folia trita, & cum polenta illita, hulceribus medentur: hæc in arvis naſcitur. Tertium genus eſt in ſylvis naſcens, iſatin vocant: hujus folia trita cum polenta, vulneribus proſunt. Quarto infectores lanarum utuntur, [12] quod glaſtum vocant: ſimile erat lapatho ſylveſtri foliis, niſi quod plura habet & nigriora. Sanguinem ſiſtit: Phagedænas & putreſcentia hulcera, & quæ ſerpunt, ſanat: item tumores ante ſuppurationem: contra ignem ſacrum radice vel foliis prodeſt, vel ad lienes. Hæc propria ſingulis. Communia autem ſponte naſcentibus, candor, caulis interdum cubitali longitudine, & [13] ipſo, & foliis ſcabritia. Ex his rotunda folia & brevia habentem ſunt qui hieraciam vocent: quoniam accipitres ſcalpendo eam ſuccoq; oculos ungendo, obſcuritatem, cum ſenſere, diſcutiant. Succus omnibus candidus, viribus quoque papaveri ſimilis, carpitur per meſſes inciſo caule: conditur in fictili novo, ad multa præclarus: ſanat omnia oculorum vitia cum lacte mulierum: arcet nubeculas, cicatrices aduſtionesque omnes, præcipuè caligines: imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras: idem ſuccus alvum purgat, in poſca potus ad duos obolos: ſerpentium ictibus medetur in vino potus. Et folia toſta, thyrſique triti ex aceto bibuntur: vulneri illinuntur maxime contra ſcorpionum ictus:
verum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

verum contra phalangia, commiſto vino, ex aceto: aliis quoque venenis reſiſtunt, exceptis quæ ſtrangulando necant, aut iis quæ veſicæ nocent: item pſimmythio excepto. Imponuntur & ventri ex melle atque aceto, ad detrahenda vitia alvi. Vrinæ difficultates, ſuccus emendat. Cratevas eum & hydropicis obolis duobus in aceto & cyatho vini dari jubet. Quidam & è ſativis colligunt ſuccum minus efficacem. Peculiares earum vires partim jam dictæ ſunt, ſomnum faciendi, Veneremque inhibendi, æſtum refrigerandi, ſtomachum purgandi, ſanguinem augendi: non paucæ reſtant: quoniam & inflationes diſcutiunt, ructusque lenes faciunt, concoctiones adjuvant, cruditatem ipſæ nequaquam faciunt: nec ulla res in cibis aviditatem incitat inhibetq; eadem: in cauſa alterutraque modus eſt. Sic & alvum copioſiores ſolvunt, modicæ ſiſtunt. Lentitiam pituitæ digerunt, atque ut aliqui tradiderunt, [14] ſenſus purgant. Stomachi diſſoluti utiliſſime adjuvantur: in eo uſu, & oxypori obolis, aſperitatem addito dulci ad intinctum aceti temperantes, ſi craſſior pituita ſit, ſcillite aut vino abſinthite, ſi & tuſſis ſentiatur, hyſſopite admiſto. Dantur cœliacis cum intubo erratico, & ad duritiam præcordiorum. Dantur & melancholicis candidæ copioſiores, & ad veſicæ vitia. Praxagoras & dyſentericis dedit. Ambuſtis quoque proſunt recentibus, priuſquam puſtulæ fiant, cum ſale illitæ. Hulcera etiam, quæ ſerpunt, coercent, initio cum aphronitro, mox in vino. Tritæ igni ſacro illinuntur. Convulſa & luxata caulibus tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum, ex vino & polenta. In cholera quoque coctas patinis dederunt: ad quod utiliſſimæ quam maximi caulis & amaræ:

quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quidam lacte infundunt: Defervefacti hi caules & ſtomacho utiliſſimi traduntur, ſicut ſomno ſativa maxime lactuca, & amara lactensque, quam meconidem vocavimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muliebri lacte utiliſſimum eſſe præcipitur, dum tempeſtive capiti inunguntur: Oculorum quoque vitiis, quæ frigore in iis facta ſunt. Miras & alias invenio laudes: Thoracis, etiam vitiis prodeſſe, non ſecus quam abrotonum, cum melle Attico. Purgari & fœminas hoc cibo. Semen ſativarum contra ſcorpiones, dari: ſemine trito ex vino poto & libidinum imaginationes in ſomno compeſci. Tentantes aquas non nocere lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

CAP. VIII. *De generibus betæ, & intubis, & cichorio, & ſeri, genera duo.*

Nec beta ſine remedio eſt utraque: ſive candidæ, ſive nigræ, radix recens, & madefacta, ſuſpenſa funiculo, contra ſerpentium morſus efficax eſſe dicitur. Candida beta cocta, & cum allio crudo ſumpta, contra tineas: nigræ radices ita in aqua coctæ, porriginem tollunt: atque in totum efficacior eſſe traditur nigra. Succus ejus capitis dolores veteres & vertigines, item ſonitum aurium ſedat, infuſus iis: ciet urinam. Medetur dyſentericis injecta, & morbo regio: dolores quoque dentium ſedat illitus ſuccus: & contra ſerpentium ictus valet, ſed hujus radici duntaxat expreſſus. Ipſa verò decocta, pernionibus occurrit. Albæ ſuccus epiphoras ſedat, fronte illita: aluminis pauco admiſto, ignem ſacrum: ſine oleo trita licet, aduſtis medetur. Et contra eruptiones papularum, coctaque eadem contra hulcera quæ ſerpunt, illinitur: & alopeciis cruda, & hulceribus quæ in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

capite manant. Succus ejus cum melle naribus inditus caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, ut ventrem molliat. Validius cocta fluxiones ſtomachi ſiſtit & ventris. Eſt & beta ſylveſtris quam limonion vocant, alii neuroides, multum minoribus tenuioribusq; ac denſioribus foliis, undecim ſæpe caulium. Hujus folia ambuſtis utilia; [15] guttantia aſtringunt. Semen acetabuli menſura dyſentericis prodeſt. Aqua & è radice cocta maculas veſtium elui dicunt, item membranarum. Intubi quoq; non extra remedia ſunt: ſuccus eorum cum roſaceo & aceto capitis dolores lenit: idem cum vino potus, jocinoribus & veſicæ, & epiphoris imponitur. Erraticum apud nos quidam [16] ambugiam appellavere. In Ægypto cichorium vocant, quod ſylveſtre ſit: ſativum autem ſerin, quod eſt minus & venoſius. Cichorium refrigerat: in cibo ſumptum & illitum collectiones, ſuccusque decocti ventrem ſolvit. Iocinori & renibus, & ſtomacho prodeſt: item ſi in aceto decoquatur, urinæ tormina diſcutit: item morbum regium è mulſo, ſi ſine febre ſit: Veſicam adjuvat. Mulierum quidem purgationibus decoctum in aqua adeò prodeſt, ut emortuos partus trahat. Adjiciunt Magi, ſucco totius cum oleo perunctos favorabiliores fieri, &, quæ velint, facilius impetrare. Quod quidem propter ſingularem ſalubritatem aliqui creſton appellant, alii pancration. Et ſylveſtre genus, alii hedypnoida vocant, latioris folii. Stomachum diſſolutum aſtringit cocta: crudaque ſiſtit alvum: & dyſentericis prodeſt, magis cum lente. Rupta & convulſa utroque genere juvantur: item quibus genitura valetudinis morbo effluat. Seris & ipſa lactucæ ſimillima, duorum gene-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rum eſt: ſylveſtris melior: nigra iſta, & æſtiva: deterior hyberna, & candidior: utraque tamen ſtomacho utiliſſima, præcipuè quem humor vexat: cum aceto in cibo refrigerant vel illitæ: diſcutiuntque & alios, quam ſtomachi. Cum polenta ſylveſtrium radices ſtomachi cauſa ſorbentur: & cardiacis illinuntur ſuper ſiniſtram mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis utiles, & ſanguinem rejicientibus: item quibus genitura fluit, alterno dierum potu. Petronius Diodotus, qui antilegomena ſcripſit, in totum damnavit ſerin multis modis arguens: ſed aliorum omnium opinio reſiſtit.

CAP. IX. *De braßica, & lapſana, & de braßica marina, & ſcilla, & de bulbis, & bulbine.*

Braſſicæ laudes longum eſt exequi, cum & Chryſippus medicus privatim volumen ei dicaverit per ſingula membra hominis digeſtum, & Dieuches: ante omnes autem Pythagoras & Cato non parcius celebrarint. Cujus ſententiam vel eo diligentius perſequi par eſt, ut noſcatur qua medicina uſus ſit annis D C. Roman. populus. In tres ſpecies diviſere eam Græci antiquiſſimi: Criſpam, quam [17] ſelinada vocaverunt, à ſimilitudine apii foliorum, ſtomacho utilem, alvum modice mollientem. Alteram leam, latis foliis è caule exeuntibus: unde caulodem quidam vocavere, nullius in medicina momenti. Tertia eſt propriè appellata crambe, tenuioribus foliis, & ſimplicibus denſiſſimisque, amarior, ſed efficaciſſima. Cato criſpam maxime probat, deìn lævem grandibus foliis, caule magno. Prodeſſe tradit capitis doloribus, oculorum caligini ſcintillationibusque, lieni, ſtomacho, præcordiis, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, laſeris radicula,

ſum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſumptam acetabulis duobus matutino: tantamque eſſe vim, ut qui terat hæc, validiorem fieri ſe ſentiat. Ergo vel cum his tritam, ſorbendam, vel ex hoc intinctu ſumendam. Podagræ autem, morbìsque articulariis illini cum rutæ, coriandri, & ſalis mica, hordei farina. Aqua quoque ejus decocta, nervos articulosque mire juvari: ſi foveantur vulnera, & recentia & vetera, etiam carcinomata, quę nullis aliis medicamentis ſanari poſſint. Foveri prius aqua calida jubet, ac bis die tritam imponi. Sic etiam fiſtulas eluxatas, & tumores evocari, quæque diſcuti opus ſit. Inſomnia etiam, vigiliasq; tollere decoctam, ſi jejuni edant quamplurimam ex oleo & ſale: tormina, ſi decocta iterum decoquatur, addito oleo, ſale, cumino, polenta: ſi ita ſumatur ſine pane, magis profuturam. Inter reliqua bilem detrahit per vinum nigrum pota. Quin & urinam ejus qui braſſicam eſitaverit, aſſervari, calefactamque nervis remedio eſſe. Verba ipſius ſubjiciam, ad exprimendam ſententiam: Pueros puſillos ſi laves ea urina, nunquam debiles fieri. Auribus quoque ex vino ſuccum braſſicæ tepidũ inſtillari ſuadet. Idque etiam tarditati audientium prodeſſe aſſeverat. Et impetigines eadem ſanari ſine hulcere. Græcorum quoque opiniones jam & Catonis cauſa poni convenit, in iis duntaxat, quæ ille prætermiſerit. Biles detrahere non percoctam putant: item alvum ſolvere, eandemque bis coctam ſiſtere. Vino adverſari, ut inimicam vitibus. Antecedente in cibis caveri ebrietatem: poſtea ſumpta crapulam diſcuti. Hunc cibum & oculorum claritati conferre multum: ſuccum verò crudæ vel [18] angulis tantum tactis cum Attico melle, plurimum. Facillime concoqui, ciboque eo ſenſus purgari. Eraſiſtrati ſchola

clamat,

clamat, nihil eſſe utilius ſtomacho nervisq; , ideo & paralyticis & tremulis dari jubet, & ſanguinem excreantibus. Hippocrates cœliacis & dyſentericis bis coctam cum ſale: item ad teneſmon & renum cauſa; lactis quoque ubertatem puerperis hoc cibo fieri judicans, & purgationem fœminis. Crudus quidem caulis ſi mandatur, partus quoque emortuos pellit. Apollodorus adverſus fungorum venena ſemen aut ſuccum bibendum cenſet. Philiſtion opiſthotonicis ſuccum ex lacte caprino cũ ſale & melle. Invenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctæque jus bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito ſale: item ſpleneticis in vino albo per dies XL. Ictericis, necnon & phreneticis radicis crudæ ſuccum gargarizandum bibendumque demonſtrat. Contra verò ſingultus cum coriandro & anetho, & melle ac pipere, ex aceto. Illitam quoque prodeſſe inflationibus ſtomachi. Item ſerpentium ictibus, & ſordidis hulceribus, ac vetuſtis, vel ipſam aquam cum hordeacea farina: ſuccum ex aceto, vel cum fœno Græco: ſic aliqui & articulis, podagriſque imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud ſerpit in corpore, impoſita levat: item repentinas caligines: has & ſi manditur ex aceto. Suggillata verò & alios livores [19] pura illita. Lepras, & pſoras cum alumine rotundo ex aceto: ſic & fluentes capillos retinet. Epicharmus teſtium & genitalium malis hanc utiliſſime imponi aſſerit: efficacius eandem cum faba trita: item convulſis cum ruta. Contra ardorem febrium & ſtomachi vitia cum rutæ ſemine: & ad ſecundas. Et muris aranei morſus, foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Ex omnibus braſſicæ generibus ſuaviſſima eſt cyma, etſi inutilis habetur, difficilis in coquen-

coquendo, & renibus contraria. Illud quoque non eſt omittendum, aquam decoctæ ad tot uſus laudatam fœtere humi effuſam. Stirpium braſſicæ aridorum cinis, inter cauſtica intelligitur. Ad coxendicum dolores cum adipe pervetuſto. at cum laſere & aceto in vicem pſilothri evulſis illitus pilis naſci alios prohibet. Bibitur & cum oleo ſubfervefactus, vel per ſe elixus ad convulſa & rupta intus, lapſumque ex alto. Nulla ergo ſunt crimina braſſicæ? imo verò apud eoſdem, animæ gravitatem facere, dentibus & gingivis nocere: & in Ægypto propter amaritudinem non eſtur. Sylveſtris, ſive erraticæ, immenſo plus effectus laudat Cato, adeo ut aridæ quoque farinam in olfactorio collectam, vel odore tantum naribus rapto, vitia earum graveolentiamque ſanare affirmet. Hanc alii petræam vocant, inimiciſſimam vino, quam præcipue vitis fugiat: aut ſi non poſſit fugere, moriatur. Folia habet bina, parva, rotunda, lævia, plantis oleris ſimilior, candidior ſativa & hirſutior. Hanc inflationibus mederi, melancholicis quoque ac vulneribus recentibus, cum melle, ita ne ſolvantur ante diem ſeptimum: ſtrumis, fiſtulis, in aqua contritam, Chryſippus autor eſt. Et alii verò compeſcere mala corporis quæ ſerpant: nomas vocant: item excreſcentia abſumere: cicatrices ad planum redigere. Oris hulcera & tonſillas manducatam & coctam ſucco gargarizato cum melle tollere: item pſoras & lepras veteres, ipſius tribus partibus cum duabus aluminis in aceto acri illitis. Epicharmus ſatis eſſe eam contra canis rabioſi morſum imponi: melius, ſi cum laſere, & aceto acri. Necari quoque canes ea, ſi detur, ex carne. Semen ejus toſtum auxiliatur contra ſerpentes, fungorumque venena, tauri ſanguinem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nem. Folia cocta ſpleneticis in cibo data, & cruda illita cum ſulphure & nitro proſunt: Item mammarum duritiæ. Radicum cinis uvæ in faucibus tumenti tactu medetur: & parotidas cum melle illitus reprimit: ſerpentium morſus ſanat. Virium braſſicæ unum & magnum argumentum addemus & mirabile: Cruſtæ ſi occupent intus vaſa omnia in quibus aquæ fervent, in tantum, ut non ſit eas avellere, ſi braſſica in iis decoquatur abſcedunt. Inter ſylveſtres braſſicas & lapſana eſt, pedalis altitudinis, hirſutis foliis, napi ſimillimis, niſi candidior eſſet flore. Coquitur in cibo: alvum leniter emollit. Marina braſſica vehementiſſime ex omnibus alvum ciet: coquitur propter acrimoniam cum pingui carne. ſtomacho inimiciſſima. Scillarum in medicina alba eſt quæ maſculus, fœmina nigra: quæ candidiſſima fuerit, utiliſſima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquum è vivo eſt, conſectum ſuſpenditur lino modicis intervallis: poſtea arida fruſta in cadum aceti quam aſperrimi pendentia immerguntur, ita ne ulla parte vas contingant. (Hoc fit ante ſolſtitium diebus XLVIII.) Gypſo deinde oblitus cadus ponitur ſub tegulis, totius diei Solem accipientibus: poſt eum numerum dierum tollitur vas, ſcilla eximitur, acetum transfunditur: hoc clariorem oculorum aciem facit: Salutare eſt ſtomachi laterumque doloribus, parum ſumptum binis diebus: ſed tanta vis eſt, ut avidius hauſtum tinctæ animæ momento aliquo ſpeciem præbeat. Prodeſt & gingivis & dentibus, vel per ſe commanducata. Tineas & reliqua ventris animalia pellit ex aceto & melle ſumpta. Linguæ quoque recens ſubjecta præſtat, ne hydropici ſitim ſentiant. Coquitur plurimis modis: in olla, quæ con-

jiciatur

jiciatur in clibanum aut furnum, vel adipe aut luto illita, aut fruſtatim in patinis. Et cruda ſiccatur, deinde conciditur, coquiturque in aceto, tum ſerpentium ictibus imponitur. Toſta quoque purgatur, & medium ejus iterum in aqua coquitur: uſus ſic coctæ ad hydropicos. Ad urinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potæ. Item ad ſpleneticos & ſtomachicos, ſi non ſentiant hulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regios morbos, tuſſim veterem cum ſuſpirio. Diſcutit & foliis, ſtrumas, quadrinis diebus ſoluta. Furfures capitis, & hulcera manantia illita [20] ex eo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maxime uti coctionem facias: ſic & interiora purgat. Rimas pedum ſanat in oleo cocta, & miſta reſinæ. Semen ejus lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras ſcillam in limine quoque januæ ſuſpenſam malorum medicamentorum introitum pellere tradit. Cæterum bulbi ex aceto & ſulphure vulneribus in facie medentur. Per ſe verò triti nervorum contractioni, & ex vino porrigini: cum melle canum morſibus: Eraſiſtrato placet cum pice. Sanguinem idem eos ſiſtere tradit illitos cum melle: alii ſi è naribus fluat, coriandrum & farinam adjiciunt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat, & erumpentia in capite cum vino auſtero aut ovo: Et bulbos epiphoris idem illinit, & ſic lippitudini medetur. Æque vitia quæ ſunt in facie, eorum rubentes maxime, in ſole illiti, cum melle & nitro emendant: lentiginem cum vino, aut cucumi cocto. Vulneribus quoque mire proſunt per ſe, aut (ut Damion) ex mulſo, ſi quinto die ſolvantur. Iiſdem & auriculas fractas curat, & teſtium pituitas. In articulorum doloribus miſcent farinam. In vino cocti,

illiti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

illiti ventri, duritiem præcordiorum emolliunt. Dyſentericis in vino ex aqua cæleſti temperato dantur. Ad convulſa intus, cum ſilphio pilulis fabæ magnitudine. Ad ſudorem tuſi illinuntur. Nervis utiles: ideo & paralyticis dantur. Luxata in pedibus, qui ſunt rufi ex his, citiſſime ſanant cum melle & ſale. Venerem maxime Megarici ſtimulant. Hortenſii partum cum ſapa aut paſſo ſumpti: Sylveſtres interaneorum plagas & vitia cum ſilphio pilulis devoratis ſedant. Et ſativorum ſemen contra phalangia bibitur in vino: ipſi ex aceto illinuntur contra ſerpentium ictus. Semen antiqui bibendum inſanientibus dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas varietatesque igne factas emendat. Diocles oculos hebetari ab iis putat. Elixos aſſis minus utiles eſſe adjicit, & difficile concoqui ex vi uniuscujusque naturæ. Bulbinem Græci vocant herbam porraceis foliis, rubicundo bulbo: hæc traditur vulneribus mirè utilis, duntaxat recentibus. Bulbus, quem vomitorium vocant ab effectu, folia habet nigra, cæteris longiora.

CAP. X. *De aſparagis & corruda, & Lybico, & orminio.*

Vtiliſſimus ſtomacho cibus aſparagi, ut traditur: cumino quidem addito inflationes ſtomachi colique diſcutiunt: iidem oculis claritatem aſferunt: ventrem leniter molliunt: pectoris & ſpinæ doloribus inteſtinorumque vitiis proſunt, vino cum coquuntur addito: ad lumborum & renum dolores, ſemen trium obolorum pondere, pari cumini, bibitur: Venerem ſtimulant: urinam cient utiliſſime, præterquam quod veſicam exulcerant. Radix quoque, plurimorum prædicatione, trita & ex vino albo pota, calculos exturbat.

lum-

lumborum & renum dolores ſedat. Quidam & ad vulvæ dolorem radicem cum vino dulci propinant: eadem in aceto decocta contra elephantiaſin proficit. Aſparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant. Sylveſtrem aſparagum aliqui corrudam, aliqui Libycum vocant, Attici orminium: hujus ad ſupra dicta omnia efficacior vis, & candidiori major. Regium morbum extenuat: Veneris cauſa aquam eorum decoctam bibi jubent ad heminam: ad idem & ſemen valet cum anetho, ternis utrunque obolis. Datur & ad ſerpentium ictus ſuccus decoctus: radix miſcetur radici marathri inter efficaciſſima auxilia. Si ſanguis per urinam reddatur, ſemen aſparagi, & apii, & cumini ternis obolis, in vini cyathis duobus, quinis diebus Chryſippus dari jubet. Sic & hydropicis contrarium eſſe, quamvis urinam moveat, docet: item Veneri: veſicæ quoque, niſi decoctum: quæ aqua ſi canibus detur, occidi eos. In vino decoctæ radicis ſuccum, ſi ore contineatur, dentibus mederi.

CAP. XI. *De apio, & apiaſtro, & heleoſelino, & oreoſelino.*

Apio gratia vulgo eſt: namque rami largis portionibus per jura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Præterea oculis illitum cum melle, ita ut ſubinde foveantur ferventi ſucco decocti, aliiſque membrorum epiphoris, per ſe tritum, aut cum pane, vel polenta impoſitum, mire auxiliatur. Piſces quoque ſi ægrotent in piſcinis, apio viridi recreantur. Verum apud eruditos non aliud erutum terrâ in majore ſententiarum varietate eſt. Diſtinguitur ſexu: Chryſippus fœminam eſſe dicit criſpioribus foliis & duris, craſſo caule, ſapore acri & fervido: Dionyſius nigrio-

nigriorem, brevioris radicis, vermiculos gignentem. Ambo neutrum ad cibos admittendum, imò omnino nefas: nam id defunctorum epulis feralibus dicatum eſſe, viſus quoq; claritati inimicum: caule fœminæ vermiculos gigni: ideoque eos qui ederint ſterileſcere, mares fœminasque. In puerperis verò ab eo cibo comitiales fieri qui ubera hauriunt: innocentiorem tamen eſſe marem; eaque cauſa eſt, ne inter nefaſtos frutices damnetur. Mammarum duritiam impoſitis foliis emollit: ſuaviores aquas potui incoctum præſtat: ſucco maxime radicis, cum vino, lumborum dolores mitigat: eodem jure inſtillato gravitatem aurium. Semine urinam ciet, menſtrua ac ſecundos partus. Et ſi foveantur ſemine decocto ſuggillata, reddit colori. Cum ovi albo illitum, aut ex aqua coctum potumque renibus medetur: in frigida tritum oris hulceribus. Semen cum vino, vel radix cum veteri vino veſicæ calculos frangunt: ſemen datur & arquatis ex vino albo. Apiaſtrum Hyginus quidem meliſſophyllon appellat: ſed in confeſſa damnatione eſt venenatum in Sardinia: (contexenda enim ſunt omnia, ex eodem nomine apud Græcos pendentia) Oluſatrum quod Hipposelinum vocant, adverſatur ſcorpionibus: poto ſemine torminibus interaneis medetur: itemque difficultatibus urinę ſemen ejus decoctum ex mulſo potum. Radix ejus in vino decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabioſi morſibus potum & illitum medetur. Succus ejus algentes calefacit potus. Quartum genus ex eodem faciunt aliqui oreoſelinon, palmum alto frutice ac recto, ſemine cumino ſimile, urinæ & menſtruis efficax. Heleoſelino vis privata contra araneos: ſed & oreoſelino fœminæ purgantur è vino.

CAP. XII.

CAP. XII. *De petroſelino & ocimo.*

Alio genere petroſelinon quidam appellant in ſaxis natum, præcipuum ad vomicas, cochlearibus binis [21] ſucci additis in cyathum marrubii ſucci, atque ita aquæ calidæ tribus cyathis. Addidere quidam buſelinon, differens brevitate caulis à ſativo & radicis colore ruffo, ejuſdem effectus: prævalere contra ſerpentes potu & linitu. Ocimum quoque Chryſippus graviter increpuit, inutile ſtomacho, urinæ, oculorum quoque claritati: præterea inſaniam facere & lethargos & jocinoris vitia: ideoque capras id aſpernari: hominibus quoque fugiendum cenſet. Addunt quidam, tritum ſi operiatur lapide, ſcorpionem gignere: commanducatum & in ſole poſitum, vermes afferre: Afri verò, ſi eo die feriatur quiſpiam à ſcorpione, quo ederit ocimum, ſervari non poſſe. Quinimo tradunt aliqui manipulo ocimi cum cancris decem marinis vel fluviatilibus trito, convenire ad id ſcorpiones à proximo omnes. Diodorus in empiricis, etiam pediculos facere ocimi cibum. Secuta ætas acriter defendit: nam id eſſe capras: nec cuiquam mentem motam: & ſcorpionum terreſtrium ictibus, marinorumque venenis mederi ex vino, addito aceti exiguo. Vſu quoque compertum deficientibus, ex aceto odoratu ſalutare eſſe: item lethargicis & inflammatis refrigerationi. Illitum capitis doloribus cum roſaceo, aut myrteo, aut aceto: item oculorum epiphoris impoſitum ex vino. Stomacho quoque utile, inflationes & ructum ex aceto diſſolvere ſumptum: alvum ſiſtere impoſitum, urinam ciere: ſic & morbo regio & hydropicis prodeſſe. Choleras eo & diſtillationes ſtomachi inhiberi: ergo etiam cœliacis Philiſtio dedit: & coctum

dyſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dyſentericis, & colicis Pliſtonicus. Aliqui & in teneſmo & ſanguinem excreantibus in viño, duritia quoque præcordiorum. Illinitur mammis, extinguitque lactis proventum. Auribus utiliſſimum infantium, præcipuè cum adipe anſerino. Semen tritum & hauſtum naribus, ſternutamenta movet, & diſtillationes quoque capiti illitum. Vulvas purgat in cibo ex aceto. Verrucas miſto, atramento ſutorio tollit. Venerem ſtimulat: ideo etiam equis aſinisq; admiſſuræ tempore ingeritur.

CAP. XIII. *De ſylveſtri ocimo, & eruca, & naſturtio, & ruta.*

Sylveſtri ocimo vis efficacior ad eadem omnia, peculiaris ad vitia, quæ vomitionibus crebris contrahuntur: Vomicisque vulvæ, contraque beſtiarum morſus radix in vino eſt efficaciſſima. Erucæ ſemen ſcorpionum venenis & muris aranei medetur: beſtiolas omnes innaſcentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum: lentigines ex aceto: cicatrices nigras reducit ad candorem cum felle bubulo. Ajunt verbera ſubituris potum ex vino, duritiam quandam contra ſenſum inducere. In condiendis obſoniis tanta eſt ſuavitas, ut Græci euzomon appellaverint. Putant ſubtrita eruca ſi foveantur oculi, claritatem reſtitui: tuſſim infantium ſedari. Radix ejus in aqua decocta fracta oſſa extrahit. Nam de Venere ſtimulanda diximus: tria folia ſylveſtris erucæ ſiniſtra manu decerpta, & trita in aqua mulſa ſi bibantur. E contrario naſturtium Venerem inhibet, animum exacuit: ut diximus, duo ejus genera. Alvum purgat, detrahit bilem potum in aqua x. pondere: cum lomento ſtrumis illitum opertumque braſſica, præclare medetur. Alterum eſt nigrius, quod capitis vitia purgat: viſum compurgat: commotas

mentes

mentes ſedat ex aceto ſumptum: lienem ex vino potum, vel cum fico: tuſſim ex melle, ſi quotidie jejuni ſumant. Semen ex vino omnia inteſtinorum animalia pellit, efficacius addito mentaſtro: prodeſt & contra ſuſpiria & tuſſim cum origano & vino dulci: Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos diſcutit cum pice, extrahitque corpori aculeos: & maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adjicitur ovorum album: & lienibus illinitur ex aceto: infantibus verò è melle utiliſſime. Sextius adjicit, uſtum ſerpentes fugare, ſcorpionibus reſiſtere: capitis dolores contrito & alopecias emendari addito ſinapi, gravitatem aurium trito, impoſito auribus cum fico: dentium dolores infuſo in aures ſucco: porriginem & hulcera capitis cum adipe anſerino: furunculos concoquit cum fermento: carbunculos ad ſuppurationem perducit, & rumpit: phagedænas hulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur: item licheni: item unguibus ſcabris: quippe natura ejus cauſtica eſt. Optimum autem Babylonium. Sylveſtri verò ad omnia ea effectus major. In præcipuis autem medicaminibus Ruta eſt: latiora ſativæ folia, rami fruticoſiores: ſylveſtris horrida ad effectum eſt, & ad omnia acrior. Succus exprimitur, tuſa & aſperſa modice aqua, & in pyxide Cypria aſſervatur: hic copioſior datus veneni noxam obtinet, in Macedonia maxime juxta flumē Aliacmonem. Mirumque, cicutæ ſucco extinguitur: adeò etiam venenorum venena ſunt, quando cicutæ ſuccus prodeſt manibus colligentium rutam. Cætero inter prima miſcetur antidotis, præcipueque Galatica. Quæcunque autem ruta & per ſe antidoto valet, foliis tritis, & ex vino ſumptis: contra aco-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nitum maxime & viſcum: item fungos, ſive in potu detur, ſive in cibo. Simili modo contra ſerpentium ictus, utpote cum muſtelæ dimicaturæ cum his, rutam prius edendo ſe muniant. Valent & contra ſcorpionum ictus, & araneorum, apum, crabronum, veſparum aculeos, & cantharidas, ac ſalamandras, canisve rabioſi morſus: acetabuli menſura ſuccus è vino bibitur, & folia trita vel commanducata imponuntur cum melle & ſale, vel cum aceto & pice decocta. Succo verò perunctos aut eam habentes, negant feriri ab his maleficiis: ſerpentesque, ſi uratur ruta, nidorem fugere. Efficaciſſima tamen eſt ſylveſtris radix cum vino ſumpta: eandem adjiciunt efficaciorem eſſe ſub dio potam. Pythagoras & in hac marem minoribus hurbaceique coloris foliis à fœmina diſcrevit: eam lætioribus foliis & colore. Idem oculis noxiam putavit falſo, quoniam ſcalptores & pictores hoc cibo utuntur oculorum cauſa. Cum pane quoque vel naſturtio ſativæ atque ſylveſtris propter viſum. Vt ajunt, multi ſucco ejus cum melle Attico inuncti diſcuſſerunt caligines, vel cum lacte mulieris puerum enixæ, vel puro ſucco angulis oculorum tactis. Epiphoras cum polenta impoſito. Lenit autem capitis dolores pota cum vino, aut cum aceto & roſaceo illita: ſi verò ſit cephalea, cum farina hordeacea, & aceto. Eadem cruditates diſcutit, mox inflationes, & dolores ſtomachi veteres. Vulvas aperit, corrigitque converſas illita in melle toto ventre & pectore. Hydropicis cum ficu, & decocta ad dimidias partes, potaque ex vino. Sic bibitur & ad pectoris dolores, laterumque & lumborum, tuſſes, ſuſpiria: pulmonum, jocinerum, renum vitia, horrores frigidos. Ad crapulæ gravedines, decoquuntur

folia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

folia poturis: & in cibo vel cruda, vel decocta conditave prodeſt: item torminibus in hyſſopo decocta, & cum vino: ſic & ſanguinem ſiſtit interiorem, & narium, indita; ſic & collutis dentibus prodeſt. Auribus quoque in dolore ſuccus infunditur, cuſtodito, ut diximus, modo. E ſylveſtri verò contra tarditatem & ſonitum cum roſaceo, vel cum laureo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ inſtillatur in tempora & cerebrum: adjecerunt aliqui & ſerpyllum, & laurum, illinentes capita, & colla. Dederunt & lethargicis ex aceto olfaciendum: dederunt & comitialibus bibendum decoctæ ſuccum in cyathis quatuor ante acceſſiones, quarum frigus intolerabile eſt: alſioſiſque crudam in cibo. Vrinam quoque vel cruentam pellit: fœminarum etiam purgationes, ſecundasque, etiam emortuos partus, ut Hippocrati videtur, ex vino dulci nigro pota: itaque illitam & vulvarum cauſa etiam ſuffire jubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea: & contra ileum decocta farina in oleo, & velleribus collecta. Multi verò & contra purulentas excreationes ſiccæ drachmas duas, ſulphuris unam & dimidiam ſumi cenſent: & contra cruentas, ramos tres in vino decoctos. Datur & dyſentericis cum caſeo in vino contrita: dederunt & cum bitumine infriatam potioni propter anhelitum: ex alto lapſis ſeminis tres uncias. Olei libra, vinique ſextario illinitur cum oleo coctis foliis, partibus quas frigus aduſſerit. Si urinam movet (ut Hippocrati videtur) mirum eſt quoſdam dare velut inhibentem potu contra incontinentiam urinæ. Pſoras & lepras cum melle & alumine illita emendat: item vitiligines, verrucas, ſtrumas, & ſimilia, cum

ſtrychno & adipe ſuillo ac taurino ſevo: item ignem ſacrum ex aceto & oleo, vel pſimmythio: carbunculum ex aceto. Nonnulli laſerpitium unâ illini jubent, ſine quo epinyctidas puſtulas curant. Imponunt & mammis turgentibus decoctam, & pituitæ eruptionibus cum cera: teſtium verò epiphoris cum ramis laureæ teneris, adeo peculiari in viſceribus his effectu, ut ſylveſtri ruta cum axungia veteri illitos ramices ſanari prodant: fracta quoque membra ſemine trito cum cera impoſito. Radix rutæ ſanguinem oculis ſuffuſum, & toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quæ traduntur, mirum eſt, cum ferventem rutæ naturam eſſe conveniat, faſciculum ejus in roſaceo decoctum addita uncia aloes, perunctis ſudorem reprimere. Itemque generationes impediri hoc cibo, ideo profluvio genitali datur, & venerem crebro per ſomnia imaginantibus. Præcavendum eſt gravidis, abſtineant hoc cibo: necari enim partus invenio. Eadem ex omnibus ſatis quadrupedum quoque morbis in maximo uſu eſt, ſive difficile ſpirantibus, ſive contra maleficiorum animalium ictus, infuſa per nares ex vino: aut ſi [24] ſanguiſuga exhauſerit, ex aceto: & quocunque in ſimili morborum genere, ut in homine temperata.

CAP. XIV. *De mentaſtro, & menta, & pulegio, & nepeta, & de cumino.*

Mentaſtrum ſylveſtris menta eſt, differens ſpecie foliorum, quaſi figura ocimi, pulegii colore. propter quod quidam ſylveſtre pulegium vocant. Iis commanducatis & impoſitis ſanari elephantiaſin: Magni Pompeii ætate, fortuito cujuſdam experimento propter pudorem facie illita compertum eſt. Eadem illinuntur bibunturque adver-

ſus

ſus ſcolopendras, & ſerpentium ictus, drachmis duabus in vini cyathis duobus: adverſus ſcorpionum ictus cum ſale, oleo, & aceto: item adverſus ſcolopendras jus decocti: adverſusque omnia venena ſervantur folia arida, ad farinæ modum. Subſtratum vel accenſum fugat ſcorpiones. Potum fœminas purgat à partu: ſed partus necat. Orthopnoicis, torminibus cholericis efficaciſſimum: item lumbis, podagris, impoſitum. Succus auribus verminoſis inſtillatur. In regio morbo bibitur. Strumis illinitur. Somnia Veneris inhibet. Tineas pellit ex aceto potum. Contra porriginem ex aceto infunditur capiti. In Sole Mentæ ipſius odor animum excitat, & ſapor aviditatem in cibis, ideo embammatum miſturæ familiaris. Ipſa aceſcere aut coire denſarique lac non patitur. Quare lactis potionibus additur, ne hujus coagulati potu ſtrangulentur: datur in aqua aut mulſo: eadem vi reſiſtere & generationi creditur, cohibendo genitalia denſari, æque maribus ac fœminis. Siſtit ſanguinem: & purgationes fœminarum inhibet: cum amylo ex aqua pota, cœliacorum impetus. Syriation & vomicas vulvæ curavit: Ille & jocinorum vitia ternis obolis ex mulſo datis: item ſanguinem excreantibus in ſorbitionem. Hulcera in capite infantium mire ſanat. Arterias humidas ſiccat, ſiccas aſtringit. Pituitas corruptas purgat in mulſo & aqua. Voci ſuccus ſub certamine utilis duntaxat, qui & gargarizatur uva tumente, adjecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonſillas cum alumine, linguæ aſperæ cum melle. Ad convulſa intus per ſe vitiisque pulmonis. Singultus & vomitiones ſiſtit cum ſucco granati, ut Democritus monſtrat. Recentis ſuccus narium vitia ſpiritu ſubductus emendat. Ipſa trita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

choleras, in aceto quidem pota: Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam impoſita cum polenta: & ſi mammæ tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra ſcolopendras, & ſcorpiones marinos, & ad ſerpentes. Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus: item ſedis vitiis: Intertrigines quoque, vel ſi teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mulſo inſtillatur. Ajunt & lieni mederi eam in horto guſtatam, ita ne vellatur: ſi is qui mordeat, dicat ſe lieni mederi, per dies IX. Aridæ quoque farinam tribus digitis apprehenſam & ſtomachi dolorem ſedare in aqua: & ſimiliter aſperſam in potionem, ventris animalia expellere. Magna ſocietas cum hac ad recreandos defectos animo Pulegio, cum ſurculis ſuis, in ampullas vitreas aceti utrisque dejectis. Qua de cauſa dignior è pulegio corona
25 Varroni, quam è roſis, cubiculis noſtris pronuntiata eſt. Nam & capitis dolores impoſita dicitur levare: quin & olfactu capita tueri contra frigorum æſtusque injuriam, & ab ſiti traditur: neque æſtuare eos, qui duos è pulegio ſurculos impoſitos auribus in Sole habeant. Illinitur etiam in doloribus cum polenta & aceto: fœmina efficacior: eſt autem hæc flore purpureo: mas candidum habet. Nauſeas cum ſale & polenta in frigida aqua pota inhibet: ſic & pectoris ac ventris dolorem. Stomachi autem ex aqua item roſiones ſiſtit, & vomitiones cum aceto & polenta. Inteſtinorum vitia melle decocta & nitro ſanat. Vrinam pellit ex vino: & ſi ammineum ſit, & calculos, & interiores omnes dolores. Ex melle & aceto ſedat menſtrua, & ſecundas: vulvas converſas corrigit: defunctos partus ejicit. Semen obmuteſcentibus olfactu admovetur. Comitialibus
in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

in aceto cyathi menſura datur. Si aquæ inſalubres bibendæ ſint, tritum aſpergitur. Salſitudines corporis, ſi cum vino tradatur, minuit. Nervorum cauſa & in contractione cum ſale & aceto & melle confricatur opiſthotono. Bibitur ad ſerpentium ictus decoctum: ad ſcorpionum in vino tritum, maxime quod in ſiccis naſcitur. Ad oris exhulcerationes & ad tuſſim efficax habetur. Flos recentis incenſus, pulices necat odore. Xenocrates pulegii ramum lana involutum, in tertianis ante acceſſionem olfactandum dari, aut ſtragulis ſubjici, & ita collocari ægrum, inter remedia tradit. Sylveſtri ad eadem vis efficacior eſt, quod ſimile eſt origano, minoribus foliis, quam ſativum; & à quibuſdam dictamnus vocatur. Guſtatum à pecore capriſque, balatum concitat: unde quidam Græci literas mutantes [26] blechon vocaverunt. Natura tam fervens eſt, ut illitas partes exhulceret. In tuſſi ex perfrictione, fricari ante balnea convenit, & ante acceſſionum horrorem convulſis & torminibus. Podagris mirè prodeſt. Hepaticis cum melle & ſale bibendum datur: pulmonum vitia excreabilia facit. Ad lienem cum ſale utile eſt, & veſicæ, & ſuſpiriis & inflationibus, decoctum ſucco æqualiter: & vulvas corrigit: & contra ſcolopendram terreſtrem vel marinam, item ſcorpiones: privatimque valet contra hominis morſum. Radix contra increſcentia hulcera recens potentiſſima: Arida verò cicatricibus decorem affert. Item pulegio eſt nepetæque ſocietas: decocta enim in aqua ad tertias diſcutiunt frigora, mulierumque menſtruis proſunt: & æſtate ſedant calores. Nepeta quoque vires contra ſerpentes habet: fumum ex ea nidoremque fugiunt, quam & ſubſternere in metu obdormituris utile

eſt. Tuſa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens cum tertia parte panis temperata aceto illinitur. Succus ejus inſtillatus naribus ſupinis, profluvium ſanguinis ſiſtit: item radix, quæ cum myrti ſemine in paſſo tepido gargarizata anginis medetur. Cuminum ſylveſtre eſt prætenue, quaternis aut quinis foliis veluti ſerratis: ſed & ſativi magnus uſus, in ſtomachi præcipue remediis. Diſcutit pituitas & inflationes, tritum & cum pane ſumptum, vel potum ex aqua vinoque: tormina quoque & inteſtinorum dolores: veruntamen omne pallorem bibentibus gignit. Ita certè ferunt, Porcii Latronis, clari inter magiſtros dicendi, adſectatores ſimilitudinem coloris ſtudiis contracti imitatos: & paulò antè Iulium Vindicem adſertorem illum à Nerone libertatis, captatione teſtamenti ſic lenocinatum. Narium ſanguinem paſtillis inditum, vel ex aceto recens ſiſtit: & oculorum epiphoris per ſe impoſitum, tumentibus cum melle prodeſt: infantibus imponi in ventre ſatis eſt. Morbo regio in vino albo à balineis datur.

CAP. XV. *De cumino Æthiopico, quod urinam ſtringit, & de cappari, & de liguſtico ſive panace, & cunila bubula.*

Æthiopicum maxime in poſca, & in ligmate cum melle. Africano paulatim urinæ incontinentiam cohiberi putant. Sativum datur ad jocinoris vitia toſtum, tritum in aceto: item vertiginem: iis vero, quos acriori vi urina mordeat, in dulci tritum vino: ad vulvarum vitia in vino: præterque impoſitis vellere foliis: teſtium tumoribus, toſtum, tritumque cum melle, aut cum roſaceo & cera. Sylveſtre ad omnia eadem efficacius. Præterea ad ſerpentes cum oleo, ad ſcorpiones, ad ſcolopendras: ſiſtit & vomitionem nauſeaſque ex vino,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

vino, quantum apprehenderint tres digiti. Propter colum quoque bibitur, illiniturque, vel penicillis fervens adprimitur faſciis. Strangulationes vulvæ potum in vino aperit, tribus drachmis in tribus cyathis vini. Auribus inſtillatur ad ſonitus atque tinnitus cum ſevo vitulino, vel melle. Suggillatis illinitur cum melle, & uva paſſa, & aceto: lentigni nigræ ex aceto. Eſt cumino ſimillimum, quod Græci vocant Ammi: quidam verò Æthiopicum cuminum id eſſe exiſtimant: Hippocrates regium appellat, videlicet, quia efficacius in Ægypto judicavit: plerique alterius naturæ in totum putant, quoniam ſit exilius & candidius. Similis autem & huic uſus: namque & panibus Alexandrinis ſubditur, & condimentis interponitur. Inflationes & tormina diſcutit: urinam & menſtrua ciet: ſuggillata & oculorum epiphoras mitigat. Cum lini ſemine ſcorpionum ictus in vino potum drachmis duabus: privatimque ceraſtarum, cum pari portione myrrhæ. Colorem quoque bibentium ſimiliter mutat in pallorem. Suffitum cum uva paſſa aut reſina, vulvas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum. De cappari ſatis diximus inter peregrinos frutices: non utendum tranſmarino: innocentius Italicum eſt: ferunt, eos qui quotidie id edunt, paralyſi non periclitari, nec lienis doloribus. Radix ejus vitiligines albas tollit, ſi tritá in ſole fricentur. Spleneticis prodeſt in vino potus radicis cortex duabus drachmis, dempto balinearum uſu. Feruntque xxxv. diebus per urinam & alvum totum lienem emitti. Bibitur in lumborum doloribus in paralyſi. Dentium dolores ſedat tritum ex aceto ſemen vel decoctum, vel manducata radix. Infunditur & aurium dolori decoctum oleo. Hul-

cera quæ phagedænas vocant, folia & radix recens cum melle ſanant: ſic & ſtrumas diſcutit radix: parotidas, vermiculosque cocta in aqua: jocinoris quoque malis medetur. Dant & ad tineas in aceto & melle: oris exulcerationes in aceto decocta tollit Stomacho inutiles eſſe inter autores convenit. Liguſticum (aliqui panacem vocant) ſtomacho [27] inutile eſt: Item convulſionibus & inflationibus: ſunt & qui cunilam bubulam appellaverint, ut diximus, falſo.

CAP. XVI. *Item de cunila bubula, gallinacea ſive origano heracleotico, cunilagine molli, libanotide, cunila ſativa & montana.*

Cunilæ præter ſativam plura ſunt in medicina genera. Quæ bubula appellatur, ſemen [28] pulegii habet, utile ad vulnera commanducatum impoſitumque, ut quinto poſt die ſolvatur. Et contra ſerpentes in vino bibitur, ac tritum plagæ imponitur: vulneraque ab iis facta perfricantur. Item teſtudines cum ſerpentibus pugnaturę hac ſe muniunt: quidamque ob hunc uſum panacem vocant. Sedat & tumores, & virilium mala, ſicca, vel foliis tritis; in omni uſu mire congruens ex vino. Eſt alia cunila, gallinacea appellata noſtris, Græcis origanum heracleoticum. Prodeſt oculis trita addito ſale: tuſſim quoque emendat & jocinerum vitia: laterum dolores cum farina, oleo & aceto in ſorbitionem temperata: præcipuè verò ſerpentium morſus. Tertium genus eſt ejus, quæ à Græcis maſcula, à noſtris cunilago vocatur, odoris fœdi, radicis lignoſæ, folio aſpero. Vires ejus vehementiſſimas in omnibus generibus earum tradunt: manipulo quoque ejus abjecto, omnes è tota domo blattas convenire ad eam: privatim adverſus ſcorpiones ex poſca pollere. Tribus foliis ex oleo per-

uncto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

unĉto homine, fugari ſerpentes. E contrario quæ mollis vocatur, piloſioribus foliis ac ramis & aculeatis, trita mellis odorem habet, digitis tractu ejus cohæreſcentibus: altera thuris, quam libanotidem appellamus. Medetur utraque contra ſerpentes ex vino vel aceto: pulices etiam contritæ cum aqua ſparſæ necant. Sativa quoque ſuos uſus habet: ſuccus ejus cum roſaceo auriculas juvat: ipſa ad ictus bibitur. Eſt & altera montana, ſerpillo ſimilis, efficax contra ſerpentes. Vrinam movet: purgat & à partu mulieres: concoctionem mire adjuvat, & ad cibos aviditatem. Vtraque, vel in cruditate jejunis in potione aſperſa: Luxatis quoque utilis. Contra veſparum & ſimiles ictus, ex farina hordeacea & poſca, utiliſſima. Libanotidis alia genera ſuis dicentur locis.

CAP. XVII. *De piperiti & origano, & oniti praſio, & tragorigano, & heraclio, & lepidio, & de gith, ſive melanthio, & aniſo.*

Piperitis, quam & ſiliquaſtrum appellavimus, contra morbos comitiales bibitur. Caſtor taliter demonſtrabat, caule rubro & longo, denſis geniculis, foliis lauri, ſemine albo, tenui, guſtu piperis, utilem gingivis dentibus, oris ſuavitati & ructibus. Origanum quod in ſapore cunilæ æmulatur, ut diximus, plura genera in medicina, habet: onitin vel praſion appellant, non diſſimile hyſſopo. Privatim ejus uſus contra roſiones ſtomachi in tepida aqua; & cruditates; contra araneos ſcorpionesque in vino albo: luxata & incuſſa in aceto, & oleo, & lana. Tragoriganum ſimilius eſt ſerpillo ſylveſtri: urinam ciet, tumores diſcutit, contra viſcum potum, viperæque ictum, efficaciſſimum, ſtomachoque acida ructanti & præcordiis. Tuſſientibus quoque cum melle datur, & pleuriticis, & pe-

& peripneumonicis. Heraclium quoque tria genera habet; nigrius, latioribus foliis, glutinoſum: alterum exilioribus, mollius, ſampſucho non diſſimile, quod aliqui, praſion vocare malunt: tertium eſt inter hæc medium, minus quam cætera efficax. Optimum autem Creticum: nam & jucunde oleti proximum Smyrnæum: deinde Heracleoticum, ad potum utilius, quod onitin vocant. Communis autem uſus, ſerpentes fugare, percuſſis eſui dare decoctum, potu urinam ciere, ruptis, convulſis mederi cum panacis radice; hydropicis cum fico, aut cum hyſſopo, acetabuli menſuris decoctum ad ſextam: item ad ſcabiem, pruriginem, pſoras in deſcenſione balinearum. Succus auribus infunditur cum lacte: tonſillis quoque & uvis medetur, & capitis hulceribus. Venena opii & gypſi extinguit decoctum, ſi cum cinere in vino bibatur. Alvum mollit acetabuli menſura. Suggillatis illinitur: item dentium dolori, quibus etiam & candorem facit, cum melle & nitro. Sanguinem narium ſiſtit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina: ad arterias aſperas cum galla & melle teritur: ad lienem folia cum melle & ſale. Craſſiores pituitas & nigras extenuat coctum cum aceto & ſale, ſumptum paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Laſſi perunguntur ex eo, ita ut ne venter attingatur. Epinyctidas cum pice ſanat: furunculos aperit cum fico trita: ſtrumas cum oleo & aceto & farina hordeacea: lateris dolores cum fico illitum: fluxiones ſanguinis in genitalibus, tuſum & ex aceto illitum: reliquias purgationum à partu. Lepidium inter urentia intelligitur: ſic & in facie cutem emendat exhulcerando, ut tamen, cera & roſaceo facile ſanetur: ſic & lepras & pſoras tollit ſemper facile, & cica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& cicatrices hulcerum. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio qua doleat, compeſcere dolorem. Gith ex Græcis, alii melanthion, alii melanſpermon vocant: optimum, quam excitatiſſimi odoris, & quam nigerrimum. Medetur ſerpentium plagis & ſcorpionum. Illini ex aceto ac melle reperio, incenſoque ſerpentes fugari. Bibitur drachma una contra araneos. Diſtillationem narium diſcutit tuſum in linteolo olfactum: capitis dolores illitum ex aceto & infuſum naribus: cum irino oculorum epiphoras & tumores: dentium dolores coctum cum aceto: hulcera oris tritum aut commanducatum: item lepras & lentigines ex aceto: difficultates ſpirandi addito nitro potum: duritias tumoresque veteres & ſuppurationes illitum. Lac mulierum auget continuis diebus ſumptum. Colligitur ſuccus ejus, ut hyoſcyami. Similiterque largior venenum eſt, quod miremur: cum ſemen gratiſſime panes etiam condiat. Oculos quoque purgat: urinam & menſes ciet: quinimo linteolo alligatis tantum granis xxx. ſecundas trahi reperio. Ajunt & clavis in pedibus mederi tritum in urina: culices ſuffitu necare: item muſcas. Et aniſum adverſus ſcorpiones ex vino bibitur, Pythagoræ inter pauca laudatum, ſive crudum, ſive decoctum: item viride aridumve, omnibus quæ condiuntur, quæque intinguntur deſideratum. Panis etiam cruſtis inferioribus ſubditum: ſaccis quoque additur: cum amaris nucibus vina commendat. Quin ipſum oris halitum jucundiorem facit, fœtoremque tollit manducatúm matutinis cum ſmyrnio, & melle exiguo, mox vino collutum: vultum juniorem præſtat. Inſomnia levat ſuſpenſum in pulvino, ut dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum præſtat,

quando

quando id quoque inter artificia deliciæ fecere, ex quo labor deſiit cibos poſcere: ob has cauſas quidam anicetum id vocavere. Laudatiſſimum eſt Creticum, proximum Ægyptium: hoc liguſtici vicem præſtat in condimentis. Dolores capitis levat ſuffitum naribus: epiphoris oculorum è vino radicem ejus tuſam imponit Iollas: ipſum cum croco pari modo & vino, & per ſe tritum cum polenta ad magnas fluxiones, extrahendisque ſi qua in oculos inciderint. Narium quoque carcinodes conſumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & hyſſopo ex aceto gargarizatum. Auribus infunditur cum roſaceo. Thoracis pituitas purgat toſtum: cum melle ſumptum melius. Cum acetabulo aniſi, nuces amaras L. purgatas tere in melle ad tuſſim. Facillime verò aniſi drachmæ tres, papaveris duæ miſcentur melle ad fabæ magnitudinem, & ternis diebus ſumuntur: præcipuum autem eſt ad ructus, ideo inflationibus ſtomachi, & inteſtinorum torminibus, & cœliacis medetur. Singultus & olfactum decoctum potumque inhibet: foliis decoctis digerit cruditates. Succus decocti cum apio olfactus ſternutamenta inhibet. Potum ſomnum concitat: calculos pellit: vomitiones cohibet, & præcordiorum tumores. Et pectorum vitiis, nervis quoque, quibus ſuccinctum eſt corpus, utiliſſimum. Prodeſt ejus & capitis doloribus inſtillari ſuccum cum oleo decocti. Non aliud utilius ventri & inteſtinis putant, ideo dyſentericis & in teneſmo datur toſtum. Aliqui addunt & opium, pilulis in die ternis, lupini magnitudine, in vini cyatho dilutis. Dieuches & ad lumborum dolores ſucco uſus eſt: ſemen hydropicis & cœliacis dedit tritum cum menta è vino, radicem ad renes. Dalion herbarius parturientibus

tientibus ex eo cataplaſma impoſuit cum apio: item vulvarum dolori: deditque bibendum cum anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinunt vel recens cum polenta: ſic & infantibus comitiale vitium aut contractiones ſentientibus. Pythagoras quidem negat corripi vitio comitiali in manu habentes; ideoque quamplurimum domi ſerendum: parere quoque facilius olfactantes: & ſtatim à partu dandum potui polenta aſperſa. Soſimenes contra omnes duritias ex aceto uſus eſt eo: & contra laſſitudines in oleo decoquens addito nitro: Semine ejus poto, laſſitudinis auxilium viatoribus ſpopondit. Heraclides ad inflationes ſtomachi ſemen tribus digitis cum caſtorei obolis duobus ex mulſo dedit: ſimiliter ad ventris aut inteſtinorum inflationes: & orthopnoicis, quod ternis digitis prehenderit ſeminis, tantundem hyoſcyami cum lacte aſinino. Multi vomituris acetabulum ejus & folia lauri decem trita in aqua, bibenda inter cœnam ſuadent. Strangulationes vulvæ, ſi manducetur & linatur calidum, vel ſi bibatur cum caſtoreo in aceto & melle, ſedat. Vertigines à partu cum ſemine cucumeris & lini pari menſura ternum digitorum, vini albi tribus cyathis diſcutit. Tlepolemus ad quartanas ternis digitis ſeminis aniſi & fœniculi uſus eſt, in aceto & mellis cyatho uno. Lenit articulares morbos, cum amaris nucibus illitum. Sunt qui & aſpidum venenis adverſari naturam ejus putent. Vrinam ciet; ſitim cohibet: Venerem ſtimulat: cum vino ſudorem leniter præſtat: veſtes quoque à tineis defendit. Efficacius ſemper recens, & quo nigrius. Stomacho tamen inutile eſt, præterquam inflato.

CAP. XVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XVIII. *De anetho, ſacopenio, & ſagapeno, & de papavere albo & nigro, & quomodo ſuccus herbarum colligendus eſt, & de opio.*

Anethum quoque ructus movet, & tormina ſedat: alvum ſiſtit: epiphoris radices illinuntur ex aqua vel vino: ſingultus cohibet ſemen fervens, olfactum: ſumptum ex aqua, ſedat cruditates. Cinis ejus uvam in faucibus levat: oculos & genituram hebetat. Sacopenium, quod apud nos gignitur, in totum tranſmarino alienatur: illud enim Hammoniaci lacrymæ ſimile, ſagapenon vocatur. Prodeſt laterum & pectoris doloribus, convulſis, tuſſibus vetuſtis execrationibusque, præcordiorum tumoribus: ſanat & vertigines, tremulos, opiſthotonicos, lienes, lumbos, perfrictiones: datur & olfactandum ex aceto in ſtrangulatu vulvæ: cæteris & potui datur, & cum oleo infricatur: prodeſt & contra mala medicamenta. Papaveris ſativi diximus genera: & ſponte naſcentis alia promiſimus. Sed ſativi albi calix ipſe teritur, & è vino bibitur ſomni cauſa: ſemen elephantiaſi medetur. E nigro papavere [29] ſapor gignitur ſcapo inciſo, ut Diagoras ſuadet, cum turgeſcit: ut Iollas, cum defloreſcit hora diei ſereni, hoc eſt, cum ros in eo exaruerit: incidi jubent ſub capite & calice: nec in alio genere ipſum inciditur caput. Succus & hic, & herbæ cujuscunque, lana excipitur: aut ſi exiguus eſt, ungue pollicis, ut lactucis, & poſtero die magis quod inaruit: Papaveris vero largus, denſatur, & in paſtillos tritus in umbra ſiccatur, non vi ſoporifera modo, verum ſi copioſior hauriatur, etiam mortifera per ſomnum: opion vocant. Sic ſcimus interemptum Licinii Cecinnæ Prætorii viri patrem in Hiſpania

Bavili,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Bavili, cum valetudo impatibilis odium vitæ feciſſet: item plerosque alios. Qua de cauſa magna concertatio extitit: Diagoras & Eraſiſtratus in totum damnavere, ut mortiferum, infundi vetantes: præterea quoniam viſui noceret: addidit Andreas, ideo non protinus excæcari eo, quoniam adulteraretur Alexandriæ. Sed poſtea uſus ejus non improbatus eſt medicamento nobili, quod diacodion vocant: ſemine quoque ejus trito in paſtillos, è lacte utuntur ad ſomnum: item ad capitis dolores cum roſaceo: cum hoc & aurium dolori inſtillatur. Podagris illinitur cum lacte mulierum: ſic & foliis ipſis utuntur: item ad ſacros ignes & vulnera ex aceto. Ego tamen damnaverim collyriis addi: multoque magis quas vocant lexipyretas, quasque pepticas & cœliacas. Nigrum tamen cœliacis in vino datur. Sativum omne magis rotundat capita: at ſylveſtri longum ac puſillum, & ad omnes effectus valentius. Decoquitur & bibitur contra vigilias, eademq; aqua fovent ora. Optimum in ſiccis, & ubi raro pluit. Cum capita ipſa & folia decoquuntur, ſuccus meconium vocatur, multum opio ignavior. Experimentum opii eſt primum odore; ſyncerum enim perpeti non eſt; mox in lucernis, ut pura luceat flamma, aut extinctum demum oleat; quæ in fucato non eveniunt; accenditur quoque difficilius, & crebro extinguitur. Eſt ſynceri experimentum & in aqua, quia nebula innatat: fictum in puſtulas coit. Sed maxime mirum, æſtivo Sole deprehendi; ſyncerum enim ſudat, & ſe diluit, donec ſucco recenti ſimile fiat. Mneſicles optime ſervari putat hyoſciami ſemine adjecto: alii in faba.

CAP. XIX.

CAP. XIX. *De erratico & ceratiti, & glaucio ſive paralio, & heraclio ſive aphro, & de diacodio, & tithymalo.*

Inter ſativa & ſylveſtria medium genus, quoniam in arvis, ſed ſponte naſceretur, rhœam vocavimus & erraticum. Quidam id decerptum protinus cum toto calice mandunt; alvum exinaniunt capita quinque decocta in vini tribus heminis pota, & ſomnum faciunt. Sylveſtrium unum genus, ceratitin vocant, nigrum, cubitali altitudine, radice craſſa & corticoſa, caliculo inflexo, ut cornicula: folia minora & tenuiora, quam cæteris ſylveſtribus. Semen exile, tempeſtivum eſt meſſibus: alvum purgat dimidio acetabulo in mulſo. Folia trita cum oleo, argema jumentorum ſanant. Radix acetabuli menſura cocta in duobus ſextariis ad dimidias, datur ad lumborum vitia & jocineris. Carbunculis medentur ex melle folia. Quidam hoc genus glaucion vocant, alii paralion; naſcitur enim in afflatu maris, aut nitroſo loco. Alterum è ſylveſtribus genus heraclion vocatur, ab aliis aphron, foliis (ſi procul intuearis) ſpeciem paſſerum præſentantibus, radice in ſumma terræ cute, ſemine ſpumeo: ex hoc lina ſplendorem trahunt æſtate. Tunditur in pila comitialibus morbis, acetabuli menſura in vino albo; vomitiones enim facit. Medicamento, quod diacodion & arteriace vocatur, utiliſſimum. Fit autem hujus papaveris aut cujuscunq; ſylveſtribus capitibus cxx. in aquæ cæleſtis ſextariis tribus biduo maceratis, in eademque diſcoctis: deinde ſaccatis, iterumque cum melle decoctis ad dimidias partes vapore tenui. Addidere poſtea drachmas ſenas croci, hypociſthidis, thuris, acaciæ, & paſſi Cretici ſextarium: hæc oſtentatione; ſimplex quidem & antiqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tiqua illa ſalubritas papavere & melle conſtat. Tertium genus eſt tithymalon, mecona vocant, alii paralion, folio lævi, albo, capite magnitudinis fabæ. Colligitur uva florente: Siccatur in umbra. Semen potum purgat alvum, dimidio acetabulo in mulſo: cujuscunque autem papaveris caput viride, vel ſiccum, illitum epiphoras oculorum lenit. Opium ex vino meraculo ſi protinus detur, ſcorpionum ictibus reſiſtit: aliqui hoc tantum nigro tribuunt, ſi capita ejus vel folia terantur.

CAP. XX. *De portulaca ſive peplio, coriandro, & atriplici.*

Eſt & portulaca quam peplion vocant, non multum ſativa efficacior. Cujus memorabiles uſus traduntur: ſagittarum venena, & ſerpentium hæmorrhoidum & preſterum reſtingui, pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahi: item hyoſcyami, pota è paſſo expreſſo ſucco. Cum ipſa non eſt, ſemen ejus ſimili effectu prodeſt: reſiſtit & aquarum vitiis, capitis dolori, hulceribusque in vino tuſa & impoſita: reliqua hulcera commanducata cum melle ſanat: ſic & infantium cerebro imponitur, umbilicoque prociduo: in epiphoris verò omnium, fronti temporibusque cum polenta: ſed ipſis oculis, è lacte & melle. Eadem, ſi 30 procident, prodeſt, foliis tritis cum corticibus fabæ: puſtulis, cum polenta & ſale, & aceto. Hulcera oris, tumoremque gingivarum commanducata cruda ſedat: item dentium dolores: tonſillarum hulcera, ſuccus decoctæ: quidam adjecere paulum murtæ: nam & mobiles dentes ſtabilit commanducata. Cruditates ſedat, vocemque firmat, & ſitim arcet. Cervicis dolores, cum galla & lini ſemine pari menſura ſedat: mammarum vitia, cum melle & Cimolia creta. Salutaris & ſuſpirioſis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rioſis, ſemine cum melle hauſto. Stomachum in acetariis ſumpta corroborat. Ardentibus febribus imponitur cum polenta: & alias manducata refrigerat etiam inteſtina: vomitiones ſiſtit. Dyſenteriæ & vomicis eſtur ex aceto, vel bibitur cum cumino. Teneſmis autem cocta, & comitialibus cibo vel potu prodeſt: purgationibus mulierum, acetabuli menſura in ſapa: podagris calidis, cum ſale illita, & ſacro igni. Succus ejus potus renes juvat, ac veſicas: ventris animalia pellit. Ad vulnerum dolores, ex oleo cum polenta imponitur: nervorum duritias emollit. Metrodorus, qui ἐπιτομὴν τῶν ῥιζοτομουμένων ſcripſit, purgationibus à partu dandam cenſuit. Venerem inhibet, Venerisque ſomnia. Prætorii viri pater eſt, Hiſpaniæ princeps, quem ſcio propter impatibiles uvæ morbos, radicem ejus filo ſuſpenſam è collo gerere, præterquam in balineis, & ita liberatum incommodo omni. Quinetiam inveni apud autores, caput illitum ea diſtillationem anno toto non ſentire: oculos tamen hebetare putatur. Coriandrum inter ſylveſtria non invenitur: præcipuum tamen eſſe conſtat Ægyptium. Valet contra ſerpentium genus unum, quod amphisbænas vocant, potum impoſitumque: ſanat & alia vulnera: epinyctidas, puſtulas tritum: ſic & omnes tumores collectionesque, cum melle aut uva paſſa: panos verò ex aceto tritum. Seminis grana tria in tertianis devorari jubent aliqui ante acceſſionem: vel plura illini fronti: Sunt qui & ante Solis ortum cervicalibus ſubjici efficaciter putent. Vis magna ad refrigerandos ardores viridi: hulcera quoque, quæ ſerpunt, ſanat cum melle, vel uva paſſa: item teſtes, ambuſta, carbunculos, aures: cum lacte mulieris epiphoras oculorum: ventris & inteſtino-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rum fluxiones ſemen ex aqua potum: bibitur & in choleris cum ruta. Pellit animalia interaneorum, cum mali Punici ſucco & oleo ſemen potum. Xenocrates tradit rem miram ſi vera eſt: menſtrua contineri uno die, ſi unum granum biberint fœminæ: biduo, ſi duo: & totidem diebus quot grana ſumpſerint. Marcus Varro, coriandro ſubtrito cum aceto, carnem incorruptam æſtate ſervari putat. Atriplex & ſylveſtre eſt, accuſatum à Pythagora, tanquam faceret hydropicos, morboſque regios & pallorem, coqueretur que difficillime: ac ne in hortis quidem juxta id naſci quicquam, niſi languidum, culpavit. Addidere Dionyſius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos: nec niſi mutata ſæpius aqua coquendum: ſtomacho contrarium eſſe, lentigenes & papulas gignere. Miror, quare difficulter in Italia id naſci tradiderit Solon Smyrnæus. Hippocrates vulvarum vitiis id infundit cum beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit: panos, furunculos incipientes, duritias omnes, vel coćto, vel crudo utiliter illini putavit: item ignem ſacrum, cum melle, aceto, nitroque: ſimiliter podagras. Vngues ſcabros detrahere dicitur ſine hulcere. Sunt qui & morbo regio dent ſemen ejus cum melle; arterias & tonſillas nitro addito perfricent, alvum moveant, coćto vel per ſe, vel cum malva aut lenticula, concitantes vomitiones. Sylveſtri capillos tingunt, & ad ſupra dićta utuntur.

CAP. XXI. *De malva, malope, & althæa, & lapatho, & oxylapatho, & hydrolapatho, & hippolapatho, & bulapatho.*

E contrario in magnis laudibus malva eſt utraque, & ſativa & ſylveſtris. Duo genera earum amplitudine folii diſcernuntur: majorem Græci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

31 malopen vocant in ſativis. alteram ab emollien-
do ventre, dictam putant malachem. E ſylveſtri-
bus, cui grande folium & radices albæ, althæa
vocatur, ab excellentia effectus à quibuſdam
32 ariſtalthæa. Omne ſolum, in quo ſerantur,
pinguius faciunt. Huic contra omnes aculeatorum
ictus efficacior vis, præcipuè ſcorpionum, veſpa-
rum, ſimiliumque, & muris aranei: quin & tritæ
cum oleo qualibet earum peruncti antè, vel ha-
bentes eas, non feriuntur. Folium impoſitum ſcor-
pionibus torporem affert: valent & contra vene-
na. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ cum ni-
tro; potæ verò decoctæ cum radice ſua, leporis
marini venena reſtringunt: & ut quidam dicunt,
ſi vomatur. De eiſdem mira & alia traduntur: ſed
maximè, ſi quotidie quis ſucci ex qualibet earum
ſorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis ca-
riturum. Hulcera manantia in capite ſanant in
urina putrefactæ, lichenas & hulcera oris cum
melle: radix decocta, furfures capitis & dentium
mobilitates. Ejus, quæ unum caulem habet, ra-
dice circa dentem qui doleat punge, donec deſinat
dolor. Eadem ſtrumas & parotidas panosque, ad-
dita hominis ſaliva, purgat citra vulnus. Semen
in vino nigro potum à pituita & nauſeis liberat.
Radix mammarum vitiis occurrit, adalligata in
lana nigra. Tuſſim in lacte cocta, & ſorbitionis
modo ſumpta, quinis diebus emendat. Stomacho
inutiles Sextius Niger dicit. Olympias Thebana,
abortivas eſſe cum adipe anſeris. aliqui purgari
fœminas, foliis earum manus plenæ menſura, in
oleo & vino ſumptis. Vtique conſtat parturientes
foliis ſubſtratis celerius ſolvi; protinus à partu re-
vocandum, ne vulva ſequatur. Dant & ſuccum
bibendum parturientibus jejunis, in vino decoctæ
hemina.

hemina. Quin & ſemen tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Adeoque eæ Veneri naſcuntur, ut ſemen unicaulis aſperſum genitali, fœminarum aviditates augere ad infinitum, Xenocrates tradat: item tres radices juxta adalligatas. Teneſmo & dyſentericis utiliſſime infundi: item ſedis vitiis, vel ſi foveantur. Melancholicis quoque ſuccus datur cyathis ternis tepidus, & inſanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminæ ſucci: his & calculoſis, & inflatione & torminibus, aut opiſthotonico laborantibus, tepidus illinitur. Et ſacris ignibus, & ambuſtis, decocta in oleo folia imponuntur: & ad vulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ nervis prodeſt, & veſicæ, & inteſtinorum, roſionibus. Vulvas & cibo & infuſione emollit in oleo: ſuccus decoctæ 33 pori meatus ſuaves facit. Althææ in omnibus ſupra dictis efficacior radix: præcipuè convulſis ruptisque: cocta in aqua alvum ſiſtit: ex vino albo ſtrumas & parotidas, & mammarum inflammationes, & panos in vino folia decocta & illita tollunt: eadem arida in lacte decocta, quamlibet pernicioſæ tuſſi citiſſime medentur. Hippocrates vulneratis, ſitientibusque defectu ſanguinis, radicis decoctæ ſuccum bibendum dedit: & ipſam vulneribus cum melle & reſina, item contuſis, luxatis, tumentibus, & muſculis, nervis, articulis impoſuit: & aſthmaticis ac dyſentericis in vino bibendum dedit. Mirum, aquam radice ea addita addenſari ſub dio, atq; lacteſcere: efficacior autem, quo recentior. Nec lapathum diſſimiles effectus habet: eſt autem & ſylveſtre, quod alii oxalidem appellant, ſativo proximum, foliis acutis, colore betæ candidæ, radice minima: noſtri verò rumicem, alii lapathum cantherinum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ad ſtrumas cum axungia efficaciſſimum. Eſt & alterum genus, ferè oxylapathon vocant, ſativo item ſimilius, & acutiora habet folia ac rubriora, non niſi in paluſtribus naſcens. Sunt qui hydrolapathon tradunt in aqua natum. Eſt & aliud hippolapathon, majus ſativo, candidiusque ac ſpiſſius. Sylveſtria ſcorpionum ictibus medentur, & feriri prohibent habentes. Radix aceto decocta ſi
34 coletur, ſuccus dentibus auxiliatur: ſi verò bibatur, morbo regio. Semen ſtomachi inextricabilia vitia ſanat. Hippolapathi radices privatim ungues ſcabros detrahunt. Dyſentericos ſemen duabus drachmis in vino potum liberat. Oxylapathi ſemen lotum in aqua cœleſti, ſanguinem rejicientibus, adjecta acacia lentis magnitudine, prodeſt. Præſtantiſſimos paſtillos faciunt ex foliis & radice, addito nitro & [35] jure exiguo: in uſu aceto diluunt. Sed ſativum in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice meliceridas & lepras curant. In vino verò decocta, ſtrumas & parotidas & calculos: Poto vino & lienes, cœliacos æque & dyſentericos, & teneſmos. Ad eademque omnia efficacius jus lapathi: & ructus facit, & urinam ciet, & caliginem oculorum diſcutit: Item pruritum corporis, in ſolia balinearum additum, aut prius ipſum illitum ſine oleo. Firmat & commanducata radix dentes: eadem decocta cum vino, ſiſtit alvum: folia ſolvunt. Adjecit Solon (ne quid omittamus) bulapathon, radicis tantum altitudine differens, & erga dyſentericos effectu, potum ex vino.

CAP. XXII. *De ſinapis tribus generibus, & marrubio, & ſerpyllo, & ſiſymbrio, ſive thymbræo, & de lini ſemine, & blito.*

Sinapi, cujus in ſativis tria genera diximus:

Pytha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Pythagoras principatum habere ex his, quorum ſublime vis feratur, judicavit, quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad ſerpentium ictus & ſcorpionum tritum cum aceto illinitur: fungorum venena diſcutit: contra pituitam tenetur in ore, donec liqueſcat, aut gargarizatur cum aqua mulſa: ad dentium dolorem manditur: ad uvam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho utiliſſimum contra omnia vitia, pulmonibusque: excreationes faciles facit in cibo ſumptum: datur & ſuſpirioſis: item comitialibus tepidum cum ſucco cucumerum. Senſus, atque ſternutamentis caput purgat, alvum mollit, menſtrua & urinam ciet: hydropicis imponitur: cum fico & cumino tuſum ternis partibus comitiali morbo: & vulvarum converſione ſuffocatas excitat odore, aceto miſto: item lethargicos. Adjicitur tordilion: eſt autem id ſemen ex ſeſeli: & ſi vehementior ſomnus lethargicos premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum fico ex aceto. Veteres dolores, thoracis, lumborum, coxendicum, humerorum, & in quacunque parte corporis ex alto vitia extrahenda ſunt, illitum cauſtica vi emendat, puſtulas faciendo: At in magna duritia ſine fico impoſitum: vel ſi vehementior urigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, pſoras, lepras, phthiriaſes lithanicos, opiſthotonicos. Inungunt quoque ſcabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusque tribus modis exprimitur in fictili, caleſcitque in eo Sole modice: Exit & è cauliculo ſuccus lacteus, qui ita cum induruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix, cum immaduere muſto, conteruntur, manusque plenæ menſura ſorbentur ad firmandas fauces, ſtomachum, oculos, caput,

ſenſusque omnes: mulierum etiam laſſitudines, ſaluberrimo genere medicinæ. Calculos quoque diſcutit potum ex aceto. Illinitur & livoribus ſuggillatisque cum melle & adipe anſerino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex ſemine madefacto in oleo expreſſoque, quo utuntur ad nervorum rigores, lumborumque & coxendicum perfrictiones. Sinapis naturam effectusque eoſdem habere traditur Adarca, [36] inter ſylvas tacta in cortice calamorum ſub ipſa coma naſcens. Marrubium plerique inter primas herbas commendavere, quod Græci praſion vocant, alii linoſtrophon, nonnulli philopæda, aut philochares, notius quam ut indicandum ſit. Hujus folia ſemenque contrita proſunt contra ſerpentes, pectorum & lateris dolores, tuſſim veterem: & iis qui ſanguinem rejecerint, eximiè utile, ſcopis ejus cum panico aqua decoctis, ut aſperitas ſucci mitigetur. Imponitur ſtrumis cum adipe. Sunt qui viridis ſemen quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctum, addito exiguo olei & ſalis, ſorbere jejunos ad tuſſim jubeant. Alii nihil comparant in eadem cauſa marrubii & fœniculi ſuccis ad ſextarios ternos expreſſis, decoctisque ad ſextarios duos, tum addito mellis ſextario, rurſus decocto ad ſextarios duos, ſi cochlearii menſura in die ſorbeatur in aquæ cyatho. Et virilium vitiis tuſum cum melle mire prodeſt: lichenas purgat ex aceto: ruptis, convulſis, ſpaſticis nervis ſalutare. Potum alvum ſolvit cum ſale & aceto: item menſtrua & ſecundas mulierum. Arida farina cum melle ad tuſſim ſiccam efficaciſſima eſt: item ad gangrænas & pterygia. Succus verò auriculis, & naribus, & morbo regio, minuendæque bili cum melle prodeſt: item contra venena inter pauca potens.

Ipſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Ipſa herba ſtomachum & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinam ciet. Cavenda tamen exhulceratæ veſicæ & renum vitiis. Dicitur ſuccus claritatem oculorum adjuvare. Caſtor marrubii duo genera tradit: nigrum, & quod magis probat, candidum. In ovum inane ſuccum addit is , ipſumque ovum infundit melle æquis portionibus, tepefactum, vomicas rumpere, purgare , perſanare promittens : illitis etiam vulneribus à cane factis tuſum cum axungia veteri. Serpyllum à ſerpendo putant dictum : quod in ſylveſtri evenit, in petris maximè : ſativum non ſerpit, ſed ad palmi altitudinem increſcit. Pinguius voluntarium , & candidioribus foliis ramiſque adverſus ſerpentes efficax, maxime cenchrin & ſcolopendras terreſtres ac marinas , & ſcorpiones, decoctis in vino ramis foliiſque : fugat & odore omnes , ſi uratur : & contra marinorum venena præcipuè valet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur temporibus ac fronti cum roſaceo : item phreneticis, lethargicis : contra tormina , & urinæ difficultatem , anginas , vomitiones drachmis quatuor datur. Ex aqua bibitur & ad jocinorum deſideria. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis. Siſymbrium ſylveſtre à quibuſdam thymbræum appellatum, pedali non amplius altitudine : quod in riguis naſcitur , ſimile naſturtio eſt : utrunque efficax adverſus aculeata animalia , ut crabrones & ſimilia. Quod in ſicco ortum , odoratum eſt , & inſeritur coronis anguſtiore folio. Sedant utraque capitis dolorem : item epiphoras : alii panem addunt : alii per ſe decoquunt in vino. Sanat & epinyctidas , cutiſque vitia in facie mulierum intra quar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tum diem, noctibus impoſitum, diebusque detractum. Vomitiones, ſingultus, tormina, ſtomachi diſſolutiones cohibet ſive in cibo ſumptum, ſive ſucco potum. Non edendum gravidis, niſi mortuo conceptu: quippe etiam impoſitum ejicit. Movet urinam cum vino potum, ſylveſtre & calculos. Quos vigilare opus ſit, excitat infuſum capiti cum aceto. Lini ſemen cum aliis quidem in uſu eſt: & per ſe mulierum cutis vitia emendat in facie: oculorum aciem ſucco adjuvat: epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha ac vino ſedat: parotidas cum melle aut adipe, aut cera: ſtomachi ſolutiones inſperſum polentæ modo; anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniſo illitum. Torretur, ut alvum ſiſtat. Cœliacis, & dyſentericis imponitur ex aceto. Ad jocinoris dolores eſtur cum uva paſſa. Ad phthiſin utiliſſime è ſemine fiunt ecligmata. Muſculorum, nervorum, articulorum, cervicum duritias, cerebri membranas mitigat farina ſeminis, nitro aut ſale, aut cinere additis: eadem cum fico idem concoquit ac maturat. Cum radice verò cucumeris ſylveſtris extrahit quæcunque corpori inhæreant: ſic & fracta oſſa. Serpere hulcus in vino decocta prohibet; eruptiones pituitæ cum melle. Emendat ungues ſcabros cum pari modo naſturtii: & teſtium vitia & ramices cum reſina & murrha, & gangrænas ex a ua. Stomachi dolores cum fœno græco ſextariis utriusque decoctis in aqua mulſa. Inteſtinorum & thoracis pernicioſa vitia, clyſtere in oleo & melle. Blitum iners videtur ac ſine ſapore, aut acrimonia ulla: unde convicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti: ſtomacho inutile eſt: ventrem adeò turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen adverſus ſcorpiones

potum

potum è vino prodeſſe & clavis pedum illini: item lienibus & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menſtrua [37] ſiſti eo cibo putat.

CAP. XXIII. *De meu, & fœniculo, & hippomarathro vel myrſineo, & cannabi, & de ferula, & carduis.*

Meu in Italia non niſi à medicis ſeritur, & iis admodum paucis. Duo genera ejus: nobilius Athamanticum vocant, illi tanquam ab Athamante inventum, hi quoniam laudatiſſimum in Athamante reperiatur, foliis aniſo ſimile, & caule aliquando [38] bicubitali, radicibus multis & [39] obnigris, quibuſdam altiſſimis: minus ruffum, quam illud alterum. Ciet urinam in aqua potum; radice trita vel decocta, inflationes ſtomachi mirè diſcutit: item tormina & veſicæ vitia: vulvarumque articulis cum melle, infantibus cum apio illitum imo ventri urinas movet. Fœniculum nobilitavere ſerpentes, guſtatu, ut diximus, ſenectam exuendo, oculorumque aciem ſucco ejus reficiendo: unde intellectum eſt, hominum quoque caliginem præcipue eo levari. Colligitur hic caule turgeſcente: in Sole ſiccatur, inungiturque ex melle: ubique hoc eſt: laudatiſſimus in Iberia è lacrymis fit, & ex ſemine recenti. Fit etiam è radicibus, prima germinatione inciſis. Eſt & in hoc genere ſylveſtre, quod alii hippomarathron, alii myrſineum vocant, foliis majoribus, guſtu acriore, procerius, brachiali craſſitudine, radice candida: naſcitur in calidis, ſed ſaxoſis. Diocles & aliud hippomarathri genus tradit, longo & anguſto folio, ſemine coriandri. Medicinæ in ſativo, ad ſcorpionum ictus & ſerpentium, ſemine in vino poto. Succus & auribus inſtillatur, vermiculoſque in his necat. Ipſum condimentis prope omnibus in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſeritur: oxyporis etiam aptiſſime: quin & panis cruſtis ſubditur. Semen ſtomachum diſſolutum aſtringit, vel in febribus ſumptum: nauſeam ex aqua tritum ſedat: pulmonibus & jocinoribus laudatiſſimum: ventrem ſiſtit, cum modice ſumitur, urinam exciet, & tormina mitigat decoctum, lactisque defectu potum mammas replet. Radix cum ptiſana ſumpta renes purgat, ſive decocto ſucco, ſive ſemine ſumpto. Prodeſt & hydropicis radix ex vino cocta: item convulſis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos veſicæ pellunt. Genituræ abundantiam quoquo modo hauſtum facit. Verendis amiciſſimum, ſive ad fovendum radice cum vino cocta, ſive contrita in oleo illitum. Multi tumoribus & ſuggillatis cum cera illinunt: & radice in ſucco vel cum melle contra canis morſum utuntur, & contra multipedam ex vino. Hippomarathron ad omnia vehementius: calculos præcipue pellit: prodeſt veſicæ cum vino leni, & fœminarum menſtruis hærentibus: efficacius in eo ſemen, quam radix. Modus in utroque, quod duobus digitis tritum additur in portionem. 40 Petridius qui ophiaca ſcripſit, & Miction qui rhizotomumena, adverſus ſerpentes nihil hippomarathro efficacius putavere: ſanè & Nicander non in noviſſimis poſuit. Cannabis in ſylvis primum nata eſt, nigriore folio & aſperiore; ſemen ejus extinguere genituram virorum dicitur. Succus ex eo vermiculos aurium, & quodcunque animal intraverit; ejicit, ſed cum dolore capitis: Tantaque vis ei eſt, ut aquæ infuſa, coagulare eam dicatur: & ideo jumentorum alvo ſuccurrit pota in aqua. Radix contractos articulos emollit in aqua cocta: item podagras & ſimiles impetus. Ambuſtis cruda illinitur,

nitur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nitur, ſed ſæpius mutatur priuſquam areſcat. Ferula ſemen anetho ſimile habet: quæ ab uno caule dividitur in cacumine, fœmina putatur. Caules eduntur decocti, commendanturque muſto ac melle, ſtomacho utiles; ſed plures ſumpti, capitis dolores faciunt. Radix denarii pondere in vini cyathis duobus, bibitur adverſus ſerpentes: & ipſa radix imponitur: ſic & torminibus medetur. Ex oleo autem & aceto, contra ſudores immodicos, vel in febribus proficit. Succus ferulę alvum [41] ſolvit, fabæ magnitudine devoratus. Et viridi ferula ramuſculus, utilis eſt ad omnia ea vitia. Ad ſanguinem ſiſtendum decem grana ſeminis bibuntur, in vino trita, vel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant Luna quarta, ſexta, ſeptima, [42] ligulæ menſura. Natura ferularum murænis infeſtiſſima eſt: tactæ ſiquidem ea moriuntur. Caſtor radicis ſuccum & oculorum claritati conferre multum putavit. Et de carduorum ſatu inter hortenſia diximus: quapropter & medicinam ex iis non differamus. Sylveſtrium genera ſunt duo: unum fruticoſius à terra ſtatim: alterum unicaule craſſius: utrique folia pauca, ſpinoſa. muricatis cacuminibus. Sed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos, celeriter caneſcentem, & abeuntem cum aura: ſcolymon Græci vocant: hic antequam floreat contuſus atque expreſſus, illito ſucco alopecias replet. Radix cujuscunque ex aqua decocta, potoribus ſitim facere narratur. Stomachum corroborat: & vulvis (ſi credimus) etiam conferre aliquid traditur, ut mares gignantur: ita enim Chæreas Athenienſis ſcripſit, & Glaucias, qui circa carduos diligentiſſimus videtur. Manducatus carduus, odorem commendat oris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XXIV. *Theriacæ compoſitio, medicaminis Antiochi.*

Sed diſceſſuri ab hortenſibus, unam compoſitionem ex his clariſſimam ſubtexemus, adverſus venenata animalia, inciſam lapide verſibus in limine ædis Æſculapii. Serpylli duûm denariorum pondus: opopanacis & milii tantundem ſingulorum, trifolii pondus denarii: anethi & fœniculi ſeminis, & aniſi, & ammii, & apii, denariorum ſenûm ſingulis generibus, erui farinæ duodecim. Hęc tuſa cribrataque vino quam poſſit excellenti, digeruntur in paſtillos, victoriati pondere: ex his ſinguli dantur ex vini miſti cyathis ternis. Hac theriaca magnus Antiochus rex adverſus omnia venena uſus traditur.

LIBER XXI.

Prœmium.

De natura florum & coronamentorum.

CAP. I. *De mira florum varietate.*

IN hortis ſeri & coronamenta juſſit Cato, inenarrabili florum maxime ſubtilitate: quando nulli poteſt facilius eſſe loqui, quam rerum naturæ pingere, laſcivienti præſertim & in magno gaudio fertilitatis tam variè ludenti. Quippe reliqua, uſus alimentique gratia genuit: ideoque ſecula annosque tribuit iis. Flores verò odoreſque in diem gignit: magna (ut palam eſt) admonitione hominum, quæ ſpectatiſſime floreant, celerrime marceſcere. Sed ne pictura quidem ſufficiente imagini colorum reddendæ, miſturarum varietati, ſive alterni

atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

atque multiplices inter ſe nectantur, ſive [1] privatis generum funiculis in orbem, in obliquum, in ambitum, quædam coronæ per coronas currunt.

CAP. II. *De ſtrophiolo ſerto, & qui primum flores miſcere cœperint, & quando primum corolla inventa eſt vel appellata, & quare.*

Tenuioribus utebantur antiqui, [2] ſtrophia appellantes: unde nata ſtrophiola. Quin & vocabulum ipſum tardè communicatum eſt, inter ſacra tantum & bellicos honores coronis ſuum nomen vindicantibus. Cum vero è floribus fierent ſerta, à ſerendo [3] ſerviæ appellabantur: quod apud Græcos quoque non adeo antiquitus placuit. Arborum enim ramis coronari in ſacris certaminibus, mos erat primum: poſtea variari cœptum miſtura verſicolori: florumque invicem odores coloresque accendêre Sicyonii, ex ingenio Pauſiæ pictoris atque Glyceræ coronariæ, dilectæ admodum illi, cum opera ejus pictura imitaretur, & illa provocans variaret, eſſetque certamen artis ac naturæ: quales etiam nunc extant artificis illius tabellæ, atque in primis appellata Stephanoplocos, qua pinxit ipſam: idque factum eſt poſt Olympiadem centeſimam. Sic coronis è floribus receptis. paulò mox ſubiere, quæ vocantur Ægyptiæ, ac deinde hybernæ, cum terra flores negat, ramento è cornibus tincto. Paulatimque & Romæ ſubrepſit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatẽ nominatis: mox & corollariis, poſtquam è lamina ærea tenui inaurata aut inargentata dabantur.

CAP. III. *Quis primum coronam foliis aureis & argenteis dedit, & de honore coronarum apud antiquos, & de Scipionis honore, & de pactilibus coronis, & Cleopatræ reginæ facto.*

Craſſus dives, primus argento auroque folia

imitatus, ludis ſuis coronas dedit. Acceſſeruntque & lemniſci, quos adjici ipſarum coronarum honos erat propter Hetruſcas, quibus jungi niſi aurei non debebant. Puri diu fuere ii: cælare eos primus inſtituit P. Claudius Pulcher, bracteasque etiam philyræ dedit. Semper tamen autoritas vel ludicro quæſitarum fuit: nanque ad certamina in Circum per ludos & ipſi deſcendebant, & ſervos ſuos [4] quique mittebant. Inde illa XII tabularum lex: Qui coronam parit, ipſe pecuniave ejus, [5] virtutis ergo arguitur. Quam ſervi equive meruiſſent, pecunia partam lege dici, nemo dubitavit. Quis ergo honos? ut ipſi mortuo, parentibusque ejus, dum intus poſitus eſſet, foriſve ferretur, ſine fraude eſſet impoſita. Alias in uſu promiſcuo ne ludicræ quidem erant. Ingensque & hinc ſeveritas. L. Fulvius argentarius, bello Punico ſecundo, cum corona roſacea interdiu è pergula ſua in forum proſpexiſſe dictus, ex autoritate Senatus in carcerem abductus, non ante finem belli emiſſus eſt. P. Munatius, cum demptam Marſyæ coronam è floribus capiti ſuo impoſuiſſet, atque ob id duci eum in vincula Triumviri juſſiſſent, appellavit Trib. Pleb. nec interceſſere illi: aliter quam Athenis, ubi comeſſabundi juvenes ante meridiem conventus ſapientium quoque doctrinæ frequentabant. Apud nos exemplum licentiæ hujus non eſt aliud, quam filia Divi Auguſti, cujus luxuria noctibus coronatum Marſyam, literæ illius dei gemunt. Florum quidem Popul. Romanus honorem Scipioni tantum habuit: Serapio cognominabatur, propter ſimilitudinem ſuarii cujuſdam negotiatoris: ob id erat in Tribunatu plebei admodum gratus, dignusque Africanorum familia: nec erat in bonis funeris impenſa: aſſes ergo contulit populus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

populus, ac funus elocavit, quaque præferebatur, flores è proſpectu omni ſparſit. Et jam tunc coronæ Deorum honos erant, & Larium publicorum privatorumque, ac ſepulchrorum & Manium. Summaque autoritas, pactili [6] coronæ, Sutiles aliorum ſacris invenimus, & ſolennes cœnis. Tranſiere deinde ad roſaria: eoque luxuria proceſſit, ut non eſſet gratia niſi mero folio: ſutilibus mox petitis ab India, aut ultra Indos. Lautiſſimum quippe habetur è nardi folio eas dari, aut veſte ſerica verſicolores, unguentis madidas. Hunc habet noviſſime exitum luxuria fœminarum. Et apud Græcos quidem de coronis privatim ſcripſere [7] Mneſtheus atque Callimachus medici, quæ nocerent capiti: quoniam & in hoc eſt aliqua valetudinis portio, in potu atque hilaritate præcipuè, odorum vi ſurrepente fallaciter: ſcelerata Cleopatræ ſolertia, nanque apparatu belli Actiaci gratificationem ipſius reginæ Antonio timente, nec niſi prægustatos cibos ſumente, fertur pavore ejus luſiſſe, extremis coronæ floribus veneno illitis, ipſaque capiti impoſita, mox procedente hilaritate invitavit Antonium ut coronas biberent. Quis ita timeret inſidias? Ergo concerpta in ſcyphum, incipienti haurire, oppoſitâ manu; En ego ſum, inquit, illa, chare Antoni, quam tu nova prægustantium diligentia caves: adeo mihi, ſi poſſim ſine te vivere, occaſio aut ratio deeſt: Inde eductum cuſtodia bibere juſſit, illico expirante. De floribus extra ſupra dictos ſcripſit Theophraſtus apud Græcos: ex noſtris autem inſcripſere aliqui libros Anthologicôn: flores verò perſecutus eſt nemo, quod equidem inveniam. Nec nos nunc ſcilicet coronas nectemus: id enim frivolum eſt: ſed de floribus, quæ videbuntur digna,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

gna, memorabimus. Pauciſſima noſtri genera coronamentorum inter hortenſia novere, ac pene violas roſaſque tantum.

CAP. IV. *De roſa in coronis & de generibus ejus, & ubi ſeratur.*

Roſa naſcitur ſpina verius, quam frutice, in rubo quoq; proveniens, illic etiam jucundi odoris, quamvis anguſti. Germinat omnis primò incluſa granoſo cortice: quo mox intumeſcente, & in virides alabaſtros faſtigiato, paulatim rubeſcens dehiſcit, ac ſeſe pandit, in calicis medio ſui ſtantes complexa luteos apices. Vſus ejus in coronis prope minimus eſt. Oleo maceratur, idque jam à Trojanis temporibus, Homero teſte: præterea in unguenta tranſit, ut diximus: per ſe medicas artes præbet. Emplaſtris atque collyriis inſeritur mordaci ſubtilitate: menſarum etiam deliciis inungendis minime noxia. Genera ejus noſtri fecere celeberrima Præneſtinam & Campanam: addidere alii Mileſiam, cujus ſit ardentiſsimus colos, non excedentis duodena folia: proximam ei Trachiniam minus rubentem: mox Alabandicam; viliorem albicantibus foliis; [8] utiliſſimam verò plurimis, ſed minutiſſimis ſpineolam. Differunt enim multitudine foliorum, aſperitate, lævore, colore, odore: pauciſſima quina folia, ac deinde numeroſiora: cum ſit genus ejus, quam centifoliam vocant: quæ eſt in Campania Italiæ, Græciæ verò circa Philippos: ſed ibi non ſuæ terræ proventu: Pangæus mons in vicino fert, numeroſis foliis ac parvis: unde accolæ transferentes conferunt, ipſaque plantatione proficiunt. Non autem talis odoratiſſima eſt, nec cui latiſſimum maximumque folium. Breviterque indicium eſt odoris, ſcabritia corticis. Cepio Tiberii Cæſaris principatu,

cipatu, negavit centifoliam in coronas addi, præterquam extremos velut ad cardines, nec odore, nec ſpecie probabilem & quæ Græca appellatur à noſtris, à Græcis lychnis, non niſi in humidis locis proveniens, nec unquam excedens quinque folia, violæ magnitudine, odore nullo. Eſt & alia Græcula appellata, convolutis foliorum paniculis nec dehiſcens niſi manu coacta, ſemperque naſcenti ſimilis, latiſſimis foliis. Alia funditur è caule malvaceo, folia oleæ habente, moſceuton vocant. Atque inter has media magnitudine autumnalis, quam coroneolam vocant. Omnes ſine odore, præter coroneolam & in rubo natam: tot modis adulterantur. Et alias vera quoque plurimum ſolo prævalet: Cyrenis odoratiſſima eſt, ideoque ibi unguentum pulcherrimum: Carthagine Hiſpaniæ, hyeme tota præcox. Refert & cœli temperies: quibuſdam enim annis minus odorata provenit. Præterea locis omnis ſiccis quam humidis odoratior. Seri nec pinguibus vult, nec argilloſis locis, nec riguis, contenta raris: proprieque ruderatum agrum amat. Præcox Campana, ſera Mileſia: noviſſime tamen deſinit Præneſtina. Fodiuntur altius quam fruges, levius quam vites. Tardiſſime proveniunt ſemine, quod in ipſo cortice eſt ſub ipſo flore opertum lanugine: ob id potius caule conciſo inſeruntur: & ocellis radicis, ut harundo; unum genus inſeritur pallidæ ſpinoſæ, longiſſimis virgis quinque foliæ, quæ è Græcis altera eſt. Omnis autem reciſione atque uſtione proficit: tranſlatione quoque, ut vitis, optime ocyſſimeque provenit, ſurculis quaternum digitorum longitudine, aut ampliore, poſt Vergiliarum occaſum ſata: dein per Favonium tranſlata, pedalibus intervallis, crebroque circumfoſſa. Qui præco-

præcocem faciunt, pedali circa radicem ſcrobe aquam calidam infundunt, germinare incipiente calice.

CAP. V. *De lilio tria genera, & ratione ea inſerendi.*

Lilium roſæ nobilitate proximum eſt, & quadam cognatione unguenti oleique, quod lirinon appellatur: & impoſitum etiam maxime roſas decet, medio proventu earum incipiens: nec ulli florum excelſitas major, interdum cubitorum trium, languido ſemper collo, & non ſufficiente capitis oneri. Candor ejus eximius, foliis foris ſtriatis, & ab anguſtiis in latitudinem paulatim ſeſe laxantibus, effigie calathi, reſupinis per ambitum labris, tenuique filo & ſemine, ſtantibus in medio crocis: ita odor colorque duplex: & alius calicis, alius ſtaminis, differentia anguſta. In unguenti verò oleique uſu, & folia non ſpernuntur. Eſt flos non diſſimilis illi in herba quam convolvulum vocant, naſcens per frutecta, nullo odore, nec crocis intus, candorem tantum referens, ac veluti naturæ rudimentum lilia facere condiſcentis. Alba lilia iiſdem omnibus modis ſeruntur, quibus roſa: & hoc amplius lacryma ſua, ut hippoſelinum: nihilque eſt fœcundius, una radice quinquagenos ſæpe emittente bulbos. Eſt & rubens lilium, quod Græci crinon vocant: alii florem ejus cynorrhodon: laudatiſſimum in Antiochia & Laodicea Syriæ, mox in Phaſelide: quartum locum obtinet in Italia naſcens. Sunt & purpurea lilia, aliquando gemino caule, carnoſiore tantum radice, majoriſque bulbi, ſed unius: Narciſſum vocant; hujus alterum genus flore candido, calice purpureo. Differentia à liliis eſt & hæc, quod narciſſis folia in radice ſunt, probatiſ-
ſimis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſimis in Lyciæ montibus. Tertio generi cætera eadem, calix, [9] herbaceus. Omnes ſerotini: poſt Arcturum enim florent, ac per æquinoctium autumnum. Inventa eſt & in his ratio [10] inficiendi, monſtrificis hominum ingeniis: colliguntur nanque menſe Iulio ſcapi areſcentes, liliaque ſuſpenduntur in fumo: dein nudantibus ſe nodulis, in fæce nigri vini vel Græci menſe Martio macerantur, ut colorem percipiant: atque ita in ſcrobiculis ſeruntur, heminis fæcis circunfuſis: ſic fiunt purpurea lilia: mirumque, ita tingi aliquid, ut naſcatur infectum.

CAP. VI. *De violis & de caltha, & de bacchare, combreto, aſaro & croco.*

Violis honos proximus. Earum plura genera: purpureæ, luteæ, albæ: plantis omnes, ut olus, ſatæ. Ex iis verò, quæ ſponte apricis & macris locis proveniunt, purpureæ, latiore folio ſtatim ab radice carnoſa exeunt, ſolæque Græco nomine à cæteris diſcernuntur, appellata Ia, ut ab his Ianthina veſtis. Sed ſativis, maxima autoritas luteis: genera iis Tuſculana, & quæ marina appellatur, folio aliquanto latiore, ſed minus odorato: In totum verò ſine odore, minutoque folio calathiana, munus autumni, cæteræ veris. Proxima ei caltha eſt [11] concolori amplitudine: vincit numero foliorum marinam, quinque non excedentem: eadem odore ſuperatur: eſt enim gravis calthæ. Non levior ei, quam ſcopam regiam appellant: quanquam folia ejus olent, non flores. Bacchar quoque radicis tantum odoratæ eſt, à quibuſdam nardum ruſticum appellatum. Vnguenta ea ex radice fieri ſolita apud antiquos, Ariſtophanes priſcę Comœdiæ Poëta teſtis eſt: unde quidam errore falſo [12] barbaricam eam appellabant: odor eſt ei cin-

namomo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

namomo proximus: gracili ſolo nec humidò provenit. Simillimum ei, Combretum appellatur, foliorum exilitate uſque in fila attenuata, & procerius quam bacchar. Nec hæc ſunt tantum, ſed eorum quoq; error corrigendus eſt, qui bacchar, ruſticum nardum appellavere: eſt enim alia herba ſic cognominata, quam Græci aſaron vocant, cujus ſpeciem figuramque diximus in nardi generibus: quinimo aſaron invenio vocitari, quoniam in coronis non addatur. Crocum ſylveſtre optimum: ſerere in Italia minime expedit, ad [13] ſcrupula uſque ſingula areis decoquentibus: ſeritur radicis bulbo. Sativum latius, majusque & nitidius, ſed multo levius degenerans: ſed nec ubique fœcundum, etiam Cyrenis, ubi ſemper flores laudatiſsimi. Prima nobilitas Cilicio, & ibi in Coryco monte: dein Lycio, monte Olympo: mox Centuripino Siciliæ. Aliqui [14] Phlegræo ſecundum locum dedere. Adulteratur nihil æque: probatio ſynceri, ſi impoſita manu crepat, veluti fragile: humidum enim, quod evenit adulteratione, [15] cedit. Altera probatio: ſi manu prolata ad ora, leniter faciem oculosque mordeat. Eſt per ſe genus ſativi blandiſsimum vulgo, cum ſit medio candidum, dialeucon vocant. Contra Cyrenaico vitium, quod omni croco nigrius eſt, & celerrime marceſcit. Optimum ubicunque quod pinguiſsimum, & brevibus capillis: peſsimum verò, quod ſitum redolet. Mutianus autor eſt, in Lycia anno ſeptimo aut octavo transferri in locum ſubactum, atque ita degenerans renovari. Vſus ejus in coronis nuſquam: herba enim eſt folio anguſto penè in capillamenti modum. Sed vino mire congruit præcipuè dulci, tritum ad theatra replenda. Floret Vergiliarum occaſu paucis diebus, folioque

florem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

florem expellit: viret bruma. Colligitur, ſiccatur umbra, melius etiam hyberna. Carnoſa & illi radix, vivaciorque quam cæteris : gaudet calcari & atteri , [16] pereundoque melius provenit : ideo juxta ſemitas ac fontes lætiſſimum.

CAP. VII. *De floribus antiquis, & de odoramentorum diverſitate, ſaliunca, & polio.*

Trojanis temporibus jam erat honos ei: hos certe flores Homerus treis laudat, loton, crocon, hyacinthum. Omnium autẽ odoramentorum, atque adeo herbarum differentia eſt in colore, & odore, & ſucco. Odorato ſapor raro ulli non amarus : è contrario dulcia raro odorata: itaque & vina muſtis odoratiora , & ſylveſtria magis omnia ſativis. Quorundam odor ſuavior è longinquo , propius admotus hebetatur, ut violæ: roſa recens à longinquo olet, ſicca propius : omnis autem verno tempore acrior, & matutinis: quicquid ad meridianas horas diei vergit, hebetatur: novella quoque vetuſtis minus odorata. acerrimus tamẽ odor omnium æſtate media. Roſa & crocum odoratiora , cum ſerenis diebus leguntur: & omnia in calidis, quam in frigidis: in Ægypto tamen minime odorati flores , quia nebuloſus & roſcidus aër eſt à Nilo flumine. Quorundam ſuavitati gravitas ineſt : quædam , cum virent , non olent , propter humorem nimium : ut buceros , quod eſt fœnum Græcum. Acutus odor non omnium ſine ſucco eſt, ut violę, roſæ, croco : quæ verò ex acutis ſucco carent, eorum omnium odor gravis , ut in lilio utriusque generis. Abrotonum & amaracus acres habent odores. Quorundam flos tantum jucundus , reliquæ partes ignavæ, ut violæ ac roſæ. Hortenſium odoratiſsima quæ ſicca, ut ruta, menta, apium, & quæ ſiccis naſcuntur. Quædam vetuſtate odora-
tiora,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tiora, ut cotonea: eademq; decerpta, quam in ſuis radicibus. Quædam non niſi defracta, aut ex attritu olent: alia non niſi detracto cortice: quædam verò non niſi uſta: ſicut thura myrrhæque. Flores triti omnes amariores, quam intacti. Aliqua arida diutius odorem continent, ut melilotos. Quædam locum ipſum odoratiorem faciunt, ut iris: quin & arborem totam cujuſcunque radices attingit. Heſperis noctu magis olet, inde nomine invento. Animalium nullum odoratum, niſi ſi de pantheris quod dictum eſt, credimus. Illa quoque non omittenda differentia eſt, odoramentorum multa nihil pertinere ad coronaméta, ut irin atque ſaliuncam, quanquam nobiliſſimi odoris utranque. Sed Iris radice tantum commendatur, unguentis & medicinæ naſcens, laudatiſſima in Illyrico: & ibi quoque non in maritimis, ſed in ſylveſtribus Drilonis & Naronæ. Proxima in Macedonia, longiſſima hæc & candicans, & exilis. Tertium locum habet Africana, ampliſſima inter omnes, guſtuque amariſſima. Illyrica quoque duorum generum eſt, rhaphanitis à ſimilitudine, quæ & melior: rhizotomos ſubrufa: optima, quæ ſternutamenta tactu movet. Caulem habet cubitalem, erectum: floret diverſi coloris ſpecie, ſicut arquus cœleſtis, unde & nomen: non improbatur & Piſidica. Et foſſuri tribus ante menſibus mulſa aqua circunfuſa, hoc veluti placamento terræ blandiuntur, circunſcripta mucrone gladii orbe triplici: & cum legerint eam, protinus in cœlum attollunt. Natura eſt fervens, tractataque puſtulas ambuſti modo facit. Præcipitur ante omnia, ut caſti legant. Teredines non ſicca modo, verum & in terra celerrime ſentit. Optimum antea irinum Leucade & Elide ferebatur: jampridem enim

enim & ſeritur : nunc è Pamphylia : ſed Cilicium maxime laudatur atque Septentrionale. Saliunca folioſa quidem eſt, ſed brevis, & quæ necti non poſſit : radici numeroſæ cohæret, herba verius quam flos, denſa veluti manu preſſa, breviterque cæſpes ſui generis. Pannonia hanc gignit & Norici, Alpiumque aprica : urbium Eporrhedia, tantæ ſuavitatis, ut metallum eſſe cœperit. Veſtibus interponi eam gratiſſimũ, ſicut apud Græcos polion herbam, inclytam Muſæi & Heſiodi laudibus, ad omnia utilem prædicantium, ſuperque cætera ad famam etiam ac dignitates, prorſusque mirum (ſi modo ut tradunt) folia ejus mane candida, meridie purpurea, ſole occidente cærulea aſpiciuntur. Duo genera ejus, campeſtre majus, ſylveſtre quod minus eſt : quidam teuthrion vocant. Folia canis hominis ſimilia, à radice protinus, nunquam palmo altiora. Et de odoratis floribus ſatis dictum;

CAP. VIII. *De veſtium æmulatione cum floribus, & amaranto, & chryſocome, ſive chryſiti.*

In quibus unguento viciſſe naturam gaudens luxuria, veſtibus quoque provocavit eos flores qui colore commendantur. Hos animadverto tres eſſe principales : unum in cocco, qui in roſis micat. Gratius nihil traditur aſpectu, & in purpuras Tyrias, dibaphasque ac Laconicas. Alium in amethyſto, qui in viola : & ipſe in purpureum, quemque janthinum appellavimus. Genera enim tractamus, in ſpecies multas ſeſe ſpargentia. Tertius eſt, qui propriè conchylii intelligitur, multis modis : unus in heliotropio, & in aliquo ex his plerunque ſaturatior: alius in malva, ad purpuram inclinans: alius in viola ſerotina, conchyliorũ vegetiſſimus. Paria nunc componuntur, & natura atque luxuria depugnant. Lutei video honorem antiquiſſimum,

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

in nuptialibus flammeis totũ fœminis conceſſum: & fortaſsis ideo non numerari inter principales, hoc eſt, communes maribus ac fœminis, quoniam ſocietas principatum dedit. Amaranto non dubiè vincimur: eſt autem ſpica purpurea verius, quam flos aliquis, & ipſe ſine odore: mirum in eo, gaudere decerpi & lætius renaſci: provenit Auguſto menſe: durat in autumnum: Alexandrino palma, qui decerptus aſſervatur: mirumque, poſtquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reviviſcit, & hybernas coronas facit. Summa ejus natura in nomine eſt, appellato, quoniam non marceſcat. In nomine & cyani colos: item holochryſi. Omnes autem hi flores non fuere in uſu Alexandri Magni ætate, quoniam proximi à morte ejus autores ſiluere de illis: quo manifeſtum eſt poſtea placuiſſe. A Græcis tamen repertos quis dubitet, non aliter Italia uſurpante nomina illorũ? At Hercule [17] petilio ipſa nomen impoſuit autumnali, circaque vepres naſcenti, & tantum colore commendato, qui eſt roſæ ſylveſtris: folia parva, quina: mirumque in eo flore, inflecti cacumen, & non niſi retorto folia naſci, parvo calice, ac verſicolori, luteum ſemen includente. Luteus & [18] bellio paſtillicantibus quinquagenisquinis barbulis coronatur. Pratenſes hi flores, ac ſine uſu plerique, & ideo ſine nominibus. Quin & his ipſis alia alii vocabula imponunt. Chryſocome ſive chryſitis, non habet Latinam appellationem: palmi altitudine eſt, comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra, ex auſtero dulci, in petroſis opacisque naſcens.

CAP. IX. *De honore coronarum, & cyclamino, & meliloto, & trifolio, tria genera ejus.*

Et ferè peractis colorum quoque celeberrimis, tranſeat oratio ad eas coronas, quæ varietate ſola placent.

placent. Duo earum genera, quando aliæ flore conſtant, aliæ folio. Florem eſſe dixerim geniſtas: (nanque & iis decerpitur luteus) item rhododendron: item zizipha, quæ & Cappadocia vocantur: his odoratus ſimilis olearum floribus. In vepribus naſcitur cyclaminum, de quo plura alias: flos ejus coloſsinus in coronas admittitur: folia in coronamentis ſmilacis & ederæ, corymbiq; earum obtinent principatum, de quibus in fruticũ loco abunde diximus. Sunt & alia genera, nominibus Græcis indicanda, quia noſtris majore ex parte hujus nomenclaturæ defuit cura: & pleraque eorum in exteris terris naſcuntur, nobis tamen conſectanda, quoniam de natura ſermo, non de Italia eſt. Ergo in coronaméta folio venere[19] melothron, ſpireon, trigonon, cneoron, quod caſiam Hyginus vocat: & quod cunilaginem, quæ conyza; meliſſophyllon quod apiaſtrum, meliloton quod ſertulam Campanam vocamus. Eſt enim in Campania Italiæ laudatiſsima: Græcis in Sunio: mox Chalcidica & Cretica, ubicunq; verò aſperis & ſylveſtribus nata. Coronas ex hac antiquitus factitatas, indicio eſt nomen ſertulæ, quod occupavit: odor ejus croco vicinus eſt, & flos, ipſa cana: placet maxime foliis breviſsimis atq; pinguiſsimis. Folio coronat & trifolium: tria ejus genera: Minyanthes vocant Græci, alii aſphaltion, majore folio, quo utuntur coronarii: alterum acuto, oxytriphyllon: tertium ex omnibus minutiſsimum. Inter hæc nervoſi cauliculi quibuſdã, ut marathro, hippomarathro, myophono. Vtuntur & ferulis & corymbis ederę, flore purpureo, & in alio genere earum ſylveſtribus roſis ſimili. Sed in iis quoque colos tantum delectat, odor autẽ abeſt. Et cneori duo genera, nigri atque candidi: hoc & odoratum; ramoſa ambo: florent poſt æquinoctium autumnum.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. X. *De origano, & thymo, & melle Attico, & conyza, & Iovis flore, & helenio, & abrotono, & leucanthemo.*

Totidem & origani in coronamentis ſpecies: alterius enim nullum ſemen: id, cui odor eſt, Creticum vocatur. Totidem & thymi: candidum, ac nigricans. Floret autem circa ſolſtitia, cum & apes decerpunt, & augurium mellis eſt, proventum enim ſperant apiarii largè floreſcente eo: læditur imbribus amittitque florem. Semen thymi non poteſt deprehendi, cum origani perquam minutum, non tamen fallat. Sed quid intereſt occultaſſe id naturam? In flore ipſo intelligitur, ſatoque eo naſcitur. Quid non tentavere homines? Mellis Attici in toto orbe ſumma laus exiſtimatur: ergo tranſlatum eſt ex Attica thymum, & vix flore (uti docemus) ſatum. Sed alia ratio naturæ obſtitit, non durante Attico thymo, niſi in afflatu maris: erat quidem hæc opinio antiqua in omni thymo, ideoque non naſci in Arcadia: tunc oleam non putabant gigni, niſi intra ccc ſtadia à mari: Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in provincia Narbonenſi refertos ſcimus: hoc pene ſolo reditu, è longinquis regionibus pecudum millibus convenientibus, ut thymo veſcantur. Et Conyzæ duo genera in coronamentis, mas ac fœmina: differentia in folio: tenuius fœminæ & conſtrictius anguſtiusque, imbricatum maris & ramoſius: Flos quoque magis ſplendet ejus, ſerotinus utrique poſt Arcturum. Mas odore gravior, fœmina acrior, & ideo contra beſtiarum morſus aptior. Folia fœminæ mellis odorem habent: maſculæ radix à quibuſdam libanotis appellatur, de qua diximus. Et tantum folio coronant Iovis flos; amaracus, hemerocalles, abrotonum, helenium, ſiſym-

ſiſymbrium, ſerpyllum, omnia ſurculoſa roſæ modo. Colore tantum placet Iovis flos, odor abeſt: ſicut & ille, qui Græcè phlox vocatur. Et ramis autem & folio odorata ſunt, excepto ſerpyllo. Helenium è lacrymis Helenæ dicitur natum, & ideo in Helena inſula laudatiſſimum. Eſt autem frutex humi ſe ſpargens dodrantalibus ramulis, folio ſimili ſerpyllo. Abrotonum, odore jucunde gravi, floret æſtate: flos aurei coloris. Vacuum ſponte provenit: cacumine ſuo ſe propagat: ſeritur autem ſemine melius, quam radice aut ſurculo: ſemine quoque non ſine negotio: plantaria transferuntur, ſicut & adonium; utrunque æſtate. Alſioſa enim admodum ſunt: & Sole tamen nimio læduntur: ſed ubi convaluere, ritu vitis fruticant. Abrotono ſimile odore leucanthemum eſt, flore albo folioſum.

CAP. XI. *De amaraco vel ſampſucho, & nyctegreto, & meliloto, & viola alba, & codiamino, & de ſylveſtribus bulbis, & heliochryſo, & lychni, & de herbis citra mare.*

Amaracum Diocles medicus & Sicula gens appellavere, quod Ægyptus & Syria ſampſuchum. Seritur utroque genere, & ſemine & ramo; vivacius prædictis, & odore melius. Copioſum amaraco æquè, quam abrotono, ſemen: ſed abrotono radix una & altè deſcendens: cæteris in ſummo terræ leviter hærens. Reliquorum ſatio autumno ferè incipiente, necnon & vêre quibuſdam locis quę umbra gaudent, & aqua ac fimo. Nyctegretum inter pauca miratus eſt Democritus, coloris ignei, foliis ſpinæ, nec à terra ſe attollentem, præcipuam in Gedroſia. Narrat erui poſt æquinoctium vernum radicitus, ſiccarique ad Lunam XXX diebus, ita lucere noctibus: Magos Parthorum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

thorumque reges uti hac herba ad vota ſuſcipienda: eandem vocari chenomychon, quoniam anſeres à primo conſpectu ejus expaveſcant: ab aliis nyctilopa, quoniam è longinquo noctibus fulgeat. Melilotos ubique naſcitur: laudatiſſima tamen in Attica: ubicunque verò recens, nec candicans, & croco quam ſimillima: quanquam in Italia odoratior & candida. Florum prima ver nuntiantium viola alba: tepidioribus verò locis etiam hyeme emicat: poſtea quæ appellatur purpurea: proxime flammea, quæ & phlox vocatur, ſylveſtris duntaxat. Codiaminon bis anno, vêre & autumno: æſtates hyemesque fugit. Seriores ſuprà dictis aliquanto narciſſus & lilium trans maria: in Italia quidem, ut diximus, poſt roſam: nam in Græcia tardius etiamnum anemone: eſt autem hæc ſylveſtrium bulborum flos, aliaque quam quæ dicetur in medicinis. Sequitur œnanthe, melanion; ex ſylveſtribus heliochryſos: deinde alterum genus, anemones, quæ limonia vocatur: poſt hanc gladiolus comitatus hyacinthis: noviſſime roſa. Eademque prima deficit, excepta ſativa: è cæteris hyacinthus maxime durat, & viola alba, & œnanthe: ſed hæc ita, ſi devulſa crebro prohibeatur in ſemen abire: naſcitur locis tepidis: odor idem ei, qui germinantibus uvis, atque inde nomen. Hyacinthum comitatur fabula duplex, luctum præferens ejus quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruore editi, ita diſcurrentibus venis, ut Græcarum literarum figura AI legatur inſcripta. Heliochryſos florem habet auro ſimilem, folium tenue, cauliculum quoque gracilem, ſed durum: hoc coronare ſe Magi, ſi & unguenta ſumantur ex auro, quod apyron vocant, ad gratiam quoque vitæ gloriamque pertinere arbitrantur. Et verni quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quidem flores hi ſunt. Succedunt illis æſtivi, lychnis, & Iovis flos, & alterum genus lilii: item tiphyon, & amaracus, quem Phrygium cognominant: ſed maxime ſpectabilis pothos. Duo genera hujus: unum, cui flos hyacinthi eſt: alterum cui candidus, qui ferè naſcitur in tumulis, quoniam fortius durat. Et iris æſtate floret: abeunt & hi, marceſcuntque: alii rurſus ſubeunt autumno. Tertium genus lilii & crocum, in utroque genere; unum hebes alterum odoratum: primis omnia imbribus emicantia. Coronarii quidem & ſpinæ flore utuntur: quippe cum ſpinæ albæ cauliculi inter oblectamenta gulæ quoque condiantur. Hic eſt tranſmaria ordo florum: in Italia violis ſuccedit roſa: huic intervenit lilium: roſam cyanus excipit, cianum amarantus. Nam vincapervinca ſemper viret, in modum lineæ foliis geniculatim circumdata: topiaria herba: inopiam tamen florum aliquando ſupplet: hæc à Grçcis chamædaphne vocatur. Vita longiſſima violç albç eſt trimatus. Ab eo tempore degenerat. Roſa & quinquennium perfert, nec reciſa, nec aduſta: illo enim modo juveneſcit. Diximus & terram referre plurimum: nam & in Ægypto ſine odore hæc omnia: tantumque myrtis odor præcipuus. Alicubi etiam binis menſibus antecedit germinatio omnium. Roſaria à Favonio foſſa oportet eſſe, iterumque ſolſtitio: & id agendum, ut intra id tempus purgata ac pura ſint.

CAP. XII. *De cura apum, pabulo, & morbis earum, & remediis.*

Verum hortis coronamentisque maxime alvearia & apes conveniunt, res præcipui quæſtus compendiique, cum favit. Harum ergo cauſa oportet ſerere thymum, apiaſtrum, roſam, violas,

lilium, cytiſum, fabam, erviliam, cunilam, papaver, conyzam, caſiam, melilotum, meliſſophyllum, cerinthem. Eſt autem cerinthe folio candido, incurvo, cubitalis, capite concavo, mellis ſuccum habente. Horum floris avidiſſimæ ſunt, atque etiam ſinapis, quod miremur, cum olivæ florem ab his non attingi conſtet: ideoque hanc arborem procul eſſe melius ſit: cum aliquas quam proxime ſeri conveniat, quæ & evolantium examina invitent, nec longius abire patiantur. Cornum quoque arborem caveri oportet: nam flore ejus deguſtato, alvo concita moriuntur: Remedium, ſorba contuſa è melle præbere his, vel urinam hominum, vel boum, aut grana punici mali, ammineo vino conſperſa. At geniſtas circunſeri alveariis gratiſſimum. Mirum eſt dignumque memoratu, de alimentis quod comperi: Hoſtilia vicus alluitur Pado: hujus inquilini pabulo circa deficiente imponunt navibus alveos, noctibusque quina millia paſſuum contrario amne naves ſubvehunt: egreſſæ luce apes paſtęque, ad naves quotidie remeant; mutantes locum, donec pondere ipſo preſſis navibus, pleni alvei intelligantur, revectiſque eximantur mella.

CAP. XIII. *De venenato melle, & de remediis mellis venenati, & mellis inſani.*

Et in Hiſpania mulis provehunt, ſimili de cauſa: tantumque pabulum refert, ut mella quoque venenata fiant. Heracleæ in Ponto, quibuſdam annis perniciosiſſima exiſtunt, ab iiſdem apibus facta. nec dixere autores, è quibus floribus ea fierent: nos trademus, quæ comperimus. Herba eſt ab exitio & jumentorum quidem, ſed præcipue caprarum, appellata ægolethron: hujus flores concipiunt noxium virus aquoſo vêre marceſcentes:

ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ita ſit, ut non omnibus annis ſentiatur hoc malum. Venenati ſigna ſunt, quod omnino non denſatur, quod color magis rutilus eſt, odor alienus, ſternutamenta protinus movens, quod ponderoſius innoxio: qui edêre, abjiciunt ſe humi, refrigerationem quærentes: nam & ſudore diffluunt: remedia ſunt multa, quæ ſuis locis dicemus. Sed quoniam ſtatim repræſentari aliqua in tantis inſidiis oportet, mulſum vetus è melle optimo & ruta: ſalſamenta etiam ſi rejiciantur ſumpta crebro: certumque eſt id malum per excrementa ad canes etiam pervenire, ſimiliterque torqueri eos: Mulſum tamen ex eo inveteratum, innocuum eſſe conſtat: & fœminarum cutem nullo melius emendari cum coſto, ſuggillata cum [21] aloë. Aliud genus, in eodem Ponto gente Sannorum, mellis, quod ab inſania, quam gignit, mænomenon vocant: id exiſtimatur contrahi flore rhododendri, quo ſcatent ſylvæ. Genſque ea, cum ceram in tributa Romanis præſtet, mel (quoniam exitiale eſt) non vendit. Et in Perſide, & in Mauritaniæ Cæſarienſis Gætulia, contermina Maſſæſulis, venenati favi gignuntur: quidamque à parte, quo nihil eſſe fallacius poteſt, niſi quod livore deprehenduntur. Quid ſibi voluiſſe naturam iis arbitremur inſidiis, ut ab iiſdem apibus, nec omnibus annis fierent, aut non totis favis? parum enim erat genuiſſe rem, in qua venenum facillime daretur, etiamne hoc ipſa in melle tot animalibus dedit? quid ſibi voluit, niſi ut cautiorem minusque avidum faceret hominem? Non enim ipſi melli, ſed apibus jam cuſpides dederat, & quidem venenatas, remedio adverſus has utique non differendo. Ergo malvæ ſucco, aut foliorum ederæ perungi ſalutare eſt, vel percuſſos eas bibere. Mirum tamen eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

venena portantes ore, fingenteſque ipſas non mori: niſi quod illa domina rerum omnium hanc dedit repugnantiam apibus: ſicut contra ſerpentes Pſyllis Marſiſque inter homines.

CAP. XIV. *De melle quod muſcæ non attingunt, & alveariis, & cura eorum ſi famem ſentiunt apes, & quomodo cera fiat.*

Aliud in Creta miraculum mellis: mons eſt Carina IX M paſſ. ambitu: intra quod ſpatium muſcæ non reperiuntur, natumque ibi mel nuſquam attingunt: hoc experimento ſingulare medicamentis eligitur. Alvearia orientem æquinoctialem ſpectare convenit: Aquilonem evitent: nec Favonium minus. Alvearia optima è cortice, ſecunda ferula, tertia vimine: multi ea & ſpeculari lapide fecere, ut operantes intus ſpectarent. Circunlini alveos fimo bubulo utiliſſimum, operculum à tergo eſſe ambulatorium, ut proferatur intus, ſi magnus ſit alveus, aut ſterilis operatio, ne deſperatione curam abjiciant: id paulatim reduci, fallente operis incremento. Alvearia hyeme ſtramento operiri, crebro ſuffiri, maxime fimo bubulo: cognatum hoc iis, innaſcentes beſtiolas necat, araneos, papiliones, teredines: apeſque ipſas excitat. Et araneorum quidem exitium facilius eſt: papilionum major peſtis: tollitur vero, cum matureſcit malva, noctu, interlunio, cælo ſereno, accenſis lucernis ante alveos; in eam flammam ſeſe ingerunt. Si cibus deeſſe cenſeatur apibus, uvas paſſas, ſiccaſve, ficoſque tuſas, ad fores earum poſuiſſe conveniet: item lanas tractas madentes paſſo, aut defruto, aut aqua mulſa: gallinarum etiam crudas carnes. Quibuſdam etiam æſtatibus iidem cibi præſtandi, cum ſiccitas continua florum alimentum abſtulit. Alveorum, cum mel eximitur,

mitur, illini oportet exitus, meliſſophyllo aut geniſta tritis: aut medios alba vite præcingere, ne apes diffugiant. Vaſa mellaria aut favos lavari aqua præcipiunt: hac decocta, fieri ſaluberrimum acetum. Cera fit expreſſis favis, ſed ante purificatis aqua, & triduo in tenebris ſiccatis, quarto die liquatis igni in novo fictili, aqua favos tegente, tunc ſporta colatis. Rurſus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, excipiturque alia frigida, vaſis melle circunlitis. Optima, quæ Punica vocatur: proxima, quam maxime fulva, odoriſque mellei, pura, natione autem Pontica, quam conſtare equidem miror inter venenata mella: deinde Cretica: plurimum enim ex propoli habet, de qua diximus in natura apum: poſt has Corſica, quoniam ex buxo fit, habere quandam vim medicaminis putatur. Punica fit hoc modo: ventilatur ſub dio ſæpius cera fulva: Deinde fervet in aqua marina, ex alto petita, addito nitro: Inde [22] ligulis hauriunt florem, id eſt candidiſſima quęque, transfunduntque in vas, quod exiguum frigidæ habeat: & rurſus marina decoquunt ſeparatim: dein vas ipſum refrigerant: Et cum hæc ter fecere, juncea crate ſub dio ſiccant Sole, Lunáque: hæc enim candorem facit: Siccantes, ne liquefaciant, protegunt tenui linteo: Candidiſſima vero fit, poſt inſolationem etiamnum recocta. Punica medicinis utiliſſima. Nigreſcit cera addito chartarum cinere, ſicut anchuſa admiſta rubet: Varioſque in colores pigmentis trahitur, ad reddendas ſimilitudines, & innumeros mortalium uſus, parietumque etiam & armorum tutelam. Cætera de melle apibuſque in natura earum dicta ſunt. Et hortorum quidem omnis ferè ratio peracta eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XV. *De herbis ſponte naſcentibus & aculeatis.*

Sequuntur herbæ ſponte naſcentes, quibus pleræque gentium utuntur in cibis, maximeq; Ægyptus, frugum quidem fertiliſſima, ſed ut propè ſola iis carere poſſit: tanta eſt ciborum ex herbis abundantia. In Italia pauciſſimas novimus, fraga,
[23] tanum, ruſcum, batin marinam, batin hortenſiam, quam aliqui aſparagum Gallicum vocant: præter has paſtinacam pratenſem. lupum ſalictarium, eaque verius oblectamenta, quam cibos. In Ægypto nobiliſſima eſt colocaſia, quam cyamon aliqui vocant: hanc è Nilo metunt, caule, cum coctus eſt, araneoſo in mandendo, thyrſo autem, qui inter folia emicat, ſpectabili, foliis latiſſimis, etiam ſi arboreis compararentur, ad ſimilitudinem eorum quæ perſonata in noſtris amnibus vocamus. Adeoque Nili ſui dotibus gaudent, ut implexis colocaſiæ foliis in variam ſpeciem vaſorum, potare gratiſſimum habeant: ſeritur jam hæc in Italia. In Ægypto proxima authoritas cichorio eſt, quam diximus intubum erraticum: naſcitur poſt Vergilias: floret particulatim: radix ei lenta, quare etiam ad vincula utuntur illa. Anthalium à flumine naſcitur, meſpili magnitudine & rotunditate, ſine nucleo, ſine cortice, folio cyperi: mandunt igni paratum. Mandunt & œtum, cui pauca folia minimaque, verum radix magna. Aracidna quidem & aracos, cum habeant radices ramoſas ac multiplices, nec folium, nec herbam ullam, aut quicquam aliud ſupra terram habent. Reliqua vulgarium in cibis apud eos herbarum nomina, condrylla, hypochœris, & caucalis, anthriſcum, ſcandix, quæ ab aliis tragopogon vocatur, foliis croco ſimillimis: parthenium, ſtrychnum,

num, corchorus, & æquinoctio naſcens aphace, acinos, & quam epipetron vocant, quæ nunquam floret; at è contrario aphace ſubinde marceſcente flore emittit alium, tota hyeme totoque vêre uſque in æſtatem. Multas præterea ignobiles habent: ſed maxime celebrant cnicon Italiæ ignotam, ipſis autem oleo, non cibo gratam; hoc faciunt è ſemine ejus. Differentia prima, ſylveſtris & ſativæ: ſylveſtrium duæ ſpecies: una mitior eſt, ſimili caule, tamen rigido: itaque & colu antiquæ mulieres utebantur ex illis: quare quidam atractylida vocant: Semen ejus candidum, & grande amarum. Altera hirſutior, totoſiore caule, & qui penè humi ſerpat, minuto ſemine: aculeatarum generis hæc eſt: quoniam diſtinguenda ſunt & genera. Ergo quædam herbarum ſpinoſæ ſunt, quædam ſine ſpinis. Spinoſarum multæ ſpecies: in totum ſpina eſt aſparagus, ſcorpio: nullum enim folium habet. Quædam ſpinoſa foliata ſunt, ut carduus, eryngion, glycyrrhiſon, urtica: iis enim omnibus foliis ineſt aculeata mordacitas. Aliqua & ſecundum ſpinam habent folium, ut tribulus, & ononis. Quædam in folio habent & in caule, ut phleos, quod alibi ſtœben appellavere. Hippophaes ſpinis geniculatum: tributa proprietas, quod & fructum ſpinoſum habet. Ex omnibus his generibus urtica maxime noſcitur, acetabulis in flore purpuream lanuginem fundentibus, ſæpe altior binis cubitis. Plures ejus differentiæ: Sylveſtris, quam fœminam vocant, mitior: & in ſylveſtri quæ dicitur cania, acrior, caule quoque mordaci, fimbriatis foliis. Quæ verò etiam odorem fundit, Herculanea vocatur. Semen omnibus copioſum, nigrum. Mirum, ſine ullis ſpinarum aculeis lanuginem ipſam eſſe noxiam: &

tactu tantum leni pruritum, puſtulasq; confeſtim aduſto ſimiles exiſtere. Notum eſt & remedium olei. Sed mordacitas non protinus cum ipſa herba gignitur, nec niſi ſolibus roborata. Incipiens quidem ipſa naſci vere, non ingrato, multis etiam religioſo in cibo eſt ad pellendos totius anni morbos. Sylveſtrium quoque radix, omnem carnem teneriorem facit ſimul cocta. Quæ innoxia, morſu carens, lamium vocatur. De ſcorpione dicemus inter medicas.

CAP. XVI. *De carduo, & helxine, & tribulo, & anchuſa.*

Carduus & folio & caule ſpinoſas lanugines habet: item acorna, leucacanthos, chalceos, cnicos, polyacanthos, onopyxos, helxine, ſcolymos. Chamæleon, in foliis non habet aculeos. Eſt & illa differentia, quod quædam in iis multicaulia ramoſaque ſunt, ut carduus: uno autem caule, nec ramoſum, [24] cnicos. Quædam cacumine tantum ſpinoſa ſunt, ut eryngium. Quædam æſtate florent, ut tetralix, & helxine. Scolymus quoque floret ſero & diu. Acorna colore tantum rufo diſtinguitur, & pinguiore ſucco: idem erat atractylis quoque, niſi candidior eſſet, & niſi ſanguineum ſuccum funderet: qua de cauſa phonos vocatur à quibuſdam, odore etiam gravis, ſero matureſcente ſemine, nec ante autumnum: quanquam id de omnibus ſpinoſis dici poteſt. Verum omnia hæc & ſemine & radice naſci poſſunt. Scolymus carduorum generis ab iis diſtat, quod radix ejus veſcendo eſt decocta. Mirum, quod ſine intervallo tota æſtate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit. Aculei areſcente folio deſinunt pungere. [25] Helxine rara viſu eſt, neque in omnibus terris, eſt radice folioſa, ex qua media

media veluti malum extuberat, contectum ſua fronde: hujus vertex ſummus lacrymam continet jucundi ſaporis, acanthicem maſtichen appellatam. Et Cactos quoque in Sicilia tantum naſcitur; ſuæ proprietatis & ipſa, cujus in terra ſerpunt caules, à radice emiſsi, lato folio & ſpinoſo. Caules vocant cactos: nec faſtidiunt in cibis inveteratos quoque. Vnum caulem rectum habent, quem vocant pternica, ejuſdem ſuavitatis, ſed vetuſtatis impatientem: ſemen ei lanuginis, quam pappon vocant: quo detracto & cortice, teneritas ſimilis cerebro palmæ eſt: vocant aſcaliam. Tribulus non niſi in paluſtribus naſcitur, dira res alibi: juxta Nilum & Strymonem amnes excipitur in cibis, inclinatus in vadum, folio ad effigiem ulmi, pediculo longo. At in reliquo orbe genera duo: uni cicerculæ folia, alteri aculeata: hic & ſerius floret, magisque ſepta obſidet villarum: ſemen ei rotundius, nigrum in ſiliqua: alteri haranaceum. Spinoſorum etiamnum aliud genus, Ononis: in ramis enim ſpinas habet appoſito folio rutæ ſimili, toto caule foliato in modum coronæ: ſequitur à frugibus, aratro inimica, vivaxque præcipuè. Aculeatarum caules aliquarum per terram ſerpunt, ut ejus quam coronopon vocant: è diverſo ſtant, Anchuſa inficiendo ligno cerisque radice apta, & è mitioribus Anthemis, & phyllanthes, & anemone, & aphace. Caule foliato eſt & crepis, & apate. Differentia foliorum & hîc quæ in arboribus, brevitate pediculi ac longitudine, anguſtiis ipſius folii, amplitudine, angulis, inciſuris, odore, flore: diuturnior hic quibuſdam per partes florentibus, ut ocimo, heliotropio aphacæ, onocichlæ.

 CAP. XVII.

CAP. XVII. *Differentia herbarum per folia, & quæ herbæ toto anno floreant, & de haſtula regia, & piſtana, & gladiolo.*

Multis inter hæc æterna folia, ſicut quibuſdam arborum: in primisque heliotropio, adianto. Aliud rurſus ſpicatarum genus, ex quo eſt cynops, alopecuros, ſtelephuros, (quam quidam ortygam vocant, alii plantaginem, de qua plura dicemus inter medicas) thryallis. Ex iis alopecuros ſpicam habet mollem & lanuginem denſam, non diſſimilem vulpium caudis, unde ei & nomen. Proxima eſt ei & ſtelephuros, niſi quod illa particulatim floret. Cichorion & ſimilia, circa terram folia habent, germinantibus ab radice poſt Vergilias. Perdicium & aliæ gentes, quam Ægyptii, edunt: nomen dedit avis, id maxime eruens: craſſas, plurimasque habet radices. Item ornithogale, caule tenero, candido, ſemipedali, radice bulboſa, molli, tribus aut quatuor agnatis: coquitur in pulte. Mirum, loton herbam & ægilopa, non niſi poſt annum è ſemine ſuo naſci. mira & Anthemidis natura, quod à ſummo florere incipit, cum cæteræ omnes, quæ particulatim florent, ab ima ſui parte incipiant. Notabile & in lappa, quæ adhæreſcit, quoniam in ipſa flos naſcitur, non evidens, ſed intus occultus, & intra ſe germinat, velut animalia quæ intra ſe pariunt. Item circa Opuntem Opuntia eſt herba, etiam homini dulcis: mirumque, è folio ejus radicem fieri, ac ſic eam naſci. Iaſione unum folium habet, ſed ita implicatum, ut plura videantur. Condrylla amara eſt, & acri in radice ſucco: amara & aphace, & quæ picris nominatur, & ipſa toto anno florens: nomen ei amaritudo impoſuit. Notabilis & ſcillæ crocique natura, quod cum omnes herbæ folium primum emit-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

emittant, mox in caulem rotundentur, in iis caulis prior intelligitur, quam folium. Et in croco quidem flos impellitur caule: in ſcilla verò caulis exit, deinde flos ex eo emergit: eademque ter floret (ut diximus) tria tempora ſationum oſtendens. Bulborum generi quidam adnumerant & cypiri, hoc eſt gladioli, radicem: dulcis ea eſt, & quæ decocta panem etiam gratiorem faciat, ponderoſioremq; ſimul ſubacta. Non diſſimilis eſt & quæ theſion vocatur, guſtu aſpera. Cæteræ ejuſdem generis folio differunt: Aſphodelus oblongum & anguſtum habet, ſcilla latum & tractabile, gladiolus ſimile nomini. Aſphodelus manditur, & ſemine, toto & bulbo. ſed hoc in cinere toſto, dein ſale & oleo addito: præterea tuſo cum ficis, præcipua voluptate, ut videtur Heſiodo. Traditur & ante portas villarum ſatum, remedio eſſe contra veneficiorum noxiam. Aſphodeli mentionem & Homerus fecit: radix ejus napis modicis ſimilis eſt: neque alia numeroſior, LXXX. ſimul acervatis ſæpe bulbis. Theophraſtus & ferè Græci, principſque Pythagoras, caulem ejus cubitalem, & ſæpe duûm cubitorum, foliis porri ſylveſtris, anthericon vocavere: radicem verò, id eſt bulbos, aſphodelon. Noſtri illud albucum vocant, & aſphodelum haſtulam regiam. Ea eſt & caulis acinoſi: ejus duo genera faciunt. Albuco eſt ſcapus cubitalis, amplus, purus, lævis: de quo Mago præcipit, exitu menſis Martii, & initio Aprilis, cum floruerit, nondum ſemine ejus intumeſcente, demetendum: findendoſque ſcapos, & quarto die in Solem proferendos: ita ſiccatis manipulos faciendos. Item piſtanam dicit à Græcis vocari, quam inter ulvas ſagittam appellamus: hanc ab Idibus Maii uſque ad finem Octobris menſis decorticari,

corticari, atque leni Sole ſiccari jubet. Idem & gladiolum alterum, quem cypiron vocant, & ipſum paluſtrem, Iulio menſe toto ſecari jubet ad radicem, tertioque die in Sole ſiccari, donec candidus fiat: quotidie autem ante Solem occidentem in tectum referri, quoniam paluſtribus deſectis nocturni rores noceant.

CAP. XVIII. *De junco genera ſex, & de cypero, & de medicamentis eorum, & de cypiro, & odorata junco.*

Similia præcipit & de junco, quem mariſcon appellant, ad texendas tegetes, & ipſum Iunio menſe eximi ad Iulium medium præcipiens. Cætero de ſiccando eadem quæ de ulva ſuo loco diximus. Alterum genus juncorum facit, quod marinum, & à Græcis oxyſchœnon vocari invenio. Tria genera ejus: acuti & ſterilis, quem marem, & oxyn Græci vocant: reliqua fœminini, ferentis ſemen nigrum, quem melancranin vocant: craſſior hic & fruticoſior: magisque etiamnum tertius, qui vocatur holoſchœnos. Ex his melancranis ſine aliis generibus naſcitur: Oxys autem & holoſchœnos eodem cæſpite. Vtiliſſimus ad vitilia holoſchœnos, quia mollis & carnoſus eſt. Fert fructum ovorum cohærentium modo. Naſcitur autem is, quem marem appellamus, ex ſemetipſo, cacumine in terram defixo: melancranis autem ſuo ſemine: alioquin omnium radices omnibus annis intermoriuntur. Vſus ad naſſas marinas, vitilium elegantiam, lucernarum lumina, præcipuè medulla, amplitudine juxta maritimas Alpes tanta, ut inciſo ventre impleant pene unciarum latitudiné, in Ægypto verò cribrorum longitudiné, non alias utiliorem. Quidam etiamnum unum genus faciunt junci trianguli, cyperon vocant:

vocant: multi verò non diſcernunt à cypiro vicinitate nominis: nos diſtinguemus utrunque. Cypirus eſt gladiolus, ut diximus, radice bulboſa, laudatiſſimus in inſulis Creta, dein Naxo, & poſtea in Phœnice. Cretico candor odorque vicinus nardo, Naxio acrior, Phœnicio exiguum ſpirans, nullus Ægyptio: nam & ibi naſcitur. Diſcutit duritias corporum: jam enim remedia dicemus: quoniam & florum odorumq; generi eſt magnus uſus in medicina. Quod ad cypiron attinet, Appollodorum quidem ſequar, qui negabat bibendum: quanquam profeſſus efficaciſſimum eſſe adverſus calculoſos; eo fovet. Fœminis quidem abortus facere non dubitat: mirumque tradit, barbaros ſuffitum hujus herbæ excipientes ore, lienes conſumere: & non egredi domibus, niſi ab hoc ſuffitu: vegetiores enim firmioresq; ſic etiam fieri. Intertriginum & alarum vitiis, perfrictionibusque cum oleo illitum, non dubiè mederi. Cyperos juncus eſt, qualiter diximus, anguloſus, juxta terram candidus, cacumine niger, pinguisque: folia ima porraceis exiliora, in cacumine minuta, inter quæ eſt ſemen: radix olivæ nigræ ſimilis, quam, cum oblonga eſt, cyperida vocant, magni in medicina uſus. Laus cypero prima Hammoniaco, ſecunda Rhodio, tertia Thracio, noviſſima Ægyptio: quod & confundit intellectum, quoniam & cypiros ibi naſcitur. Sed cyperos duriſſima, vixque ſpirans. Cæteris odor & ipſum nardum imitans. Eſt & per ſe Indica herba, quæ cyperis vocatur, zingiberis effigie: commanducata croci vim reddit. Cypero vis in medicina pſilothri: illinitur pterygiis, hulceribusque genitalium, & quæ in humore ſunt omnibus, ſicut oris hulceribus. Radix adverſus ſerpentium ictus,

ſcorpio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſcorpionum præſertim, remedio eſt: vulvas aperit pota: largiori tanta vis, ut expellat eas: urinam ciet, & calculos, ob id utiliſſima hydropicis. Illinitur & hulceribus, quæ ſerpunt, ſed his præcipuè quæ in ſtomacho ſunt, ex vino vel aceto illita. Iunci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias, tuſſi medetur. Semen toſtum, & in aqua potum, ſiſtit alvum & fœminarum menſes, capitisq; dolores facit. At qui vocatur holoſchœnos, ejus quæ proxima ſunt radicis, commanducantur adverſus araneorũ morſus. Invenio etiamnum unum junci genus, quod euripicen vocant: hujus ſemine ſomnum allici, ſed modum ſervandum, ne ſopor fiat. Ob id & odorati junci medicinæ dicentur, quoniam & in Sirya cœle (ut ſuo loco retulimus) naſcitur: laudatiſſimus ex Nabatæa, cognomine teuchites, proximus Babylonius, peſſimus ex Africa, ac ſine odore. Eſt autem rotundus, vinoſæ mordacitatis ad linguam: ſyncerus in confricando odorem roſæ emittit, rubentibus fragmentis. Diſcutit inflationes, ob id ſtomacho utilis, bilemque & ſanguinem rejicientibus: ſingultus ſedat, ructus movet, urinam ciet, veſicæ medetur: ad muliebres uſus decoquitur: Opiſthotonicis cum reſina arida imponitur. Excalfactoria & Roſa. Vteros aſtringit, refrigerat. Vſus ejus dividitur in folia & flores. Capita foliorum parteſque candidæ, ungues vocantur. In flore aliud eſt ſemen, aliud capillus in capite, aliud cortex, aliud calix. Folium ſiccatur, aut tribus modis exprimitur: per ſe, cum ungues non detrahuntur: ibi enim humoris plurimum: aut cum detractis unguibus, reliqua pars aut oleo aut vino maceratur in Sole vaſis vitreis. Quidam & ſalem admiſcent, & anchuſam nonnulli, aut aſpalathum, aut

juncum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

juncum odoratum: quia talis maxime prodeſt vulvæ ac dyſentericis. Exprimuntur eadem folia detractis unguibus, trita per linteum ſpiſſum in æreum vas, lenique igni ſuccus coquitur, donec fiat craſſitudo mellis: ad hoc eligi oportet odoratiſſima quæque folia.

CAP. XIX. *Ex roſa medicinæ, & de lilio, & de narciſſo, & ex viola, & de bacchare, & combreto, & aſaro.*

Vinum quomodo fieret à roſa, diximus inter genera vini. Vſus ſucci ad aures, oris hulcera, gingivas, tonſillas, gargarizatus, ſtomachum, vulvas, ſedis vitia, capitis dolores. In febre per ſe, vel cum aceto ad ſomnos, nauſeas. Folia uruntur in calliblepharum. Et ſiccis fœmina aſperguntur: Epiphoras quoque arida leniunt. Flos ſomnum facit: inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in poſca potus: & ſanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, [27] quantum in vini cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo vetuſtius: & in umbra ſiccatum: nigrum inutile. Dentium dolori illinitur: urinam ciet: ſtomacho imponitur: item igni ſacro non veteri: naribus ſubductum caput purgat. Capita pota ventrem & ſanguinem ſiſtunt. Vngues roſæ epiphoris ſalubres ſunt: hulcera enim oculorum roſa ſordeſcunt, præterquam initiis epiphoræ, ita ut arida cum pane imponatur. Folia quidem vitiis ſtomachi, roſionibus & vitiis ventris, & inteſtinorum, & præcordiis utiliſſima vel illita. Cibo quoque lapathi modo condiuntur: cavendus in his ſitus celeriter inſidens. Et aridis & expreſſis aliquis uſus: Diapaſmata inde fiunt ad ſudores coërcendos, ita ut à balineis inareſcant corpori, dein frigida abluantur. Sylveſtris cum adipe urſino alopecias mirificè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rificè emendat. Lilii radices multis modis florem ſuum nobilitavere, contra ſerpentium ictus ex vino potæ, & contra fungorum venena. Própter clavos pedum in vino decoquuntur, triduoque non ſolvuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ, pilos quoque aduſtis reddunt. E mulſo potæ inutilem ſanguinem cum alvo trahunt: lienique & ruptis vulſis proſunt & menſibus fœminarum. In vino verò decoctæ, impoſitæque cum melle nervis præciſis medentur: Lichenas & lepras, & furfures in facie emendant: erugant corpora. Folia in aceto cocta, vulneribus imponuntur: epiphoris teſtium in melle cum hyoſcyamo & farina tritici. Semen illinitur igni ſacro: flos & folia hulcerum vetuſtati. Succus, qui flore expreſſus eſt, ab aliis mel vocatur, ab aliis ſyrium. ad emoliendas vulvas ſudoresque faciendos, & ſuppurationes coquendas. Narciſſi duo genera in uſum medici recipiunt: unum purpureo flore, & alterum [28] herbaceum: hunc ſtomacho inutilem, & ideo vomitorium, alvosque ſolventem, nervis inimicum, caput gravantem, & à narce narciſſum dictum, non à fabuloſo puero. Vtriuſque radix mulſei ſaporis eſt: ambuſtis prodeſt cum exiguo melle: ſic & vulneribus & luxatis: panis vero cum melle & avenæ farina. Sic & infixa corpori extrahit. Iu polenta tritus oleoque, contuſis medetur & lapide percuſſis. Purgat vulnera permiſtus farinæ: nigras vitiligines emaculat. Ex hoc flore fit narciſſinum oleum ad emolliendas duritias, & calfacienda quæ alſerint. Auribus eſt utiliſſimum: ſed capitis dolores facit. Violæ ſylveſtres ſunt, & ſativæ: purpureæ refrigerant: contra inflammationes illinuntur ſtomacho ardenti: imponuntur & capiti in fronte: Oculorum privatim epiphoris,

ris, & ſede procidente vulvave: & contra ſuppurationes. Crapulam & gravedines capitis impoſitis coronis olfactuve diſcutiunt: anginas ex aqua potæ. id quod purpureum eſt ex iis, comitialibus medetur, maxime pueris in aqua potum. Semen violæ ſcorpionibus adverſatur. Contra flos albæ ſuppurata aperit: ipſa diſcutit. Et alba autem & lutea extenuant menſtrua, urinam cient: minor vis eſt recentibus: ideoq; aridis poſt annum utendum. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus, menſes trahit. Radices ejus cum aceto illitæ ſedant lienem: item podagram; oculorum autem inflammationes cum myrrha & croco. Folia cum melle purgant capitis hulcera: cum cerato rimas ſedis, & quæ in humidis ſunt. Ex aceto vero collectiones ſanant. Bacchar in medicinæ uſu aliqui ex noſtris [29] perpenſam vocant: auxiliatur contra ſerpentes, capitis dolores fervoresque: item epiphoras: imponitur mammis tumentibus à partu & ægilopis incipientibus & ignibus ſacris: odor ſomnum gignit. Radicem decoctam bibere ſpaſticis, everſis, convulſis, ſuſpirioſis ſalutare eſt. In tuſſi vetere radices ejus tres quatuorve decoquuntur ad tertias partes: hæc potio mulieres ex abortu purgat. Laterum punctiones tollit, & veſicæ calculos. Conditur cum diapaſmate. Veſtibus odoris gratia inſeritur. Conbretum, quod ſimile ei diximus, tritum cum axungia, vulnera mirè ſanat. Aſarum jocinorum vitiis ſalutare eſſe traditur, unciá ſumptum, in hemina mulſi miſti: alvum purgat ellebori modo: hydropicis prodeſt & præcordiis vulviſque ac morbo regio. In muſtum ſi addatur, facit vinum urinis ciendis. Effoditur cum folia emittit. Siccatur in umbra: ſitum celerrime ſentit.

CAP. XX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XX. *De nardo Gallico, & de croco medicinæ, & crocomagmate, & ſaliunca, & polio, & iri, & holocryſo, & chryſocome, & meliloto.*

Et quoniam quidam, ut diximus, nardum ruſticum nominavere radicem baccharis, contexemus & Gallici nardi remedia, in hunc locum dilata in peregrinis arboribus. Ergo adverſus ſerpentes duabus drachmis in vino ſuccurrit: inflammationibus coli, vel ex aqua, vel ex vino: item jocinoris & renum, ſuffuſisque felle: & hydropicis per ſe, vel cum abſinthio: ſiſtit purgationum mulierum impetus. Ejus verò quod phu eodem loco appellavimus, radix datur potui trita, vel decocta ad ſtrangulationes, vel pectoris dolores, vel laterum: menſes quoque ciet: bibitur cum vino. Crocum melle non ſolvitur, nulloque dulci: facillime autem vino, aut aqua, utiliſſimum in medicina. Adſervatur cornea pyxide; diſcutit inflammationes omnes quidem, ſed oculorum maxime ex ovo illitum: vulvarum quoque ſtrangulatus, ſtomachi exhulcerationes, pectoris & renum, jocinorum, pulmonum, veſicarumque, peculiariter inflammationi earum vehementer utile: item tuſſi & pleuriticis: tollit & pruritus: urinam ciet. Qui crocum prius biberint, crapulam non ſentiunt: ebrietati eo reſiſtunt: coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem: ſomnum facit: caput leniter movet: Venerem ſtimulat. Flos ejus igni ſacro illinitur cum creta Cimolia: ipſum plurimis medicaminibus miſcetur: Collyrio uni etiam nomen dedit [31] ex eo quoque expreſſo unguento crocino, quod crocomagma appellant: habet ſuas utilitates contra ſuffuſiones oculorum, urinas: magis excalfacit, quam crocum ipſum. Optimum, quod guſta-

guſtatum ſalivam denteſque inficit. Iris rufa melior, quam candida: infantibus eam circumligari ſalutare eſt, dentientibus præcipue & tuſſientibus, tinearûmve vitio laborantibus inſtillari. Cæteri effectus ejus non multum à melle differunt: hulcera purgat capitis præcipuè, & ſuppurationes veteres: alvum ſolvit duabus drachmis cum melle. Tuſſim, tormina, inflationes pota: Lienes ex aceto: contra ſerpentium & araneorum morſus, ex poſca valet: contra ſcorpiones, duarum drachmarum pondere in pane vel aqua ſumitur: contra canum morſus, ex oleo imponitur: & contra perfrictiones: ſic & nervorum doloribus: lumbis verò & coxendicibus cum reſina illinitur. Vis ei concalfactoria: naribus ſubducta, ſternutamenta movet, caputque purgat: dolori capitis cum coroneis malis aut ſtrutheis illinitur: crapulas quoque & orthopnœas diſcutit: vomitiones ciet, duobus obolis ſumpta: oſſa fracta extrahit, impoſita cum melle. Ad paronychias farina ejus utuntur: cum vino, ad clavos, vel verrucas: triduoque non ſolvitur. Halitus oris commanducata abolet, alarumque vitia. Succo duritias omnes emollit: ſomnum conciliat, ſed genituram conſumit: ſedis rimas & condylomata, omniaque in corpore excreſcentia ſanat. Sunt qui ſylveſtrem xyrin vocent: ſtrumas hæc, vel panos, vel inguina diſcutit. Præcipitur, ut ſiniſtra manu ad hos uſus eruatur, colligenteſque dicant cujus hominis utique cauſa eximant. Scelus herbariorum aperietur in hac mentione: partem ejus ſervant, & quarundam aliarum herbarum, ſicut plantaginis: & ſi parum mercedis tuliſſe ſe arbitrantur, rurſusque opus quærunt, partem eam quam ſervavere, eodem loco infodiunt: credo, ut vitia, quæ ſanave-

rint,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

rint, faciant rebellare. Saliuncæ radix in vino decocta ſiſtit vomitiones, corroborat ſtomachum. Polio Muſæus & Heſiodus perungi jubent dignationis gratia, gloriæque avidos polium tractare, colere. Polium contra ſerpentes [32] ſubſternitur vel portatur. Medici in vino decoquunt recens, vel aridum, illinuntque, vel ſpleneticis propinant ex aceto: morbo regio in vino: & hydropicis incipientibus in vino decoctum: vulneribus quoque ſic illinunt. Secundas mulierum, partusque emortuos expellit: item dolores corporis: veſicas inanit: & epiphoris illinitur. Nec magis alia herba convenit medicamento, quod alexipharmacon vocant. Stomacho tamen inutile eſſe, caputque eo impleri, & abortum fieri poto, aliqui negant. Ad religionem addunt, ubi inventum ſit, protinus ad alligandum contra oculorum ſuffuſiones, cavendumque ne terram attingat. Hi & folia ejus thymo ſimilia tradunt, niſi quod molliora ſunt, & lanatiore canitie. Cum ruta ſylveſtri & ſi teratur, ex aqua cæleſti, aſpidas mitigare dicitur: & non ſecus atque cytinus aſtringit & cohibet vulnera, prohibetque ſerpere. Holochryſos medetur ſtranguriæ in vino pota, & oculorum epiphoris illita: cum fæce verò vini cremata & polenta, lichenas emendat. Chryſocomes radix calfacit, & adſtringit: datur potui ad jocinorum vitia: item pulmonum: vulvæ dolores in aqua mulſa decocta. Ciet menſtrua: & ſi cruda detur, hydropicorum aquam. Meliſſophyllo ſive melittide ſi perungantur alvearia, non fugient apes: nullo enim magis gaudent flore. copia iſtius examina facillime continentur: idem præſentiſſimum eſt contra ictus earum, veſparumq;, & araneorum, item ſcorpionum: item contra vulvarũ ſtrangulationes, addito nitro:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nitro: contra tormina, è vino. Folia ejus ſtrumis illinuntur, & ſedis vitiis, cum ſale decocta: ſuccus fœminas purgat, & inflationes diſcutit, & hulcera ſanat: articularios morbos ſedat, canisque morſus. Prodeſt dyſentericis veteribus & cœliacis, & orthopnoicis, lienibus, hulceribus thoracis: caligines oculorum ſucco cum melle inungi eximium habetur. Melilotos quoque oculis medetur cum 33 lacte, aut cum lini ſemine: maxillarum quóque dolores lenit: & capitis cum roſaceo: item aurium è paſſo, quæque in manibus intumeſcunt, vel erumpunt. Stomachi dolores in vino decocta, vel cruda tritaque: idem effectus & ad vulvas. Teſtes verò & ſedem procidúam, quæque ibi ſint vitia recens ex aqua decocta, vel ex paſſo. Adjecto roſaceo illinitur ad carcinomata: deferveſcit in vino dulci: peculiariter & contra meliceridas efficax.

CAP. XXI. *De trifolio, & thymo, & hemerocalle, & de helenio, & abrotono.*

Trifolium ſcio credi prævalere contra ſerpentium ictus & ſcorpionum, ex vino aut poſca, ſeminis granis viginti potis: vel foliis, & tota herba decocta: ſerpenteſque nunquam in trifolió aſpici. Præterea celebratis autoribus, contra omnia venena pro antidoto ſufficere XXV grana ejus, quod minyanthes ex eo appellavimus, tradi. multa alia præterea in remediis ejus adſcribi: ſed me contra ſententias eorum graviſſimi viri autoritas movet: Sophocles enim Poëta venenatum id dicit. Simus quoque medicus decocti, aut contriti ſuccum infuſum corpori: eaſdẽ uredines facere, quas ſi percuſſis à ſerpente imponatur. Ergo non aliter utendum eo, quam contra venena, cenſuerim: fortaſſis enim & his venenis inter ſe contraria ſit natura,

ſicut

ſicut multis aliis. Item animadverto, ſemen ejus, cujus minima ſint folia, utile eſſe ad cuſtodiendam mulierũ cutis gratiam, in facie illitum. Thymum colligi oportet in flore, & in umbra ſiccari: Duo autem ſunt genera ejus: candidum, radice lignoſa, in collibus naſcens, quod & præfertur: alterum nigrius, floriſque nigri. Vtraque oculorum claritati multum conferre exiſtimantur, & in cibo, & in medicamentis: Item diutinæ tuſſi ecligmate faciles excreationes facere: cum aceto & ſale, ſanguinem concreſcere non pati: è melle longas faucium diſtillationes; extra illita cum ſinapi, extenuare item ſtomachi & ventris vitia. Modice his tamen utendum eſt, quoniam excalfaciunt, quamvis ſiſtunt alvum: quæ ſi exhulcerata ſit, denarii pondus in ſextarium aceti & mellis addi oportet. Item ſi lateralis dolor ſit, aut inter ſcapulas, aut in thorace. Præcordiis medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur & in alienatione mentis ac melancholicis: datur & comitialibus, quos correptos olfactus excitat thymi: ajunt & dormire eos oportere in molli thymo. Prodeſt & orthopnoicis & anhelationi, mulierumque menſibus retardatis: vel ſi emortui ſint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias. Et viris verò contra inflationes, cum melle & aceto: & ſi venter turgeat, teſtesve aut veſicæ dolor exigat. Ex vino tumores & impetus tollit impoſitum: item cum aceto callum & verrucas. Coxendicibus imponitur, & articularibus morbis, & luxatis tritum ac lanæ inſperſum ex oleo. Dant & potionem articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus aceti & mellis: & in faſtidio, tritum cum ſale. Hemerocalles pallidum è viridi, & molle folium habet, radice odorata atque bulboſa: quæ cum

cum melle impoſita ventri, aquam pellit & ſanguinem etiam inutilem. Folia epiphoris oculorum, mammarumque poſt partum doloribus illinuntur. Helenium ab Helena, ut diximus, natum, favere creditur formæ: cutem mulierum in facie reliquoque corpore nutrire incorruptam: præterea putant uſu ejus quandam gratiam iis veneremque conciliari. Attribuunt & hilaritatis effectum eidem potæ in vino, eumque quem habuerit nepenthes illud prædicatum ab Homero, quod triſtitia omnis aboleatur. Eſt autem ſucci prædulcis: prodeſt & orthopnoicis radix ejus in aqua jejunis pota: eſt autem candida intus & dulcis. Bibitur & contra ſerpentium ictus ex vino: mures quoque contrita dicitur necare. Abrotonum duorum traditur generum, campeſtre ac montanum: hoc fœminam, illud marem intelligi volumus: amaritudo abſinthii in utroque. Siculum laudatiſſimum, dein Galaticum. Vſus eſt & foliis, ſed major ſemini ad excalfaciendum: ideo nervis utile, tuſſi, orthopnoicis, convulſis ruptis, lumbis, urinæ anguſtiis: datur bibendum manualibus faſciculis decoctis ad tertias partes; ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & ſemen tuſum in aqua drachmæ pondere: prodeſt & vulvæ. Concoquit panos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur, cotoneo malo concocto. Serpentes fugat: contra ictus earum bibitur cum vino, illiniturque: efficaciſſimum contra ea, quorum veneno tremores & frigus accidunt, ut ſcorpionum & phalangiorum: & contra venena alia pota prodeſt, & quoquo modo algentibus, & ad extrahenda ea quæ inhærent corporibus. Pellit & interaneorum mala. Ramo ejus, ſi ſubjiciatur pulvino, Venerem ſtimulari ajunt: efficaciſſimamque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

mamque eſſe herbam contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur.

CAP. XXII. *Ex leucanthemo & ſampſucho medicinæ.*

Leucanthemum ſuſpirioſis medetur, duabus partibus aceti permiſtum. Sampſuchum ſive amaracum, in Cypro laudatiſſimũ & odoratiſſimum, ſcorpionibus adverſatur, ex aceto ac ſale illitum. Menſtruis quoque multum confert impoſitum: minor eſt eidem poto vis. Cohibet & oculorum epiphoras cum polenta: ſuccus decocti tormina diſcutit: & urinis & hydropicis utile: movet & aridum ſternutamenta. Fit ex eo oleum, quod ſampſuchinum vocatur aut amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosque nervos: & vulvas calfacit: & folia ſuggillatis cum melle, & luxatis cum cera proſunt.

CAP. XXIII. *De anemona medicinæ.*

Anemonas coronarias tantum diximus: nunc reddemus & medicas. Sunt qui phenion vocent. Duo ejus genera, ſylveſtris prima, altera in cultis naſcens, utraque ſabuloſis: hujusque plures ſpecies: aut enim phœniceum florem habet, quæ & copioſiſſima eſt, aut purpureum, aut lacteum: harum trium folia apio ſimilia ſunt: nec temere ſemipedem altitudine excedunt, cacumine aſparagi. Flos nunquam ſe aperit, niſi vento ſpirante: unde & nomẽ accepit. Sylveſtri amplitudo major, latioribus foliis, flore phœniceo: hanc, errore ducti, argemonem putant multi: alii rurſus papaver, quod rhœan appellavimus: ſed diſtinctio magna, quod utraque hæc poſtea floret: nec aut ſuccum illarum anemonæ reddunt, aut calices habent, nec niſi aſparagi cacumen. Proſunt anemonæ capitis doloribus & inflammationibus, vulvis mulie-

mulierum, lacti quoque: & menſtrua cient cum ptiſana ſumptæ, aut vellere appoſitæ. Radix commanducata pituitam trahit, dentes ſanat, decocta oculorum epiphoras. Magi multum quidem iis tribuere, quamprimum aſpiciatur eo anno tolli jubentes: dicique, colligi eam tertianis & quartanis remedio: poſtea alligari florem panno roſeo, & in umbra aſſervari, ita cum opus ſit adalligari. Quæ ex his phœniceum florem habet, radice contrita, cuicunque animalium impoſita, hulcus facit 34 ſeptica vi: & ideo expurgandis hulceribus adhibetur.

CAP. XXIV. *De œnanthe medicinæ.*

Oenanthe herba naſcitur in petris, folio paſtinacæ, radice magna, numeroſa. Caulis ejus & folia cum melle ac vino nigro pota, facilitatem pariendi præſtant, ſecundasque purgant. Tuſſim è melle tollunt: urinam cient: radix & veſicæ vitiis medetur.

CAP. XXV. *De heliochryſo medicinæ.*

Heliochryſum, quod alii chryſanthemon vocant, ramulos habet candidos, folia ſub albida, abrotono ſimilia: ad Solis repercuſſum, aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui nunquam marceſcunt, qua de cauſa Deos coronant illo, quod diligentiſſimè ſervavit Ptolemæus rex Ægypti. Naſcitur in frutectis. Ciet urinas è vino pota, & menſes: duritias & inflammationes diſcutit: ambuſtis cum melle imponitur. Contra ſerpentium ictus & lumborum vitia bibitur: ſanguinem concretum ventris aut veſicæ abſumit cum mulſo. Folia ejus trium obolorum pondere ſiſtunt profluvia mulierum in vino albo. Veſtes tuetur odore non ineleganti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XXVI. *Ex hyacintho medicinæ, & lychnide.*

Hyacinthus in Gallia eximiè provenit: hoc ibi pro coco hyſginum tingitur. Radix eſt bulbacea, mangonibus venalitiis pulchre nota: quæ è vino dulci illita, pubertatem coercet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorum morſibus reſiſtit: urinam impellit. Contra ſerpentes & ſcorpiones, morbumque regium, ſemen ejus cum abrotono datur. Lychnis quoque flammea illa adverſus ſerpentes, ſcorpiones, crabrones, ſimiliaq; bibitur è vino, ſemine trito. Sylveſtris eadem ſtomacho inutilis: alvum ſolvit: ad detrahendam bilem efficaciſſima duabus drachmis: ſcorpionibus adeò contraria, ut omnino viſa ea torpeſcant. Radicem ejus Aſiani boliten vocant: qua alligata oculo, albugines tolli dicuntur.

CAP. XXVII. *Ex vincapervinca medicinæ, ruſco, bati, & acino.*

Et vincapervinca, ſive chamædaphne, arida tuſa hydropicis datur in aqua, cochlearis menſura, celerrimeque reddunt aquam. Eadem decocta in cinere, ſparſa vino, tumores ſiccat: auribus ſucco medetur. Alvinis impoſita multum prodeſſe dicitur. Ruſci radix decocta, bibitur alternis diebus in calculorum valetudine, & tortuoſiore urina vel cruenta. Radicem pridie erui oportet poſtero mane decoqui: ex eo ſextarium vini cyathis duobus miſceri. Sunt qui & crudam radicem tritam ex aqua bibant: & in totum ad virilia, cauliculis ejus in vino & aceto tritis, nihil utilius putant. Batis quoque alvum mollit: illinitur podagricis toſta & contuſa. Acinon & coronarum cauſa, & ciborum Ægyptii ſerunt: eademque erat, quæ ocimum, niſi hirſutior ramis ac foliis eſſet & admodum odorata. Ciet menſes & urinas.

CAP. XXVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XXVIII. *Ex colocaſia medicinæ.*

Colocaſia Glaucias acria corporis leniri putavit, & ſtomachum juvari.

CAP. XXIX. *Ex anthalio medicinæ.*

Anthalii, quod Ægyptii edunt, nullum alium reperi uſum. Eſt & herba anthyllion, quam alii anticellion vocant, duorum generum; foliis & ramis lenticulæ ſimilis, palmi altitudine, ſabuloſis apricis naſcens, ſubſalſa guſtanti. Altera chamæpityi ſimilis, brevior & hirſutior, purpurei floris, odore gravis, in ſaxoſis naſcens. Prior vulvis aptiſſima, & ex roſaceo ac lacte impoſita & vulneribus. Bibitur in ſtranguria renumque doloribus, tribus drachmis. Altera bibitur in duritia vulvarum, & in torminibus, & in comitiali morbo, cum melle & aceto, quatuor drachmis.

CAP. XXX. *De parthenio medicinæ.*

Parthenium, alii leucanthen, alii tamnacum vocant. Celſus apud nos, perdicium & muralium. Naſcitur in hortorum ſepibus, flore albo, odore malo, ſapore amaro; ad inſidendum decoctæ, in duritia vulvarum, & inflammationibus. Sicca cum melle, & aceto impoſita, bilem detrahit atram: ob hoc contra vertigines utilis, & calculoſis. Illinitur & ſacro igni: item ſtrumis, cum axungia inveterata. Magi contra tertianas ſiniſtra manu evelli eam jubent, dicique cujus cauſa vellatur, nec reſpicere: dein ejus folium ægri linguæ ſubjicere, ut mox in cyatho aquæ devoretur.

CAP. XXXI. *De ſtrychno medicinæ.*

Strychno, quam quidam trycnon ſcripſere, utinam nec coronarii in Ægypto uterentur, quos invitat ederæ florum ſimilitudo, in duobus ejus generibus: quorum alterum, cui acini coccinei, granoſi folliculi, halicacabum vocant, alii callion:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

noſtri autem veſicariam, quoniam veſicæ & calculis proſit. Frutex eſt ſurculoſus verius, quam herba, folliculis magnis latisque & turbinatis, grandi intus acino, qui matureſcit Novembri menſe. Tertio folia ſunt ocimi, minime diligenter demonſtranda, remedia non venena tractanti: quippe inſaniam facit parvo quoque ſucco. Quanquam & Græci autores in jocum vertere: drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpecies vanas imaginesq; conſpicuas obverſari demonſtrantes: duplicatum hunc modum, legitimam inſaniam facere: quicquid verò adjiciatur ponderi, repræſentari mortem: hoc eſt venenum, quod innocentiſſimi autores ſimpliciter dorycnion appellavere, ab eo, quod cuſpides in præliis tingerentur illo, paſſim naſcente: qui parcius ſpectaverant, manicon cognominavere: qui nequiter occultabant, erythron, aut neurida: ut nonnulli, periſſon: ne cavendi quidem cauſa curioſius dicendum. Quin & alterum genus, quod halicacabon vocant, ſoporiferum eſt, atquè etiam opio velocius ad mortem: ab aliis morion, ab aliis moly appellatum. Laudatum verò à Diocle & Evenore, à Timariſto quidem etiam carmine, mira oblivionis innocentiâ: quippe præſentaneum remedium ad dentium mobiles firmandos, ſi colluerentur: halicacabo uni exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Nec demonſtranda remedia, quorum medicina majoris mali periculum afferat. Commendatur & in cibis tertium genus, licet præferatur hortenſis ſaporibus. Et nihil eſſe corporis malorum, cui non ſalutare ſit ſtrychnos, Xenocrates prædicat. Non tamen auxilia eorum tanti ſunt, ut vel profutura de iis commemorare fas putem, præſertim tanta

tanta copia innoxiorum medicaminum. Halicacabi radicem bibunt, qui ſunt vaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe volunt. Remedio eſt (id enim libentius retulerim) aqua copioſa mulſa calida potui data. Nec illud præteribo, aſpidum naturæ halicacabum in tantum adverſam, ut radice ejus propius admota ſoporetur illa ſopore enecans vis earum: ergo trita ex oleo percuſſis auxiliatur.

CAP. XXXII. *De corchoro, & cnico.*

Corchorum Alexandrini cibi herba eſt, convolutis foliis ad ſimilitudinem mori, præcordiis (ut ferunt) utilis, alopeciisque & lentigini. Boum quoq; ſcabiem celerrime ſanari ea invenio, apud Nicandrũ quidẽ & ſerpentium morſus antequam floreat. Nec de cnico ſive atractylide verboſius dici par eſſet, Ægyptia herba, ni magnum contra venenata animalia præberet auxilium: item adverſus fungos. Conſtat à ſcorpione percuſſos, quandiu teneant eam herbam: non ſentire cruciatum.

CAP. XXXIII. *De perſoluta.*

Et perſolutam Ægyptus in hortis ſerit, coronarũ gratia. Duo genera ejus, fœmina ac mas: utraq; ſubdita Venerem inhiberi, virorum maxime, tradunt.

CAP. XXXIV. *De menſuris & ponderibus.*

Et quoniam in menſuris quoque ac ponderibus crebro Græcis nominibus utendum eſt, interpretationem eorum ſemel in hoc loco ponemus. Drachma Attica (ferè enim Attica obſervatione medici utuntur) denarii argentei habet pondus: eadem ſex obolos pondere efficit: obolus x. chalcos. Cyathus pendet per ſe drachmas x. Cum acetabuli menſura dicitur, ſignificat heminæ quartam partẽ, id eſt, drachmas xv. Mna, quam noſtri minam vocant, pendet drachmas Atticas centum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

LIBER XXII.

Prooemium.

COMPLESSE poterant miraculum ſui natura atq; tellus, reputantium vel prioris tantum voluminis dotes, totque genera herbarum, utilitatibus hominum, aut voluptatibus genita. Sed quanto plura reſtant? quantoque mirabiliora inventu? Illa enim majore in parte cibi aut odoris decoriſve commendatio ad numeroſa experimenta duxit. Reliquarum potentia approbat, nihil à rerum natura ſine aliqua occultiore cauſa gigni.

CAP. I. *De gentibus, herbis forma gratia utentibus.*

Equidem & formæ gratia ritusque perpetui, in corporibus ſuis aliquas exterarum gentium uti herbis quibuſdam, adverto animum. Illinunt certè aliis aliæ faciem in populis Barbarorum fœminæ, maresque etiam apud Dacos & Sarmatas corpora ſua inſcribunt. Simile plantagini glaſtum in Gallia vocatur: quo Britannorum conjuges nurusque toto corpore oblitę; quibuſdam in ſacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.

CAP. II. *Quod herbis veſtes inficiantur.*

Iam verò infici veſtes ſcimus, admirabili fuco; atque ut ſileamus, Galatiæ, Africæ, Luſitaniæ [1] granis, coccum Imperatoriis dicatum paludamentis; transalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit, omneisque alios colores: nec quærit in profundis murices, ſeſeque objiciendo eſcam, dum præripit, belluis marinis, intacta etiam ancoris ſcrutatur vada, ut inveniat per quod facilius matrona adultero placeat, corruptor inſidietur

tur nuptæ: ſtans & in ſicco carpit, [2] quod frugi mundos exſculpat: his alioqui fulgentibus inſtrui poterat luxuria, certè innocentius. Nunc propoſitum iſta conſectari non eſt: nec committemus, ut ſubjiciendo utiliora, luxuriam utilitate circumſcribamus, dicturi & alias herbis tingi lapides parietesque pingi. Nec tingendi tamen rationem omiſiſſemus, ſi unquam ea liberalium artium fuiſſet. Interim fortius augetur autoritas: quæ quanta debeatur etiam ſurdis, hoc eſt ignobilibus herbis, perhibebitur: ſiquidem autores imperii Romani conditoresque immenſum quiddam & hinc ſumpſere, quoniam non aliunde [3] ſagmina in remediis publicis fuere, & in ſacris legationibusque verbenæ. Certè utroque nomine idem ſignificatur, hoc eſt, gramen ex [4] arce cum ſua terra evulſum: ac ſemper & legati & cum ad hoſtes clarigatumque mitterentur, id eſt, res raptas clarè repetitum, unus utique Verbenarius vocabatur.

CAP. III. *De corona graminea.*

Corona quidem nulla fuit graminea nobilior, in majeſtate populi terrarum principis, præmiisque gloriæ. Gemmatæ & aureæ, vallares, murales, roſtratæ, civicæ, triumphales, poſt hanc fuere, ſuntque cunctæ magno intervallo, magnaque differentia. Cæteras omnes ſinguli, & duces ipſi, Imperatoresque militibus, aut aliquando collegis dedêre:

CAP. IV. *De raritate ejus.*

Decrevit in triumphis Senatus, cura belli ſolutus, & populus otioſus: graminea nunquam niſi in deſperatione ſuprema contigit, nulli niſi ab univerſo exercitu ſervato decreta. Cæteras Imperatores dedêre, hanc ſolam miles Imperatori: eadem vocatur obſidionalis, liberatis obſidione, abomi-

 nandoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nandoque exitio, totis caſtris. Quod ſi civicæ honos uno aliquo ac vel humillimo cive ſervato, præclarus ſacerque habetur, quid tandem exiſtimari debet, unius virtute ſervatus univerſus exercitus. Dabatur hæc viridi è gramine, decerpto inde ubi obſeſſos ſervaſſet aliquis. Nanque ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra & altrice ipſa humo, & humatione etiam cedere: quem morem etiam nunc durare apud Germanos ſcio.

CAP. V. *Qui ſoli corona ea donati.*

Donatus eſt ea L. Siccius Dentatus ſemel, cum civicas quatuordecim meruiſſet, depugnaſſetque CXX præliis ſemper victor: Tanto rarius eſt ſervatorem unum à ſervatis donari. Quidam Imperatores & ſæpius donati ſunt, veluti P. Decius Mus, Tribunus militum, ab exercitu. altera ab his, qui in prœſidio obſeſſi fuerant: quanta eſſet ejus honoris autoritas, confeſſus religione, ſiquidem donatus bovem album Marti immolavit, & centum fulvos, qui ei virtutis cauſa dati fuerant ſimul ab obſeſſis. Hic Decius poſtea ſe Conſul, Imperioſo collega, pro victoria devovit. Data eſt & à Senatu populoque Romano, qua claritate nihil equidem in rebus humanis ſublimius duco, Fabio illi, qui rem omnem Romanam reſtituit non pugnando. Nec data, cum Magiſtrum equitum & exercitum ejus ſervaſſet: tunc ſatius fuit nomine novo coronari, appellatum patrem ab his quos ſervaverat: ſed quo dictum eſt conſenſu honoratus eſt, Annibale ex Italia pulſo. Quæ corona adhuc ſola ipſius imperii manibus impoſita eſt, & quod peculiare ei eſt, ſola à tota Italia data.

CAP. VI. *Qui ſolus centurio coronatus.*

Præter hos contigit ejus coronæ honos M. Cal-

phurnio Flammæ, Tribuno militum in Sicilia: Centurioni verò uni ad hoc tempus Cn. Petreio Atinati, Cimbrico bello. Primum pilum is capeſſens ſub Catulo, excluſam ab hoc legionem ſuam hortatus, Tribunum ſuum dubitantem per caſtra hoſtium erumpere interfecit, legionemq; eduxit. Invenio apud autores, eundem præter hunc honorem, adſtantibus Mario & Catulo Coss. prætextatum immolaſſe ad tibicinem foculo poſito. Scripſit & Sylla dictator, ab exercitu ſe quoque donatum apud Nolam, legatum bello Marſico: idque etiam in villa ſua Tuſculana, quæ fuit poſtea Ciceronis, pinxit. Quod ſi verum eſt, hoc execrabiliorem eum dixerim, quandoquidem eam capiti ſuo proſcriptione ipſe detraxit, tanto paucioribus civium ſervatis, quam poſtea occiſis: addat etiammum huic gloriæ ſuperbum cognomen Felicem, ipſe tamen obſeſſis in toto orbe proſcriptis, hac corona Sertorio ceſſit. Æmilianum quoque Scipionem Varro autor eſt donatum obſidionali in Africa, Manlio Coss. tribus cohortibus ſervatis, totidemque ad ſervandas eas eductis: quod & ſtatuæ ejus in foro ſuo Divus Auguſtus adſcripſit. Ipſum Auguſtum cum M. Cicerone filio Conſulem Idibus Septembris Senatus obſidionali donavit: adeo civica non ſatis videbatur: nec præterea quenquam hac invenimus donatum. Nullæ ergo herbæ fuere certè in hoc honore: ſed quæcunque fuerant in periculi ſede, quamvis ignobiles ignotæque, honorem nobilem faciebant: quod latêre apud nos minus quidem miror, cernens negligi ea quoque, quæ ad valetudinem conſervandam, cruciatusque corporis propulſandos, & mortem arcendam pertinent. Sed quis non mores jure caſtiget? addidere vivendi precio deliciæ, luxusque:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nunquam fuit cupido vitæ major, nec minor cura: aliorum hanc operæ credimus, ac nec mandato quidem noſtro alios id agere, medicisque proviſum eſſe. Proh, bonis ipſi fruimur voluptatis, & (quo nihil equidem probroſius duco) vivimus aliena fiduciâ; Imo vero plerisque ultro etiam irriſui ſumus iſta commentantes, atque frivoli operis arguimur. Magna quanquam immenſi laboris ſolatia, ſperni cum rerum natura, quam certè non defuiſſe nobis docebimus, & inviſis quoque herbis inſeruiſſe remedia: quippe cum medicinas dederit etiam aculeatis. Hæ enim proxime reſtant ex his, quas priori libro nominavimus, in quibus ipſis providentiam naturæ ſatis admirari amplectique non eſt. Dederat, quas diximus, molles, cibisque gratas: pinxerat remedia in floribus, viſuque ipſo animos invitaverat, etiam deliciis auxilia permiſcens: inde excogitavit aliquas aſpectu hiſpidas, tactu truces, ut tantum non vocem ipſius fingentis illas, rationemque reddentis exaudire videamur, ne ſe depaſcat avida quadrupes, ne procaces manus rapiant, ne neglectas veſtigia obterant, ne inſidens ales infringat: his muniendo aculeis telisque armando, remediis ut tutæ ac ſalvæ ſint. Ita hoc quoque, quod in iis odimus, hominum cauſa excogitatum eſt.

CAP. VII. *Medicinæ ex reliquis coronamentis, & erynge.*

Et clara in primis aculeatarum erynge eſt, ſive eryngion, contra ſerpentes & venenata omnia naſcens: adverſus ictus morſusque, radix ejus bibitur drachmæ pondere in vino: aut ſi, ut plerumque, tales injurias comitatur & febris, ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter efficax contra cherſydros ac ranas: omnibus vero contra toxica

& aconita efficaciorem Heraclides medicus, in jure anſeris decoctam, arbitratur. Apollodorus adverſus toxica cum rana decoquit, cęteri in aqua. Ipſa dura, fruticoſa, ſpinoſis foliis, caule geniculato, cubitali & majore aliquando, alia albicans, alia nigra radice odorata, & ſativa quidem eſt: ſed & ſponte naſcitur in aſperis & ſaxoſis: & in litoribus maris, durior, nigriorque, folio apii.

CAP. VIII. *De herba, quam centum capita vocant.*

Ex his candidam noſtri centum capita vocant: omnes ejuſdem effectus; caule & radice in cibos Græcorum receptis utroque modo, ſive coquere libeat, ſive cruda veſci. Portentoſum eſt, quod de ea traditur; radicem ejus alterutrius ſexus ſimilitudinem referre, raram inventu: ſed ſi viris contigerit mas, amabiles fieri: ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho. Multæ circa hoc non Magorum ſolum vanitates, ſed etiam Pythagoricorum. Sed in medico uſu præter ſupra dicta auxiliatur inflationibus, torminibus, cordis vitiis, ſtomacho, jocinori, præcordiis in aqua mulſa, lieni in poſca: item ex mulſa renibus, ſtranguriæ, opiſthotonicis, ſpaſmis, lumbis, hydropicis, comitialibus, mulierum menſibus, ſive ſubſidant, ſive abundent, vulvarumque omnibus vitiis. Extrahit infixa corpori cum melle: ſtrumas, parotidas, panos, recedentes ab oſſibus carnes ſanat cum axungia ſalſa, & cerato: item fracturas. Crapulam præſumpta arcet, alvum ſiſtit. Aliqui è noſtris ſub ſolſtitio colligi eam juſſere: ex aqua cæleſti imponi omnibus cervicis vitiis; oculorum quoque albugines ſanare adalligatam tradiderunt.

CAP. IX. *De acano & glycyrrhiza.*

Sunt qui & acanon eryngio adſcribant, ſpinoſam

ſam brevemque, ac latam herbam, ſpiniſque latioribus: hanc impoſitam, ſanguinem mirè ſiſtere. Alii eryngen falſo eandem putaverunt eſſe & glycyrrhizam, quare ſubjungi eam protinus refert. Et ipſa ſine dubio inter aculeatas eſt, foliis echinatis, pinguibus, tactuque gummoſis, fruticoſa, binum cubitorum altitudine, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis. Præſtantiſſima in Cilicia, ſecunda Ponto, radice dulci, & hac tantum in uſu. Carpitur ea Vergiliarum occaſu, longa ceu viti, coloris buxei: meliorque nigra, quæque lenta, quam quæ fragilis. Vſus in ſubditis decocta ad tertias, cætero ad mellis craſſitudinem, aliquando & tuſæ: quo genere & vulneribus imponitur, & faucium vitiis omnibus: item voci utiliſſimo ſucco, ſic ut ſpiſſatus eſt, linguæ ſubdito: Item thoraci, jocinori. Hac diximus ſitim famemque ſedari: ob id quidam adipſon appellavere eam, & hydropicis dedêre, ne ſitirent. Ideo & commanducata ſtomatice eſt, & hulceribus oris inſperſa ſæpe, & pterygiis: ſanat & veſicæ ſcabiem, renum dolores, condylomata, hulcera genitalium. Dedêre eam quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, & pipere, hemina aquæ. Commanducata ſanguinem ex vulnere ſiſtit: ſunt qui & calculos ea pelli tradiderunt.

CAP. X. *De tribulo & generibus ejus, & medicinis.*

Tribuli unum genus in hortis naſcitur, alterum in fluminibus tantum. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas: eſt enim refrigerantis naturæ, & ideo utilis contra inflammationes collectionesque. Hulcera per ſe erumpentia, & præcipue in ore, cum melle ſanat: item tonſillas. Potus calculos frangit. Thraces, qui ad Strymona habi-

habitant, foliis tribuli equos ſaginant: ipſi nucleo vivunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahat ventrem: radix caſtè pureque collecta, diſcutit ſtrumas. Semen adalligatum, varicum dolores ſedat: tritum verò, & in aquam ſperſum, pulices necat.

CAP. XI. *De ſtœbe, & medicinis ejus.*

Stœbe, quam aliqui [5] phleon vocant, decocta in vino, præcipuè auribus purulentis medetur: item oculis ictu cruentatis: hæmorrhagiæ quoque & dyſenteriæ, infuſa.

CAP. XII. *De hippophye & hippope, & medicinis earum.*

[6] Hippophyes in ſabuloſis maritimisque naſcitur, ſpinis albis: Ederæ modo racemoſa eſt, candidis, & ex parte rubentibus acinis. Radix ſucco madet, qui aut per ſe conditur, aut paſtillis farinæ: hæc bilem detrahit obolo ponderis, ſaluberrimè cum mulſo. Eſt altera [7] hippope, ſine caule, ſine flore, foliis tantum minutis: hujus quoque ſuccus hydropicis mirè prodeſt. Debent accommodatæ eſſe equorum naturæ, neque ex alia cauſa nomen accepiſſe. Quippe quædam animalium remediis naſcuntur, locupleti divinitate adgerendo præſidia: ut non ſit mirari ſatis ingenium ejus, diſponentis auxilia in genera, in cauſas, in tempora, ut aliis proſit atque aliis horis, diesque nullus prope ſine præſidiis reperiatur.

CAP. XIII. *De urtica, & medicinis ejus.*

Vrtica quid eſſe inviſius poteſt? at illa præter oleum, quod in Ægypto ex ea fieri diximus, vel plurimis ſcatet remediis. Semen ejus cicutæ contrarium eſſe Nicander affirmat: item fungis & argento vivo. Apollodorus & ſalamandris cum jure decoctæ teſtitudinis: item adverſari, hyoſcyamo,

& ſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& ſerpentibus, & ſcorpionibus. Quin illa ipſa amaritudo mordax, uvas in ore, procidentesq; vulvas, & infantium ſedes, tractu reſilire cogit. Lethargicos expergiſcit tactis cruribus, magisque fronte: eadem canis morſibus addito ſale medetur: ſanguinem trita naribus indita ſiſtit; & magis radice carcinomata, & ſordida hulcera, ſale admiſto: item luxata ſanat, & panos, parotidas, carnesque ab oſſibus recedentes. Semen potum cum ſapa, vulvas ſtrangulantes aperit, & profluvia narium ſiſtit impoſitum: Vomitiones in aqua mulſa ſumptum à cœna faciles præſtat, duobus obolis: uno autem in vino poto laſſitudines recreat. Vulvæ vitiis toſtum, acetabuli menſura: potum in ſapa reſiſtit ſtomachi inflationibus; Orthopnoicis prodeſt cum melle: & thoracem purgat eodem ecligmate: & lateri medetur cum ſemine lini. addunt hyſſopum & piperis aliquid: illinitur lieni; difficilem ventrem, toſtum cibo emollit. Hippocrates vulvam purgari poto eo pronuntiat: dolore levari toſto, acetabuli menſura è dulci poto, & impoſito cum ſucco malvæ. Inteſtinorum animalia pelli cum hydromelite & ſale. Defluvia capitis, ſemine illito cohoneſtari. Articularibus morbis & podagricis, plurimi cum oleo vetere, aut folia cum urſino adipe trita, imponunt: ad eadem radix tuſa cum aceto non minus utilis: item lieni: & cocta in vino diſcutit panos, cum axungia vetere ſalſa; eadem pſilothrum eſt ſicca. Condidit laudes ejus Phanias phyſicus, utiliſſimam cibis coctam conditamve profeſſus, arteriæ, tuſſi, ventris diſtillationi, ſtomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo ſudorem, coctam cum conchyliis ciere alvum, cum ptiſana pectus purgare, mulierumq; menſes; cum ſale hulcera quæ ſerpant cohibere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

bere. Succus quoque in uſu eſt; expreſſus illitusq; fronti, ſanguinem narium ſiſtit: potus urinam ciet, calculos rumpit: uvam gargarizatus reprimit. Semen colligi meſſibus oportet. Alexandrinum maxime laudatur. Ad omnia hæc & mitiores quidem teneræque efficaces, ſed præcipuè ſylveſtris; illa, & amplius lepras è facie tollit, in vino pota. Si quadrupes fœtum non admittat, urtica naturam fricandam monſtrant.

CAP. XIV. *De lamio, & medicinis ejus.*

Ea quoque num, quam lamium inter genera earum appellavimus, mitiſſima, & foliis non mordentibus, medetur cum mica ſalis contuſis incuſſisque, inuſtis & ſtrumis, tumoribus, podagris, vulneribus: album habet in medio folio, quod ignibus ſacris medetur. Quidam è noſtris tempore diſcrevere genera: autumnalis urticæ radice alligata in tertianis, ita ut ægri nuncupentur, cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem & contra quattanas pollere. Iidem urticæ radice addito ſale, infixa corpori extrahi: foliis cum axungia ſtrumas diſcuti: vel ſi ſuppuraverint, erodi complerique.

CAP. XV. *De ſcorpione, generibusque, ac medicinis ejus.*

Ex argumento nomen accepit ſcorpio herba: ſemen enim habet ad ſimilitudinem caudæ ſcorpionis, folia pauca: valet & adverſus animal nominis ſui. Eſt & alia ejuſdem nominis effectusque ſine foliis, aſparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen.

CAP. XVI. *De leucacantha, & medicinis ejus.*

Leucacantham alii phyllon, alii iſchiada, alii polygonaton appellant, radice cyperi, quæ commandu-

manducata dentium dolorem ſedat: item laterum & lumborum, ut Hiceſius tradit, ſemine poto drachmis octo, aut ſucco. Eademque ruptis & convulſis medetur.

CAP. XVII. *De helxine, perdicio, parthenio, ſideriti, & medicinis ejus.*

Helxinen aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè veſcantur: alii ſideritin, nonnulli parthenium. Folia habet miſtæ ſimilitudinis plantagini & marrubio, cauliculos denſos, leviter rubentes, ſemina in capitibus lappaceis adhærentia veſtibus: unde & helxinem dictam volunt. Sed nos qualis vera eſſet helxine, diximus priori libro. Hæc autem inficit lanas, ſanat ignes ſacros & tumores, collectionesque omnes, & aduſta. Panos ſuccus ejus cum pſimmythio, ignes ſacros, tumores, collectionesque, & guttura incipientia turgeſcere: Item veterem tuſſim cyatho hauſto, & omnia in humido: ſicut tonſillas & varices cum roſaceo. Imponitur & podagris cum caprino ſevo ceraque Cypria. Perdicium ſive Parthenium (nam ſideritis alia eſt) à noſtris herba urceolaris vocatur, ab aliis aſtericum, folio ſimilis ocimo, nigrior tantum, naſcens in tegulis, parietinisque. Medetur cum mica ſalis trita iiſdem omnibus, quibus lamium, & eodem modo: item vomicæ calfacto ſucco pota: & contra hulcera, rupta, lapſusque & præcipitia, aut vehiculorum everſiones ſingularis. Verna charus Pericli Athenienſium principi, cum is in arce templum ædificaret, repſiſſetque ſuper altitudinem faſtigii, & inde cecidiſſet, hac herba dicitur ſanatus, monſtrata Pericli ſomnio à Minerva: quare Parthenium vocari cœpta eſt, aſſignaturque ei Deæ. Hic eſt vernula, cujus effigies ex ære fuſa eſt, & nobilis ille Splanchnoptes.

CAP. XVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XVIII. *De chamæleone, generibusque, & medicinis ejus.*

Chamæleonem aliqui ixiam vocant. Duo genera ejus: Candidior aſperiora folia habet: ſerpit in terra echini modo ſpinas erigens, radice dulci, odore graviſſimo. Quibuſdam in locis viſcum gignit album ſub alis foliorum, maxime circa Canis ortum, quo modo thura naſci dicuntur: unde & ixia appellatur. Hoc, ut maſtiche, utuntur mulieres: quare & chamæleon vocetur, varietate foliorum evenit. Mutat enim cum terra colores, hîc niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atque aliis coloribus. Ex his candidus hydropicos ſanat ſucco radicis decoctæ: bibitur & drachma in paſſo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli menſura ſucci ejuſdem in vino auſtero; cum origani ſcopis, facit ad difficultatem urinæ. Hic ſuccus occidit canes ſuesque in polenta, addita aqua & oleo; contrahit in ſe mures ac necat, niſi protinus aquam ſorbeant. Radicem ejus aliqui conciſam ſervari jubent funiculis pendentem, decoquuntque in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatiſmos vocant. Ex nigris aliqui marem dixere, cui flos purpureus eſſet, & fœminam cui violaceus: uno naſcuntur caule cubitali, craſſitudine digitali. Radicibus earum lichenes curantur, cum ſulphure & bitumine una coctis: commanducatis verò dentes mobiles, aut in aceto decoctis: ſucco ſcabiem etiam quadrupedum ſanant. Et ricinos canum necant: juvencas quoque anginæ modo. Quare à quibuſdam ulophonon vocatur, & cynozolon, propter gravitatem odoris. Ferunt & hæc viſcum hulceribus utiliſſimum: omnium autem generum eorum radices ſcorpionibus adverſantur.

CAP. XIX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XIX. *De coronopo, & medicinis ejus.*

Coronopus oblonga herba eſt cum fiſſuris: ſeritur interim, quoniam radix cœliacis præclare facit in cinere toſta.

CAP. XX. *De anchuſa, & pſeudanchuſa, & medicinis earum.*

Et anchuſæ radix in uſu eſt, digitali craſſitudine; finditur papyri modo, manusque inficit ſanguineo colore: præparat lanas pretioſis coloribus. Sanat hulcera in cerato, præcipuè ſenum, item aduſta: liquari non poteſt in aqua; oleo diſſolvitur: idque ſynceræ experimentum eſt. Datur & ad renum dolores drachma ejus potui in vino: aut ſi febris ſit, in decocto balani: item in jocinorum vitiis, & lienis, & bile ſuffuſis: lepris & lentigini illinitur ex aceto. Folia trita cum melle & farina, luxatis imponuntur: & pota drachmis duabus in mulſo alvum ſiſtunt: pulices necare radix in aqua decocta traditur. Eſt & alia ſimilis, pſeudanchuſa ob id appellata, à quibuſdam verò [8] enchuſa, aut doris, & multis aliis nominibus; lanuginoſior & minus pinguis, tenuioribus foliis & languidioribus. Sed radix in oleum non fundit rubentem ſuccum: & hoc ab anchuſa diſcernitur. Contra ſerpentes efficaciſſima potu foliorum, vel ſeminis: folia ictibus imponuntur: Virus ſerpentium fugat: bibitur & propter ſpinam. Folium ejus ſiniſtra decerpi jubent Magi, & cujus cauſa ſumatur dici, tertianisque febribus alligari.

CAP. XXI. *De onochile, anthemi, loto, & lotometra, heliotropio, triccoco, & adjanto ſive callitricho.*

Eſt & alia herba proprio nomine [9] onochiles, quam aliqui anchuſam vocant, alii arcebion, alii onochelim, aliqui rhexiam, multi enchuſam;

parvo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

parvo frutice, flore purpureo, aſperis foliis & ramis, radice meſſibus ſanguinea, cætero nigra, in ſabuloſis naſcens, efficax contra ſerpentes, maximeque viperas, & radice & foliis, æque cibo ac potu: vires habet meſſibus. Folia trita odorem cucumeris reddunt. Datur in cyathis tribus vulva procidente: pellit & tineas cum hyſſopo: Et in dolore [10] renum aut jocinoris ex aqua mulſa, ſi febris ſit: ſin aliter, ex vino bibitur. Lentigini ac lepris radix illinitur: habentes eam, à ſerpentibus feriri negantur. Eſt & alia huic ſimilis flore rubro, minor, & ipſa ad eoſdem uſus: traduntque commanducata ea, ſi inſpuatur, mori ſerpentem. Anthemis magnis laudibus celebratur ab Aſclepiade: aliqui leucanthemida vocant, alii leucanthemum, alii eranthemon, quoniam vere floreat: alii chamæmelon, quoniam odorem mali habeat: nonnulli melanthemon vocant. Genera ejus tria flore tantum diſtant, palmum non excedentia, parvisq; floribus, ut rutæ, candidis, aut melinis, aut purpureis. In macro ſolo, aut juxta ſemitas colligitur vere, & in coronamenta reponitur: eodem tempore & medici folia tuſa in paſtillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia miſta drachmę unius pondere, contra ſerpentium omnium ictus. Pellit mortuos partus: item menſtrua in potu, & urinam, calculosque: inflationes, jocinorum vitia, bilem ſuffuſam, ægilopia commanducata, hulcerum eruptiones manantes ſanat. Ex omnibus his generibus ad calculos efficaciſſima eſt, quæ florem purpureum habet: cujus & foliorum & fruticis amplitudo majuſcula eſt: hanc propriè quidam eranthemon vocant. Loton qui arborem putant tantum eſſe, vel Homero autore coargui poſſunt: is enim inter herbas ſubnaſcentes Deo-

rum

rum voluptati, loton primam nominavit: folia ejus cum melle, oculorum cicatrices, argema, nubeculas diſcutiunt. Eſt & lotometra, quæ fit ex loto ſata, ex cujus ſemine ſimili milio, fiunt panes in Ægypto à paſtoribus, maxime aqua vel lacte ſubacto: negatur quicquam illo pane ſalubrius eſſe, aut levius, dum caleat: refrigeratus difficilius concoquitur, fitque ponderoſus: conſtat, eos qui illo vivant, nec dyſenteria nec teneſmo, neque aliis morbis ventris infeſtari: itaque inter remedia eorum habetur. Heliotropii miraculum ſæpius diximus, cum Sole ſe circum agentis, etiam nubilo die: tantus ſideris amor eſt: noctu velut deſiderio contrahi cæruleum florem. Genera ejus duo: Tricoccum, & Helioſcopium: hoc altius (quanquam utrumque ſemipedalem altitudinem non excedat) ab ima radice ramoſum. Semen in folliculo meſſibus colligitur: naſcitur non niſi in pingui ſolo, cultoque maximè: tricoccum ubique. Si decoquatur, invenio cibis placere: & in lacte jucundius alvum moliri: & ſi decocti ſuccus bibatur, efficaciſſime exinaniri. Majoris ſuccus excipitur æſtate, hora ſexta: miſcetur cum vino; ſic firmior, capitis dolores ſedat, roſaceo admiſto. Verrucas cum ſale tollit ſuccus è folio: unde noſtri verrucariam herbam appellavere, aliis cógnominari effectibus digniorem: nanque & ſerpentibus, & ſcorpionibus reſiſtit, ex vino aut aqua mulſa, ut Apollophanes & Apollodorus tradunt. Folia infantium diſtillationibus, quod ſiriaſin vocant, illita medentur: item contractionibus, etiam ſi id comitialiter accidat: decocto quoque foveri eos, ſaluberrimum eſt: potum id pellit tineas, & renum harenas: ſi cuminum adjiciatur, calculos frangit. Decoqui cum radice oportet, quæ cum

foliis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

foliis & hircino ſevo podagris illinitur. Alterum genus, quod tricoccum appellavimus, & alio nomine ſcorpiuron vocatur, foliis non ſolum minoribus, ſed etiam in terram vergentibus. Semen ei eſt effigie ſcorpionis caudæ: quare ei nomen. Vis ad omnia venenata & phalangia, & contra ſcorpiones, præcipuè illita. Non feriuntur habentes: & ſi terram ſurculo heliotropii circunſcribat aliquis, negant ſcorpionem egredi: impoſita verò herba, aut uda omnino reſperſum, protinus mori. Seminis grana quatuor pota, quartanis prodeſſe dicuntur, tria verò tertianis: vel ſi herba ipſa ter circunlata ſubjiciatur capiti: ſemen & Venerem ſtimulat: cum melle panos diſcutit: & verrucas hoc utique heliotropium radicitus extrahit, & excreſcentia in ſedibus: ſpinæ quoque ac lumborum ſanguinem corruptum trahit, illitum ſemen & potum in jure gallinacei decoctum, aut cum beta & lente. Cortex verò liventibus colorem reddit. Magi heliotropium quartanis quater, in tertianis ter alligari jubent ab ipſo ægro, precarique eum, ſoluturum ſe nodos liberatum, & ita facere non exempta herba: aliud Adjanto miraculum: æſtate viret, bruma non marceſcit: aquas reſpuit, perfuſum merſumve ſicco ſimile eſt: tanta diſſociatio deprehenditur: unde & nomen à Græcis, alioquin frutici topiario: quidam Calitrichon vocant, alii polytrichon, utrunque ab effectu: tingit enim capillum: & ad hoc decoquitur in vino cum ſemine apii, adjecto oleo copioſe, ut criſpum denſumque faciat, defluere autem prohibet. Duo ejus genera, candidius, & nigrum breviusque. Id quod majus eſt, politrichon: aliud, trichomanes vocant. Vtrique ramuli nigro colore nitent, foliis filicis, ex quibus inferiora aſpera ac fuſca ſunt: omnia au-

tem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tem contrariis pediculis denſa inter ſe ex adverſo: radix nulla. Vmbroſas petras, parietumque aſpergines: ac fontium maxime ſpecus ſequitur: & ſaxa manantia, quod miremur, cum aquas non ſentiat. Calculos è corpore mire pellit, frangitque, utique nigrum: qua de cauſa potius quam quod in ſaxis naſceretur, à noſtris ſaxifragum appellatum crediderim. Bibitur è vino, quantum terni decerpſere digiti: urinam cient: ſerpentium & araneorum venenis reſiſtunt: In vino decocti alvum ſiſtunt: capitis dolores corona ex his ſedat: contra ſcolopendræ morſus illinuntur, crebro auferendi ne pereant: hoc & in alopeciis. Strumas diſcutiunt, furfureſque in facie, & capitis manantia hulcera. Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis, & jocinori, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis. Stranguriæ illinuntur, & renibus cum abſinthio: ſecundas cient & menſtrua. Sanguinem ſiſtunt ex aceto, aut rubi ſucco poti. Infantes quoque exhulcerati perunguntur ex iis cum roſaceo & vino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidem cum aphronitro, & illitum ventri mulierum, ne rugoſus fiat, præſtare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis: pecorique eſſe utiliſſimos.

CAP. XXII. *De picride, theſio, aſphodelo, alimo, acantho, bupreſti, elaphoboſco, ſcandice, jaſione, & de caucalide, ſio, ſillibo, ſcolymo ſive limonio, ſoncho, chondrillo ſive chodrille, & boletis.*

Picris ab inſigni amaritudine cognominatur, ut diximus: rotundo folio: tollit eximiè verrucas. Theſium quoque non diſſimili amaritudine eſt: ſed purgat alvum, in quem uſum teritur ex aqua. Aſphodelum de clariſſimis herbarum (quam heroion

heroion aliqui appellaverunt) Heſiodus & in ſylvis naſci dixit: Dionyſius, marem ac fœminam eſſe. Defectis corporibus & phthiſicis conſtat bulbos ejus cum ptiſana decoctos aptiſſime dari: panemque ex his cum farina ſubactis, ſaluberrimum eſſe. Nicander & contra ſerpentes ac ſcorpiones, vel caulem, quem anthericon vocavimus, vel ſemen, vel bulbos dedit in vino tribus drachmis: ſubſtravitque ſomno contra hos metus: datur & contra venenata marina, & contra ſcolopendras terreſtres. Cochleæ mire in Campania caulem eum perſequuntur, & ſugendo arefaciunt. Folia quoque illinuntur venenatorum vulneribus ex vino. Bulbi nervis articuliſque cum polenta tuſi illinuntur. Prodeſt & conciſis ex aceto lichenas fricare: item hulceribus putreſcentibus ex aqua imponere: mammarum quoque & teſtium inflammationibus. Decocti in fæce vini, oculorum epiphoris ſuppoſito linteolo medentur: ferè in quocunque morbo decoctis magis medici utuntur. Item ad tibiarum tetra hulcera, rimaſque corporum quacunque in parte farina arefactorum. Autumno autem colliguntur, cum plurimum valent. Succus quoque tuſis expreſſus aut decoctis, utilis ſit corporis dolori, cum melle: idem odorem corporis jucundum affectantibus, cum iri arida & ſalis exiguo. Folia etiam ſupra dictis medentur, & ſtrumis, panis, hulceribus in facie, decocta in vino. Cinis è radice alopecias emendat, & rimas pedum. Decoctæ radicis in oleo ſuccus, perniones & ambuſta: & ad gravitatem aurium infunditur: & à contraria aure in dolore dentium. Prodeſt & urinæ pota modice radix, & menſtruis & lateris doloribus: item ruptis convulſis, tuſſibus, drachmę pondere in vino pota: eadem & vomitiones

adjuvat

adjuvat commanducata: ſemine ſumpto turbatur venter. Chryſermus & parotidas in vino decocta radice curavit: item ſtrumas, admiſta cachry ex vino; quidam ajunt, ſi impoſita radice pars ejus in fumo ſuſpendatur, & quarta die ſolvatur, una cum radice areſcere ſtrumam. Sophocles ad podagras utroque modo, cocta crudaque uſus eſt: ad perniones decoctam ex oleo dedit & ſuffuſis felle in vino, & hydropicis. Venerem quoque concitari cum vino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & lichenas & pſoras, radice in aceto decocta, tolli dicit: item ſi cocta ſit cum hyoſcyamo & pice liquida, alarum quoque & feminum vitia: & capillum criſpiorem fieri, raſo prius capite, ſi radice ea fricetur. Simus lapides renum in vino decocta atque pota eximit. Hippocrates ſemen ejus ad impetus lienis dari cenſet. Iumentorum quoque hulcera ac ſcabiem, radix illita, aut decoctæ ſuccus ad pilum reducit: mures etiam eadem fugantur, caverna præcluſa moriuntur. Aſphodelon ab Heſiodo quidam Alimon appellari exiſtimavere, quod falſum arbitror; Eſt enim ſuo nomine Alimon, non parvi & ipſum erroris inter autores: Alii enim fruticem eſſe dicunt denſum, candidum, ſine ſpina, foliis oleæ, ſed mollioribus: coquitur autem hoc ciborum gratia: radix tormina diſcutit, drachmæ pondere in aqua mulſa pota: item convulſa & rupta. Alii olus maritimum eſſe dixere ſalſum, & inde nomen, foliis in rotunditate longis, laudatum in cibis: duorum præterea generum, ſylveſtre, & mitius: utrunque prodeſſe dyſentericis etiam exhulceratis cum pane, ſtomacho verò ex aceto: hulceribus vetuſtis illini crudum, & vulnerum recentium impetus lenire, & luxatorum

pedum

pedum ac veſicæ dolores. Sylveſtri tenuiora folia, ſed in eiſdem remediis effectus majores, & in ſananda hominum ac pecorum ſcabie: præterea nitorem corpori fieri dentibusque candorem, ſi fricentur radice ea: ſemine linguæ ſubdito ſitim non ſentiri: hoc quoque mandi; & utraque etiam condiri. Cratevas tertium quoque genus tradidit, longioribus foliis & hirſutioribus, odore cupreſſi: naſci ſub edera maximè, prodeſſe opiſthotonicis, contractionibus nervorum, tribus obolis in ſextario aquæ. Acanthos eſt topiaria & urbana herba, elato longoque folio, crepidines marginum, adſurgentiumque pulvinorum toros veſtiens. Duo genera ejus ſunt, aculeatum & criſpum, quod brevius: alterum læve, quod aliqui pæderota vocant, alii melamphyllum. Hujus radices uſtis luxatisq; mire proſunt: item ruptis convulſis & phthiſin metuentibus incoctæ cibo, maxime ptiſana. Podagris quoque illinuntur tritæ & calefactæ calidis. Bupleuron in ſponte naſcentium olerum numero Græci habent, caule cubitali, foliis multis longisque, capite anethi, laudatum in cibis ab Hippocrate: in medicina à Glucone & Nicandro. Semen contra ſerpentes valet: folia ad ſecundas fœminarum, vel ſuccum ex vino illinunt: & ſtrumis folia cum ſale & vino: radix contra ſerpentes datur in vino, & urinæ ciendæ. Bupreſtim magna inconſtantia Græci in laudibus ciborum etiam habuere: iidemque remedia tanquam contra venenum prodiderunt: & ipſum nomen indicio eſt boum certè venenum eſſe, quos diſſilire deguſtata fatentur: quapropter nec de hac plura dicemus: Eſt verò cauſa, quare venena monſtremus inter gramineas coronas? niſi libidinis cauſa expetenda alicui videtur, quam non aliter magis accendi putant,

tant, quam hujus potu. Elaphoboſcon ferulaceum eſt, geniculatum, digiti craſſitudine, ſemine corymbis dependentibus ſimili effigie, ſed non amaris, foliis oluſatri: & hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum prorogatur ad urinam ciendam, lateris dolores ſedandos, rupta convulſa ſananda, inflationes diſcutiendas, coli quoque tormenta: contra ſerpentium omniumque aculeatorum ictus: quippe fama eſt, hoc pabulo cervos reſiſtere ſerpentibus: fiſtulas quoque radix nitro addito illita ſanat. Siccanda autem in eos uſus prius eſt, ne ſucco ſuo madeat, qui contra ſerpentium ictus non facit. [12] Ea deterior Scandix, quoque in olere ſylveſtri à Græcis ponitur, ut Opion & Eraſiſtratus tradunt: item decocta alvum ſiſtit: ſemine ſingultus confeſtim ex aceto ſedat: illinitur ambuſtis, urinas ciet: decoctæ ſuccus prodeſt ſtomacho, jocinori, renibus, veſicæ. Hæc eſt, quam Ariſtophanes Euripidi poëtæ objicit joculariter, matrem ejus ne olus quidem legitimum venditaſſe, ſed ſcandicem: eadem erat Anthriſcus ſi tenuiora folia & odoratiora haberet. Peculiaris laus ejus, quod fatigato Venere corpori ſuccurrit, marcentesque ſenio jam coitus excitat: ſiſtit profluvia alba fœminarum. Et Iaſione olus ſylveſtre habetur, in terra repens, cum lacte multo: florem fert candidum: concilium vocant: & hujus eadem commendatio ad ſtimulandos coitus. Cruda ex aceto in cibo ſumpta, mulieribus lactis ubertatem præſtat: ſalutaris eſt phthiſim ſentientibus: infantium capiti illita, nutrit capillum, tenacioremque ejus cutem efficit. Eſtur & Caucalis, fœniculo ſimilis, brevi caule, flore candido, cordi utilis: ſuccus quoque ejus bibitur, ſtomacho perquam commodatus & urinæ, calculisq; & arenis

pellen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

pellendis, & veſicæ pruritibus: extenuat & lienis, jocinoris, renumque pituitas: ſemen menſes fœminarum adjuvat, bilemque à partu ſiccat. Datur & contra profluvia genituræ viris: Chryſippus & conceptionibus eam putat conferre multum: bibitur in vino jejunis: illinitur & contra venena marinorum, ſicut Petricus in carmine ſuo ſignificat. His adnumerant Sion, latius apio, in aqua naſcens, pinguius, nigriusque, copioſum ſemine, ſapore naſturtii: prodeſt urinis, renibus, lienibus, mulierumque menſibus ſive ipſum in cibo ſumptum, ſive jus decocti, ſive ſemen è vino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisque quæ gignunt eos, reſiſtit: dyſentericis prodeſt infuſum: item lentigini illitum & mulierum vitiis in facie noctu illitum, momentoq; cutem emendat; & ramices lenit, & ſcabiem equorum. Silybum, chamæleonti albo ſimilem, æque ſpinoſam, ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phœnice, ubi naſcitur, coquere tanti eſt: ita operoſa ejus culina traditur: In medicina nullum uſum habet. Scolymon quoque in cibos recipit Oriens, & alio nomine limonion appellat. Frutex eſt nunquam cubitali altior, criſtisque foliorum ac radice nigra, ſed dulci: Eratoſtheni quoque laudata in pauperis cœna: urinam ciere præcipuè traditur: ſanare lichenas & lepras ex aceto: venerem ſtimulare in vino, Heſiodo & Alcæo teſtibus: qui florente ea cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis aviddiſſimas, virosque in coitum pigerrimos ſcripſere, velut providentia naturæ hoc adjumento tunc valentiſſimo. Item graveolentiam alarum emendat radicis emedullatæ uncia, in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balineo jejuno, itemque poſt cibum cyathis ſingulis pota. Mirum eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

quod Xenocrates promittit experimento, vitium id ex alis per urinam effluere. Eſtur & Sonchos, ut quem Theſeo apud Callimachum apponat Hecale: uterque albus & niger, lactucæ ſimiles ambo, niſi ſpinoſi eſſent, caule cubitali, anguloſo, intus cavo, ſed qui fractus copioſo lacte manet. Albus, (qui è lacte nitor) utilis orthopnoicis, lactucarum modo. Eraſiſtratus calculos per urinam pelli eo monſtrat, & oris graveolentiam commanducato corrigi. Succus trium cyathorum menſura, in vino albo & oleo calefactus, adjuvat partus, ita ut à [13] partu ambulent gravidæ: datur & in ſorbitione. Ipſe caulis decoctus facit lactis abundantiam nutricibus, coloremque meliorem infantium: utiliſſimus his, quæ lac ſibi coire ſentiant. Inſtillatur auribus ſuccus; calidusq; in ſtranguria bibitur cyathi menſura, & in ſtomachi roſionibus cum ſemine cucumeris nucleisq; pineis: illinitur & ſedis collectionibus: bibitur contra ſerpentes ſcorpionesque, radix verò illinitur. Eadem decocto in oleo Punici mali calice, aurium morbis præſidium eſt. Hæc omnia ex albo. Cleemporus nigro prohibet veſci, ut morbos faciente, de albo conſentiens. Agathocles etiam contra ſanguinem tauri demonſtrat ſuccum ejus. Refrigeratoriam tamen vim eſſe convenit nigro, & hac cauſa imponendum cum polenta. Zenon radice albi ſtranguriam docet ſanari. Chondrillon ſive chondrille, folia habet intubi circumroſis ſimilia, caulem minus pedali, ſucco madente amaro radice, fabæ ſimili, aliquando numeroſa. Habet proximam terræ maſtichen tuberculo fabæ, quæ appoſita fœminarum menſes trahere dicitur. Tuſa cum radicibus tota, dividitur in paſtillos, contra ſerpentes; argumento probabili, ſiquidem mures agre-

agreſtes læſi ab his, hanc eſſe dicuntur. Succus ex vino coctæ, alvum ſiſtit: Eadem palpebrarum pilos inordinatiſſimos, pro gummi efficaciſſime regit. Dorotheus ſtomacho & concoctionibus utilem carminibus ſuis pronuntiavit. Aliqui fœminis & oculis, generationique virorum contrariam putavere. Inter ea quæ temere manduntur, Boletos merito poſuerim; optimi quidem hos cibi, ſed immenſo exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio principi per hanc occaſionem à conjuge Agrippina dato: quo facto illa terris venenum alterum, ſibique ante omnes, Neronem ſuum dedit. Quorundam ex his facile noſcuntur venena, diluto rubore, rancido aſpectu, livido intus colore, rimoſa ſtria, pallido per ambitum labro; non ſunt hæc in quibuſdam, ſiccique & nitri ſimiles veluti guttas in vertice albas ex tunica ſua gerunt: volvam enim terra ob hoc prius gignit, ipſum poſtea in volva, ceu in ovo eſt luteum. Nec tunicæ minor gratia in cibo infantis boleti: rumpitur hæc primo naſcente: mox in pediculo corpus abſumitur, raroque unquam geminis ex uno pede. Origo prima cauſaque è limo, & aceſcente ſucco madentis terræ, aut radicis ferè glandiferæ: initioque ſpuma lentior, dein corpus membranæ ſimile, mox partus. Vt diximus, illa pernicialia, prorſus improbanda; ſi enim caligaris clavus ferrive aliqua rubigo, aut panni marcor affuerit naſcenti, omnem illico ſuccum alienum ſaporemque in venenum concoquit: deprehendiſſeq; niſi agreſtes poſſunt, atque qui colligunt. Ducunt ipſi alia vitia, nunc quidem ſi ſerpentis caverna juxta fuerit, ſi pateſcentes primo adhalaverit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum. Itaque caveri conveniet, prius quam ſe condant ſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

pentes: Signa erunt tot herbæ, tot arbores fruticesque, ab emerſu earum ad latebram uſque vernantes: & vel fraxini tantum folia, nec poſtea naſcentia, nec antè decidentia. Et boletis quidem ortus occaſusque omnis intra dies ſeptem eſt.

CAP. XXIII. *De fungis, & ſilphio, & de laſere.*

Fungorum lentior natura, & numeroſa genera, ſed origo non niſi ex pituita arborum. Tutiſſimi, qui rubent callo, minus diluto rubore, quam boleti: mox candidi, velut apice Flaminis inſignibus pediculis. Tertium genus ſuilli, venenis accommodatiſſimum: Familias nuper interemere, & tota convivia, Anneum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos, & centuriones: Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Quidam diſcrevere arborum generibus, fico, [14] ferula, & gummi ferentibus: nos item fago, aut robore, aut cupreſſo, ut diximus. Sed iſta quis ſpondet in venalibus? Omnium colos lividus. His aberit veneni argumentum, quo ſimilior fuerit arborum fici. Adverſus hæc diximus remedia, dicemusque: interim ſunt aliqua & in his. Glaucias ſtomacho utiles puta boletos. Siccantur pedentes ſuilli, junco transfixi, quales è Bithynia veniunt. Hi fluxionibus alvi, quas rheumatiſmos vocant, medentur, excreſcentibusq; in ſede carnibus: minuunt enim eas, & tempore abſumunt: item lentigines, & mulierum vitia in facie. Lavantur etiam ut plumbum, in oculorum medicamenta. Sordidis hulceribus & capitis eruptionibus, canum morſibus ex aqua illinuntur. Libet & coquendi dare aliquas communes in omni eo genere obſervationes, quando ipſæ ſuis manibus deliciæ præparant hunc cibum ſolum, & cogitatione antè paſcuntur, ſuccineis novaculis aut argenteo apparatu comitante.

Noxii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Noxii erunt fungi , qui in coquendo duriores fient : innocentiores qui nitro addito coquentur, ſi utique percoquantur : tutiores fient cum carne cocti , aut cum pediculo pyri : proſunt & pyra confeſtim ſumpta. Debellat eos & aceti natura, contraria iis : imbribus proveniunt omnia hæc : imbre & Silphion. Venit primo è Cyrenis, ut dictum eſt : ex Syria nunc maxime importatur, deterius Parthico, ſed Medico melius, extincto omni Cyrenaico , ut diximus. Vſus ſilphii in medicina: nam folia ad expurgandas vulvas pellendosque emortuos partus decoquuntur in vino albo odorato , ut bibatur menſura acetabuli : à balineis radix prodeſt arteriis exaſperatis : & collectionibus ſanguinis illinitur : ſed in cibis concoquitur ægre: inflationes facit & ructus : urinæ quoque noxia : ſuggillatis cum vino & oleo amiciſſima, & cum cera ſtrumis : verrucæ ſedis crebriore ejus ſuffitu cadunt. Laſer è ſilphio profluens quo diximus modo , inter eximia naturæ dona numeratum, pluribus compoſitionibus inſeritur. Per ſe autem algores excalfacit : potum nervorum vitia extenuat : fœminis datur in vino : & lanis mollibus admovetur vulvæ ad menſes ciendos : pedum clavos circunſcarificatos ferro , miſtum ceræ extrahit : urinam ciet ciceris magnitudine dilutum. Andreas ſpondet , copioſius ſumptum nec inflationes facere , & concoctioni plurimum conferre ſenibus & fœminis : item hyeme , quam æſtate, utilius, & tunc aquam bibentibus : cavendumque nequa intus ſit exhulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo: tempeſtive enim datum, cauterii vim obtinet : aſſuetis etiam utilius, quam expertibus : ad extera corporum indubitatas confeſſiones habet. Venena telorum & ſerpentium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

extinguit potum: ex aqua vulneribus his circumlinitur: ſcorpionum tantum plagis ex oleo: hulceribus verò non matureſcentibus cum farina hordeacea vel fico ſicca. Carbunculis cum ruta, vel cum melle, vel per ſe viſco ſuperlitum ut hæreat: ſic & ad canis morſus. Excreſcentibus circa ſedem, cum tegmine Punici mali ex aceto decoctum. Clavis pedum, qui vulgo morticini appellantur, nitro miſto, antè ſubactum. Carnes replet cum vino & croco, au pipere, aut murium fimo & aceto. Perniones ex vino fovent; & ex oleo coctum imponitur: ſic & callo: clavis pedum ſuperraſis. Præcipuæ utilitatis contra aquas malas, peſtilentes tractus, vel dies: in tuſſi, uva, fellis veteri ſuffuſione, hydropiſi, raucitatibus: confeſtim enim purgat fauces, vocemque reddit. Podagras in ſpongia dilutum poſca lenit. Pleuriticis in ſorbitione vinum poturis datur, contractionibus, opiſthotonicis, ciceris magnitudine cera circunlitum: in angina gargarizatur: anhelatoribus & in tuſſi vetuſta cum porro ex aceto datur: æque ex aceto his qui coagulum lactis ſorbuerint. Præcordiorum vitiis ſyntecticis, comitialibus in vino, in aqua mulſa linguæ paralyſi: Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non cenſuerim, quod autores ſuadent, cavernis dentium in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis, qui ſe ea de cauſa præcipitavit ex alto. Quippe tauros inflammat naribus illitis: ſerpentes avidiſſimas vini admiſtum rumpit: ideò nec inungi ſuaſerim cùm Attico melle, licet præcipiant. Quas habeat utilitates admiſtum aliis, immenſum eſt referre: & nos ſimplicia tractamus: quoniam in his naturam eſſe apparet, in illis conjecturam ſæpius fallacem, nulli ſatis cuſtodita

dita

dita in miſturis concordia naturæ ac repugnantia. Qua de re mox plura.

CAP. XXIV. *De natura mellis, & aqua mulſa, & quare genere ciborum mores immutentur, & de melitite & cera: & contra compoſitiones medicorum.*

Non eſſet mellis autoritas in pretio minor, quam laſeris, ni ubique naſceretur. Illud ipſa fabricata ſit natura, ſed huic gignendo animal, ut diximus; innumeros ad uſus, ſi quoties miſceatur, æſtimemus. Prima propolis alveorum (de qua diximus) aculeos & omnia infixa corpori extrahit, tubera diſcutit, dura concoquit, dolores nervorum mulcet, hulceraque jam deſperantia cicatricem cludit. Mellis quidem ipſius natura talis eſt, ut putreſcere corpora non ſinat; jucundo ſapore atque non aſpero, alia quam ſalis natura. Faucibus, tonſillis, anginæ, omnibusque oris deſideriis utiliſſimum, areſcentique in febribus linguæ. Iam verò peripneumonicis, pleuriticis decoctum: item vulneribus à ſerpente percuſſis: & contra venena fungorum: Paralyticis in mulſo: quanquam ſuæ mulſo dotes conſtant. Mel auribus inſtillatur cum roſaceo: lendes & fœda capitis animalia necat. Vſus deſpumati ſemper aptior: ſtomachum tamen inflat, bilem auget, faſtidium creat, & oculis per ſe inutile aliqui arbitrantur: rurſus quidam angulos exhulceratos melle tangi ſuadent. Mellis cauſas atque differentias nationesque & indicationem, in apum, ac deinde florum natura diximus, cum ratio operis dividi cogeret miſcenda rurſus naturam rerum pernoſcere volentibus. In mellis operibus & aqua mulſa tractari debet: duo genera ejus: ſubitæ ac recentis, alterum inveteratæ. Repentina deſpumato melle

præclaram utilitatem habet in cibo ægrotantium levi, hoc eſt alicæ elutæ, viribus recreandis, ore ſtomachoque mulcendo, ardore refrigerando; frigidam enim utilius dari ventri molliendo. Invenio apud autores, hunc potum bibendum alſioſis: item animi humilis & præparci, quos illi dixere micropſychos. Eſt & ratio ſubtilitatis immenſæ à Platone deſcendens: corpuſculis rerum lævibus, ſcabris, anguloſis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideò non eadem omnibus amara aut dulcia eſſe: Sic & in laſſitudine proniores eſſe ad iracundiam, & in ſiti: ergo & hæc animi aſperitas, ſeu potius animæ, dulciore ſucco mitigatur. Lenit tranſitum ſpiritus, & molliores facit meatus, ne ſcindant euntem redeuntemque. Experimenta in ſe cuique: nullius non ira luctusque, triſtitia & omnis animi impetus, cibo mollitur: ideoque obſervanda ſunt, quæ non ſolum corporum medicinam, ſed & morum habent. Aqua mulſa & tuſſientibus utilis traditur, calefacta invitat vomitiones: contra venenum pſimmythii ſalutaris, addito oleo: item contra hyoſcyamum, cum lacte maxime aſinino, & contra halicacabum, ut diximus. Infunditur & auribus & genitalium fiſtulis: vulvis imponitur cum pane molli, ſubitis tumoribus, luxatis, leniendisque omnibus. Inveteratæ uſum damnavere poſteri, minus innocentem aqua, minusque vino firmum. Longa tamen vetuſtate tranſit in vinum, ut conſtat inter omnes, ſtomacho inutiliſſimum, nervisque contrarium ſemper. Mulſum ex vetere vino utiliſſimum, facillimeque cum melle concorporatur, quod in dulci nunquam evenit: ex auſtero factum non implet ſtomachum, neque ex decocto melle, minusque inflat, quod ferè evenit: appe-

appetendi quoque revocat aviditatem cibi: alvum mollit frigido potu pluribus, calido ſiſtit: corpora auget. Multi ſenectam longam mulſi tantum nutritu toleravere, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis Romuli exemplo; centeſimum annum excedentem eum Divus Auguſtus hoſpes interrogavit, quanam maxime ratione vigorem illum animi corporisque cuſtodiſſet; at ille reſpondit: intus mulſo, foris oleo. Varro regium cognominatum morbum [15] arquatorum tradit, quoniam mulſo curetur. Melitites quo fieret modo ex muſto & melle, docuimus in ratione vini: ſeculis jam fieri non arbitror hoc genus, inflationibus obnoxium: ſolebat tamen inveteratum alvi cauſa dari in febre: item articulario morbo, & nervorum infirmitate laborantibus, & mulieribus vini abſtemiis. Mellis naturæ adnexa cera eſt: de cujus origine, bonitate, nationibus, ſuis diximus locis. Omnis autem mollit, calefacit, explet corpora: recens melior. Datur in ſorbitione dyſentericis, favique ipſi, in pulte alicæ prius toſtæ. Adverſatur lactis naturæ: ac milii magnitudine x. grana ceræ hauſta, non patiuntur coagulari lac in ſtomacho. Si inguen tumeat, albam ceram in pube fixiſſe remedio eſt. Nec hujus uſus, quos miſta aliis præſtat, enumerare medicina poſſit, ſicuti nec cæterorum, quæ cum aliis proſunt: Iſta, ut diximus, ingeniis conſtant: non fecit cerata, malagmata, emplaſtra, collyria, antidota, parens illa ac divina rerum artifex: officinarum hæc, imò verius avaritiæ commenta ſunt. Naturæ quidem opera abſoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex cauſa non ex conjectura rebus aſſumptis, ut ſucco aliquo ſicca temperentur ad meatus, aut corpore alio humentia ad nexus. Scrupulatim quidem colligere

ligere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ligere ac miſcere vires, non conjecturæ humanæ opus, ſed impudentiæ eſt. Nos nec Indicarum Arabicarumque mercium, aut externi orbis attingimus medicinas. Non placent remediis tam longe naſcentia: non nobis gignuntur: imo ne illis quidem, alioquin non venderent. Odorum cauſa unguentorumque & deliciarum, ſi placet, etiam ſuperſtitionis gratia emantur (quoniam thure ſupplicamus & coſto.) Salutem quidem ſine his poſſe conſtare, vel ob id probabimus, ut tanto magis ſui delicias pudeat. Sed medicinas è floribus coronamentiſque & hortenſiis, quæque manduntur herbis proſecuti: quonam modo frugum omittemus? Nimirum & has indicare convenit.

CAP. XXV. *Medicinæ ex frugibus.*

In primis ſapientiſſima animalium eſſe conſtat, quæ fruge veſcantur. Siliginis grana combuſta & trita in vino ammineo, oculis illita epiphoras ſedant: tritici vero ferro combuſta iis, quæ frigus uſſerit, præſentaneo ſunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta, nervorum contractionibus; cum roſaceo vero & fico ſicca myxtisq; decoctis furfures tonſillis faucibusque gargarizatione proſunt. Sextus Pomponius Prætorii viri pater, Hiſpaniæ citerioris princeps, cum horreis ſuis ventilandis præſideret, correptus dolore podagræ, merſit in triticum ſeſe ſuper genua: levatusque ſiccatis pedibus mirabilem in modum, hoc poſtea remedio uſus eſt: vis tanta eſt, ut cados plenos ſiccet. Paleam quoque tritici vel hordei calidam imponi ramicum incommodis experti jubent, quaque decoctæ ſunt aqua foveri. Eſt in farre vermiculus teredini ſimilis: quo cavis dentium cera incluſo, cadere vitiati dicuntur, etiam ſi fricentur. Olyram arincam diximus vocari; hac decocta fit medi-

medicamentum, quod Ægyptii atharam vocant, infantibus utiliſſimum: ſed & adultos illinunt eo. Farina ex hordeo & cruda & decocta collectiones impetusque diſcutit, lenit, & concoquit. Decoquitur aliàs in mulſa aqua, aut fico ſicca. Ad jocinoris dolores eam cum poſca concoqui opus eſt, aut cum vino. Cum verò inter coquendum diſcutiendumque cura eſt, tunc in aceto melius, aut in fæce aceti, aut in cotoneis pyriſve decoctis. Ad multipedarum morſus cum melle, ad ſerpentium in aceto, & contra ſuppurantia; ad extrahendas ſuppurationes ex poſca, addita reſina & galla. Ad concoctiones verò & hulcera vetera, cum reſina. Ad duritias cum fimo columbarum, aut fico ſicca, aut cinere. Ad nervorum inflammationes aut inteſtinorum vel laterum, vel virilium dolores, cum papavere aut meliloto, & quoties ab oſſibus caro recedit. Ad ſtrumas cum pice & impubis pueri urina. Cum oleo & fœnogræco contra tumores præcordiorum, vel in febribus cum melle vel adipe vetuſto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Nervis cum hyoſcyami ſucco illinitur: ex aceto & melle lentigini. Zeæ, ex qua alicam fieri diximus, efficacior etiam hordeacea videtur trimeſtris mollior ex vino rubro ad ſcorpionum ictus tepida, & ſanguinem excreantibus: item arteriæ: Tuſſi cum caprino ſevo, aut butyro: ex fœnogræco molliſſima omnium, hulcera manantia ſanat, & furfures corporis, ſtomachi dolores, pedes & mammas cum vino & nitro cocta. Ærina magis cæteris purgat hulcera vetera & gangrænas cum rhaphano & ſale & aceto; lichenas, lepras cum ſulphure vivo: & capitis dolores cum adipe anſerino impoſita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini ſemine de-

cocta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

coćta in vino: De polentæ generibus in frugum loco ſatis diximus, locorum ratione; A farina hordei diſtat eo quod torretur, ob id ſtomacho utilis: Alvum ſiſtit, impetusque rubicundi tumoris: & oculis illinitur, & capitis dolori cum menta, aut alia refrigerante herba: item pernionibus & ſerpentium plagis: item ambuſtis ex vino: Inhibet quoque puſtulas. Farina in pollinem ſubaćta, vim extrahendi humoris habet: ideo & cruore ſuffuſis in faſcias uſque ſanguinem perducit: efficacius in ſapa: Imponitur & pedum callo clavisque. Nam cum oleo vetere ac pice decoćto polline, condylomata & alia omnia ſedis vitia quam maxime calido mirabilem in modum curantur. Pulte corpus augetur. Farina, qua chartæ glutinantur, ſanguinem excreantibus datur tepida ſorbenda efficaciter. Alica res Romana eſt, & non pridem excogitata: alioquin non ptiſanæ potius laudes ſcripſiſſent Græci. Nondum arbitror Pompeii Magni ætate in uſu fuiſſe, & ideo vix quicquam de ea ſcriptum ab Aſclepiadis ſchola. Eſſe quidem eximie utilem nemo dubitat, ſive eluta detur ex aqua mulſa, ſive in ſorbitiones decoćta, ſive in pulte. Eadem in alvo ſiſtenda torretur: dein favorum cera coquitur, ut ſupra diximus. Peculiariter tamen longo morbo ad habitudinem redaćtis ſubvenit, ternis ejus cyathis in ſextario aquæ ſenſim decoćtis, donec omnis aqua conſumatur. Poſtea ſextario laćtis ovilli aut caprini addito per continuos dies, mox adjećto melle. Tali ſorbitionis genere emendantur ſyntexes. Milio ſiſtitur alvus, diſcutiuntur tormina, in quem uſum torretur ante. Nervorum doloribus, & aliis fervens in ſacco imponitur: neque aliud utilius: quoniam leviſſimum molliſſimumque eſt, & caloris capaciſſimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

mum. Itaque talis uſus ejus eſt ad omnia, quibus calor profuturus eſt. Farina ejus cum pice liquida, ſerpentium & multipedæ plagis imponitur. Panicum Diocles medicus mel frugum appellavit: effectus habet, quos milium: in vino potum prodeſt dyſentericis: ſimiliter his, quæ vaporanda ſunt, excalfactum imponitur: ſiſtit alvum in lacte caprino decoctum, & bis die hauſtum: ſic prodeſt & ad tormina. Seſama trita in vino ſumpta, inhibet vomitiones: aurium inflammationi illinitur, & ambuſtis. Eadem efficit & dum in herba eſt. Hoc amplius oculis imponitur decocta in vino. Stomacho inutilis cibus, & animæ gravitatem facit: ſtellionum morſibus reſiſtit: item hulceribus, quæ cacoëthe vocant: & auribus oleum, quod ex ea fit, prodeſſe diximus. Seſamoides à ſimilitudine nomen accepit, grano amaro, folio minore: naſcitur in glareoſis. Detrahit bilem in aqua potum: ſemen illinitur igni ſacro: diſcutit panos. Eſt etiamnum aliud ſeſamoides Anticyræ naſcens, quod ideo aliqui Anticyricon vocant: cætera ſimile erigeronti herbæ, de qua ſuo dicemus loco. Granum ſeſamæ datur in vino dulci ad detractiones, quantum tribus digitis capitur, miſcentq; ellebori albi unum & dimidium obolum, purgationem eam adhibentes, maxime inſaniæ melancholicæ, comitialibus, podagricis: & per ſe drachmæ pondere exinanit. Hordeum optimum, quod candidiſſimum: ſuccus decocti in aqua cœleſti digeritur in paſtillos, ut infundatur exhulceratis interaneis & vulvis: Cinis ejus ambuſtis illinitur, & carnibus quæ recedunt ab oſſibus & eruptionibus pituitæ, muris aranei morſibus: idem aſperſo ſale ac melle, candorem dentibus, & ſuavitatem oris facit: Eos qui pane hordeaceo utuntur,

tur, morbo pedum tentari negant. Novemque granis ſi furunculum quis circumducat, ſingulis ter, manu ſiniſtra, & omnia in ignem abjiciat, confeſtim ſanari ajunt. Eſt & herba [17] Phœnicea appellata Græcis, noſtris verò hordeum murinum: hæc trita è vino pota præclare ciet menſes. Ptiſanæ quæ ex hordeo fit, laudes uno volumine condidit Hippocrates: quæ nunc omnes in alicam tranſeunt: Contra quanto innocentior eſt alicas Hippocrates tantùm ſorbitionis gratia laudavit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam ſitim arceret, quoniam in alvo non intumeſceret, quoniam facile redderetur, & aſſuetis hic ſolus cibus in febri bis die poſſit dari: tantum remotus ab iſtis, qui medicinam fame exercent: ſorbitione tamen dari totam vetuit, aliudve quàm ſuccum ptiſanæ: item quamdiu pedes frigidi eſſent, tunc quidem nec potionem dandam. Fit & ex tritico glutinoſior, arteriæque exhulceratæ utilior. Amylon hebetat oculos, & gulæ inutile, contra quam creditur: item ſiſtit alvum, epiphoras oculorum inhibet, & hulcera ſanat: item puſtulas & fluxiones ſanguinis: genas duras emollit: datur cum ovo his qui ſanguinem rejecerint. In veſicæ verò dolore, ſemuncia amyli cum ovo & paſſi tribus [18] ovis ſuffervefacta, à balineo. Quin & avenacea farina decocta in aceto nævos tollit. Panis hic ipſe, quo vivitur, innumeras pene continet medicinas: ex aqua & oleo aut roſaceo mollit collectiones: ex aqua mulſa duritias valde mitigat: datur & ex vino ad diſcutienda [19] quæ præſtringi opus ſit, & ſi magis etiamnum, ex aceto: adverſus acutas pituitæ fluxiones, quas Græci rheumatiſmos vocant: item ad percuſſa, luxata. Ad omnia autem hæc fermentatus, qui vocatur autopyros, utilior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

utilior. Illinitur & paronychiis, & callo pedum in aceto. Vetus aut nauticus panis tuſus atque iterum coctus, ſiſtit alvum. Vocis ſtudioſis, & contra diſtillationes, ſiccum eſſe primo cibo, utiliſſimum eſt. Sitanius (hoc eſt è trimeſtri) incuſſa in facie, aut deſquamata cum melle aptiſſime curat. Candidus ægris, aqua calida frigidave madefactus, leviſſimum cibum præbet: oculorum tumori ex vino imponitur: ſic & puſtulis capitis, aut adjecta arida myrto. Tremulis panem ex aqua eſſe jejunis ſtatim à balineis demonſtrant. Quin & gravitatem odorum in cubiculis uſtus emendat, & vini, in ſaccos additus. Auxiliatur & faba: nanque ſolida fricta, fervensque in acre acetum conjecta, torminibus medetur: in cibo freſa, & cum allio cocta, contra deploratas tuſſes ſuppurationesque pectorum, quotidiano cibo ſumitur: & commanducata jejuno ore etiam ad furunculos maturandos diſcutiendosve imponitur: & in vino decocta, ad teſtium tumores & genitalium. Lomento quoque ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit: item livoribus, combuſtis medetur. Voci eam prodeſſe, autor eſt M. Varro. Fabalium etiam ſiliquarumque cinis, ad coxendices, & ad nervorum veteres dolores, cum adipis ſuilli vetuſtate prodeſt: & per ſe cortices decocti ad tertias ſiſtunt alvum. Lens optima, quæ facillime coquitur, eaque quæ maxime aquam abſorbet: aciem quidem oculorum obtundit, & ſtomachum inflat: ſed alvum ſiſtit in cibo, magisque diſcocta cœleſti aqua: eadem ſolvit, minus percocta; cruſtulas hulcerum rumpit, eaque quæ intra os ſunt, purgat & adſtringit: collectiones omnes impoſita ſedat maximeque exhulceratas & rimoſas: Oculorum autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo;

neo: contra ſuppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ ſuccus ad oris exhulcerationes & genitalium adhibetur: ad ſedem, cum roſaceo aut cotoneo: In iis, quæ acrius remedium exigunt, cum putamine Punici, melle modico adjecto: ad id demum ne celeriter inareſcat, adjiciunt & betæ folia. Imponitur & ſtrumis panisque, vel maturis vel matureſcentibus, ex aceto diſcocta: rimis ex aqua mulſa: & gangtænis cum Punici tegmine: item podagris cum polenta, & vulvis & renibus, pernionibus, hulceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter diſſolutionem ſtomachi triginta grana lentis devorantur. In choleris quoque & dyſenteria efficacior eſt in tribus aquis cocta: in quo uſu melius ſemper eam torrere & tundere, ut quam tenuiſſima detur, vel per ſe, vel cum cotoneo malo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni eſt inutilis, & capitis dolori, nervoſisque omnibus, & felli: nec ſomno facilis: ad puſtulas utilis, ignique ſacro & mammis in aqua marina decocta, in aceto autem duritias & ſtrumas diſcutit. Stomachi quidem cauſa, polentæ modo potionibus inſpergitur: quæ ſunt ambuſta, aqua ſemicocta curat, poſtea trita, & per cribrum effuſo furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex poſca coquitur ad guttura. Eſt & paluſtris lens per ſe naſcens in aqua non fluente, refrigeratoriæ naturæ: propter quod collectionibus illinitur, & maxime podagris, & per ſe & cum polenta: glutinat & interanea procidentia. Eſt & ſylveſtris eleliſphacos dicta à Græcis; ab aliis [20] ſphacos, eſt ea ſativa, lente leviore, & folio minore, atque ſicciore & odoratiore. Eſt & alterum genus ejus ſylveſtrius, odore gravi: hæc mitior folia habet

cotonei

cotonei mali effigie, ſed minora & candida, quæ cum ramis decoquuntur. Menſes ciet & urinas, & paſtinacæ marinæ ictus ſanat: torporem autem obducit percuſſo loco. Bibitur cum abſinthio ad dyſenteriam: cum vino eadem commorantes menſes trahit: abundantes ſiſtit decocto ejus poto: per ſe impoſita herba, vulnerum ſanguinem cohibet: ſanat & ſerpentium morſus: & ſi in vino decoquatur, pruritus teſtium ſedat. Noſtri, qui nunc ſunt, herbarii elelisphacon Græcè, Latinè ſalviam vocant, mentæ ſimilem, canam, odoratam: partus emortuos ea appoſita extrahunt: item vermes aurium hulcerumque. Cicer & ſylveſtre eſt, foliis ſativo ſimile, odore gravi: ſi largius ſumatur, alvus ſolvitur, & inflatio contrahitur, & tormina: toſtum ſalubrius habetur. Cicercula etiamnum magis in alvo proficit. Farina utriusque hulcera manantia capitis ſanat, efficacius ſylveſtris: item comitiales & jocinorum tumores, & ſerpentium ictus: ciet menſes & urinas, grano maximè: emendat & lichenas, & teſtium inflammationes, regium morbum, hydropicos. Lædunt omnia hæc genera exhulceratam veſicam & renes: gangrænis utiliora cum melle, & his quæ cacoëthe vocantur. Verrucarum in omni genere prima Luna ſingulis granis ſingulas tangunt, eaque grana in linteolo deligata poſt ſe abjiciunt, ita fugari vitium arbitrantes. Noſtri præcipiunt arietinum in aqua cum ſale diſcoquere, ex eo bibere cyathos binos in difficultatibus urinæ: ſic & calculos pellit, morbumque regium. Ejuſdem foliis ſarmentiſque decoctis aqua quam maxime calida morbos pedum mollit, & ipſum calidum tritumque illitum. Columbini decocti aqua, horrorem tertianæ & quartanæ minuere creditur. Nigrum autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

autem cum gallę dimidio tritum, oculorum hulceribus ex paſſo medetur. De eruo quædam in mentione ejus diximus: nec potentiam ei minorẽ veteres, quam braſſicæ tribuêre: contra ſerpentium ictus ex aceto, & ad crocodilorum hominumque morſum. Si quis eruum quotidie jejunus edat, lienem ejus abſumi certiſſimi autores affirmant: farina ejus [21] (ut ait Varro) maculas toto corpore emendat: ſerpere ulcera non patitur: in mammis efficaciſſimum: carbunculos rumpit ex vino. Vrinæ difficultates, inflationem, vitia jocinoris, teneſmon, & quæ cibum non ſentiunt, atropha appellata, toſtum, & in nucis avellanæ magnitudinem melle collectum devoratumq; corrigit: item impetigines, ex aceto coctum, & quarto die ſolutum. Panos in melle impoſitum ſuppurare prohibet: aqua decocti perniones & pruritus ſanat fovendo. Quin & univerſo corpori, ſi quis quotidie jejunus biberit, meliorem fieri colorem exiſtimant: cibis idem hominis alienum: Vomitiones movet, alvum turbat, capiti & ſtomacho oneroſum: genua quoque degravat. Sed madefactum pluribus diebus, miteſcit, bubus jumentisque utiliſſimum: ſiliquæ ejus virides, prius quam indureſcant, cum ſuo caule foliisque contritæ, capillos nigro colore inficiunt. Lupini quoque ſylveſtres ſunt, omni modo minores ſativis, præterquam amaritudine: ex omnibus quæ eduntur, ſicco nulli minus ponderis eſt; nec plus utilitatis: miteſcunt cinere aut aqua, calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant: amari contra aſpidas valent: hulcera atra, aridi decorticatique triti, ſuppoſito linteolo, ad vivum corpus redigunt: ſtrumas, parotidas in aceto cocti diſcutiunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere,

pere, vel in febri datur ad ventris animalia pellenda, minoribus triginta annorum: pueris verò impoſiti in ventrem jejunis proſunt: & alio genere toſti, & in defruto poti, vel ex melle ſumpti. Iidem aviditatem cibi faciunt, faſtidium detrahunt. Farina eorum aceto ſubacta, papulas prurituſque in balineis illita cohibet, & per ſe ſiccat hulcera: livores emendat: inflammationes cum polenta ſedat. Sylveſtrium efficacior vis eſt contra coxendicum & lumborum debilitatem. Ex iiſdem decocta lentigines & foventium cutem corrigunt: ſi verò ad mellis craſſitudinem decoquantur vel ſativi, vitiligines nigras & lepras emendant. Sativi quoque rumpunt carbunculos impoſiti: panos & ſtrumas minuunt, aut maturant. Cocti ex aceto, cicatricibus candidum colorem reddunt: ſi verò cœleſti aqua diſcoquantur, ſuccus ille ſmegma fit: quo fovere gangrænas, eruptiones pituitæ, hulcera manantia utiliſſimum. Expedit ad lienem bibere, & cum melle menſtruis hærentibus. Lieni crudi cum fico ſicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoque in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum chamæleonte herba decocti, aqua in potum collata: ſanant & ſcabiem quadrupedum omnium, in amurca decocti, vel utroque liquore poſteà miſto. Fumus crematorum culices necat. Irionem inter fruges ſeſamæ ſimilem eſſe diximus, & à Græcis eryſimon vocari: Galli velarum appellant. Eſt autem fruticoſum, foliis erucæ anguſtioribus paulo, ſemine naſturtii: utiliſſimum tuſſientibus cum melle, & in thoracis purulentis excreationibus: datur & regio morbo, & lumborum vitiis, pleuriticis torminibus, cœliacis: illinitur verò parotidum & carcinomatum malis: teſtium ardoribus

ribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ribus ex aqua, alias cum melle: Infantibus quoque utiliſſimum: item ſedis vitiis & articulariis morbis, cum melle & fico. Contra venena etiam efficax potum: medetur & ſuſpirioſis: item fiſtulis, cum axungia veteri, ita ne intus addatur. Horminum ſemine (ut diximus) cumino ſimile eſt, cætero porro, dodrantali altitudine: Duorum generum; alteri ſemen nigrius, & oblongum: hoc ad Venerem ſtimulandam, & ad oculorum argema & albugines: alteri candidius ſemen & rotundius. Vtroque tuſo extrahuntur aculei ex corpore: per ſe illitum ex aqua; folia ex aceto impoſita, panos per ſe, vel cum melle diſcutiunt, item furunculos, priuſquam capita faciant, omnesque acrimonias. Quin & ipſæ frugum peſtes in aliquo ſunt uſu: infelix dictum eſt à Virgilio Lolium: hoc tamen molitum, ex aceto coctum, impoſitumque ſanat impetigines, celerius, quo ſæpius mutatum eſt: medetur & podagris, aliisque doloribus ex oxymelite: Curatio hæc à cæteris differt: aceti ſextario uno dilui mellis uncias duas juſtum eſt: ita temperatis ſextariis tribus, decocta farina lolii ſextariis duobus uſque ad craſſitudinem, calidumque ipſum imponi dolentibus membris: eadem farina extrahit oſſa fracta. Miliaria appellatur herba, quæ necat milium: hæc trita, & cornu cum vino infuſa, podagras jumentorum dicitur ſanare. Bromos ſemen eſt ſpicam ferentis herbæ: naſcitur inter vitia ſegetis avenæ genere: folio & ſtipula triticum imitatur: in cacuminibus dependentes, parvulas velut locuſtas habet. Semen utile ad cataplaſmata, atque hordeum & ſimilia: prodeſt tuſſientibus ſuccus. Orobanchen appellavimus necantem eruum & legumina: alii cynomorion eam appellant, à ſimilitudine canini genitalis:

talis: cauliculus eſt ſine foliis, pinguis, rubens: eſtur & per ſe, in patinis cum tenera eſt decocta. Et leguminibus innaſcuntur beſtiolæ venenatæ, quæ manus pungunt, & periculum vitæ afferunt,
22 ſolifugarum generis: adverſus has omnia eadem medentur, quæ contra araneos & phalangia demonſtrantur. Et frugum quidem hæc ſunt in uſu medico. Ex iiſdem fiunt & potus, zythum in Ægypto, cælia & ceria in Hiſpania, cerviſia & plura genera in Gallia, aliiſque provinciis: quorum omnium ſpuma cutem fœminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipſum attinet, præſtat ad vini tranſire mentionem, atque à vite ordiri medicinas arborum.

LIBER XXIII.

Procemium.

PERACTA cerealium in medendo quoque natura eſt, omniumque quæ ciborum aut florum odorumque gratia proveniunt ſupina tellure. Non ceſſit his Pomona, parteſque medicas pendentibus quoq; dedit, non contenta protegere, arborumque alere umbra quæ diximus, imò velut indignata plus auxilii ineſſe his quæ longius à cœlo abeſſent, quæque poſtea cœpiſſent. Primum enim homini cibum fuiſſe inde, & ſic inductos cœlum ſpectare, paſcique & nunc ex ſe poſſe ſine frugibus. Ergo hercule has in primis dedit vitibus, non contenta delicias etiam & odores atque unguenta omphacio & œnanthe ac maſſari (quæ ſuis locis diximus) nobiliter inſtruxiſſe: Plurimum, inquit, homini voluptatis ex me eſt: Ego ſuccum vini,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

liquorem olei gigno: ego palmas & poma, totque varietates: neque, ut tellus, omnia per labores, aranda tauris, terenda areis, deinde ſaxis, ut quando quantove opere cibi fiant: at ex me parata omnia, nec curvo adaranda aratro, nec cura laboranda, ſed ſeſe porrigentia ultro: & ſi pigeat attingere, etiam cadentia. Certavit ipſa ſecum, plusque utilitatis cauſa genuit etiam, quam voluptatis. Folia vitium & pampini capitis dolores, inflammationesque corporum mitigant cum polenta: folia per ſe ardores ſtomachi ex aqua frigida: cum farina verò hordei, articularios morbos. Pampini triti & impoſiti, tumorem omnem ſiccant: ſuccus eorum dyſentericis infuſus medetur. Lacryma vitium, quæ veluti gummi eſt, lepras & lichenas, & pſoras nitro antè præparatas ſanat: eadem cum oleo ſæpius pilis illitis, pſilothri effectum habet, maximeque aqua. quam virides accenſæ vites exudant: qua & verrucæ tolluntur. Pampini ſanguinem excreantibus, & mulierum à conceptu defectioni diluti potu proſunt. Cortex vitium & folia arida, vulnerum ſanguinem ſiſtunt, ipſumque vulnus conglutinant. Vitis albæ viridis tuſæ ſucco & thure impetigines tolluntur. Cinis ſarmentorum vitiumque & vinaceorum condylomatis & ſedis vitiis medetur ex aceto: item luxatis & ambuſtis, & lienis tumori, cum roſaceo & ruta & aceto. Item igni ſacro ex vino citra oleum aſpergitur: & intertrigines & pilos abſumit. Dant & bibendum cinerem ſarmentorum ad lienis remedia aceto conſperſum, ita ut bini cyathi in tepida aqua bibantur, utque qui biberit, in lienem jaceat. Claviculæ ipſæ, quibus repunt vites, tritæ, & ex aqua potæ, ſiſtunt vomitionum conſuetudinem. Cinis vitium cum axungia vetere con-

re contra tumores proficit, fiſtulas purgat, mox & perſanat: item nervorum dolores frigore ortos, contractionesque: contuſas verò partes cum oleo: carnes excreſcentes in oſſibus cum aceto & nitro: ſcorpionum & canum plagas cum oleo. Corticis per ſe cinis combuſtis pilos reddit. Omphacium qua fieret ratione incipientis uvæ pubertate, in unguentorum loco docuimus: nunc ad medicinam de eo pertinentia indicabimus. Sanat ea, quæ in humido ſunt, hulcera, ut oris, tonſillarum, genitalium. Oculorum claritati plurimum confert. Scabritiæ genarum, hulceribusque angulorum, nubeculis, hulceribus quacunque in parte manantibus, cicatricibus marcidis, oſſibus purulente limoſis: frangitur vehementia ejus melle aut paſſo: prodeſt & dyſentericis, ſanguinem excreantibus, anginis. Omphacio cohæret œnanthe, quam vites ſylveſtres ferunt, dictâ à nobis in unguenti ratione: laudatiſſima in Syria, maxime circa Antiochiæ & Laodiceæ montes; & ex alba vite; refrigerat, adſtringit, vulneribus inſpergitur, ſtomacho illinitur, utilis urinæ, jocinori, capitis doloribus, dyſentericis, cœliacis, cholericis. Contra faſtidia obolo ex aceto pota. Siccat manantes capitis eruptiones, efficaciſſima ad vitia quæ ſunt in humidis: ideoque & oris hulceribus, & verendis, ac ſedi. Cum melle & croco alvum ſiſtit. Genarum ſcabiem emendat, oculorumque lacrymationes: ex vino ſtomachi diſſolutionem: ex aqua frigida pota ſanguinis excreationem. Cinis ejus ad collyria, & ad hulcera purganda, & paronychia, & pterygia probatur. Vritur in furno, donec panis percoquatur. Maſſaris odoribus tantum gignitur, omniaque ea aviditas humani ingenii nobilitavit, rapere feſtinando.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. I. *De medicinis uvarum recentium, & ſarmentis uvarum, & vinaceis, & de uva theriace, & de uva paſta, & aſtaphide, & aſtaphide agria, pituitaria, & labruſca, & de vite alba & nigra, & de muſtis, & vini generibus, & aceto.*

Matureſcentium autem uvæ vehementiores nigræ, ideoque vinum ex his minus jucundum: ſuaviores albæ, quoniam è tranſlucido facilius accipitur aër. Recentes ſtomachum & ſpiritum inflant, alvumque turbant: itaque in febri damnantur utique largiores: gravedinem enim capiti, morbumque lethargicum faciunt. Innocentiores, quæ decerptæ diu pependere: qua ventilatione etiam utiles fiunt ſtomacho, ægriſque: nam & refrigerant leviter, & faſtidium auferunt: quæ autem in vino dulci conditæ fuere, caput tentant. Proximæ ſunt penſilibus in palea ſervatæ: nam in vinaceis ſervatæ, & caput & veſicam & ſtomachum infeſtant: ſiſtunt tamen alvum, ſanguinem excreantibus utiliſſimæ. Quæ verò in muſto fuere, pejorem vim etiamnum habent, quam quæ in vinaceis: ſapa quoque ſtomacho inutiles facit: ſaluberrimas putant medici in cœleſti aqua ſervatas, etiamſi minime jucundas: ſed voluptatem earum in ſtomachi ardore ſentiri, & in amaritudine jecoris felliſque vomitione in choleris, hydropicis, cum ardore febrium ægrotantibus. At in ollis ſervatæ, & os & ſtomachum & aviditatem excitant: paulo tamen graviores exiſtimantur fieri vinaceorum halitu. Vvæ florem in cibis ſi edêre gallinacei, uvas non attingunt. Sarmenta earum in quibus acini fuere, adſtringendi vim habent, efficaciora ex ollis. Nuclei açinorum eandem vim obtinent: hi ſunt, qui in vino capitis dolorem faciunt:

faciunt: toſti tritique ſtomacho utiles ſunt. Inſpergitur farina eorum polentæ modo potioni dyſentericis, & cœliacis, & diſſolutis ſtomacho. Decocto etiam eorum fovere pſoras & pruritum, utile eſt. Vinacei per ſe, minus capiti aut veſicæ nocent, quam nuclei: mammarum inflammationi triti cum ſale utiles. Decoctum eorum veteres dyſentericos & cœliacos juvat & potione, & fotu. Vva theriace, de qua ſuo loco diximus, contra ſerpentium ictus eſtur: Pampinos quoque ejus edendos cenſent, imponendosque, vinumque & acetum ex his factum auxiliarem contra eadem vim habent. Vva paſſa, quam aſtaphida vocant, ſtomachum, ventrem, interanea tentaret, niſi pro remedio in ipſis acinis nuclei eſſent: iis exemptis, veſicæ utilis habetur, & tuſſi alba utilior. Vtilis & arteriæ & renibus, ſicut ex his paſſum privatim è ſerpentibus contra hæmorrhoida potens. Teſtium inflammationi cum farina cumini aut coriandri imponuntur: item carbunculis, articularibus morbis, ſine nucleis tritæ cum ruta: fovere antè vino hulcera oportet. Sanant epinyctidas & dyſenteriam cum ſuis nucleis: & in oleo coctæ gangrænis illinuntur cum cortice rhaphani & melle. Podagris & unguium mobilibus cum panace, & per ſe ad purgandum os caputque, cum pipere commanducantur. Aſtaphis agria ſive ſtaphis, quam uvam taminiam aliqui vocant falſo, (ſuum enim genus habet, cauliculis nigris rectis, foliis labruſcæ) fert folliculos verius, quam acinos, virides, ſimiles ciceri: in his nucleum triangulum: matureſcit cum vindemia nigreſcitque: cum taminiæ rubentes norimus acinos; ſciamuſque illam in apricis naſci, hanc non niſi in opacis. His nucleis ad purgationem uti non cenſuerim propter ancipitem ſtrangulatio-

 gulatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

gulationem: nec ad pituitam oris ſiccandam: fauces enim lædunt. Phthiriaſi caput & reliquum corpus liberant triti, facilius admiſta ſandaracha: item pruritu & pſoris. Ad dentium dolores decoquuntur in aceto: ad aurium vitia, rheumatiſmum, cicatricum, hulcerum manantia. Flos tritus in vino contra ſerpentes bibitur: ſemen enim abdicaverim, propter nimiam vim ardoris: quidam eam pituitariam vocant, & plagis ſerpentium utique illinunt. Labruſca quoque œnanthen fert, ſatis dictam, quæ à Græcis ampleos agria appellatur, ſpiſſis & candicantibus foliis, geniculata, rimoſo cortice: fert uvas rubentes cocci modo, quæ cutem in facie mulierum purgant, & variis coxendicum & lumborum vitiis tuſæ cum foliis & ſucco proſunt. Radix decocta in aqua, pota in vini Coi cyathis duobus, humorem alvi ciet: ideo hydropicis datur: hanc potius crediderim eſſe, quam vulgus uvam taminiam vocat. Vtuntur ea pro amuleto: & ad expuitionem ſanguinis quoque adhibent, non ultra gargarizationes, & ne quid devoretur, addito ſale, thymo, aceto mulſo: Ideo & purgationibus ancipitem putant. Eſt huic ſimilis, ſed in ſalictis naſcens: ideo diſtinguitur nomine, cum eoſdem uſus habeat, & ſalicaſtrum vocatur. Scabiem & pruriginem hominum quadrupedumque aceto mulſo trita hæc efficacius tollit. Vitis alba eſt, quam Græci ampeloleucen, alii ophioſtaphylon, alii melothron, alii pſilothrum, alii archezoſtin, alii cedroſtin, alii madon appellant: hujus ſarmenta longis & exilibus internodiis geniculata ſcandunt: folia pampinoſa ad magnitudinem ederæ, dividuntur ut vitium. Radix alba, grandis, rhaphano ſimilis initio: ex ea caules aſparagi ſimilitudine exeunt: hi decocti in cibo

alvum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

alvum & urinam cient. Folia & caules exhulcerant corpus: utique hulcerum phagedænis & gangrænis, tibiarumque tædio cum ſale illinuntur. Semen in uva raris acinis dependet, ſucco rubente, poſtea croci. Novere id qui coria perficiunt: illo enim utuntur: Pſoris & lepris illinitur: lactis abundantiam facit coctum cum tritico, potumque. Radix numeroſis utilitatibus nobilis, contra ſerpentium ictus trita drachmis duabus bibitur: vitia cutis in facie, varosque & lentigines, & ſuggillata emendat, & cicatrices: eademque præſtat decocta in oleo. Decoctæ datur & comitialibus potus: item mente commotis, & vertigine laborantibus, drachmæ pondere quotidie anno toto: & ipſa autem largior aliquanto, ſenſus purgat. Illa vis præclara, quod oſſa infracta extrahit in aqua impoſita, ut bryonia: quare quidam hanc albam bryoniam vocant. Alia verò nigra efficacior in eodem uſu cum melle & thure: ſuppurationes incipientes diſcutit, veteres maturat & purgat: ciet menſes & urinam. Ecligma ex ea fit ſuſpirioſis, & contra lateris dolores, vulſis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus conſumit. Illinitur eadem cum fico & pterygiis digitorum. Ex vino ſecundas fœminarum appoſita trahit: & pituitam, drachma pota in aqua mulſa. Succus radicis colligi debet ante maturitatem ſeminis: qui illitus per ſe & cum eruo, lætiore quodam colore & cutis teneritate mangonizat corpora: ſerpentes fugat. Tunditur ipſa radix cum pingui ficò, erugatque corpus ſi ſtatim bina ſtadia ambulentur: alias urit, niſi frigida abluatur. Iucundius hoc idem præſtat nigra vitis: quoniam alba pruritum affert: eſt ergo & nigra, quam propriè bryoniam vocant, alii Chironiam, alii gynecanthen, aut aproniam, ſimilem

 priori,

priori, præterquam colore: hujus enim nigrum eſſe diximus. Aſparagos ejus Diocles prætulit veris aſparagis in cibo urinæ ciendæ, lienique minuendo: in frutectis & arundinetis maxime naſcitur. Radix foris nigra, intus buxeo colore, oſſa infracta vel efficacius extrahit, quam ſupra dicta. Cæterum eidem peculiare eſt, quod jumentorum cervicibus unice medetur. Ajunt ſi quis villam ea tinxerit, fugere accipitres, tutasque fieri villaticas alites. Eadem in jumento homineque phlegma, aut ſanguinem, qui ſe ad talos dejecerit, circunligata ſanat. Et hactenus de vitium generibus. Muſta differentias habent naturales has, quod ſunt candida, aut nigra, aut inter utrunque: aliaque, ex quibus vinum fiat, alia ex quibus paſſum: cura differentias innumerabiles facit: in plenum ergo hæc dixiſſe conveniat. Muſtum omne ſtomacho inutile, venis jucundum. A balineis raptim & ſine interſpiratione potum, necat: Cantharidum naturæ adverſatur: item ſerpentibus, maximè hæmorrhoidi & ſalamandræ: capitis dolores facit, & gutturi inutile: prodeſt renibus, jocinori, & interaneis, veſicæ: collevat enim ea. Privatim contra bupreſtin valet: contra meconium, lactis coagulationem, cicutam, toxica, dorycnium, ex oleo potum, redditumque vomitionibus. Ad omnia infirmius album, jucundius paſſi muſtum, & quod minorem capitis dolorem afferat. Vini genera differentiasq; perquam multas expoſuimus, & ferè cujusque proprietates: neque eſt ulla pars difficilior tractatu; aut numeroſior: quippe cum ſit tardum dictu, pluribus proſit an noceat: præterea quam ancipiti eventu potu ſtatim auxilium fit, aut venenum. Etenim de natura ad remedia tantum pertinente nunc loquimur. Vnum de dando eo volumé Aſclepiades

piades condidit, ab eo cognominatum: qui verò poſtea de volumine illo diſſeruere, innumera. Nos iſta Romana gravitate, artiumque liberalium appetentia, non ut medici, ſed ut judices ſalutis humanæ, diligenter diſtinguemus. De generibus ſingulis diſſerere immenſum & inexplicabile eſt, diſcordibus medicorum ſententiis: Surrentinum veteres maxime probavare: ſequens ætas Albanum aut Falernum: deinde alia alii, iniquiſſimo genere decreti, quod cuique gratiſſimum cæteris omnibus [1] pronuntiando. Quin ut conſtarent ſententiæ, quota portio tamen mortalium iis generibus poſſet uti? Iam verò nec proceres uſquam ſynceris. Eo venêre mores, ut nomina modo cellarum væneant, ſtatimque in lacubus vindemiæ adulterentur: ergo hercle, mirum dictu, innocentius jam eſt quodcunque & ignobilius: [2] Hæc tamen facere conſtantiſſime videntur ſententiæ victoriam, quorum mentionem fecimus, ſi quis hoc quoque diſcrimen exigat. Falernum nec in novitate, nec in nimia vetuſtate corpori ſalubre eſt: media ejus ætas à quintodecimo anno incipit. Hoc non rigido potu ſtomacho utile, non item in calido: & in diutina tuſſi ſorbetur merum utiliter à jejunis: item in quartanis: nullo æque venæ excitantur: Alvum ſiſtit, corpus alit. Creditum eſt obſcuritatem viſus facere: nec prodeſſe nervis, aut veſicæ. Albana nervis utiliora: ſtomacho minus, quæ ſunt dulcia: auſtera vel Falerno utiliora: concoctionem minus adjuvant; ſtomachum modice implent. At Surrentina nullo modo, nec caput tentant: ſtomachi & inteſtinorum rheumatiſmos cohibent: Cæcuba jam non gignuntur. At quæ ſuperſunt Setina, cibos concoqui cogunt. Virium plus Surrentino, auſteritatis Albano, vehe-

mentiæ minus Falerno. Ab his Statana non longo intervallo abfuerint. Alvo citæ Signinum maxime conducere indubitatum eſt. Reliqua in commune dicentur: Vino aluntur vires, ſanguis colosque hominum. Hoc quoque diſtat orbis medius, & mitior plaga à circumjectis: quantum illis feritas facit roboris, tantum nobis hic ſuccus. Lactis potus oſſa alit, frugum nervos, aquæ carnes; ideò minus ruboris eſt in corporibus illis, & minus roboris, contraque labores patientiæ. Vino modico nervi juvantur, copioſiore læduntur: ſic & oculi. Stomachus recreatur: appetentia ciborum invitatur: triſtitia & cura hebetatur: urina & algor expellitur: ſomnus conciliatur. Præterea vomitiones ſiſtit: collectiones extra lanis humidis impoſitis mitigat. Aſclepiades utilitatē vini æquari vix Deorum potentia poſſe pronuntiavit. Vetus copioſiore aqua miſcetur, magisque urinam expellit: minus ſiti reſiſtit. Dulce minus inebriat, ſed ſtomacho innatat: auſterum facilius concoquitur. Leviſſimum eſt, quod celerrime inveteratur. Minus infeſtat nervos, quod vetuſtate dulceſcit. Stomacho minus utile eſt pingue, nigrum, ſed corpora magis alit. Tenue & auſterum minus alit, magis ſtomachum nutrit: celerius per urinam tranſit, tantoque magis capita tentat: hoc & in omni alio ſucco ſemel dictum ſit. Vinum ſi ſit [3] fumo inveteratum, inſaluberrimum eſt: mangones iſta in apothecis excogitavere. Iam & patresfamilias ætatem [4] ademere his, quæ per ſe cariem traxere. Quo certe vocabulo ſatis conſilii dedere priſci: quoniam & in materiis cariem fumus erodit: at nos è diverſo fumi amaritudine vetuſtatem indui perſuaſum habemus. Quæ ſunt admodum exalbida, hæc vetuſtate ſalubria fiunt.

Quo

Quo generoſius vinum eſt, hoc magis vetuſtate craſſeſcit, & in amaritudinem corpori minime utilem coit: condire eo aliud minus annoſum, inſalubre eſt: ſua cuique vino ſaliva innocentiſſima, ſua cuique ætas gratiſſima, hoc eſt, media. Corpus augere volentibus, aut mollire alvum, conducit inter cibos bibere: contra minuentibus alvumque cohibentibus, ſitire in edendo, poſtea parum bibere. Vinum jejunos bibere novitio invento, inutiliſſimum eſt: curas vigoremque animi impendit, ad procinctum tendentibus: ſomno verò ac ſecuritatibus jamdudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibum miniſtravit. Sic quoque in proverbium ceſſit, ſapientiam vino obumbrari. Vino debemus homines, quod ſoli animalium non ſitientes bibimus. Aquæ potum interponere utiliſſimum: itemque jugi ſuperbibere ebrietati: quam quidem frigidæ potus extemplo diſcutit. Meracis potionibus per viginti dies ante canis ortum, totidemque poſtea, ſuadet Heſiodus uti. Merum quidem remedio eſt contra cicutas, coriandrum, aconita, viſcum, meconium, argentum vivum, apes, veſpas, crabrones, phalangia, ſerpentium ſcorpionumque ictus, contraque omnia quæ refrigerando nocent: privatim contra hæmorrhoidas, præſteras, fungos: item contra inflationes roſionesque præcordiorum, & quorum ſtomachus in vomitiones effunditur: & ſi venter aut interanea rheumatiſmum ſentiant. Dyſentericis, ſudatoribus, in longa tuſſi, in epiphoris, meracum: At verò cardiacis, in mamma læva merum in ſpongia imponi prodeſt. Ad omnia autem maxime album inveteraſcens. Vtiliter etiam fovetur vino calido virilitas jumentis: quo etiam infuſo cornu laſſitudinem auferri ajunt. Si-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

mias, quadrupedesque quibus digiti ſunt, negant creſcere aſſuetas meri potui. Nunc circa ægritudines ſermo de vinis erit: Saluberrimum liberaliter genitis, Campaniæ quodcunque tenuiſſimum: vulgo vero, quod quenque maxime juverit. Validum utiliſſimum omnibus: ſacco viribus fractis, meminerimus ſuccum eſſe, qui fervendo vires è muſto ſibi fecerit. Miſceri plura genera; omnibus inutile. Saluberrimum, cui nihil in muſto additum eſt: meliusque, ſi nec vaſis pix affuit: marmore enim & gypſo aut calce condita, quis non etiam validus expaverit? In primis igitur vinum marina aqua factum, inutile eſt ſtomacho, nervis, veſicæ. Reſina condita, frigidis ſtomachis utilia exiſtimantur: non expedire vomitoribus, ſicut neque muſtum, neque ſapa, neque paſſum. Novitium reſinatum nulli conducit: Capitis dolorem & vertigines facit: ab hoc dicta crapula eſt. Tuſſientibus & in rheumatiſmo nominata proſunt: item cœliacis & dyſentericis, mulierum menſibus. In hoc genere rubrum nigrumve magis conſtringit, magisque calfacit. Innocentius pice ſola conditum: ſed & picem meminiſſe debemus, non aliud eſſe, quàm combuſtæ reſinæ fluxum. Hoc genus vini excalfacit, concoquit, purgat: pectori, ventri utile: item vulvarum dolori, ſi ſine febre ſint, veteri rheumatiſmo: exhulcerationi, ruptis convulſis, vomicis, nervorum infirmitati, inflationibus, tuſſi, anhelationibus, luxatis, in ſuccida lana impoſitum. Ad omnia hæc utilius id, quod ſponte naturæ ſuæ picem reſipit, picatumque appellatur. Helvenanco quoque tamen nimio caput tentari convenit. Quod ad febrium valetudines attinet, certum eſt non dandum in febre, niſi veteribus ægris, vinum: nec niſi declinante morbo.

In

In acutis verò periculis, nullis niſi qui manifeſtas remiſſiones habeant, & has noctu potius: dimidia enim pars periculi eſt noctu, hoc eſt ſpe ſomni, bibentibus: nec à partu abortuve, nec à libidine ægrotantibus, nec in capitis doloribus, nec quorum acceſſiones cum frigore extremitatum fiant, nec in febri tuſſientibus, nec in tremore nervorumque doloribus vel faucium, aut ſi vis morbi circa illa intelligatur, nec in duritia præcordiorum, venarum vehementia, neque in opiſthotono, tetano nec ſingultientibus nec ſi cum febre dyſpnœa ſit: Minime verò oculis rigentibus, & genis ſtantibus, aut defectis gravibusque: nec quorum conniventium perlucebunt oculi, neu palpebris non coëuntibus, vel ſi dormientibus hoc idem eveniet: aut ſi cruore ſuffunduntur oculi, vel ſi lemæ in oculis erunt. Minimè lingua fungoſa, nec gravi, & ſubinde imperfecta loquentibus: nec ſi urina difficile reddetur, neque expaveſcentibus repente, nec ſpaſticis, aut rurſus torpentibus, nec ſi per ſomnos genitura effundetur. Cardiacorum morbo unicam ſpem in vino eſſe certum eſt: ſed id dandum quidam non niſi in acceſſione cenſent, alii non niſi in remiſſione: illi, ut ſudorem coërceant: hi, quia tutius putant: minuente ſe morbo, quam plurium ſententiam eſſe video. Dari utique non niſi in cibo debet nec à ſomno, nec præcedente alio potu: hoc eſt, utique ſitienti, nec niſi in deſperatione ſuprema: & viro facilius quam fœminæ: ſeni, quam juveni: juveni, quam puero: hyeme, quam æſtate: aſſuetis potius, quam expertibus. Modus dandi pro vehementia vini: item miſtura: atque vulgo ſatis putant unum vini cyathum duobus aquæ miſceri. Si diſſolutio ſit ſtomachi, [5] dandum: & ſi cibus non deſcen-

deſcendat. Inter vini genera, quæ fingi docuimus, nec fieri jam arbitror, & ſupervacaneum eorum uſum, cum ipſis rebus, ex quibus finguntur, doceamus uti. Et aliâs modum exceſſerat medicorum in his oſtentatio, veluti è napis vinum utile eſſe ab armorum equitandive laſſitudine præcipientium, atque ut reliqua omittamus, etiam è junipero. Et quis ſatius cenſeat, abſinthite vino utendum potius, quam abſinthio ipſo? In reliquis omittetur & palmeum, capiti noxium, ventrique tantum molliendo, & ſanguinem excreantibus non inutile. Fictitium non poteſt videri, quod bion appellavimus, cum ſit in eo ſola pro arte feſtinatio: prodeſt ſtomacho diſſoluto, aut cibos non perficienti, prægnantibus, defectis, paralyticis, tremulis, vertigini, torminibus, iſchiadicis: In peſtilentia quoque ac peregrinationibus, vim magnam auxiliandi habere dicitur. Vini etiam vitium tranſit in remedia: Aceto ſumma vis eſt in refrigerando, non tamen minor in diſcutiendo: ita fit ut infuſum terræ ſpumet. Dictum eſt ſæpius, diceturque quoties cum aliis proſit. Per ſe hauſtum faſtidia diſcutit, ſingultus cohibet, ſternutamenta olfactu: vim in balineis æſtus arcet, ſi contineatur ore. Quin & cum aqua bibitur, multorum ſtomacho utiliter, gargarizatur cum eadem convaleſcentium, & à Solis ardoribus: Oculis quoque illo modo ſaluberrimum. Plurimum fotu medetur poſt uredines: item lepris, furfuribus, hulceribus manantibus, canis morſibus, ſcorpionum ictibus, ſcolopendrarum, muris aranei: contraque omnium aculeatorum venena & pruritus: item contra multipedæ morſum. Calidum in ſpongia appoſitum, adjecto ſulphuris ſextante ſextariis tribus aceti, aut hyſſopi faſciculo, mede-

tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tur ſedis vitiis. In ſanguinis fluxione poſt exciſos calculos, & omni alia, foris in ſpongia impoſitum: intus potum cyathis binis quam acerrimum, conglobatum utique ſanguinem diſcutit. Contra lichenas & bibitur, & imponitur. Siſtit alvos, & rheumatiſmos interaneorum infuſum: item procidentia ſedis, vulvæque. Tuſſim veterem inhibet, & gutturis rheumatiſmos, orthopnœam, dentium labefactationem. Veſicæ nocet, nervorumque infirmitatibus. Neſciêre medici, quantum contra aſpidas polleret: nuper ab aſpide calcata percuſſus utrem aceti ferens, quoties depoſuiſſet, ſentiebat ictum, aliàs illæſo ſimilis: intellectum ibi remedium eſt, potuque ſuccurſum. Neque altero os colluunt venena exugentes. In totum domitrix vis hæc non ciborum modo eſt, verum & rerum plurimarum: Saxa rumpit infuſum, quæ non ruperit ignis antecedens. Cibos quidem & ſapores non alius magis ſuccus commendat aut excitat: in quo uſu mitigatur toſto pane aut [6] vino: vel accenditur pipere ac laſere: utique ſale compeſcitur. Non eſt prætereundum in eo exemplum ingens: ſiquidem M. Agrippa ſupremis ſuis annis conflictatus gravi morbo pedum, cum dolorem eum perpeti nequiret, unius medicorum portentoſa ſcientia, ignorante Divo Auguſto, tanti putavit uſu pedum ſenſuque omni carere, dummodo & dolore illo careret, demerſis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu morbi.

CAP. II. *De aceto ſcillino, & oxymelite, & ſapa, & fæce vini, aceti, & ſapæ.*

Acetum ſcillinum inveteratum magis probatur: prodeſt, ſuper ea quæ diximus, aceſcentibus cibis: guſtatum enim diſcutit pœnam eam. Et his qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

qui jejuni vomunt: callum enim faucium facit, ac ſtomachi: odorem oris tollit, gingivas aſtringit, dentes firmat, colorem meliorem præſtat. Tarditatem quoque aurium gargarizatione purgat, & tranſitum auditus aperit: Oculorum aciem obiter exacuit. Comitialibus, melancholicis, vertiginoſis, vulvarum ſtrangulationibus, percuſſis aut præcipitatis, & ob id ſanguine conglobato, nervis infirmis, renum vitiis perquam utile: cavendum exhulceratis. Oxymeli antiqui (ut Dieuches tradit) hoc modo temperabant: mellis minas decem, aceti veteris heminas quinque, ſalis marini pondo, [7] thymbræ quadrantem, aquæ marinæ ſextarios quinque pariter coquebant, decies deferveſcente cortina, atque ita diffundebant inveterabantque. Suſtulit totum id Aſclepiades, coarguitque: nam etiam in febribus dabant. Profuiſſe tamen fatentur contra ſerpentes, quas ſepas vocant, & contra meconium, ac viſcum & anginas, calidum gargarizatum, & auribus, & oris gutturiſque deſideriis, quæ nunc omnia [8] oxalme contingunt: id ſale & aceto recente efficacius eſt. Vino cognata res ſapa eſt, muſto decocto, donec tertia pars ſuperſit: Ex albo hoc melius. Vſus contra cantharidas, bupreſtin, pinorum erucas, quas pityocampas vocant, ſalamandras, & contra mordentia venenata: ſecundas partuſque emortuos trahit cum bulbis potum. Fabianus autor eſt, venenum eſſe, ſi quis jejunis à balineis id bibat. Conſequens horum eſt vini fex, ſui cujusque generis: Ergo vini fæci tanta vis eſt, ut deſcendentes in cupas enecet: experimentum demiſſa præbet lucerna, quandiu extinguatur, periculum denuntians. Illota miſcetur medicamentis: cum iridis vero pari pondere, eruptionibus pituitæ illinitur: & ſicca vel

vel madida contra phalangia, & teſtium mammarumque inflammationes, vel in quacunque parte corporis: item cum hordeacea farina, & thuris polline in vino decocta crematur & ſiccatur. Experimentum eſt legitime coctæ, ut refrigerata linguam tactu videatur urere. Celerrime exanimatur loco non incluſo condita. Crematio ei multum virium adjicit: utiliſſima eſt ad compeſcendas lichenas furfuresque cum fico decocta: ſic & lepris & hulceribus manantibus imponitur. Fungorum naturæ contraria eſt pota, ſed magis cruda. Oculorum medicamentis cocta & lota miſcetur. Medetur illita & teſtibus, & genitalibus: in vino autem adverſus ſtrangurias bibitur. Cum expiraverit quoque, lavandis corporibus & veſtibus utilis: tuncque uſum acaciæ habet. Fæx aceti pro materia acrior ſit neceſſe eſt, multoque magis exhulceret. Reſiſtit ſuppurationum incrementis: ſtomachum, interanea, ventrem illita adjuvat: ſiſtit earum partium rheumatiſmos, & mulierum menſes: Panos diſcutit nondum exhulceratos, & anginas: ſacros ignes cum cera. Mammas lactis ſui impatientes eadem extinguit: ungues ſcabros aufert. E ſerpentibus contra ceraſtas validiſſima cum polenta: cum melanthio autem contra crocodili morſus, & canis. Et hæc cremata ampliat vires: tunc addito lentiſcino oleo illita una nocte rufat capillum: eadem ex aqua in linteolo appoſita, vulvas purgat. Sapæ fæce ambuſta ſanantur, melius addita lanugine harundinis: eadem fæce decocta potaque tuſſes veteres. Decoquitur in patinis cum ſale & adipe ad tumorem quoque maxillarum & cervicum.

CAP. III.

CAP. III. *De oleis, & foliis oleæ, & flore, & cinere, & de oliva alba & nigra, & de amurca.*

Olearum proxima autoritas intelligitur. Folia earum vehementiſſime adſtringunt, purgant, ſiſtunt: itaque commanducata impoſita hulceribus medentur, & capitis doloribus illita cum oleo. Decoctum eorum cum melle his quæ medici uſſerint, gingivarum inflammationibus, paronychiis, ſordidisq; hulceribus excreſcentibus. Cum melle profluvium ſanguinis è nervoſis partibus cohibet. Succus eorum carbunculantibus circa oculos hulceribus, & puſtulis, procidentique pupillæ efficax: quapropter in collyria additur: nam & veteres lacrymationes ſanat, & genarum eroſiones. Exprimitur autem ſuccus tuſis, affuſo vino & aqua cœleſti, ſiccatusque in paſtillos digeritur. Siſtit menſes in lana admotus vulvæ: utilis & ſaniem emanantibus: item condylomatis, ignibus ſacris, quæque ſerpunt hulcera, epinyctidi. Eoſdem & flos earum habet effectus. Vruntur & cauliculi floreſcentes, ut ſpodii vicem cinis præſtet: vinoque infuſo iterum uritur. Suppurationes & panos illinunt cinere eo, vel foliis tuſis cum melle, oculos verò cum polenta. Succus fruticis recentis accenſi diſtillans ſanat lichenas, furfures, manantia hulcera. Nam & lactyma quæ ex arbore ipſa diſtillat, Æthiopicæ maxime oleæ, mirari ſatis eſt repertos, qui dentium dolores illinendos cenſerent, venenum eſſe prædicantes, atque etiam in oleaſtro quærendam. E radice oleæ quam tenerrimæ cortex deraſus, in melle crebro guſtatu medetur ſanguinem rejicientibus, & ſuppurata extuſſientibus. Ipſius oleæ cinis cum axungia tumores ſanat: extrahitque fiſtulis vitia, & ipſas ſanat.

nat. Olivæ albæ ſtomacho utiliores, ventri minus. Præclarum habent, antequam condiantur, uſum, recentes per ſe cibi modo devoratæ: medentur enim arenoſæ urinæ, item dentibus, aut attritis, aut convulſis. Nigra oliva ſtomacho inutilior, ventri facilior, capiti & oculis non convenit: utraque ambuſtis prodeſt trita & illita. Sed nigra commanducatur, & protinus ex ore impoſita, puſtulas gigni prohibet. Colymbades ſordida hulcera purgant, inutiles difficultatibus urinæ. De amurca poteramus videri ſatis dixiſſe, Catonem ſecuti: ſed reddenda medicina quoque eſt. Gingivis & oris hulceribus, dentium ſtabilitati efficaciſſime ſubvenit: item ignibus ſacris infuſa, & his quæ ſerpunt. Pernionibus nigræ olivæ amurca utilior: item infantibus fovendis: albæ verò mulierum vulvæ in lana admovetur. Multo autem omnis amurca decocta efficacior: coquitur in cupreo vaſe ad craſſitudinem mellis. Vſus ejus cum aceto, aut vino vetere, aut mulſo, ut quæque cauſa exigat, in curatione oris, dentium, aurium, hulcerum manantium, genitalium, rhagadum. Vulneribus in linteolis imponitur, luxatis in lana: ingens hic uſus, utique inveterato medicamento: tale enim fiſtulas ſanat. Infunditur ſedis, genitalium, vulvæ exhulcerationi: illinitur verò podagris incipientibus: item articularibus morbis. Si verò cum omphacio recoquatur ad mellis craſſitudinem, caſuros dentes extrahit. Item jumentorum ſcabiem, cum decocto ſupinorum & chamæleonte herba, mire ſanat. Cruda amurca podagris foveri utiliſſimum.

CAP. IV.

CAP. IV. *De foliis oleaſtri, & œnanthino oleo, & cicino, & amygdalino, & laurino, & myrteo, chamæmyrſino, & cupreſſino, & cytreo, & caryino.*

Oleaſtri foliorum eadem natura: Spodium è cauliculis vehementius inhibet rheumatiſmos: ſedat & inflammationes oculorum, purgat hulcera, alienata explet, excreſcentia leniter erodit, ſiccat, & ad cicatricem perducit: cætera, ut in oleis. Peculiare autem, quod folia decoquuntur ex melle, danturque cochlearibus contra ſanguinis excreationes. Oleum tamen acrius atque efficacius: & os quoque colluitur illo ad dentium infirmitatem. Imponuntur folia & paronychiis, & carbunculis, & contra omnem collectionem cum vino: iis verò quæ purganda ſunt, cum melle. Miſcentur oculorum medicamentis, & decoctum foliorum, & ſuccus oleaſtri. Vtiliter etiam auribus inſtillatur cum melle, vel ſi pus effluat. Flore oleaſtri condylomata illinuntur & epinyctides: item cum farina hordeacea venter, in rheumatiſmo: cum oleo in capitis dolore. Cutem in capite ab oſſibus recedentem cauliculi decocti, & cum melle impoſiti comprimunt. Ex oleaſtro maturi in cibo ſumpti ſiſtunt alvum: toſti autem & cum melle triti, nomas repurgant, carbunculos rumpunt. Olei naturam cauſasque abunde diximus: ad medicinam ex olei generibus hæc pertinent. Vtiliſſimum eſt omphacinum, proxime viride: præterea quam maxime recens; niſi cum vetuſtiſſimum quæritur, tenue, odoratum, quodque non mordeat, è diverſo quam in cibos eligitur. Omphacinum prodeſt gingivis: ſi contineatur in ore, colorem dentium cuſtodit magis, quam aliud: ſudores cohibet. Oenanthino idem eſt effectus, qui roſaceo:

roſaceo: Omni autem oleo mollitur corpus, vigorem & robur accipit. Stomacho contrarium: auget hulcerum incrementa. Fauces exaſperat, & venena omnia hebetat, præcipue pſimmythii & gypſi in aqua mulſa, aut ficorum ſiccarum decocto potum: contra meconium ex aqua: contra cantharidas, bupreſtin, ſalamandras, pityocampas per ſe potum, redditumque vomitionibus, contra omnia ſupra dicta laudatiſſimum. Et laſſitudinum perfrictionumque refectio eſt. Tormina calidum potum cyathis ſex, magisque ruta ſimul decocta, pellit: item ventris animalia. Solvit alvum heminæ menſura, cum vino & calida aqua potum, aut ptiſanæ ſucco. Vulnerariis emplaſtris utile. Faciem purgat. Bubus infuſum per nares, donec ructent: inflationem ſedat. Vetus autem magis excalfacit corpora, magisque diſcutit ſudores: duritias magis diffundit: Lethargicis magis auxiliare, ſed inclinato morbo. Oculorum claritati confert aliquid, cum pari portione mellis acapni. Capitis doloribus remedium eſt: item ardoribus in febri cum aqua: & ſi vetuſti non ſit occaſio, decoquitur, ut vetuſtatem repræſentet. Oleum cicinum bibitur ad purgationes ventris cum pari calidæ menſura: privatim dicitur purgare præcordia: prodeſt & articulorum morbis, duritiis omnibus, vulvis, auribus, ambuſtis. Cum cinere verò muricum, ſedis inflammationibus, item pſoræ. Colorem cutis commendat, capillumque fertili natura evocat. Semen ex quo fit, nulla animans attingit. Ellychnia ex uva fiunt, claritatis præcipuæ: ex oleo lumen obſcurum propter nimiam pinguitudinem. Folia igni ſacro illinuntur ex aceto: per ſe autem recentia mammis & epiphoris: eadem decocta in vino in-

flamma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

flammationibus cum polenta & croco: per ſe autem triduo impoſita faciem purgant. Oleum amygdalinum purgat, mollit corpora, cutem erugat, nitorem commendat, varos cum melle tollit è facie. Prodeſt & auribus, cum roſaceo & melle & mali Punici 9 germine decoctum, vermiculosq; in his necat, & gravitatem auditus diſcutit, ſonos incertos & tinnitus, obiter capitis dolores & oculorum. Medetur furunculis, & à Sole uſtis cum cera. Hulcera manantia & furfures cum vino expurgat: condylomata cum meliloto: per ſe vero capiti illitum, ſomnum allicit. Oleum laurinum utilius quo recentius, quoque viridius colore: Vis ejus excalfactoria, & ideò paralyticis, ſpaſticis, iſchiadicis, ſuggillatis, capitis doloribus, inveteratis diſtillationibus, auribus, in calice Punici calfactum illinitur. Similis & myrtei olei ratio, adſtringit, indurat, medetur gingivis, dentium dolori, dyſenteriæ, vulvæ exhulceratæ, veſicis, hulceribus vetuſtis vel manantibus, cum ſquama æris & cera: item eruptionibus, ambuſtionibus. Attrita ſanat & furfures, & rhagadas, condylomata, articulos luxatos, odorem gravem corporis. Adverſatur cantharidi, bupreſti, aliisque malis medicamentis, quæ exhulcerando nocent. Chamæmyrſinæ ſive oxymyrſinæ eadem natura. Cupreſſinum oleum eoſdem effectus habet, quos myrteum: item citreum. E nuce verò juglande, quod caryinum appellavimus, alopeciis utile eſt, & tarditati aurium infuſum: item capitis doloribus illitum: cæterum iners & gravi ſapore. Enimvero ſi quid in nucleo putridi fuerit, totus modus deperit. Ex Gnidio grano factum, eandem vim habet, quam cicinum. E lentiſco factum, utiliſſimum acopo eſt: idemque proficeret æque ut roſaceum,

ceum, ni durius paulo intelligeretur. Vtuntur eo & contra nimios ſudores, papulaſque ſudorum: ſcabiem jumentorum efficaciſſime ſanat. Balaninum oleum repurgat, varos, furunculos, lentigines, gingivas. Cypros qualis eſſet, & quemadmodum ex ea fieret oleum, docuimus: natura ejus excalfacit, mollit nervos: folia ſtomacho illinuntur: & vulvæ concitatæ ſuccus quoque eorum apponitur: folia recentia commanducata, hulceribus in capite manantibus, item oris medentur, & collectionibus, condylomatis. Decoctum foliorum ambuſtis & luxatis prodeſt: ipſa rufant capillum tuſa, adjecto ſtruthei mali ſucco. Flos capitis dolores ſedat cum aceto illitus: idem combuſtus in cruda olla nomas ſanat, & putreſcentia hulcera per ſe, vel cum melle. Odor 10 floris olet, qui ſomnum facit. Aſtringit gleucinum, & refrigerat, eadem ratione qua & œnanthinum. Balſaminum longe pretioſiſſimum omnium, ut in unguentis diximus, contra omnes ſerpentes efficax: oculorum claritati plurimum confert, caliginem diſcutit: item dyſpnœas, collectiones omnes duritiaſque lenit: ſanguinem denſari prohibet, hulcera purgat: auribus, capitis doloribus, tremulis, ſpaſticis, ruptis perquam utile. Adverſatur aconito ex lacte potum. Febres cum horrore venientes perunctis leviores facit. Vtendum tamen modice, quoniam adurit, augetque vitia non ſervato temperamento. Malobathri quoque naturam & genera expoſuimus: urinam ciet: oculorum epiphoris vino expreſſum utiliſſime imponitur: Item frontibus dormire volentibus: efficacius, ſi & nares illinantur: aut ſi ex aqua bibatur: Oris & halitus ſuavitatem commendat linguæ ſubditum folium, ſicut & veſtium odo-

rem

rem interpoſitum. Hyoſcyaminum emolliendo utilius, nervis inutile: potum quidem cerebri motus facit. Therminum è lupinis emollit, proximum roſaceo effectum habens. Narciſſinum dictum eſt cum ſuo flore. Rhaphaninum phthiriaſes longa valetudine contractas tollit, ſcabritiasque cutis in facie emendat. Seſaminum aurium dolores ſanat, & hulcera quæ ſerpunt, & quæ cacoëthe vocant, Lirinon, quod & phaſelinum & Syrium vocavimus, renibus utiliſſimum eſt, ſudoribusque evocandis, vulvæ molliendæ, concoquendoque intus. Selgiticum nervis utile eſſe diximus, ſicut herbaceum quoque, quod Iguini circa Flaminiam viam vendunt. Elæomeli, quod in Syria ex ipſis oleis manare diximus, ſapore melleo non ſine nauſea, alvum emollit: bilem præcipue detrahit, duobus cyathis in hemina aquæ datis: qui bibere torpeſcunt, excitanturque crebro. Potores certaturi præſumunt ex eo cyathum unum. Piſſino oleo uſus & paſſim ad quadrupedum ſcabiem eſt. A vitibus oleiſque proxima nobilitas palmis: inebriant recentes: capitis dolorem afferunt minus ſiccæ: nec, quantum videtur, utiles ſtomacho: tuſſim exaſperant, corpus augent. Succum decoctarum antiqui pro hydromelite dabant ægris ad vires recreandas, & ſitim ſedandam, in quem uſum præferebant Thebaicas. Sanguinem quoque excreantibus utiles, in cibo maxime. Illinuntur caryotæ ſtomacho, veſicæ, ventri, inteſtinis. Cum cotoneis & cera & croco ſuggillata emendant. Nuclei palmarum cremati in fictili novo, cinere loto, ſpodii vicem efficiunt, miſcenturque collyriis, & calliblephara faciunt addito nardo.

CAP. V.

CAP. V. *De myrobalano palma, & de palma elate.*

Palma quæ fert myrobalanum, probatiſſima in Ægypto, oſſa non habet reliquarum modo in balanis. Alvum & menſes ſiſtit in vino auſtero, & vulnera conglutinat. Palma, & elate, ſive ſpathe, medicinæ confert germina, folia, corticem. Folia imponuntur præcordiis, ſtomacho, jocinori, hulceribus quæ ſerpunt, cicatrici repugnantia. Pſoras cortex ejus tener cum reſina & cera ſanat diebus xx. Decoquitur & ad teſtium vitia: capillum denigrat; ſuffitu partus extrahit. Datur bibendus renum vitiis & veſicæ, & præcordiorum; & capiti & nervis inimicus. Vulvæ ac ventris fluxiones ſiſtit decoctum ejus: item cinis ad tormina potus in vino albo; in vulvarum vitiis efficaciſſimus.

CAP. VI. *Medicinæ ex ſingulorum generum flore, foliis, fructu, ramis, cortice, ligno, ſucco, radice, cinere.*

Proximæ varietates generum medicinarumque, quæ mala habent. Ex his verna, acerba, ſtomacho inutilia ſunt: alvum, veſicam circumagunt: nervos lædunt: cocta meliora. Cotonea cocta ſuaviora: cruda tamen, duntaxat matura, proſunt ſanguinem excreantibus ac dyſentericis, cholericis, cœliacis: non idem poſſunt decocta, quoniam amittunt conſtringentem illam vim ſucci. Imponuntur & pectori in febris ardoribus: & tamen decoquuntur in aqua cœleſti, ad eadem quæ ſupra ſcripta ſunt. Ad ſtomachi autem dolores cruda decoctave cerati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos ſanat, cocta in vino, & illita cum cera: Alopeciis capillum reddunt. Quæ ex his cruda in melle condiuntur, alvum movent: mellis autem ſuavitati multum adjiciunt, ſtomachoque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

choque utilius id faciunt. Quæ verò in melle condiuntur cocta, quidam ad ſtomachi vitia trita cum roſæ foliis decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodeſt: item mammis, condylomatis, varicibus. Flos & viridis & ſiccus inflammationibus oculorum, excreationibus ſanguinis, menſibus mulierum. Fit & ſuccus ex his mitis, cum vino dulci tuſis, utilis & cœliacis & jocinori. Decocto quoque eorum foventur, ſi procidant vulvæ & interanea. Fit & oleum ex his, quod melinum vocavimus, quoties non fuerint in humidis nata; ideò utiliſſima, quæ ex Sicilia veniunt: minus utilia ſtruthia, quamvis cognata. Radix eorum circunſcripta terra manu ſiniſtra capitur, ita ut qui facit, dicat quæ capiat, & cujus cauſa: ſic adalligata ſtrumis medetur. Melimela & reliqua dulcia, ſtomachum & ventrem ſolvunt; ſiticuloſa, æſtuoſa; ſed nervos non lædunt. Orbiculata ſiſtunt alvum & vomitiones, urinas cient. Sylveſtria mala ſimilia ſunt vernis acerbis, alvumque ſiſtunt: ſanè in hunc uſum immatura opus ſunt. Citrea contra venenum in vino bibuntur, vel ipſa vel ſemen: faciunt oris ſuavitatem, decocto eorum colluto, aut ſucco expreſſo. Horum ſemen edendum præcipiunt in malacia prægnantibus: ipſa verò contra infirmitatem ſtomachi, ſed non niſi ex aceto facile manduntur. Punici mali novem genera nunc iterare ſupervacuum: ex his dulcia, quæ apyrina alio nomine appellavimus, ſtomacho inutilia habentur, inflationes pariunt, dentes gingivasque lædunt: quæ verò ab his ſapore proxima vinoſa diximus, parvum nucleum habentia, utiliora paulo intelliguntur: alvum ſiſtunt, & ſtomacho proſunt, duntaxat pauca citraque ſatietatem. Sed hæc minime

danda,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

danda, quanquam omnino nulla in febri, nec carne acinorum utili nec ſucco: caventur æque vomitionibus, ac bilem rejicientibus. Vvam in his, ac ne muſtum quidem, ſed protinus vinum, aperuit natura. Vtrunque aſperiore cortice: hic ex acerbis in magno uſu: Vulgus coria maxime perficere illo novit: ob id malicorium appellant medici: urinam cieri eodem monſtrant: miſtaque galla in aceto, decocto mobiles dentes ſtabilire. Expetitur gravidarum malaciæ, quoniam guſtatu moveat [11] infantem. Dividitur malum, cœleſtique aqua madeſcit ternis ferè diebus: hæc bibitur frigida cœliacis, & ſanguiné excreantibus. Ex acerbo fit medicamentum, quod ſtomatice vocatur, utiliſſimum oris vitiis, narium, aurium, oculorum caligini: pterygiis, genitalibus, & his quas nomas vocant, & quæ in hulceribus excreſcunt; contra leporem marinum; hoc modo: Acinis detracto cortice tuſis, ſuccoque decocto ad tertias, cum croci, & aluminis ſciſſi, myrrhæ, mellis Attici ſelibris. Alii & hoc modo faciunt: Punica acida multa tunduntur; ſuccus in cacabo novo coquitur mellis craſſitudine, ad virilitatis & ſedis vitia, & omnia quæ Lycio curantur, aures purulentas, epiphoras incipientes, rubras maculas. In manibus rami Punicorum ſerpentes fugant. Cortice Punici ex vino decocti & impoſiti, perniones ſanantur. Contuſum malum ex tribus heminis vini, decoctum ad heminam, tormina & tineas pellit. Punicum in olla nova, operculo indito, in furno toſtum & contritum, potumque in vino, ſiſtit alvum, diſcutit tormina. Primus pomi hujus partus florere incipientis, cytinus vocatur Græcis, miræ obſervationis multorum experimento. Si quis unum ex his, ſolutus vinculo omni, cinctus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& calceatus, atque etiam annuli, decerpſerit duobus digitis, pollice & quarto ſiniſtræ manus, atque ita luſtratis levi tactu oculis, mox in os additum devoraverit, ne dente contingat, affirmatur nullam oculorum imbecillitatem paſſurum eo anno. Iidem cytini ſiccati tritique, carnes excreſcentes cohibent: gingivis & dentibus medentur: vel ſi mobiles ſint, decocto ſucco. Ipſa corpuſcula trita, hulceribus quæ ſerpunt putreſcuntve, illinuntur: item oculorum inflammationi inteſtinorumque: & ferè ad omnia, ad quæ cortices malorum. Adverſatur ſcorpionibus. Non eſt ſatis mirari curam diligentiamque priſcorum, qui omnia ſcrutati, nihil intentatum reliquere: in hoc ipſo cytino floſculi ſunt, antequam ſcilicet malum ipſum prodeat, erumpentes, quos balauſtium vocari diximus: hos quoque ergo experti invenerunt ſcorpionibus adverſari: ſiſtunt potu menſes fœminarum: ſanant oris hulcera, tonſillas, uvam, ſanguinis excreationes, ventris & ſtomachi ſolutiones, genitalia, hulcera quacunque in parte manantia. Siccavere etiam, ut ſic quoque experirentur, inveneruntque tuſorum farina dyſentericos à morte revocati, alvum ſiſti. Quin & nucleos ipſos acinorum experiri non piguit: toſti tuſique ſtomachum juvant, cibo aut potioni inſperſi: bibuntur ex aqua cœleſti, ad ſiſtendum alvum. Radix decocta ſuccum remittit, qui tineas necat, Victoriati pondere. Eadem diſcocta in aqua, quas Lycium, præſtat utilitates. Eſt & ſylveſtre Punicum, à ſimilitudine appellatum: ejus radices rubro cortice denarii pondere ex vino potæ ſomnos faciunt: ſemine poto, aqua quæ ſubierit cutem, ſiccatur. Mali Punici corticis fumo culices fugantur.

CAP. VII.

CAP. VII. *De pyris & eorum obſervationibus, & de ficorum obſervatione, & caprifico, & erinco, & aliorum generibus medicinæ.*

Pyrorum omnium cibus etiam valentibus oneroſus, ægris quoque vini modo negatur. Decocta eadem mirè ſalubria, & grata, præcipuè Cruſtumina: quæcunque verò cum melle decocta, ſtomachum adjuvant. Fiunt cataplaſmata è pyris, ad diſcutienda corporum vitia: & decocto eorum ad duritias utuntur. Ipſa adverſantur boletis atque fungis, pelluntque pondere & pugnante ſucco. Pyrum ſylveſtre tardiſſime matureſcit: conciditur, ſuſpenſumque ſiccatur ad ſiſtendam alvum: quod & decoctum ejus potū præſtat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eoſdem uſus. Pyrorum ligni cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. Mala pyraque portatu jumentis mirè gravia ſunt vel pauca: remedio ajunt eſſe, ſi prius edenda dentur aliqua, aut utique oſtendantur. Fici ſuccus lacteus, aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit: excipitur ante maturitatem pomi, & in umbra ſiccatur ad aperienda hulcera, cienda menſtrua, appoſito cum luteo ovi, aut potu cum amylo. Podagris illinitur cum farina fœnigræci & aceto: pilos quoque detrahit, palpebrarumque ſcabiem emendat: item lichenas & pſoras: alvum ſolvit. Lactis ficulni natura adverſatur crabronum veſparumque & ſimilium venenis, privatim ſcorpionum: idem cum axungia verrucas tollit. Folia, & quæ non maturuere fici, ſtrumis illinuntur, omnibusque quæ emollienda ſunt diſcutiendave. præſtant hæc & per ſe folia: & alii uſus eorum, tanquam in fricando lichene, & alopeciis, & quæcunque exhulcerari opus ſit. Et adverſus canis morſus, ramorum teneri cauli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

culi cuti imponuntur: idem cum melle hulceribus, quæ ceria vocantur, illinuntur. Extrahunt infracta oſſa cum papaveris ſylveſtris foliis. Canum rabioſorum morſus, folio trito ex aceto reſtringunt. E nigra ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, muris aranei morſibus cum cera. Cinis earum è foliis gangrænis, conſumendisque quæ excreſcunt. Fici maturæ urinam cient: alvum ſolvunt: ſudorem movent, papulasque; ob id autumno inſalubres, quoniam ſudantia hujus cibi opera corpora perfrigeſcunt. Nec ſtomacho utiles: ſed ad breve tempus, & voci contrariæ intelliguntur. Noviſſimæ ſalubriores, quam primæ: medicatæ verò nunquam. Iuvenum vires augent: ſenibus meliorem valetudinem faciunt, minusque rugarum. Sitim ſedant: calorem refrigerant: ob id non negandæ in febribus conſtrictis, quas ſtegnas vocant. Siccæ fici ſtomachum lædunt: gutturi & faucibus magnifice utiles: natura his excalfaciendi: ſitim adferunt: alvum molliunt, rheumatiſmis ejus & ſtomacho contrariæ: veſicæ ſemper utiles, & anhelatoribus, ac ſuſpirioſis: item jocinorum, renum, lienum vitiis. Corpus & vires adjuvant: ob id antè athletæ hoc cibo paſcebantur: Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos tranſtulit. Recolligentibus ſe à lònga valetudine utiliſſimæ: item comitialibus, & hydropicis: omnibusque, quæ maturanda aut diſcutienda ſunt, imponuntur: efficacius calce aut nitro admiſto. Coctæ cum hyſſopo pectus purgant, pituitam, tuſſim veterem: cum vino autem ad ſedem & tumorem maxillarum, & furunculos, panos, parotidas decoctæ illinuntur. Vtile & decocto earum fovere fœminas. Decoctæ quoque eædem cum fœnogræco utiles ſunt pleuriticis & peripneumonicis.

Cum

Cum ruta coctæ torminibus proſunt: tibiarum
hulceribus cum æris flore: Pterigiis cum Punico
malo: ambuſtis, pernionibus cum cera. Hydro-
picis coctæ in vino, & cum abſinthio & farina
hordeacea. nitro addito alvum ſiſtunt manduca-
tæ. Scorpionum ictibus cum ſale tritæ illinuntur.
Carbunculos extrahunt in vino coctæ & impoſi-
tæ. Carcinomati, ſi ſine hulcere eſt, quam pinguiſ-
ſimam ficum imponi, penè ſingulare remedium
eſt: item phagedænæ. Cinis non ex alia arbore
12 aciem purgat acrior, conglutinat, replet, ad-
ſtringit. Bibitur & ad diſcutiendum ſanguinem
concretum: item percuſſis, præcipitatis, convul-
ſis, ruptis, cyathis ſingulis aquæ & olei. Datur te-
tanicis & ſpaſticis: item potus vel infuſus cœlia-
cis, & dyſentericis. Et ſi quis eo cum oleo perun-
gatur, excalfacit: item cum cera & roſaceo ſub-
actus, ambuſtis cicatricem tenuiſſimam obducit.
Luſcioſos ex oleo illitus emendat, dentiumque vi-
tia crebro fricatu. Produnt etiam, ſiquis inclinata
arbore, ſupino ore aliquem nodum ejus morſu
abſtulerit nullo vidente, atque in aluta illigatum
licio è collo ſuſpenderit, ſtrumas & parotidas di-
ſcuti. Cortex tritus cum oleo, ventris hulcera ſa-
nat. Crudæ groſſi verrucas & thymos, nitro fari-
naque additis, tollunt. Spodii vicem exhibet fru-
ticum à radice exeuntium cinis. Bis toſtus adjecto
pſimmythio digeritur in paſtillos, ad hulcera ocu-
lorum & ſcabritiam. Caprificus etiamnum multo
efficacior fico: lactis minus habet: ſurculo quoque
ejus lac coagulatur in caſeum. Exceptum id coa-
ctumque in duritiam, ſuavitatem carnibus affert:
fricatur diluto ex aceto: miſcetur exhulceratoriis
medicamentis: alvum ſolvit: vulvam cum amylo
aperit. Pota menſes ciet cum luteo ovi: Podagris

cum farina fœnigræci illinitur: Lepras, pſoras, lichenas lentigines expurgat: item venenatorum ictus, & canis morſus: dentium quoque dolori hic ſuccus appoſitus in lana prodeſt, aut in cava eorum inditus. Cauliculi & folia, admiſto eruo, contra marinorum venena proſunt: adjiciunt & vinum. Bubulas carnes additi caules magno ligni compendio percoquunt. Groſſi illitæ ſtrumas, & omnium collectionem emolliunt, & diſcutiunt: aliquatenus & folia: quæ molliſſima ſunt ex his, cum aceto hulcera manantia & epinyctidas & furfures ſanant. Cum melle item & foliis ceria ſanant, & canis morſus recentes cum vino, phagedænas. Cum papaveris foliis oſſa extrahunt. Groſſi caprifici inflammationes diſcutiunt ſuffitu: reſiſtunt & ſanguini taurino poto, & pſimmythio, & lacti coagulato potæ: item in aqua decoctæ atque illitæ parotidas ſanant. Cauliculi aut groſſi ejus quam minutiſſimæ, ad ſcorpionum ictus è vino bibuntur. Lac quoque inſtillatur plagæ, & folia imponuntur: item adverſus murem araneum. Cauliculorum cinis uvam faucium ſedat. Arboris ipſius cinis ex melle, rhagadia. Radix deferveſacta in vino, dentium dolores. Hyberna caprificus in aceto cocta & trita, impetigines tollit: illinuntur ramenta rami ſine cortice quam minutiſſima ad ſcobis modum. Caprifico quoq; medicinæ unius miraculum additur: corticem ejus impubeſcentem, puer impubis ſi defracto ramo detrahat dentibus, medullam ipſam adalligatam ante Solis ortum, prohibere ſtrumas. Caprificus tauros quamlibet feroces, collo eorum circundata, in tantum mirabili natura compeſcit, ut immobiles præſtet. Herba quoque, quam Græci Erineon vocant, reddenda in hoc loco propter gentilitatem. Palmum alta

alta eſt, cauliculis quinis ferè, ocimi ſimilitudine, flos candidus, ſemen nigrum, parvum: tritum cum melle Attico, oculorum epiphoris medetur: utcunqne autem decerpta manat lacte multo & dulci: herba per quam utilis aurium dolori, nitri exiguo addito: folia reſiſtunt venenis. Pruni folia tonſillis, gingivis, uvæ proſunt in vino decocta, & ſubinde ore colluto. Ipſa pruna alvum molliunt, ſtomacho verò utiliſſima, ſed brevi momento. Vtiliora Perſica ſuccusque eorum, etiamnum in vina aut in aceto expreſſus: nec eſt alius eis pomis innocentior cibus: nuſquam minus odoris, ſucci plus, qui tamen ſitim ſtimulet. Folia ejus trita illita, hæmorrhagiam ſiſtunt. Nuclei Perſicorum in aceto & oleo, capitis doloribus illinuntur. Sylveſtrium quidem prunorum baccæ, vel è radice cortex, in vino auſtero ſi decoquantur, ita ut triens ex hemina ſuperſit, alvum & tormina ſiſtunt: ſatis eſt ſingulos cyathos decocti ſumi. Et in iis, & ſativis prunis eſt limus arborum, [13] quem Græci lichena appellant, rhagadiis & condylomatis mirè utilis. Mora in Ægypto & Cypro ſui generis, ut diximus, largo ſucco abundant, ſummo cortice deſquamato: altiore plaga, ſiccantur, mirabili natura. Succus adverſatur venenis ſerpentium, prodeſt dyſentericis, diſcutit panos, omnesque collectiones: vulnera conglutinat, capitis dolores ſedat, item aurium: ſpleneticis bibitur; illinitur & contra perfrictiones. Celerrime teredinem ſentit. Nec apud nos ſucco uſus minor: adverſatur aconito & araneis, in vino potus: alvum ſolvit, pituitasque ac tineas & ſimilia ventris animalia extrahit: hoc idem præſtat & cortex tritus. Folia tingunt capillum cum fici nigræ & vitis corticibus ſimul coctis in aqua

cœleſti. Pomi ipſius ſuccus alvum ſolvit protinus: ipſa poma ad præſens ſtomacho utilia, refrigerant, ſitim faciunt: Si non ſuperveniat alius cibus, intumeſcunt: Ex immaturis ſuccus ſiſtit alvum: veluti animalis alicujus, in hac arbore, obſervandis miraculis, quæ in natura ejus diximus. Fit ex pomo panchreſtos ſtomatice (eadem arteriace appellata) hoc modo: Sextarii tres ſucci è pomo, leni vapore ad craſſitudinem mellis rediguntur: poſt additur omphacii aridi pondus x. duorum, aut myrrhæ x. unius, croci x. unius: hæc ſimul trita miſcentur decocto: neque eſt aliud oris, arteriæ, uvæ, ſtomachi, jucundius remedium. Fit & alio modo: Succi ſextarii duo, mellis Attici ſextarius, decoquuntur, ut ſupra diximus. Mira ſunt præterea, quæ produntur. Mori germinatione, prius quam folia exeant, ſiniſtra decerpi juventur futura poma: rieinos Græci vocant: hi terram ſi non attigere, ſanguinem ſiſtunt adalligati, ſive ex vulnere fluat, ſive ore, ſive naribus, ſive hæmorrhoidis: ad hoc ſervantur repoſiti: Idem præſtare & ramus dicitur, Luna plena defractus, incipiens fructum habere, ſi terram non attigerit, privatim mulieribus, adalligatus lacerto contra abundantiam menſium. Hoc & quocunque tempore ab ipſis decerptum, ita ut terram non attingat, adalligatumque exiſtimant præſtare. Folia mori trita, aut arida decocta, ſerpentium ictibus imponuntur: ad idem quoque potu proficitur. Scorpionibus adverſatur è radice corticis ſuccus, ex vino aut poſca potus. Reddenda eſt & antiquorum compoſitio: Succum expreſſum pomi maturi immaturique miſtum, coquebant in vaſe æreo ad mellis craſſitudinem: aliqui myrrha adjecta & cupreſſo præduratum vas Sole torrebant, permi-

ſcentes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ſcentes ſpatha ter die: Hæc erat ſtomatice, qua & vulnera ad cicatricem perducebant. Alia ratio: ſuccum ſiccato exprimebant pomo, multum ſapori obſoniorum conferente: in medicina verò contra nomas & pectoris pituitas, & ubicunque opus eſſet aſtringi viſcera: dentes quoque colluebant eo. Tertium genus ſucci foliis & radice decoctis ad ambuſta ex oleo illinenda. Imponuntur & per ſe folia. Radix per meſſes inciſa ſuccum dat aptiſſimum dentium dolori, collectionibusque & ſuppurationibus: Alvum purgat. Folia mori in urina madefacta, pilum coriis detrahunt. Ceraſa alvum molliunt, ſtomacho inutilia: eadem ſiccata alvum ſiſtunt, urinam cient. Invenio apud autores, ſi quis matutino roſcida cum ſuis nucleis devoret, intantum levari alvum, ut pedes morbo liberentur. Meſpila, exceptis ſetaniis, quæ malo propiorem vim habent, reliqua aſtringunt ſtomachum, ſiſtuntque alvum. Item ſorba ſicca: nam recentia ſtomacho & alvo citæ proſunt.

CAP. VIII. *De pineis & amygdalis, & nuce avellana, & de nuce juglande, & de piſtaciis & caſtaneis, ſiliquis, cornu, & unedone, & lauro.*

Nuces pineæ, quæ reſinam habent, contuſæ leviter, [14] additis in ſingulis ſextariis aquæ ad dimidium decoctæ, ſanguinis excreationi medentur, ita ut cyathi bini bibantur ex eo. Corticis è pino in vino decoctum contra tormina datur. Nuclei nucis pineæ ſitim ſedant, & acrimoniam ſtomachi roſionesque, & contrarios humores conſiſtentes ibi; & infirmitatem virium roborant, renibus & veſicæ utiles. Fauces videntur exaſperare, & tuſſim. Bilem pellunt poti ex aqua, aut vino, aut paſſo, aut balanorum decocto: miſcetur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

his contra vehementiores ſtomachi roſiones cucumeris ſemen, & ſuccus portulacæ: item ad veſicæ hulcera & renum, quoniam & urinam cient. Amygdalæ amaræ radicum decoctum cutem in facie corrigit, coloremque hilariorem facit. Nuces ipſæ ſomnum faciunt & aviditatem: urinam & menſes cient: Capitis dolori illinuntur, maximeque in febri ſi ab ebrietate, ex aceto & roſaceo & aquæ ſextario: & ſanguinem ſiſtunt. Cum amylo & menta lethargicis comitialibusque proſunt: Capite peruncto epinyctidas ſanant: è vino veteri hulcera putreſcentia. Canum morſus cum melle: Et furfures ex facie, ante ſotu præparata. Item jocinoris & renum dolores ex aqua potæ: & ſæpe ex ecligmate cum reſina terebinthina. Calculoſis & difficili urinæ in paſſo, & ad purgandam cutem in aqua mulſa tritæ, ſunt efficaces. Proſunt ecligmate jocinori, tuſſi & colo, cum eleliſphaco modice addito. In melle ſumitur nucis avellanæ magnitudo. Ajunt, quinis fere præſumptis ebrietatem non ſentire potores: vulpesque ſi ederint eas, nec contingat è vicino aquam lambere, mori. Minus valent in remediis dulces, & hæ tamen purgant, & urinam cient: recentes ſtomachum implent. Nucibus Græcis cum abſinthii ſemine ex aceto ſumptis, morbus regius ſanari dicitur: item illitis per ſe vitia ſedis, & privatim condylomata: idem tuſſi & ſanguinis rejectioni prodeſt. Nuces juglandes Græci à capitis gravedine appellavere: etenim arborum ipſarum foliorumque vires, in cerebrum penetrant: hocque minore momento, ſed in cibis, nuclei faciunt. Sunt autem recentes jucundiores, ſiccæ unguinoſiores, & ſtomacho inutiles, difficiles concoctu, dolorem capitis inferentes, tuſſientibus inimicæ, & vomi-

turis; jejunis aptæ in teneſmo ſolo: trahunt enim pituitam. Eædem præſumptæ venena hebetant: item anginam cum ruta & oleo. Item adverſantur cæpis, leniuntque earum ſaporem. Aurium inflammationi imponuntur cum mellis exiguo: item cum ruta mammis, & luxatis: cum cæpa autem & ſale & melle, canis hominisque morſui. Putamine nucis juglandis, dens cavus inuritur: putamen combuſtum tritumque in oleo aut vino, infantium capite perunćto, nutrit capillum: & ad alopecias eo ſic utuntur. Quo plures nuces quis ederit, hoc facilius tineas pellit. Quæ perveteres ſunt nuces, gangrænis & carbunculis medentur: item ſuggillatis. Cortex juglandium, lichenum vitio, & dyſentericis prodeſt. Folia trita cum ceto, aurium dolori. In ſanćtuariis Mithridatis maximi regis devićti, Cn. Pompejus invenit in peculiari commentario ipſius manu compoſitionem antidoti, è duabus nucibus ſiccis, item ficis totidem, & rutæ foliis viginti ſimul tritis, addito ſalis grano: & qui hoc jejunus ſumat, nullum venenum nociturum illo die. Contra rabioſi quoque canis morſus, nuclei jejuno homine commanducati illitique præſenti remedio eſſe dicuntur. Nuces avellanæ capitis dolorem faciunt, inflationem ſtomachi, & pinguedini corporis conferunt, plus quam ſit veriſimile: toſtæ & deſtillationi medentur: Tuſſi quoque veteri tritæ, & in aqua mulſa potæ: quidam adjiciunt grana piperis, alii è paſſo bibunt. Piſtacia eoſdem uſus & effećtus habent, quos pinei nuclei, præterque ad ſerpentium ićtus, ſive edantur, ſive bibantur. Caſtaneæ vehementer ſiſtunt ſtomachi & ventris fluxiones, alvum cient, ſanguinem excreantibus proſunt, carnes alunt. Siliquæ recentes, ſtomacho inutiles, al-
vum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

vum ſolvunt: eædem ſiccatæ ſiſtunt, ſtomachoque utiliores fiunt: urinam cient. Syriacas in dolore ſtomachi ternas in aquæ ſextariis decoquunt quidam ad dimidium, eumque ſuccum bibunt. Sudor virgæ corni arboris lamina ferrea candente exceptus, non contingente ligno, illitaque inde ferrugo incipientes lichenas ſanat. Arbutus ſive unedo, fructum fert difficilem concoctioni, & ſtomacho inutilem. Laurus excalfactoriam naturam habet, & foliis, & cortice, & baccis: itaque decoctum ex his, maxime è foliis, prodeſſe vulvis & veſicis convenit. Illita verò veſparum crabronumque & apium, item ſerpentium venenis reſiſtunt, maxime ſepis, dipſadis, & viperæ. Proſunt & menſibus fœminarum cum oleo cocta: cum polenta autem quæ tenera ſunt trita, ad inflammationes oculorum, cum ruta teſtium, cum roſaceo capitis dolores, aut cum irino. Quin & commanducata atque devorata per triduum terna, liberant à tuſſi: eadem proſunt ſuſpiriis trita cum melle. Cortex radicis cavendus gravidis. Ipſa radix calculos rumpit, jocinori prodeſt tribus obolis in vino odorato pota. Folia pota vomitiones movent. Baccæ menſes trahunt appoſitæ tritæ, vel potæ. Tuſſim veterem & orthopnœam ſanant binæ, detracto cortice in vino potæ: ſi & febris ſit, ex aqua, aut ecligmate ex aqua mulſa, aut ex paſſo decoctæ. Proſunt & phthiſicis eodem modo, & omnibus thoracis rheumatiſmis: nam & concoquunt pituitam, & extrahunt: adverſus ſcorpiones quaternæ ex vino bibuntur. Epinyctidas ex oleo illitæ & lentigines, & hulcera manantia, & hulcera oris, & furfures. Cutis pruriginem ſuccus baccarum emendat, & phthiriaſin: Aurium dolori & gravitati inſtillatur, cum vino vetere

tere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tere & roſaceo: perunctos eo fugiunt venenata omnia: prodeſt contra ictus & potus, maxime autem ejus laurus, quæ tenuiora habet folia, Baccæ cum vino ſerpentibus, & ſcorpionibus, & araneis reſiſtunt. Ex oleo & aceto illinuntur & lieni & jocinori: gangrænis cum melle: & in fatigatione etiam aut perfrictione ſucco eo perungi, nitro adjecto, prodeſt. Sunt qui celeritati partus multum conferre putent radicem, acetabuli menſura in aqua potam, efficacius recentem, quam aridam. Quidam adverſus ſcorpionum ictus, decem baccas dari jubent potui. Item & in remedio uvæ jacentis, quadrantem pondo baccarum foliorumq; decoqui in aquæ ſextariis tribus ad tertias, eamque calidam gargarizare: & in capitis dolore, impari numero baccas cum oleo conterere, & calefacere. Laurus Delphicæ folia trita olfactaque ſubinde, peſtilentiæ contagia prohibent, tanto magis ſi & urantur. Oleum ex Delphica ad cerata, acopumque, ad perfrictiones diſcutiendas, nervos laxandos, lateris dolores, febresque frigidas utile eſt: Item ad aurium dolorem, in mali Punici cortice tepefactum. Folia decocta ad tertias partes aquæ, uvam cohibent gargarizatione: potu alvi dolores, inteſtinorumque: tenerrima ex his trita in vino: papulas pruritusque, illita noctibus. Proxime valent cætera lauri genera. Laurus Alexandrina ſive Idæa, partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere, in vini dulcis cyathis tribus. Secundas etiam pellit, menſesque eodem modo pota. Daphnoides (ſive his nominibus quæ diximus) ſylveſtris laurus prodeſt, alvum ſolvit, vel recenti folio vel arido drachmis tribus cum ſale in hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium & vomitus, ſtomacho in-

utile

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

utile. Sic & baccæ quinæ denæve, purgationis cauſa ſumuntur.

CAP. IX. *De myrto ſativa, & myrtidano, & de myrto ſylveſtri.*

Myrtus ſativa candida, minus utilis eſt medicinæ, quam nigra. Semen ejus medetur ſanguinem excreantibus: item contra fungos in vino potum. Odorem oris commendat vel pridie commanducatum: item apud Menandrum Synariſtuſæ hoc edunt. Datur & dyſentericis denarii pondere in vino: hulcera difficilia in extremitatibus corporis ſanat, cum vino ſubfervefactum. Imponitur lippitudini cum polenta, & cardiacis in mamma ſiniſtra: & contra ſcorpionis ictus in mero, & ad veſicæ vitia, capitis dolores & ægilopas, antequam ſuppurent: item tumoribus, exemptiſque nucleis in vino vetere tritum eruptionibus pituitæ. Succus ſeminis alvum ſiſtit, urinam ciet: ad eruptiones puſtularum pituitæque cum cerato illinitur: & contra phalangia: Capillum denigrat. Lenius ſucco oleum eſt ex eadem myrto: lenius & vinum, quo nunquam inebriantur. Inveteratum ſiſtit alvum & ſtomachum: tormina ſanat, faſtidium abigit. Foliorum arentium farina ſudores cohibet inſperſa, vel in febri. Vtilis & cœliacis & procidentiæ vulvarum, ſedis vitiis, hulceribus manantibus, igni ſacro fotu, capillis fluentibus, furfuribus: item aliis eruptionibus, ambuſtis. Additur quoque in medicamento, quod [15] liparas vocant, eadem de cauſa qua oleum ex his, efficaciſſimum ad ea quæ in humore ſunt, tanquam in ore & vulva. Folia ipſa fungis adverſantur trita ex vino, cum cera verò articularibus morbis & collectionibus: eadem in vino decocta dyſentericis & hydropicis potui dantur. Siccantur in farinam, quæ inſper-

inſpergitur hulceribus, aut hæmorrhagiæ: purgant & lentigines, pterygia & paronychia & epinyctidas, condylomata, teſtes, tetra hulcera: item ambuſta cum cerato. Ad aures purulentas & foliis crematis utuntur & ſucco & decocto: comburuntur & in antidota. Item cauliculi florente decerpti, in novo fictili operto, cremati in furno, dein triti ex vino: & ambuſtis foliorum cinis medetur. Inguen ne intumeſcat ex hulcere, ſatis eſt ſurculum tantum myrti habere ſecum, non ferro nec terra contactum. Myrtidanum diximus quomodo fieret. Vulvæ prodeſt appoſitum fotu, & illitu: multo efficacius & cortice, & folio, & ſemine. Exprimitur & foliis ſuccus, molliſſimis in pila tuſis, affuſo paulatim vino auſtero, alias aqua cœleſti: atque ita expreſſo utuntur ad oris ſedisq; hulcera, vulvæ & ventris: capillorum nigritiam, malarum perfuſiones, purgationes lentiginum, & ubi conſtringendum aliquid eſt. Myrtus ſylveſtris, ſive oxymyrſine, ſive chamæmyrſine, baccis rubentibus & brevitate à ſativa diſtat: radix ejus in honore eſt, decocta vino, ad renum dolores pota, & difficili urinæ, præcipueque craſſæ, & grave olenti: morbo regio, & vulvarum purgationi trita cum vino. Cauliculi quoque incipientes aſparagorum modo in cibo ſumpti, & in cinere cocti: ſemen cum vino potum, aut oleo aut aceto, calculos frangit. Item in aceto & roſaceo tritum, capitis dolores ſedat: & potum morbum regium. Caſtor oxymyrſinen myrti foliis acutis, ex qua fiunt ruri ſcopæ, ruſcum vocavit; ad eoſdem uſus. Et hactenus habent ſe medicinæ urbanarum arborum: tranſeamus ad ſylveſtres.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

LIBER XXIV.

Procœmium.

CAP. I. *Medicinæ ex arboribus ſylveſtribus.*

NE ſylvæ quidem, horridiorque naturæ facies medicinis carent, ſacra illa parente rerum omnium, nuſquam non remedia diſponente homini, ut medicina fieret etiam ſolitudo ipſa: ſed ad ſingula illius diſcordiæ atque concordiæ miraculis occurſantibus: Quercus & olea tam pertinaci odio diſſident, ut altera in alterius ſcrobe depactæ moriantur: quercus verò & juxta nucem juglandem. Pernicialia & braſſicæ cum vite odia: ipſumque olus, quo vitis fugatur, adverſum cyclamino & origano areſcit. Quin & annoſas jam, & quæ ſternuntur arbores, difficilius cædi, ac celerius inareſcere tradunt, ſi prius manu, quam ferro, attingantur. Pomorum onera à jumentis ſtatim ſentiri: ac niſi prius oſtendantur his, quamvis pauca portent, ſudare illico. Ferulæ aſinis gratiſſimæ ſunt in pabulo, cæteris verò jumentis præſentaneo veneno: qua de cauſa id animal Libero patri aſſignatur, cui & ferula. Surdis etiam rerum, ſua cuique ſunt venena, ac minimis quoque: Philyra coci & polline nimium ſalem cibis eximunt. Prædulcium faſtidium ſal temperat. Nitroſæ aut amaræ aquæ, polenta addita mitigantur, ut intra duas horas bibi poſſint: qua de cauſa & in ſaccos vinarios additur polenta. Similis vis Rhodiæ cretæ, & argillæ noſtratis. Concordia valent, cum pix oleo extrahitur, quando utrunque pinguis naturæ eſt: Oleum ſolum calci miſcetur, quando utrunq; aquas odit.

Gummi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Gummi aceto facilius eluitur, atramentum aqua. Innumera præterea alia, quæ ſuis locis dicentur aſſiduè: hinc nata medicina. Hæc ſola naturæ placuerat eſſe remedia parata vulgo, inventu facilia, ac ſine impendio, & ex quibus vivimus. Poſtea fraudes hominum & ingeniorum capturæ officinas invenere iſtas, in quibus ſua cuique homini vænalis promittitur vita: ſtatim compoſitiones & miſturæ inexplicabiles decantantur: Arabia atque India in medio æſtimantur, hulcerique parvo medicina à Rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperrimus quiſque cœnet. Nam ſi ex horto petantur, aut herba vel frutex quæratur, nulla artium vilior fiat. Ita eſt profecto, magnitudo populi Romani perdidit ritus; vincendo victi ſumus. Paremus externis, & una artium Imperatoribus quoque imperat: verum de his alias plura.

CAP. II. *Lotos.*

Loton herbam, itemque Ægyptiam eodem nomine, alias & Syrticam arborem, diximus ſuis locis. Hæc lotos, quæ faba Græca appellatur à noſtris, alvum baccis ſiſtit. Ramenta ligni decocta in vino proſunt dyſentericis, menſtruis, vertigini, comitialibus: cohibent & capillum. Mirum, his ramentis nihil eſſe amarius, fructuque dulcius. Fit & è ſcobe ejus medicamentum, ex aqua myrti decocta, ſubacta, & diviſa in paſtillos, dyſentericis utiliſſimum, pondere Victoriati cum aquæ cyathis tribus.

CAP. III. *Glans.*

Glans intrita duritias, quas cacoethe vocant, cum ſalſa axungia ſanat. Vehementiora ſunt ligna & in omnibus cortex ipſe, corticique tunica ſubjecta: hæc decocta juvat cœliacos. Dyſentericis etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

etiam illinitur, vel ipſa glans: eademque reſiſtit ſerpentium ictibus, rheumatiſmis, ſuppurationibus. Folia & baccæ, vel cortex, vel ſuccus decocti proſunt contra toxica. Cortex illinitur decoctus lacte vaccino, ſerpentis plagæ: datur & ex vino dyſentericis. Eadem & ilici vis.

CAP. IV. *De cocco ilicis, & galla, & viſco, pilulis, glande, & de cerri radice, & ſubere.*

Coccum ilicis, vulneribus ex aceto recentibus imponitur: Epiphoris ex aqua, & oculis ſuffuſis ſanguine inſtillatur. Eſt autem genus ex eo in [1] Attica ferè & Aſia naſcens, celerrime in vermiculum ſe mutans, quod ideò ſcolecion vocant: improbantque: principalia ejus genera diximus. Nec pauciora gallæ genera fecimus, ſolidam, perforatam: item albam, nigram, majorem, minorem: vis omnium ſimilis. Optima Comagena, excreſcentia in corpore tollit. Proſunt gingivis, uvæ, oris exhulcerationi. Crematæ & in vino extinctæ, cœliacis: Dyſentericis illinuntur: Paronychiis ex melle, & unguibus ſcabris, pterygiis, hulceribus manantibus, condylomatis, vulneribus quæ phagedænica vocantur. In vino autem decoctæ auribus inſtillantur, oculis illinuntur: adverſus eruptiones & panos cum aceto. Nucleus commanducatus dentium dolorem ſedat: item intertrigines, & ambuſta. Immaturæ ex his ex aceto potæ, lienem conſumunt: eædem crematæ, & aceto ſalſo extinctæ, menſes ſiſtunt, vulvasque procidentes fotu. Omnes capillos denigrant. Viſcum è robore præcipuum diximus haberi, & quo conficeretur modo. Quidam contuſum in aqua decoquunt, donec innatet: quidam commanducantes acinos, expuunt cortices: Optimum eſt, quod ſine cortice eſt, quodque leviſſimum, extra

fulvum,

fulvum, intus porraceum, quo nihil eſt glutinoſius. Emollit, diſcutit tumores, ſiccat ſtrumas. Cum reſina & cera panos mitigat omnis generis. Quidam & galbanum adjiciunt, pari pondere ſingulorum: eoque modo & ad vulnera utuntur: unguium ſcabritias expolit, ſi ſeptenis diebus ſolvantur, nitroque colluantur. Quidam id religione efficacius fieri putant, prima Luna collectum è robore ſine ferro: ſi terram non attigit, comitialibus mederi: Conceptum fœminarum adjuvare, ſi omnino ſecum habeant: hulcera commanducato impoſitoque efficaciſſime ſanari. Roboris pilulæ ex adipe urſino alopecias capillo replent. Cerri folia & cortex, & glans, ſiccat collectiones ſuppurationesque: fluxiones ſiſtit. Torpentes membrorum partes corroborat decoctum ejus fotu: cui & inſidere expedit, ſiccandis aſtringendisve partibus. Radix certi adverſatur ſcorpionibus. Suberis cortex tritus, ex aqua calida potus, ſanguinem fluentem ex utralibet parte ſiſtit. Ejuſdem cinis ex vino calido, ſanguinem excreantibus magnopere laudatur.

CAP. V. *De fago & cupreſſo, & cedro magna, & de cedride, galbano.*

Fagi folia manducantur in gingivarum labiorumque vitiis. [2] Calculis glandis fagineæ cinis illinitur: item cum melle alopeciis. Cupreſſi folia trita, ſerpentium ictibus imponuntur: & capiti cum polenta, ſi à Sole doleat: item ramici: qua de cauſa & bibuntur. Teſtium quoq; tumori cum cera illinuntur. Capillum denigrant ex aceto: eadem trita cum duabus partibus panis mollis, & è vino ammineo ſubacta, pedum ac nervorum dolores ſedant. Pilulæ adverſus ſerpentium ictus bibuntur, aut ſi ejiciatur ſanguis: collectionibus illinuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

nuntur. Ramici quoque teneræ tuſæ cum axungia & lomento, proſunt: bibuntur ex eadem cauſa. Parotidi & ſtrumæ cum farina imponuntur. Exprimitur ſuccus tuſis cum ſemine, qui miſtus oleo caliginem oculorum aufert: item Victoriati pondere in vino potus illitusque, cum fico ſicca pingui, exemptis granis, vitia teſtium ſanat, tumores diſcutit, & cum fermento ſtrumas. Radix cum foliis trita potaque, veſicæ & ſtranguriæ medetur: & contra phalangia. Ramenta pota menſes cient: ſcorpionum ictibus adverſantur. Cedrus magna, quam cedrelaten vocant, dat picem, quæ cedria vocatur, dentium doloribus utiliſſimam: frangit enim eos & extrahit: dolores ſedat. Cedri ſuccus ex ea quomodo fieret, diximus, magni ad lumina uſus, ni capiti dolorem inferret. Defuncta corpora incorrupta ævis ſervat, viventia corrumpit: mira differentia, cum vitam auferat ſpirantibus, defunctis pro vita ſit. Veſtes quoque corrumpit, & animalia necat: ob hoc non cenſeam in anginis hoc remedio utendum, neque in cruditatibus, quod ſuaſere aliqui, [3] guſtu. Dentes quoque colluere ex aceto in dolore timuerim, vel gravitati aut vermibus aurium inſtillare. Portentum eſt, quod tradunt, abortivum fieri, in venere antè perfuſa virilitate. Phthiriaſes perungere eo non dubitaverim, itemque porrigenes: ſuadent & contra venenum leporis marini bibere in paſſo: facilius in elephantiaſi illinatur. Et hulcera ſordida & excreſcentia in iis, autores quidam, & oculorum albugines caligineſque inunxere eo, & contra pulmonis hulcera cyathum ejus ſorbere juſſerunt: item adverſus tineas. Fit ex eo & oleum, quod piſſelæon vocant, vehementioris ad omnia eadem uſus. Cedri ſcobe ſerpentes fugari certum eſt: item bac-

cis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

cis tritis cum oleo, ſi qui perunguntur. Cedrides, hoc eſt, fructus cedri, tuſſim ſanant, urinam cient, alvum ſiſtunt, utiles ruptis convulſis, ſpaſticis, ſtranguriæ, vulvis, admoti. Contra lepores marinos, eademque quæ ſupra, collectionibus, inflammationibusque. De galbano diximus: neque humidum neque aridum probatur, ſed quale docuimus. Per ſe bibitur ad tuſſim veterem, ſuſpiria, rupta, convulſa: imponitur iſchiadicis, lateris doloribus, panis, furunculis, corpori ab oſſibus recedenti, ſtrumis, articulorum nodis, dentium quoque doloribus: illinitur & cum melle capitis hulceribus: purulentis infunditur auribus cum roſaceo, aut nardo. Odore comitialibus ſubvenit, & vulva ſtrangulante, & in ſtomachi defectu. Abortus non exeuntes trahit appoſitu vel ſuffitu: item ramis ellebori circunlitum atque ſubjectum. Serpentes nidore urentium fugari diximus: fugiunt & perunctos galbano. Medetur & à ſcorpione percuſſis: bibitur & in difficili partu fabæ magnitudine in vini cyatho: vulvasque converſas corrigit: cum myrrha autem & in vino mortuos partus extrahit. Adverſatur & venenis, maxime toxicis, cum myrrha & in vino. Serpentes oleo & ſpondylio miſto tactu necat: nocere urinæ exiſtimatur.

CAP. VI. *De Hammoniaco, & ſtyrace, & ſpondylio, & ſphagno, & terebintho, & chamæpity, & pityuſa, & reſinis, & picea, & lentiſco.*

Similis Hammoniaci natura atque lacrymæ, probandæ, ut diximus; mollit, calefacit, diſcutit, diſſolvit: claritati viſus in collyriis convenit: pruritum, cicatrices, albugines oculorum tollit: dentium dolores ſedat, efficacius accenſum: prodeſt dyſpnoicis, pleuriticis, pulmonibus, veſicis, urinæ cruentæ, lieni, iſchiadicis potũ: ſic & alvum ſolvit.

Articu-

Articulis & podagræ cum pari pondere picis aut ceræ & roſaceo coctum. Maturat panos, extrahit clavos cum melle; ſic & duritias emollit. Lieni cum aceto & cera Cypria, vel roſaceo efficaciſſime imponitur. Laſſitudines perungi cum aceto & oleo exiguoque nitro, utile eſt. Et Styracis naturam in peregrinis arboribus expoſuimus. Placet, præter illa quæ diximus, maxime pinguis, purus, albicantibus fragmentis: medetur tuſſi, faucibus: pectoris vitiis, vulvæ præcluſæ, duritieve laboranti: ciet menſes potu, appoſituve, alvum mollit. Invenio potu modico triſtitiam animi reſolvi, largiore contrahi. Sonitus aurium emendat infuſum: ſtrumas illitum, nervorumque nodos. Adverſatur venenis, quæ frigore nocent: ideò & cicutæ. Spondylion una demonſtratum; infunditur capitibus phreneticorum, & lethargicorum: item capitis doloribus longis: cum oleo vetere bibitur, & in jocinorum vitiis, morbo regio, comitialibus, orthopnoicis, vulvarum ſtrangulatione: quibus & ſuffitu prodeſt. Alvum mollit: illinitur hulceribus ſerpentibus cum ruta. Flos auribus purulentis efficaciter infunditur: ſed ſuccus, cum exprimitur, integendus eſt, quoniam mirè appetitur à muſcis & ſimilibus. Radix deraſa, & in fiſtulas conjecta, callum earum erodit. Auribus quoque inſtillatur cum ſucco. Datur & ipſa contra morbum regium, & in jocinoris vitio & vulvarum: capillos criſpos facit peruncto capite. Sphagnos, ſive ſphacos, ſive bryon, & in Gallia, ut indicavimus, naſcitur, vulvis decocto inſidentium utilis: item genibus & feminum tumoribus, miſtus naſturtio, & aqua ſalſa tritus. Cum vino ac reſina ſicca potus, urinam pellit celerrimè: Hydropicos inanit, cum vino & junipero tritus & potus. Terebinthi folia & ra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

& radix collectionibus imponuntur: decoctum eorum ſtomachum firmat. Semen in capitis dolore bibitur in vino, & contra difficultatem urinæ: ventrem leniter emollit: Venerem excitat. Piceæ, & laricis folia trita, & in aceto decocta, dentium dolori proſunt. Cinis corticum intertrigini & ambuſtis: potu alvum ſiſtit, urinam movet: ſuffitu vulvas corrigit. Piceæ folia privatim jocinori utilia ſunt, drachmæ pondere in aqua mulſa pota. Sylvas, eas duntaxat quæ picis reſinæque gratia radantur, utiliſſimas eſſe phthiſicis, aut qui longa ægritudine non recolligant vires, ſatis conſtat: & illum cœli aëra plus ita, quam navigationem Ægyptiam, proficere, plus quam lactis herbidos per montium æſtiva potus. Chamæpitys latine Abigi vocatur propter abortus, ab aliis thus terræ: cubitalibus ramis, flore pinus & odore. Altera brevior, & incurvæ ſimilis. Tertia eodem odore, & ideò nomine quoque, parvulo cauliculo, craſſitudine digitali, foliis ſcabris, exilibus, albis, in petris naſcens. Omnes herbæ, ſed propter cognationem nominis non differendæ. proſunt adverſus ſcorpionum ictus: item jocinori illitæ cum palmis aut cotoneis: Renibus & veſicæ, decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quoque regio, & urinæ difficultatibus, ex aqua decoctæ bibuntur: noviſſima contra ſerpentes valet cum melle: ſic & appoſita vulvas purgat. Sanguinem denſatum extrahit pota: ſudores facit perunctis ea, peculiariter renibus utilis. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ, cum ficu alvum trahentes. Lumborum quoque dolorem Victoriati pondere in vino finit, & tuſſim recentem. Mortuos partus, ex aceto cocta potaque, ejicere protinus dicitur. Cum honore & Pityuſa ſimili de cauſa dicetur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tur, quam quidam in tithymali genere numerant: Frutex eſt ſimilis piceæ, flore parvo, purpureo. Bilem & pituitam per alvum detrahit radix, decocti hemina: aut ſeminis ligula in balanis. Folia in aceto decocta, furfures cutis emendant: mammas quoque miſto rutæ decocto & tormina, & ſerpentium ictus, & in totum collectiones incipientes. Reſinam è ſupra dictis arboribus gigni docuimus, & genera ejus & nationes in ratione vini, ac poſtea in arboribus. Summæ ſpecies duæ, ſicca, & liquida. Sicca è pinu & picea fit, liquida è terebintho, larice, lentiſco, cupreſſo: nam & eæ ferunt in Aſia & Syria. Falluntur, qui eandem putant eſſe è picea atque larice: Picea enim pinguem, & thuris modo ſuccoſam fundit: larix gracilem, ac mellei liquoris, virus redolentem. Medici liquida raro utuntur, & in ovo ferè è larice, propter tuſſim hulceraque viſcerum: nec pinea magnopere in uſu: cæteris non niſi coctis. Et coquendi genera ſatis demonſtravimus, in arborum differentia. Placet terebinthina, odoratiſſima atque leviſſima: nationum Cypria & Syriaca, utraque mellis Attici colore, ſed Cypria carnoſior ſicciorque. In ſicco genere quærunt ut ſit candida, pura, perlucida: in omni autem, ut montana potius, quam campeſtris: item Aquilonia potius, quam ab alio vento. Reſolvitur reſina ad vulnerum uſus & malagmata oleo; in potiones amygdalis amaris. Natura in medendo, contrahere vulnera, purgare, diſcutere collectiones: item pectoris vitia, Terebinthina illinitur: & eadem calida membrorum doloribus ſpaſticisque illinitur in Sole, totisque corporibus, mangonum maximè cura, ad gracilitatem emendandam, ſpatiis ita laxantium cutem per ſingula membra, capacio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

raque ciborum facienda corpora. Proximum locum obtinet è lentiſco: ineſt ei vis aſtringendi: movet & ante cæteras urinam. Reliquæ ventrem molliunt, cruda concoquunt, tuſſim veterem ſedant, vulvæ onera extrahunt etiam ſuffitæ: privatim adverſantur viſco. Panos & ſimilia, cum ſevo taurino & melle ſanant. Palpebras lentiſcina commodiſſime replicat: fractis quoque utiliſſima, & auribus purulentis: item in pruritu genitalium. Pinea capitis vulneribus optime medetur.

CAP. VII. *De pice ſpiſſa, & liquida: & palimpiſſa, & piſſaſphalto, & zopiſſa, & teda, & lentiſco.*

Pix quoque unde & quibus conficeretur modis, indicavimus: & ejus duo genera, ſpiſſum, liquidumque. Spiſſarum utiliſſima medicinæ eſt Brutia, quoniam pinguiſſima & reſinoſiſſima utraſque præbet utilitates: ad id magis rutila, quam cæteræ. Id enim quod in hoc adjiciunt, è maſcula arbore meliorem eſſe, non arbitror poſſe intelligi. Picis natura excalfacit, explet: adverſatur privatim ceraſtæ morſibus cum polenta: item anginæ cum melle, diſtillationibus & ſternutamentis. Purulentis auribus infunditur cum roſaceo: illinitur cum cera. Sanat lichenas, alvum ſolvit, excreationes pectoris adjuvat ecligmate, aut illita tonſillis cum melle: ſic & hulcera purgat: explet cum uva paſſa & axungia. Carbunculos purgat, & putreſcentia hulcera: quæ verò ſerpunt, cum pineo cortice, aut ſulphure. Phthiſicis etiam cyathi menſura quidam dederunt, & contra veterem tuſſim: Rhagadas ſedis & pedum, panosq; & ungues ſcabros emendat: vulvæ duritias & converſiones, odore: item lethargicos. Strumas item cum farina hordeacea, & pueri impubis uri-

na decocta ad ſuppurationem perducit. Et ad alopecias ſicca pice utuntur : ad mulierum mammas Brutia, ex vino ſubfervefacta cum polline farraceo, quam calidiſſimis impoſitis. Liquida pix, oleumque quod piſſelæon vocant, quemadmodum fieret, diximus : quidam iterum decoquunt, & vocant palimpiſſam. Liquida anginæ perunguntur intus, & uva: Ad aurium dolores, claritatem oculorum, oris circunlitiones, ſuſpirioſos, vulvas, tuſſim veterem, & crebras excreationes pectoris, ſpaſmos, tremores, opiſthotonos, paralyſes, nervorum dolores; præſtantiſſimum ad canum & jumentorum ſcabiem. Eſt & piſſaſphaltos, miſta bitumini pice, naturaliter ex Apolloniatarum agro. Quidam ipſi miſcent, præcipuum ad ſcabiem pecorum remedium, aut ſi fœtus mammas læſerit matrum. Optimum ex eo, quod cum fervet, innatat. Zopiſſam eradi navibus diximus, cera marino ſale macerata : optima hæc à tyrocinio navium. Additur autem in malagmata ad diſcutiendas collectiones. Tedæ decoctæ in aceto, dentium dolores efficaciter colluunt. Lentiſci ex arbore, & ſemen, & cortex, & lacryma urinam cient, alvum ſiſtunt : decoctum eorum hulcera quæ ſerpunt, fotu : illinitur in humidis, & igni ſacro; gingivas colluunt. Folia dentibus in dolore atteruntur : mobiles decocto colluuntur : capillum tingunt. Lacryma ſedis vitiis prodeſt, cum quid ſiccari excalfierive opus ſit. Decoctum & è lacryma ſtomacho utile, ructum & urinam movens: quod & capitis dolori cum polenta illinitur. Folia tenera oculis inflammatis illinuntur. Item maſtiche lentiſci replicandis palpebris, & ad extergendam cutem in facie, & ſmegmata adhibetur, & ſanguinem rejicientibus, tuſſi veteri : &
ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ad omnia quæ Hammoniaci, vis. Medetur & attritis partibus, ſive oleo è ſemine ejus facto ceræque miſto, ſive foliis ex oleo decoctis, ſive cum aqua virilia foveantur. Scio Democratem medicum in valetudine Conſidiæ M. Servilii Conſularis filiæ, omnem curationem auſteram recuſantis, diu efficaciter uſum lacte caprarum, quas lentiſco paſcebat.

CAP. VIII. *De platano, & fraxino, & acere, & alba populo, & ulmo, & tilia, & ſambuco, & junipero.*

Platani adverſantur veſpertilionibus. Pilulæ earum in vino potæ x. quatuor pondere, omnibus ſerpentium & ſcorpionum venenis medentur: item ambuſtis. Tuſæ autem cum aceto acri, magiſque ſcillite, ſanguinem omnem ſiſtunt: & lentiginem & carcinomata, melanias quoque veteres, addito melle emendant. Folia & cortex illinuntur collectionibus & ſuppurationibus: & decoctum eorum corticis in aceto dentium remedium eſt: folia eorum tenerrima in vino albo decocta, oculorum. Lanugo foliorum, & auribus & oculis inutilis. Cinis pilularum ſanat ambuſta igni vel frigore. Cortex è vino ſcorpionum ictus reſtinguit. Fraxinus quam vim adverſus ſerpentes haberet, indicavimus. Semen foliis ejus ineſt, quo medentur jocinoris & lateris doloribus in vino: aquam quæ ſubit cutem, extrahunt: Corpus obeſum levant onere, ſenſim ad maciem reducentes, iiſdem foliis cum vino tritis ad virium portioné, ita ut puero quinque folia tribus cyathis diluantur, robuſtioribus ſeptem folia quinque cyathis vini. Non omittendum, ramenta ejus & ſcobem quibuſdam cavenda prædici. Aceris radix contuſa jocinoris doloribus efficaciſſime imponitur.

Populi albæ uvarum in unguentis uſum expoſuimus. Cortex potus iſchiadicis & ſtranguriæ prodeſt: foliorum ſuccus calidus aurium dolori. Virgam populi in manu tenentibus intertrigo nō metuitur. Populus nigra efficaciſſima habetur, quæ in Creta naſcitur. Comitialibus ſemen ex aceto utile. Fundit illa & reſinam exiguam, qua utuntur ad malagmata. Folia podagris in aceto decocta imponuntur. Humor è cavis populi nigrę effluens, verrucas, papulasque, & attrita corporis tollit. Populi ferunt & foliis guttam, ex qua apes propolin faciunt. [5] Gutta quoque aquæ propolis ex aqua remedium quam efficax eſt. Vlmi & folia & cortex & rami vim habent ſpiſſandi, & vulnera contrahendi. Corticis utique interior tilia lepras ſedat, & folia ex aceto illita. Corticis denarii pondus potum in hemina aquæ frigidæ alvum purgat, pituitasque & aquas privatim trahit. Imponitur & collectionibus lacryma, & vulneribus, & ambuſtis, quæ decocto fovere prodeſt. Humor in folliculis arboris hujus naſcens, cuti nitorem inducit, faciemque gratiorem præſtat. Cauliculi foliorum primi vino decocti tumores ſanant, extrahuntque [6] pus fiſtulis. Idem præſtant & tiliæ cortices. Multi corticem commanducatum vulneribus utiliſſimum putant: folia trita aqua aſperſa pedum tumori. Humor quoque è medulla, uti diximus, caſtratæ arboris effluens, capillum reddit capiti illitus, defluentesque continet. Arbor tilia leniter tuſa ad eadem ferè utilis eſt, ad quæ oleaſter. Folia autem tantum in uſu, & ad infantium hulcera in ore commanducata: decocta urinam cient: menſes ſiſtunt illita: ſanguinem pota detrahunt. Sambucus habet alterum genus magis ſylveſtre, quod Græci chamæacten, alii helion vocant, multo brevius.

vius. Vtriusq; decoctum in vino veteri foliorum, vel ſeminis, vel radicis ad cyathos binos potum, ſtomacho inutile eſt, alvo detrahens aquam. Refrigerat etiam inflammationem, maximè recentis ambuſti: & canis morſum cum polenta molliſſimis foliorum illitis. Succus cerebri collectiones, privatimque membranæ, quæ circa cerebrum eſt, lenit infuſus. Acini ejus infirmiores, quam reliqua, tingunt capillum: poti acetabuli menſura, urinam movent. Foliorum molliſſima ex oleo & ſale eduntur, ad pituitam bilemque detrahendam. Ad omnia efficacior, quæ minor: radicis ejus in vino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt: vulvas emolliunt: has & foliorum decoctum inſidentium. Caules teneri mitioris ſambuci, in patinis cocti, alvum ſolvunt. Reſiſtunt folia & ſerpentium ictibus in vino pota: Podagricis cum ſevo hircino vehementer proſunt cauliculi illiti: idemque in aqua macerantur, ut ea ſparſa pulices necentur: foliorum decocto ſi locus ſpargatur, muſcæ necantur. Boa, ſic appellatur morbus papularum, cum rubent corpora, ſambuci ramo verberatur. Cortex interior tritus, ex vino albo potus, alvum ſolvit. Iuniperus vel ante cætera omnia excalfacit, extenuat, cedro aſſimilis. Et ejus duo genera: altera major, altera minor: utraq; accenſa ſerpentes fugat. Semen ſtomachi, pectoris, lateris doloribus utile: Inflationes, algoresq; diſcutit: tuſſes concoquit & duritias: illitum tumores ſiſtit: item alvum baccis ex vino nigro potis: item ventris tumores illitis. Miſcetur & antidotis oxyporis: urinas ciet: illinitur & oculis in epiphoris. Datur convulſis ruptis, torminibus, vulvis, iſchiadicis cum vino albo potũ pilulis quaternis, aut decoctis viginti in vino. Sunt qui & perungant corpus è ſemine ejus in ſerpentium metu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. IX. *De ſalice, & amerina, & vitilibus, & erice.*

Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit: ſed ſi prius colligatur, ſanguinem rejicientibus prodeſt. Corticis è ramis primis cinis, clavum & callum aqua miſta ſanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admiſto ſucco ſuo. Eſt autem hic trium generum: unum arbor ipſa exudat gummi modo: alterum manat è plaga, cum floret, exciſo cortice trium digitorum magnitudine: hic valet ad expurganda, quæ obſtent oculis: item ad ſpiſſanda quæ opus ſunt, ciendamque urinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas: tertius ſuccus eſt detruncatione ramorum à falce diſtillans. Ex his ergo aliquis cum roſaceo in calice Punici calfactus, auribus infunditur: vel folia cocta, & cum cera trita imponuntur: item podagricis. Cortice & foliis in vino decoctis foveri nervos utiliſſimum. Flos tritus cum foliis furfures purgat in facie. Folia contrita & pota intemperantiam libidinis coërcent, atque in totum auferunt uſum ſæpius ſumpta. Amerinæ nigræ ſemen cum ſpuma argenti pari pondere, à balneo illitum, pſilothrum eſt. Non multum à ſalice vitilium uſu diſtat vitex, foliorum quoque aſpectu, niſi odore gratior eſſet: Græci lygon vocant, alii agnon: quoniam matronæ theſinophoriis Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, his foliis cubitus ſibi ſternunt. Duo genera ejus: major in arborem ſalicis modo aſſurgit: minor ramoſa, foliis candidioribus, lanuginoſis. Prima album florem mittit cum purpureo, quæ & candida vocatur: nigra, quæ tantum purpureum: naſcuntur in paluſtribus campis. Semen potum vini quendam ſaporem habet, & dicitur febres ſolvere: & cum [7] vagantur, oleo admiſtum

ſudorem facere: ſic & laſſitudines diſſolvere. Vrinam cient & menſes: caput tentant vini modo: nam & odor ſimilis eſt: Inflationes pellunt in inferiora: alvum ſiſtunt, hydropicis & lienibus perquam utiles: lactis ubertatem faciunt. Adverſantur venenis ſerpentium maxime quæ frigus inferunt. Minor efficacior ad ſerpentes: bibitur ſeminis drachma in vino vel poſca, aut duabus foliorum tenerrimorum. Et illinuntur utraque adverſus araneorum morſus: vel perunctis tantum, ſuffitu quoque aut ſubſtractu fugant venenata. Ad Venerem impetus inhibet: eoque maxime phalangiis adverſantur, quorum morſus genitale excitat. Capitis dolorem ex ebrietate ſedant cum roſaceo flos teneriq; cauliculi. Seminis decoctum vehementiorem capitis dolorem diſſolvit fotu: & vulvam etiam ſuffitu vel appoſitu purgat: alvum cum pulegio & melle potum. Vomicas panosque difficile concoquentes, cum farina hordeacea mollit. Lichenas & lentigenes cum aphronitro & aceto ſemen ſanat, & oris hulcera & eruptiones cum melle: teſtium cum butyro & foliis vitium, rhagadas ſedis cum aqua illitum: luxata cum ſale & nitro, & cera. Et ſemen, & folium additur in malagmata nervorum & podagras. Semen inſtillatur in oleo decoctum capiti in lethargia & phreneſi. Virgam qui in manu habeant aut cinctu, negantur intertriginem ſentire. Ericen Græci vocant fruticem non multum à myrice differentem, colore roriſmarini, & penè folio: hoc adverſari ſerpentibus tradunt. Geniſta quoq; vinculi uſum præſtat: flores apibus gratiſſimi: dubito an hæc ſit, quam Græci autores ſparton appellavere, cum ex ea lina piſcatoria apud eos factitari docuerim: & nunquid hanc deſignaverit Home-

rus cum dixit navium ſparta diſſoluta. Nondum enim fuiſſe Africanum vel Hiſpanum ſpartum in uſu, certum eſt: & cum ſutiles fierent naves, lino tamen, non ſparto, unquam ſutas. Semen ejus, quod Græci eodem nomine appellant, in folliculis phaſeolorum modo naſcens, purgat ellebori vice, drachma & dimidia pota in aquæ mulſæ cyathis quatuor jejunis. Rami ſimiliter cum fronde in aceto macerati pluribus diebus, & tuſi, ſuccum dant iſchiadicis utilem, cyathi unius potu: quidam marina aqua macerare malunt, & infundere clyſtere: Perunguntur eodem ſucco iſchiadici addito oleo: quidam & ad ſtranguriam utuntur ſemine: Geniſta tuſa cum axungia, genua dolentia ſanat. Myricen, quam & [8] tamaricem vocat, Lenæus ſimilem ſcopis amerinis dicit: ſanari ea carcinomata in vino decocta tritaque cum melle illita: Arbitrantur quidam hanc eſſe tamaricem: ſed ad lienem præcipua eſt, ſi ſuccus ejus expreſſus in vino bibatur: adeoque mirabilem ejus antipathiam contra ſolum hoc viſcerum faciunt, ut affirment, ſi ex ea alveis factis bibant ſues, ſine liene inveniri: & ideo homini quoque ſplenetico cibum potumque dant in vaſis ex ea factis. Gravis autor in medicina, virgam ex ea defractam, ut neque terram neque ferrum attingeret, ſedare ventris dolores aſſeveravit impoſitam, ita ut tunica cinctuque corpori apprimeretur. Vulgus infelicem arborem eam appellat, ut diximus, quoniam nihil ferat, nec ſeratur unquam. Corinthus, & quæ circa eſt regio, bryoniam vocat, ejusque duo genera facit: Sylveſtrem plane ſterilem: alteram mitiorem. Hæc fert in Ægypto Syriaque etiam abundanter lignoſum fructum, majorem galla, aſperum guſtu, quo medici utuntur vice gallæ, in compoſitionibus,

quas

quas antheras vocant. Et lignum autem & flos, & folia, & cortex in eoſdem uſus adhibentur, quanquam remiſſiora. Datur ſanguinem rejicientibus cortex tritus, & contra profluvia fœminarum, cœliacis quoque: idem tuſus impoſitusque collectiones omnes inhibet. Foliis exprimitur ſuccus ad hæc eadem: & in vino decoquuntur: ipſa verò adjecto melle gangrænis illinuntur. Decoctum eorum in vino potum, vel impoſita cum roſaceo & cera ſedant. Sic & epinyctidas ſanant. Ad dentium dolorem auriumque, decoctum eorum ſalutare eſt: radix ad eadem: ſimiliter & folia: hæc amplius ad ea quæ ſerpunt, imponuntur cum polenta: Semen drachmæ pondere adverſus phalangia & araneos bibitur: cum altilium verò pingui furunculis imponitur. Efficax & contra ſerpentium ictus, præterquam aſpidum. Necnon morbo regio, phthiriaſi, lendibusque decoctum infuſum prodeſt, abundantiamque mulierum ſiſtit. Cinis arboris ad omnia eadem prodeſt. Ajunt, ſi bovis caſtrati urinæ immiſceatur, vel in potu vel in cibo, Venerem finiri. Carboque ex eo genere urina ea reſtinctus in umbra conditur: idem cum libeat accendere, reſolvitur. Magi & id ex ſpadonis urina fieri tradiderunt.

CAP. X. *De virga ſanguinea, & ſilere, & liguſtro, & alno, & edera, & ciſtho, & ciſſo, & erythrano, & chamæciſſo, & ſmilace, & de clematide.*

Nec virga ſanguinea felicior habetur: Cortex ejus interior cicatrices, quæ præſanavere, aperit. Sileris folia illita fronti, capitis dolores ſedant: ejuſdem ſemen tritum, in oleo phthiriaſes coërcet. Serpentes & hunc fruticem refugiunt: baculumque ruſtici ob id ex eo gerunt. Liguſtrum eadem

dem arbor eſt, quæ in Oriente cypros: ſuos in Europa uſus habet: Succus ejus nervis, articulis, algoribus: folia ubique veteri hulceri cum ſalis mica, & oris exulcerationibus proſunt: Acini contra phthiriaſin, item contra intertrigines, foliave: ſanant & gallinaceorum pituitas acini. Folia alni ex ferventi aqua certiſſimo remedio ſunt tumori. Ederæ genera xx. demonſtravimus: natura omnium in medicina anceps: Mentem turbat, & caput purgat largius pota; nervis intus nocet; iiſdem nervis adhibita foris prodeſt. Eadem natura, quæ aceto, ei eſt: omnia genera ejus refrigerant: urinam cient potu: capitis dolorem ſedant, præcipuè cerebro continentique cerebrum membranæ utiliter mollibus impoſitis foliis, cum aceto & roſaceo tritis & decoctis, addito poſtea roſaceo oleo: illinuntur autem fronti: & decocto eorum fovetur os, caputque perungitur. Lieni & pota & illita proſunt. Decoquuntur & contra horrores febrium eruptionesque pituitæ, aut in vino teruntur. Corymbi quoque poti vel illiti, lienem ſanant: jocinera autem illiti: trahunt & menſes appoſiti. Succus ederæ tædia narium graveolentiamque emendat, præcipuè albæ ſativæ: idem infuſus naribus caput purgat, efficacius addito nitro: infunditur etiam purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo: Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albæ eſt, ferro calefactus: ſatisque eſt acinos ſex in vini cyathis duobus ſumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulſo poti, tineas pellunt: in qua curatione ventri quoque impoſuiſſe eos utile eſt. Ederæ, quam chryſocarpon appellavimus, baccis aurei coloris viginti, in vini ſextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquam quæ cutem ſubierit, per urinam educit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

educit. Eraſiſtratus ejuſdem acinos quinque tritos in roſaceo oleo, calefactosque in cortice Punici, inſtillavit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci ſuccum habent, præſumpti potu, à crapula tutos præſtant: item ſanguinem excreantes, aut torminibus laborantes. Ederæ nigræ candidiores corymbi poti, ſteriles etiam viros faciunt. Illinitur decocta in vino omnium hulcerum generi, etiamſi cacoethe ſint. Lacryma ederæ pſilothrum eſt, phthiriaſinque tollit. Flos cujuſcunque generis trium digitorum captu, dyſentericos & alvum citam emendat, in vino auſtero bis die potus: & ambuſtis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis ſuccus in aceto potus, contra phalangia prodeſt. Hujus quoque ligni vaſe ſpleneticos bibentes ſanari invenio. Et acinos terunt, moxque comburunt, & ita illinunt ambuſta, prius perfuſa aqua calida. Sunt qui & incidant ſucci gratia, eoque utantur ad dentes eroſos, frangique tradunt, proximis cera munitis, ne lædantur. Gummi etiam in edera quærunt, quod ex aceto utiliſſimum dentibus promittunt. Græci vicino vocabulo ciſthon appellant fruticem majorem thymo, foliis ocimi. Duo ejus genera: flos maſculo roſaceus, fœminæ albus: ambo proſunt dyſentericis & ſolutionibus ventris, in vino auſtero ternis digitis flore capto, & ſimiliter bis die poto: hulceribus veteribus & ambuſtis cum cera, & per ſe oris hulceribus. Sub his maxime naſcitur hypociſthis, ? quam inter ederas diximus. Ciſſos erythranos ab iiſdem appellatur, ſimilis ederæ coxendicibus utilis è vino potus: item lumbis. Tantamque vim accipiunt, ut ſanguinem urina detrahant. Item chamæciſſon appellant ederam, non attollentem ſe à terra: & hæc contuſa

in

in vino acetabuli menſura, lieni medetur: folia ambuſtis cum axungia. Smilax quoque, qui & [10] nicophoros cognominatur, ſimilitudinem ederæ habet, tenuioribus foliis: coronam ex eo factam impari foliorum numero, ajunt capitis doloribus mederi. Quidam duo genera ſmilacis dixere: alterum immortalitati proximum, in convallibus opacis, ſcandentem arbores, comantibus acinorum corymbis, contra venenata omnia efficaciſſimis, in tantum, ut acinorum ſucco infantibus ſæpe inſtillato, nulla poſtea venena nocitura ſint: alterum genus culta amare, & in his gigni, nullius effectus: Illam eſſe ſmilacem priorem, cujus lignum ad aures ſonare diximus. Similem huic aliqui clematida appellaverunt, repentem per arbores, geniculatam & ipſam: folia ejus lepram purgant: ſemen alvum ſolvit acetabuli menſura, in aquæ hemina, aut aqua mulſa: datur ex eadem cauſa & decoctum ejus.

CAP. XI. *De harundine, & papyro, & ebeno, & rhododendro, de rhue erythro, & de erythrodano, alyſſo & radicula, & apocyno & rore marino, & cachry, & ſabina, & ſelagine, & ſamulo, & gummi medicinis.*

Harundinis genera XXIX. demonſtravimus, non aliter evidentiore illa natura, quam continuis his voluminibus tractamus: ſiquidem harundinis radix contrita & impoſita, filicis ſtirpem corpore extrahit: item harundinem filicis radix. Et quoniam plura genera fecimus, illa quæ in [11] India Syriaque naſcitur odorum unguentorumque cauſa, urinam movet cum gramine aut apii ſemine decocta: ciet menſtrua admota: medetur convulſis duobus obolis pota, jocinori, renibus, hydropi, tuſſi etiam ſuffitu, magiſque cum reſina:

Furfu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Furfuribus hulcerumque manantibus cum myrrha decocta. Excipitur & ſuccus ejus, fitque elaterio ſimilis. Efficaciſſima autem in omni harundine, quæ proxima radici: efficacia & genicula. Harundo Cypria, quæ donax vocatur, corticis cinere alopecias emendat: item putreſcentia hulcera: foliis ejus ad extrahendos aculeos utuntur; efficacius & contra ignes ſacros collectionesque omnes. Vulgaris harundo extractoriam vim habet, & recens tuſa, non in radice tantum: multum enim & ipſam harundinem valere tradunt. Medetur & luxatis, & ſpinæ doloribus radix in aceto illita: eadem recens trita in vino pota, venerem concitat. Harundinum lanugo illita auribus, obtundit auditum. Cognata in Ægypto res eſt harundini papyrus, præcipuæ utilitatis, cum inaruit, ad laxandas ſiccandasque fiſtulas, & intumeſcendo ad introitum medicamentorum aperiendas. Charta quæ fit ex ea, cremata inter cauſtica eſt: cinis ejus ex vino potus ſomnum facit: ipſa ex aqua impoſita callum ſanat. Ne in Ægypto quidem naſcitur Ebenus, ut docuimus: nec tractamus in medicina alienos orbes: non omittetur tamen propter miraculum. Scobem ejus oculis unice mederi dicunt: lignoque ad cotem trito cum paſſo, caliginem diſcuti: ex aqua verò radice, albugines oculorum: item tuſſim pari modo dracunculi radicis adjecto cum melle: Ebenum medici & inter erodentia aſſumunt. Rhododendros ne nomen quidem apud nos invenit latinum: rhododaphnen vocant, aut nerium. Mirum, folia ejus quadrupedum venenum eſſe, homini verò contra ſerpentes præſidium, ruta addita, è vino pota: pecus etiam, & capræ, ſi aquam biberint, in qua folia ea maduerint, mori dicuntur. Nec

Rhu

Rhus latinum nomen habet, cum in uſum pluribus modis veniat: nam & herba eſt ſylveſtris, foliis myrti, cauliculis brevibus, quæ venena & tineas pellit: & frutex coriarius appellatur, ſubrutilus, cubitalis, craſſitudine digitali, cujus aridis foliis, ut malicorio, coria perficiuntur. Medici autem rhoicis utuntur ad contuſa: item cœliacos & ſedis hulcera, aut quæ phagedænas vocant, trita cum melle, & illita cum aceto: decoctum eorum inſtillatur auribus purulentis. Fit & ſtomatice decoctis ramis, ad eadem, quæ ex moris, ſed efficacior admiſto alumine: illiniturque eadem hydropicorum tumoribus. Rhus, quæ erythros appellatur, frutex eſt: & hujus fruticis ſemen vim habet aſtringendi refrigerandique: aſpergitur pro ſale obſoniis: alvos ſolvit, omnesque carnes cum ſilphio ſuaviores facit. Hulceribus medetur manantibus cum melle: aſperitati linguæ, percuſſis, lividis, deſquamatis eodem modo: capitis hulcera ad cicatricem celerrime perducit: & fœminarum abundantiam ſiſtit cibo. Alia eſt erythrodanus, quam aliqui ereuthodanum vocant, nos rubiam, qua tinguntur lanæ, pellesque perficiuntur: in medicina urinam ciet: morbum regium ſanat ex aqua mulſa, & lichenas ex aceto illita: & iſchiadicos & paralyticos, ita ut bibentes laventur quotidie. Radix ſemenque trahunt menſes, alvum ſiſtunt, & collectiones diſcutiunt: contra ſerpentes rami cum foliis imponuntur; folia & capillum tingunt. Invenio apud quoſdam morbum regium ſanari hoc frutice, etiamſi adalligatus ſpectetur tantum. Diſtat ab eo, qui alyſſon vocatur, foliis tantum & ramis minoribus: nomen accepit, quod à cane commorſos rabiem ſentire non patitur, potus ex aceto adalligatusque. Mirum eſt

eſt quod additur, [12] ſaniem conſpecto omnino frutice eo ſiccari. Tingentibus & radicula lanas præparat, quam ſtruthion à Græcis vocari diximus: medetur morbo regio & ipſa, decocti ejus potu: item pectoris vitiis: urinam ciet, alvum ſolvit, & vulvas purgat: quamobrem aureum poculum medici vocant. Ea & ex melle prodeſt magnifice ad tuſſim, & orthopnœæ cochlearis menſura: cum polenta verò & aceto lepras tollit: eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, pellitque: panos diſcutit, cum farina hordeacea & vino decocta. Miſcetur & malagmatis & collyriis, claritatis cauſa: ad ſternutamenta utilis inter pauca: lieni quoque ac jocinori: eadem pota denarii unius pondere ex mulſa aqua, ſuſpirioſos ſanat: ſic & pleuriticos, & omnes lateris dolores, Apocyni ſemen ex aqua: frutex eſt folio ederæ, molliore tamen, & minus longis viticulis, ſemine acuto, diviſo, lanuginoſo, gravi odore: Canes & omnes quadrupedes necat in cibo datum. Eſt & roſmarinum: duo genera ejus: alterum ſterile, alterum cui & caulis, & ſemen reſinaceum, quod cachrys vocatur: foliis odor thuris: radix vulnera ſanat viridis impoſita, & ſedis procidentia, condylomata & hæmorrhoidas. Succus & fruticis & radicis morbum regium, & ea quæ repurganda ſunt: oculorum aciem exacuit. Semen ad vetera pectoris vitia datur potui: & ad vulvas cum vino & pipere: menſes adjuvat. Podagris illinitur cum ærina farina: purgat & lentigines, & quæ excalfacienda ſunt, aut cum ſudor quærendus, illitum: item convulſis. Auget & lac in vino potum: item radix; ipſa herba ſtrumis cum aceto illinitur: ad tuſſim cum melle prodeſt. Cachrys multa genera habet, ut diximus: ſed hæc, quæ

quæ ex rore ſupra dicto naſcitur, ſi fricetur, reſinoſa eſt: adverſatur venenis & venenatis, præterquam anguibus: ſudorem movet, tormina diſcutit, lactis ubertatem facit. Herba Sabina, brathy appellata à Græcis, duorum generum eſt: altera tamarici ſimilis folio, altera cupreſſo: quare quidam Creticam cupreſſum dixerunt. A multis in ſuffitis pro thure aſſumitur: in medicamentis verò duplicato pondere eoſdem effectus habere, quos cinnamum, traditur. Collectiones minuit, & nomas compeſcit: illita hulcera purgat: partus emortuos appoſita extrahit, & ſuffitu: illinitur igni ſacro & carbunculis: cum melle & vino pota, regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo ejus herbæ ſanari tradunt. Similis herbæ huic Sabinæ eſt Selago appellata: legitur ſine ferro dextra manu per tunicam, qua ſiniſtra exuitur, velut à furante, candida veſte veſtito, pureque lotis nudis pedibus, ſacro facto prius quam legatur, pane vinoque: fertur in mappa nova: hanc contra omnem perniciem habendam prodidere Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum vitia fumum ejus prodeſſe. Iidem Samolum herbam nominavere naſcentem in humidis: & hanc ſiniſtra manu legi à jejunis contra morbos ſuum boumque, nec reſpicere legentem, nec alibi, quam in canali, deponere, ibique conterere poturis. Gummium genera diximus: ex his majores effectus melioris cujusque erunt: dentibus inutiles ſunt: ſanguinem coagulant, & ideò rejicientibus ſanguinem proſunt: item ambuſtis, & arteriæ vitiis: Inutilem urinam cient, amaritudines hebetant aſtrictis cæteris. Quæ ex amygdala amara eſt, ſpiſſandique viribus efficacior, habet excalfactorias vires: præponuntur autem prunorum, & ceraſorum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

raſorum, ac vitium. Siccant illitæ & aſtringunt: ex aceto verò infantium lichenas ſanant: proſunt & tuſſi veteri, quatuor obolis in muſto potis. Creduntur & colorem gratiorem facere, ciborumque appetentiam, & calculoſis prodeſſe cum paſſo potæ. Oculorum & vulnerum utilitatibus maxime conveniunt è ſpina Ægyptia. [13]

CAP. XII. *De ſpina Arabica, & ſpina alba, & acanthio, & acacia.*

Spinæ Arabicæ laudes in odorum loco diximus: & ipſa ſpiſſat ſtringitque diſtillationes omnes, & ſanguinis excreationes, menſiumq; abundantiam, etiamnum radice valentior. Spinæ albæ ſemen contra ſcorpiones auxiliatur: corona ex ea impoſita, capitis dolores minuit. Huic ſimilis eſt ſpina illa, quam Græci acanthion vocant, minoribus multo foliis, aculeatis per extremitates, & araneoſa lanugine obductis: qua collecta, etiam veſtes quædam bombycinis ſimiles fiunt in Oriente: ipſa folia vel radices ad remedia opiſthotoni bibuntur. [14] Eſt & Acaciæ ſpina: fit in Ægypto alba nigraque arbore: item viridi, ſed longe melior è prioribus: fit & in Galatia [15] tenerrima, ſpinoſiore arbore. Semen omnium lenticulæ ſimile: minore eſt tantum & grano & folliculo: colligitur autumno: antè collectum nimio validius. Spiſſatur ſuccus ex folliculis aqua cœleſti perfuſis: mox in pila tuſis exprimitur organis: tunc denſatur in Sole mortariis in paſtillos: fit & ex foliis minus efficax. Ad coria perficienda ſemine pro galla utuntur. Foliorum ſuccus & Galaticæ acaciæ nigerrimus improbatur: item qui valde rufus: purpurea aut leucophæa, & quæ facillime diluitur, vi ſumma ad ſpiſſandum refrigerandumque eſt, oculorum medicamentis ante alias utiles.

Lavan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Lavantur in eos uſus paſtilli ab aliis, torrentur ab aliis. Capillum tingunt: ſanant ignem ſacrum, hulcera quæ ſerpunt, & humida vitia corporis, collectiones, articulos contuſos, perniones, pterygia. Abundantiam menſium fœminis ſiſtunt, vulvamque & ſedem procidentes: item oculos, oris vitia & genitalium.

CAP. XIII. *De vulgari ſpina, & ſylveſtri, & de eryſiſceptro, & de appendice ſpina, & pyxacantho, & paliuro, aquifolia, & taxo, & rubis medicinæ.*

Vulgaris quoque hæc ſpina, ex qua [16] cortinæ fulloniæ implentur, radicis uſus habet. Per Hiſpanias quidem multi, & inter odores, & ad unguenta utuntur illa, aſpalathum vocantes. Eſt ſine dubio hoc nomine ſpina ſylveſtris in Oriente (ut diximus) candida, magnitudine arboris juſtæ. Sed & frutex humilior æque ſpinoſus in Niſyro, & Rhodiorũ inſulis, quem alii [17] eryſiſceptrum, alii adipſatheon, ſive dipſacon, ſive diacheton vocant. Optimus, qui minime ferulaceus, rubens, & in purpuram vergens, detracto cortice. Naſcitur pluribus locis, ſed non ubique odoratus: quam vim haberet cœleſti arcu in eum innixo, diximus. Sanat tetra oris hulcera & ozænas, genitalia exhulcerata aut carbunculantia, item rhagadia, inflationes potu: diſcutit & ſtrangurias cortex: ſanguinem reddentibus medetur decoctum ejus: alvum ſiſtit cortex: ſimilia præſtare ſylveſtrem quoque putant. Spina eſt Appendix appellata, quoniam baccæ puniceo colore in ea appendices vocantur: hæ crudæ per ſe, & aridæ in vino decoctæ, alvum citam, ac tormina compeſcunt. [18] Pyxacanthi baccæ contra ſerpentium ictus bibuntur. Paliurus quoque ſpinæ genus eſt: ſemen

ejus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ejus Afrizuram vocant, contra ſcorpiones efficaciſſimum : item calculoſis & tuſſi : folia aſtrictoriam vim habent : radix diſcutit panos, collectiones, vomicas : urinas trahit pota. Decoctum ejus potum in vino alvum ſiſtit : ſerpentibus adverſatur. Radix præcipuè datur in vino : aliqui folia contuſa addito ſale, articulorum morbis imponunt : proſunt baccæ purgationi fœminarum, cœliacis, dyſentericis, accholericis : in vino potæ alvum ſiſtunt. Radix decocta & illita extrahit infixa corpori : utiliſſima eſt & luxatis, tumoribusque. Aquifolia arbor in domo aut villa ſata, veneficia arcet : flore ejus aquam glaciari Pythagoras tradit : itemque baculum ex ea factum, in quodvis animal emiſſum, etiamſi citra ceciderit defectu mittentis, ipſum per ſeſe recubitu propius adlabi : tam præcipuam naturam ineſſe arbori. Taxi arboris fumus mures necat. Nec Rubos ad maleficia tantum genuit natura : ideoque ex eis mora vel hominibus cibos dedit : vim habent ſiccandi, aſtringendique, gingivis, tonſillis, genitalibus accommodatiſſimi : Adverſantur ſerpentium ſceleratiſſimis hæmorrhoidi & preſteri : flos aut mora Scorpionum vulnera ſine collectionum periculo jungunt : urinam cient. Caules eorum tunduntur teneri, exprimiturque ſuccus, mox Sole cogitur in craſſitudinem mellis, ſingulari remedio contra mala oris oculorumque, ſanguinem excreantes, anginas, vulvas, ſedes, cœliacos, potus aut illitus. Oris quidé vitiis etiam folia commanducata proſunt : & hulceribus manantibus, aut quibuſcunq; in capite illinuntur. Cardiacis vel ſic per ſe imponuntur à mamma ſiniſtra : item ſtomachi doloribus, oculisque procidentibus. Inſtillatur ſuccus eorum & auribus : ſanat condylomata cum roſa-

ceo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

ceo cerato. Cauliculorum ex vino decoctum, vel præſentaneum remedium eſt: iidem per ſe in cibo ſumpti cymæ modo, aut decocti in vino auſtero, labantes dentes firmant: alvum ſiſtunt & profluvia ſanguinis: dyſentericis proſunt. Siccantur in umbra, ut cinis crematorum uvam reprimat: folia quoque areſacta & contuſa, jumentorum hulceribus utilia traduntur. Mora, quæ in his naſcuntur, vel cum efficaciorem ſtomaticen præbuerint, quam ſativa morus. Eademque compoſitione, vel cum hypociſthide tantum & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta, quæ ſtyptica vocant, nihil efficacius rubi mora ferentis radice decocta in vino ad tertias partes, ut colluantur eo oris hulcera, & ſedis foveantur: tantaque vis eſt, ut ſpongiæ ipſæ lapideſcant. Alterum genus rubi eſt, in quo roſa naſcitur. Gignit pilulam caſtaneæ ſimilem, præcipuo remedio calculoſis. Alia eſt cynorrhoda, quam proximo dicemus volumine.

CAP. XIV. *De cynoſbato, & Idæo rubo, & rhamno, & Lycio, & ſarcocolla, & de oporice medicinæ.*

Cynoſbaton, alii cynoſpaſton, alii neuroſpaſton vocant: folium habet veſtigio hominis ſimile. Fert & uvam nigram, in cujus acino nervũ habet, unde neuroſpaſtos dicitur. Alia eſt à cappari, quam medici cynoſbaton appellaverunt: hujus thyrſus ad remedia ſplenis & inflationes conditus ex aceto manditur. Nervus ejus cum maſtiche Chia commanducatus os purgat. Ruborum roſa alopecias cum axungia emendat. Mora capillum tingunt cum omphacino oleo. Flos mori per meſſes colligitur: candidus pleuriticis præcipuus ex vino potus, item cœliacis. Radix ad tertias decocta,

cocta, alvum ſiſtit & ſanguinem: item dentes collutos decocto: eodem ſucco foventur ſedis atque genitalium hulcera. Cinis è radice reprimit uvam. Idæus rubus appellatus eſt, quoniam in Ida, non alias, naſcitur. Eſt autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusque, ſub arborum umbra naſcens. Hujus flos cum melle epiphoris illinitur & ignibus ſacris: ſtomaticisq; ex aqua bibendus datur: cætera eadem præſtat, quæ ſupra dicta. Inter genera ruborum Rhamnos appellatur à Græcis candidior & fruticoſior: is floret, ramos ſpargens rectis aculeis, non ut cæteri aduncis, foliis majoribus. Alterum genus eſt ſylveſtre, nigrius, & quadantenus rubens: fert veluti folliculos: hujus radice decocta in aqua fit medicamentum, quod vocatur Lycium. Semen ſecundas trahit. Alter ille candidior aſtringit magis, refrigerat, collectionibus & vulneribus accommodatior. Folia utriusque & cruda & decocta illinuntur cum oleo. Lycium præſtantius è ſpina fieri tradunt, quam & pyxacanthon Chironiam vocant, qualem in Indicis arboribus diximus, quoniam longe præſtantiſſimum exiſtimatur Indicum. Coquuntur in aqua tuſi rami, radicesque, ſummæ amaritudinis, æreo vaſe ferè per triduum, iterumque exempto ligno, donec mellis craſſitudo fiat. Adulteratur amaris ſuccis, etiam amurca ac felle bubulo. Spuma ejus ac flos quidam oculorum medicamentis additur. Reliquo ſucco faciem purgat, & pſoras ſanat, eroſos angulos oculorum, veteresque fluxiones, aures purulentas, tonſillas, gingivas, tuſſim, ſanguinis excreationes, fabæ magnitudine devoratum; aut ſi ex hulceribus fluat, illitum, rhagadas, genitalium hulcera, attritum, hulcera recentia, & ſerpentia, ac putreſcentia in naribus,

naribus, clavos, ſuppurationes. Bibitur & à mulieribus in lacte contra profluvia. Indici differentia, glebis extrinſecus nigris, intus rufis, cum fregeris, cito nigreſcentibus. Aſtringit vehementer cum amaritudine: ad eadem omnia utile eſt, ſed præcipuè ad genitalia. Sunt qui & Sarcocollam ſpinæ lacrymam putent, pollini thuris ſimilem, cum quadam acrimonia dulcem: cum vino tuſa ſiſtit fluxiones: illinitur infantibus. Vetuſtate & hæc maxime nigreſcit, melior, quo candidior. Vnum etiamnum arborum medicinis debetur nobile medicamentum, quod Oporicen vocant: fit ad dyſentericos ſtomachique vitia, in congio muſti albi, lento vapore decoctis malis cotoneis quinque cum ſuis ſeminibus, Punicis totidem, ſorborum ſextario, & pari menſura ejus, quod rhus Syriacon vocant, croci ſemuncia: coquitur uſque ad craſſitudinem mellis. His ſubtexemus ea, quæ Græci communicatione nominum in ambiguo fecere, anne arborum eſſent.

CAP. XV. *De chamædrye, & chamædaphne, & chamelæa, & chamæſyce, & chameciſſo, & chamæleuce, & chamæcypariſſo, & ampeloprаſo, & ſtachye, & clinopodio, & centunculo, & clematide Ægyptia medicinæ.*

Chamædrys herba eſt, quæ Latine triſſago dicitur. Aliqui eam chamædropen, alii Teucrion appellavere: folia habet magnitudine mentæ, colore & diviſura quercus: alii ſerratam, & ab ea ſerram inventam eſſe dixere, flore penè purpureo. Carpitur prægnans ſucco in petroſis, adverſus ſerpentium venena potu illituque efficaciſſima: item ſtomacho, tuſſi vetuſtæ, pituitæ in gula cohæreſcenti, ruptis convulſis, lateris doloribus: Lienen conſumit, urinam & menſes ciet: ob id inci-

incipientibus hydropicis efficax, manualibus ſcopis ejus in tribus heminis aquæ decoctis uſque ad tertias : faciunt & paſtillos, terentes eam ex aqua. Ad ſupra dicta ſanat & vomicas, & vetera hulcera, vel ſordida cum melle : fit & vinum ex ea pectoris vitiis. Foliorum ſuccus cum oleo caliginem oculorum diſcutit : ad ſplenem ex aceto ſumitur : excalfacit perunctione. Chamædaphne unico ramulo eſt cubitali ferè, folio tenui, lauri ſimilitudine : ſemen rubens, [19] admiſtum foliis; illinitur capitis doloribus recens : ardores refrigerat : ad tormina cum vino bibitur : Menſes ſuccus ejus, & urinam ciet potu, partusque difficiles in lana appoſitus. Chamelæa ſimilitudinem foliorum oleæ habet : ſunt autem amara, odorata, in petroſis, palmum altitudine non excedente. Alvum purgat: detrahit pituitam bilemque, foliis cum duabus abſinthii partibus decoctis, ſuccoque eo cum melle poto. Foliis impoſitis & hulcera purgantur. Ajunt, ſi quis ante Solis ortum eam capiat, dicatque ad albugines oculorum ſe capere, adalligata diſcuti id vitium: quoquo modo collectam jumentorum pecorumque oculis ſalutarem eſſe. Chamæſyce lentis folia habet, nihil ſe attollentia, in aridis petroſisque naſcens : Claritati oculorum, & contra ſuffuſiones utiliſſima, & cicatrices, caligines, nubeculas in vino cocta, inuncta. Vulvæ dolores ſedat appoſita in linteolo :tollit & verrucas omnium generum illita: prodeſt & orthopnoicis. Chamæciſſos ſpicata eſt tritici modo, ramulis quinis ferè, folioſa: cum floret, exiſtimari poteſt, alba viola, radice tenui; cujus bibunt iſchiadici folia tribus obolis, in vini cyathis duobus, VII. diebus, admodum amara potione. Chamæleucen apud nos farranum ſive farfugium vocant : naſcitur ſecundum

dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

dum fluvios ; folio populi , ſed ampliore. Radix ejus imponitur carbonibus cupreſſi , atque is nidor per [20] infurnibulum imbibitur in vetere tuſſi. Chamæpeuce larici foliis ſimilis , lumborum & ſpinæ doloribus propria eſt . Chamæcypariſſos herba ex vino pota contra venena ſerpentium omnium ſcorpionumque pollet. Ampelopraſon in vinetis naſcitur, foliis porri, ructu gravis : contra ſerpentium ictus efficax : urinam & menſes ciet : eruptiones ſanguinis per genitale inhibet potum impoſitumque: datur & à partu mulieribus, & contra canis morſum. Ea quoque quæ Stachys vocatur , porri ſimilitudinem habet , longioribus foliis pluribusque & odoris jucundi , colorisque in luteum inclinati: pellit menſtrua. Clynopodion, alii cleonicion , alii zopyron , alii ocymoides appellant, ſerpyllo ſimilem, ſurculoſam , palmi altitudine : naſcitur in petroſis , orbiculato florum ambitu , ſpeciem lectipedum præbens : bibitur ad convulſa rupta , ſtrangurias , ſerpentium ictus : Item decoctæ ſuccus. Nunc ſubtexemus herbas mirabiles quidem, ſed minus claras, nobilibus in ſequentia volumina dilatis. Itali centunculum vocant roſtratis foliis , ad ſimilitudinem capitis penularum jacentem in arvis : Græci autem clematidem. Eſt ejus egregius effectus ad ſiſtendam alvum in vino auſtero : idem ſanguinem ſiſtit tritus cum oxymelitis aut aquæ calidæ cyathis quinque denarii unius pondere : ſic & ad ſecundas mulierum efficax. Sed Græci clematidas & alias habent, unam quam aliqui [21] echiten vocant, alii laginem, nonnulli tenuem ſcammoniam : & pedales, folioſos, non diſſimiles ſcammoniæ ramos habet , niſi quod nigriora minoraque ſunt folia : invenitur in vineis arvisque. Eſtur , ut olus, cum oleo ac ſale :

alvum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

alvum ciet: eadem à dyſentericis cum lini ſemine in vino auſtero ſorbetur. Folia epiphoris imponuntur cum polenta, ſuppoſito udo linteolo: ſtrumas impoſita ad ſuppurationem perducunt, deinde axungia adjecta percurant: item hæmorroidas cum oleo viridi, phthiſicos juvant cum melle. Lactis quoque ubertatem faciunt in cibis ſumpta: & infantibus illita capillum alunt: ex aceto dentium dolores ſedant: venerem ſtimulant. Eſt & alia clematis, Ægyptia cognomine, quæ ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur, folio lauri, longa tenuiſque, adverſus ſerpentes, ac privatim aſpides ex aceto pota efficax: Ægyptus hanc maxime gignit:

CAP. XVI. *De aro & dracunculo, & dracontio, & ari, & millefolio, & herba ejuſdem nominis, & pſeudobunio, & myrrhi, & onobrichi medicinæ.*

Quæ & Aron, de qua inter bulbos diximus magnæ cum dracontio litis: quidam enim eandem eſſe dixerunt: Glaucias ſatu diſcrevit, dracontium ſylveſtrem arum pronuntiando. Aliqui radicem aron appellaverunt, caulem vero dracontium, in totum alium, ſi modo hic eſt, qui apud nos dracunculus vocatur. Namque Aros radicem nigram in latitudine rotundam habet, multoque majorem, & qua manus impleatur: Dracunculus ſubrutilam, & draconis convoluti modo: unde & ei nomen. Quin & ipſi Græci immenſam poſuere differentiam, ſemen dracunculi fervens mordaxque tradendo: tantumque ineſſe ei virus, ut olfactum gravidis abortum inferat: Aron miris laudibus extulere, primum in cibis fœminam præferentes, quoniam mas durior eſſet, & in coquendo lentior: Pectoris vitia purgare, & aridum in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

potione inſperſum, aut ecligmate urinam & menſes ciere: ſic & in oxymelite potum ſtomacho, interaneisque exhulceratis ex lacte ovillo bibendum, ad tuſſim in cinere coctum ex oleo dedere: alii coxere in lacte, ut decoctum biberetur: Epiphoris elixum impoſuere: item ſuggillatis, tonſillis: ex oleo hæmorrhoidum vitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudavit Cleophantus & pro antidoto contra venena: pleuriticis, peripneumonicis, quo tuſſientibus modo: ſemen intritum cum oleo aut roſaceo infundens aurium dolori. Dieuches tuſſientibus aut ſuſpirioſis & orthopnoicis & purulenta excreantibus farina permiſtum in pane cocto dedit. Diodotus phthiſicis è melle ecligmate, & pulmonis vitiis, oſſibus etiam fractis impoſuit. Partus omnium animalium extrahit, naturæ circunlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorum caligines, ac ſtomachi vitia diſcutit; tuſſim decocti jus cum melle: hulcera omnium generum, ſive phagedænæ ſint, ſive carcinomata, ſive ſerpant, ſive polypi in naribus, ſuccus mire ſanat. Folia ambuſtis proſunt ex vino & oleo cocta: alvum inaniunt ex ſale & aceto ſumpta: etiam luxatis cocta cum melle proſunt: item articulis podagricis cum ſale, recentia vel ſicca. Hippocrates quaſlibet ad collectiones cum melle impoſuit. Ad menſes trahendos ſeminis vel radicis drachmæ duæ in vini cyathis duobus ſufficiunt: eadem potio, ſi à partu non purgentur, & ſecundas trahit. Hippocrates & radicem ipſam appoſuit. Dicunt & in peſtilentia ſalutarem eſſe in cibis: ebrietatem diſcutit: ſerpentes nidore, cum crematur, privatimque aſpides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inveniantur: perunctos quoque aro è laureo oleo fugiunt: ideo & contra ictus

dari

dari potu in vino nigro putant utile: in foliis ari caſeus optime ſervari traditur. Dracunculus, quem dixi, hordeo matureſcente effoditur, luna creſcente: omnino habentem ſerpentes fugiunt: ideo percuſſis prodeſſe in potu ajunt majorem: ut & menſes, ſi ferro non attingatur, ſiſtat: ſuccus ejus & aurium dolori prodeſt. Id autem, quod Græci dracontion vocant, triplici effigie demonſtratum mihi eſt, foliis betæ non ſine thyrſo, flore purpureo: hoc eſt ſimile aro. Alii radice longa, veluti ſignata articuloſaque, monſtravere tribus omnino cauliculis; folia ejus ex aceto decoqui contra ſerpentium ictus jubentes. Tertia demonſtratio fuit, folio majore, quam cornus, radice harundinea, totidem, ut affirmabant, geniculata nodis, quot haberet annos, totidemque eſſe folia: hi ea ex vino vel aqua contra ſerpentes dabant. Eſt & Aris, quæ in eadem Ægypto naſcitur, ſimilis aro, minor tantum minoribusque foliis, & utique radice, quæ tamen olivæ grandis magnitudinem implet: alba geminum caulem, altera unum tantum emittens: medetur utraque hulceribus manantibus: item combuſtis ac fiſtulis: collyrio immiſſo nomas ſiſtunt, decoctarum in aqua, & poſtea tritarum roſaceo addito. Sed unum miraculum ingens, contacto genitali cujusque fœminini ſexus, animal in perniciem agi. Myriophyllon, quod noſtri millefolium vocant, caulis eſt tener, ſimilis fœniculo, plurimis foliis: unde & nomen accepit: naſcitur in paluſtribus, magnifici uſus ad vulnera: cum aceto bibitur ad difficultates urinæ & veſicæ, & ſuſpiria, præcipitatisque ex alto: efficaciſſima eadem ad dentium dolores. Hetruria hoc nomine appellat herbam in pratis, tenuem à lateribus capillamenti modo folioſam, eximii

uſus ad vulnera: boum nervos abſciſſos vomere ſolidari ea, rurſusque jungi addita axungia affirmans. Pſeudobunion napi folia habet, fruticans palmi altitudine: laudatiſſimum in Creta. Contra tormina atque ſtranguriam, laterum præcordiorumque dolores bibuntur rami ejus quini ſenive. Myrrhis, quam alii ſmyrrhizam, alii myrrham vocant, ſimillima eſt cicutæ, caule foliisque & flore, minor tantum & exilior, cibo non inſuavis: ciet menſtrua & partus cum vino. Ajunt quoque eandem potam in peſtilentia ſalutarem eſſe: ſubvenit & phthiſicis in ſorbitione: aviditatem cibi facit: Phalangiorum morſus reſtringit. Hulcera quoque in facie aut capite ſuccus ejus in aqua triduo maceratæ ſanat. Onobrychis folia habet lentis, longiora paulo, florem rubentem, radicem exiguam & gracilem: naſcitur circa fontes. Siccata in farinæ modum & inſperſa vino albo, ſtrangurias finit, alvum ſiſtit. Succus ejus perunctis cum oleo ſudores movet.

CAP. XVII. *De coriaceſia, & callicia, & menaide, & aliis* XXIII. *& medicinis earum, quas quidam Magicas eſſe dicunt, & de conſidia, & de aproxi, & de reciduis.*

In promiſſo herbarum mirabilium, occurrit aliqua dicere & de Magicis. Quæ enim mirabiliores ſunt? Primi eas in noſtro orbe celebravere Pythagoras atque Democritus, conſectati Magos. Coriaceſia & Callicia Pythagoras aquam glaciari tradit: quarum mentionem apud alios non reperio, nec apud eum alia de his. Idem Menaidem appellat, & nomine alio corinthadem, cujus decocto in aqua ſucco, protinus ſanari ictus ſerpentium, ſi foveantur, dicit: Eundem effuſum in herba qui veſtigio contigerint, aut forte reſperſi fuerint,

rint, inſanabiles perire, monſtrifica prorſus natura veneni, præterquam contra venena. Ab eodem Pythagora aproxis appellatur herba, cujus radix è longinquo concipiat ignes, ut naphtha, de qua in terræ miraculis diximus. Idem tradit: ſi qui morbi humano corpori acciderint florente aproxi, quamvis ſanatos, admonitionem eorum ſentire, quoties florere eam contigerit: & frumentum, & cicutam, & violam ſimilem conditionem habere. Nec me fallit, hoc volumen ejus à quibuſdam Cleemporo medico adſcribi: Pythagoræ pertinax fama antiquitasque vindicant: & idipſum autoritatem voluminibus affert, ſi quis alius curæ ſuæ opus, illo viro dignum judicavit: quod feciſſe Cleemporum, cum alia ſuo & nomine ederet, quis credat? Democriti certe chirocineta eſſe conſtat: at in his ille poſt Pythagoram Magorum ſtudioſiſſimus, quanto portentoſiora tradit? Aglaophotin herbam, quæ admiratione hominum, propter eximium colorem acceperit nomen, in marmoribus Arabiæ naſcentem Perſico latere: qua de cauſa & marmaritin vocari: Magos utique ea uti, cum velint Deos evocare. Achæmenidon, colore electri ſine folio, naſci in [22] Tardiſtilis Indiæ, cujus radice in paſtillos digeſta, in dieque pota in vino, noxii per cruciatus nocte confiteantur omnia per varias numinum imagines: Eandem hippophovada appellat, quoniam equæ præcipue caveant eam. Theombrotion XXX. ſchœnis à Choaſpe naſci, pavonis picturis ſimilem, odore eximio: hanc autem à regibus Perſarum comedi aut bibi contra omnia corporum incommoda, inſtabilitatemque mentis: eandem ſemnion à potentiæ majeſtate appellari. Aliam deinde Adamantida, Armeniæ Cappadociæque alumnam; hac

admota, leones reſupinari cum hiatu laxo: nominis cauſam eſſe, quod contineri nequeat. Arianidem in Arianis gigni igneam colore: colligi, cum Sol in Leone ſit. Hujus tactu peruncta oleo ligna accendi. Therionarca in Cappadocia & Myſia naſcente, omnes feras torpeſcere, nec niſi hyænæ urinæ aſperſu recreari. Æthiopida in Meroë naſci: ob id & Meroidem appellari, folio lactucæ, hydropicis utiliſſimam è mulſo potam. Ophiuſam in Elephantine ejuſdem Æthiopiæ, lividam, difficilemque aſpectu, qua pota terrorem minasque ſerpentium obſervari, ita ut mortem ſibi eo metu conſciſcant: ob id cogi ſacrilegos illam bibere: adverſari autem ei palmeum vinum. Thalaſſeglem circa Indum amnem inveniri, quæ ob id nomine alio potamautis appellatur: hac pota lymphari homines, obſervantibus miraculis. Theangelida in Libano Syriæ, Dicteis Cretæ montibus, & Babylone, & Suſis Perſidis naſci, qua pota Magi divinent. Gelotophyllida in Bactris & circa Boryſthenem. Hæc ſi bibatur cum myrrha & vino, varias obſervari ſpecies, ridendique finem non fieri, niſi potis nucleis pineæ nucis cum pipere & melle in vino palmeo. Syſſitieterida à convictu in Perſide nominari, quoniam hilarentur illa: eandem protomediam, qua primatum apud reges obtineant.
23 Caſigneten, quoniam ſecum ipſa naſcatur, nec cum ullis aliis herbis: eandem Dionyſonymphadem, quoniam vino mire conveniat. Helianthen vocat in Themiſcyra regione & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti: hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino, perungi Magos & Perſarum reges, ut fiat corpus aſpectu jucundum: ideo eandem heliocallidem nominari. Hermeſias ab eodem vocatur, ad liberos generandos

randos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

randos pulchros bonoſque: non herba, ſed compoſitio è nucleis pineæ nucis tritis cũ melle, myrrha, croco, vino palmeo, poſtea admiſto theombrotio & lacte: bibere generaturos jubet, & à conceptu, puerperas, partum nutrientes: ita fieri excellentes animo & forma, atque bonos. Harum omnium Magica quoque vocabula ponit. Adjecit his Appollodorus aſſectator ejus herbam æſchynomenen, quoniam appropinquante manu folia contraheret: aliam Crocidem, cujus tactu phalangia morerentur. Cratevas œnotheridem, cujus aſperſu è vino, feritas omnium animalium mitigaretur. Anacampſerotem celeber arte Grammatica paulo ante, cujus omnino tactu redirent amores, vel cum odio depoſiti. Et abunde ſit hactenus attigiſſe 24 inſignia Magorum in his herbis, alio de his aptiore dicturis loco.

CAP. XVIII. *De eriphia, & lanaria, & ſtratioti medicina.*

Eriphiam multi prodidere: Scarabæum hæc in avena habet, ſurſum deorſum decurrentem cum ſono hœdi, unde & nomen accepit. Hac ad vocem nihil præſtantius eſſe tradunt. Herba lanaria ovibus jejunis data, lactis abundantiam facit. Æque nota lactoris vulgo eſt, plena lactis, quod deguſtatum vomitiones cõcitat. Eandem hanc aliqui eſſe dicunt, alii ſimilem illi, quam militarem vocant, quoniam vulnus ferro factum, nullum non intra dies quinque ſanat, ex oleo impoſita. Celebratur autem & à græcis Stratiotis, ſed ea in Ægypto tantum & inundatione Nili naſcitur, aeizoo ſimilis, ni majora haberet folia. Refrigerat mire, & vulnera ſanat ex aceto illita: item ignes ſacros, ac ſuppurationes: ſanguinem quoque qui defluit à renibus, pota cum thure maſculo mirifice ſiſtit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

CAP. XIX. *De herba quæ naſcitur in capite ſtatuæ, & de herba è fluminibus, & de herba lingua, & cribro, & fimetis, & rhodora, & impia, & Veneris pectine, & nodia, & philanthropo, & canaria lappa, & tordile, & de gramine, & dactylo, & fœnogræco medicinæ.*

Herba in capite ſtatuæ nata, collectaque alicujus in veſtis panno, & alligata in lino rufo, capitis dolorem confeſtim ſedare traditur. Herba quæcunque à rivis aut fluminibus ante Solis ortum collecta, ita ut nemo colligentem videat, contra tertianas adalligata lævo brachio, ita ut æger quid ſit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Lingua herba naſcitur circa fontes: radix ejus combuſta & trita cum adipe ſuis (adjiciunt ut nigra ſit & ſterilis) alopecias emendat unguentium in Sole. Cribro in limite adjecto, herbæ intus extantes decerptæ adalligatæque gravidis, partus accelerant. Herba quæ gignitur ſupra fimeta ruris, contra anginas efficaciſſime pollet ex aqua pota. Herba, juxta quam canes urinam fundunt, evulſa ne ferro attingatur, luxatis celerrime medetur. 25 Rombotinum arborem demonſtravimus inter arbuſta: juxta hanc viduam vite naſcitur herba, quam Galli rhodoram vocant: caulem habet virgæ ficulneæ modo geniculatum, folia urticæ in medio exalbida, eadem procedente tempore tota rubentia, florem argenteum, præcipua contra tumores fervoresque & collectiones cum axungia veteri tuſa, ita ut ferro non attingatur: qui perunctus eſt deſpuit ad ſuam dexteram ter. Efficacius remedium eſſe ajunt, ſi tres quoque trium nationum homines perungant dextrorſus. Herba impia vocatur incana, roriſmarini aſpectu, thyrſi modo veſtita atque capitata: inde alii ramuli exurgunt ſua ca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

pitella gerentes: ob id impiam appellavere, quoniam liberi ſuper parentem excellant: alii potius ita appellatam, quod nullum animal eam attingat, exiſtimavere. Hæc inter duos lapides trita fervet, præcipuo adverſus anginas ſucco, lacte & vino admiſto. Mirum traditur, nunquam ab eo morbo tentari qui guſtaverint: itaque & ſuibus dari: quæque medicamentum id noluerint haurire, eo morbo interimi. Sunt qui & in avium nidis inſeri aliquid ex ea putent, atque ita non ſtrangulari pullos avidius devorantes. Veneris pectinem appellant à ſimilitudine pectinum, cujus radix cum malva tuſa, omnia corpori infixa extrahit: Veternoſa curat, quæ Exedum vocatur. Nodia herba coriariorum officinis nota: ea mularis dicitur, aliisque nominibus: Nomas curat: efficaciſſimamque adverſus ſcorpiones eſſe potam in vino aut poſca reperio. Philanthropon herbam Græci appellant hirſutam, quoniam veſtibus adhæreſcat: ex hac corona impoſita capitis dolores ſedantur. Nam quæ Canaria appellatur lappa, cum plantagine & millefolio trita ex vino carcinomata ſanat, ternis diebus ſoluta. Medetur & ſuibus hæc, effoſſa ſine ferro, & addita in colluviem poturis, vel ex lacte ac vino: quidam adjiciunt & fodientem dicere oportere: hæc eſt herba argemon, quam Minerva reperit ſuibus remedium, qui de illa guſtaverint. Tordilen alii ſemen [26] ſilis eſſe dixerunt: alii herbam per ſe, quam & ſyreon vocaverunt: neque aliud de ea proditum invenio, quam in montibus naſci: combuſtam potu ciere menſes, & pectoris excreationes, efficaciore etiam num radice: ſucco ejus ternis obolis hauſto renes ſanari: addi radicem ejus & in malagmata. Gramen ipſum eſt inter herbas vulgatiſſimum, geni-

culatis ſerpit internodiis, crebroque ab his, & ex cacumine novas radices ſpargit: folia ejus in reliquo orbe in exilitatem faſtigiantur, in Parnaſſo tantum ederacea ſpecie denſius, quam uſquam, fruticant; flore odorato candidoque. Iumentis herba non alia gratior, ſive viridis, ſive in fœno ſiccata, cum detur aſperſa aqua. Succum quoque ejus in Parnaſſo excipi tradunt propter ubertatem, dulcis hic eſt: in vicem ejus in reliqua parte terrarum ſuccedit decoctum ad vulnera conglutinanda, quod & ipſa herba tuſa præſtat, tueturque ab inflammationibus plagas. Decocto adjicitur vinum ac mel: ab aliquibus & thuris, & piperis, mirrhæque, tertiæ portiones. Rurſusque coquitur in æreo vaſe ad dentium dolores & epiphoras: Radix decocta in vino torminibus medetur & urinæ difficultatibus, ac hulceribus veſicæ: calculos frangit: ſemen vehementius urinam impellit: alvum vomitionesque ſiſtit. Privatim autem draconum morſibus auxiliatur. Sunt qui genicula novem vel unius, vel è duabus tribusve herbis, ad hunc articulorum numerum, involvi lana ſuccida nigra jubeant, ad remedia ſtrumæ panorumve: jejunum debere eſſe qui colligat: ita ire in domum abſentis cui medeatur, ſupervenientique ter dicere, jejuno jejunum medicamentum dare, atque ita adalligare, triduoque id facere. Quod è graminum genere ſeptem internodia habet, efficaciſſime capiti contra dolores adalligatur. Quidam propter veſicæ cruciatus decoctum ex vino gramen ad dimidias à balineis bibi jubent: ſunt qui & aculeatum gramen vocent trium generum: cum in cacumine aculei ſunt plurimum [27] quini dactylon appellant: hos convolutos naribus inſerunt, extrahuntque ſanguinis ciendi gratia. Altero quod

eſt

eſt aeizoo ſimile, ad paronychia & pterygia unguium, & cum caro unguibus increvit, utuntur cum axungia, ideo dactylon appellantes, quia digitis medeatur. Tertium genus dactyli, ſed tenuis, naſcitur in parietinis, aut tegulis: huic cauſtica vis eſt: ſiſtit hulcera quæ ſerpunt. Gramen capiti circundatum, ſanguinis è naribus fluxiones ſiſtit. Camelos necare traditur in Babylonis regione id, quod juxta vias naſcitur. Nec fœnogræco minor autoritas, quod telin vocant, alii carphos: aliqui buceras, alii ægoceras, quoniam corniculis ſemen eſt ſimile, nos ſiliciam: quod quomodo ſereretur, ſuo loco docuimus: vis ejus ſiccare, mollire, diſſolvere. Succus decocti fœminarum pluribus malis ſubvenit, ſive duritia, ſive tumor, ſive contractio ſit vulvæ, foventur, inſidunt: infuſum quoque prodeſt. Furfures in facie extenuat: ſpleni addito nitro decoctum & impoſitum medetur: item ex aceto: ſic & jocineri decoctum. Diocles difficile parientibus ſemen ejus dedit acetabuli menſura, tritum in novem cyathis ſapæ, ut cum tertias partes biberint, calida lavarentur: & in balneo ſudantibus dimidium ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro ſummo auxilio. Farinam fœnigræci cum hordeo, aut lini ſemine decoctam aqua mulſa contra vulvæ cruciatus ſubjecit: item impoſuit imo ventri. Lepras, lentigines, ſulphuris pari portione miſta farina curavit, nitro ante præparata cute, ſæpius die illinens, perungique præcipiens. Theodorus fœnogræco miſcuit quartam partem purgati naſturtii acerrimo aceto ad lepras. Damion fœnigræci ſemen acetabuli dimidia menſura cum ſapæ & aquæ novem cyathis ad menſes ciendos dedit potu. Nec dubitatur, quin decoctum ejus utiliſſimum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

mum ſit vulvis interaneiſque exhulceratis, ſicuti ſemen articulis atque præcordiis. Si vero cum malva decoquatur, poſtea addito mulſo, potus ante cætera vulvis interaneiſque laudatur: quippe cum vapor quoque decocti plurimum proſit. Alarumque etiam graveolentiam decoctum fœnigræci ſemen emendat. Farina porrigines capitis furfureſque cum vino & nitro celeriter tollit: in hydromelite autem decocta addita axungia generalibus medetur: item pano, parotidi, podagræ, chiragræ, articulis, carnibuſque quæ recedunt ab oſſibus: aceto vero ſubacta luxatis. Illinitur & lieni decocta in aceto & melle tantum. Carcinomata ſubacta ex vino purgat: mox addito melle perſanat. Sumitur & ſorbitio è farina ad pectus exhulceratum, longamque tuſſim: diu decoquitur, donec amaritudo deſinat: poſtea mel additur. Nunc ipſa claritas herbarum dicetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

VARIÆ LECTIONES, OBSERVATIONESQVE Doctiſs. Virorum IN Tomum ſecundum,

Lib. XII.

1 M. S. xxx *& unius.*
2 C H. *Malius.*
3 M. S. *qui Padum amnem non vidiſſet:* conſule Herodot. lib. 3.
4 Forte; *nemini.*
5 Cl. Sal. *arbore mire enodi.*
6 Cl. Sal. *Braſma.* è Dioſc.
7 Cl. Sal. *translucidæ.*
8 al. *fragilius.*
9 al. *fructibus is.* Gel. *fructus is.* Cl. Sal. uti edidimus. al. *Arabia. Flagitant aromata quandam gen. diſt. quoniam fere cuncta ea conſtant;*
10 Cl. Sal. *cacumine ariſtæ ſe ſpargunt.*
11 Cl. Sal. *radice.*
12 M. S. *pipulis*, Cl. Sal. *pilulis.*
13 Cl. Sal. *radici alligato, alterci ſimili, acinoſo;* è Dioſc.
14 M. S. *multuoſo.* Ioſephi Scal. *myrteolo.*
15 Cl. Sal. ∞ id eſt, mille.
16 Cl. Sal. *vim.* M. S. *viam.*
17 Cl. Sal. *dadioton.*
18 al. xxix. M. S. xxviii. hoc maxime probant.
19 M. S. lxv.
20 al. *Sylvis.*
21 al. *cruris* è Theoph.
22 M. S. x. xv. al. xvii.
23 Cl. Sal. delendum indicat hoc gloſſema.

24 Cl.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

24 Cl. Sal. *Stobolon.*
25 Vet. *geniúque.*
26 pro *itaque.*
27 M. S. *Bratum.* Cl. Sal. *Brathyn.*
28 M. S. *Schantro.*
29 al. *maſſas,* Dal. *naves.*
30 al. *ad Gebanitarum reges ſolos proficit.*
31 Vet. *Ladam.* al. *Ledam.*
32 Cl. Sal. *Daphnitin,* è Dioſc.
33 al. *ut fulvus ſit; niger damnatur.*
34 al. *devexas.* al. *converſas.*
35 Cl. Sal. *ſed ſi in Aſp.*
36 Cl. Sal. *Iriſcepton vel Eriſceptron.*
37 al. *Den.* CCC. Cl. Sal. DCC *ſeſtert.*
38 al. *nigreſcit.*
39 ita corrigit Cl. Sal.
40 pro *aridior.*
41 al. *phocide,* è Dioſcor.
42 M. S. *omnino.*
43 M. S. *Camacum.*

IN LIB. XIII.

1 Cl. Sal. *ſe debet genti.*
2 M. *calere.*
3 Cl. Sal. *cus; herbarum utraque: pauca his & alia aliis.*
4 M. S. *Comaco.*
5 al. *conduntur.*
6 Cl. Sal. *ceram.* ita quoque in Cicerone lib. III. de oratore corrigunt Viri docti; licet in editis & multis M.S. conſtanter legatur *terram.*
7 M. S. *id ipſum* & *iſipſum* Cl. Sal. *ſtypſin.*
8 Dal. *nec tanta amaritudo odorum eſt, ut prodigi non utantur utraque.*
9 Mira hic lectionum in M. S. diverſitas; è qua tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

tamen forte hæc exſculpi poſſit; *contra aſpera. Ingens eſt procerioribus ſylva ex arbore ipſa*, &c. manet tamen locus obſcurus.

10 M. S. *Vtilem ſibi arboremq́, inductis circulum mira pernicitate cum homine ſubeuntem*: è quo Cl. Sal. ita legit: *utilem ſibi arboriq́, inductis circulum; mira* &c. ſed ne ſic quidem locus ſatis videtur ſanus.

11 al. *bullas cum primum demonſtr. gemmeas, tunc ad funes* &c. Dal. probat: *novellas-gemmas.*

12 Cl. Sal. *ſtatim ſpicæ modo.*

13 al. *anno, quibuſdam tantū in locis: in Cypro*, &c.

14 M. S. Chif. *lunatumque*: quid ſi legas: *lunatoque dente contra faſcinantes, reliqua politum.*

15 pro *margarides*. ita poſtulat etymi ratio quæ ſequitur.

16 Cl. Sal. *q. cubitum longitudine.*

17 Cl. Sal. putat legendum *balanis*. neque enim illo ævo *dactylorum* nomen adhuc fuiſſe uſitatum iſta ſignificatione: forte legendum: *dactylidibus* ut lib. 14. c. 3. de vite digitalis gracilitatis: vel integrum locum ita lege: *ſuum genus è ſicciore herba dactylis, prælonga gracilitate curvatis in terram: nam quos ex his honori deorum dicamus, chydeos* (vel Ideos ut Parmæ editum) *appellavit Iudæa gens* &c. & tum patet cur Iudæi hic à Plinio notentur nempe quia Chydeos, appellabant dactylos Ideos.

18 Cl. Sal. *Greciaque.*

19 Cl. Sal. *Ius. circa Idam Troadis & in Macedon.*

20 ita è M. S. pro *thus.*

21 Cl. Sal. *fugit eam al. hic. qui alias omnes* &c.

22 M. S. *radice ſimilis*: lege itaque: *radicem ſimilis populo, folium ulmo.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

23 al. *Perſeam* è Theophr.
24 M. S. *gummim optimam* & ſic paſſim .gen. fœmin.
25 al. *Taneotica*. al. *Tanitica*.
26 Turn. *tabula madente*.
27 al. *peragit*.
28 Turn. *Iunco*.
29 Guilland. *veriſsimus*; utpote Aug. & Tib. *coævus*.
30 al. *quinto*.
31 M. S. *citri*.
32 Dal. *citrum*.
33 Cl. Sal. *vortices*.
34 etiam totius caudicis juvat.
35 Dal. Θῦον.
36 al. *Epipactis quam alii elleborinem*, è Dioſcor.
37 Ch. *ſariſa*.
38 Ch. *ad portionem*.
39 Cl. Sal. *ut ſpongiæ*, è Theoph.
40 Chif *Chariton blepharon*.

IN LIB. XIV.

1 Cl. Sal. *mites*.
2 al. *hærent*.
3 M. S. *tralucidæ*. Dal. *tranſlucido*.
4 M. S. & Turn. *inſerta*.
5 Vet. *ad levatas* vel *elatas*.
6 M. S. *minora* ac *in melius* leg. *minor acino, melius*.
7 M. S. *vinaceis & fece*.
8 Dal. *tempeſtatibus obnoxiæ, quoniam folia antecedunt*.
9 M. S. *arcum* Col. *emarcum*.
10 Colum. *Scirpulam* & *Sticulam*.
11 M. S. *Irciola*.
12 M. S. *munitis*.

13 M. S. *ubi*. Dal. *ibi*.
14 Turn. *racemoſiſſimæ*.
15 M. S. *picina*.
16 M. S. *olvia*.
17 Dal. *laborem*.
18 Cl. Sal. *alicui uno fuit*.
19 al. *ſicut venenum cicutæ vinum eſt, ſic & vinum cicuta homini*. M. S. *ſicuti venenum eſt homini cicutæ vinum*.
20 Muret. delet *voluptatibus*.
21 M. S. *praicianum*.
22 M. S. *Caucinum*.
23 Turn. *Aruſium*.
24 M. S. *peparethium*.
25 Turn. *Leucocoum*.
26 Dal. quatriduo. Cato c. 112. ubi triduum præterierit, eximito de dolio &c.
27 M. S. *quam*.
28 Cl. Sal. *pomorum*.
29 Cl. Sal. & hic & in ſequentibus legit *Murrinam*: quemadmodum & ante alii viri docti.
30 M. S. DCLXV.
31 Vet. *mitiorum*.
32 M. S. *parnu primum & trocin*.
33 M. S. *condunt* & *ſapæ* pro ſepe.
34 M. S. *defectis*. al. *dejectis*.
35 al. XLVIII *ſextariis muſti, abſinthii pontici libra, decoctis ad tertias partes* &c.
36 Theoph. *ſterilitatem*.
37 Delevi *præter*; nam ſupra cap. XII. ſcribit Numam interdixiſſe ne ex imputata vite diis vina libarentur.
38 al. *homo mortuus laqueo*.
40 M. S. *conimades*.
41 Dal. *radulana* id eſt raſili.

42 al. ura-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

42 al. uratur è Dioſcor.
43 M. S. *crapulâ utilitas.*
44 M. S. *Indicam.*
45 Dal. *foliumque.*
46 M. S. *bibunt.*

IN LIB. XV.

1 Vet. *duodenis* uti expreſſimus cum antea legeretur duodenæ, nullo ſenſu.
2 M. S. *drupeditas* vel *drypetidas.*
3 M. S. *ad Arct. exortum.*
4 Dal. *ſuavitatem.*
5 Vet. *Muria.*
6 al. *Colminiam* ut Cato.
7 M. S. *& robore.*
8 M. S. *fragibus.*
9 al. *accendi,* è Columel.
10 M. S. *fæces* forte *frages* ut ante.
11 M. S. *tres gemino foro.*
12 Cl. Sal. *Sili.*
13 M. S. *Cypro.*
14 M. S. *ſeletiticum.*
15 M. S. *Eguvini.*
16 M. S. *corporis.*
17 M. S. *pythidia.* Turn. *pitydia.*
18 forte *Ceſtia.*
19 Dal. *quin & cotoneo inſita.*
20 Vet. *appellant Bigemella à foliis: folium enim.* al. *metophyllis folium.*
21 M. S. *Pomponiana: Licerniana. Seviana.*
22 *& corio coriolana.* al.
23 Vet. *nec uno ritu procurantur.*
24 M. S. *inconcluſis.*
25 Dal. *foſsis.*
26 M. S. *aritia.*

27 M. S. *onas.*
28 Turn. & alii viri docti: *tranſiſſet Attio navio augure, illico,* del.
29 Vet. *arcæ.*
30 Cl. Sal. *ſalis vice caſeo.*
31 M. S. *pene.*
32 Turn. & Ioſeph. Sc. *ſonivium.*
33 Turn. & alii; *nam diûs balanũ poſtea impoſuere.*
34 M. S. *coquitur.* Vet. *colligitur.*
35 M. S. *Vinianis.*
36 Turn. *Hexaſticham.*
37 Cl. Sal. *Eupetalon.*

IN LIB. XVI.

1 M. S. *ſilvas.*
2 M. S. *agi, ſinus.*
3 Turn. *clare profeßi, ne ſervari quidem hominem fas eſſe lucri cauſa.* Cujus lectionis veſtigia M. S. oſtendunt.
4 Cl. Sal. *aquifoliæ ſunt ilices. Glans.*
5 Ita correximus ſecundum Dal. & Sal. pro, *carbone dotata.*
6 Cl. Sal. *carbo in aer.*
7 Ita correximus ſecundum Cl. Sal. pro, *& gravißimam & ipſa glandium æque dulc.*
8 Dal. *Quercus* ſed male, uti è clauſula patet cap. 8. *tot res præter glandem pariunt robora.*
9 Cl. Sal. *ceu ſcabies*; cum Turnebo: M. S. *Scaptes.*
10 *Spagnos.* Plin. lib. 12. cap. 23.
11 M. S. *Stibulos.*
12 Vet. *intuitu.*
13 Cl. Sal. *Sextius milacem.*
14 M. S. *hauſtula* Cl. Sal. *aſtula.*
15 M. S. *utrique.*
16 Turn. *Sapinum.*

17 Turn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

17 Turn. *Sapini autem materies cæſa regenerata ſit, ſicut :* Cl. Sal: *cæſa regenereſiat.*

18 al. *citro.*

19 Cl. Sal: *curſivenium.*

20 M. S. *clinon* aut *alinon.*

21 M. S. *ſolicios* Cl. Sal. *ſolidos.*

22 Cl. Sal. *nigreſcens reperitur.*

23 Vet. *ſurculo.*

24 M. S. *lignamenta.*

25 M. S. *cortis* Turn. *coſtis.*

26 Cl. Sal. *Andracle.*

27 Cl. Sal. *evolat candidæ, traditæ folio numeroſiore, candida & ut villi.*

28 al. *Catlitionem.*

29 al. *cœpto.* al. *concepto.*

30 ita M. S. in editis eſt *quima.*

31 Vet. *cocci* & ita Theophr.

32 M. S. *azamia.*

33 M. S. *cartagum.*

34 M. S. *intra.*

35 M. S. *in proviſo.*

36 Cl. Sal. *teres.*

37 Cl. Sal. *plantari.*

38 Cl. Sal. *Tarento.*

39 Cl. Sal. *ſi naturalis, hæc gignitur protinusque emigrat, in illa vero etiam non appellato ſolo è ſponſo.*

40 Dal: CXXXVI ex comparatione cap. 3. lib. 19.

41 Dal. *Erythrocarpum :* Cl. Sal. *Erythrodanon.*

42 Cl. Sal. *Libra quippe non eadem gracia belgicis, hac & creticis.*

43 Theoph. *epigoia.*

44 Cl. Sal. *Pelecania vocatur influente cephiſſo.*

45 Ita Cl. Sal. è Theophr. pro *ligulis.*

46 M. S. *melioribus.*

47 Cl. Sal. *figundos.*
48 M. S. *Citro.*
49 M. S. *vitiatur.*
50 M. S. *delibitorio.*
51 M. S. cxxx.
52 Dal. *octingentis nummis.*
53 Cl. Sal. *ſpiſsiſsima* è Theophr.
54 Cl. Sal. *Demonicum, etiam.*
55 Dal. *grandiſsimo.*
56 M. S. *in rectum* & *paginis* pro *repagulis.*
57 M. *feruleam* Cl. Sal. *feſtuceam* & *lacunoſe* pro *lachrymoſe.*
58 Cl. Sal. *& vilioris ligni è pretioſiore corticē fieri.*
59 Cl. Sal. *& è teſtudine facit.*
60 Cl. Sal. *omnibus ex avis.*
61 M. S. *caſtas.*

IN LIB. XVII.

1 Vet. *pene injuriá.*
2 in M. S. numerus deſideratur.
3 Plin. lib. 36. c. 3 & 15. *ſex.*
4 ita M. S. pro *minores.*
5 Vet. *Vano opere.*
6 al. *raræ.*
7 M. S. *ſatia* Turn. *ſacra.*
8 Cl. Sal. *Byzantio.*
9 M. S. *roſea :* ſed ruffam paulo poſt deſcribit.
10 Dal. *creta argilloſa* ſed pergit agere de margis; legend. *albæ* (ſc. margæ) *creta argentaria eſt.*
11 M. S. *gliſomargon.*
12 M. S. *Signini.*
13 M. S. *exitioſum.*
14 M. S. *actam.* Cato, *altam.*
15 M. S. *ut glandes.*
16 Dal. Pullas autem lauros & myrtos œnopas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

al. *pullos*. al. *pullulos* ita Plin. paulo poſt, *tales pulluli* vel *pulli* ut Vet.

17 Vet. *fibrato.*

18 ita mutavimus, ex M. S. pro *rogaverit*; nullus enim erat ſenſus.

19 Colum. *in areis factis.*

20 M. S. *rariores.*

21 Vet. *camerata.*

22 legebatur hic: *Deſtringi ſecurius ſe teſte*: alii aliter obſcurum hunc locum emendarunt; nos exigua admodum mutatione & interpunctione illuſtrare conati ſumus.

23 Vet. *fertilem.*

24 forte legendum; *ignari fiſſuris nimio vapore exponi.*

25 M. S. *ulmi.*

26 M. S. *pinus*, ſed *pyrus* retinendum eſſe patet ex ſequentibus.

27 Cl. Sal. *Cypros* & *Speudocypros.*

28 Dal. *ſubula.*

29 *Calamus* deeſt in M. S.

30 al. *ut præter calamum nihil accipientis trunco in media fiſſura relinquatur.*

31 Cat. *maturæ ſunt.*

32 Dal. *erucæ.*

33 M. S. *decurſu necantur.*

34 Dal. *foditur* vel *ſarritur.*

35 Dal. *fiſtulæ.* & ita Plinius mox.

36 Dal. *palmitem.*

37 M. S. *alburno.*

38 *noxiâ injuriâ*, deeſt in M. S.

39 Dal. xx.

40 M. *credo.*

41 M. S. *ferunculus.*

42 Dal. *binis.*

43 Colum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

43 Colum. *conlævata.*
44 M. S. *flexatoque* uti & Cato.
45 M. S. *ni.*
46 Dal. *calices minime faciendi.*
47 M. S. *morsque.*
48 Dal. *largiores.*
49 Dal. *groſsi.*
50 al. *hirculatio* ſed *articulatio* videtur legend. quia ſequitur, omnes enim earum injuriæ in articulis ſentiuntur.
51 al. *cutem* è Theophr.
52 Cl. Sal. *necat viro & quod.*
53 Vet. *Iovis.*
54 M. S. *pinnæ parte erumpant.*
55 Vet. *ſternantur.*
56 M. S. *vere.*

IN LIB. XVIII.

1 ita M. S.
2 Vet. *niſi nundinis:* & ita ratio videtur poſtulare.
3 Turn. *meſſem quam.*
4 Turn. *aquam, viam, & vicin.*
5 M. S. *Creſsimus.*
6 al. *ante æſtatem.*
7 M. S. *obfa.* Turn. *phoba* qui & *loba* legi poſſe credit: Cl. Sal. *offa* Dal. *phoba* quod & Ioſeph. Scal. probavit, è Theophr.
8 Cl. Sal. *comis, jubas.*
9 Dal. *multis.*
10 Vet. *alica* ſed arincæ iterum meminit cap. ſeq.
11 Turn. *moluntur.*
12 M. S. *bracem* & *ſandalam.*
13 M. S. *Dracontion & iſtelepant & Selimiſium.*
14 Dal. *uſquam non capax.*
15 Dal. *Oryza quidem maxime ut Itali gaudent.*

16 M. S. ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

16 M. S. *geminæ* Dal. forte *genuinæ*.

17 M. S. *farinam*.

18 M. S. *nobis* pro *anno bis*.

19 M. S. *pulte fritilla*.

20 M. S. *Memorum*, al. *morinorum*, al. *Nerviorum*, al. *Avernorum*, al. *Remorum*.

21 M. S. *adſciunt* vel *adſciſcunt*.

22 locus corruptus : M. S. *ſemel tempore L. polliñatur* XVII *pondo panis reddere viſa* XVIII *tertia* XIX *cum* &c. è quo Turn. ſemel tempore L. pauli nata, pondo panis reddere viſa, &c. al. Similago tritici XVII pondo panis reddere viſa; polin autẽ XXX cum triente, &c.

23 perperam hic repeti videtur, & delendum puto, legendumque *bromos & tragos*.

24 Turn. *Bœotia* è Theoph.

25 Turn. *macerato*.

26 M. S. *Araxi*.

27 M. S. *referiva*.

28 al. *promiſcuus*.

29 Cl. Sal. *Silicula*.

30 *Arachos* Theoph.

31 M. S. *Manilius*, quod probat Turn.

32 M. S. *protelis*.

33 M. S. *ralla* vel *rallo*.

34 Cl. Sal. *tertiatio*.

35 M. S. *rapa*.

36 M. S. *motus ſtellarum, grandinum, imbrium*: quod probat Cl. Sal.

37 M. S. nr. id eſt, *noſter*.

38 Cl. Sal. *ante*.

39 al. *viget*.

40 Cl. Sal. *ad æſtum*.

41 Vet. *Nonas*.

42 al. *rapa*.

43 ita

43 ita M. S. in editis erat: *acino plurimum refert.*
44 ita M. S. *mollit* in edit.
45 Vet. *at qualiſcunque.*
46 al. *ut ſic mares ineant.*
47 M. S. *Favonio* melius tamen legi puto ut diſtinximus, Plinius enim Favonium ſiccum facit.
48 Vet. *in nidos ſuos.*

IN LIB. XIX.

1 Cl. Sal. *Audax id, at ſcelerum plenum.*
2 Cl. Sal. *ſeri.*
3 M. S. *aliena:* Cl. Sal. *regione Alliana.*
4 leg. *& tenuitate ferri.*
5 M. S. *ænis.* Cl. Sal. *ineis.*
6 locus intricatus & obſcurus: M. S. *manu textisque manicis:* Cl. Sal. manuque textis manicis convoluta, oſſeis ligneisve nucamentis; nunquam in hyeme, in æſtu facill. M. S. pro *ligneisque* habent *iligneisque.*
7 Cl. Sal. *centum.*
8 Turn. *impilia.*
9 Cl. Sal. cccxc.
10 al. *miſon.*
11 M. S. *ceraronion.* Turn. *iſton.* Cl. Sal. *iton & quod in Græcia geranion.*
12 al. *ſeruntur.*
13 al. *olympum.*
14 M. *nullo.*
15 Vet. *prædium.*
16 M. S. *ſignato.*
17 Turn. *rota, organisve pneumaticis.*
18 Vet. *placet* forte leg. *ſed cucumis cartilagineus* ut ſeq. cap.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

19 Dal. & Cl. Sal. *cerini.* item. *aut nigri placent; copioſ. in Afric. grandiſs. in Aſia, ubi cum.*

20 Vet. *figuratur.*

21 al. *vis.*

22 M. S. *caricis.*

23 M. S. *in ulla ne.* leg. *inula ne minus.*

24 al. *aro* aut *aſphodelo.*

25 al. *tutum.*

26 Cl. Sal. *Tallam canam* aut *cavam.*

27 M. S. *oſtiæ.*

28 Cl. Sal. *pallidioris.*

29 Vet. *fumo.*

30 Dal. *ſimili.*

31 Cl. Sal. *albæ.*

32 M. S. *lactucam.*

33 Vet. *nonnumquam.*

34 Cl. Sal. *è parvis areis.*

35 Cl. Sal. *conyzam id eſt cunilaginem.*

36 *hæmodero* Theoph.

37 ita Cl. Sal. pro *cunulis.*

38 Vet. *iiſdem ſatiris.*

39 Cl. Sal. *Thumi.*

40 Cl. Sal. *ut cicerculis.*

IN LIB. XX.

1 Dal. ſupervacua putat, & ſane videntur è margine in textum irrepſiſſe.

2 Vet. *Nephriticis.*

3 M. S. *multipede ſepæ.*

4 M. S. *ſpongos.*

5 ita emendavimus ſecundum Salmaſi. cum in editis legeretur *coſta.* M. S. *toſta.* in Vet. *cocta.*

6 M. S. *Cilleus.*

7 forte *inutile.*

8 M. S. *lin-*

8 M. S. *linguarum.*
9 M. S. *hyppocriſes.* Dioſcor. *hypochyſes.*
10 al. *aciem hebetans.*
11 *marinam* Celſ.
12 deſunt in M. S.
13 leg. *thyrſo* ut paulo infr.
14 forte *ſenſim.*
15 *guſtatu.*
16 M. S. *ambulam.* Cl. Sal. *ambulium.*
17 al. *Selinoidem* è Catone.
18 M. S. *ungulis.*
19 Vet. *cum ſulphure.*
20 M. S. *ex oleo.*
21 M. S. *ſui.*
23 Vet. *illini vel ſuffiri.*
24 al. *ſanguiſugam hauſerint.*
25 ita M. S. edita habent *vertigini.*
26 M. S. *beconem.*
27 Vet. *utile* & ita Dioſcor.
28 M. S. *pulei.*
29 M. S. *ſopor.*
30 M. S. *procendens oculis, foliis.*
31 al. *molochen.*
32 M. S. *plitolicia.*
33 M. S. *permeatus.*
34 Vet. *colluatur.*
35 cornar. *thure.*
36 Cl. Sal. *inſtar ſalis coacta.*
37 al. *cieri,* ex Hippocr.
38 M. S. *bipedali.*
39 al. *oblongis nigris.*
40 M. S. *petrichus.*
41 Vet. *ſiſtit.*
42 M. S. *lingulæ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

IN LIB. XXI.

1 Cl. Sal. *privati generis.*
2 M. S. *Stroppos.* Turn. *Stropos.*
3 Cl. Sal. *Serieve.*
4 Cl. Sal. *equosque.*
5 Turn. *virtutisve ergo dividitur ei.*
6 Cl. Sal. *coronæ, uti ſaliorum ſacris.*
7 M. S. *mneſitheus.*
8 M. S. *viliſsimam.*
9 Cl. Sal. *helvaceus.*
10 ita Vet. in edit. *inſerendi* ; quod & ſervari poſſet.
11 Cl. Sal. *& concolor : amplitudine vincit & numero.*
12 Cl. Sal. *baccarida ea.*
13 M. S. *ſcripula.*
14 Turn. *ægeo.* al. *Theræo.*
15 Turn. *ſilet.* Cl. Sal. *ſidit.*
16 M. S. *pedoque:* leg. *atteri pede, quo.*
17 M. S. *petellio.*
18 Vet. *Bellis.*
19 Cl. Sal. *Melophron, Smerea, Origanum, Cneorum quod.*
20 Vet. *Nyčti lampada.*
21 Vet. *ſale.*
22 M. S. *lingulis.*
23 al. *Tamnum.* al. *Tamum.* Cl. Sal. *Thamnum.*
24 M. S. *Cnecos.*
25 *Ixine* Theophr.
27 Vet. *potus.* Ch. *tantum.*
28 Cl. Sal. *helvaceo.*
29 M. S. *perpreſſam.*
30 Cl. Sal. è veſtigiis Vet. lect. *tunditur utiliter ad diapaſmata.*

31 M. S. *ex quoque expreſſi* Cl. Sal. *fæx quoque expreſſi.*

32 Cl. Sal. *ſubſterni, ſuffiri, potari in vino, decoqui recens vel aridum, illinique.*

33 M. S. *luteo aut.*

34 M. S. *ſtyptica.*

IN LIB. XXII.

1 Cl. Sal. *Hiſpaniæ cocci granum.*

2 Vet. *ac mundus non culpet.* al. *quod frugi ac mundus non culpet aut abjiciat: & his alioqui inſtrui luxuria poterat; ſi non fulgentius, certe innocentius.* Cl. Sal. *quod frugi non oderit, culpa non abnuat, uſu alioqui fulgentium.*

3 Vet. *ſegmina.*

4 Vet. *area.*

5 Cl. Sal. *pheon.*

6 Cl. Sal. *Hippophaes.*

7 *Hippophæſtos* Dioſcor. Cl. Sal. etiam hic legit *Hippophaes.*

8 al. *Echis* aut *Echium* ut Dioſcorid. item *Aris.*

9 M. S. *onochilon.*

10 M. S. *plenium* leg. *ſplenis.*

11 M. S. *Socles.*

12 ita lego pro, *Eam deteriorem:* nam ut editur ſenſum commodum non habet, quid enim opus ſiccari ſi ſuccus non facit deteriorem?

13 Dal. *potu.*

14 Dal. *betula.*

15 ita M. S. pro *arquatum.*

16 al. *cum melle aut aliqua refr.* ex Columel.

17 M. S. *phynicea.*

18 Vet. *unciis.*

19 M. S. *aut quæ.*

20 Dal. *aphaca* Cl. Sal. *ſphacos.*

21 M. S. & Vet. *varos & maculas.*

22 al. *Solpugarum.*

In Lib. XXIII.

1 al. *præponendo.*

2 Chif. *Situinum* & in lemmate appoſito, de vino *Situino* medic.

4 Chif. *addunt.*

5 Vet. *largius.*

6 Vet. *Cumino.*

7 M. S. *libram.*

8 M. S. *oxyalme.*

9 Vet. *tegmine.*

10 Dal. *odor flori ſuavis*, è Dioſcor.

11 Vet. *famem.*

12 Vet. *acrior, ulcera purgat.*

13 Dal. *quem gummi Græci appellant lich.* è Dioſc.

14 Vet. *additis in ſingulas ſingulis.*

15 M. S. *lephras.*

In Lib. XXIV.

1 al. *Africa.*

2 al. *oculis*, al. *callis.*

3 Vet. *guſtandum.*

4 ita M. S. in editis eſt. *laſerit. Maturum.*

5 locus haud ſatis ſanus.

6 ita Vet. in edito erat, *per fiſtulas.*

7 Dal. *ungantur.*

8 M. S. Camericam. Cl. Sal. *Tamericam.* forte *Americen.*

9 Cl. Sal. *jam inter hederas diximus Ciſſon*; *Erythrodanus.*

10 M. S. *antophoros.*

11 Cl. Sal.

11 Cl. Sal. *Iudæa.*

12 Vet. *inſaniam ſanari.*

13 Cl. Sal. *ſpinæ Ægyptiæ ſive Arabicæ laudes in odorum loco diximus.* forte leg. *Ægyptia, cujus laudes in odorum loco diximus. Spina Arabica & ipſa,* &c.

14 Vet. *eſt & Acacia ſpinæ ſuccus.*

15 M. S. *teterrima* vel *deterrima.*

16 Cl. Sal. *ineæ :* qui & totum locum ſic legit: *radices uſus habent, præter ſpinas quidem multi. inter odores & ad unguenta utuntur alia, aſpal,* &c.

17 Cl. Sal. *Iriſcepton alii diathoon Syri diaxyron.*

18 Cl. Sal. *pyrrachantæ.*

19 M. S. *adnexum.*

20 Vet. *infundibulum.*

21 M. S. *aetitem.*

22 M. S. *taradaſtilis.*

23 Vet. *Acaſigneten.*

24 Vet. *ſomnia.*

al. [illegible]

26 Vet. *ſeſeleos.*

27 al. *pentadactylon.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

INDEX
IN TOMVM SECVNDVM.

A.

ABietis conſideratio. 143,144
Abigi chamæpytis. 575
Abrotoni hiſtoria & uſus 455. *genera & uſus in medicina.* 479
Abſinthites vinũ. 90,540
Acaciæ ſpina. 593
Acanon herba. 491
Acanthion. 593
Acanthos herba. 505
Acer arbor. 148. *uſus in medicina.* 579
Aceti natura & uſus. 540
Acetum ſcillinon. 541
Acinon, uſus. 482
Acorna cardui ſpecies. 464
Actus terræ quid ſit. 257
Acus cum ſpica per ſe piſitur. 278
Ad arca & ejus uſus. 434
Adelphides palmæ. 45
Adianthi uſus & natura. 501
Adynamon vinum. 89
Adrachne arbor. 61
Ægilops. 290
Æra tritici vitiũ. ibid.
Ærinæ uſus. 517
Afrizura ſemen paliuri. 595
Agaricum. 141
Agri bonitas. 261,263
Aigleuces vinum. 84
Albucus herba. 467
Alexandrina laurus. 131
Alicæ conſideratio. 280, 281,518
Alimon quid ſit. 504
Alopecuros herba. 466
Allii hiſtoria. 363. *uſus in medicina.* 392
Althæa malvæ ſpec. 430
Alyſſon. 599
Alvearia qualia. 460
Amaracum ſampſuchus 455. *uſus.* 480
Amaranti elegantia. 452
Ambugia intubum erraticum. 397
Amerinæ uſus. 582
Amygdala. 121. *uſus.* 562
Amyli confectio. 273. *uſus.* 520
Ammi uſus in medicina. 417
Amminea vites. 70
Amomi uva. 14
Amomis. ibid.

Ampelo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Ampeloleuce. 532
Amurcæ cōſideratio. 107
uſus in medicina. 545
Anchuſæ uſus. 498
Andrachne herba. 61
Anemones uſus. 480
Anethi vires & uſus. 424
Anguinus cucumis. 383
Anthalium Ægyptiorum. 462. uſus. 483
Anthemidis natura. 466
uſus. 499
Antiochi regis theriaca. 440
Anthriſcus herba. 506
Apharæ arbor. 61
Apianæ vites. 71
Apii natura & ſpecies. 366. ſatio. 374. uſus in cibo & medicina. 405
Apocinon. 591
Appluda quid ſit. 278
Aproxis herba. 605
Apum cura & natura. 457
Aquifolia arbor. 595
Aracidna & Aracos. 462
Arandi tempora. 294. ratio. 295
Arbores magnæ molis. 179. longæ ætatis. 187
quam partē cœli ſpectare debeant. 193
Arborum ſatio & propagatio. 205. transplantatio è ſeminariis. 209. intervallū. 212. quæ tardi quæ celeriter creſcant. 213
Arborum morbi. 243. remedia. 250, 253, 254
Arbutus. 124. natura & uſus. 564
Arbuſti in vineis ratio. 238
Ariena pomum palæ arboris. 8
Arinca quid ſit. 276. uſus. 516
Aris herba. 603
Arrianæ prov. plantæ noxiæ. 10
Aromatites vinum. 90
Aron Ægypti. 360, 601
Aſarum quidam vocant ſylveſtre nardum. 14
Asbeſtinum linum. 342
Aſpalathos. 29
Aſparagi hiſtoria. 371. uſus in medicina. 404
Aſphodelus herba. 467. uſus. 502
Aſſabinus Deus. 24, 25
Aſſyria malus quæ & medica. 6
Aſtaphis ſive Staphis. 531.
Atabulus ventus. 246
Ateramnon. 290

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Athara medicamentum Ægyptior. 517
Atramitæ Arab. 15
Atriplicis herbæ uſus. 429
Avellanæ nuces. 121
Avena frumenti rituum 289. *farinæ uſus.* 520

B.

BAccharis nard. ruſtic. 13, 447. *uſus.* 473
Balani palmæ. 45. *varia genera.* ibid.
Balaninum oleum. 549
Balauſtium quid. 59
Balſamum. 30, 31
Batis uſus in medicina. 482
Bdellium in Bactriana. 11
Bellio flos. 452
Betæ ſemen. 365. *natura.* 368. *uſus in medicina.* 396
Bion vinum. 83
Byßinum linum. 343
Blechon. 415
Bliti natura & uſus. 436
Boa morbus. 581
Boletorum uſus. 509
Brance gall. frumentum. 270
Braßicæ cōſideratio. 369 *laudes & uſus.* 398. *ſpecies.* ibid.
Brecmaſis pip. abortus. 9
Bryon uva populi albæ. 34. *frutex marinus.* 64
Bryonia Corinthiorum. 584
Brochon Bdellii gummi. 11
Bromos ſegetum vitium. 526
Bruſcum. 148
Bruta arb. al. Brathiis. 21
Bulbus vomitorius. 404
Bulborū uſus in medicina. 403. *& genera.* ibid.
Bumaſti uvarū ſpec. 69
Bupleuros herba. 505
Bupreſtis herba. ibid.
Buxus arbor. 149, 161

C.

CAchrys è robore. 140. *uſus.* 591
Cactos Siciliæ herba. 465
Cæparum genera. 361. *uſus in medicina.* 389
Calamus odoratus. 28
Calitrichos herba. 501
Caltha. 447
Cancamum. 27
Cannabis. 377. *uſus.* 438
Cantharis ſcarabæus 289
Capparis frutex. 62, 375. *uſus.* 417
Caprifici natura. 119. *uſus in medicina.* 557
Carbunculare vites. 317
Cardamomum. 14

Carduo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Carduorum conſideratio. 372. *uſus in medicina.* 439
Careum. 375
Carpheotum thus. 17
Caryotæ palmæ. 44
Caſia. 23,26
Caſtanearum conſideratio. 122,226
Caucalis herba. 506
Cauchi populi. 133
Caulium hiſtoria. 370
Cedrus minor. 46. *major.* ibid. *cedrinæ menſæ.* 55. *uſus varius.* 572
Centunculus herba. 600
Ceræ conſideratio. 461. *uſus varii.* 515
Cerannium tuber terræ. 346
Cerafi arboris cõſideratio. 124. *natura fructus.* 561
Ceraſtes vermis. 184
Ceraunia ſiliqua. 48
Cerinthe herba. 458
Chamæcypariſſos. 600
Chamæciſſos. 599
Chamædaphne. ibid.
Chamædriis. 598
Chamælea. 599
Chamæleuce. ibid.
Chamæleon herba. 497
Chamæpeuce. 600
Chamæpytis natura. 575
Chamæſyce. 599
Chameropes palmæ. 43
Charitoblepharon. 65
Chartarum è papyro genera. 51,52
Chydei palmæ. 45
Chondrillon ſive chondrille herb. 508
Chryſocome flos. 452. *uſus.* 476
Cyathus menſura. 485
Ciceris natura. 283. *uſus.* 523
Cici arbor Ægypti. 106
Cycæ palmæ. 45
Cichorii natura & uſus. 397
Cyclaminum. 453
Cymæ braſſicæ. 369
Cinnamum caryopon. 35
Cinnamomum & Cinnamum. 23
Cynosbatos. 596
Cyperos junci ſpec. 469
Cypiri id eſt gladioli radix. 467. *natura.* 469
Cypiron herba gladioli ſpec. 468
Ciſſos ederæ, 587
Ciſthos ejus genera & uſus. 587
Cytiſus frutex. 63
Civica corona. 134
Clematides herba. 600
Clinopodion. ibid.

Cneori

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Cneori duo genera. 453
Cnicos Ægyptiorum. 463. uſus. 485
Coggygria arbor. 61
Coccus è robore. 140. ex ilice. 570
Colocaſia Ægyptiorum. 462. uſus. 483
Colorum differentiæ. 451
Combretum. 448. uſus. 473
Condrilla herba. 466
Conyzæ genera & uſus. 454
Corchorum herba. 485
Coriandri uſus. 428
Coriaceſia herba. 604
Cornus arbor. 157
Coronopus herba. 498
Coronarum conſideratio. 135. corona ſpicea. 257. varia genera. 441, 487
Corruda ſilveſtris aſparagus. 372
Coſti radix. 12
Cotinus arbor. 150
Cotonea mala. 109. quomodo ſerventur. 114. uſus in medicina. 551
Cracca. 287
Crambe braſſica. 598
Cribrorum inventio. 280
Croci hiſtoria & uſus. 448, 467, 474
Cuci fructus. 48
Cucumis. 353. ejus cultura. ibid. genera. 354 uſus in medicina. 381
Cucurbitæ natura. 354. uſus in medicina. 384
Cuminum. 374. ſilveſtre & ejus uſus. 416. Æthiopicum & aliæ, ſpecies. 416, 417
Cunila & cunilago. 375 variæ ſpecies & uſus. 418
Cupreſſi natura. 165. uſus. 571
Cypros ex eo oleum. 549
Cyprus arbor. 29

D.

DActyli palmæ. 45
Dathiatum thus. 17
Deuteria vini. 85
Diacodion medicamentum. 425, 426
Dictamnus ſilveſtris menta. 415
Drachma attica. 485
Dracunculus herba. 601, 603.
Druidarum ſuperſtitio. 190.
Drupa oliva. 101

E.

EBenus arbor. ejus conſideratio. 7
Ederæ natura. 167. uſus in me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

in medicina. 586
Eglecopala Gallorum. 202
Elaphoboſcon herba. 506
Elaterium. 382
Elathe arbor. 35
Elæomeli quid. 107
Eleliſphacos ſalvia. 523
Emplaſtratio arborum. 219
Enchuſa herba. 498
Enhæmon oleæ lacryma. 21
Eon arbor. 60
Epicactis frutex. 59
Erynge ſive Eryngion herba. 490
Erineon herbæ uſus. 558
Eriophoros bulbus. 345
Eryſiſceptrum. 30, 594
Erythrodanos. 590
Erix frutex. 583
Eruca herba. 373. *Vſus.* 408
Erui ſatio. 287. *Vſus.* 524
Eſculi arboris natura. 227
Euonymos arbor. 60
Eugenia vitis. 71
Euripice junci ſpec. 470

F.

F*Abæ conſideratio.* 282. *ſpinoſo caule.* 283. *uſus in medicina.* 521
Faginæ glandes. 137. *arboris natura.* ibid. *foliorum uſus.* 571
Falcium duo genera. 314
Far duriſſimum frumentorum. 274
Fermenti cõpoſitio. 278, 279
Ferulæ conſideratio. 61, 377. *Vſus.* 439
Ficedulæ occaſus. 322
Ficus Indica. 7. *Ægyptia.* 47. *Cypria in Creta.* ibid. *Natura.* 116. *Genera.* 117. *Cultura.* ibid. 118, 119. *Vſus in medicina.* 555
Filix quomodo necetur. 266
Fimi differentiæ. 203
Floralia feſtũ Rom. 320
Fœniculum. 377. *Vſus in medicina.* 437
Fœnum Græcum. 287
Foliatum unguentum nardinum. 38
Formicarũ remedia. 378
Fraxinus arbor. 147. *Vſus in medicina.* 579
Frumentorum conſideratio. 266. *Vitia.* 289. *Conſervãdi ratio.* 323
Fungorum conſideratio. 519

G.

GAlbanum. 33. uſus in medicina. 573
Gallæ fructus. 139. uſus varius. 570
Gallici nardi uſus. 474
Garyophyllon. 10
Gebanitæ Arab. 18
Gemellæ vites. 70
Geniſtæ uſus. 583
Gethyum cæpæ ſpec. 362
Gith melanthion & melanſpermon. 421
Glandium conſideratio. 136. Genera. 137. uſus in medicina. 569
Glaſtum. 394. uſus. 486
Goſſampini arbores. 12
Goßipion frutex. 341
Graminea corona. 487
Gummi varia genera. 49 uſus in medicina. 592
Gummi ex Ægyptia ſpina. 49

H.

HAdrobolon Bdelly gumni. 11
Halicacabos. 484
Hammoniacum. 29. uſus in medicina. 573
Harundinum conſideratio. 169. Harundineti ratio. 226. uſus. 588
Helenii natura. 455. uſus. 479
Heliochryſi uſus in medicina. 481
Heliotropii uſus. 500
Helvenaca vitis. 73
Helxine herba. 464. uſus. 496
Hemerocallis uſus. 478
Heracly genera & uſus. 420
Hercynia ſylva. 134
Hyacinthus flos. 456. uſus in medicina. 482
Hibiſcum. 358
Hydromelites vinum. 91
Hippomarathron. 438
Hippophyes herba. 493
Hippope herba. ibid.
Hirculus herba. 14
Hyſſopites vinum. 90
Hordei conſideratio. 272, 273. uſus. 517, 519
Hordeum murinum. 520
Hormini natura & uſus. 526
Hortorum conſideratio. 349

I.

IAſione herba. 466, 506
Idæus rubus. 597
Ilicis genera. 137. Glans. 138
Inoculatio arborum. 215
Inſitio arborum. 215, 220. Nova inſerendi ratio. 224

Intubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Intubi natura. 367, 368. *uſus in medicinæ.* 397
Inula. 359. *uſus in medicina.* 389
Iovis barba arbor. 150
Irion quid. 277. *uſus.* 525
Iris & ejus radix. 450
Iſatis. 394
Iſidos plocamos. 65
Iſocinnamon. 27
Iugerum quantum. 257
Iuncus odoratus. 28. *Aliæ Iuncorum differentiæ.* 468. *Odorati uſus in medicina.* 470
Iuniperi cōſideratio. 581

L.

LAbruſcæ uſus in medicina. 532
Laburnum arbor. 150
Lacta caſiæ ſpecies. 26
Lacteus circulus. 319
Lactucæ genera. 366. *uſus in medicina.* 393
Ladani conſideratio. 20. *Origo.* 21
Lama ſpina è qua maſtiche. 20
Lamium urticæ ſpecies. 464. *uſus.* 495
Lanigeræ arbores in Tylo inſul. 12
Lapathum ſilveſtre. 379 *uſus in medicina.* 431
Aliæ ſpecies. 432
Lapſana ſilveſtris braſſica. 402
Laſerpitium. 346
Laſer è Silphio profluens. 511
Lauri conſideratio. 130. *Species.* 131. *Alexandrina.* 131. *Natura & uſus.* 564
Laurinum oleum. 548
Leda herba Cypri. 21
Lens legumen. 283. *uſus.* 521
Lentiſci uſus. 578
Lepidium herb. 375. *uſus.* 420
Leucacanthæ uſus. 495
Leucanthemi uſus. 480
Libanotis herba. 380
Lycion medicamentum. 10, 597
Lychnis, ejus uſus in medicina. 482
Liguſticum. 375. *uſus.* 418
Liguſtrum. 585, 586
Lilii hiſtoria & uſus. 446. *Radicis uſus.* 472
Lini conſideratio. 339. *Genera.* 340. *Seminis uſus.* 436
Loba quid ſit. 268
Lolii uſus. 526
Lora quid ſit. 85

Lotos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Lotos arbor. 57. *Herba.* 58. *Herbæ uſus.* 499. *uſus in medicina* 569
Lunæ prognoſtica. 233
Lunares tempeſtates. 318, 328
Lupini natura. 285. *uſus.* 524

M.

Macir cortex rubens. 10.
Magydaris ſilphy ſpecies. 348
Magma quid ſit. 39
Malachra bdellii gummi. 11
Maldacon bdellii gummi. ibid.
Malicorium. 553
Malobathron. 33. *uſus.* 549
Malorum varia genera. 111, 112
Malvæ herbæ dotes. 429, 430
Malva arbor. 352
Manna micæ thur. 17
Margarides palmæ. 44
Margaritarum conſideratio. 23
Margæ natura. 201
Maris præſagia. 336
Maron. 30
Maroneum vinum. 77
Marrubii uſus. 434. *Species.* 435
Maſtiche, ejus conſideratio. 20
Medica herba. 288
Medica malus quæ & Aſſyria. 6
Megalium unguentũ. 38
Mel venenatum. 458, 459. *quod muſcæ non attingunt.* 460.
Mellis conſideratio. 513
Melanthy uſus. 421
Melilotos herba. 456. *uſus.* 477
Melinum unguentũ. 37
Meliſſophyllon. 476
Melitites vinum. 85
Mendeſium unguentũ. 37
Menſurarum ratio. 485
Mentæ ſpecies. 374. *uſus.* 413
Mentaſtri uſus in medicina. 412
Meſpilorum genera. 120. *Natura.* 561
Meſſis varia ratio. 322
Meu genera & uſus. 437
Miliaria herba. 626
Milii uſus in medicina. 518
Milium Indicum. 268
Millefolii uſus. 603
Minei Arab. 15
Myricis uſus. 584
Myrobalanum. 27

Myr-

Myrrha. ejus conſidera-tio. 18. *Genera.* 19
Myrrhis herba. 604
Myrti natura. 128. *ſpecies.* 129. *uſus.* 566
Myrtites vinum. 89
Myrtidani uſus. 567
Miſii tuber terræ. 346
Myxa. 46
Mna ſive mina. 485
Molluſcum. 148
Mori arborũ natura. 123 *medicinæ.* 559
Murrhina vina. 87
Muſtorum differentiæ & uſus. 534

N.

N*Abatæi Arabes.* 20
Naporum conſideratio. 285, 315. *uſus in medicina.* 385
Narciſſi genera & uſus. 472
Nardi conſideratio. 12, 13. *Nardinum unguentum.* 38. *Nardi Gallici uſus.* 474
Naſturtium. 373. *vires & uſus.* 408
Nepetæ uſus in medicina. 415
Nicolai palmæ. 44
Nili fæcunditas. 293
Nucis juglandis cõſideratio. 121. *uſus varii.* 562

O.

O*Ccationis ratio.* 296
Occhus arbor. melle manans. 11
Ocila portus Gebanitar. 24
Ocimi conſideratio. 373. *uſus.* 407. *Silveſtre ocimum.* 408
Ocymum antiquorum. 288
Oenanthe quid ſit. 34. *uſus in medicina.* 481, 529
Oenanthinũ oleum. 546
Oeſypum hircorum barbis hærens. 20
Oetum Ægyptiorũ. 462
Oleaſtri cõſideratio. 546
Oleæ conſideratio. 100. *cultura.* 104. *propagatio & inſitio.* 221. *uſus in medicina.* 544
Olei natura. 101, 102. *vires.* 104. *apparatus.* 105. *genera factitia.* 105. *uſus in medicina.* 546
Oleum cicinum. 547
Olyra ſeu arinca. 516
Olivæ natura. 101. *conditura.* 105. *uſus.* 545
Oliva Indiæ. 8
Oluſatrum. 374. *uſus in medicina.* 406

Ompha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Omphacii uſus in medicina. 529
Omphacium oleum. 34. uſus. 546
Omphacium vinum. 88
Onobrychis herba. 604
Onochite herba. 498
Ononis herba. 465
Opy natura & uſus. 425, 427
Opuntia herba. 466
Orchomenii lacus harundines. 172
Orgefons Narbonẽſis. 298
Origanum varium, uſus. 419. ſpecies. 454
Ornitogale herba. 466
Orobanche herba. 526
Orobia thur. ſpec. 17
Oſtrys ſive oſtrya arb. 60
Otene Armeniæ pars. 14
Oxalme. 542
Oxylapathi uſus. 432
Oximeli compoſitio. 91. uſus. 542
Oxymyrſine. 567
Ozenitis ſpec. nardi damnata. 13

P.

PAla arbor Indiæ. 8
Palea optima. 323
Paliurus. 59, 594
Palmarum conſideratio. 41, 42, 43. uſus in medicina. 551
Panaces deſcriptio. 33
Panici uſus in medicina. 519
Panis varia genera. 279
Papaveris genera. 375. alia & uſus. 424
Papyri conſideratio. 50, 589
Parthenii uſus in medicina. 483, 496
Paſtinacæ conſiderat. 358 uſus in medicina. 387
Patale inſul. Indi fl. 12
Pectinare ſegetes. 297
Peraticum bdellium è Media. 11
Perdicium herba. 466. uſus. 483, 496
Perſica arbor. 48
Perſica malus. 109
Petroſelinon. 407
Phenicobalanus. 28
Phycos quid ſit. 64
Phu nardi ſpendo ſpec. 13 uſus. 474
Picea arbor. 142, 143. uſus. 575
Picis conſideratio. 93. quibus modis fiat. 145. uſus varii. 577
Picris herba. 502
Pinus arbor. 142
Pineæ nuces. 108. uſus in medicina. 561
Piperis arbor. 9. piper longum.

gum. 9. piperis arbor in Ital. ibid.
Piperitis uſus. 419
Pyrorum varia genera 112. quomodo ſerventur. 114. cibus & medicinæ. 555
Piſtana Græcorum. 467
Piſtacia arbor. 46. uſus. 563
Piſtolochia. 387
Piſturæ varia ratio. 277
Piſi ſatura. 283
Pityuſa herba. 575
Pixacanthum Chironium. 10, 594
Platanus, ejusque conſideratio. 3, 4, 5. ingentis amplitudinis. ibid. *natura & uſus.* 579
Polenta quibus modis fiat 272. uſus. 518
Polii uſus in medicina. 476
Politryx herba. 501
Poma quomodo ſerventur. 114, 115
Populi arboris. 111. gen. 153. albæ uſus. 588
Porri hiſtoria. 362. genera. 363. uſus in medicina. 390
Pothos flos. 457
Portulaca quæ peplion vocatur. 427
Pramnion vinum. 78
Pratorum cultura. 314
Prodigia frugum. 293
Prognoſtica tempeſtatum 332
Pruni arboris conſideratio. 109, 110. prunorum uſus. 559
Prunus Ægyptia. 49
Pſeudobunion herba. 604
Ptiſanæ laus. 273. conficiendæ ratio. ibid. *uſus.* 520
Pulegii uſus. 415
Puls antiquiſsimus cibus 275
Punica malus. 59. uſus in medicina. 552

R.

Radiculæ conſideratio. 349
Radicum varietas. 360
Raporum conſideratio. 284, 355. uſus in medicina. 385
Regale unguentum. 39
Reſinæ natura. 94. quomodo fiat & uſus. 145
Rhaumos. 597
Rhaphani conſideratio. 356. cultura. 357. uſus in medicina. 386
Rhodinon unguentũ. 37
Rhododendron arbor. 151 589

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Rhoea papaver ſilveſtre; uſus. 426
Rhus arbor. 47. *uſus.* 590
Ricinus fructus. 106
Rigandorum hortorum ratio. 379
Robur arbor. 139. *ejus pilulæ.* 571
Roſæ hiſtoria & uſus. 444. *alii uſus in medicina.* 471
Roſmarini uſus. 591
Rubia tinctorum. 348
Rubi conſideratio. 174, 595
Rubigalia feſtum Rom. 319
Rubigo vitium frugum. 290
Rumex lapathum ſilveſtre. 379
Ruſci uſus in medicina. 482
Ruta. 373. *uſus in medicina.* 409

S.

SAba myſterium ſonat. 15
Sabina erhba. 214. *uſus.* 592
Sabis Deus. 17
Sabota Arab. ibid.
Saccaron Arab. & Ind. 10
Sacopenium. 424
Sagapenon. ibid.
Sagitta herba. 467
Salicis arboris conſideratio. 173
Salicti ratio. 225. *uſus.* 582
Saliuncæ radix. 476
Sampſuchus. 455. *uſus.* 480
Sambuci uſus in medicina. 580
Samotus herba. 592
Sandalides palmæ. 44
Sapa quid ſit. 84. *uſus.* 542
Sapium quid ſit. 147
Saporum genera XIII. 125. *differentiæ in herbis.* 380
Sarcocolla arbor. 50, 598
Sari Ægypti. 62
Satureia herb. 375
Scandix herba. 506
Scandulæ è quibus arboribus fiant. 141
Scarificatio arborũ. 250
Schœnus v *mill. paſſ.* 15
Scillæ natura. 359, 467. *uſus in medicina.* 402
Scillinum acetum & ejus uſus. 541
Scolymos carduus. 439. *uſus.* 507
Scordaſtus arb. 11
Scorpio herba. 495
Secale. 287

Selago

Selago herba. 592
Selgiticum oleum. 107
Semen quod optimum. 299
Seminum differentiæ. 365, 378
Serendi tempora. 301
Serichatum. 27
Serpilli uſus. 435
Sertula campana. 453
Seſama indica. 277
Seſamæ uſus. 519
Seſamoides herba. ibid.
Syagri palmæ. 44
Sideratio arborum. 244
Siderum ortus & occaſus. 308, 316, 325
Sidus confectum. 303
Sycites vinum. 89
Sileris folia. 585
Silibus herba. 507
Sili uſus in medicina. 389
Siligo quid ſit. 275. *natura.* 276. *uſus.* 516
Siliquæ dulces. 123
Siliqua ceraunia. 48
Silphion. 511
Similago è tritico. 276
Sinapi. 376. *genera & uſus.* 432, 433
Sion herba. 507
Siſer. 358. *ſatio.* ibid. *uſus in medicina.* 388
Siſymbrii uſus. 435
Smilax ederæ ſpec. 169. *uſus.* 588
Solis prognoſtica. 332
Solſtitium vernum. 315
Sonchos. 508
Sorborum genera. 120
Spachos ſeu eleliſphacos. 522
Spagas reſinæ ſpecies. 93
Spagnos. 29. *uſus.* 574
Sparti conſideratio. 344
Spina Arabica. 593. *alba.*ibid. *vulgaris.*594 *appendix.* ibid.
Spina ſimilis ebeno. 7. *fructum ferens piperi ſimilem.* 10. *laurino folio venenata.*10.*perſica.* 49.*regia.* 62
Spinoſarum herbarum differentiæ. 463
Spodium ex oleaſtro. 546
*Spondilion.*33.*uſus.* 574
Stacte myrrh. optima. 18
Stagonia thuri ſpec. 17
Staphilodendron arbor. 149
Stellarum præſagia. 334
Stercorandi ratio. 299
Stymmata. 36
*Styracis conſideratio.*22, 32. *uſus in medicina.* 574
*Stœbe quæ & phleon.*493

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Stomatice è malis. 553. *è moris.* 561
Strichni uſus in medicina. 483
Strobon ladani ſpec. 20
Strobus arbor Carman. 22
Strophia & Strophiola. 441
Strution, radicula. 349, 591
Suberis natura. 141
Suſinum unguentum. 37

T.

TAcape civitas Africæ. 298
Talearum ſatus. 221
Tamarix frutex. 60
Tarum. 27
Taxus arbor. 144, 595
Teda arbor. 143. *uſus.* 578
Telinum unguentum. 37
Tempeſtatum præſagia. 332
Terebinthus arbor. 46. *uſus in medicina.* 574 575
Terebintho ſimilis arbor in India. 8
Teredines quæ. 183
Terrarum differentiæ. 197. *probatio.* 199. *odor.* 200. *genera.* 201 292
Thapſia ferulæ ſpecies. 61
Theriaca Antiochi reg. 440
Theſium herba amara. 502
Thya arbor. 56. *alia.* 57
Thymelæa frutex. 59
Thymi ſpecies. 454. *uſus.* 478
Thomna caput gebanitarum. 18
Thripæ vermes. 184
Thus: ejus conſideratio. 15. *maſculum, mammoſum.* 17. *ſtagon. atomos. orobia.* ibid.
Tilia arbor. 148. *uſus in medicina.* 580
Tylos inſula in ſinu Perſico. 11. *minor alia: utriusque plantæ.* 12
Tragacanthe. 60
Tragion frutex. ibid.
Tragoriganum. 419
Tragum è tritico. 273
Transferri arbores quomodo debeant. 6
Tribuli ſpecies. 465. *uſus* 492
Trifolii uſus in medicina. 477
Trimeſtre triticum. 271
Tritici genera. 270. *bimeſtre.* 271. *fertilitas.* 277
Tubera terræ. 345

Tube-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Tuberum genera. 111

V.

VElorum varietas. 343
Venucula vitis. 73
Ventorum ratio. 329
Vermiculatio arborum. 244
Vicia. 286
Vinalia utraque. 320
Vinca pervinca herba. 457. *uſus.* 482
Vindemiæ ratio. 326
Vini natura. 79. *genera.* ibid. *tranſmarina.* 82 *vini uſus antiquis.* 86 *vini factitii genera.* 88. *prodigioſæ naturæ vina.* 92. *nefaſta vina.* ibid. *vini apparatus.* 93. *vitia.* 95. *cellæ & vaſa.* 95. *uſus in medicina.* 534
Violarũ hiſtoria & uſus. 447, 472
Virga ſanguinea. 585
Viſci natura & genera. 189
Vitex & ejus uſus. 582
Vitis alba. 532
Vitium natura. 68. *genera.* 70, 71, 72, 73, 74. *cultura.* 76. *propagatio.* 218. *cultura & diſciplina.* 227. *putatio.* 237. *ablaqueatio.* ibid. *morbus.* 245. *medicina è vite.* 528
Vlmi genera IV. 149. *uſus in medicina.* 580
Vnedonis fructus: 123. *uſus.* 564
Vnguentorum inventio. 35. *genera.* 36. *luxus.* 40
Vomerum genera plura. 294
Vrticæ natura & uſus. 463. *alii uſus.* 493
Vva taminia. 531
Vvæ quomodo ſerventur. 242. *uvarũ uſus in medicina.* 530
Vva theriace. 531. *paſſa.* ibid.

X.

XYlobalſamum. 31
Xylocinnamum. 24, 25

Z.

ZAgrus mons. 22
Zoa & ejus uſus. 517
Zingiberi & zimpiberi. 9
Zizipha. 111
Zopiſſa quid ſit. 146, 578

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 2